

Ayuntamiento de Madrid

R
697

97-10

ANGELI

POLITIA-

NI OPE-

RVM

*

TOMVS PRIMVS,

*Epistolarum libros XII. ac Miscellaneorum
Centuriam I. complectens.*

Indicem rerum memorabilium calci
operis adiecimus.

VIRTYE DVCE,

COMITE FORTVNA.

q. n. 5. 395

APVD SEB. GRYPHIVM

LVGDVNI,

1550.

CATALOGVS EORVM, QVI IN
HOC OPERE SCRIBVNT
EPISTOLAS.

*

Angelus Politianus.	Ludouicus Maria Sfortia dux Mediolanensis.
Antonius Codrus Vrceus.	Marcus Antonius Sabelli- cus.
Augustinus Maphæus.	Marsilius Ficinus.
Aldus Manutius Romanus.	Macarius Mutius eques.
Baptista Guarinus.	Mattheus Veronensis, cano- nicus regularis.
Barptolemeus Scala.	Michael Acciarius Vtianen- sis.
Baccius Vgolinus.	Nicolaus Leonicens.
Barptolemeus Chalcius.	Pomponius Lætus.
Callimachus.	Philippus Beroaldus.
Cæsar Carmentus.	Paulus Cortesius.
Franciscus Puccius.	Petrus Crinitus.
Franciscus Piccolomincus, Cardinalis Senensis.	Scipio Carteromachus.
Georgius Merula.	Tydeus Acciarinus.
Hermolaus Barbarus.	
Hieronymus Donatus.	
Ioan. Picus Mirandulanus.	
Iacobus Antiquarius.	
Ioan. Francisc. Benedictus.	
Innocentius Papa VIII.	
Iacobus Cardinalis Papiens.	
Ioannes, Dei gratia, Rex Portugallie.	
Lodouicus Odoaxius.	
Lucius Phosphorus, Pontifex Signinus.	
Laurentius Medices.	

Præterea in hoc Duode-
cimo addita sunt multa sanè
quàm elegantia Hermolai
Barbari Syntagma: inter
quæ epistola eruditissima de
ferculis, & oratio elegantis-
sima ad Federicum Impera-
torem, & Maximilianū Re-
gem Romanorum.

ANG

3

ANGELI PO- LITIANI EPISTO- LARVM LIBER

PRIMVS.

*

ANGELVS POLITIANVS

Petro Medici suo s. D.

EGISTI mecum sepe numero, ma-
gnanime Petre Medices, ut collige-
rem meas epistolas, & in uolumen
redactas publicarem. Collegi, ne non
in omnibus obsequer tibi, quo sunt
in uno spes omnes, opesq; meae sitae.
Neq; collegi tamē uniuersas: id enim
laboriosius, quā Sibyllae folia. Non scripseram uidelicet
ad hoc, ut in unum corpus referrentur, sed ad usum praesen-
tem duntaxat, oblati argumentis, nō quaesitis. Ita nec exem-
pla mihi retinui, nisi quarundam, puto minus feliciū, quae
diu iam cum blattis & tineis rixabantur. Veruntamen ut
instar uoluminis efficerem, nonnullas etiam missas ad me,
sed à doctis duntaxat, inserui, quae marcentem quasi stoma-
chum lectoris excitarent. Est autem omnino stylus epistola-
rum mearum ipse sibi dispar: quo nomine multum quoq;
scio reprehendar. Nam nec eadem mihi semper uoluntas,
nec idem cuiq; uel personae, uel materiae congruebat. Non
deerunt ergo qui dicant, ubi tam uarias epistolas legerint
(si qui modò legerint) iterum me Miscellanea, non episto-
las composuisse. Sed inter diuersas opiniones & praecipien-
dium

d z

tium

*Epistolarum
Stylus.*

tium de epistolis, & epistolas scribentium, speravi fore
 profectò necubi mihi patrociniū deesset. Occurret aliquis
 forsā, qui Ciceronianas esse neget: huic ego dicam (nec
 sine autore tamen) in epistolari stylo silendum prorsus esse
 de Cicerone. Rursus alius hoc ipsum culpabit, quòd æ-
 muler Ciceronem: sed respondebo, nihil mihi esse magis
 in uotis, quàm ut uel umbram Ciceronis assequar. Optaret
 alius ut Oratorem Plinium saperem, quòd huius & matu-
 ritas, & disciplina laudatur: ego contrà totum illud asper-
 nari me dicam Plinij seculum. Sed & si Plinium cuiquam
 redolebo, tuebor ita me, quòd Sidonius Apollinaris, non
 omnino pessimus autor, palman Plinio tribuit in epistolis.
 Symmachum si cui referre uidebor, non pudebit, ut cuius
 & breuitas celebretur, & rotunditas. Abesse rursus à Sym-
 macho si cui credar, negabo mihi siccitatem placere. Lon-
 giores quædam dicentur epistolæ: tales Plato scripsit, Ari-
 stoteles, Thucydides, Cicero. Dicentur aliæ contrà nimis
 breues: obijciam tunc ego Dionem, Brutum, Apollonium,
 Marcum, Philostratum, Alciphronem, Iulianum, Lyba-
 nium, Symmachum, sed & Lucianum, quem falsò Phala-
 rim uulgò putant. Damnabit alius me, quòd argumenta
 non sint hîc epistolaria: damnari me patiar, sed cum Se-
 neca. Nolet aliquis in epistolis sententias: prouocabo rur-
 sus ad Senecam. Poscet alius rursus sententias: huic ergo
 pro me Dionysius resistet, ac pertinere sententias ad epi-
 stolam negabit. Stylus esse nîmium dicetur apertus: hunc
 tamen laudat Philostratus. Dicetur obscurus: at est ad At-
 ticum talis M. Tullij. Neglegens erit: at epistolis negle-
 gentia est ipsa pro cultu. Rursus erit idem diligens: con-
 uenit maxime, quoniam pro munere mittuntur epistolæ. Si
 concinnitas ibi sit, asseretur à Dionysio: si desit, ab Arte-
 mone

*Lucianus.
Phalaris.*

mone. Tum quoniam Romani quoque sunt Atticissimi quidam, si non erit Attica, decebit hoc ipsum: nam quo alio damnatur Herodes, quam quod Atticus homo nimis Atticisset? Sin contra nimis Attica: Theophrastus hic profertur, in hoc notatus ab anicula, licet homo non Atticus. Non erit festiua: me uero seueritas delectat. Non erit seuera: sed ego delicijs capior. Figuras habebit: hos ergo ipsos quasi gestus amat epistola sermoni propior. Carebit figuris: at hoc ipsum carere figuris, figurat epistolam. Promet indolem scribentis: id quoque precipitur. Non promet: non scilicet quæ suuit, ut quæ carere ambitione debet. Circulo claudetur: hoc et Græci faciunt. Aberit circulus: nec hoc Philostratus improbat. Soluta erit, et incomposita: non displicet Aquilæ. Pedes habebit, et iuncturam: non displicet Quintiliano. Non aget: non est enim dialogus. Aget: est affinis dialogo. Communiter dicis, inquit alius, quæ communia: nouè, quæ noua: cum stylo res igitur congruit. Imò autem communiter noua dicis, nouè communia: nempe quoniam me-

Communia quidem nouè, noua uero communiter.

ANGELVS POLITIANVS

Petro Medici suo s. d.

CVm sepe ex nobis audisses Florentiam, qua tu in urbe principem locum, sicuti diu maiores tui, merito tenes, aliam prorsus habuisse originem, quam quæ ab historia nostræ scriptoribus prodatur: rogasti humanissime, quod semper soles, ut quicquid ea de re comperti haberem, literis mandarem. Fore enim aicbas, ut mihi ciuitas omnis

De ciuitatis Florentina origine.

iure deberet, quod parentes ei suos demonstrassem, praesertim qui tales extitissent, ut si sumendi ex quacunq; historia fuissent, praestantiores omnino deligi non potuerint. Ego igitur mi Petre, cum ut ciuitati gratum faciam, quae me benigne semper, humaneq; tractauit, tum ut tibi honesta postulanti, quo nihil mihi gratius in terris uiuit, obtemperem: breuiter hac epistola complectar, quid in literarum monumentis de urbis huius autoribus inuenerim, tum de nomine ipso pauca subnectam. Quoniamq; satis constat etiam Faesulanos in partem ciuitatis fuisse acceptos, unde appellatas quoq; crediderim Faesulas, exponam. Deduxere igitur Florentiam Coloniam Triumuirum, Caius Caesar, qui deinde Augustus, Marcus Antonius, & Marcus Lepidus, etiam Pontifex Maximus. Coloni autem deducti Caesariani milites, quibus assignata ducenta iugera per cardines, & decumanos. Quod ego apud Iulium Frontinum reperio celeberrimum scriptorem, qui Neruae aetate floruit, in libro de Agrorum mensuris, quem tu librum domi habes Petre Medices uetustissimum. Ita, quod nulli unquam contigit, a tribus Imperatoribus, quorum unus omnium summus, alter etiam Pontifex Maximus, orta est Florentia. Ciuues autem primi Florentini uiri illi fuerunt, quorum uirtuti nulla nec arma, nec munimenta, nec robora restiterunt. Explorata origine, causam quoq; nominis indagemus. Triplex Romae urbi fuisse nomen proditur: unum hoc, quod diximus, peruulgatum: alterum, quod arcanum fuit, unde Anaryllida suam, quae amorem proprie significat, in Bucolicon carmen Poeta detorsit: tertium sacrificijs debitum, de quo uocabulum Floralibus impositum, quod Anthusam Graece Philadelphus interpretatur, homo doctus, a quo haec accepimus. Hoc tu Latine uel Florentem uertas, uel aptius

Julius Frontinus.

Romae triplex nomen.

Anthusa.

aptius Floram fortasse, aut Florentiam. Scimus autem populi Romani Colonias quasi effigies paruas eius, & simulacra fuisse. Constat etiam Florentiam conditam ad Romæ imaginem, quod (ut alia præteream) nomen quoque adhuc Capitolij, & regionum quarundam testificatur. Idem autem fuisse Anthusæ uocabulum Constâtini urbi positum, quæ noua Roma diceretur, tam Philadelphus idem, quam etiam doctissimus Eustathius tradiderunt. Inde igitur productum nomen, unde urbs quoque ipsa producta. Nam apud Plinium uel corrupta uoce Fluentinos legi pro Florentinis: *Fluentini.* uel ita olim ueteres populos, qui profluentis Arni ripas incolerent, appellatos crediderim, qui tamē deinde in Florentinos condita urbe, deductaque Colonia commigrauerunt, ut edictum quoque Desiderij Longobardorum Regis Fluentinos appellantis, ad utramuis redigi causam facile possit. Ptolemæus certè (ut quidam uetusti fatentur codices) Florentiam dixit. Idemque libro Historiæ naturalis quartodecimo Plinius, quanquam uulgatis codicibus mendosissimus omnino sit locus. Meminit & Paulinus Ambrosij discipulus Florentiæ, qui nostro etiam Præsuli Zenobio locupletissimum sanctitatis testimonium perhibet. *Zenobius Præsul Florentiæ.* Indicat & Procopius quam etiam tum ualida hæc urbs, & præpotens fuerit, quæ tentata sæpius à Gothis, expugnari non potuit. Vnum antiquitatis in ea uestigium pulcherrimum extat adhuc, templum hoc mirifica structura olim Martis, nunc *Mars.* Præcursoris titulum gerens. Etenim Martem Romani originis autorem, Martem Casariani potissimum colebant milites, orbis terrarum uictores, Martem præcipuus uestræ urbis conditor Augustus, ut cui Romæ quoque medio foro cognomēto Vltori posuit templum. Quò minus mirandum Florentinam iuuentutem, quamuis patrio more abstineat

Fesula à quo
condita.

armis, ludicris tamen adhuc certaminibus, etiam inter milites exercitatisimos, excellere. Nam de te, Petre, nihil hoc loco mihi dicendum, qui tot palmas nuper paucis diebus toties uictor abstuleris: ne forte nostra hac epistola tui laudandi captasse occasionem cuiquam uidear. Fesulae restant, quas ab Atlante illo coelifero conditas, & uetus fama fert, & homo, ut illis temporibus doctissimus Ioannes Boccattius confirmat: quae ne diutius tamen uacillet autoritas, Hesiodum citare possum uetustissimum Poëtam, qui Fesulam fuisse unam, sed & primam Nympharum declarat, à quibus Hyadum, seu Latine Sicularum sydus exprimitur, quarum scilicet positum luna representat, quod adhuc insigne Fesulani est: nisi potius ob id lunam gestant, quod ultima erraticarum uerticem ipsum Atlantis coelum fulcipientis potissimum premit. Sed audi iam uersus Hesiodios, quos ex libro ipsius, cui titulus Astraea, partim grauis auctor Zezes. Theon, partim Zezes ille Grammaticus repetit in epistolarum suarum commentarijs, incomparabilis memoriae uir, atq; infinitae penè lectionis.

Νύμφαι χαρίτεσσι ὁμοίαι

Φαιούλη, ἠδὲ Κορωνίς, ἔϋστεφανός τε Κλέϊα,

Φαίω δ' ἰμερόεσσι καὶ Εὐδώρα τανύπεπλῳ.

Νύμφαι, αἳ ὑάδαο καλέσσι φῦλ' ἀνδρώπων.

Nymphæ Gratijs similes,

Fesula, & Coronis bene coronataq; Cleia,

Phæoq; suauis, & Eudore habens longum pepulum.

Nymphæ quas Hyadas uocant genera hominum.

Vides ut Fesulam nominat Hesiodus inter Hyadas potissimam, quod apud Eustathium quoq; reperias, quamuis in eo mendosis codicibus Aesula sit. Sed & Ammonius Grammaticus Fesulae meminit, ut unius è Bacchi nutritibus.

eibus. Hyadas autem fuisse Atlantis filias, & easdem Bacchi nutrices, nullus credo paulò humanior ignorat. In ea uerò ciuitate fulminum claros interpretes uetere Hetrusca disciplina fuisse, docet ita Silius: Affuit & sacris interpres fulminis alis Fesula. Cui quoniam semper ego nescio quo pacto plus cæteris faui, tacere illud non possum, totius etiam Italiae salutem referri acceptam Fesulanis oportere, uidelicet in quorum iugo Radagasius olim Gothorum rex immanissimus, cum ducentis hominum milibus orbem terrarum uastantibus diuinitus conclusus, exceptus, trucidatusq; fuerit. Hæc sunt, mi Petre, quæ de Florentia, & Fesulis intacta nostris annalibus, apud reconditos quidem, sed idoneos tamen auctores inuenerim: quæ, nisi fallor, ciuibus nostris, tibiq; gratissima esse debent. Ego certè nihil hoc maius homo studijs deditus literarum præstare uobis potui, qui me in ciuitatem asciueritis, quàm ut labore, industriaq; mea parentes aliquando uestros, tam multis adhuc seculis ignoratos, celebres, illustresq; uiros agnosceretis. Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVLA

Angelo Politiano s. d.

CVM Musas tenues meas, quibus dum per ætatem licuit de amoribus meis iocatus sum, in libellos quinque digesserim, mitto ad te illorum primū, missurus & alios, si in hoc uno amicū experiar te, non assentatorem: ea enim lege ad te ueniunt, ut castigentur, ut uapulēt, ut errorum poenas & ungue, & obeliscis luant. Adhibe igitur te illis æquum iudicem, non iniquum, hoc est, seuerum, non indulgentem. Nam quæ maior iniquitas, quàm amicum fallere de te sibi omnia promittentem? Non eò usq; ingenio delicato sum, ut amici hominis lituras fastidiam. Quin forte

4. 5 nec

nec tu, nec quispiam crederet, quàm hæc mea mihi non
satisfaciant, quam in his etiam, quæ magis placent, metuum
tamen ne sim, ut inquit ille, Suffenus, Quare operam tuam
quæso in re honesta, & liberali, amicissimo homini ne
deneges. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Ioanni Pico Mirand. S. D.

NAe tu homo es lepidus, qui me cum tuis amoribus
committere tentes, quiq; ad eò scuerè, & tetricè à
me homine haud sanè rugosè frontis, tam bellos accipi pue-
Amor. ros postules. Vnus (aiunt) Amor Pana Deum palestra
prouocatum supplantauit. Tu me concertare cum toto Ve-
neris grege, qui putas posse? sed tamen hoc tu exigis: tu
inquam Pice, cui denegari quicquam sit planè nefas. Qua-
re aliquot exorauit ex ijs, ut se à nobis uexari paulum pa-
terentur. Neque ego iudicis (ita me semper ames) sed
Momus. Momus personam indui, quem ferunt sandalium Veneris
tandem culpasse, cum Venerem non posset. Confodi igitur
uersiculos aliquos, non quòd eos improbarem, sed quòd
tanquam equestris ordinis, cedere reliquis, ueluti senato-
ribus uidebantur, atq; patricijs. Plebeium nihil offendi,
sed & in his non tam iudicium tibi, quàm uoluntatem de-
fuisse certò scio, quando & Nasoni tuo decentior (ut
aiunt) facies uidebatur, in qua neuus esset. Remitto ad te
cos, atq; addo Stoicum comitem, quem utinam talione tan-
tum referiant ipsi, ac non planè habeant ludibrio. Vt cun-
que erit, habet Senecio hic superciliosus ubi patientiam
suam exerceat. Non erit iam quod clamet, ὡς ἑὺ βεβήσοι
O Iupiter plue τὰς πῶπιζάσεις. Non Bithius & Bacchius melius compo-
calamitates. siti. Reliqui, quos petis, negant ferre lucem. Tu me ama, id
quod mutuò facies. Vale.

IOAN

IOANNES PICVS ANGELO

Politiano S. D.

NEc urbanius unquam, nec hilarius acceptos se amores mei prædicant, quàm his proximis diebus apud te, & quòd amicè quidem confossi sunt, cum sibi gratulantur maxime, tum tibi plurimum debent. Quis enim nolit ab isto ense mori? Dolent tamen indulgentius id factum esse, quàm oportebat: atq; in eo sunt, ut dubitent amore ipso in amores te cæcutientem factum meos, ac ita demum dubitant, ut iudicio tuo, alioqui grauissimo, in sua causa non satis confidant. Confidunt tamen, & iam sese uinculis asserunt, domi esse nesciunt, libertatem, & publicum securè postulant. Sed quid de Epicteti tui festiuitate dicam? O rem iocosam, & risu dignam Catoniano! uix erat in limine, cum pandens sinus, en, inquit, obelos, en sagittas, si nescitis Græcè. En me, si ex uestris quisquam audax fuerit, paratum referire. Quis cachinnis temperasset, cum Stoicus homo tam lepidè iocaretur? Abstinimus profectò telis, & quòd interminatus erat repositurum sese iniuriam, & quòd ita cutis occalluerat, ut tam leues ictus non admitteret. Qua igitur ueneratione debuimus, senem excepimus: qui ut demum apud nos confedit, philosophari cœpit de moribus, & id quidem Latine, non tam ob id, quòd apud Latinos erat, nam & erant in eo confessu, qui Græca nouerant, quàm quòd Latine ipse beneficio tuo luculentius saperet. Sed nec operam perdidit, quandoquidem non prius loqui desijt, quàm nos ex peripateticis Stoicos fecerit, & apathia illam omnes approbauerimus: ut iam uidere sit paulò antè delicatos homines, iam factos omnium tolerantissimos: qui laceßiri quidè possumus ab alijs, lædi à nobis tantum: qui fato reluctemur nunquam,

Risus Catonianus.

Apathia.

& quæ nostra non sunt, sic fieri demum uelim, ut dij uolunt, & eos nec culpemus unquam, nec accusemus: nihil doleamus, nihil exoptulemus: seruire, uinci nesciamus: re, non oratione philosophemur: & qui nouitij sumus, nos ipsos ut aduersarios obseruemus: aliorum de nobis opinionem, atque id genus alia, quæ externa sunt, negligamus potius, quàm reijciamus: ad diem curemus, ut hospitium uiatores: habeamus ea deniq;, non habeamur: silentium anemus, ne quicquam euomatur non concoctum: & nobis alij raro, & nos alijs nunquam risum pariamus: & ut uno Epictetum totum uerbo complectar, & sustinere aduersa, & abstinere uoluptatibus abundè didicerimus. Vide quàm sigillatim ad Epictetum tuum effinxerimus uitam nostram: uide quàm & citò, ne hac quoq; parte Stoici non essemus, qui nos admonitos uolunt, tandiu deficere hominem, quandiu non proficit. Id quod quanquàm in cæteris admiratus sum, in me tamen uno uel maxime, qui cum semper in Lycio, uel Academia, nunquàm in porticu sim uersatus, ita uictus sum oratione senis, ut in eius sententiam non pedibus modò, sed manibus quoq;, & toto corpore discesserim. Vale.

Sustine. &
 abstine.

ANGELVS POLITIANVS IOAN.

Pico Mirand. s. d.

TAnti mihi sunt literæ tuæ mi Pice, ut nullo pacto credam posse me illis rescribendo satisfacere. Tanta rursus tua est humanitas, ut te boni consulturum quicquid à nobis profisciscatur, existimem. Si uerba suppeterent animo, laudare pro merito ingenium, literas, eloquentiam tuam conarer. Sed uereor ne laudes cogar tantus, ut Flaccus inquit, culpa deterere ingenij. Quare imitabor Timantem, quoadq; exprimere penicillo non possum, uelo contegam.

Quòd

Quòd si mihi hortandus est, qui ipse omnibus exemplo sit,
 ita ego meum Picum, ut ille Mycenæus Teucrum hortabor
 βάλλ' οὐτως. Tibi autem debere me multis nominibus intel- *Iace sic.*
 lego, quæ singula enumerare non est consilium, sed accessit
 meritis erga me tuis Manuelis nostri uiri docti elegans epi-
 stola, Hymettio illo, unde scilicet eam lêgit, melle, atq; omni
 nectare dulcior, Eum nos planè Glauculum reddidimus,
 χάλκεια χρυσέων commutantes. Quis enim nescit quàm
 illi ἐπιχώριοι τοῖς ἔλλησι ἀττικισμοὶ denegarent citra
 mare? Sed tamen hoc ipso minus eius obelos metuimus, quòd
 in Latio nati sumus. Sicut Latina cum scribimus perpe-
 ram, hoc nos tuemur, quòd Græcissare putamur: atque ut
 uespertiliones, dum neq; mures planè, neque aues sumus,
 utrisq; tamen nos probare tentamus. Vale.

*Aerea aureis.
 Vernaculi Gra-
 cis atticisim.*

ANGELVS POLIT. IOAN.

Pico Mirand. suo s. d.

Avdio te uersiculos amatorios, quos olim scripseras,
 combussisse: ueritum fortasse, ne uel tuo iam nomini,
 uel aliorum moribus officerent. Non enim puto, quoniam
 minus exierint aptè sicuti Plato suos dicitur. Nam quantum
 repeto memoria, nihil illis tersius, dulcius, ornatius. Quos
 quia uocabas amores tuos, placuit mihi nuper, uelut in amo-
 res ipsos abs te crematos, ita ludere Græcis uersibus:

Πολλάκι τοξοὺς εἶς, φλεχθεὶς θ' ὑπὸ Πίκου ἔρωτων

Οὐκ ἔτλη προτέρω, πάντ' αὖ δ' ἀφέλειθ' ὄπλα,

Τόξα, βέλη, φαρέτρας, καὶ νηήσας τὰ γε πάντα,

Ἡψερ ὁμῶσ' ὀρωρὸν λαμπάσι ληϊδίοις.

Σὺν δ' αὐτῶσ' μαρψας, ἀμυλνῶν χερύδρια δῖπυερ

Ταῖς νουραῖς, μέγα δ' ἔμβαλε πυρκαϊῶν,

Καὶ πυρὶ φλέξε τὸ πῦρ. Τί δ' ὦ ἀφρονες αὐτὸν ἔρωτες

Τὸν Πίκου, μισῶν εἰσεποτᾶσθε πρῶμοι;

Sæpe

Sape sagittatus, incensusq; Picus ab amoribus,
 Non tolerauit ultra, omnia uerò abstulit arma.
 Arcus, sagittas, pharetras, & congregans hæc sanè omnia,
 Accendit simul acervum flammis edacibus,
 Ipsos uerò corripuens debiles manus ligauit
 Funiculis, in medium uerò iniecit ignem:
 Et igne combussit ignem. Quid uerò insipientes ipsam amores
 Sed Picum musarum uolastis principem?

IOANNES PICVS MIRANDVLA
 Angelo Politiano S. D.

Quòd proximis literis tuis me tantopere laudaris, debeo tibi tantum, quantum ab eo absum, ut meritò lauder. Id enim debetur cuiq; quod gratis dat, non quod persoluit. Quare & ipse id totum tibi debeo, quod de me scribis, cum in me tale sit nihil: cum id mihi ipse nullo pacto deberes, id totum tuæ fuit humanitatis, & singularis in me beneuolentiæ. De cætero si me examinaris, nihil inuenies nisi tenue, humile, angustum. Nouitij sumus, atq; tyrunculi, qui ex inscitæ tenebris pedem modò mouimus, promouimus serè nihil. Benignè nobiscum agitur, si inter studiosorum ordines referamur. Habet docti nomen quiddam aliud, quod sit tibi, & tui similibus peculiare: mihi tam grandia non conueniunt, cum eorum, quæ in literarum studijs sint præcipua, nihil non solum exploratum habeam, sed nec adhuc etiam nisi per transfennam uiderim. Conabor quidem, id quod nunc ago, talis esse aliquando, qualem nunc me prædicas, & esse aut iudicas, aut certè uelles. Interea imitabor te Angele, qui te Græcis excusas, quòd sis Latinus: Latinis, quòd Græcisses. Simili & ego utar perfugio, ut poëtis, rhetoribusq; me approbem, propterea quòd philosophari dicar: philosophis, quòd rhetorisssem, & musas colam. Quanquam mihi longè aliter accidit,

cidit, atq; tibi. Quippe ego dum geminis sellis (ut aiunt) sedere uolo, utraq; excludor, fitq; demum (ut dicam paucis) ut nec poëta, nec rhetor sim, neque philosophus. Tu ita utrunq; imple, ut utrum magis, haud satis constet, qui & Græcam, & nostram Mineruam ita pulchrè amplectaris, quasi Cinnus utriusq; linguæ, ut quæ insiuitia sit, quæ genuina non facile discerni possit. Nam ut de Latinis taceam (de his enim cui è primo loco cesseris?) quis credat, ut de Hadriano ille, Romanum hominem tam Græcè loqui? Iurabat Emanuel noster, dum tuas legeret, non esse tã Atticas Athenas ipsas. Is es mi Angele (fâcessat adulatio) cui ex nostris unus, aut alter, ne dicam nemo, conferendus sit. Quòd si plures essent tales, non haberent hæc secula cur inuiderent antiquitati. Incumbe quæso, & literas quantum potes, à situ recipe, ne nitor ille Romanæ linguæ iniuria temporum penitus obsolescat. Excude semper aliquid nouum quod rem Latinam adiuuet, & illustret. Et quæ domi habes, fac tandem exeant in communem studiosorum utilitatem. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS

Angelo Politiano suo s. d.

Post discessum tuum Venetijs ad te scripsi nunquam, de te sæpe: nec scripsi modò sæpe, sed etiam loquutus sum de te quoties incidebat, incidebat autem cum uolebam, uolebam semper. Omnino mihi multus in ore Politianus est, eritq; dum uixero. Nam quantũ ipse de te conceperim, cum primum te cognoui, quantum porrò de doctrina tua literæ sibi sperent & spondeant, facilius cogitare possum animo, quam dicere. Postulo autem à te quasi meo iure duo. Primum, uti uiuere diu studcas, non tibi, sed & tibi sanè, dũ literis primũ, & bonis artibus, quibus hercule succurrèdum est

est ruinosus, & nutantibus, breuiq; casuris, nisi per solertissimos homines ope summa prospiciatur. Alterum uti aut tu me socium in hæc adhibeas, aut à me adhibitus æquo animo patiare. Sin grauaris, in famulatu ero tibi cum iusseris. Vltro nomen do, profiteor inuocatus, & maxime uoluntarius. Ardeo cupiditate iuuandi recta studia. Nullus est tam magnus labor, nullum munus in literis tam sordidum, quod defugiam: quanquam omnis ferè functio, quæ pertinet ad literas, non potest esse non honesta, non splendida, non magnifica. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Hermolao Barbaro suo S. D.

TV uerò Hermolæ ita mihi omnia, uel præsentis prius uel deinde absentis præstitisti, ut (si officia duntaxat, non autem animum, atque uoluntatem remetiamur) ingratus proculdubio sim moriturus. Et quidem ea causa est, cur tibi nec agam gratias, nec egerim hæctenus, quòd intellego non orationem modò nostram, sed planè facultatem omnem imparem esse tuis erga me meritis. Nam quòd mihi tua epistola tantum tribuis, quantum ego nec agnosco, nec fateor, uel ob id certè mihi gratum est, quòd amicus, quàm uerius sentiens, magis fortasse nos diligis. Verba porrò quibus uelut me militem bonus imperator hortaris, ut rectis studijs utroque quasi cornu laborantibus succurram, eò minus mouerunt, quòd sanè quàm paucos tui similes uideo, quos duces sequar. Vt enim non dubitat Agamemnon, quin sit breui Troiam capturus, si decem dentur *συνπαρόμοιες* Nestoris similes: ita si Hermolæ mihi dentur decem, sub quibus meream, facile sperem literas cum Græcas, tum Latinas, è barbaria media receptum iri. Te tamen & laudo, & admiror, qui adeò

acc

Confiliarij.

accisis rebus, atq; afflictis spem tibi aliquam feceris adhuc reliquam. Quapropter mihi etiam, uel ob id audentem, extrema cupido est certa sequi. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Hermolao Barbaro suo S. D.

Quòd ad te iandiu nihil Hermolae dederim literarum, non tam meis uelim, quam tuis occupationibus adscribas. Occupationes autem non minus equidem studia ipsa literarum, et sapietiae, quibus usquequaq; inuigilas, quam istos accipio discursus obeundae legationis, et rei gerendae publicae. Quid igitur uel ineptius, uel inhumanius, quam aut Musarum sacris operanti obstrepere, aut agenti rem seriam trichas ueluti intempestiuas obijcere? Neque uero causa fuit cur timuerim, ne (quod est apud Aristotelem tuum) nostram quoq; amicitiam silentium dirimeret. Non enim sic in amore mutuo languemus, ut simus inter nos machinis retinendi. Sed nec silentium quisspiam interpretetur, ubi neuter cessat honorifice de altero et loqui, et scribere. Caue enim putes Hermolae, non diem dixerim, sed horam penè ulla praeterire, in qua non ego de ingenio, de literis, de prudentia, de consilio, de humanitate, de candore, de studijs deniq; tuis propè declamitè. Testis Medices Laurentius meus, testis hic item Mirandula Picus, heroës (arbitror) duo, non uiri, quos aut auditores habeo laudum tuarum attentissimos, aut beneuolentissimos praedicatores. Iam apud eruditam iuuentutem, et familiarium cohortem, tantum de te loquendo profecimus, ut unus utiq; habere, non solum doctissimus, sed et humanissimus, et prudentissimus. Porro autem ut epistolas, ut orationes omiserim, in quibus de te semper à nobis illustris mentio facta, uel haec ipsa, quae mox edentur, Miscellanea nostra, cum quidam

b

(ut

(ut Horatius inquit) dignus uindice nodus incidisset, te scilicet unà cum Laurentio, Picoq; iudicem sibi contra rudem inscitiam nuncupauerunt. Neq; uerò tu quoq; otiosus, aut occasionebus imparatus in me semper etiam, ultra fortasse quam patior ornando, extollendoq; sic ut temet pulcherrime, ab hoc epistolarum silètio, crebris de me sermonibus redemeris. Non igitur amicitia nostram blandimentis istis & assentionibus indecoris, & ineptis, atq; optimo cuiq; maxime suspectis, addo etiam uulgaribus, fouemus. Non tamen ullo loco, uel studio desumus alter alteri uel officio. Speciosa ista, & popularia beneuolentiae ostentamenta, quasiq; fucum, & prestigias, neq; tu arbitròr desideras, & ego abominor. Vino, aiunt, uendibili suspensa hedera nil opus. Et nos ergo faciem, strepitumq; omnem (sic doctos decet) aspernemur, atq; amicitiae (quod dicitur) personam detrahimus. Ceterum ut eò tandè deueniam, qua gratia tibi hanc epistolam scribere institueram, cum

Adagium.

Franciscus Gaddius.

Franciscus Gaddius Florentinus, qui paulò antè legatus isthic agebat, uir utriq; nostrum coniunctissimus, fortè (ut fit) in sermone apud Laurentium Medicem nuper iniecisset desiderare te uolumen, si quòd hìc emendatum Dioscoridis haberemus statim nobis Laurentius (ut est homo tui studiosissimus) pro more autoritateq; mandauit, ut eam rem quam primum quam diligentissime curaremus. En tibi igitur librum mi Barbarè, satis emendatum (ni fallor) certe ueterem. Tu cum fueris usus, ad me remittes, non tam (que tua est diligentia) incolumem, quam doctissima ista notatum manu, quò pretium uolumini aliquod ex te, atq; autoritas accedat. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS

Angelo Politiano suo s. d.

Si

Si surdis etiam, brutisq; rebus amicitiae & inimicitiae
 suae non aliunde quam à caelo constant, quo & affe-
 ctus caecos, & quae Graeci ἀνακτιολόγητα uocant, referri
 non accepta, quid nisi sentiat hanc uim & homo? quāquam
 interest, quòd stolidi illa, & muta semper inter se pro na-
 tura quaeque sua dissident, aut concordant unius caeli me-
 rito. sed hominem homini plerunq; mores, & iudicia con-
 ciliant, nec minore glutino, quam isthaec siderum deflu-
 uia ferruminant: huiusq; generis est amor, qui nos inuicem
 inuexiit, & Herculeo nodo iunxit. Nihil mirum si nec
 spatio temporis excutitur, nec locorum intercapedine con-
 uellitur, nec officiorum silentio polluitur, nec alia quauis
 negligentiae rubigine decoloratur. Certa opinione uirtu-
 tis, & doctrinae tuae natus, eadem opinione conseruatur,
 alitur, augetur: te uolente, nolenteq; perennat. Tandem her-
 cule futurus, non dico me quando ames, sed quando ama-
 re cogas, & iste ingenij, & eruditionis tuae fulgor obuer-
 setur oculis. Tunc amare poterò desinere, cum tu rem La-
 tinam deserere. Sed de hoc satis. Dioscoridem accepi, gra-
 tias & tibi, & Gaudio nostro tam multas ago, ut quas
 Laurentio meo agam homini clarissimo, humanissimo, do-
 ctissimo non habeam, habeam quas non ago: atque utinam
 quandoque possim referre. Multis nos magnus ille uir in
 dies & studijs accumulât, & officijs adobruit. Ego con-
 trā diu, noctuq; retracto, ac recogito, non quemadmodum
 rationem cum eo parem faciam (quis enim posset hoc, nisi
 alter Hercules, aut certe alter Laurentius?) sed quemad-
 modū planè intelligat, me apud eum eo loco esse cupere,
 quo qui magnitudinē eris alieni & professione nominis,
 & magne fidei compensatione redimunt. Vale.

Innocentius &
 simplices locu-
 tiones.

ANGELVS POLITIANVS

Hermolao Barbaro flio p. s. d.

Hermolaus
Barbarus patri
archa Aquis-
leiensis.

Explicare non possem literis Hermolaë, quanta mihi
Eletitia prandenti nuper secum Laurentius Medices
te Patriarcham factum esse Aquileiensem nūtiauerit. Ego
uerò tantò sum ex ea re gaudio, tantaq; uoluptate perfu-
sus, ut in ipso quoq; discubitu (quid enim manifesta negē?)
gestierim, exilierim, letum, felicemq; nuntium, uix ipse me
capiens, proclamauerim. Et nunc gratulor tibi, gratulor
doctis omnibus, gratulor seculo Hermolaë: Tibi, quòd hoc
etiam tuarum uirtutum prēmium dixerim, an testimoniū,
publice acceperis. Nam quamuis antea quoq; multis, ma-
gnificisq; fueris ornāmētis affectus, tamen hoc unum pro-
cul excellit, atq; eminet, non modò quia maius, aut quia ge-
nere diuersum, sed quòd per eum quasi gradū breui puta-
ris altius ascensurus. Doctis uerò, quòd is uir ad maximas
proucheris dignitates, cui semper hoc hominū genus, atq;
hæc secta, uitæ plurimum placuit. Etenim summo loco na-
tus, amplis opibus innutritus, egregijs honoribus perfun-
ctus, & fastigium disciplinarum prope omnium tenes, &
professores, ac studiosos artium bonarum (quamuis humi-
li fortuna pleriq; sumus) ita cōplecteris, & amas, ut æque
cunctis tuæ quasi maiestatis fasces, ac uexilla submittas. Se-
culo autem, quòd insigne aliquod habet, quo iam stare au-
dacter aduersus & uetustatem possit, & posteritatē: scilli-
cet quia ueluti recuperasse nunc oculos cæca prius fortu-
na uideri potest, dum cumulare honoribus eum gestit, in
quo uirtutum penè omnium quasi quidam concentus exau-
ditur. Tu igitur etsi uirtute ipsa clarior es, atq; (ut puto)
letior, quàm uirtutis prēmio, acbes tamē hanc & tempo-
ribus

ribus, & literis diligentiam, ne fortunæ desis, neu uota nõ-
stra destituas, sed incumbas, instesq; fauori quantum potes,
non quidem ambitu infami, qui philosophum dedecet, sed
his potius artibus, quæ te charum bonis, admirabile pro-
pe uniuersis reddiderunt. Equidem, quod ad me attinet,
quando aliter suffragari non licet, illud usquequaq; præ-
stabo, nequam occasionem uel tui celebrandi nominis, uel
conciliande tibi, colligendaq; beneuolentiæ prætermi-
tam. Vale.

HERMOLAUS BARBARVS

Angelo Politiano suo s. d.

Quod ex secundis rebus meis lætitiã incredibile cõ-
ceperis, neq; nouam rem fecisti, nec mihi nõ præui-
sam, imaginationeq; præsumptam. Noui quanta propen-
sione, atq; ad eò inductione animi prouinciã duram, & in-
explicabilem susceperis ornandi, & tollendi nominis mei
quam constans, pertinax, & addictus in eo fueris: quã-
rem tuã uidearis agere, cum meã agis. Itaq; nihil sum mi-
ratus, quod rationibus tuis consultum putaueris, cum meis
est prouisum. Habeo tibi, & semper habebõ gratias, nõ so-
lum ut amico, & beneuolo, sed ut Politiano, id est, ut homi-
ni doctissimo. Plus enim est a Politiano, quàm ab amico lau-
dari. Testimoniũ, & iudiciũ amici fallitur, Politiani etiam
amantis non fallitur. Laurentio non minus principi tuo,
quàm meo in dies plura, & maiora debeo. Testis est ipse.
In magno uersor periculo, ne in tanto meritorũ eius erga
me cumulo, & ingratus, & barba, us esse uidear. Vale.

POMPONIVS LAETVS

Angelo Politiano suo s. d.

Serius quàm opinabar, ab amicissimo fieri, distuli ad
te mittere, quod summopere legere optabas. Causa fuit
b s nesciã

nescio quis, qui se intra paucos dies daturum Quintilem
 & Sextilem mihi pollicitus est: remq; is longius opinione
 mea traxit. Ipse tandē ut creditori, qui uel precipuus es sa-
 tis facerem, quæ apud me erant, diligentissime exscripsi.
 A Venustia Apulorū adlata sunt marmorea in tabula: obs-
 curo loco ibi latebant fragmenta aliarum tabularum, ubi
 annus integer erat coniungi nequiuerunt, quod multa de-
 erant, illinc translata Ariarum: summa cura, quæ superest
 tabula, seruatur. Mitto & quedam monimenta rerum
 eodē in loco reperta, & placitura tibi (ut existimo) ama-
 tori uetustatis. Romæ ferē idem: sed multo antē, uerum fi-
 ne caret: si habere cupis, rescribe: quāquam quid hoc dixe-
 rim? cum facile intelligam te plurimum id querere: sed ui-
 debatur optabilius, si poposceris. Scias omnia, quæ apud
 me sunt, tua esse. Duo a te sum petiturus, alterum studio,
 alterum autoritate cōficiēs. Illud est apud Valerium Flac-
 cū in quinto libro, cum loquitur de Chalybibus populis,
 apud quos ferrum repertum est: quid sibi uelit, indigenā.
 Quod sequitur corruptū est: & statim duo carmina, quæ
 sequuntur, fabulam habēt mihi incognitam. Forte Apollo-
 nius aliquid de ea re scribit. Tuum limatissimum iudicium
 expecto, quod, mea sententia, quicumq; profitemur literas,
 ueneremur necesse est. Sed de ingenio scio quid scripturus
 sum. Illud alterum erat, ut unicis literarū fautoribus Lau-
 rentio, ac filio me commendes. Ab Laurentio tua opera
 obsecro, impetres literas non uulgares, siue ad Ioannem
 Tornabonum, siue ad oratorem Florentinorum, in com-
 mendationem Fabritij contubernalis mei, qui, ut prædi-
 cat, notissimus est Laurentio, aliasq; Florentiæ negotia
 Reguli Fauentini egit. In presentia cum sit expediturus
 quedam honestissima in Curia Romana, autoritatem Lau-
 rentij

rentij (quæ plurima est) uehementer accedere cupit. Effice tu homo non minus literatissimus, quàm integerrimus, ut uoto fruamur. Bene ualeas. Romæ, decimo sexto Calendas Aprilis. M. CCCCLXXXVIII.

ANGELVS POLITIANVS

Pomponio Læto s. d.

Quas à te nuper accepi literas, ita gratas habui mihi Pomponi, ut me ab ijs putem immortalitate donatum. Sed & semestri Calendarium nure fuit gratum, & quam ais tabulam bello Marfico factam: quæ si eadem est quam Romæ obiter legerim, uerecè ut satis ex fide sit exscripta. Siquidem Aemilius non Aemilius erat in saxo. Quam eadem diphthongum etiam super ipsa Panthei te-
studine adnotaui. Quod uerò etiam (si dijs placet) de obscuris poetarum me consulis, homo omnis literaturæ consulti-
ssimus, atq; id mihi ex amore tribuis, quod tibi ex uero debetur: intelligo quàm tibi debeam, quàm mihi faueas, quantum oneris sustineam. Dicam tamen quod sentio, tibiq; si non rem ipsam, studium certè meum, uoluntatemq; probabo. Versiculi ipsi, quos uerè mendosos putas, hi sunt uidelicet:

Indigena æterni rupem Iouis. hinc tibi Mauors

Dant uirides post terga lacus, ubi deside mitra

Fæta legat, partuq; uirum fouet ipsa soluto.

Hos equidem ita legendos arbitror:

Inde Genetæi rupem Iouis, hinc Tibarenium

Dant uirides post terga lacus, ubi deside mitra

Fæta ligat, partuq; uirum fouet ipsa soluto.

Vt sit sensus: post Chalybas promontorium Genetæi Iouis, dant post terga, hoc est præternauigant. Tum uirides lacus Tibarenorum: uirides, scilicet, quoniam pecore abusi

b 4 dant,

Locus Valerij
Flacci, lib. 5.

dant, atq; ob id pascuis, quibus scilicet Tibarenis mos est, uti à parturiētibus, iam q; etiam partu liberatis uxoribus, uiri in lecto mitrati collocētur, & ipsi uice puerperarum foueantur, curenturq;: quod ex Apollonio mira breuitate tralatum, cuius in libro secundo sunt hi uersus:

Τὸς ἢ μετ' αὐτῶν ἔπειτα Γενεταίς Διὸς ἄκρω
Γνάμψαντες, σοβέοντο παρ' ἑξ Τιβάρωδ' ἀγῶν.
Ἐρ' θ' ἐπεὶ ἤρκε τέκων) ὑπ' ἀνδράσι τέκνα γυναικῶν,
Αὐτοὶ μὲν γενάχουσιν ἐνὶ λεχέεσσι πεσόντες,
Κράατα δὴσάμενοι, ταὶ δ' αὖ νομάουσιν ἐδωδῆ
Ἀνέρας, ἠδ' ἐλοετρά λεχώϊνα τοῖσι πόνου).

Post hos autem quàm primùm, deinde Genetai Iouis arcem
Flectentes, acli sunt praeter Tibarenida terram.

Ubi postquam utique sustulerunt ex uiris filios uxores,

Ipsi quidem suspirant, lectis decumbentes,

Capita reuincit: ille autem rursus nutriunt opulis

Viros: & lauacra parualia his laboriosè ministrant.

Genetaum pro
montorium.
Genete fluuio uocatum, in quo templum sit hospitalis Io-
uis, quem Xenion appellant. Idem eodem libro sic scri-
bit Apollonius:

Ἄγχι ἢ ναιετάουσι πολὺ ἄρρωτους Τιβάρωδ'
Ζῶνός ἐϋφαίνοιο Γενεταίηρ ὑπὲρ ἄκρω,
Propè uerò habitant affluentes agnis Tibareni
Iouis hospitalis Geneteam super arcem.

Quo loco πολὺ ἄρρωτους ab agnorum copia dicti. Vnde ui-
rides lacus erudite dixit Valerius, ob pascua, ut arbitrator.

De Tibarenis etiam Orpheus in Argonauticis post Cha-
lybas meminit statim: & eisdem Strabo lib. xii. Tibarnos
appellat. Quod autem de Eribote quaesieras: fuit is filius
Eribotes. Teleontis, de quo sic idem scribit Apollonius lib. i.

Ἐἶπετο

Εἶπετο δ' Ἐυρυτίωρ τε καὶ ἀλκίης Ἐριβώτης
 Υἱὸς, ὁ μὲν Τελέοντος, ὁ δ' Ἰγρᾶ Ἀκταείδωο.

Ἦτοι ὁ μὲν Τελέοντος εὐκλήης Ἐριβώτης,

Ἰγρᾶ δ' Ἐυρυτίωρ, σὺν καὶ τρίτῳ κερ Οἴλεως.

Dicbatur autem Eurytionis; & robustius Eribotes

Filij hic quidem Teleontis, ille uero tri Alforide.

Nempe hic quidem Teleontis inchius Eribotes;

tri autem Eurytion simul & tertius erat Oileus.

Literas contubernali tuo cōmendatitias ad Oratorem Florentinū, paulo negotio impetrabimus à Laurētio Medice: qui si mihi quasi uni è minutionibus literatis, nihil non indulget, cur quicquam tibi literarū principi deneget? Vale, & si quid te dignum ex antiquitate habes, participa quæso nobis, tui cupidissimis. Et Vasinio dic salutem meis uerbis. Florentiæ, IIII. Calend. Mart. M. CCCCLXXXVIII.

POMPONIVS LAETVS

Angelo Politiano s. d.

I Am tēpus appetit eruditissime, & candidissime Itolorū, ut Lucretij libros remittas, ut uir integer fidem soluas. Dabis serēdos ad urbem Petreio homini fidei summæ, qui celebritatem tui nominis cum cæteris nostri ordinis amat, colit, ueneratur. Nam quisquis est, qui de se bene senserit, gratulari plurimum debet seculo nostro, cum tales habeat uiros, quales maiores nostri in summa gloria habuisse duxissent. Data opera Florentiam se confert, ut te sepius uisat, & ut totus ex lima tua pendeat; utinā & mihi liceret. Cum de altitudine tui ingenij cogito, nō possum non admirari, cur nostri graculatim & sturnatim (ut ita loquar) ad te nō aduolent. Legi opus tuum, in quo apertissime doctrina quadam singulari ueteres ab inferis reuocasse uideris. Sed parcius in præsentia, prædicatione mea non indiges.

b 3 satis

fatis enim tuo labore clarus es. Verum quoties de aliquo sublimi interpretatio est, unus Politianus occurris. Ego quid de perspicacissimo ingenio tuo sentiam, una epistola, & longa quidem explicui, quãquã in ea re quid longum esse potest? Credo distulisti carmina Lucretij remittere, propter uariarum disciplinarũ occupationẽ. Obsecro, atq; obtestor, effice ut ad suum Quirinũ redeant. Habeo quedam uetustissima monimenta, quæ cum uideris obstupesces admiraberisq; quod nuper effossa, erutaq; & inuenta, in illa tua obseruatione reperiantur. Qua de re diuinitatem quandam in te esse intellego, ut uerè animus tuus sit de cœlo sumptus ignis. Dij te seruent. Commenda me Medicibus, patri, & liberis literarum patronis. Deinde plurima salute Demetrium impertias. Vale. Romæ, ante v. Calendas Iunij.

ANGELVS POLITIANVS

Pomponio suo s. d.

Lucretium Petreio dedi, quem tibi iam redderet. *Vah,* tam serò, inquis. Fateor: sed non plus negligentia mea, quàm tuæ humanitatis fiducia, dum alia ex alijs in quibus opera ponatur, occurrunt, dilatus hic in quadriennium liber est, qui uel triduo poterat absolui. Ceterum ego Pomponij mei memor, qui quidem nescit offendi, à Politiano præsertim, prætuli audacter officio commodum. Petreio nondum frui licuit, ut optabã, probo, & antiquis moribus homine. Iam tum peregrè aberam, cum ille Florentiam statimq; peregrinationem meã rusticatio excepit. Spero tamen dierum paucorum iacturam, ut in urbẽ reuerterinus inrupta (quod aiunt) copula sarciet. Quas in me laudes cõfers, quanquã agnoscere salua fronte non ausim, tamẽ ob id gratissimas habui, quoniam cum nec irrisio in istos mores,

res, nec adulatio cadat, necesse est laudatio hæc aut ex amo-
re in me nimio, aut ex uero proficiatur. Quorū cum sit
utrunq; mihi gloriosum, alterum diu in uotis, alterū etiam
supra uota est. Monumenta illa, quæ narras antiquitatis,
iam iam tractare, complecti, adorare gestio: per fortunas
imperti, si quid habes, quod excellat. Medices nostri unicē
tibi fauent. Demetrius autem salutem sibi à te dictam toti-
dem uerbis remuneratur. Vale. In Fæsulano, sexto Idus
Augusti. M. CCCCXCI.

BAPTISTA GVARINVS IOANNI

Pico Mirandulæ s. d.

Nondum concedo secundum te litem dari oportere:
nam facile possum tuas istas captiones in te *ἀντιπέ-
ρα* Si tibi præceptor sum, cur mihi nō obsequeris? Si non
sum, cur me præceptorē, appelles? Neq; ideo nomē hoc re-
cuso, quōd te discipulū spernā, quē mihi præceptorē asse-
ro, sed quōd tuā doctrinā & ueneror, & prædico, in qua
te neq; unguium meorum nota, neq; transversa calami si-
gno, neq; miniata cerula, neq; obelisco deniq; , aut asteri-
sco, tantū promouisse mihi conscius sum. Sed in nouū quod-
dam uindictarum genus (ut uideo) incidimus, dum tu mihi
eam possessionem asserere contendis, qua ego cedere co-
nor. Quæ unquam Rhetorum causa huius generis acto-
rem, aut reum habuit? Ego, mi Pice, nunquam in hac pu-
gna tibi herbam porrigam, nisi prius bona cum gratia cō-
posuerimus (ut quando aliter non succumbis) uterq; no-
strū alteri præceptor pariter, & discipulus iudicetur. Sed
omissis iocis seria agamus, & Heptalus tua, & tuipe tibi
meritō placere potes, cum omnia doctorum hominū pun-
ctā ita sis affecutus, ut ne in tabellæ quidem latebra liuor
ullus appareat. Idem in reliquis scriptus facilius tibi datum

Retorqueret.

iri

iri sperandum est, cum usus etiam accesserit, qui solet in
 scribendo magister haberi optimus. Quod ad me attinet,
 gaudeo uehementer laudato uiro, & ab omnibus, ac ubiq;
 laudando Laurentio me in ore esse, addito praesertim Po-
 litiani calculo: cuius ego copiosam, & arcanam multipli-
 cis disciplinae lectionem ita complector, ut admirer: ita ad-
 miror, ut commendare non desinam. Quo fit ut extra do-
 cetrinae aleam me ab illo poni, triumphi instar existimem.
 Quod librorum meorum indicem petis, id mihi & labo-
 riosum est, & inutile. Satis erit si pro tempore postulatis
 meis inferuies. Nunc Martianum Capellam, & Senecae
 quaestiones naturales opto, si modo emaculati sint codices:
 Nam qui apud nos sunt, opera Sibyllae indigent. Eos si im-
 pressos emere possim, gratius mihi erit: sin minus, non lon-
 go postliminio tui ad te redibunt. Vale specimen bonarum
 disciplinarum, meq; amare perge. Ferrariae, Non. Decemb.
 M. CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS

Baptista Guarino suo s. d.

Ostendit epistolam mihi nuper ad se tuam Ioannes Pi-
 cus Miradula, princeps omni laude cumulatus: in
 ea cum tu mihi multum tribueres ex recenti Miscella-
 neorum foetura, tum uero seorsum in scheda syllabas nota-
 sti aliquas, in quibus meam nonnihil diligentiam require-
 bas. Sed hoc posterius tamen ita constanter, ita suspiciose fe-
 cisti, quasi deniq; metuisses, ne me ledi grauius putare, si-
 cubi abs te non doctissimo solum uiro, sed optimo quoq; re-
 darguerer. Ego igitur quanquam dissimulare non possum,
 laudationem mihi tua fuisse pro eo ac debuit omnino gra-
 tissimam, tamen ut eam quoq; plausibilis exciperem, causa
 fuit in primis, quod abunde fidem blanditijs illis tuis comes
 addita

addita libertas, ne dixerim castigatio faciebat. Etenim non ego auidius resellā, quam reselli me patiar, & opinionum fallacijs, quasi morbis animi præcipuis, multo etiam libentius ipse carcam, quam cæteros liberem. Tuum uerò mihi omnino quasi pro lapide Lydio, iudicium debet esse. Nam *Lapis Lydius.* ut illo purum dinoscitur aurū ab adulterino, sic apud me de tua facile sententia uerum uidetur posse, falsumq; discerni. Nec est in quo tam bene de proprijs mihi studijs respondeam, quam quòd ita disputare soleo de ambiguis, ut plus inueto uero gaudeam, quam uictoria. Quamquam autem abs te tantæ autoritatis homine prouocatio non est, tamen pro tua singulari humanitate queso benignè audias quid ad ista respondeam. Negas probare te quòd imolare prima breui, quòd item matutinus prioribus correptis syllabis enuntiauerim. Ego uerò tametsi rudis in primis, non adeò tamè obtusi sum pectoris, in uersibus maxime faciendis, ut spatia ista, morasq; non sentiā. Verum cum mihi de Græco penè ad uerbum forent antiquissima interpretanda carmina, fateor affectaui equidè, ut in uerbis obsoletam uetustatem, sic in mēsurā ipsa, & numero gratam quandam, ut speraui, nouitatem. Nec autem putabā fore, ut cum Vergilius, acerrimi uir iudicij, uersus aliquoties Homeri uatis exemplo caudam trahentes effluerit, nō etiam mihi tale quippiam, præsertim Græca uertenti cōcederetur. Quocirca uersiculos feci de industria prominuli quasi uentris, qui medij pedem quaterna tempora superātem caperent, ex augmento τροκοιλίης appellatos. Qualis apud Homerum putā sit ille: Πατρόκλις ποθέω ἀνδρότητα καὶ μένος. Sed quoniam quod ego studio nouitatis quæseram, syllabarum scilicet ignorationi pleriq; tribuebant, mandaui statim quibus maxime potui amicis, ad quos ulla modò

*Ventricosus.**Patrocli desiderans uirilitatē, & robur bonū.*

modò exemplaria peruenissent, ut uersiculos eos uelut in
 quadram redigerent, ad hoc exemplum: Luce feri, nam
 lux superis gratissima diuis. Et item: O pueræ, emicuit
 rubor haud mora, matutina. Quem rosa, &c. Cuius enim
 stultitiæ, uel cuius potius improbitatis fuisset agere diutius,
 etiam bonam fabulam, quam cōtinuò populus exhibilaret.
 Itaq; magno pere à te peto, cures mihi primò quoq; tempo
 re non ausim dicere tua, sed scholastici alicuius manu lo
 cum sic utrunq; in omnibus quotquot istic erunt exēpla
 ribus emendandum. Nam ut tibi potestas uenalium quoq;
 fiat, ipsi cōtinuò per literas cauebimus. Iam uerò quòd
 liquentibus prima correpta dici uix permittis, equidem in
 eo Vergilium sequebar, cuius illa certè sunt notissima:
 Principio coelum, ac terras, camposque liquentes, &
 Ignemq; horribilemq; feram, fluuiumq; liquentem. Nec
 me fallunt autem, liquentia mella, sic apud eundem posita,
 ut quātum scilicet in tempore, tantum sit in intellectu dis
 criminis. Sed & orichalcum breui secunda dictum repre
 hendis, quæ tamen syllaba diphthongo notatur. Ad hæc
 illo ipso quem tum locum interpretabar, & d' es opéi xad +
 xoy dixerat Callimachus, unus mihi tum quidem præ cæ
 teris sequendus, quanquam aliàs quoq; grauisimus autor.
 Nam quòd Statius aliter usurpat iure suo, uidelicet una
 diphthongum litera defraudat, quod & in Pliadum uoca
 bulo non reformidat. Postremò queris idem, ut cur &
 Bœotia. Bœotia scribam: sed enim querere ego quoq; uicissim po
 Bœotia. teram, cur tu Bœotia potius, nullo scilicet in has uocales
 Græcorum transitu, quem modo uel præcepta tradide
 rint, uel rationes persuasierint, uel autoritas comprobaue
 rit, nisi forte uulgus imperitum respicimus, nullo prorsus
 habendum numero apud cruditos, quorum te principem

Liquere prima
 breui.

Orichalcum se
 cundæ breui.

Callimachus.

Statius.

Bœotia.

Bœotia.

Fulgus.

ORDIN

semp

semp
 scrip
 tam
 tust
 que
 etati
 iam c
 prors
 nobis
 tatur.
 tantò
 errori
 seueri

B A

G
 de cōm
 enim se
 inter n
 losc ad
 tuorum
 rum te
 licū cec
 lus est l
 tas. Doc
 magis e
 pore &
 tio, & n
 pariat e

semper existimauimus. Adde quòd hanc nostrā uocis istius scripturam, sicut è Græco primum demigravit, intemperatam seruant exemplaria quæcunque adhuc incorruptæ uetustatis indole censentur. Hæc igitur habui nunc quidem, quæ pro mea causa dicerē. Verum quādo tu unus omnium ætatis nostræ professorum celeberrimus aliter sentis, nihil iam credo mihi, sed ad Pyrrhonios planè deficio: nec esse prorsus aut affirmo posthac, aut nego quicquam, sicuti nobis uel à sensibus ipsis, uel ab animo denique repræsentatur. Cupio tamen & de cæteris quid sentias audire, tantò maiorem tibi habiturus quotidie gratiam, quanto ab erroribus me, uel sepius, uel liberius, uel postremo etiam seuerius uindicaueris. Vale.

Pyrrhonij quò
uide apud Aul.
Gel. lib. 11. ca. 5.

BAPTISTA GVARINVS ANGELO

Politiano suo S. D.

GAudeo mirifice interprete Pico nostro Palladio magis, quàm Martio, datam esse nobis occasiunculam ut de cõmunibus studijs aliquid per literas colloquamur. Sic enim fore spero, ut amor in doctrinam tuā meus amicitiam inter nos conflret. Quòd autem ita cunctanter, & meticolosè ad Picum ipsum nõnulla de aureolo Miscellaneorum libro scripsisti, id neutiquā mirari debes: ita sunt horum temporū mores, ut si quis liberius quid proferat, bellicū cecinisse uideatur. In me Angele mi suauissime, ut nullus est loliginis succus, ita est cãdida, & sine labe simplicitas. Doctos omnes amo, coloq; & nouos nescio quomodo magis etiam, quàm ueteres admiror. Quippe cum hoc tempore & librorum iactura, & morum aliquorum ignorantia, & multarum rerum desuetudo anxiam, laboriosanq; pariat emergendi difficultatem: quare ignoscas mihi, si ex alijs

alijs animum spectavi tuum. Quia tamen te maxime diligebam, ut hominem cruditissimum, cupiebamq; sine exceptione ab omnibus posse laudari, ideo quæ sentiebam à liuidulis fortasse notatum iri, ea tibi clandestina aliqua uia nota fieri desideravi. Delectatus sum uehementer tua ista probitate, qua neq; tulisti ægrè te commoneri, & rogasti, ut de cæteris idem facerem: quia eis te gratiã habere profitearis, qui ab erroribus te uindicauerint. Non ego tantum mihi arrogo, ut quod tu ignoraueris, ego id me scire credã. Sed scribentibus omnibus id usu uenire solet, ut in scriptis suis (dum noua sunt) relegedis, uel obaudiant, uel conuiuant, ut taceã opinioniones nonnullas, quarũ inuentionibus applaudunt. Quod ni ita esset, non in præceptis haberemus: Nonumq; prematur in annum. Si quid autem à me bene dictum uideatur, Terentianum illud, non tamen assentatorie respondebo: Ridiculum, non enim cogitaras. Ceterum idem isthuc tute melius quanto inuenisses? Ut aliquando ad rem ueniam, dabo operam, ut qui residui sunt apud mercatorem libri tui, non nisi ex tua sententia exeant. Ego sumptu meo habueram librum ipsum apud me hospitem: posteaquã tamen etiam gratis alterum fratrem in contubernio esse uoluisti, usus sum tua liberalitate, ut ego munificus esse possim, & ut tibi plus debeam. Leonicensio & Pictorio munus tuum tradam, cum abs te responsum accepero. Magnificis Laurentio, & Pico me commendes, rogo. Vale. Ferrariæ, quarto Calendas Ianuarias, M. CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS

Baptista Guarino suo S. D.

Bene habet. Amicos undiq; Miscellanea nobis aut cõparant, aut excitant. Undiq; epistolæ ad nos, uel de nobis

nobis excellentiū uirorū plenæ studij, plenæ laudum. Vel proxime duæ abs te, quàm ingenuæ, bone deus, quàm simplices, quàm liberales, quātis postremo, & quibus asperse amoris notis: mīto enim quàm elegātes, & doctæ. Proprium uidelicet hoc ciuis domus, in qua duntaxat etiā ipsa bonarum artium sunt incunabula. Quos igitur mihi tanta ista seu iudicia, seu studia uestra admouere aculeos, imò uerò quos ad scribendum subdere stimulos debent? Iam facile contemno, quas & cōtempsi tamen semper ineptias maleuolorum, & nugas uerè dixerim abortiuas (prius enim penè emortuæ quàm edite) tuis mihi suffragantibus epistolis, etiam Phœnice uiuacioribus. Ego uerò alacerrimam doctorum clamoribus adiutus ad huius calcem curriculum propero. Quin (si modò tu non aspernaris) curabo extet ad posteros in reliquis meis scriptis perpetuū, non dixerim doctrinæ tuæ, quo quidē minus eges, sed certè beniuoli inter nos animi testimoniū. Vale: Pictoriumq; nostrum candidissimū hominē saluere iube meis, & Pici uerbis. Florentiæ, quinto Idus Ianuar. M. cccclxxxix.

BAPTISTA GVARINVS

Angelo Policiano s. d.

Nolim existimes maxima esse tuarum laudum præconia, quæ ad te in epistolis perscribuntur. Multò enim maiora sunt, quæ studiosi humanitatis in animis suis ex libro tuo taciti concipiunt, aut cum in cœtu sunt, de te colloquuntur: uno ore omnes omnia bona dicunt, doctrinam tuam prædicant, extollunt, admirantur. Nemo est qui pretio deterreatur, quò minus Miscellanea domi habeat, unde discat. Hæc sunt uera eruditionis testimonia, in quibus nulla est placēdi, adulandi uel suspicio. Quò magis miror dubitari à te, an cupiam scriptis tuis famam meam im-

c

mor

mortalē fieri quasi cornea mihi sit fibra: non id ego quoq;
 expetam, in quod fertur humane nature procliuitas. Illud
 tamen monuisse, aut saltem rogasse uelim, ut & moribus
 uiuentium, & laudationibus (nō enim adulationes appel-
 lauerim) quā minimē in scribendo utaris. Nam præter-
 quā quod ea res dignitati scribentis officit, multi sunt
 qui magis affectionibus animi id scribēdi genus, quā ue-
 ro iudicio acceptum referant. Non temere hoc dici putes:
 audio enim persepe quæ de reliquis circumferantur, & ta-
 men liberum tibi in hisce rebus examen relinquo, quem
 etiam plus uidere arbitror. Salutem tibi Pictorij nostri
 uerbis dico: tu uerō magnificis Laurentio, & Pico me cō-
 mendabis. Vale. Ferr. xvi. Cal. Ian. M. ccccxc.

ANGELI POLI- TIANI EPISTOLARVM

LIBER SECVN-
 DVS.

ANGELVS POLITIANVS
 Philippo Beroaldo suo s. d.

LEGIT epistolā mihi nuper ad se tuam
 Picus hic Mirandula noster, planē flos
 illibatus ingeniorum, cuius in extrema
 clausula nostri quoque sic honorificam
 mentionem faciebas, ut in quodam ueluti
 literatorum confesso, proximos uidelicet ab illo mihi
 gradus assignaueris. Hanc igitur ego tuam (si modō ita uo-
 cetur) sententiam, quamuis audire citra ruborem, gnarus
 inscitie meæ, non poteram, tamen quōd ab insigni qua-
 dam beneuolentia proficisceretur, ita gratanter accepi, ut
 uix

uix tantundem fuerim uoluptatis habiturus, si mihi esse illa, quæ de me pronuntiabas, uera persuasissimam. Nam quæuis testimonio conscientia repugnet, letor tamen alicui talem me uideri posse, qualem tua me fingit, hoc est, hominis eruditissimi, prædicatio. Quare statim dictaui hanc tibi epistolam Beroalde, qua ducere quantopere mihi tuum tale laudationis officium blandiatur, simulq; darem fidem nulli me prorsus occasione defuturum, rerumq; posthac, & temporum plane omneis articulos excussurum, donec tibi pro studio erga me tali, & animo tandem quoquomodo referam gratiam. Vale. Florentiæ, xvii. Calend. Febr. M. cccclxxxix.

PHILIPPVS BEROALDVS

Angelo Politiano suo s. d.

Perlegi oppidò quàm libens literas illas quas ad me nuperrimè dedisti, & quia tuæ sunt, & quia literatæ. Miscellanca tua doctissimum te esse testantur, epistolæ humanissimum. Turpe est uinci eruditione, humanitate uerò turpissimum. Inde fit, ut mihi non minutula labecula inspurgatur, sed maxima labes, & ea quidē ineluibilis infingatur, cū abs te uincar in utroq; Assurgebat iam primum literatio nostra tuæ politissimæ literaturæ, neq; id dissimulater: iam uerò & illa quoq; quæ in me alioqui nō improbari solet humanitas, tuæ cedit humanitati, ad cō ut tibi cōparatus possim meritò inhumanus iudicari. In aliena tibi epistola salutem transeunter adscripseram: tu (quæ tua dexteritas est) è uestigio me per epistolam resalutasti, quæ sua planè politura Politianum ostentat artificem, totaq; est officij, beneuolentiæq; refertissima. Cui ut breuiter respondeam: Non opus est, mi Politiane, ut mihi gratias agas ob meum de singulari tua uirtute uel testimonium,

C Z

niium,

num, uel iudicium. Etenim si nolo uideri mendax, & uanus, id faciam, quod facio, necesse est. Præterea persuasissimum habe, me in primore fronte animum gestare, nec à labijs dissentire præcordia: concordat in me scriptio cum mente, lingua cū pectore, & de promptuario nostro syncera promantur citra omnem fucatam simulationē. Eruditio tua illa interior, atq; politior à nemine nō paulò humaniore suspicitur, à me & suspicitur & amatur. Hoc in præsentia fit, hoc idem fiet in posterū. Sum, & ero tuarū laudū, si non idoneus, saltem beneuolus buccinator. Olim isthic iecimus amicitie inter nos mutue fundamēta: quæ cum id temporis à nobis glutino literario fuerint ferruminata, superest ut eodem deinceps ferrumine immisso ad fastigium extollātur. Quod ad amussim fiet, & libellam, si epistolæ inter nos ultrò, citroq; discurrerint, si fuerit inter nos, si non quotidiana, saltem hebdomadica literarum reciprocatio. Quæ in futuris amicitie stabiliendis laterculorum, aut calcis haud dubiè uicem representant. Patefactæ sunt amicitiarum fores, quarum me futurum subinde hospitem polliceor. Vale decus literarum, & quod Pico Polyhistori meo nomine debes, eidem meo nomine resolutio. Vale.

NICOLAUS LEONICENVS

Angelo Politiano suo s. d.

MVnus Miscellaneorum tuorū, quæ tuo nomine Baptistæ Guarinus nuper mihi tradidit, ingenti me uoluptate affecit. Nam etsi à politioris humanitatis studijs iam pridem feriatu sim, gaudeo tamen à doctissimis, atque amicissimis hominibus mihi aliquando occasionem præstari ad ea studia redeundi, quæ me in adolescentia maxime delectarunt. Quanquàm (ut uerum fatear) postquam
opus

opus id perlegi, uisus sum non in alienis agris cum dispen-
 dio, sed in proprio solo magna cum utilitate uersari. In-
 ueni in eo non modò quæ ad literaturam, ac poëtarum,
 & oratorum cognitionem plurimum conferunt, sed &
 medicorum, & philosophorum sententias doctè, atq; ele-
 ganter abs te explicatas, & in ueriores lucem eduçtas,
 quàm in aliorum libris perlegatur. Quæ res non medio-
 crem mihi spem affert, fore ut aliquando philosophia uni-
 uersa, quæ iam pridem apud barbaros barbara facta est,
 Angeli Politiani opera Latine loqui incipiat. Habiusti
 (ut scribis) à teneris annis præceptores præstantissimos,
 sub quibus & Platoniam, & Aristotelicam disciplinam
 imbibere potuisti: nunc uerò, ut ex tuis scriptis accepi,
 frueris consuetudine Pici nostri, principis nunquam satis
 laudati, cuius doctrinæ imitatione summum sapientiæ cul-
 men, quemadmodum iam in oratoria, ac poëtica faculta-
 te eminentissimum obtines locum, breui attingere pote-
 ris. Nisi utrunq; amarem, utrique plurimum deberem, in-
 uiderem felicitati uestræ, quibus in præclarissima Italie
 ciuitate, sub Laurëtio Medice, ac Petro filio, eximijs æta-
 te nostra uirtutis, atq; ingeniorum patronis, per summum
 otium ingenue philosophari contingit. Utinam ego is es-
 sem, quem uos tertium socium tantis rebus adiungere non
 indignum iudicaretis. Si facultas daretur, uobiscum uiue-
 re, uobiscum emori uellem. Nam quid suauius, quid con-
 ducibilius esse in uita potest, quàm cum amicissimis, ijs-
 demq; & integerrimis, & undecunq; doctissimis, quales
 uos estis, uiuere? Sed erit (ut spero) ut reliquum iam in-
 grauescentis ætatis meæ uobiscum traducam, non modò
 propter consuetudinis suauitatem, sed etiam ut cõmentemur
 quonam modo percuncti doctrinæ, ac uitæ hominum
 c 3 potius,

Premittit in
orsum.

potius, quos multorum inscitia *αἰδῶσι* *πρὸς ἀνθρώπους*, consulta-
mus. Vale. Magnifico Petro tuo, in cuius olim pueri, dum
Florentiæ essem, me gratiam insinuasti, nunc iam iuueni,
atq; unā cum ætate uirtutibus, ac dignitate, ut audio, au-
do, si tibi uideatur, me plurimum commendabis. Ex Fer-
raria, v. Calend. Februarij.

ANGELVS POLITIANVS

Nicolao Leoniceo suo. S. D.

Non tu munus accepisti, quinimo dedisti potius, ut
qui dignum me habueris, cuius etiam nugas leſtitax-
res. Nisi magis iniuria sit hæc, florales agentem spectari
à Catone. Feriatum diu te dicis à literis politioribus: at
ego, si talem scribere epistolam qui feriatur, potest, qua-
lem tu misisti nuper omnium elegantissimam, cenſeo esse
mihi quoque quacunque occasione feriandum. Sed ita est
profectò, bonæ istæ artes, literæ, philosophiæq; uestræ
non prius tenentur singulæ, quàm simul omnes. Omnes
uero ætate nostra, tu, si non solus, certè cum paucis, hoc
est cum uno, aut altero ad summum tenes. Sed de reliquis
aliâs. Galeni uero commentarios uidi nuper, quos tu pla-
nè Latinos fecisti. Auguror, nec me puto fallit augurium,
plurimum posteritati collaturos. Nam seculo etiam huic
nostro nondum audeo sperare, quoniam praua consuetu-
dine sic penè quidam homines obbrutuerunt, ut glandem
adhuc defendant repertis frugibus. Similesq; mihi Gryllo
uidentur illi, qui cum Ulyſſe disputat apud Plutarchum,
nec ullis adduci rationibus potest, ut è sue rursus in homi-
nem redire uelit, quem prius ex homine Circe mutauerat
in suem. Gratulatio tua quòd philosophiæ me totū dedi-
derim, mirum, quantum mihi bonæ spei addidit. Perſeue-
rabinus igitur, præsertim cum bene ceſſerit adhuc quod
hæc

hætenus publicè specimen dedimus, non modò docendo, sed etiam disputando. Facit animos credo Picus hic noster, qui cum diu comparem sibi non inueniat in arca, certanti mihi laborantiq; tamen unicè fauet. Isq; cum mihi tale quiddã fortè, quale Glaucò illi Carystio pater acclamauit τὴν ἀπὸ τῶν, medijsfidijs ipsam subijcere uideatur Antæi pedibus. Atque utinam tu quoq; nobiscum uiueres eodem contubernio, crederem fore, ut & Musæ huc omnes (si modo ulla usquam sunt Musæ) cum suis & nemoribus, & fontibus, ne dixerim cum sua modò supellectile, commigrarent, & indoctorum, barbarorumq; phalanges, quæ totum ferè orbem signis positis exultâtes tenent, facîle te & Pico ducibus fugarentur. Laurentius, Petrusq; Medices, hoc est, cum filio suauissimo pater humanissimus certatim te diligunt. occasionemq; sibi dari uolunt, qua beneuolentiæ ipsorum aliquando erga te uberiorem fructum, pleniorcmq; percipias. Vale.

*Ulnus ab ara
tro.*

Musa.

NICOLAUS LEONICENVS

Angelo Politiano suo s. d.

Quemadmodum nõ multum dolenter fero ab hominibus illaudatis uituperari, ita plurimum gaudeo à uiris nunquam satis laudatis commendari. Nam etsi illi aut odio, aut inuidiæ liuore obcæcati omnibus detrahunt, hi uerò plura quandoq; amori, ac beneuolentiæ tribuunt, quàm ueritati, non parum tamen interesse censeo, hoc ne an illo affectu quicquã agatur. Quis enim Thersiti maledicenti, ac nemini parcenti credat, Nestori uerò, à cuius ore melle dulcior distillat oratio, non assentiatur? Ego sanè etsi nihil me esse sciam, tuæ tamen orationis persuasione, ac lepòre ductus, aliquod iam nomen ac decus censeo possidere. Neq; in animum inducere possum, quin tuum de

e a me

me iudicium nonnulli sint approbaturi. Si non illi, qui (ut in tua elegantissima epistola scribis) iam obbrutuerunt, & à glande nesciunt desuescere, saltem ij, quos recta studia delectant, exigui sanè numero, sed bello uiuida uirtus. Horum armis, atque auxilijs fretus, barbarorum phalanges, atq; eorum, qui à nobis ad illos defecerunt, impetus, insolentiasq; contemniam. Tu modò mi Politiane, cum te mihi exhibe, qui semper fuisti erga me, hoc est, mei honoris, ac dignitatis acerrimum defensorem. Laurètium uerò ac Petrum Medices, hoc est, cum patre filium humanissimum in me dilectione certantes, quandoquidè tu ille fuisti qui mihi quodcumque hoc regni, qui sceptrà, Iouemq; tua apud illos auctoritate, ac gratia cõciliasti, studeas in eodem erga me amore conseruare. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Nicolao Leonicensi suo S. D.

Auicenna.

Dictata illa tua Nicolae, quibus Auicennae refellis inscitiam, docesq; medicos iuniores quanta in caligine rerum uersentur, nescio plus ne mihi uoluptatis, an doloris attulerint. Nam & gauisus mirifice sum res eas, quibus hominum uita, salusq; continetur, ab eo potissimum uiro editas esse in lucem, quem quidem ego semper ingenij, disciplinarumq; merito plurimum fecerim: & indolui rursus generis humani uicem, quòd in se grassari tam diu impune tristem hanc inscitiam patiatur, atque ab ijs interdum uitae spem pretio emat, unde mors certissima profiscatur. Quis enim non uideat plus esse à medico, quam à morbo periculi, siquidem & morbus alius pro alio curretur, & alia pro alijs remedia afferantur? Quòd si te prisca illa Nicolae tulisset aetas, in qua pro meritis praemia reddebantur, ne deorum quidem honoribus caruisses; nisi

In medicos imperitos.

nisi forte maius esse credimus, unum aut alterũ (quod Aesculapius fecit) à morte, quàm omneis pariter homines (quod ipse facis) à mortis etiam periculo eripere. Quare perge obsecro qua instituisti uia, scilicet in una opera & immortalẽ tibi gloriã parias, & omnibus uerè hæctenus mortalibus ægris uitam, salutemq; concilies. Quòd autem Pliniũ quoq; redarguis nostrũ, quasi cisthon pro hederã accepserit, in hoc ego, ut liberè agam, & amicè, longè à te dissentio. Nec autem uerebor eius uiri patrociniũ suscipere audacter, qui fuerit de uita, & literis tam præclarè meritus, præsertim aduersus te, hoc est, aduersus eminentem philosophum, cui nihil ueritate ipsa debeat esse antiquius. De uestris enim illa sunt scholis, amicus Socrates, amicior ueritas: & item, amici ambo, plus tamen habendum honoris ueritati est. Plinius igitur, ut quidẽ tu ais, perinde atq; Auicenna cisthon ab hederã nõ distinguit errore (si quidem ita sit) maximo, quando cisthos ab hederã plurimum & figura, & colore, & uiribus differat. Addisq; mirandũ de Plinio magis, quàm de Auicenna, quoniam Græcæ linguæ peritus secernere à cisso, hoc est, ab hederã, cisthon debuerat. Argumentum affers quamobrem alterum ab altero non separet, quòd in libro naturalis historiæ decimo-sexto hederam diuidat in marem, ac foeminam, floremq; utriusq; similem dicat esse rosæ syluestri. Tum idem lib. IIII. & X. cisthon quoq; illam, sub qua nascitur hypocisthis, in marem diuidat & foeminam, mariq; rosaceum, foeminæ album tribuat florem. Postremò, quòd etiã cisthi huius fecisse inter hederas mentionem se dicat. Quocirca sic uideris posse colligere: cum Plinius lib. IIII. & XX. mentionem se de cistho inter hederas fecisse doceat, cuius tamen uocabulum nusquam superius inter hederas cite-

*Aesculapius.**Plinius.**Veritas.**Plinij & Auicennæ error circa cisthon & hederam.*

tur, facilis coniectura est, cisthon ab eo hederæ nomine cõprehensam, præsertim qui sic hederam, quemadmodum & cisthon in marem, fœminamq; partiatur, & in hederis florem describat cisthi. Iam quoniã quid tibi uideatur exposui, quid ego contrà opiner edisseram. Nego usquam à Plinio inter hederas cisthi mentionē factam, præter quàm lib. I I I I. & X X. ubi illam præclare distinxit ab hederæ. Nam quod tibi sumis quasi Plinij testimonium, alibi eum de cistho inter hederas locutum, hoc ego ne utiquam concedo. Mihi enim ubi hoc ait, in quarto & uigesimo scilicet libro, differere de cistho ad usque illam tantum clausulam uidetur, quæ sic est apud ipsum: Sub his nascitur hypocisthis. Post id autem statim interpungitur, ac de integro sic uerba incipiunt: Quam inter hederas diximus cisthos erythranos, ab hisdem appellatur similis hederæ. Nec autem uereor (quæ tua est in literis elegantia) quin figuram agnoscas, cuiusmodi apud Ouidium est: Quam legis à raptâ Briseide littera uenit. Et iterû: Quam, nisi tu dederis, caritura est ipsa, salutem Mittit Amazonio Cressa puella uiro. Quòd si illud, quam, referre ad id malis, quod antegreditur, cogaris ad hypocisthida potius (hæc enim statim prior) quam ad cisthon referre. Deq; hypocisthida tacet omnino superius, hoc est, libro decimosexto inter hederas, cum de erythrano tamen loquatur. Quid? quòd nec cisthon alibi usquam nominat inter hederas, nec maris, fœminæq; discriminē tam cisthi proprium, quàm omnium planè arborum, uirgultorumq; uidetur, quod nec idem Plinius dissimulat. Quid? quòd flos quoque diuersus perhibetur, in hederæ quidam maris & fœminæ concolor, in cistho autem planè discolor. Nam quòd hederacè syluestri rosæ comparat, nō tam colorem insinuari, quàm la-

nugin

Defendit Plinium.

nuginem puto, qualis intra rosas est. Vnde etiam hederæ
 florem *χρῶδης* Theophrastus appellauerit. Satis igitur
 (ut arbitror) apparet, nihil esse quod nos fatcri cogat Pli-
 nium lib. x. v. 1. cisthon inter hederas retulisse, qui tamen
 idem lib. 1111. & x. sic hederæ cisthon, quæ admodum
 & chamecisson adnexuit: nõ quia cisthon hederamq; esse
 idem crediderit, sed quòd eam Græci uicino (sic enim in-
 quit) uocabulo appellent. Quare ne quenquam similitudo
 uocabuli falleret, ibi potissimum distinctiones adhibuit,
 ubi confusionis occasio nascebatur: nec eo cõtentus, etiam
 cisthi proprietates prorsus ab hederæ diuersas adiecit.
 Nusquam enim hederam sic antè descripserat, ut aut ma-
 iorem thymo, aut ocymi folijs, aut postremò albo esse flo-
 re docuerit. Quamobrem quis iam dubitet secundum Pli-
 nium pronuntiarì oportere, quem ne suspicio quidem ulla
 istius erroris attingat? Illud obiter mirari me fateor, quid
 ita tibi in mentem uenerit, ledon herbam, seu tu ladam
 mauis, unde & ladanum uocetur, Latinam uocem arbi-
 trari prorsus, quasi non & Dioscorides, & alij ueteres
 Græci passim ut patria, uernaculaq; utantur, tam hercules
 quàm & ladano. Hæc habui mi Nicolaë, quæ tibi pro Pli-
 nio (uerane an falsa nescio, sed mihi tamen uerisimilia)
 obijcerem. Quæ si tibi doctissimo homini probabuntur,
 letabor equidem Latinum autorem nõ in eadè esse alea,
 qua barbari. Si minus, expecto iam quid ad hæc nostra
 qualiacunque respondeas: etenim cum grauißima sit apud
 eruditissimum quenque Plinij autoritas, aut non tenta-
 da fuit, aut aliquantò fortius, quàm certè adhuc fecisse ui-
 deris, conuellenda. Vale.

Ledon.

Lada.

Ladanum.

NICOLAUS LEONICENVS

Angelo Politiano suo s. d.

Gaudeo

GAudeo plurimū Angele uir doctiſſime, studiū meum
 in refellenda inſcitia barbarorum, qui de medicina
 ſcripſerunt, abs te nunquam ſatis laudato uiro probari.
 Non enim ego id de te ſentio, quod fortē pleriq; qui in ea
 hereſi ſunt, hominem eloquentem non poſſe de alijs diſci-
 plinis iudicare: quaſi carū peritiā carere ſit neceſſarium
 ei, qui bonarum literarum, ac politionis humanitatis ſtu-
 dijs fuerit imbutus. Noui ego tuum perſpicaciſſimū inge-
 nium, noui ſeruens iam inde à pueritiā ſtadium, nō minus
 ad philoſophiæ doct̄rinam, quā ad oratoriam, atq; poē-
 ticam capeſſendam: in quibus omnibus tantum profeciſti,
 ut tua te patria inçlyta Florcentia omnium liberalium ar-
 tium utatur præceptore. Nec ſanē mirandum te unum eſſe
 per paucorum, qui ætate noſtra eloquentiam cum ſapientia
 iunxerunt, cum in eiſdem ſapientiæ ſtudio habeas du-
 cem, ac comitem diuino uirum ingenio, Ioannē Picum Mi-
 randulam noſtrum, cum quo dies ac noctes in omni doct̄ri-
 narum meditatione uerſaris: ac propterea tibi omnia ad
 ingenuē philoſophandum adiumenta ſuppeditet fauor, ac
 gratia Laurentij Medicis, maximi hac tepeſtate ſtudio-
 rum patroni, qui niſſis per uniuerſum terrarum orbem
 nuncijs, in omni diſciplinarum genere libros ſumma ope
 conquirat, nulli ſumptui parcat, quò tibi, ac reliquis præ-
 claris ingenijs bonarum artium ſtudia æmulantibus, in-
 ſtrumenta abundantiſſima paret. Audiui, te referente, uo-
 cem illam præclaram ex Laurentij ore prodiſſe, optare
 tanta ſibi abs te, ac Pico noſtro ad libros emendos præ-
 ſtari incitamenta, ut tandem deſiciētibus ſumptibus, totam
 ſupellectilem oppignerare cogatur. Cum igitur omnia
 & animi, & fortune bona in te cumulatiſſima ſint, nihil
 eſt quod Angelo Politiano pro me contra barbaros pro-
 nunci

Bibliotheca
 Laurentij Me-
 dicis.

nunciante, quempiam deinceps timere debeam, qui illorū patrociniū sit suscepturus. Quòd autem ut iure à me barbaros reprehendi iudicasti, ita non approbas quòd Plinium de uita, ac literis optimè meritum, intra eandem cum barbaris alcam posuerim: cuius tanta sit apud peritissimū quēque autoritas, ut aut eam tentare non debuerim, aut si omnino conuellendum duxeram, fortius id à me fieri, quàm adhuc fecisse uidear, oportuerit. Si me fortè hisce uerbis (ut qui mecum amicè omnia potes) temeritatis, atq; impudentiæ tacitè accusas, qui tantæ existimationis uirum per calumniam quodammodo deprehendere quæsiuerim, habeo iam excusationem mihi ex tua epistola paratam. Fateris enim uera esse, quæ in scholis nostris lectantur: amicus Plato, magis amica ueritas: sed cum ambo sint amici, piū esse ueritatem in honore præferre. Cū igitur ego ita sentirem, Plinium non minus, quàm cæteros in hederæ descriptione, alterius plantæ, quæ apud Græcos κισθός appellatur, nominis uicinitate deceptum, quoniam hederæ à Græcis κιστός dicatur, indicia non sine errore miscuisse, nolui, quantum in me erat, pati ueritatem ipsam in obscuro iacere. Quòd autem fortius, atque euidentiū hunc à me errorem iudicari oportuisse censes, scito non fuisse tunc animi mei propositum Plinij auctoritatem pessundare. Nam cū illa dictabam, præcipua erat mihi contentio cum barbaris. Atque ideo cum de hederæ sermo haberetur, cuius naturam non satis Auicennæ cognitam fuisse probare contendebam, obiter ac ueluti quodam in transcurso Plinium quoq; in aliorū mentione nominauī. Quem tamen non dixi unà cum Auicenna, ac reliquis errasse, sed uideri in eodem cum alijs errore uersari. Vide quàm modestiū de Plinio, quàm de alijs tunc sim lo-

Amicus Pla-
to amica ueri-
tas.

Κισθός.
Κιστός.

cutus, quos nō uideri eodem errore deuiare, sed planē aberrare asseuerauī. Quōd si is mihi animus tunc fūisset, aut nunc etiam esset, Plinij errata in lucem patefacere potuissem & tunc, & nunc quoq; possem integrum de eisdē implere uolumen. Pauca tamen ē multis hoc in loco censui aperienda, ut intelligas me non temerario iudicio, sed certissimis rationibus adductū, ut existimarem Plinium in hederæ descriptione, quemadmodū in multis alijs ad medicinam pertinentibus, aberrasse. Illud uerō mihi primum tecum cōueniat, tam apud Græcos, quā apud Latinos, atq;

Dioscorides. etiam barbaros, Dioscoridem esse summū autorem, atque præcipuū, cui in herbarum, ac fruticū descriptionibus fides sit adhibenda. Nam & Plinius ipse non minus hunc, quā Thephrastum in hac parte secutus uidetur, ut qui utranq; linguā, & Græcam, & Latinā nouerit, sentētias integras Dioscoridis, quasi uerbū ex uerbo, à Plinio trans-

Galenus. latas agnoscat. Galenus præterea, homo cum in omnium liberalium artium, tum in medicinæ præsertim disciplina præcipuus, in suo de simplicibus medicamentis libro, se à describendis herbarum imaginibus supersedisse fatetur, quoniam abundē in hoc studio fuerat à Dioscoride satisfactum. Nec

Scrapio. Scrapio Arabs herbas describere aggressus, alijs eas notis indicauit, quā Dioscorides: quamuis & ipse, nō rectē in omnibus imitando Dioscoridem, libros suos innumeris impleuit erroribus. Quos nisi sperarem aliquando in luce fore detegendos studio, ac diligentia inelyti præsulis Hermolai Barbari patriarchæ Aquileiensis, uiri omnium disciplinarum peritissimi, libentius sane aliquando notarem, quā hosce Plinij in præsentia sim recitaturus, tum quia magis me iuuat contra homines barbaros, quā Latinos agere, tum quia maius humano generi ex Scrapionis in-

scitia

scitia quàm ex Plinio periculum imminet. Siquidem etate nostra omnes ferè medici in simplicium medicaminum cognitione Serapionem sequuntur: Plinium autè nec legendum quidè existimant, quòd eum in numero grāmaticorum, uel oratorū, non autè philosophorū, aut medicorum habendū iudicent. Ego uerò etsi non inficias eo Plinium omnium doctrinarū studia excoluisse, multa tamè, de quibus in suis de naturali historia libris conscripsit, non satis illi cōperta, atq; explorata fuisse crediderim. Ex quo illud secutum est, ut cū non ea scriberet, quæ ipse nouisset, sed quæ potius à diuersis autoribus uariè scripta collegisset, sepius diuersa pro eisdem, atque eadem pro diuersis retulisse uideatur. Quam quidem rem me tibi homini doctissimo facile probaturum spero, si paululum seposito affectu, non tanquam Plinij patronus, sed potius iudex, hæc quæ in Plinio notaturi sumus errata, diligentius perpendere, atque examinare uolueris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Iouiano Pontano S. D.

ET si magnum te dolorem Ferdinadi regis interitu cepisse non dubito, propterea quòd in illo & autoritas, & sapientia tanta fuit, quantā uix in rege unquā alio meminimus: tamè cū mecum ipse considero quis ei regi rex succedat, penè esse nephas arbitror, uel te, uel quenquam ex ijs, qui rebus uestris fauēt quorū de numero nos quoq; sumus, maiore aliquo in luctu, mœstitiāq; uersari. Nā cū uobis regni hæres (quod felix, faustumq; sit) Alfonso alter maximus natu filius obtigerit, cuius excellens ingenium, singularis uirtus, incredibilis sapientia bello, & pace claruit, ingrati profectò fuerimus, si nō quantū relictum sed quantum sit ademptū respexerimus, præsertim cū subsidijs

dijs tot, tantisq; regnum fulciatur. Dux enim suffectus Ca-
 labris Ferdinandus alter Alfonsi filius, quē & ipsum no-
 bis fama refert omnibus corporis, animiq; dotibus excel-
 lere, sic ut multis, magnisq; rebus non dubium iam regie
 cuiusdam indolis specimen dederit. Accedit eò Federicus
 magna prudentia, magna dexteritate, magno usu rerum,
 sed maiore in regem fratrem beneuolentia, fide, pietate.
 Mitto necessitudines alias, opes, exercitus, duces socios,
 studia, popularium presidia, munimenta, propugnacula,
 que nullis penē humanis uiribus labefactari posse uideā-
 tur. Opem uerò diuinam quis rogo uel sperare, uel polli-
 ceri sibi magis potest, quàm qui Turcas impios ferro,
 igniq; sequens nō tam ab oppido Hydrūte, quàm (ut mihi
 uidetur) ab Roma ipsa, quā primum petebant, atq; adeò
 à sanctissimis illis altaribus expulerit? Quapropter tametsi
 magna omnino facta est iactura Ferdinandi obitu, tamen
 quoniam uigiliam quasi suam filio tradidit, regemq; pro
 se quem potissimum uoluit, reliquit in omni genere lau-
 dis excellentem, non debetis ullo pacto, mi Pontane, qui-
 cunque inter officia regis estis, mœrori uos dedere, sed
 animo presenti, quod equidem te facere arbitror, præsto
 esse, diligentiam que omnem uestram uidelicet ad eum
 (quantum quidem fieri potest) cura, labore, molestiaq; le-
 uandum conferre. Te uerò etiam seorsum gratias agere
 deo maximo conuenit, quòd eum, quem in hanc spem à te-
 nacro educaſti, quem disciplinis ornaſti, quem præceptis
 instituisti, regem iam uides: atque ita regem non modò ut
 regno pulcherrimo isto quidem, atque opulentissimo, sed
 ut etiam orbis terrarum imperio dignissimus habeatur.
 Hæc ego ut ad te scriberem, præcipuus quidã meus erga
 te, principesq; tuos amor impulit. Sed & nullum quoq;
 adhort

adhortatus est alumnus hic meus, idemq; patronus, nostraq; reipublicæ columen Petrus Medices excellenti iuuenis & animo, & ingenio, quo nihil fieri potest, mi Pontane, tui amanti: nam regi ipsi tuo, quam sese idem totum, penitusq; tradiderit, nihil attinet scribere, præsertim ad te, cui nota sunt omnia. Sed tamen ita de illo semper & honorifice loquitur, & amanter, ut cæteris penè reliqui nihil faciat. Atq; hæc hæctenus. Quòd autem superioribus diebus excusasti diligenter occupationes tuas, propterea quòd epistolæ cuidam nostræ non responderas, nimis efficiosus homo es (ut uideo) nimis humanus. Me enim, quamuis omnino equidem literas tuas gratissimas haberem, nihil delectare potest, quod cum tua ulla molestia tribuatur. Tantum illud ignoscas uelim, quòd dum studio in te meo, & amori obsequor, non sum ueritus semel, iterumq; tuis occupationibus obstrepere. Licet autem per me tibi (dummodò amare non desinas) non solum non respondere ad literas meas, sed ne legere eas quidem, si ita sit commodum.

Vale.

HIERONYMVS DONATVS

Ioanni Pico Mirandulæ S. D.

Quæ meæ partes esse debuerāt, eas omnes tibi sumpsisti Pice doctissime, te ipsum apud me negligentia insimulans, & in eo crimine, cuius ego apud te maximè reus sum, excusationem querens. Parum tibi uidetur alios ingenio, & eruditione præcellere, nisi modestia quoque, & humanitate uincas non solum alios, sed te ipsum. At uerò obsecro, harum uirtuū munera ita amplectaris, ut nobis quoq; aliquam obeundi officij nostri occasionem relinquas: ne dum harum omnes tibi partes uendicas, nos inhumani, atq; inciuiles habeamur: qua ego in re (qua mea est

d imp

impudentiam non excuso negligentiam meam, sed accuso humanitatem tuam. Quod scribis te non temporariam mecum, sed perpetuam amicitiam statuisse, non solum ea causa tibi me plurimum debere intellego, uerum etiam recte mihi amicitiam defuisse uideris: quæ teorparia cum sit, iam amicitia esse non potest. Illud scito, me eam in meorum ornamentorum delectu seposuisse. Quid enim mihi accidere potest præclarius, quam à tanto uiro non laudari solum, sed etiam amari? Hermolaus noster incredibile doctrinarum tranquillitatem, & studiorum φιλοπονία curat maxima utilitate

Charyum laborum.

eruditorum: uideo esse summum, ac rarum quiddam, quod sperare possunt literæ, eo incolumi. Eius ego consuetudinem, quam mihi tantopere inuides, eadem penu seruo, qua

Admirandū.

& amicitiam tuam. Nihil præterea adeo θαυμαστόν censeo, quod assequi ingenio, & eruditione non possis, præsertim quia audio te τῆς ἐπιτιμίας παιδείας χάρις istuc demigrasse. Quod ego consiliū ita laudo, ut magis laudare

Græcicæ doctrinæ gratia.

non possim. Nam εὐδὲρ γλυκύτερον ἢ πᾶρ εἶδέναι. Ego Politianum tibi inuideo hominē fertilissimū, & facundissimū ingenij, cuius Rusticum nuper legi: uisus est mihi splendor ætatis nostræ, & πᾶρ ἐπὶ ἀληθείᾳ πεπλάσμενον ἐκ

Fotus in ueritate effigatus ex Ioue ramus.

αὐτὸς ἔργον. Cui ea de me polliceri te meis uerbis postulo, quæ ab homine amicissimo expectare potest. Vtor autem te internuntio, in auspicianda mihi cū eo beneuolentia, cum

Musarum spirante & neglecto ore.

fretus humanitate tua, tum quod τῶν μυσῶν καπυρῶν εὐμαρτί per te, qui eruditissimus es, me conciliari conuenit. Vale, & puta nihil mihi tuis literis esse iucundius. Plura laxiore otio ad te scribam. Venetijs xvi. Calend. Ian. M. CCCCLXXXIIII.

ANGELVS POLITIANVS
Hieronymo Donato suo s. d.

In

IN epistola quadam tua ad Picum nostrū, cum me ple-
 raq; delectassent, tum ut ad te scriberem subinuit iu-
 dicium, quod affers de Rustico nostro: utinam quidem tam
 uerum, quam honorificum. Quod ego tamen nō iudicium
 adeò de me, sed studium potius in me, ac beneficium inter-
 pretor. Neq; enim ita mihi sum inexploratus, ut tibi ami-
 cissimo homini, atq; ob id minus integro iudici, plus de me
 credendū statuā, quam ipse mihi: nisi fortē ita me ludit illa
 poëtarum (quod Horatius inquit) amabilis insania, ut nun-
 quam congregiar mecum, nunquā de tergo in pectus man-
 ticam reuocē. Quòd si poëticen sequitur, uelut umbra cor-
 pus, cæcus ille amor sui, qui φιλαυτία dicitur, quæq; ple-
 rosq; infatuat, & tollens uacuum plus nimio gloria uerticē:
 fateor iam nunc piget me cādidatum poëtices haberi tam
 ingrata uice, tam tristi ac poenitenda mercede. Alioqui ne
 Lycius quidem ille me stultior χρῦσα χαλκείῳ demittit
 uerit ἐκατόμβοια ἔννεα βοίων. Ceterum nihil minus de-
 bemus tibi, uel sentiendi de nobis, uel sentiri ab alijs postu-
 lanti, quæ nec agnoscat conscientia nostra, nec ferat pu-
 dor. Siue enim ut cæteros fallas, ne tua quidem ornamenta,
 hoc est, laudum tuarum supellectilem mihi inuides: siue
 ipse falleris potius, meaq; te uel uitia delectant: utrunque
 amoris est, & quidem non uulgaris: siquidē Achiues quo-
 que Patroclo sua arma induit, & Alcæum uatem neuus
 etiam in articulo pueri delectabat. Quare si me amas, id
 quod scio, iam scilicet dubitare non potes, quin ego te re-
 danem. Si quidem aiunt amorē nullo magis emi, quam se
 ipso. Neq; tamē, sicut amantem mutuò amo, ita laudantem
 uicissim te laudo. Quippe in reponendis beneficijs lex est
 illa Hesiodi custodienda, ut eadem mensura reddas, aut
 etiā cumulatorc, si possis. Sed cum tu, quas habes oratio-

Iudiciū amici.

Φιλαυτία.

Αυρα ἀρεῖς
 Centum bobus
 taxata, scilicet
 arma Glauci
 Lycij: nomen
 bobus taxatis,
 scilicet armis
 Diomedis. Ho-
 merus Iliad. 6.

Lex Hesiodi in
 beneficijs repo-
 nendis.

uis diuitias, cum tu, inquam, isto ingenio uir, istaq; doctrina, in me unum e medio homunculorum laudes tantas ipso (quod aiunt) horreo congesseris, qui possum ego de reditu maligni, incultiq; soli saltē alterum tantum tibi nedum plus aliquid remetiri? nisi tamen uelut Echo illa tuas tibi uoces regeram, atq; refundam. Sed uereor, ne si quaecunq; dederis, resigna uero, tibiq; laudes tuas, quas precario possideam remisero, nudum ipse me statuam, et ut illa Aesopi cornicula, plumis ablatis, moueam risum. Atqui tamen nec illud saltē me potes ingrati reum peragere, cum uicariam pro me solutionē sponte suscipiat, ac meas parteis subleuet sacer hic Picus, dicam, an phoenix? cuius tu semper in ore illo es Musarum, Gratiarumq; pleno. Quo scilicet inspirante nos quoq; impellimur ad te, supra etiam quam ualemus, sed tamen adhuc infra quam cupimus, efferendum. Nam par quidē tanto perferendo oneri ipse est solus. Nos autem de eo sic pendemus, ut de magnete Platonis anuli ferrei. Ipseq; in nos uim quandam arcanam depluit, quasiq; εὐδυσσιασμού, qui plus etiā posse nos cogit, quam sponte possumus. Ipse quasi Pausanius modos, et incitamenta dat nobis laudandi tui, laudandi unā tecum Hermolai Barbari hominis, ut mihi quidē uidetur, unius ex reliquijs auri seculi, quamuis ipse longē doctior, et non illi sanctiores. Sed ingressos plerūq; nos super uobis aliquid εἰσέωδλῆν tam multa in cælum aura leuat, ut Icarium quandoq; casum formidemus. Vides autē nunc quoq; me quasi νεφέλην ἐν τῷ οὐρανῷ etiā in epistola nescio quid exhibere διδύχα μὲν βινώτερον. Quid tu igitur frontem obducis? An scilicet te fugit inauulgēdum hoc mihi, quicquid est furoris? uel quod omnis paulō humaniores iuxta adamo, ac sum (quod dicitur) amussis alba: uel quod tibi quoque nō abhorrens uideor

Afflationē diuini numinis, aut diuine substantiæ.

Decantare,

Zymphatū. fauore percitum. Furiosus.

deor à Musis, Picoq; itē ipsi, & fortasse Hermolao, trium-
uiris scilicet literarijs : qui si me uel tantillum probatis:
iam nunc medium ostendo digitum non popello tantum,
& literatoribus, sed philosophis adeò ipsis, ne excepto
quidem Platone, sed Florentino. Vale.

HIERONYMVS DONATVS

Angelo Politiano suo S. D.

EGO uerò Politiane doctissime, tui erga me amoris fru-
ctus gratissimos, & iucundissimos cepisse me sentio,
neq; aliunde uberiores, honorificentioresq; prouentus ex-
pecto. Nam & in amicitia respondisse te uideo, ἀντὶ τοῦ
μέτρω καὶ λώϊου, & te, id quod nunquam dubitavi, non
Politianum modò, uerum & πολιτικώτατον esse perci-
pio, sociata tam rara, exactaq; eloquentia infinita propè
humanitati, atq; modestia. Quòd si rationes negotiorum
meorum excussero, atq; inuicem retulero, nihil me ab eo
die quo ad Picum nouissime scripsi, præstātius lucrificasse
comperiam tua hac epistola, dij boni quātum Attica, ere-
cta, exculsa, quantū deniq; amabili, ut in ea summus amor,
summaq; eruditio contendere uideantur: neq; facile utrum
excellat dignosci possit, utriusq; rei euidentissimas causas
coniectari facilimum est. Eruditio enim diuino ingenio, stu-
dio infatigabili tota ex te ipso summa est: beneuolentia ue-
rò, non ingentissima esse non potest, qua me Pico autore
complexus es. Ego tamen iam antea amare te cœperam,
sed defuit illa, ἐς ταῦτον σιωπήσασα ὀμίλια, qua tamen in
posterum beneficio literarum non indigebimus. Attamen
meminisse te suspicor, ferè enim quinquennium agitur
cum apud nos uersabaris, te Hermolao, ac mihi tunc pa-
rentis & patruī morte squalido, ac pullato carmen illud
aureum de sacrilega, ac sanguinaria Iuliani cæde recitasse.

Ad ipsam mē
suram, & me-
lius.

Civilissimum.

In unum cogēs
conuersario.

d 3

EX

De ade Julia-
ni.

Ex quo nunquam apud me eruditorum hominum mentio facta est, quin mihi ex omnibus primus occurreres. mox in tua illa Rustico elegantissima (magnus à me semper habitus) maior inuentus es. Quamobrem id tibi persuasum uelim, ea te mecum amoris, & officij fundamenta iecisse, ut nullo casu ruere, nulla uì cõuelli possint. Cuius fructus can didissimos, & mihi omnium longè gratissimos, hoc est, li- teras tuas expecto. Neq; solum literas, sed interdum quoq; amœnissimas Musas: quæ cum ad me uenerint, tunc maxi- mè Theocriti carmen illud suauissimum cantabo:

Τὰς μοὶ πᾶς ἐν πλεῖσσι Δόμος. οὔτε γὰρ ὕπνῳ,
οὔτ' ἔαρ' ἔξ' ἀπίνας γλυκερώτερον, οὔτε μελιόγαις.
Ἄνθεα, ὄραρον ἔμοι μῶσσι Πωλιτιανῆ φίλαι.
Quo mihi tota sit plena domus, neque enim somnus,
Neque uer decrepente dulcius, neque apibus
Flores, quantum mihi musa Politiani grata.

Vale, & me ama, à quo amaris plurimum. Venet. VI. Idus
Iunij M. X I I D.

HIERONYMVS DONATVS

Angelo Politiano suo s. d.

Salue Politiane mi. Tandiu humanissimis literis tuis re- spondere distuli, ut putè me nunc potius ad te scribere quam rescribere. Imputabis siue occupationes publicas siue priuatam desidiam, modò abdicēs omnem aut obliuio- nis, aut arrogantie suspicionem. Equidem Politiane mi, nullum ego thesaurum comparari posse censeo amico, qui & probus, & doctus sit, nec aliunde homini locupletior felicitatis prouentus accedit, quàm ex uera, incorruptaq; amicitia, quam uirtus, probitasq; conciliat. Quo fit, ut
Amicitia. ego sepiusimè uestram istam sub parente patrie Lauren-
tio

tio academiam absens mirari, & amare maxime soleam. In qua præclara simul optimarum artium morumq; prætia contra pertinacissimas animi sordes, uitium, atq; inscientiam conspirauerunt. Quorsum hæc ut facile tibi persuadeas me quæquam tardius rescripserim, summopere tamen delectatum esse humanissimis, & eruditissimis literis tuis. In ijs præclarum istud uestrum otium intueri licet, & doctrinarum quietem uobis inuidere. Nam nos & publica, & priuata distringunt, & nostra ferè sunt temporis furta, non studia. Gratulor uobis amoenissimas Musas, literatissimum otium, quibus absens impensè faueo, subscribo, & bene opto, cum uestra, tum bonarum artium causa. Sed hæc satis. Scio istic apud uos esse complura Alexandri Aphrodisci uolumina in uarijs generibus doctrinarum, præcipue uerò in philosophia naturali. Sunt item apud me hic nonnulla illius opera mirè erudita, & grauia. In his habentur duo uolumina περὶ ψυχῆς, quæ per hos dies perlegi. Alterum ex his uoluminibus principium habet eiusmodi: περὶ ψυχῆς, τὴν τ' ἐστὶν, καὶ τὴν ἀντὶς ἢ οὐσία. Is libellus apud me ferè post principium mutilus est. Cupio me certiore reddas, nunquid apud uos in delectatissima ista Medicum bibliotheca totus, atque incolumis sit. Quòd si (ut spero) illæsus, & integer, mihi gratissimum facies, si primum huius libri caput transcribi feceris, & ad me mitti curaueris: si negotium librario commiseris, neque præceleri, uix horam absumct. Vale. Picum meum saluere iube. Cùm dico Picum, doctos etiam omnes intellego. iterum uale. Mediolani, pridie Calend. Aprilis. M. CCCC. LXXX. X.

De anima, & quid sit, & quæ eius essentia.

ANGELVS POLITIANVS

Hieronymo Donato suo .S. D.

d

Esti

ET si literarum tuarum semper incredibili desiderio teneor, propterea quod mihi ex eruditione fructus, ex elegantia uoluptas, ex autoritate summus honos conciliatur: facile tamen id ego differri nonnunquam patior, uel ne te à studijs auocē potioribus, uel certē ut exemplum mihi tuum sexcētas iam debenti epistolas patrocinetur. Roges causas tanti debiti. Non inficior desidiam esse primam, quæ mihi semper, nescio quo pacto, fuit in delicijs. Sed tamen & occupatiuncule, uel trichæ potius ineptæ quædam molestæq; nimis, otium omne meum penè inter se scrypulatim partiuntur. Nam si quis breue dictum, quod in gladij capulo, uel in anuli legatur emblemate: si quis uersum lecto, aut cubiculo, si quis insigne aliquod non argento dixerim, sed fictilibus omnino suis desiderat, illico ad Politianum cursitat, omnesq; iam parietes à me, quasi à limace uideas oblitos argumētis uarijs, & titulis. Ecce alius Bacchanalibus Fescenninorum argutias, alius conciliabulis sanctas sermocinationes, alius citharæ miserabiles nenas, alius peruigilio licentiosas cantilenas efflagitat. Ille mihi proprios amores stultus stultiori narrat. Ille symbolum poscit, quod suæ tantum pateat, cæterorum frustra coniecturas exerceat. Mitto scholasticorum garritus intēpestiuos, uersificatorum nugas, seq; & sua de more admirantium, quæ quotidie cuncta demissis auriculis perpetior. Quid plebeculam dicā, uel urbanā, uel agrestē, quæ me tota urbe ad suum negotiū, quasi naso bubalū trahit? Ergo dum proteruē instantibus negare nihil audeo, cogor & amicos uexare cæteros, & (quod molestissimum est) ipsius in primis Laurētij mei Medicis abuti facilitate. Quare adeo mihi nullus inter hæc scribendi restat, aut commentandi locus, ut ipsum quoq; horarium sacerdotis officium penè (quod

Horarium officium.

(quod uix expiabile credo) minutatim cōcidatur. Postremo cum nihil faciam, nunquam sum tamē otiosus, imò dum cuiusuis esse cōpellor, nec meus esse planè, nec cuiusquam possūm. Proinde si ubi distulero posthac, aut omiserò ad te resposum, scito me statim sicuti soleam, nugās agendo fuisse occupatū. Laurentius Medices noster uel ex epistolis tuis, quas ei semper honoris mei causa recito, uel ex huius magni Pici testimonio, qui tibi plurimū tribuere solet, ita te iam diligit, ut nobiscum ferè contendat. Hermolaum uerò ipsum Romæ, hoc est, quàm oculatissimo loco, legatum fore, nūrè gauisus est, etiam studiorum nomine. Quem sic expectamus auide, ut spe iam totum penè contriuerimus. Quòd si semel in itinere exceptus abire à nobis properabit, iam nunc dico, atq; edico, uæ hominis togæ, uæ lacinijs. Alexandri uerò quos ais de anima libros, nullos ipsi prorsus hic habemus, sed nec extare quidē suspicamur, quod ex indice quoq; ipso, quē Seraticus ad te misit, animaduertes. Quin rogamus ego & Picius, ut cum Venetias (quod propediè fore nuntiant) remcaueris, eius describēdi copiam Laurentij Medicis librario facias. Equidem nonnullas Alexandri huius peracutas in Philosophia quæstiones, anno iam tum superiore Latinas feci. Sed & te quæpiã scriptoris eiusdē narrat Seraticus interpretari. Tum Grimanius proxima æstate missurum se mihi exemplar alterum, quod tibi pridem commodauerat, ultrò est pollicitus. Quæ de re cōiecturam facio potuisse illud accidere, ut eundem uterq; forte fortuna librū conuerterimus. Hoc si non falsò ratiocinor, iam scilicet spongiam cogito, rogoq; mihi de eo quàm primū significes, ut ipsum saltē lime laborem lucrifaciam. Vale, meq; Iacobis duobus, Volaterrano, & Antiquario, hoc est, humanitatis, ac probita-

tis geminis exemplaribus commenda. Florentiæ x. Calend. Maias. M. CCCCLXXXIX.

HIERONYMVS DONATVS

Angelo Politiano suo s. d.

Accepi Miscellanea, percurri: iucundissima lectio, in qua delectari, & iuuari uel doctissimus quisq; possit. At, inquires, præceptum iudicium est, quod obiter fertur. Sed cum de re literaria agitur, iudicare de te possumus abdicatis iuris solennibus, etiã stantes, adeo cuiq; securum est de eruditionum controuersijs cum Politiano in tenebris quoq; dimicare. Mihi autem in eo opere tantum tribuis, quantum nec agnosco, nec postulo. Perge (quod facis) iuuare bonas artes, neq; formides blateratorum, & sciolorum aculeos: nunquam caruere inuidia egregij, fortesq; conatus. ἀλλ' ὄμως (κρείσσων γὰρ οὐκ ἵριμῶν φρόνῳ) μὴ παύσει καλὰ νόμα δικάω πηδάλιω Latinas literas. Fortasse enim hi maxime ex eo opere profecturi sunt, quibus id magis sordescere uidebitur. Vale. Mediolani xi. Calend. Nouemb. M. CCCCLXXXIX.

Pruntamen,
melior enim mi
serationibus in
uidia, ne dimi
te honesta, rege
iusto temone.

ANGELVS POLITIANVS

Hieronymo Donato suo s. d.

Non est is autoritatis meæ rigor, ut inuidetium flatus quasi uentorum tutò possit excipere, ni uestris paucorum testimonijs, uelut adnunculis, ipsa per se decidua fulciatur. Equidem multorù accepi literas, ex quo Miscellanea publicauit, laudantiù scilicet (ut fit) & gratulantium. Sed nescio quo pacto, de tuo, de Barbari, de Pici, de istiusmodi per paucorum iudicio, sic ipse me censeo, ut tum denique stare uidear, cum puncta omnia tulerim suffragij uestri. Quãquam etiã isthinc reddita mihi nuper epistola est Iacobi Antiquarij mirè grauis, & erudita: quæ mihi uirum
mani

minimè alioqui facie notum, sepenumero tamen Laurentius Medices meus à literis, à moribus, à prudentia cōmēndauerat. In ea profectò epistola, nec honestam indolē, nec expressam quandam uetustatis imaginem, nec textum illud operosius, quale uestrum est, nec ullum denique styli cultioris ornamentum requisueris, ut admitti, ni fallor, in istam quasi prerogatiuam tribuum iure debeat. Sed de hoc ipsi uideritis. Epistolam uerò ad me tuam legit idem Laurentius, & quidem non incuriosè, lectamq; uerbis exquisitissimis laudauit, sic ut mihi quoque apud illum magna accesserit de tuo felici calamo commendatio. Nam quanquam mihi ille uir plus meritis semper tribuit, tamen ut tuas lēgit literas, uisus est nescio quo pacto fauere propensius iudicio de me suo, & pluris aliquantò me post eam diem facere, quam antea consueuisset. Iam'ne igitur sentis quantopere isto literarum nomine debeam tibi, per quem factum sit, ut sibi iam Laurentius ipse placeat, quòd ego non displiceam? Quare te rogo, cum tibi à Repub. otium fuerit, scribas aliquando ad Politianum tuum, putesq; te non epistolas ad ipsum, sed stipendia mittere, sed sacerdotia, sed honoris titulos, omniaq; denique uitæ humane commoda. Quorum cum semper auctor ei Laurentius unus extiterit, tanto subinde potiora collaturus uidetur, quantò eundem gratiorem uobis, hoc est, religiosissimis artium bonarum censoribus intellexcrit. Ioannes Picus Mirandula, lux omnium doctrinarum, salutem tibi adscribit, & ut item Merula, Puteolano que nunties, uterque rogamus. Vale. Florentiæ, Calend. Decemb. M. CCCC. XXXIX.

ANG

ANGELI POLITI-
 TIANI EPISTOLARVM
 LIBER TER-
 TIVS.

ANGELVS POLITIANVS
 Callimacho suo s. d.

ETSI uideo quæ tu de me sentias, prædi-
 cesq; amicus multò, quàm uerius, & sen-
 tiri, & prædicari, tamen gaudeo ea mihi
 tribui abs te, quæ ipse in memet neuti-
 quam agnoscam. Quid enim non gau-
 deam me etiam præstigia quadam sensum istum prædica-
 tionemq; tuam lucrifacere? Nam haud dubium mihi qui-
 dem est, quin tu tibi quæ scribis, etiã uera esse persuaseris,
 quãdo neq; tu ex ea nota es hominum, quos Homerus ille
 heros tantopere se perosum confirmat, aliud in lingua
 promptum, aliud clusum habentes in pectore: neq; ulla est
 causa, cur Politiano Callimachus palpum obtrudere po-
 stulet. Non fallis itaq; me, sed ipse abs te magis falleris: atq;
 adeò non falleris, uera sentis, uera de me prædicas. Gratu-
 lare igitur iudicio de nobis tuo, atq; isthanc opinionem
 perpetuò obtine, dum amorem, dum beneuolentiam obti-
 neas: quin lauda me quoq; ut coepisti, ut ego ille laudatus
 uir, laudari me cum Neuiano Hectore gaudeam. Fiam au-
 tem te laudatore uendibilis potius, quàm uenalis. Neque
 enim sum unquam dominũ mutaturus, quare quicquid mi-
 hi astruxeris, tibi accreuerit. Sum quippe in tuo ære, unde
 & forsitan locellos isthinc usq; ad me misisti, gratiq; sunt,
 scilicet quia festiui, quia tui. Sed gratias nõ ago, tute enim
 beneficium dando accepisti, non quia digno, sed quia tuo,
 imò

Vendibilis.
Vanalis.

imò tibi
 est, Calli-

CAL

EA q

adeo
 dendi fac

neq; indi

diuinum

neq; mel

sint à te,

hoc) qu

ius carm

duxisset

nissimus

fumo cla

gnissimu

stri temp

iuuat us

summe p

tam mu

ria. Hal

xeris, ne

uoluisti

rare, in

pator.

Calend.

Nis

in

. inciam

imò tibi (amicus enim alter ipse est) atq; ob id digno, hoc est, Callimacho ipsi dedisti. Vale.

CALLIMACHVS ANG. POLIT. S. D.

EA quæ mihi obiicis in principio literarum tuarum, adeò subinde argute purgæ, & eleganter, ut respondendi facultatem simul & causam mihi interceperis, planèq; indicaueris id, quod prioribus literis meis asseueravi, diuinum ingenium tuū omnia posse. Itaq; omiſſis illis, quæ neq; melius, neq; subtilius dici pro me possunt, quàm dicta sint à te, affirmo amicè, sed & uerè (neq; enim illud, nisi & hoc) quòd nisi iam pridè mihi propè unicus uisus esses, cuius carmen utile dulci commisceat, nunc certè uolentem adduxisset me in eam sententiam. Rusticus tuus sanè urbanissimus, doctrinæq; & elegantia plenus, & qui uerè ex fumo clarissimam lucem efferat, atq; ob id eo titulo indignissimus. Vidi, & legenti placuere multa scriptorum nostri temporis, sed Rusticum hunc nò satis est uidisse semel, iuuat usq; morari, & conferre pedem: nihilq; in eo non summe placet, nisi quod desinit, cùm tamen desit nihil, ut tam multa nemo alter, quàm tu asferre potuerit pro materia. Habeo itaq; tibi gratias, quòd locellos meos tanti duxeris, non poterant uendi carius, cùm donare instituissem: uoluisti, ut in cæteris omnibus, etiam liberalitate me superare, in qua hoc genere compensandi uinci & cupio, & patior. Vale, literarum decus, & doctrinæ. Leopoli III. Calend. Octob. M. XV D.

L O D O V I C V S O D A X I V S

Angelo Politiano suo S. D.

Nisi mihi de liberalissimis moribus, & humanissimo ingenio tuo constaret, hanc nuper ad te scribèdi pro-
inciannò desumerem, potiusq; in antiquo silentio per-
ster

strem. Mirum enim tibi fortasse uidebitur, cure ego tecum exigua admodum, & quatuor horarum spatio contracta familiaritate deuinctus, qui plurimas tribus abhinc annis ad te scribēdi occasiones omiserim, quas undequaq; aucupari debueram, nunc ad te potissimum scribere uoluerim: meamq; (ut opinor) temeritatem incusabis, quod nunc scribam, uel negligentiam, quod antehac nō scripserim. Ceterum quia non tam ex aliorum sermone, quā ex mea opinione mihi persuasi, te eum esse qui omnes tibi, ac uirtuti tuæ dedito nullo unquam tempore reiiceret, ea propter has nunc ad te literulas amoris duntaxat, atq; obseruantie in te meæ testes esse uolui, quas ob subitam opportunitatē cuiusdam isthuc poscipientis exarauī. Quāquā igitur me prorsus ab omni uel ignauiā, uel rusticitate præteriti silentij non excuso, spero tamen fore, ut reliquum meum erga te studium boni cōsulas. Nam præter hanc scribēdi diligentiam, qua ego iam pridem in itam Patauij familiaritatem confirmare debui, nullum à me cū beneuoli, tum obseruantis amici officium prætermissum puto. Siquidem à superioribus annis, quo primū tempore tua mihi uel doctrina, uel humanitas innotuit, sui semper honorum, ac dignitatis tuæ studiosissimus, ac sepius cū apud alios eruditissimos uiros Venetijs, & Patauij, tum hic apud principes meos de te sum honorificētissime locutus, effeci q; (ut opinor) præconio meo, ut claritati tuæ maius quippiam splendoris adderetur. Quo fit, ut non dubitem me abs te in eorum amicorum numero collocari posse, qui (ut Isocrates tuus asserit) nō tam præsentis amicos uenerantur, quā absentes etiam amplectuntur. Principes sanè mei quibus cum de te frequētissimum sermonem habui, de moribus, atq; eruditione tua optime, ac magnificè sentiūt.

Quid

Quid ita? quia ego in eam opinionem adductus sum, ut existi-
 stem cum te fore, qui literarum studiosis emolumentum,
 tibi uerò gloriam immortalem sis allaturus. Cuius rei pe-
 riculum fecisses, si unà cum præstantissimo discipulo tuo
 Roma discedens superioribus diebus, Vrbinum ex condi-
 cto uenisses: expectatus enim, et plusquam dici possit, de-
 sideratus uenisses. Quòd si me nudius tertius audire po-
 tuisses de te uerba facientem unà cum Nino Bononiensi
 sedecimuiro, homine mea quidem opinione plurimi facien-
 do, si nobilitatem, si diuitias, si liberalitatem morum, si lite-
 raturam inspicias, profectò intellexisses ea præterquam
 ab amantiſſimo homine dici, aut excogitari non potuisse.
 In eam enim confabulationem ueneramus, ut de uiris hoc
 tempore doctissimis loqueremur. In quibus facile tu prin-
 cipatum obtinere uisus es. Nec me amor, aut adulandi stu-
 dium fallit, à quo semper tanquam intestino morbo abhor-
 rui. Sed quorsum hæc tam multa de officio erga te meos?
 Nempe ut intelligas me tibi esse, ac fore deditissimum, et-
 si magno montium, ac regionum interuallo secludamur,
 teq; habere neminem, à quo maiori uel beneuolentia, uel
 obseruantia fouearis. Quòd si ulla unquam mihi occasio
 eueniret, ut quapiam in re tibi morem gerere possim, id
 uerò in primis mihi iucundissimum erit. Quam quidem oc-
 casionem abs te actutum præueniri cupio, ne me in polli-
 cendo, quam in præstando liberaliorem autumes. Deme-
 trium uerò uirum eruditissimum, Petrumq; in primis disci-
 pulum tuum elegantissimæ, atq; amplissimæ spei adolescen-
 tem nomine meo saluos facito: cui librum ex Plutarcho tra-
 ductum, unum ex multis ineptiarum mearum monumentis,
 dedicaui multos iam menses: misissimq; hæctenus, si dignum pu-
 tassent, qui in manus uestras eruditissimas perueniret. mit-
 tunt

tetur tamen clementia uestra potius allectus, quàm iudicio deterritus.

Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Lodouico Odaxio suo S. D.

Deprehenderunt me in actu literæ tuæ, ideoq; lectas paulum in præfens seposui, diligētius dein per otium recogniturus, ad easq; (ut par erat) cum primùm possem resposurus. Id si seriùs, quàm aut tu pateris, aut ego uoluissẽm, contingit: est tamen humanitatis tuæ quicquid hoc est, quod facimus, boni consulere. Neque enim tam opellam aliquam alter ab altero, quàm ipsum animum requirimus. Neque enim continuò parum amat, qui parum officiosus est. Quare ne illud quidem in epistola tua ualde probo, quòd te tam scrupulosè excusas, cur aut antea nihil ad me scripseris, aut nunc demum scripseris. Si enim amamus ex animo inter nos, sicuti certè amamus, quicquid alteri commodat, profectò utriq; commodat. Quare neque dissoluere, sed nec lassare uoluntates nostras, quasi nodo Herculeo coherentis, aut silentium possit, aut ulla officij, præsertim non necessarij intermissio. Quò autem amicis ista literarum uicissitudo? cum ad absentis tantum missitentur: amor autem uerus etiam absentis præsentis faciat, nisi si uel ipsis testantur, uel alijs ostentant mutuam uoluntatem. Sed neq; testibus eget amor syncerus, quippe oculus totus, ac lynceus, & qui Momì quoque iudicium de positu humani corculi despuat, neque se populo iactat, cum sint amici κατὰ ἐπίρηγορ̄ satis magnum theatrum alter alteri. Quin istam quoque, penè dicam, supersticiosam probationem amoris in me tui totam tibi remitto. Est enim mihi, est, est ad manum semper amicitie examen. Est & Heccatonis amatorium, quo te
uel

Secundum
Epicurum.

uel ingratis ad amandum compellam. Sed nec te monebo, ut principibus me tuis insinues, neq; inuicem moneri me patiar, ut patronis te meis adiungam. Quoquò enim tu irrepseris, ego sequar: ubi ubi ego me adglutinauero, inde scilicet tu pendebis. Vt enim militem, custodemq; eadem catena, ita par legitimum amicorū una tenet copula. Plutarchum Latine iam per te loquentem ego, atq; adolescens meus auidi expectamus, minime quidem dubitantes, quin sit absolutissimus futurus, uel ob id certè, ut alicui ex ueteribus Græcis τὰ Νιδανίτσα referas, quādo ita Græcè ab eis didicisti, ut nouos docere iam omneis possis, & quod dicitur ἀντιπελαργῆρ. Vale.

Docēdi p̄mia.

Autuam officij uicem rependere, ciconiarū inslar.

L O D O V I C V S O D A X I V S

Angelo Politiano suo S. D.

PLutarchi libellus ad te uenit, qui si ullam potius elegantiam, quàm beneuolentiam profiteretur, erubesceret profectò, nec ad exactissimæ eruditionis officinam sese, nisi uerecundè, conferret. Nunc autem letus, & securus accedit, humanitate tua magis, quàm ullo ornamento suo fretus. Proinde meretur, ut eum ad te proficiscentem benignè suscipias, illiq; primariam amoris operam sedulò impertiaris. Siquidem ego illum, quem alioqui friuolum, abiectum, & uile munus existimarem, non indignum tamen putauit, qui ad exhibendum studij, atque obseruantie in uos meæ pignus aduenret. Vt cunq; erit, & quanticumque erit, in bonam accipias partem rogamus, obsecramusq;. Nudiustertius ab Hermolao Barbaro, & Petro Contarino, qui duo uel nobilissimi, uel ornatissimi, uel eruditissimi uiri sunt, Venetijs mihi literæ uenerunt, in quibus admoncor, ut si unquam ad te scripturus sum, eorum te nomine saluum esse iubeam. Memini me autumno superiore, cum

c Venet

Venetijs effem unà cum his, de te perinde ac doctissimo homine sermonem habuisse. Illi autem se familiaritatem tuam iniisse assercbant, cum tricennio, aut quadriennio proximo uisendæ ciuitatis gratia eò concessisses. Digni homines sunt, qui à te quoq; diligantur. Vale igitur, & me ama. Igubij v. Calen. Iulias. M. CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS

Lodouico Odaxio suo. s. d.

Plutarchi lepidum nouum libellum, quem tu scilicet Latine interpretatus adolescenti meo nuncupasti, uidi, cepti, legi, & quidem simul omnia adeò cupide, ut prius pene ad calcem præ studio peruenisse, quàm ex carceribus promouisse me senserim. Illex mihi fuit statim suauis odor quidam uerborum tuorum plane ambrosius: tum sententiarum ueluti sapor quidam austerus, & dulcis, non secus illecebris orationis tuæ, quàm myrothecij condimentis imbutus, ita (quod dicitur) palatum irritauit, ut quasi belluo aliquis, uix commansas epulas has tam lautas, tam opiparas deuorauerim. Et sum profectò miratus sic Latine Plutarchum loqui didicisse iam mortuum, cui uiuenti quondam (sic enim scribit ipse) adeò sermo Romanus repugnabat. Videri enim potest non tam obijisse, quo die obijt, quàm scepsisse ad studium Romanæ linguæ, ut qui Græcorum, Latinorumq; uitas illustrium hominum inter se contulerit, cum quo ipse se conferat, non inueniat. Nam sese conferre sibi in utriusque orationis facultate certè non ausit, quia scilicet in nostra præponderat. Quòd autem princeps iste tuus, atque adeò noster (noster enim est profectò, qui literarum studiosus est) quòd, inquam, bonas artes completitur, atque ad omneis parteis bene audiendi se comparat, parentisq; sui abso-
lutif

lutiſſimi hominis ueſtigijs inſiſtit, dici non poteſt ut gau-
deam, ut exultem, atq; triumphem, ut tibi quoque gratu-
ler mi Lodouice. Duos mihi uiros tuliffe etas noſtra ui-
debatur, qui rem literariam, non quidem cunctando, ut
ille uerrucoſus, ſed multa agendo potius reſtituerent, *Fabius Max.*
Federicum Vrbinatem principem olim tuum, & Lauren-
tium Medicem patronum ſemper meum, utinamq; ſem-
per. Hi duo (ni fallor) auſi in tantis ſeculi huius tenebris
lucem ſperare, quaſiq; contra torrentem peſſimorum mo-
rum brachia dirigere: ergo & librorum pulcherrimam
ſupelleſtilem ſibi cōpararunt, & doctos iuuerunt, & ipſi
ſtudia tractarunt. Nam ut de principe tuo taceam, de quo
longiore ſubſcillio agendum puto, dicam autem de Lau-
rentio meo, caue putes quenquam eſſe ex noſtro (ut ſic *Lauren. Medicem*
dixerim) ſeminio, hoc eſt, ex ijs qui omnem etatem in *laudat.*
literis conſumpſerunt, cui cedat hic uel acumine in diſpu-
tando, uel prudentia in iudicando, uel in explicando quæ
ſentiat, facilitate, copia, uarietate, gratia. Acer illi ſer- *Sales Veneti.*
mo, & grauis, & cum res poſtulat, ſalibus ſcatens, ſed ex
illo mari collectis, in quo Venus eſt orta: exempla, & hi-
ſtoriam ueterem ſic habet ad manum, ut eis perinde uti
ſemper atque ſuis ſtipatoribus uideatur: ſic ut ingenium
habere in numerato, & eſſe quaſi promum, condum (ut
Plautino utar uerbo) totius antiquitatis facile credas. Ex-
tincto igitur duce illo tuo, cum uiderem noſtras iam artes
unica ſpe niti, fateor, uereri coepi, unius ut hominis uires
tanto perſerendo oneri pares eſſe poſſent. Quare cum oſten-
dis reciduiam illam uirtutē Federici reſurgere in filio, iſ-
demq; adoleſcentē artibus, quibus olim clariſſimū patrem,
delectari, reddidiſti mihi quidē animū, atq; aquā (quod di-
citur) aſperſiſti. Quare gaude tuo tanto bono, gaude tuo.

labore, & diligentia, & (quod facis) perge protinus exercere principem nostrum in stadio Musarum. Assuescat iam nunc à tenero amare literas, fouere literatos, complecti, & colere. Scis autem messem plerumque respondere sementi, tibi que potissimum primitias frugum deberi ab hoc agro: quippe (ut ille inquit) Morum quos fecit premia doctor habet. Sed & Petrus nunc studijs acriter incumbit, & humanitati. Habet indolem paternam, habet ingenium, ludit & ipse nunc uersiculis, nunc soluta oratione, & libera. Græcis plurimum delectatur. In summa, dignus qui sit principi tuo charus, quia similis. Similis autem, qua ratione parua magnis componuntur. Is nunc scribente hanc epistolam me, alteram seorsum commentatur epistolam. Quæ cuiuicmodi erit, etiamsi minus aptè exierit, mittetur tamen ad te, ut ipsius ingenioli degustationem uelut aliquam accipias. Amat autem plurimum te de munere hoc, & cupit sanè occasionem sibi aliquam dari, qua gratiam reponat. Si ad Hermolaum, Petrumque Contarenum Venetos rescripseris, uelim utriusque agas meo nomine gratias, utriusque me commendes non uulgariter. Ad superiores tuas literas nescio an responsum acceperis nostrum, cupio significes, ut in ratione lati, atque accepti possim tecum paria facere. Vale.

MARCVS ANTONIVS SABELLICVS

Angelo Politiano suo s. d.

ERam ego aliunde nostram auspicatorum amicitiam, nisi subito Atlantis cœterranei tui hinc digressus nostrum in ea re consilium præuertisset. Fuit is annus, & amplius Venetijs, ac quandiu fuit, & domi, & foris etiam frequens mecum esse perseverauit. Nullius unquam consuetudine sum magis delectatus. Siquidem præter morum
elegant

elegantiam, singularemq; modestiã, patrio sermone, Tuscaq; illa sua urbanitate breui cõsecutus est, ut eo uno nemo esset mihi iucũdior, nemo in hac urbe gratior. Omnia, præter tempus, secunda habui in illius amicitia fruenda. Etenim tunc potissimum ei uisum est hinc abire, cum maxime in sui erexisset admirationem. Sed in eo uisus est mihi omne uetustum amicitie exemplũ æquare, quòd in tantumultuario digressu, sine meis ad te literis uenire identidem recusauit, ratus certissimum se nostræ futuræ amicitie pignus secum in patriam deferre, si apud te uirum clarissimum, cui quàm clarissimus esse cupit, ipsius mores, & studia commendarentur: quasi ita uelit euenire, ut cum uterq; nostrum de ipsius moribus idem sentire cœperit, non infirmus ad amicitiam gradus (ut Crispo placet) factus uideatur: sed rectè ille. Nos uerò scribendi consuetudinem, maioribusq; officijs illã ijs modicis principijs ortam, locupletiozem (ut spero) in dies faciemus. Nunc Atlantem ipsum tuæ dignitatis studiosissimum, maiorem in modum commendarem, nisi urbanissimus poëta moneret, peccare eum, qui suos putet cuiquam commendandos. Gratulor igitur (quod superest) tibi lepidissimi adolescentis restitutam consuetudinem, quam tantisper etiam inuidere pergam, donec in utriusque complexus uenero. Vale Tusci nominis decus, & Marcum Antonium iam hinc amare incipe, qui te ob tuas amplissimas uirtutes amat, colit, obseruat. Venetijs, Idibus Iulijs. M.cccclxxviij.

A N G E L V S P O L I T I A N V S

Marco Antonio Sabellico S. P. D.

Solebat Atlas quondam suo mihi nomine redire tam gratus, ut recepto contentus amico nullum ultra officium

e 3 cium

cium desyderarem. Nunc autem tuarum nomine literarum, quas fideliter reddidit, tam mihi iucundus redijt, ut eius penè præsentia non requirerem, atque haberet Atlas quippiam secum, quod plane plus à me, quàm Atlas expecteretur. Nunc idem istuc reuertitur cum literis meis, quas tibi arbitror fore gratas, non tam suo, quàm tabellarij nomine. Noram equidem antea quoque quantum ingenio, & literatura, quantum etiam stylo facundiaq; polleres. De humanitate nihil sanè adhuc inaudieram, sed eam tua mihi nunc epistola deliniauit, Atlas uerò penicillo, & coloribus expressit. Aucupabar sanè iam pridem occasionem quampiam ineundæ abs te gratiæ, cum tu scilicet hoc agentem præuenisti, non ob id humanior modò quòd prior, sed quod minore quoque proposito præuio. Quare danda mihi opera est, ut quemadmodum ineunda tecum amicitia posterioris tui, sic eadè tuenda, colendaq; prioris ferã. Vale. v i. Calend. Septeb. M. CCCCXCVIII.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI

Laurentio Veneto suo s. d.

EN ad te reuertitur Phædrus, utriusq; nostrum homo studiosissimus: cui tu scilicet aliquot ab hinc menses literas ad me dedisti, plenas amoris erga me, rectas, elegantes, qualesq; deniq; à te uno poterant proficisci. Respondebo ad eas quã breuissimè. Laudas me Ioannes quasi unum ex numero eruditissimorum, & tui simulum. Laudas, inquam, tu me unus omnium quos uiderim, quos audierim longè eruditissimus. Ego igitur, etsi memet haud ignoro, tamen sero æquissimè, te aut ipsum decipi amore in nos nimio, aut alios item uelle deceptos. Non est autem quod paria coner referre. Nam cum tu mihi uix leuam umbram

umbram assequenti doctrinæ, humanitatisq; tuæ, tantum tamen tribueris laudum, quantæ demum tibi iure debeantur, si coner ipse inuicem laudes regerere, restituenda erūt, & resignanda tibi illi ipsa uerba, quæ abs te acceperam, usuraria: ut iure rideatur egestatis nostræ sinistra quædam ambitio, illi ipsi diuitias ostentans, unde scilicet emendicaucrit. Libellos tuos, atq; item quos ex bibliotheca istâ codices habemus, remittemus cum primùm istuc orator noster Florentinus se contulerit. Pausaniam uerò expectamus, cum tibi erit commodum. Vale, Fesulis, Idibus Octobribus. M. CCCCXCVI.

LVCIVS PHOSPHORVS PONTIFEX

Signinus Alexandro Cortesio s. d.

Politianas epistolâs legi Alexander accuratissimè, summâq; cum uoluptate, quorum utrunq; prope necessarium fuit, & quòd ad hominem amicissimum, & quòd ab homine eruditissimo erant scriptæ. Video os probum, iam interpellas, & obstrepis: apage tu, uis scire quid sentiam? uide quid agas, an ego iudicare possim: ne ultra crepidas sutor, ut in Græco adagio est. Pergis urgere? respondebo, ne superbus uidear. Memento tamen me cum homine familiari tanquam mecum loqui: scio inuidiosâs rem esse huiusmodi iudicia, etiam rectâ, nedum meâ, qualiâcunque sunt. Accipe igitur in aurem uelut

*De Angelo
Politiano iudicium.*

Arcanâs

ε * αΙΕΡΥΜ

*Laure. Vallæ.
Domitius Cal-
derinus.*

alterum Laurentium Vallam, me puero, & nuper Domitium Calderinum: quos quidem non laudare, ac admirari nefas, & planè impium duco. Cæteros autem (ut apud Ciceronem inquit uel Antonius, uel Crassus) non dubitabo inertie, & profus inscitie condènare: tametsi illos quoq; excusatos habeo. Sum enim æquus iudex: si quidem id, quod poterant, præstiterunt. Neque enim omnes Catones, aut Scipiones, aut Lælij (ut ait Marcus Tullius) possumus esse: quamuis nonnulli (ut ait idem) siue felicitate quadam, siue bonitate naturæ, rectam uitæ secuti sunt uiam: præclare tamen actum cum eis existimo, qui id quoquomodo tentauerunt, etiam si non sunt consecuti. Adde quòd non tam ipsis, quàm temporibus acceptum est referendum, bonarum literarum, & magistrorum penuria. Quis enim ignorat, iam inde ab diruta urbe, amisso imperio, Italia à barbaris occupata, Romanam eloquentiam, atque adeò omnem literaturam, & omnes artes periisse? Sic Cæsari tuo placuit, qui hæc omnia pessum, & planè perditum ijt. Sed emerfit tandem aliquando ingenium, & uelut ex cineribus, ac carbonibus rediuiuus ignis effulsit, unde hi tanquam lumina nobis illuxerunt. Quod cum ita sit, dulcissime Alexāder, gratulemur seculo nostro, & eò magis, quòd iam istud par impar factū est. *ἀνιγμᾶ* tibi propono, ego istos pares, impares reddo. Non intelligis? quin Apollinē, quin uatem Cumeam, quin Ammonē, quin Hetruscos tuos, quin quicquid est ariolorum consulis? At non est opus. Ecce tibi solutum enigma, Laurentio Vallæ, Domitio Calderino, Angelum Politianum adijcio, & quasi triumphatum creo. Ego sic sentio, sic censeo, sic iudico, in aurem tuam insusurrans. Sed libet exclamare, sic inquā pro tribunali sententiam fero, & omnibus bonis doctisq; uiris,

ἀνιγμᾶ.

uitis, atque adeò toto orbe terrarum audiente proclamo: Thraces, Sauromate, Getæ, Britanni possum ostendere literas, uenite, ut ait lepidissimus poëta. Habes meum, Alexander, de Politiano iudicium: neque hoc adulationi datum quempiã arbitrari uelim, quippe qui alteros iam mortuos, & sensibus orbatos conciliare mihi nequeo: alterum nondum noui uiuum, quanquã fateor me id uehementer optare, & talia iacere fundamēta amicitie, ut ea nulla unquam temporum iniuria possit abolere. Quod ut facias, ô noster Alexander, maiorem in modum à te peto, ut insinuatione tua me uoti compotem facias, & principi literarum me concilies, ac planè dedas. Ipsum uerò Politianum (audin' tu uir doctissimè tecū mihi res est) oratum uelim, ut quod ab alijs beneficij loco accipit, à me rogatus non aspernetur, ut in amore, ac beneuolentia respondeat, simul ut uiro clarissimo, & ciui primario Laurentio Medici me commēdatum reddat. Aliquot enim aguntur anni, ex quo tam magno amico & præpotenti me dicare summopere cupio, & in clientelam, ac uoluntariam tradere seruitutem. Vale. III. Idus Mart. M.CCCCLXXV.

ANGELVS POLITIANVS LVCIO

Phosphoro pontifici Signino S. D.

Misit ad me Alexander Cortesius, homo utrique nostrum amicissimus, epistolam quãdam tuã ad ipsum scriptam. In qua tu mihi multa tribuens, cupere postremò affirmas per eum ipsum nobis, per me autem Laurentio Medici conciliari. Eam epistolam cum legerem, dici non potest, quantopere sim delectatus. Nam ita & uerbis, & sententijs, & concinnitate erat absoluta, ut planè apparet Musis eam dictantibus fuisse exceptam. Cogita igitur tu quã mihi nunc placeã, quamq; ipse me mirer, qui sim

e 5 Musar

Anhelâte ore. Musarum καρυφῶ ζῶματι laudatus. Sed tamen uereor, ne
 ita me tue istæ puellæ ornandum susceperint, ut Isocrates
 Busirin, Thersiten Libanius, Muscam Lucianus. Fauori-
 nus etiam quartanam febrim ad ingenij modò periclitand-
 as uires, artemq; ostentandam laudauerunt. Sunt enim in
 fabulis totæ sunt in mendacijs atque præstigijs, mihi ta-
 men libet hoc loco uerum lo utas. Quis enim damnet sua
 uota libenter? Quòd si in hoc erro, libenter (ut Cicero in-
 quit) erro. Est enim id ipsum lucro apponendum, quòd de-
 cipimur. Quippe uoluptatem certè aliquam falsa quoque
Stratocles. opinio nobis cõciliat. Scis Stratoclem illum oratorem de-
 uictis prælio Atheniensibus, suam que fortunam ignorant-
 tibus, uictoriam nunciassè, re autè postmodum sic ut erat
 intellecta, ita indignantibus popularibus respondissè: Qui
 uobis ciues mei (inquit) iniurius fui, si bidui tristitiam me
 autore lucrificastis? quare ego quidem falli me sinam, &
 quod esse uerum maximè cupio, uerum esse facillime pa-
 tiar. De te autè (amoto ioco) sic sentio ni Phosphore (ma-
 lo enim te Phosphorum homo in literis agēs, quàm ut uul-
 gus reuerendum patrem appellare: hoc enim literarum,
 atque humanitatis, illud nomen dignitatis est: nos autem ex
 literis te, & humanitate si pateris magis quàm ex digni-
 tate pendimus) sed ita ni Phosphore sentio, te esse homi-
 nem plenum humanitatis. Humanitatè cum dico, non ma-
Humanitas. gis φιλανθρωπίαν, quàm etiā παιδείαν intellego: utriq;
φιλανθρω- πία. enim Latine quidem scientibus significat. Itaque ne cornu
παιδεία. quidem copiae, aut uirgulam diuinam pluris, quàm tuam
 amicitiam fecerim. Esq; tu iam nunc meo infixus cordi, &
 quidem trabali clauo: daboq; operam, quantum quidem
 prestare potero, ne tu auidius, quàm prudentius me tibi
 ascuijsse amicum uideare: & quando longius abs te agi-
 tare

tare contingit, quàm ut subservire usibus tuis queam, fauebo certe laudibus, omniq; (ut aiunt) pede in te honestando consistam. Epistolam certe ipsam tuam, non tam epistolam, quàm Venerium illud cingulum amoribus medicatum, nunquam à me amittam, quin potius quasi imaginem animi tui identidem contemplans, ita mecum desyderium consolabor. Cæterum nunc demum intellego quantum iacturæ fecerim, quòd te prius haud cognoverim, cum tanta mihi te cognito uoluptas arriserit. Nos ad Laurentium Medicum, qui nunc balneis dat operam, exemplum epistole tue mittemus, simul ut animum erga se tuum ex ea perpendat, simul ut nos ex tuo testimonio pluris aliquantò faciat, quàm fortasse facit: quamvis multò etiam pluris faciat, quàm digni ipsi nobis uideamur. Vale.

LVCIVS PHOSPHORVS PONTIFEX.

Signinus Angelo Politiano suo. s. d.

Officiosè quidem, & amicè fecit Alexander, qui nescio quas literulas meas ad te misit. Sed hominè certè nimium amantem mei se fellit id, quod amatores fallit. Solent enim aliqui præ nimio amore zelotypia laborare: *Zelotypia.* sic enim appellant quãdam nimij amoris siue sedulitatem, siue suspicionem. Quod ideo accidit quoniam ea, quæ sibi ipsis tantopere placent, eadem omnibus placere credunt, ac uix tutum hominum intuitum arbitrantur. Simile aliquid Alexander noster fecit, qui dum mea extollit, prædicat, amat, admiratur, eadè alij placere putat. Quod fortasse cum Tarentinis, & Consentinis, aut cū Lelio Decimo (ut ille inquit) optime factum esset; sed cum Persio omnium doctissimo, hoc est, cū Politiano, uereor ne imprudens fuerit, & inconsideratè feliciter tamen cecidit, quando illæ meæ
(ut

(ut scribis) puellæ pro uno amatore duos sortitæ sunt, & ego ex usura (inquit Plinius) sortem feci. Vellem illas easdem non quidem fucatas, aut unguentis delibutas tanquam ad mæchos, sed quasi ornatas matronas cum muliebri mundo, & dote ad uiros iuisse. Nam quis aut repudium, aut certè repulsam non formidaret? Sed mehercule extra iocum, nec μετὰ ποσειδῶς Politiane non minus horrui, quàm letatus sum, cum illas literas ad manus tuas peruenisse audiui. Me potius recta oratione, ac præparata, & comperendinata, ad te scripsisse oportuit, ac decuit, & ita amicitiam petere. Sed illas literas ad Alexandrum dedi, ut eo ueluti delegato, & caduceatore uterer, cum quo tibi ueterem amicitiam intercedere sciebam, & hospitalitatem. Tu pro tua sapientia, ac facilitate, si quid illic obiurgandum, aut parum aut te, aut me dignum offendiisti, condonabis amori nostro, & nimis familiaritati. Est enim Alexander planè alter ego, & ego alter Alexāder. Quòd si tu conditionè non reijcis, tertius accedes, & ne unquam à triumuiratus magistratu discedas, quando proximis comitijs te triumuirum literarum creauimus, comitijs futuris te triumuirum amicitiarū creabimus. Sustulisti digitū, bene habet, non perhorrescam posthac. Nunc uolo te aliquantulum uellicare. Cur tandiu nobis ignotus fuisti? Parum pie mi Politiane, & planè crudeliter fecisti. Nunc demū post tot annos ad nos uenis? Me miserū, tam longo tēpore Politiano caruisse? sine eius literis egisse? non scripsisse? non legisse? non recitasse? præsertim quando & Romæ fuisti, & ad multos istinc sæpe scripsisti. Sed quid ago? quasi uerò ego quoq; non eandem nauim conscenderim, & in eadem culpa sim, qui de te non sciscitarim. Hænicis meis refero acceptum. Nam postquā ijs sacris initia-

tus

tus fui, in illa saxa me conieci, ubi ne nomen quidem clarorum uirorum audiebā, sed nec literis uacabam, cum peccoribus, & glebis res gerebatur, tanta erat satietas, uel potius fastidium curiæ, & fori. Rursus nunc mutata uoluntate, consilium nostrū totū est Ciceronianū, qui ad Ruffum scribens, Urbem, inquit, mi Ruffe cole. & ex Sicilia reuersus statuit ab oculis ciuium non discedere. Sed quid dico Ciceronianum? imò Alexandrinum. Alexander enim est, qui me retinere nunquam desistit. Hic fiunt homines, & ut est in quadam eius, Hic caput, hic sedes, hic fortunarum alea. Quid quæris? uehemēter his uerbis sum incensus, & planè confirmatus. Quare, iucundissimè Politiane, demus operam ut tam diuturni temporis iacturam resarciamus, & tantò impensius recentem amicitiam colamus quantò serius est cœpta. Ego tuas expecto singulis hebdomadibus per tabellarios, qui trapezitis Medicibus tuis rationes asserunt. Genus literarum crit de non republica, quæ nulla est, non de imperio, quod iamdiu amissimus, quo dolore maxime crucior infelix, sed de philosophia, de bene, beateq; uiuendi ratione, de studijs artibusq; nostris præclarissimis, & de illorum felicissimorum temporum contemplatione. Nam in his nihil est, quod pro magnitudine animi nostri spectare possimus, nisi forte te Samarobriniæ, & Bataui delectant. En quò discordia ciues perduxit miseros. An hoc ita fato datum erat, & de nihilo nihilum? nollem potius unquam factum: quamuis tanta nobis monumenta reliquerint illi uiri, literarum, rei militaris, artificiorum, edificiorum, uirtutum denique omnium, tamen nescio quomodo desiderium illud ferre non possumus, & fuisse felicem miserius est, quàm semper infelicem, & nunquam patrem, quàm orbum esse, & mori, quàm non nasci. De ijs
igitur

igitur uelim ad me scribas accuratè, ut soles, ac elegantissimè. Cum Laurentio naua mihi operam, per fortunas, Politiane, admiror istum principem ciuitatis, & amo planè, ut eum sepe cum Magno Pompeio comparare sinu solitus, et si feliciorum exitum & opto, & spero. Vale. Romæ, xii. Calend. Maias. M. CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS LVCIO

Phosphoro pontifici Signino suo s. d.

Nihil peccauit Alexander meus, qui mihi epistolam miserit, quæ mihi debebatur. Peccasset magis nulla expiandus uictima, si meas mihi laudes inuidisset, quamquam nõ meæ illæ, sed tuæ potius laudes sunt, atque ob id etiam meæ, κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων, sed tu personam ex nobis nutuatus teipsum scilicet in scenâ detulisti. Nam ut ego libenter hunc amicorum, ita tu iure illum literatorum expleueris triumuiratum. Quod autem conquereris parum scriptas diligenter eas fuisse literas, aut me ludis, aut omnium es homo felicissimus, qui promas de summo, quod uix quispiam de imo pectore. Non est autem quod aut ruri urbem, aut rûs in urbe desyderes, si ipse habitas tecum, si quocunque is, te sequeris, magnum tibi in quauis solitudine theatrum, magnam solitudinem in quouis teatro facturus. Officium porrò epistolarû, quod requiris, hac lege polliceor, ut tu inuicem pollicearis, illo etiam (cû res tulerit) intermisso, nullam tamen amoris inter nos iacturam factum iri. Ita enim sum aliquando districtus, & occupatus, ut non liceat: ita tristis, & nauseabundus, ut non libeat scribere. Tu igitur (ut uetus est dictum) amici uitia noueris, non oderis. Vale.

LVCIVS PHOSPHORVS PONTIFEX

Signinus Angelo Politiano suo s. d.

Vbi

Cõmunia enim
amicorum.

Vbi sunt isti, qui obloquuntur, & allatrant? en quò re-
 ducti sumus, ô Politiane, ut imperiti iudicent. Mihi
 Miscellanea tua, atq; adeò quæcunque scribis, magnopere
 placent, garrant isti quid uelint, quòd portèta uerborum
 loquaris, ego te plane Latinum esse iudico. Nam illud ne
 inimici quidem negât te supra quàm dici possit curiosissi-
 mum, ac diligentissimum esse, & omnes forulos excussisse:
 teq; doctrina quidem singularis hominem fatentur, elo-
 quentie uerò nullius, quasi possit aliquis eloquês esse, nisi
 idem sit doctus. Ridiculi æstimatores, & critici nostrorû
 temporum. Quid quòd & de Pico tuo, uel nostro potius,
 tot laudes, quot scribis, cum audiunt stomachantur. & (si
 dijs placet) facti esse uolunt, afferentes illud Aesopum,
 nihil reliqui alijs esse: quibus quid potest esse uerius? Is
 enim unus est, in quo natura omnia bona congestisse, &
 ubi omnes suas uires exercuisse uidetur. Sed tu ridere de-
 bes. Volo tibi narrare quo erga illos adagio utor. Vide-
 te, inquam, quid agatis boni uiri, nam iste piscis paucorum
 hominû est, ut ille Scipioni dixisse fertur. Quod ita trans-
 fero: Politianus paucorum, id est, doctissimorum est, non
 turbae literatorum, ac pedagogorum, & uulgi. Ergo
 omnes docti te unû admirantur, & fatentur te omnes, qui
 sexcentis adhinc annis scripserunt. facile superare, hoc est,
 te illos, non illos te, ne quis me reciprocis argumentis uti,
 aut amphibologicè loqui credat, & doctrinam, & elo-
 quentiam in te esse coniunctas. Non enim quis non elo-
 quens dici debet, si suo quodammodo utitur stylo, cum cõ-
 plura, & uaria sunt genera dicendi. Sed epistolam plica-
 bo, quoniam festinat tabellarius: mox plura audies. Hæc
 scripsi tumultuarie, cum in Pauli Cortesij domum diuer-
 tissem, qui est planè tuus, & omnem impetum aduersa-
 riorum

riorum sustinet. Tuum erit scuto, & parma tela suscipere, & in eodem retorquere, nisi mauis, ut supra dixi, irridere. Vale. Pridie Idus Februarias.

ANGELVS POLITIANVS LVCIO

Phosphoro pontifici Signino s. d.

IRasceris obtrektoribus nostris eruditissime Phosphore, quòd in Miscellaneis portenta me loqui uerborum dicant, & ut hominem (quod ais) doctum fateantur, ita negent eloquentem. Tum quòd illud etiam criminentur, tantas me in unum Picum laudes contulisse, ut alijs omnino nullas fecerim reliquas. Me uerò ista, Phosphore, nihil mouent: neq; enim ulla sermonum talium noua mihi facies, inopinata uel surgit. Omnia præcepi, atque animo mecum antè peregi. quin ad ea ne responderem quidem, nisi te ita uelle sentirem, cui negare nihil possum. Portenta igitur uerborum quæ uocent isti, fateor ignoro: nisi si portenta credunt, quæ ipsi noua nunc primùm uocabula uel audiunt, uel intellegunt. Nam ego nec uerba ulla pepererim cinctutis non exaudita Cethegis, nec ullos habeo, nisi receptissimos autores. Non tamen ex eorum sum numero, qui cessare Latinam linguam magna ex parte patiuntur, dum quisq; illa reformidat, quæ uulgò hactenus ignorata sunt. Siquidem eò res redijt, ut ne magnorum quidem autorum lingua tutò loquamur, quoniam uulgò minus innotuerit. Itaq; barbaris uti malumus, quàm Romanis uocibus: & cum siligineus domi sit panis, emendicato surfure magis uescimur. Quòd autè mihi eloquentiam sic adimunt, ut doctrinam concedant, non modo equidem non succensco, sed & gratias ago. Noli quæso amori erga me tuo nimis indulgere Phosphore, nec parum laudari putes, si Marci Varronis exemplo lauder, quem & ipsum ueteres scientiæ multæ, nullius eloquentiæ esse

Marcus Var-
ro.

esse crediderunt. Ego sanè, mi Phosphore, nec eloquentiam mihi uindico, nec doctrinam agnosco. Si cui tamen in Miscellaneis etiam citra eloquentiam sciulus uideor, bene habet, uici: nam isthuc ipsum quæreba. Quò enim eloquentia mihi in hoc opere non ad persuadendum, sed ad docendum parato? Quod autem de stylo scribis, utiq; uerū puto, non continuò peius esse, quod uariet, cum sit ipsius eloquentiæ non uultus, non color unus. Quapropter nec adhuc quisquam suffragijs est omnibus habitus eloquens, siue quòd sibi quisq; præ cæteris placet, siue quòd alios alia dicendi forma plus capit. Demosthenem cogita, & Ciceronem, illius quibusdam sicca oratio, Demadi lucernã ole-
 re, Aeschini etiam (si dijs placet) barbara uidebatur: hunc Caluus exanguem, & tritum, Brutus fractum, & elumbem, quidam ieiunum, atque aridum: contra alij tumens, & inflatum, nec satis pressum, exultantẽq; supra modum, & superfluentem: alij frigidum in iocis, alij parum antiquum, quidam etiam in dicendo uiro molliorem, superstiosumq; , & peregrinis quasi legibus nimis addictum putauerunt. Neq; uerò hæc ideo refero, quòd me putem cum talibus conferendum: non enim sic insanio Phosphore, sed utendum magis nominibus fuit, ut stomacho istius tuo potius occurrerem. Nam quid ego de Pico Mirandula dicam? Hi sunt inuidiæ nimirum, Phosphore, mores. Sed uiuat ille, uiuat modò, nec eat alio deinceps, quàm quo pede iam cœpit, etiã liuor ipse fatebitur non modò eum non supra modum, sed longe etiam infra modũ fuisse à nobis laudatum. Cuius tamen præconium non uideo quid aliorum titulis offererit, quos in hoc ipso Miscellaneorum libro concelebramus. Reliquũ est ut tibi agam, Phosphore, gratias, qui me hominem tenuissimæ fortunæ, neq; multæ admodum li-

Demosthenes.
Cicero.

f

terat

teraturæ, ne uisum quidem tibi adhuc, ita diligas ipse & pontifex, & doctissimus, ut etiam contentiones honoris, dignitatisq; meæ causa suscipias. Sed & Picus debere se tibi plurimum sentit, salutemq; tibi, & Cortesio suo nomine iussit adscribi. Laurentius quoq; Medices noster uisus est epistola tua magnopere delectari, quem scito esse hominem tui studiosissimum: quod esse uerum tum denique agnosces, cum periculum feceris. Vale. Florentiæ, pridie Calend. Martias. M. CCCCLXXXI.

ANGELVS POLITIANVS LVICIO
Phosphoro pontifici Signino s. d.

Accepta epistola tua, statim ad Laurentium cucurri. Exposui quid optares, grata uoluntas, gratus illi tuus animus. Deniq; pro munere accepit, quod pro munere poscis. Quam ad eum dedisti epistolam, nondum mihi quidem legendam dedit: sed tamen ut & doctam laudauit, & amoris erga se plenissimam, ac si per occupationes liceat, responsurum se tibi uel hodie promisit. Vale. Florentiæ, prid. Idus. Maias. M. CCCCLXXXI.

ANGELVS POLIT. CASSANDRAE
fidei Venetæ puellæ doctissimæ. s. d.

ODecus Italiæ uirgo, quas dicere grates, quas ue referre parem, quod etiam honore me tuarum literarum nõ dedignaris? mira profecto fides, tales proficisci à foemina (quid autem à foemina dico?) imò uerò à puella, & uirgine potuisse. Non igitur iam Musas, non Sibyllas, non Pythias obijciant uetusta nobis secula, non suas Pythagorei philosophantes foeminas, non Diotimam Socratici, nec Aspasiam, sed nec poëtrias illas Græca iactent monumenta, Telefillam, Corinnam, Sappho, Anyten, Erinnem, Praxillam,

Mulieres literis pollentes.

xillam, Cleobulinam, & cæteras: credamusq; facile Romanis iam Lælij, & Hortensij filias, & Corneliã Gracchorum matrem fuisse matronas quantumlibet eloquentissimas. Scimus hoc profectò, scimus, nec cum sexum fuisse à natura tarditatis aut hebetudinis damnatum. Sed enim ueterum seculorum talis ista penè publica laus fuit, ut in quibus etiam uilissimos seruos ad extremũ peruenisse quondam uel literarum, uel philosophiæ fastigium reperiamus. At uerò etate nostra, qua pauci quoq; uirorũ caput altius in literis extulerunt, uicicã te tamen existere puellam, quæ pro lana librum, pro fuso calanum, stylum pro acu tractes, & quæ non cutem cærussa, sed atramento papyrum linas. Id uerò non magis usitatum, nec minus rarũ aut nouum, quàm si de glacie media nascantur uiolæ, si de niuibus rosæ, si de pruinis lilia. Quòd si conatus ipse pro miraculo iam cernitur, quid de profectu studiorum tanto dicemus? Scribis epistolas Cassandra subtiles, acutas, elegantes, Latinas, & quanquam puellari quadam gratia, uirginali quadam simplicitate dulcissimas, tamen etiam mirè graueis, & cordatas. Orationẽ quoq; tuã legimus, eruditam, locupletem, sonoram, illustrem, plenamq; læta indolis. Sed nec extemporalem tibi deesse facultatẽ accepimus, quæ magnos etiam oratores aliquando destituit. Iam uerò in dialecticis implicare nodos inenodabiles, explicare ab alijs nunquam solutos, nunquam soluendos diceris. Philosophiam uerò sic tenes, ut & defendas acriter quæstiones propositas, & impugnes uehemẽter, audesq; uiris concurrere uirgo, sic scilicet in doctrinarum stadio pulcherrimo, ut non sexus animo, non animus pudori, non ingenio pudor officiat. Et cum te laudibus nemo non attollat, summittis ipsam te tamẽ, & temperas, nec minus ad hu-

mum modestè cunctorum de te opinionem, quàm uerecun-
 dè uirgineos oculos, reuerenterq; deijcis. O' qui me igitur
 statim sistat istic, ut faciem uirgo tuam castissimam cõtem-
 pler, ut habitum, cultum, gestumq; mirer, ut dictata, instil-
 lataq; tibi à Musis tuis uerba quasi sitiētibus auribus per-
 bibam: deniq; ut afflatu, instinctuq; tuo consummatissimus
 repente poëta euadam, nec me carminibus uincant aut
 Thracius Orpheus, aut Linus: huic mater quamuis, atq;
 huic pater adsit, Orphi Calliopea, Lino formosus Apollo.
 Mirari equidem antehac Ioannem Picum Mirandulam so-
 lebam, quo nec pulchrior alter mortalium, nec in omnibus
 (arbitror) doctrinis excellentior. Ecce nunc etiam te Cas-
 sandra post illum protinus cœpi, fortasse iam cum illo quo-
 que, uenerari. Tibi uerò tanta incepta Deus Optimus Ma-
 ximus secundet: & cùm recesseris à parentibus, is autor
 contingat, & consors, qui sit ista uirtute non indignus: ut
 quæ nunc propemodum sua sponte naturalis ingenij flamma
 semel emicuit, ita crebris deinceps aut adiuta flatibus,
 aut enutrita fomitibus effulgeat, ut à nostrorum hominum
 præcordijs, animoq; noxæ omnis, geluq; penitus & lan-
 guoris in literis, & inscitæ discutiatur. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Angelo Politiano s. d.

Pergens nuper ex uite instituto ad scribarũ Mediola-
 nensium decuriam, complurcis adolēscētes, qui ibi
 uersantur, remisso aliquantisper principis negotio, certa-
 tim intentos offendi ad legendum dispertitum, quæ in ma-
 nibus habebant inter se librum. Roganti quidnam operis
 noui emerisset, Miscellanea, inquiunt, Politiani. Conscen-
 do, ac inter eos sedeo, tum unà incipio auidissimè lege-
 re. Quippe delector ingenijs ætatis nostræ, quæ nō solum

man

manca non sit, sed iam planè in Romanæ antiquitatis ue-
 stigia abeat. Verùm cum parum temporis impendere li-
 ceret, ex bibliopole taberna codicem requiro. Affertur à
 puero meo statim cùm domi essem, eum intentius euoluo in
 primis uerbis, imò in ipsa inscriptione, quòd in Laurentij
 Medicis nomine liber apparuerit, animus ualde cœpit de-
 lectari. Tum ipsa præfatio multam literis spem ostendere,
 specimenq; quoddam pulcherrimum præ se ferre uisa est.
 Capita subinde libri excurro, ubiq; summa eruditio, ubiq;
 fastidij expultrix blanditur uarietas. Et (quod plurimum
 ingenij ac laboris postulauit) tot tantorumq; autorum te-
 stimonio res agitur, ut quicunq; suggillare aliquid ex istis
 lucubrationibus tuis tentauerit, canis latrator haberi pos-
 sit, non demorsor. Nollem cum Domitio tanquàm cum lar-
 ua (quando olim inter mortales desijt esse) pedem te sæpius
 conferre. Iuuit enim, quantum potuit, rem literariam, inter
 primos situm, & puluerem ueteribus excutere studuit:
 politiora in dies Politiani æmulatione, uel exemplo præ-
 stiturus, si uiuisset. Non tamen aliter eum abs te peti ar-
 bitror, quam primi pili hominem. Mors illum (ut scis) im-
 matura præripuit, emendaturum fortasse, si quid inconsti-
 deratius exciderat. Satius est (ut tu inquis) candidatum, ut
 autem ego, philosophiæ uirum consularem aliorum errata
 notatis locis coarguere, nomini autem parcere. Verùm in
 hanc ipsam sententiam ambiguus tendo, quia pugnis æe-
 rem creditur uerberare, aut commētitia nugamenta secta-
 ri, extantem qui nullum habet, in quem suscepta uideatur
 oratio. In hac tamen opinionis ambiguitate uacillantem,
 certum in ea parte me esse sentio, qui prodesse uoluerunt,
 diem capitis illis dicendum non esse. Fuit inter nos Domi-
 tius,

f 3 tius,

tius, & monumenta reliquit fame non poenitēde. Te æternitas manet, sicut ipse capillo cumprehendisti. Cupio, & pro humano iure abs te peto, ut cum in ijs Miscellaneis, quæ edidisti, centurionem te esse uolueris, iam in reliquo opere, quod inter manus (ut arbitror) multiplex & eruditum est, tribunum, aut plane positus castris legatum te facias, & imperatorem. Nam quibus centum capita placuerint, ij longe maiore numero delectabuntur. Idib. Nouemb. M. CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Antiquario suo s. d.

VTinam quas in me confers epistola tua laudes, ita ueras esse, nec ab humanitate magis, quam à iudicio profectas, alijs, nubiq; persuaderes, ut ego statim de hac ipsa epistola tua, iudicium semper grauisimum Laurētij Medicis agnouī. Nam cum tibi ille summus hominū in omni usu, plurimum sermonibus tuis deferat, tum se uidere ait neminem, cui tu literis, probitate, prudentiaq; concedas. Crederem uerò facile, quæ sic ex animo, quasiq; dicam uero uultu de me scribis, ac proprijs omnino laudibus fauerem, nisi testimonio isti, præter conscientiam meam, fama quoq; ipsa publicè in omnes tuæ humanitatis obstreperet. Quare totam equidem sic accipio laudationem, non ut illam meis meritis, sed ut tuis moribus assignem, tantò plus tibi me debere sentiens, quantò ipse minus mihi debebam. Quod autem ad Miscellanea nostra attinet, aut ego fallor, aut nihil in eis æque fructuosum, quam libertas illa, & simplicitas incauta fortasse sed & ingenua tamen, ac si minus à prudentia, certe à charitate profecta communium studiorum, quæ prima uidelicet in huius seculi scriptoribus desideratur. Nam quòd me pedem conferre cum Do-

mitio

mitto nolles, equidem quid spectes intellego, nec ego non aliquid istiusmodi iam tum uidebam, cum personam mihi illam censoris odiosissimam imponebam, diligentiamq; pene improbam, iactationi uerborum, cantilenaq; culibet expositam, neglectis cautionibus affectans, ad sarcinenda literarum damna, solertiam omnem pro uirili parte dirigebam. Semper autem sum ueritus, quam deniq; in partem mecum tale consilium, non dico ab obtrectatoribus raperetur, sed à prudentissimis etiam hominibus, istidemq; cautissimis acciperetur. Quamquam autem omnino ut conuenire mihi tecum, id est, cū uiro amicissimo, doctissimoq; necesse est: tamen quia suo cuiq; corde quedam peruidetur, dicam ad ea nonnihil, quæ mihi in hac epistolæ tuæ parte sapienter obijcis, & amicè. Cum mortuo negas, quasi cum larua, decertandum. Mihi uerò contrà uideri solet: etenim quod aduersus mortuos pronuntiamus, pro uero accipi tam solet, quam debet: ut item quod aduersus uiuentis plerunq; odij, uel inuidiæ suspitione laborat. At iuuat ille rem literariam. quis neget? An non isto nomine sic à me laudatur, ut à nemine magis, & quidem in eadem ipsa pagina, qua & reprehenditur? Sed erat inquires, emendaturus ea, si diutius uiuisset. Qui sciam uerò isthuc? An usquequaque de ingeniorum profectu bene sperare est? aut non huius ipsius postrema quæque mendosiora? Quid quòd futurus in dies ambitu honorum minus otiosus, opinionione quoq; sui magis inflatus? Sed sic emendaturum fuisse. Num igitur ob id inter scriptores omnes, unus à censoria uirgula Domitius asseretur? unus erit iste (si dijs placet) gallinæ filius albæ? Iam cur dissimulari quoque nomen oporteat, cuius in autoritate uenenum, si quod est ipsius commentariorum, uelut anguis in herba delitescat?

Cum mortuis
an decertandū.

In Domitium
Calderinum.

f 4 scate

Horatius in ue-
teres poetas.

scat? Ego uerò sic Domitium studiosis, quasi foueam uiato-
ribus ostendo. Nec autè obliuisci uideor humanitatis, quin
potius (ut iam non sperare modò, sed etiam exploratè ui-
deor iudicare posse) melius aliquantò de uita merebor cen-
sura ista mea, quàm forsàn alius indulgentia. Adde quòd il-
lustribus factum id quoq; exemplis, nisi cui tamen leuis est
autor Horatius, Ennium, Plautum, Luciliù, Dossenniù, to-
tamq; illam cohortem poëtarum ueterum semel iugulans,
& quidem reclamante populo. Quid? nõ in Senecã quoq;
Aulus Gellius magna libertate uerborum incurrit? Non
eundè Quintil. atro notat calculo? Non Marino Ptolema-
us diem dicit? Erato stheni Strabo? The ssalo Galenus? Her-
magora Cicero? Non omnes deniq; philosophorũ scholæ
maximè cū prioribus digladiãtur? Nec cuiusquã sanè par-
citur nomini, dũ pro se quisq; certat publico bono. Sed ista,
inquier, grauiora. Fateor, at idem cur non liceat in leuiori-
bus? Certè Plato Philosophorum princeps, etiam sine præ-
fatione honoris nugari dicit Aeschylum, tragœdiæ sum-
mum (si quidem Aristophani credamus) autorem, quòd
in leuicula re dissenserit ab Homero. Nec ego tamen cau-
sam Domitij damnaui totam, sed ut iam decuriatus homi-
nem, sic ipsum neutiquam negligenter expendi critica
lance, dissimulaturus in plenum. si non aliquo certè habens
dum numero credidissim. Et uidebatur ita mihi rectum sa-
nè tum, cū illa meditabar. Qui tamen idè facillè iam, li-
benterq; muto factum, te dissentiente, cuius mihi protinus
ut debet, etiam pro magnis rationibus est autoritas. Cæ-
terum quoniam de eo nobis integrum non est, ubique di-
uulgatis exemplaribus, & quidem pluribus. quàm ut ullo
modo retexi queant, uelim tu tibi de cætero, secundum re-
liquum candorem tuum contrarias partes in mei gratiam
sumas,

sumas. & ut homo doctus homini non indoctissimo fauens, eloquentiæ tuæ blanditijs impetres, ut hanc aduersus Domitium (quando ita uis) pugnam tam cæteris uidear nō ab insectandi studio proteruiter, aut maleuolē, quān me scio à certo sensu, & uero simpliciter, & sedulo suscepisse. Quod si feceris, maximo mihi fueris inuitamēto ad cætera quoq; edenda, quæ domi quotidie, nec (ut quidem spero) minus elaborata proximis, excuduntur. Vale. Ioannes Picus Mirandula nullius homo magis, quān sui simillimus salutem tibi à me suo quoq; nomīne iussit adscribi. Florentiæ, pridie Calend. Decemb. M. CCCCLXXXIX.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Angelo Politiano suo s. d.

Scipsi ad te optima fide, sciens fore, ut literæ meæ pā-
 Sri candore animi acciperentur. Quod factum nō mu-
 to, & ita contigisse sicut optabam, ualde letor. Superuacua
 est in Domitium excusatio, in quem omnes (sic enim di-
 xerim) uehellas utilitate publica discentium, à te susceptas
 fuisse arbitror. Neq; eas à me uel minimo uerbo repunctas
 esse uelim, uel notatas contraria censura. Sed optassem,
 quod amplius opere edito liberum non est, temperatum
 esse frequentius à persona, dum rem incesseres. Vt cun-
 que tamen id studium susceperis, more optimi agricolæ quic-
 quid sentium occurrebat, sulcis tuis penitus cum radici-
 bus extirpatum iri te uoluisse non dubito. Nec uetus adhi-
 beri exemplum oportuit, ubi negotium præsens non caret
 laude. Equidem scriptis tuis deesse id tantum sentio, quòd
 præscam ætatem non uixeris, cum qua memoriam omnium
 seculorum consecutus esse uideris, industriæ, ac laboris si-
 militudine. Hoc testimonium qui non dederint, infelici nati
 sunt Musarum partu, & adulterino. Noli igitur longi in-
 f 3 cubatus

cubatus foetura nos in expectatione macerare, sed accepto etiam in tui nominis securitatem sponfore Pico, cuius tota uita gloriarum plena est, à quo in amicorum gregem per te receptum iri omnibus uotis expeto, cuius uestigia semper adoro, quicquid ex altiliū cohorte domi nascitur, spectandum, legendum, ediscendum emittas, detenturus eos omneis in fidibus tuis, qui aliquo uirtutum simulacro aut harmonia ducuntur. Vale. Chalcus tibi salutem dicit, tuus est, & Antiquarius tuus est, uterq; uelut dexterae tuae digitus haberi cupit. Mediolani, quinto Idus Decembris M. CCCCLXXXIX.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Angelo Politiano suo s. d.

Pvdorem nuper mihi fecit Hieronymus Donatus, qui receptam à Republica personam magno apud hunc principem aestimatu agens, officium meū singulari humanitate praeuenit. Sed tu quoq; in causa. Nam ad eum, simul & ad me scribens, ita inter sese utraq; epistolam commixisti, ut maiorem meritis de me opinionē tuam apud illum testatus, plus pignoris (quod aiunt) deposueris, quam mea pecunia possit redimi. Vnde statim legendum misit, quod (pace tua) falso praedicabas. In mea uide epistola demonstrasti illum esse dignum, quē ueneremur, cumulatā optimarum artium laude. Equidem institueram ad eum quod scripseras deferre, sed mei ingenij remissa natura, quasi perendinandi ius usurpans spatium dedi homini praestantissimo, ut istiusmodi uerecundia me conspergeret: quam longē tamen a quietore animo fero, quam testimonium tuū, quod magnis uerbis, nullo alioqui ad ueritatem confinio pertinentibus, ita cōfers, ut nihil potuis agere coneris, quam ut inter dulce resonantes tibi as carmē aliquod demeruisse uidear.

dear. Equidem pro lotos digitos me habere nō sentio, quibus mysterium Philosophiæ ab istis sanctissime, ac penitus tractatū contingere liceat: profanus sum, & procul limen adoro. Satis est tale arcanum inter eorum manus uersari, quos idoneos perspeximus ad restituenda humana, & diuina animorū exercitamenta: quæ paulō antè ex disciplinis disciplinæ censebātur, congesta barbaricè terra in oculos miseræ, & toto orbe in unam sepulturā redactæ Philosophiæ. Mihi certe in partem felicitatis tribuo, quòd hoc seculo nasci contigit, in quo uelut è caelo delapsi homines expultricem immunditiarū curā literis adhibentes effecerunt, ut ubi Picus, Phoenix, & id auium genus auspiciatissimum est, obstrepere anser amplius nō debeat. Licuit Hermolaum de facie cognoscere, licuit eum differētē audire de fāto, de fortuna, de casu. Quæ res ut populari captū difficilis est, & in primis à Peripateticis operose tractata, ita ab eo reddebatur perspicua, ut omnē illam cœlestium causarum seriem, ueluti catenam quandam ante oculos ponere uideretur. Sæpe ad pacem, sæpe ad gratiam, in quæ templa uterq; nostrū diuinæ rei causa pergebat, conuenimus. Mira in eo comitas, lepor multus, totam mentem ad afflatum diuinum refert, euidam terrestri numini similis. Cum Hieronymo nondum frequens congressus, quoniam etsi cultura literarum in eo eminentium plurimum inuitat, ut ei fiam quàm familiarissimus: quod facile futurum perspicio, quàm cum uiro in officium semper exposito, & obuiō: negotij tamen publici ratio, quæ nusquam suspitione uacauit, me deterret, & ab eius honestissima ac frugifera consuetudine retrahit. Vnde dolor, ira, & indignatio frequenter maccrant animum meum, ut in singulari, ac diu alioqui, multis que rebus perspecta fide alienam

*Hermolaus
Barbarus lau-
datur.*

nam delationem cauero oporteat, iucundissima in uita fructus amissione, atq; iactura. Verum propius cum intueor, quoties in regiam uenit, delectorq; amœnitatibus ingenij, quas prudentia, & grauitate condiuit: qualem in amplissima Republica opportuna ad honores subsellia sortitum esse decet. Sed sollicitudine quadam pungor (id scilicet curat homuncio) ne per quos linguæ Latinæ ornamenta restituantur, per eosdem aliquando Italicum imperium in unam Rēpub. cedat. Veneti enim in omni tēpestate sapientes uiri, quod superbiam suam nimis infensam omnibus esse intelligerent (ampullosa nanq; quorundam imperitia, & ostēratione id accidebat) nouato nuper in melius more, eos legatos circummittunt, qui & molliant animos, quibus cum agunt, & familiarius cōmercia misceant, atq; patefacto, quod prius senioribus tantum licebat, etiam iuuentuti, & gliscenti Philosophiæ aditu honoribus, & præmijs ornant. Incredibile est, quantum isti proficiant. Sed quoniam imperium nō nisi fāto dari cernimus, quid sit euenturum, alij uiderint. Nos interea communibus studijs gratulamur, quæ assertores uos habēt maximos, & primæ classis uiros. Bene profectō nobiscum agitur, quod lucernā à uobis anteferri contigit, quotidie aliquid excuditur posteritate dignū. Id magnopere ad mei animi letitias pertinet. Illud tantum mea interesse ut putes, uelim, quod quā operam præstare nequeo, in aliorū industria libenter intuear: ultra onerari nō patior, quàm hominem postremæ tribus, sine prærogatiua ferentis suffragia. Vale, & Pico omnium, qui uiuunt, laudem supergresso, me sæpius, & iterum commenda. Mediolani XVI. Cal. Ian. M. CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario suo. s. d.

Arguis

Arguis mendacem, quòd in epistola mea proxima stylum, literasq; tuas apud eruditissimum uirum quasi plus nimio laudauerim. Sed hoc ita doctè facis tamè, ut quibus me uerbis accusas, iisdem prorsus absoluas. Quo fit, ut non alio magis iudicij mei ratio mihi constet, quam quòd abs te sic reprehenditur eloquenter. Nisi fortè parum uerus ob id ego testis (testis enim planè, non laudator) quòd attigi testimonium de te, nec impleui: uerùm cogita quàm sit arduum uerbis exæquare laudes, quæ fidem sic excedant, ut eis nec tu quidè protinus assentias, qui iampridem satisfeceris. Quòd autem me Ioanni Pico Mirādulæ, Hieronymoq; Donato, & Hermolao Barbaro, tantis in omni literatura uiris, quantos olim nō meminimus, adnumeras, equidem irrideri me putarè nisi persuasissimum haberem, falli te duntaxat amore nimio, quem solere ait Plato in iudicij cæciture. Ceterum ego tam me scio cū talibus nec ingenio, nec doctrina, quàm nec natalibus, nec fortuna debere cōferri. De imperio uerò, quòd ais, fors ipsa uiderit, aut si quis est in magnis rebus meæ quoq; preci, & uoto locus: utinā deniq; apud eos residat, qui sint illo quàm dignissimi. Picus noster unicè te diligit, nec autè plus de meis uerbis, quàm de tuis epistolis: quin eas nunc me tibi dictante cū maxime legit, curatq; describèdas: sed & mirè gaudet quòd Hieronymum Donatum iuxta secum probes: tum quòd inter uos coheseritis tu & Barbarus, non inuicè modò, sed & in cōmune cōsultum putat. Idem penè me quoq; prouocat in te redamando, nulli scilicet hominum concedentem. Quare uelim mihi pro meo in te studio Chalcum perpetuò uel patronum si patitur, uel si hoc mauult, amicum magnum, quibus potes machinis retineas. Vale. Florentiæ, quarto Cal. Ian. M. C C C C L X X I X.

*Amantium
iudicia.*

IACOBVS ANTIQVARIVS

Angelo Politiano suo s. d.

Perferuntur quotidie ad te manipulatim ex toto doctissimorum hominū coctu literæ, quæ tuæ laudi multum uidentur asferre, quæ eas frõte accipias ignoro, opinor tamen indissimulata, & familiari. Quòd uerò scribitur seculo gratulantur, & tibi. Interca Pomponij epistola plerimum me delectauit, quam mihi legendâ nuper tradidit Bernardus noster, adolescens in tua schola tornatim expolitus. Cupio tamen ex te scire, an tibi ex tam referta multorum laudatione quicquam uindices. Nam sapientes uiri, in quorum sententia te esse arbitror, quicquid inspexerint in se boni, non sua opera id partum, paratum uel, sed naturæ, & Dei beneficium tributum esse credunt. At uerò qui illud sibi acceptum referunt, hi proculdubio lenæ purpurissatæ cõparandi sunt, aut Poggianæ fabulæ: Et nos poma natamus. Sæpe eas cogitationes immigrare in te (sic enim puto) quæ ad alicuius rei uestigium iam tenendum spectent, sed extrarias, & tuæ menti quasi quibusdam igniculis collucentes haud dubie sentis. Itaq; cum te alicuius humani decoris cõscium cernis esse, supra hominem te, ne uno quidem digito, efferre debes. Ego enim is sum, qui te amem, atq; etiam colam uirtutem tuam: sed rursus qui donum coelitus datum in te agnoscam, quò & uetera illustres longæuitate rubiginata, & surgenti, atque ad emulationem laudis adniti seculo manum porrigas. Vale. Mediolani Calendas Septemb. M.VIIIIID.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Antiquario suo s. d.

Queris ex me per epistolam, qua tandem fronte doctissimorum hominum tam crebras literas, meis referas

fertas laudibus accipiam: & an quippiam mihi ex illorum
 testimonio plus uindicem. Prudenterq; me admones, &
 beneuolè, ne meum esse putem quod diuini beneficij sit,
 ne'ue supra hominem efferar. Denique sic epistolam clau-
 dis, ut esse in magna spe, uel expectatione potius studio-
 rum, literarumq; nostrarum uidearis. Equidem (ut pla-
 nissime dicam) sentio me tibi in suspicionem uenisse, quasi
 plus nimio sim gloriæ auidus, quod ut quas à doctis homi-
 nibus proximis aliquot mensibus acceperim literas, earum
 exemplum statim isthuc Bernardo Riccio miserim, quò
 tibi protinus ostenderentur. Vt autem sic ineptirem, non
 mea me uoluntas, uerum ipsius Bernardi, optimi quidem
 iuuenis, sed mei nimium amatis, assidue propè obsecratio-
 nes impulerunt: præsertim qui te quoq; ipsum magnopere
 iduelle, atque etiam contendere assereret. Non igitur ut
 auram quasi captarem, quod à meis moribus procul abest,
 sed ut amicis obsequerer, quorum me semper iudicio per-
 miserim, crebras istuc epistolas illas misistabam: quas ta-
 men propè memineram non iuratorum testium, sed blan-
 dientium esse amicorum. Quòd igitur rogas, qua eas de-
 nique fronte suscipiam, planè fateor. Letæ: sic enim solco
 quæcunque à uiris & amicis, & doctis profiscuntur:
 ceterum sic ipsemet mecum cogitare solco. Si fallitur
 qui me laudat, danda mihi opera est, ne iterum fallatur,
 atque interim habenda gratia: sin autem minime falli-
 tur, aut idem nec etiam fallit, atque ita maior sum,
 quam mihi fortasse uideor: aut si fallit, animandi mei, uel
 conciliandi, uel irridendi gratia fallit: quorum primum
 mihi expedit, alterum non displicet, tertium cadere in
 amicum non solet. Itaque ratiocinationem sic colligo,
 ut aut ego ne doctus quidem sim, quod isti uel opinantur,
 uel

uel dictitant aut sim certè, qualem prædicant. Sed quoniam uir esse nemo doctus potest, quin sibi ipse quoq; uideatur: prima enim docti hominis conditio est, ut ipse se norit: ego uerò mihi doctus non uideor: sequitur omnino ne sim doctus. Sed hoc ipsum tamen non falli me in eo, quo plerique opinor falluntur, nisi diuini esse muneris intellegerem, etiam plus cæteris fallerer. Ibi uerò, fateor, risi mediocriter, cum me admones ne supra hominem efferar, scilicet periculum est hoc in me, qui quidem adhuc in primis literulis hæsitem, quasdam uerò artis ex ijs ne attigerim quidem quæ Philosophiæ studio famulantur: cum sit eorum quoq; qui disciplinas omnes, omnemq; sapientiam prohibuissent, celebris illa sententia, sic ad ea, quæ natura in promptu haberet, nostræ mētis aciem, sicut ad solem noctuæ oculos caligare. Procul hæc à nobis insania sit, ut quantum absimus adhuc, non dico à summis, sed uel à mediocribus uiris, ignoremus. Assentatiuiculis autem quorundam, aut item obtrectatiunculis & inceptis, & leuibus, non magis equidem aut attollor, aut deprimo, quam umbra ipsa mei corporis. Non enim quia longior illa, & extensior manè ac uesperis sit, meridie uerò breuior, & contractior, ob id ego quoq; statim maior, proceriorq; mihi manè ac uesperis, quam meridie ipso uideri debeo. Quòd autè fore suspicaris, opera, studio, industriaq; mea, ut & uetustati squalor abstergatur, & ad frugem iuniores perueniant, uide quæso ne tibi uerba det amor erga me nimius. Ego certè (nescio autem uitio'ne mentis captus, an consilio magis adductus) magnum quoddam omnino molior, facturus que operæpretium uideor, modò uires animum subsequantur. Vale. Fesulæ, ante VII. Calend. Septemb. M. CCCCXCI.

Umbra corporis.

ANG

ANGELI POLI-
 TIANI EPISTOLARVM
 LIBER QVARTVS.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Angelo Politiano s. d.

D quintum Idus Aprilis secesseram Tici-
 num. Postridie eius diei. cum officij causa
 prefectum arcis, humanissimum uirum Ia-
 cobum Pusterlam conuenissem, perbeni-
 gne me exosculatus, secunda, inquit, noctis
 uigilia de Laurentij Medicis obitu praeuolans tabellarius
 ad principem contendit. Hoc nuncio attonitus, oculos
 cum in terram defixissem, est ne, inquam, nobis iratus
 deus, ut in illo omnium sapientissimo uiro, tot spes, tot uir-
 tutum imagines, & signa, tanquam ad uasa cōclamans sus-
 tulerit? sed de Italiae calamitatibus mox. Quae enim ab
 eminentissimis locis mala ingruunt, niuibus, cum in mon-
 tium cacuminibus liquecentes ingentia efficiunt flumina,
 similia esse solent. Biduo post Mediolanum regressus of-
 fendi sermonem uarium: ea namq; de moerentissima re iam po-
 pulus erat certior. Alij de caelo aedem Liberatae paulo an-
 te, quam Laurentius decederet, tactam; alij desperata eius-
 dem salute, Petrum Leonem medicum, qui aegrotanti asse-
 derat, sese in puteum praecipitasse affirmabant. Dedi com-
 plures dies dolori meo: neq; possum, mi Politiane, ma-
 gnopere non torqueri: & ut me ipsum assidue magis ur-
 geam, tum mea, tum aliorum causa facit. Scis qua illum ue-
 neratione prosequerbar, quo ue quasi restituta uice, me ipse
 complectebatur animo non ignoras: qui unus omnium uitae

Laurentij Me-
 dicis mors.

g mee

Petrus Medice.

meæ præsidium in pleraq; fortuna à me censeretur constantissimum. Sed in cõmuni rerũ aceruo plura sunt. Sæpe enim inter Scyllam & Charybdim positus, Italiã nõ minus temperabat, quàm isthmus ille, qui inter Ionium, & Aegeum, ne inter se concurrentia maria confundantur, natura constitutus esse uidetur. Scio in clarissimo iuvene Petro Medice ab uniuerfa ciuitate, quod nostrum dolorem plurimum extenuat, patris auctoritatem prorsus confirmatam esse: idq; decretum publicum, quoniã in unius familiæ incolumitate totius Reip. salus uersatur, perpetuò mansurũ & speramus, & cupimus. Laurentij tamen desyderium lenire nequeo: & quod recenti uulnere accidere solet, quò magis frigescit, eò grauius dolet, in me sentio. In ista uerò tua ingenti studiorum calamitate, atq; iactura, quid abs te optem uideo, quid impetrare possim ambigo. Faciam tamen quod in cõmuni luctu assolet: ac per ipsius Laurentij felicem memoriam, ut abstersis aliquantisper lacrymis, quo ille emigrauerit animi terrore, quid uè antea ad suos sit præfatus, in utriusq; nostrum consolationem (totam illius uitam splendoris, & laudis plenam, tuis aliquando lucubrationibus ad posteritatem peruenturam non dubito) quibus honoribus sit elatus, cui, quoq; monumento, & quibus eulogijs intulerint, perscribas, & rogo, & obsecro. Vale. Mediolani, xviii. Calend. Aprilis. m. ccccxcii.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Antiquario suo s. d.

Vulgare est, ut qui serius paulò ad amicorum literas respondeant, nimias occupationes suas excusent. Ego uerò quò minus maturè ad te rescripserim, non tam culpam confero in occupationes, quanquam ne ipse quidem defuerunt, quàm in acerbissimum potius hunc dolorem, quem mihi

mihî eius uiri obitus attulit, cuius patrociniò nuper unus ex omnibus literarum professoribus, & eram fortunatissimus, & habebam. Illo igitur nunc extincto, qui fuerat unicus autor eruditi laboris uidelicet, ardor etiã scribendi noster extinctus est, omnisq; propè ueterum studiorum ilacritas elanguit. Sed si tantus amor casus cognoscere nostros, & qualem se ille uir in extremo quasi uitæ actu gesserit audire, quanquã & fletu impediòr, & à recordatione ipsa, quasiq; retractatione doloris abhorret animus, ac resilit, obtemperabo tamen tuæ tantæ, ac tam honestæ uoluntati, cui deesse pro instituta inter nos amicitia neq; uolo, neq; possum. Nam profectò ipsemet mihî nimium & incivilis uiderer, & inhumanus, si tibi & tali uiro, & mei tam studioso rem ausim prorsus ullam denegare. Ceterum quoniam de quo tibi à nobis scribi postulas, id eiusmodi est, ut facilius sensu quodam animi tacito, & cogitatione comprehendatur, quã aut uerbis, aut literis exprimi possit: hæc lege tibi iam nunc obsequium nostrum astringimus, ut neq; id polliceamur, quod implere non possumus, tua certè causa non recusemus. Laborauerat igitur circiter menses duos Laurentius Medices è doloribus ijs, qui quoniam uiscerum cartilagini inhereant, ex argumento Hypochondrij appellantur. Hi tametsi neminem sua quidem ui iugulãt, quoniam tamen acutissimi sunt, etiam iure molestissimi perhibentur. Sed enim in Laurentio fato ne dixerim, an inscitia, incuriaq; medentium id euenit, ut dum curatio doloribus adhibetur, febris una omnium insidiosissima contracta sit, quæ sensim illapsa, non quidem in arterias, aut uenas, sicuti cæteræ solent, sed in artus, in uiscera, in neruos, in ossa quoque, & medullas incubuerit. Ea uerò quòd subtiliter, ac latenter, quasiq; lenibus uestigijs irrepserat, parum

Laurentij Medicis obitus.

primò animaduersa : dein uerò cum satis magnam sui significationem dedisset , non tamen pro eo ac debuit diligenter curata , sic hominem debilitauerat prorsus atq; affllexerat , ut non uiribus modò , sed corpore etiam penè omni amisso , & consumpto distaberet . Quare pridie quàm naturæ satisfaceret , cum quidem in uilla Caregia cubaret æger , ita repente concidit totus , nullam ut iam suæ salutis spem reliquam ostenderet . Quod homo , ut semper cautissimus intellegens , nihil prius habuit , quàm ut animæ medicum accerferet , cui de contractis tota uita noxijs Christiano ritu confiteretur . Quem ego hominem postea mirandum sic propè audiui narrantem , nihil sibi unquam neq; maius , neq; incredibilius uisum , quàm quomodo Laurentius constans , paratusq; aduersus mortem atq; imperterritus , & præteritorum meminisset , & præsentia dispensasset , & de futuris item religiosissime , prudentissimèq; cauisset . Nocte dein media quiescenti , meditantique sacerdos adesse cum sacramento nuntiatur : ibi uerò excussus , procul , inquit , à me hoc absit , patiar ut IESVM mecum , qui me finxit , qui me redemit , adusq; cubiculum hoc uenire , tollite hinc obsecro me quàm primum , tollite , ut domum occurram . Et cum dicto subleuans ipse se quantum poterat , atq; animo corporis imbecillitatem sustentans , inter familiarium manus obuiam seniori ad aulam usque procedit : cuius ad genua prorepens , supplexq; , ac lacrymans : Tu ne , inquit , mitissime IESU , tu nequisissimum hunc seruum tuum dignaris inuisere ? At quid dixi seruum : imò uerò hostem potius , & quidem ingratissimum qui tantis abs te cumulatus beneficijs nec tibi dicto unquam audiens fuerim , & tuam toties maiestatem laeserim . Quod ego te per illam , qua genus omne hominum complecteris , chari-

tatem,

tatem, quæq; te cœlitus ad nos in terram deduxit, nostræq;
 humanitatis induit inuolucris, quæ famem, quæ sitim, quæ
 frigus, æstus, labores, irrisus, contumelias, flagella, & uer-
 bera, quæ postremò etiam mortem, cruceinq; subire te com-
 pulit: per hanc ego te salutifer I E S V quæso, obtestor quæ,
 quærtas faciem à peccatis meis: ut cum ante tribunal tuum
 constitero, quo me iandudum citari plenè sentio, non mea
 fraus, non culpa plectatur, sed tuæ crucis meritis condo-
 netur. Valeat, ualeat in causa mea sanguis ille tuus I E S V
 pretiosissimus, quem pro asserendis in libertatem homini-
 bus, in ara illa sublimi nostræ redemptionis effudisti. Hæc
 atque alia eum diceret lacrymans ipse, lacrymantibusq;
 qui aderant, uniuersis, iubet eum tandem sacerdos attolli,
 atque in lectulum suum, quo sacramentum commodius
 administraretur, referri. Quod ille cum aliquandiu fa-
 cturum negasset, tamen ne seniori suo foret minus obse-
 quens, exorari se passus, iteratis eiusdem fermè sententiæ
 uerbis, corpus ac sanguinem dominicum plenus iam san-
 ctitatis, & diuina quadam maiestate uerendus accepit.
 Tum consolari Petrum filium (nam reliqui aberant) ex-
 orsus, ferret æquo animo uim necessitatis admonebat, non
 defuturum cœlitus patrociniū, quod ne sibi quidem un-
 quam in tantis rerum, fortunæq; uarietatibus defuisset, uir-
 tutem modò, & bonam mentem coleret, bene consulta bo-
 nos euentus paritura. Post illa contemplabundus aliquan-
 diu quieuit: exclusis dein cæteris, eundem ad se natum uo-
 cat, multa monet, multa præcipit, multa edocet, quæ non-
 dum foras emanarunt, plena omnia tamen (sicuti audiui-
 mus) & sapientiæ singularis, & sanctimonie: quorum ta-
 men unum, quod nobis scire quidem licuerit, adscribam. Ci-
 ues, inquit, mi Petre successorem te mecum haud dubiè agno-

scient. Nec autem uereor, ne non eadem futurus autoritate in hac Rep. sis, qua nos ipsi ad hanc diem fuerimus. Sed quoniam ciuitas omnis corpus est (quod aiunt) multorum capitum, neq; mos geri singulis potest, memento in eiusmodi uarietatibus id consilium sequi semper, quod esse quam honestissimum intelliges, magis que uniuersitatis, quam seorsum cuiusque rationem habeto. Mandauit & de funere, ut scilicet aui Cosmi exemplo, iusta sibi fierent, intramodum uidelicet eum, qui priuato conueniat. Venit dein Ticino Lazarus uester, medicus (ut quidem uisum est) experientissimus: qui tamen serò aduocatus, ne quid in expertum relinqueret, pretiosissima quaedam gemmis omne genus, margaritisq; conterendis medicamenta tentabat. Querit ibi tum ex familiaribus Laurentius (iam enim admisi aliquot fueramus) quid ille ageret medicus, quid moliretur. Cui cum ego respondiissem, epithema cum concinnare, quo precordia fouerentur: agnita ille statim uoce, ac me hilare intuens (ut semper solitus) heus inquit, heus Angele: simul brachia iam exhausta uiribus aegre attollens, manus ambas arctissime prehendit. Me uerò singultus, lacrymæq; cum occupauissent, quas celare tamē reiecta ceruice conabar, nihilò ille commotior, etiam atq; etiam manus retentabat. Vbi autem persensit fletu adhuc præpediri me, quò minus ei operam darem, sensim scilicet eas, quasiq; dissimulanter omisit. Ego me autem continuo in penetrale thalami conicio flentem, atque habenas (ut ita dicam) dolori & lacrymis laxo. Mox tamen reuertor eòdem, siccatis, quantum licebat, oculis. Ille ubi me uidit, uidit autem statim, uocat ad se rursum, queritq; per blandè, quid Picus Mirandula suus ageret. Respondeo manere eum in urbe, quòd uereatur ne, illò si ueniat, molestior sit.

At

Picus Mirandula.

At ego, inquit, uicissim ni uerear ne molestum sit ei hoc iter, uidere, atque alloqui extremum exoptem prius, quam plane à uobis emigro. Vin' tu, inquam, accersatur? Ego uerò, ait ille, quam primùm. Ita sanè facio: uenerat iam, asfederat, atq; ego quoq; iuxta genibus incubueram, quò loquentem patronum facilius, utpote defecta iam uocula, exaudirem. Bone Deus, qua ille hunc hominem comitate, qua humanitate, quibus etiam quasi blanditijs excepit! Rogauit primò ignoscere, quòd ei laborem hunc iniunxisset, amorì hoc tamen, & beneuolentiæ in illum sue adscriberet, libentius sese animam editurum, si prius amicissimi hominis aspectu morientes oculos satiasset. Tum sermones iniecit urbanos, ut solebat, & familiares. Nonnihil etiam tunc quoque iocatus nobiscum, quin utrosque intuens nos, Vellem, ait, distulisset me saltem mors hæc ad eum diem, quò uestram plane bibliothecam absoluissem. Ne multis: Abierat uixdum Picus, cum Ferraricnsis Hieronymus, insignis & doctrina, & sanctimonia uir, coelestis que doctrinæ prædicator egregius, cubiculum ingreditur, hortatur ut fidem teneat: ille uerò tenere se ait inconcussam: Ut quam emendatissime posthac uiuere destinet: scilicet facturum obnixè respondit. Ut mortem denique, si necesse sit, æquo animo toleret. Nihil uerò, inquit ille, iucundius, si quidem ita deo decretum sit. Recedebat homo iam, cum Laurentius, Heus inquit, benedictionem pater prius, quam à nobis proficisceris. Simul demisso capite, uultuq; & in omnem piæ religionis imaginem formatus, subinde ad uerba illius, & preces, rite ac memoriter responsitabat, ne tantillum quidè familiarium luctu aperto iam, neq; se ulterius dissimulante, commotus. Diceres indictam cæteris, uno excepto Laurentio, mortem.

Hieronymus
Ferraricnsis.

Sic scilicet unus ex omnibus ipse nullam doloris, nullam perturbationis, nullam tristitiæ significationem dabit: con-
 suctum' que animi rigorem, constantiam, æquabilitatem,
 magnitudinem, ad extremum usque spiritum producebat.
 Instabant medici adhuc tamen, & ne nihil agere uideren-
 tur, officiosissimè hominem uexabant, nihil ille tamè asper-
 nari, nihil auersari, quod illi modò obtulissent: non quidem
 quoniam spe uitæ blandientis illiceretur, sed ne quem fortè
 moriens, uel leuissimè perstringeret. Adeoq; fortis ad extre-
 mum perstitit, ut de sua quoq; ipsius morte nonnihil cauil-
 laretur: sicuti cum porrigenti cuidam cibum, rogãtiq; mox
 quàm placuisset, respondit: quàm solet morièti. Post id blan-
 de singulos amplexatus, petita' que suppliciter uenia, si cui
 grauior fortè, si molestior morbi uitio fuisset, totum se post
 illa perunctioni summæ, demigrantisq; animæ commenda-
 tioni dedit. Recitari dein euãgelica historia cœpta est, qua
 scilicet irrogati **CHRISTO** cruciatus explicantur, cu-
 ius ille agnoscere se uerba, & sententias propè omneis,
 modò labra tacitus mouens, modò languentis oculos eri-
 gens, interdum etiam digitorum gestu significabat. Postre-
 mò sigillum crucifixi argenteum margaritis, gemmisq; ma-
 gnificè adornatum defixis usquequaque oculis intuēs, iden-
 tidem' que deosculans expirauit. Vir ad omnia summa na-
 tus, & qui flantem, reflantemq; toties fortunam usque adeo
 fit alterna uelificatione moderatus, ut nescias utrum secun-
 dis rebus constantior, an aduersis æquior, ac temperantior
 apparuerit. Ingenio uerò tanto, ac tam facili, & perspicaci,
 ut quibus in singulis excedere alij magnum putant, ille
 uniuersis pariter eminet. Nam probitatē, iustitiã, fidem,
 nemo, arbitror, nescit ita sibi Laurentij Medicis pectus, atq;
 animum quasi gratissimum aliquod domiciliũ, templumq;
 de leg

Laurentij laus.

delegisse . Iam comitas , humanitas , affabilitas quanta fuerit , eximia quadam in eum totius populi , atq; omnium plane ordinum beneuolentia declaratur . Sed enim inter hæc omnia liberalitas tamen , & magnificētia exsplendescibat , quæ illum penè immortali quadam gloria ad deos usque prouexerat : cum interim nihil ille famæ duntaxat causa , & nominis , omnia uerò uirtutis amore persequebatur . Quanto autem literatos homines studio complectebatur , quantum honoris , quantum etiam reuerentiæ omnibus exhibebat , quantum deniq; operæ , industriæq; suæ conquirendis toto orbe terrarum , cōmendisq; linguæ utriusq; uoluminibus posuit , quantosq; in ea re , quam immanes sumptus fecit , ut non ætas modò hæc , aut hoc seculum , sed posteritas etiam ipsa maximam in huius hominis interitu iacturam fecerit ! Ceterum consolantur nos maximo in luctu liberi eius , tanto patre dignissimi . Quorum , qui maximus natus , Petrus , uix dum primum , & uigesimum ingressus annum , *Petrus Medicus .* tanta iam & grauitate , & prudentia , & autoritate molem *ccs .* totius Reip. sustētat , ut in eo statim reuixisse genitor Laurentius existimetur . Alter annorum duodeuiginti Ioannes , *Ioan. Medicus ,* & Cardinalis amplissimus (quod nūquam cuiquam id ætatis contigerit) & idem pontifici maximo , non in ecclesiæ *post Leo . x . pōt .* patrimonio duntaxat , sed in patriæ quoq; suæ ditione legatus , talem , tantumq; se iam tam arduis negotijs gerit , & præstat , ut omnium in se mortalium oculos cōuerterit , atq; incredibilem quandam , cui responsurus planissimè est , expectationem concitauerit . Tertius porrò Iulianus impubes *Iulianus Medicus .* adhuc , pudore tamen , ac uenustate , neq; non probitatis , & ingenij mirifica quadam , suauissimaq; indole totius sibi iam *Parris de filio testimonium .* ciuitatis animos deuinxit . Verum ut de alijs in præsentitaceam , de Petro certè ipso cohibere me non possum , quin

recenti re testimoniū hoc loco paternū adscribam. Duobus
 circiter ante obitum mensibus, cum in suo cubiculo sedens
 (ut solebat) Laurentius de Philosophia, & literis nobiscum
 fabularetur, ac se destinasse diceret reliquam etatem in ijs
 studijs mecum, & cum Ficino, Picoq; ipso Mirandula con-
 sumere, procul scilicet ab urbe, & strepitu: negabā equidem
 hoc ei per suos cuies licere, qui quidem in dies uiderentur
 magis, magisq; ipsius & consiliū, & auctoritatem desydera-
 turi. Tum subridēs ille, Atqui iam, inquit, uices nostras alu-
 mno tuo delegabimus, atq; in eum sarcinam hanc, & onus
 omne reclinabimus. Cumq; ego rogassē an adhuc in ado-
 lescente tantum uirium deprehendisset, ut eis bona fide in-
 cumbere iam possemus: Ego uerò, ait ille, quanta eius, &
 quā solida uideo esse fundamenta, laturum spero haud du-
 biē quicquid inædificauero. Caue igitur putes Angele,
 quenquam adhuc ex nostris indole fuisse tanta, quantam iam
 Petrus ostendit, ut sperem fore atq; adeo augurer (nisi me
 ipsius ingenij aliquot iam experimenta fefellerint) ne cui
 sit maiorum suorū concessurus. Atque huius quidem iu-
 dicij, presagijq; paterni magnum profectò, & clarum spe-
 cimen hoc nuper dedit, quod ægotanti præstò fuit semper,
 omniaq; per se penè etiam sordida ministeria obiuit, uigi-
 liarum patientissimus, & inedia: nunquamq; à lectulo ipso
 patris, nisi cum maximè Respub. urget, auelli passus. Et
 cum mirifica pietas extaret in uultu, tamen ne morbum, aut
 solitudinem paternam mœrore suo adaugeret, gemitus
 omneis, & lacrymas incredibili uirtute quasi deuorabat.
 Porro autem, quod unum tristissima in re pulcherrimum,
 seu spectaculum uidebamus, inuicem pater quoque ipse, ne
 tristiozem filium tristitia sua redderet, frontem sibi ex tem-
 pore uelut aliam fingebat, ac fluentes oculos in illius gra-
 tiam

tiam continebat, nunquam aut consternatus animo, aut fractus, donec ante ora natus obuersaretur. Ita uterq; certatim uim facere affectibus suis, ac dissimulare pietatem pietatis studio nitebatur. Vt autem Laurentius e uita decessit, dici uix potest quanta & humanitate, & grauitate ciues omneis suos Petrus noster, ad se domum confluentes, exceperit, quam & appositè, & uariè, & blandè etiam dolentibus, consolantibusq; pro tempore, suamq; operam pollicentibus responderit. Quantam deinde, & quam solertem rei constituendæ familiari curam impenderit, ut necessitudines suas omneis grauisimo casu percussas subleuarit, ut uel minutissimum quenq; ex familiaribus deiectum, diffidentemq; sibi aduersis rebus collegerit, erexerit, animauerit, ut in obeunda quoq; Repub. nulli unquam aut loco, aut tempori, aut muneri, aut homini defuerit, nulla deniq; in parte cessauerit. Sic ut eam planè instituisse iam uiam, atq; ita pleno gradu iter ingressus uideatur, breui ut putetur parentem quoq; ipsum uestigijs consecuturus. De finire autem nihil est, quod dicam. Tantum ad aui exemplum ex præscripto celebratum est, quemadmodum ipse, ut dixi, moriens mandauerat. Tam magno autè omnis generis mortalium concursu, quam magnum nunquam ante meminimus. Prodigia uerò mortè fermè hæc antecesserunt, quæquæ *Prodigia.* alia quoq; uulgò feruntur. Nonis Aprilibus, hora fermè diei tertia, triduo antè, quam animam edidit Laurentius, mulier nescio quæ, dum in æde sacra Mariæ Nouelle, quæ dicitur, declamitanti è pulpito dat operam, repente inter confertam populi multitudinem expauescens, consternataq; consurgit, lymphato que cursu, & terrificis clamoribus, Heus heus, inquit, ciues, an hunc non cernitis ferocientè taurū, qui templum hoc ingens flammatis cornibus ad terrā deiecit?

Prima

Prima porrò uigilia, cum cœlum nubibus de improviso fœdaretur, continuo Basilicæ ipsius maximæ fastigium, quod opere miro singularem toto terrarum orbe testudinem supereminet, tactum de cœlo est, ita ut uastæ quæpiam deiicerentur moles, atq; in eam potissimum partem, qua Medicæ conuisuntur ædes, uel quadam horrenda, & impetu marmorâ iammania torquerentur. In quo illud etiam præscito non caruit, quòd inaurata una pila, quales aliæq; in eodem fastigio conspiciuntur, excussa fulmine est, ne non ex ipso quoq; insigni proprium eius familiæ detrimentum portenderetur. Sed & illud memorabile, quòd ut primum detonuit, statim quoq; serenitas reddita. Qua autem nocte obiit Laurentius, stella solito clarior, ac grandior suburbano imminens, in quo is animam agebat, illo ipso temporis articulo decidere, extinguiq; uisa, quo compertum deinde est eum uita demigrasse. Quin excurrisse etiam faces trinoctio perpetuo de Fesulanis montibus, supraq; id templum, quo reliquæ conduntur Medicæ gentis, scintillasse nonnihil, moxq; euanuisse feruntur. Quid? quòd & leonum quoque nobilissimum par, in ipsa qua publicè continentur cauea, sic in pugnam ferociter concurrerit, ut alter pessimè acceptus, alter etiam leto sit datus. Arreti quoque supra arcem ipsam geminæ per diu arsisse flammæ, quasi Castores feruntur, ac lupa identidem sub mœnibus ululatus terrificos edidisse. Quidam illud etiam (ut sunt ingenia) pro monstro interpretantur, quòd excellentissimus (ita enim habebatur) huius ætatis medicus, quando ars eum, præscita que fefellerant, animum desponderit, puteo que se sponte demerserit, ac principi ipsi Medicæ (si uocabulum spectes) familiæ suæ nece parentauerit. Sed uideo me, cum quidem multa, & magna reticuerim, ne forte in speciem adulationis inciderem,

longius

longius tamen prouectum, quàm à principio institueram. Quod ut facerem, partim cupiditas ipsa obsequendi, obtemperandiq; tibi optimo, doctissimo, prudentissimoq; homini, mihiq; amicissimo, cuius quidem studio satisfacere breuitas ipsa in transcursu non poterat; partim etiam amara quedam dulcedo, quasiq; titillatio impulit recolendæ, frequentandæq; eius uiri memoriæ. Cui si parem, similemq; nostra ætas unum forte atque alterum tulit, potest audacter iam de splendore nominis, & gloria, cum uetustate quoque ipsa contendere. Vale, xv. Calend. Iunias. M. CCCXCII. in Fæsulano rusculo.

C A E S A R C A R M E N T V S

Angelo Politiano suo s. d.

Politias tuas, hoc est, Miscellaneorum librum ostendit nuper mihi Iacobus Rufinus, amœnissimi homo ingenij, tibiq; amicissimi. Nihil mehercules illis mundius, nihil acutius, nihil doctius, ista una centuria (ut equidem sentio) non modò Gellium, & id genus alios æmularis, sed longè superas. Fama quanquàm magnus es, scriptis certè maiore quare ætati huic nostræ gratulor. Est enim præsentis in seculo, quod admirari possimus, ne semper ueterum ingenia suspiciamus. Ego per te cum multa didicerim, tibi me debere fateor, cunctaq; mea polliceor. Amicos habes summæ fortunæ uiros, nos humili de plebe sumus, qui quasi fores amicitie tuæ pulsamus. Quid tu tenuis hominem sortis despicias? Inter ganeatas dapes uilis quandoque iuuat, atq; appetitur oliua. Porrò quòd & ipse literas istas profitear, nihil uelim charũ me tibi reddat: nam professio adeò iciuna est: in hoc laude dignus, quòd ad studia ista anhellem, non quòd profitear. Quali enim simus doctrina, ipsi probe scimus: iter in densis tentamus tenebris, lucella secta-

nus

mur:quandiu tantum congefserimus, quantum fit satis pro
uictu annorum aliquot, mox Athenas, id est, Florentiam ad
capiendum abs te cultum ingenij proficifcemur: absentem
quaeso, & incognitum, si potes, dilige interea, & Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Cæsari Carmento suo s. d.

Ignosce occupationibus Cæsar, neque me uel superbum
crede, uel inofficiosum, quod ad tuas hætenus literas non
rescripserim. Melior diei pars lectionibus uarijs mihi teri-
tur, reliqua datur amicis opera. Noctem sibi quies, & so-
mnus cum precibus, horario, & stylo diuidunt. Ac (ne ma-
nifesta dissimulem) recreator quoq; natura sum maxi-
mus, nec ad diem facile soluo, quanquam omnino aliquando
soluo quod debui: quorum alterum dum redditur (ut uerum
fatear) nonnihil dolet ob ignauiam: alterum me, quoniam red-
ditum non est, semper excruciat. Venio nunc ad epistolas
tuas, quas equidem, quonia sunt elegantissime plenæq; mea-
rum laudum, cupiebam sic inuicem ferre laudibus, ut par
pari relatum cognosceres. At enim si fecero, credet aliquis
me forsitan huius deniq; spe mercedis, abs te antea fuisse lau-
datum. Quare malo equidẽ tibi hoc officium debere, quam
meas laudes adducere in suspicionem, præsertim sic abs te
rhetoricẽ dictas, ut ob eas ipse quoque mihi placeam, qui scio
ueras non esse. Sine igitur, quæ de me scripsisti, mora aliqua
temporis roborari, talionemq; tum deniq; à nobis expecta.
Nunc usuram laudationis tuæ gratuitam quaeso permitte
dies aliquot, ne quis argutulus dicat, nos inter nos (ut illi
apud Terentium faciunt) tradere operas mutuas. Vale.
Florentiæ, Idib. Ianuar. M. CCCCLXXXVIII.

ANGELVS POLITIANVS

Tristano Chalco suo s. d.

Signifi

Significas mihi literis tuis decuriam scribarum totam sic
 delectari Miscellaneis nostris, ut inde me quoque uidelicet
 autorem, quanto uix credibile sit amore prosequatur. Equi-
 dem habeo gratiam studijs meis, & uigilijs, in quibus acriter
 ab incunte etate, si minus cum dispendio bonæ ualitudi-
 nis, certè sim periculo maximo uersatus. Etenim quāuis ipsa
 sibi literarum tractatio satis grande præmium sit, ad eò scilicet
 suauis, & iucunda, tamen istiusmodi fit accessionibus,
 ut nullum uitæ genus esse putem cum literati hominis otio,
 dummodo nõ sterili, conferendum. Nec enim plures Iasoni,
 & Cadmo satu dentium nati sunt hostes, quā mihi satu Miscel-
 lanceorum nati amici. De Tertulliano, quod requiris, *Quin-*
tus Septimius Florens Tertullianus appellatur, eiusque legi *Tertulliani lib.*
 libros, præter Apologeticum, de pallio, de carnis resurrectione,
 de corona militis ad martyria, de uirginibus uelandis, de
 habitu mulierum, de cultu foeminarum ad uxorem, ad Scapulam,
 de persecutione ad Fabium, de exhortatione castitatis, de pa-
 tientia, de monogamia, de prescriptionibus hereticorum con-
 tra Hermogenem, aduersus Praxeam, Valentionos, Marcio-
 nem, Iudæos, hereticos omnes. Ipse quorundam, præter hos,
 librorum meminit à se compositorum, qui nec extant. Lactan-
 tius, ut in omnibus eruditum doctrinis, ita in eloquendo durior-
 rem perhibet. Augustinus lapsum quibusdam locis miratur,
 quāuis hominem doctissimum, Cyprianus sua frequenter scri-
 pta de illius fontibus irrigauit. Reliqua super eo libellus
 Hieronymi uirorum illustrium suppeditabit. Ex apologetico
 uerò nimium tibi deerat, quod & huic epistolæ totum subne-
 xui. Tu cæteros tamen eius libros caue putes cum apologeti-
 co conferendos: tum illud scio, uolumen esse, quod desideras,
 prope immensum. Nam quod ad operam scilicet attinet meam,
 libenter equidem de illa tibi uerbis eisdem spondeo, quibus
 Publio

Publio Septimio de ciuium fortunis Antonius. Quid concupiscas, tu uideris. Quod concupiueris, certe habebis. Vale. Florentiæ, pridie Idus Ianuar. M. CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS

Tristano Chalco suo s. d.

Marianus Genazanensis theologus.

SCribis Marianum Genazanensem Theologiæ consultum, qui sacras istic ad populum conciones habet, tanta esse omnium admiratione apud nos, ut eorum facile fidem, quæ de ipso in Miscellaneis prædicauimus, absoluerit: Iri ad hunc plenis undique uis, alluci lepore uerborum, suspendi sententiarum grauitate, flecti omnes orationis impetu, & uiribus. Fatebor quid mihi usu uenerit, cum primum hic apud nos concionari cœpit. Accessi ut audirem, sic quomodo alios consueueram, explorabundus, & penè (ut uerum dicam) contemptim. Sed ut habitum uidi hominis, & statum, quasiq; indolem quandam in oculis, & uultu minime uulgarem, cœpi aliquid expectare iam quod essem probaturus. Ecce tibi igitur, præfari incipit. Arrigo iam tum aures, canora uox, uerba electa, grandes sententiæ. Deniq; agnosco incisa, uideo membra, sentio circumductum, capior numero: tum partiri pergit, attendo: nihil impeditum, nihil inane, nihil ibi quod caudam traheret. Texit deinde argumentorum nexus, illaqueor: retexit, expeditior: inserit alicubi narratiunculas, ducor: modulatur carmen, teneor: iocatur nonnihil, rideo: premit, urgetq; ueris, do manus: tentat affectus nitiores, statim mihi per os lacrymæ: clamat iratus, terreor, ac uenisse iam nollem. Denique pro re ipsa, quam tractat, & figuras uariat, & uocis flexus, & ubique actionem gestu commendat. Mihi uerò etiam (ut fatear) crescere in ipso pulpito, nec supra sui modò, sed omnino supra hominis mensuram sepe est uisus.

Ac

Ac dum sic omnia, quasi singula contemplos, cessit miraculo iudicium. Putabam fore tamen, at consumpta postmodum nouitate, minus in dies me caperet. Ceterum cōtra accidit, idem enim postridie, quasi alius audiebatur, sed illo ipso melior, qui pridie uisus optimus. Nec tu illud corpusculum contempseris, inuictum, infatigabile est: ut non aliunde magis reparare uires, quàm de laboribus ipsis uideatur. Quis inde autem tantum uocis, tantum spiritus, tantum uirium, ac laterum speraret? Adde quòd & rusticatus quandoq; sum, domiq; cum ipso familiarius egi: & quidem nihil uidi placidius, nihil tamen etiam cautius. Non eius absterret seueritas, non item corrumpit facilitas. Alij cum se magistros ecclesiarum profitentur, credunt sibi ius esse in homines uita, & necis: itaq; sic intemperater potestate abutuntur, ut nunquam supercilium, nunquam pædagogi uultum, & uerba illa tetrica deponant. Hic autem noster sic modum tenere didicit, ut in ipso tantum pulpito censuram exerceat: cum descendit, inuicem ciuilitas excipiat. Quare sic à me, sic à Pico item Mirandula meo (bone deus, quo uiro!) frequenter aditur, ut nullo magis quàm sermone illius, & consuetudine, tristitiam literati laboris discutiamus. Nam Laurentius ipse Medices elegans ingeniorum spectator, quantum homini tribuat, non modo substructo protinus insigni cœnobio ostendit, sed multò etiam magis assiduitate quadam, cultuq; sic ut unam cum illo ambulatiunculam omnibus ferme uitæ urbanæ discursibus anteponat. Itaq; te quoque hortor, inspicias hominem (si potes) & explores, etiam de proximo, laudabis & hinc Politiani tui iudicium. Nec illi molestus unquam uenies, nescit offendi. Non enim is est, qui lucem refugiat, & oculos: puto, quia bona conscientia testibus omnino gaudet, quamuis utiq; non deside-

Ecclesiariū magistri superciliosi.

h

ret.

ret. Vale. x 1. Calend. April. M. CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS

Antonio Pizamano S. D.

Quid esse hoc dicā uir doctissime, quòd illo ipso tempore, quo uos Ioanni Pico Mirandulæ, me presente, tu Grimanusq; non iam tuus potius, quàm meus, quanquàm mentito nomine, quanquàm dissimulata patria, quanquàm sub mille inuolucris exhibuistis, non alium prius, aut libentius sermonem, quàm de uobisipsis, licet aliò reuocantibus, ac propemodum resistentibus iniecimus? An non, obsecro, uos surda, & ignara quædam nature consentientis ratio nō modo personam detrahere illam uobis intempestiuam, sed & exprobrare fucum falsarum illiusmodi apud amicos imaginum uidebatur? adeon' autem uos tum fuisse ferreos? adeon' quæso in illo malè mehercules lepido proposito pertinaces, ut cum de utroq; uestrum, tam ardentè uterq; nostrum sic à uobis, quasi certè non à uobis, querebamus, & cum apud uos de uobisipsis, ut apud alios, tam ex animo, tamq; amanter loquebamur, duritiem tamen, aut obstinationem potius latèdi, fallendiq; nos eandem semper retinueritis? O (si non ita induxissetis animum) qui complexus, & quanta illa nostra exstitissent gaudia! Quem diem nobis inciuili illo, ne dixerim crudeli commento, quem fortasse etiam uobis inuidistis. Etenim ego, ne postea quidem letitiam iudicij toto persensi pectore, cum sub articulo uno temporis mihi uos penè prius abstulistis, quàm obtuleratis. Nam etsi animus omnino inclinabat eòdem, uix tamen credere audebam uos eos esse bona fide, qui uidelicet eratis: nec enim uel ab eis me antea potuisse, uel tum quoque non iterum posse falli existimabā, qui se nuper sefellisse confitebantur: ut ne illud quidem tantillum uoluptatis, liberum,

rum, syncerumq; mihi, & ab omni uacuum suspitione reliqueritis. Vt enim pisces, atq; aues decepti semel ceteros etiam cibos, illi hamatos, hæ uiscatos credunt: sic ab impostura nuper uestra, quod etiam merum, syncerumq; fuit, esse id omne tamen dilutum mihi, atq; incrustatum penitus uidebatur. Fecit isthuc ipsum olim in me Picus, uerū longē ille mitius. Nam cum me rusticantem temporarius uersipellis adiuisset, ac sibi ludos paulisper de amico cepisset, & de se quid sentirem callidè, quasi alienus explorasset: mox tamen ubi lusit satis, ultro se mihi ridens patefecit, ut omni prorsus crepta nube frui iam liberrimè suauissimi iuuenis præsentia, dulcissimoque colloquio licuerit, & ueras audire, & reddere uoces. Vos contra immodici, nisi me fortuna reuertentem uestra ipsorum causa rure in urbem, penè dixerim fugientibus in ipso limine obiecisset, taciti (quod adhuc abominor) taciti ambo, & ignorati mihi, tum pro Venetis Vicentini, pro Pizamanis, & Grimaniis, nescio qui Porticenses discesseratis. Sed enim querelæ conticescant, seræ iam & nihil profuturæ, licitumq; amicis fuerit ludere aliquando ex suo commodo amicos, sicuti charissimos homines etiam interdum numina solent, quod uiri quidam sapientissimi prodiderunt. Venio nunc ad epistolas tuas elegantissimas, quas mihi, & Pico Lactantius noster diligentissimus reddidit, hoc est, utranque utrique. Nam quod in hoc genere alteri datur, utriq; profectò datur. Et quidem uideris in eis mihi uel ob hoc ipsum neruos omneis tuæ contendisse humanitatis, ut quod peccaueras, antea te nobis coram diffingens, nunc absens eundem refingens pulcherrima uicissitudine redimeres. Etenim sic in literis ipsis amor, humanitasq; tua, & suauitas ingenij natia quedam uiuit, spirat, exhibetq; se, ut non (quod soli

tum est) in atramento, sed in penitissimis præcordijs intinxisse nobis scripto um calamum uidearis. Ita quod ait Syracusius poëta, si quid nos antea momordisti, nunc innoxium repetita etiam utilitate reddidisti. Nam quod breuiores fuerint epistolæ, dolemus quidem, sed eas arte longissimas, hoc est, à capite crebrò repetentes, facere didicimus. Sunt autem adhuc apud me literæ quoque aliæ tuæ, neque non simul & Grimani, quas abhinc annos ferme decem dedisti ad me. Nec ille profectò indignæ, quæ tanquam semina iacerent adolescentes, qui quidem forent ad hanc uberrimam frugem peruenturi. Nempe igitur sicuti amatores munuscula suæ quisq; Veneris diligenter seruant: anellum puta, catellam, sudariolum, uiolam quoque, nonnunquam rosam, flosculum: sic ego tuas illas, & item Grimani literas amoris ueri gratissima pignora, non modò paulò incuriosius non habeo, sed & sub oculos crebrò reuoco, nunc mihi ipse, nunc amicis recitans, atq; ita memoriam redintegrans, ita affectus renouans, ita consuetudinem mihi uestram quàm sepius me asciscens. Quare abs te iure quodam meo postulo, ne istud ad me scribendi officium omittas, cuius fructum tanti faciam. Sed cum tibi à studijs grauioribus otium suppetit, otium illud in me potissimum transferas, operamq; mihi aliquam saltem uacui temporis impertias. Debes hoc amoris meo, debes certè humanitati tuæ. Dominicum uerò Grimanium lætor equidem legationis honorificentissimè perfungi munere: cupio tamen eum saluum quàm primum recipias, ne diutius à Musis serietur, & ut aucto multis pro merito laudibus ob reprobene gestam, non tuo modò, sed meo quoq; nomine gratuleris. salutes, amplectarisq; reducem: tum qua poteris significatione, unum me quoq; illi inter longa prosequentiũ officia

cia representantes. De codice autem nihil te equidem hortabor. Errarem potius, si causam tibi meam commendandam putarem. Tantum dixerim uehementer me illum desiderare, qui lectus à me libenter, custoditus diligenter, etiam deinde fideliter renuttetur. Ioannes Picus Mirandula, quasi Roscius quidam literarij theatri, respondebit arbitror & ipse ad tuas literas, quas uidelicet gratanter accepit. Te cordi, & Grimanum, mecum simul infixos habet, & quidem trabali clauo: laudat utrunq; ubiq; quacunq; occasione, nec occasio illi tamen unquam deest. Sed & Laurentio Medici tuas ego ad me literas recitavi, fabulamq; illi simulati nominis ridenti narraui totam. Castigauit tamen ille me uerbis, quòd cognitos deinde, nò etiam inuitos in aedes suas adduxeram, ut ueteris cælaturæ uasa, gemmasque, quando id uos cupere dixeratis, pro arbitrio spectaretis. Negauit me parem duobus. Nam ne Hercules quidem contra duos; quod est in prouerbio. Verùm amat ille uos, fauet proposito, doctrinæq; isti uir unus ad omnia magna, & honesta natus, educatus, exercitatus, nec minore à uobis (ni fallor) studio uisendus, quàm illa ipsa cælamina, quæ prius appetita, dein tamen oblata continuo refugistis. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Francisco Casa suo s. d.

Accepi epistolam tuam, qua mihi significas allatum istuc esse de machinula Automato, quæ sit nuper à Laurentio quodam Florentino constructa, in qua siderum cursus, cum cæli ratione congruens explicetur. Aisq; te cupere ut quoniam fame fides de rogetur, ego ad te de ea scribam si quid comperti habeam. Geram tibi morem. Et quamuis longo interuallo id opus ruri agens, haud aspexi: tamen eius uel quæ forma sit, uel ratio, uel usus, quantum conse-

h 3 qui

*Astronomici
instrumenti de-
scriptio.*

qui memoria potero, breuiter exponam. Quæ si tibi explicatio paulò uideatur obscurior, non nostræ omnino orationi, sed ipsius etiam rei, qua de agitur, subtilitati, atque adeò nouitati uelim attribuas. Columnella est quadrata, quæ pyramidos modo in acutum desinens fastigiatur, altitudinis ferè trium cubitum. Supra eam pro capitello planus orbis est abeneus auro, & coloribus distinctus, & in cuius altera parte omnis syderum errantium cursus explicetur, cuius est dimensio cubitali breuior, rotulisq; intrinsicis, denticulatis agitur, circulo immobili summum complectente marginè, quatuor & uiginti horarum spatij distincto. Intraq; cum in summo uersatili orbe, signa duodecim suis discernuntur gradibus. Interius orbiculi octo pari ferè inter se magnitudine uisuntur. Ex ijs duo medium obtinent punctum, alter scilicet alteri infixus, sic ut inferior maiusculus solem, superior lunam representet: à sole radius ad circulum pertingens, in ipso quidem horas, in signifero uerò mensis, dies, graduumq; numerum, uerumq; & medium (quod aiunt) solis motum pariter indicet. A luna item stylus prodit, ipsius horarum index, quæ scilicet inferius in limbo ipso maioris orbiculi designantur, perq; lunaris epicycli transiens centrum, signiferumq; contingens, medium sui syderis declarat motum. Alter item in idem exoriens, lunarisq; centrum corporis, hoc est, epicycli oram secans, uerum eius locum manifestat. Quo fit ut & tarditas, celeritasq; & motus, cursusq; omnis, & coitus item, plenituna que uisuntur. Circum hos orbiculi sex, quorum unus, quem Draconis caput, caudamq; uocant, solis pariter luneq; defectus insinuat. Reliqui planetis attributi. Quorum a singulis binæ eminenti cuspides motuum indices, perinde atq; in luna ostendimus. Sed ij retro quoq; gradiuntur, quod

quod nequaquam in luna usuuenit, utpote cuius in contrarium feratur epicyclos. Ita & coniunctionum, & recessuum, & latitudinum ratio in singulis manifesta. Est præterea limbus alius signiferi instar, sex illos, quos dixi, planetarum orbiculos supernè secans, unde & orientium gradus signorum, & dierum spatia, hoc est, quota sol ora exoriatur apparet. A quibus singuli planetæ orbiculis deferuntur, & uicissim interdium quidem ad orientem, noctu uerò ad occasum commeant. Contra orbis ipse amplissimus noctu ad orientem, interdium ad occidentem, quatuor & uiginti horarum spatio planetas torquet. Quæ scilicet omnia cum cælo congruere ipso & ratio conuincit, & peritissimus quisq; consentit. Nec est quòd mireris incredibilia hæc uideri permultis. Quippe (ut est apud quendam) Tarda solet magnis rebus inesse fides. Vix ipsi, inquam, oculis credimus, cum hæc quotidie intueamur. Atque adeò cum legerem aliquando tale quiddam fabricatum Archimedes Syracusanum, uacillabat etiam in tanto autore fides, quam plane hic noster absoluit. Et ipso quidem opere laus omnis inferior est: neq; enim aliter laudari pro dignitate potest, nisi ut omnem illi laudem esse imparcm fateamur. Ipsum certè artificem dubium est morum, ne, & probitatis, candoris, que, & sanctitatis, an ingenij magis causa admiremur, sic ut & cœlitus demissum, & in cælo ipso cœlum didicisse existimemus. Vale. Fæsulis, v. I. Idus Augustas. M. CCCCLXXXIIII.

ANGELVS POLITIANVS

Philippo Posco. S. D.

GRatum fecisti quòd epistolam, quòd uersiculos misisti. Queris quid sentiam, breue faciam. Recti sunt,

h. 4

fest

festiui, arguti, pleni sensibus, & aculeis. Dicerem consum-
 matos, nisi non cum seculo hoc illos sed cum uetustate com-
 mitterem. Quòd autem rogas, cur ego has particulas,
 quodquod, & adq;, per d, potius quàm per t, literas no-
 tem, facile responsum. Ac ne aut te circumduci, aut etiam
 falli putes, pauculos testes, neque eos tibi non domesticos
 citabo. Est in atrio capitolino ad sinistram opinor aenei
 Hercules, haud ita pridem inuenti, marmor quoddam ue-
 tustis, ac iam penè exoletis incisum uersiculis, quorum ini-
 tium est: Hercules inuicte. In eo hoc quoque legitur. Ad-
 ministrandum quodannis. Ad stipulatur etiam huic scri-
 pturae ille codex antiquissimus Vergilianus, qui istic in
 intima Palatina bibliotheca adseruatur, maiusculis cha-
 racteribus exaratus, de quo paucula mecum recognoscas
 licet ex Bucolicis modò, & Georgicis, ne totum tibi sit
 uolumen explicandum. Pocula, inquit, bina nouo spuman-
 tia lacte quodannis. Et paulò post: Ut Baccho, Cere-
 ri que tibi, sic uita quodannis. Et rursus: Degenerare ta-
 men ni uis humana quodannis. Item: Nanq; omne quodan-
 nis Terq; quaterq; solum scindendum. Sed & illud, adq;,
 pari ratione notatur. Neque te moueat quòd in ponte illo
 Anienis à Narse constructo deprehendas aliter: atque in-
 terruptum continuatur iter, nisi si illi inerudito seculo stan-
 dū putas. Ego Quintil. sequi malim, qui in primo de Ora-
 toria institutione libro, uelut frigidam eludit, quae sit à
 multis seruata differentia, ut ad cum esset praepositio, d,
 literan, cum autem coniunctio, t, acciperet. Itaq; ueteris ad-
 huc scripturae uestigia in eodem inuenias Vergilio: ut, Ad-
 que humiles habitare casas. Ad mihi sese offert ultro. Adq;
 iterum ad Troiam. Adq; ere Menalca. Adque solo proce-
 ras erigit alnos. Adq;, utinam ex uobis unus. Adq; aduersos
 det

Quodannis.

Adque.

Ad, & A.

detinet hostis. Et mille alia, ut minore etiam, quam sum pol-
licitus, me pomperio circumscribam. Quærit insuper de no-
bis Lollius noster, cur idem in uerbo adgreddior seruemus.
Ducitq; eum (ni fallor) cum cõsuetudinis uis, tum Prisciani *Adgreddior.*
autoritas. Sed ego à consuetudine hac praua ad rectam ue-
tustatem prouoco. Inspice (si est otium) librum eundem,
ita opinor inueneris: Adgreddere ò magnos, aderit iam tẽpus
honores. Et itẽ: Adgressi: nam sæpe senex spe carminis am-
bos Luscrat. Neq; mihi sanẽ hoc quidem loco non imbecilla
etiam (adsit uenia dicto) ac uacillans Prisciani uideatur au-
toritas: quippe qui etiam censeat, errore magis scripto-
rum, quam ratione factum, ut adfatur, adludo, adrideo,
adnitor, adsumo, d, retineãt. Quis enim putet etiam in num-
mismatis ipsis Cæsaribus consecratis, id mẽdum admissum? *Numismatum*
in quibus cum alia ad eundem modum, tum certẽ adlocutio, *fides.*
d, litera notatur, nunquam l. Sed uos nimium belli homines, *Adlocutio.*
ac faceti, plane me luditis, qui domi Pomponium habeatis
hominem totius antiquitatis, omnisq; adeò literaturæ con-
sultissimum. Itaq; ego ineptus etiam Athenas noctuan. Sed *Pomponius*
iam uale, nostras que Lollio occupationes excusa, ad quem *Latus.*
scilicet nullas huic quidem tabellario literas dederim. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Ioanni Gottio Ragusino s. d.

Cum per hos quadragesime proximos dies enarran-
dis populo sacris literis essem occupatus, perlegi ta-
men libros carminum tuorum, quos mihi tu pro singulari
humanitate tua, mutuoq; inter nos amore dedicaueras. Hi
me scilicet cum uoluptate maxima, tum maiore prorsus ad-
miratione affecterunt. Nam quem non, obsecro, suauitas illa
tanta, lepor, elegantiaq; uersiculorum, tot aculei, sales, ar-
gutiæ, tanta eruditio, tanta uarietas, tantæ ubique Veneres,

h 5 Grat

Gratiæq; delectent? Quis non attonitus audiat hominem ab Illyrio, mercimonijs (ut inquit Plautus) emundis, uendundis que occupatum, florentibus adhuc annis, tantos in omni poëtice fecisse progressus, ut non solum cum suæ ætatis hominibus, sed cum ipsa planè antiquitate conferri possit? Persequerer nimirum singula mi Ioannes, quæ ego in tuis poematis audacter contra ueteres statura deprehenderim, ni metuam, ne aut plus paulò indulgere amori, aut assentiuncula aliqua uidear te uelle demereri. Sed planè ita sentio, esse hos libellos ita examussum perfectos, atq; ad summum absolutos, ut ne ab liuore quidem iure ualeant reprehendi. Debet autem tibi hoc nostrum (qualecunq; est) seculum, quòd tu uidelicet par ueteribus in hoc saltem laudis genere reddidisti. Equidem gratias tibi ago immortalis, utpote quem tuis illustrando carminibus immortalitate donaueris. Ita enim mihi persuadeo, tam lepida ista poemata, tam uenusta, tamq; ornata, & pulchra, omnem esse iniuriam temporum superatura. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Roberto Saluiato suo. S. D.

BEatus es gratiæ mi Roberte, quem sic docti certatim laudant, ut tum deniq; docti credantur, cum te maxime laudauerint. Prodigiosus honor, sed tuis meritis non indeditus. Facit enim sedulitas erga hunc ordinem tua, non ut ineptus, aut adulator, qui laudet, sed ut impius, aut ingratus habeatur, qui non laudet. Adeo quippe doctorum studio fauetur, ut in ipsum nec inuido quicquam liceat. Quare ne, quæso, morum talium poeniteat, quibus ad splendorem nominis plus multò proficitur, quàm triumphis. Nunquã enim uestigia gloriæ obliterantur ab hominum doctorum impressa, non ingenio dixerim, sed animo. Vale.

ANG

Studiosos doctorum ab omnibus laudari.

ANGELVS POLITIANVS

Andræ Magnanimo suo Bononiensi s. d.

Neq; desidiæ meæ, neq; occupationum culpa omnino est, licet harum quoq; nonnulla sit, quòd ad epistolam superiorem non rescripsi hæctenus, sed tuæ potius facilitatis, notæ iam sic omnibus, ut ob eam protinus & ego licere in te mihi omnia existimaucrim. Qui si nomen hoc humani retinere studes, quod usu penè iam fecisti tuum, nec irasci silentio nostro potes ullo pacto, nec debes. Quòd Miscellanis nostris ita faues, ut Atticis quoq; noctibus eas comparas: equidè uellem minus uulgò humanus habereris, ut non ex ingenio tuo semper ad officium parato scribi talia, sed ex operis ipsius merito crederetur. Tu perge nihilominus ornare isto pacto me uel immerentem. Non minus enim plerunq; delectat falsa, quàm uera laus: sicuti gratius accidit ferè quod dono datur, quàm quod ex debito. Vale. Florentiæ, xvii. Cal. Feb. m. cccclxxxix.

ANGELVS POLITIANVS

Andræ Magnanimo suo s. d.

Efflagitari scribis istic ab ijs, qui libros excudunt formis, Herodianum meum. Meum enim iure appello, quem quasi Latinitate donauerim. Tum rogas codicem tibi ipsum tuum remittam aliquando nostra (quod illos cupere ais) manu emendatum. Remitto, sed (ut uerum fatear) leniter potius, quàm seuerè castigatum: sic autem ut nostra errata plura in eo, quàm librarij deprehendas. Crediderim tamen stylo ipsi certè meo, hoc est, interpretis, plus aliquantò uenie deberi, quàm auctoris: quoniam meliusculè respondent ferè, quæ scribas, ubi sit liber quasi cursus, quàm quæ uertas, ubi nihil extra prescriptum. Accedit & illud, quòd hoc mihi minus interpretandi quasi leuioris operæ fuit, ut pote qui

dieb

Interpreti ueniam deberi.

diebus pauculis dictauerim sic deambulans. Itaque tantum abest ut mihi inde laudem petam, ut etiā abundē pulchrum fore putem, si uitauero grauiorem culpam. Quare cū amicis reliquis, tum tibi in primis omnem huius operis defensionem non remitto solū, sed etiam propē interdico, uosq; integros ad alia referuo, quæ post edentur. Sed quam plurimi sunt apud uos, qui mihi etiam plus nimio fauent, unus tamen es tu Andrea Magnanime, cognomēto isto tuo gentilitio dignissime, quem equidem faciam plurimi, cū quod ex bonis ortus, & opibus flores, & honoribus, tum uel maxime quod ingenio es elegantissimo, moribus suauissimis, gratia penē quadam, quicquid ais, quicquid loqueris, imō etiam si nihil agis, nihilq; loqueris, singulari, ac uultu deniq; ipso (quod dicitur) homines deuincis. Itaq; nihil quenquam metuo, ubi tu mihi studeas. Nunquā enim male de Politiano sentiet, qui placere cum Magnanimo intellet. Vnum tantum est, quod à te nunc contendo. Cures pro reliqua in nostris rebus diligentia ut quā minimum quasi degenerent ab origine, quæ mox uolumina formabuntur; utq; ne ille ipse quidem adnotatiuncula omittantur, quas marginibus adscripsimus. Inter eas uerò etiam locos puto tres, quatuor uel ad summum reperiēs, ubi fuit excusatione utendū corrupti apud Græcos exemplaris. Ad hæc uerò facile procuranda, obcundaq; magis idoneum habere, magisq; ex usu tuo neminem possis, quā Alexandrum Sartiū, ciuem tuum literatum hominem nostriq; studiosum, tum (quod ego in hac re primum puto) neutiquam in amici negotio dormitantem. Vale. In rusculo Fæsulano, pridie Nonas Maias, M. CCCCXCIII.

ANG

125

ANGELI POLITI-

TIANI EPISTOLARVM

LIBER QVIN-

T V S.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemæo Scalæ s. D.

ET tu mihi superioribus diebus aperte dixisti, & abs te auditū multi retulerūt, nō placere genus scribendi meum, propterea quōd ascita nimium uerba, & remota con-
fecter. Me quoq; esse quendam (sic enim so-
letis dicere) ferruminatorem. Vox enim hæc apud te signi-
ficare iamdiu cœpit eum, qui uerbis istis paulò minus uul-
gatis uteretur. Nam Hermolaum Barbarum, quasi per iocum
uocare ferruminatorem soles (ut audio) quia uerbum
fortasse istud aliquoties ille usurpauisset. Sed ego, mi Scala,
quemadmodum tibi facile concedo uocem infrequentem
non temere recipiendam: sic è diuerso contenderim, non
debere esse cuiquam fraudi quōd Latinas, & apud ido-
neos autores repertas in usum reuocet, ac uetustis dare no-
uitatem studeat, nec uacare omnino patiatur, quæ tempo-
rum culpa prorsus in desuetudinem abierunt. Etenim si
quæ cuiq; obuia sint, ea tantum noster sermo recipiat, nulla
magis, quàm tabellionum lingua utemur. Ad Cicronem ue-
rò quōd me reuocas, autorem quidem Latine lingue sum-
mum, nec tamen solum, quæro quid alijs facias, quorum te-
stimonia uim sententiæ semper apud eruditissimum quenq;
habuerunt? Quæro item, quid uni saltem Varroni respon-
deas, qui quidem sicuti Cicroni palmam concedit orandi
causas, ita Latine loquendi sibi retinet? Quæro etiam, an
quasi

Ferruminator.

Varrō.

quasi barbaros quosdam reijcias Liuium, Sallustium, Quintilianum, Senecam, Pliniū quoq; utrunq; multos alios præterea tot seculorum suffragijs comprobatos? præsertim cum diuersissimè iam quidam dubiam fecerint palmam: uelut apud Græcos Herodotus in historia, & Thucydides, apud nos autem Liuius, & Sallustius. Quid quòd & Cicero dissimillimus Demosthenis? Nihil enim adijci alteri, nihil alteri detrabi potest, uidelicet orationis ille succus alteri quidem penè deest, alteri uerò quasi superfluit. Cæterum cur hoc ipsum uerbum Ferrumino tanto cum risu proferatur? cum sit proprium, simplex, non malè sonans, non obsoletum, quo nec Plinius ipse proprietatis adamat, nec Iurisconsulti abstineant, qui uocabulorum sibi uim iure quodam suo præ cæteris uindicant. Eo'ne igitur, quoniam semel aut iterum sit usus Hermolaus, meritò aut contemnitur, aut irridetur? Multa tu quidem (credo) scripsisti, non multa adèò tamen edidisti, quæ uulgò ferantur. Sed historiam certè componis, longum opinor opus, & arduum. Quod ergo in te statuis exemplum, sine bonorum quidem autorum uocibus utemur tuto? Fateor tamen rationem habendam uel materia, quam scribas, uel personæ, ad quam scribas, uel temporis, in quo scribas. Non enim idem Ciceronis actiones, & Apuleij Milestias fabellas decuerit. Alia enim quasi lingua, qua ludimus, alia, qua serua peragimus. Nec eodem sermone puerum, quo doctum hominem alloquaris. Nec rursus eodem modo ad amicos, quo ad ignotos, nec eodem ad principes, quo ad priuatos scribas. Quare Cicero quoq; tuus, fortasse autem & meus, ita sibi dissimilis aliquando apprehenditur, ut non omnia perinde scribit, cuiusdè prorsus esse auctoris uideantur. Sed te censorem Scala facile ferimus, hominem tot annos in literis non sine gloria uersantem. Malè doct

Demosthenes.

Cicero.

Ferrumino.

doctos quosdã ferre ita non possumus, qui tamen ipsi quoq; omnia exigunt ad Ciceronis gustum. Sæpe enim hoc usu-uenit, & quidem cum magno meo interdum uel risu, uel sto macho, ut illa ipsa in nostris scriptis potissimum reprehenderent, quæ in bonis emendatisq; Ciceronis exemplaribus reperirentur, cum tamen ipsi uoces omnino barbaras pro Ciceronianis usurparent, quas uidelicet excusores isti no- uorum librorum Teutones peruersissimè aliquando effin- xissent. Iam præceptum illud Cesaris, quod obijci protinus solet, ut tanquam scopulum refugiamus infrequēs uerbum, magis fortasse illo seculo ualuerit, quo Latine adhuc omnes loquebantur, quàm nostro. Iure enim tum poterat argui, qui parum contentus foret ætatis suæ uocabulis. Nunc au- tem uulgò Latinus sermo nascitur, nec à nutricibus iam, sed à magistris discitur. Apud quos certè nulla magis haberi uerba & usitata debent, & recepta, quàm quæ de ueteri- bus illis magnorum autorum thesauris proferantur. Hæc ego ad te liberè quidem, sed & amicè scripsi, mi Scala, non tam meipsum uidelicet asserens à risu tuo, quo equidem non offendor, quàm Hermolaum ipsum Barbarum leuiter defen- dens, hominem seculi nostri eruditissimum, deq; literis, & Philosophia, dum uixit, optimè meritum. Liccat autem mi- hi per te (ut opinor) quæ tua est in rebus omnibus æquani- mitas, sentire aliud omnino in literis, quàm tu sentias, dum- modo nulla inter nos amoris, hoc nomine, beneuolentiæq; mutue iactura fiat. Vale. VIII. Calendas Ianuarias.

Teutones поно
у нас либрорум
excusores.

M. CCCCXCIII.

BARPTOLEMAEVS SCALA

Angelo Politiano suo s. d.

Conuenerant in coronæ modum quidam docti uideli-
cet, & literati homines, ac cum de studijs (ut ferè fit)
sermo

sermo incidisset, de diuo Hieronymo frequentior oratio fuit, ut ne uerbera quidem ante æterni iudicis tribunal, quod Ciceronianus, non autem Christianus esset, tacerentur. Theodorus Gaza, qui & ipse forte aderat, uir profectò, quantum possum ego iudicare de literis, præclara eloquentia, ridens faceret admodum questus dicitur iniuriam uiro sanctissimo immeritissime illatam. Ita cum risu soluta conicio est. Sed quorsum fabella, inquires mi Politiane, deliciae urbis huius? quonian & mihi quoq; nunc Theodoro aliquo opus est, qui me eximat de Ciceronianorum grege. Nam quis est tandem, qui me usquam huiusmodi notauerit? qui ne inter mediocriter quidem eruditos communerari iure queam. Sum enim quispiam de populo (si nosse me uis) eloquentiæ Latinæ studiosus, affectatorq; atq; admirator bonarum artium, ipse tamen triuialem uix aliquam eloquentiam, doctrinamq; consecutus. Nam testes profectò, qui id à te mendacij detulerunt, falsum te nimirum habuere, ne me indicta causa condemnes. An ego Sallustium, an Lium despexerim: quorum altero nihil in scribendo ingeniosius, aut exactius crediderim: alterius grauitatem orationis, atq; maiestatem admirari satis pro meritis nemo potest. Nam quod de Quintiliano addis, & Seneca, & Plinius ambobus, diuersa ratio est, ualde quidem tum rebus ipsis, tum elocutionis genere disparibus. Sed quando ad has me modò disceptationes eleganti epistola tua reuocauisti, agam ego tecum iam amicus, ut uoluisti, & liberius. Non enim stylum ego duntaxat non probaui tuum aliquando, quia nimis affectata uideretur oratio: sed & alia fuerunt, in quibus à tuis ego opinionibus facile dissentirem. Neq; unquam satis dignam putauī causam, que tantas turbas cieret, ut Vergilius scriberetur pro Virgilio, siue à uerendo, ut uideri uelle

Vergilius, an
Vergilius.

uis,

nis, quia & Parthenius dictus sit: siue à uirando, quod multo magis placet. Quid tandè flagitij est, si hoc, uel illo potius modo pronunties? Minutior (mibi crede) res est, quàm quæ bona diutius ingenia distorqueat. Idem de duobus quoq; aduerbijs dixerim totiens, & quotiens. Placet tibi ea scribi absq; n litera, & arbitror autorem habere te, ac causam cur ita placeat. At uidebatur aliter Prisciano nobili Grammatico, id quæ usus comprobauerat. Num capitale fuerit, si quid peccaris tale? Nam intellego quod dici contendis oportere, ab frequentiore scribendi usu reuocauisti, ut isto iam exemplo, & compremo, & redemo, ut alia multa prætermittam, non comprimo, & redimo dicendum sit. Et quidem ista fortasse melius. At indigna certè tot iam, tantisq; studiosorum hominum digladiationibus. Adulescentem quoq; dicere te pro adolescente aiunt. Quam ego opinionem tantùm abest ut probem, ut tetra sticho etiam olim, cum ex alijs quoq; idem audiuissem, sim persecutus. Neq; alienum mihi nunc uidetur, si hoc id loco apposuero.

Nunquid adulescens, ἀπὸ τῆς ἑγῶς ut adolor

Fiet? & à cauda nomine, nomen erit?

Ἄισ χροῦν τὴν ἑγῶν nomen: tolle ergo pudendum

Censeo, quodq; adolet Papiriane uoca.

Plura sunt huius generis, quæ præterire nunc necesse est, ne fiat fortasse fastidium hinc lectoribus. Ferruminator tamen, de quo tu tam multa, dicendus est prius: quod uerbum sicuti asperum natura pronuntiatur, ita minus usu emollitum arbitror: nisi eo proprie utaris, & necessitate significandi quadã, ut illi ipsi, quorum affers testimonia, factitasse mihi uidentur, fugiendum est. Ad alias enim rerum notas duriter transfertur. Et r quidem litera natura aspera est. τρᾶχύει δὲ τὴν ἀνολὴν τὸ ε, ait Dionysius. Poëta quo-

Totiens.

Quotiens.

Intellego.

Compremo.

Redemo.

Adulescens.

À cauda.

Turpe hoc est.

Asperitate autem offensis R.

i que

que & ipsi, atque oratores, si quando in res inciderint paulò crudiores, ut eas exprimant accommodatius, asperentq; uerbis, crebrius inserunt eas dictiones, quæ eius soni plus habent. Si enim geminaueris, multò rugire uidetur asperior, uti in terra accidere uidemus, & serra. Cuius ne ferre quidem stridorem aures quorundam possunt. Quid curro: non ne strepitum etiam præ se uidetur ferre currentium? Quid autem carri? num canthorum quasi fragore quodam pertundunt auditi? Ex eodem uidentur genere error, marrae, susurri, barrhi, horror, ferrum, terror & huiusmodi sexcenta, quæ enumerasse ab re est. Adde quòd adeò obsoletum puto, ut uix è plurimis unum inuenias, qui ferruminandi uim, naturamq; nunc planè teneat, aut unde sit dictum. Nam si Liuius ferrumen posuit pro bitumine, aut bitumen est ferrumen, aut aliud quiddam, quod ego ignorare me fateor, neque inueni adhuc, etsi multum, diu que quæsiuerim, qui scire id se profiteretur: nouisse arbitror te tamen, atque Hermolaum, uirum certè in literis ijs nostris minimè contèndendum, qui ita & utamini liberè, atq; insolentiam uerbi defendatis. Hermolaum enim etiam sum ob uirtutis excellentiam admiratus, nedum ferruminatorem non riserim. Nanq; inter eos qui hac tēpestate bonis artibus excelluerunt, libenter connumerem. Verum ut quod sentio fatear, è nostris temporibus plus spei mihi uidentur illa præstare, quàm rei. Ac soleo id sepe cum Landino nostro, quicum propter commune literarū scribendi publicarum munus congregior frequentius, neque est de quo colloquamur, quàm de ista uestra humanitate auidius: soleo, inquam, præ antiquis nos appellare homullulos, qui etsi ipse quoque multa scripserit appositè, atq; eleganter, ediditq; , ut inde subtimere scriptis suis possit, si uetustatis

cand

candidissimum illum splendorem non attigerint: nihilominus tamen, quæ uiri modestia est, haudquaquam repugnat obstinatius. Plusculum uerò nescio quid quam ego, uidetur huic ætati tribuere. At ipse cum rem militarem, cum literas, cum philosophiam, cum picturas, sculpturasq; nostras, reliquaq; ætatum ornamenta considero, & confero cum uetustioribus, quid putas? cadunt animi, pudereq; incipit nostrorum studiorum, nisi astrologia forsitan redimat, & solatium afferat prostratis. Quæ ad id iam insanie redegit nonnullos rerum proficentis futurarum scientiam, ut ne uespertilionum quidem, aut papilionum, & cicindelarum motus ullos fieri sine fato putent. Verum enim uero non frustra erit, opinor, ad nepotes, & posteritatem prouocatio: & profectò tua maximè opera, qui meliorem nobis legendo, & docendo Florentinam reddidisti iuuentutem. Multa iam, & magna uidentur iacta esse fundamenta gloriæ literarum: sed nondum ad frugem quod dicitur, peruentum, nisi me aut iudicium animi mei, aut desiderium consequendæ tantæ dignitatis fallit: at in desiderio quidem, antiquo prouerbio, uel celeritas mora est. Nunc uenio ad eum locum, qui est in tuis literis de scriptis meis, ut hæc quoque de re, quod est, non differar. Quæ scripsi ego quidem, parum multa sunt: edita uerò nulla, nisi quæ aut imprudentiore in ætate pueriliter penè exciderunt, aut extorsit necessitas. Non enim digna mihi uisa sunt, quæ in manus eruditorum emitterentur: ut autem legerentur ab indoctis, non fuit desiderium: quid enim nisi uanum inde, atq; infructuosum expectandum fuit? Contra illorum opinionem, qui prius etiam quam atramentum (quod aiunt) exaruerit, informatores habent librorum paratos, & multa nulla eiusdem scripti exempla per Italiam, orbemq;

beniq; terrarum legenda diffeminant : ut quasi latioribus ex campis uberiores famæ suæ fructus percipiant : ingenti profecto de se potius, deq; uiribus scribendi suis, quam de aliena uirtute proferre sententiam uidentur. Id tamen inest in re periculi (nisi fallor) quòd quæ ita edideris, non in nonnum pressa annum (quod Flacco placet) si quid humano more aberraueris, ad limam uix redire possunt sine dedecore: quod etiam quibusdam, qui festinantius sua impressere, accidisse certum est: sed detur ista uenia doctioribus. Quoniam pacto feremus eos, qui rerum ignari cunctarum, blaterant tamen & ipsi multa, atq; oblinunt, necdum finita informant, unde sunt Nymphales, quos uocant, unde Morgantes, Dryades que, & infinita penè monstra, quæ uulgò decantantur, ut uel hinc facta nota aliqua uideatur informaturæ arti, quæ istam occasionem præbuerit indoctis, doctisq; ita insanendi, ut sit uerum illud, quod dicitur, Nihil beatum esse ab omni parte. Sed certè sum longior, amoris uinculo extractus, quo te complector, coloq; atque admiror. Quæ restant, restant autem plurima, agemus coram melius cum uoles, uel domi otiosius, si fortè plebeias spectatorum turbas uereamur. Vale. Domi, pridie Calend. Ianua. M. CCCCXCIII.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemao Scalæ suo. S. D.

ITa respondebo ad epistolam tuam Scala doctissime, quæ mihi multa, sed leuicula obijcis, ut iocer interdum tecum liberius, & cauiller: quod quoniam & liberale est, & ad imitationem tui susceptum à nobis, credo non succensebis. Ac primò quidem quòd uereres ne te inter Ciceronianos numeremus, suspicione ista falsa te libero. Nec est cur Theodorum desideres ob id aliquem: tale nihil de te (crede mihi)

mihi homines existimāt. Nec uerò ego id unquam dixi: non
 sum tam temerarius, nec audax, nec mendacia qui loquar
 libenter. Nam quòd Lium modò, & Sallustium probas,
 Quintilianum, Senecam, Plinius ambos reijcis, causa est,
 opinor, quòd otium tibi nondum fuit historiam scriptitan-
 ti, etiam horum uirtutes inspicere. Sed & affectatam uide-
 ri tibi orationem meam facile patior, quoniam dictandis
 epistolis scriba publicus assuetus probare eum stylum ma-
 xime debes, qui à uulgari consuetudine minus abhorreat.
 Nec in eo tu reprehendendus tamen, quoniam plerunq; ad
 indoctos epistolæ istæ uestræ mitti solent: nos contra, qui
 iuuentuti ueterum scripta prelegimus, delectum habere
 uerborum sententiarumq; didicimus. Nec ipsi nobis, ut auri-
 bus indoctorum seruiremus, eloquentiæ meliorem partem
 sponte abscidimus. Hoc uos affectatum fortè putatis, quo
 maiestas quædam potius linguæ continetur, & sanctitas.
 Ex quo Sallustium quoque ipsum, quem iure mecum pro- *Sallustius.*
 basti, quidam tamen ut affectata scribentem notissimo epi-
 grammate inceserunt. Iam quòd minuta quæpiam, quæ
 ad orthographiam potissimum pertinent, adco improbas,
 ut penè tragœdias excites, rogo te mi Scala, ne mihi inui-
 diam istam facias, nec ob id turbas cieri, aut studiosorum
 digladiationes misceri, aut distorqueri bona ingenia cla-
 mites, propterea quòd Vergilium scribere malo, quàm
 Virgilium. Non enim, puto, ad pileum seruos ideo uoco,
 non aduersus optimates armatam multitudinem concito:
 quin deierare tibi persanctè possum, nunquam me ob eam
 causam nec cum quopiam uerba commutasse, nec in eo mi-
 hi aliquem repugnasse præter te unum. Diu uerò ista, qua-
 liacunque sint, non iuuentus modò nostra, sed & doctores
 pleriq; pronis auribus acceperunt, ut nec Landinius ipse *Landinius.*

præceptor olim meus, nunc autem utriusq; nostrum collega, magnæ uir in literis & autoritatis, & celebritatis, aliter iam pronuntiet, quàm Vergilium. Quòd si tu Vergilium maus, non equidem clamo flagitium te facere. Quid enim mea id refert? Non te scilicet docendum suscepi, sed Florentinam iuuentutem. Ceterum de isto quidem, quæ dicenda uidebantur, abunde in Miscellaneis exposui: simul ijs respondi obiter, qui modum statuere nostræ industriæ conabantur, ac me in crimen uocabant, quòd ad hæc minuta, & uilia non conuierem, quasi uerò ista me uel à linguæ utriusq; uel ab ipsius denique philosophiæ, ceterarumq; artium bonarum professione auocauerint. In quibus iam multos annos magno quidem cum labore, nescio uerò an & cum laude adhuc aliqua uersor. Nam quòd me credidisti Vergilium putasse à uerendo deduci, risi fateor, non mediocriter. Quis enim ad te ista detulit, quæ ne cogitauit quidem? Sed audi ad cetera, de quibus adhuc nihil quicquam mandauit literis, ne me nugis duntaxat istis centiens & quotiens defendis autore Prisciano, ceu uerò non & ipse hoc semper affirmauerim, analogiam quidem postulare quoties, toties, sicuti decies, & millies: Prisciano autem autore etiam n literam in his duobus, ut in illo, multotiens, interponi. Nec uerò negat Priscianus & sine litera n utrunque usurpari, sed & n ait interponi: quoniam, credo, quibusdam rectius ita tum uidebatur. Esse autem hoc uitium seræ iam, & affectæ Latinitatis aduerbium quoque illud multotiens testatur, quòd arbitror apud idoneos non reperies. Illa uerò ætas, & item paulò superior centiens quoque, & milliens, item uicenisimus, tricenisimus, interposita n litera usurpabat, quòd in Pandectis ipsis archetypis Iustiniani principis, ut erratum

Vergilius.

Totiens & Quotiens.

Multotiens.

Centiens.

Milliens.

Vicenisimus.

ratum librarij semper inducitur. Iam intellego ut dicam potius, quàm intelligo, uetustis exemplaribus adducor, præsertim si nec grammaticorum repugnet autoritas, nec analogia. Sic enim intellego uidetur, ut pellego. Tum ab intellego formari ait hoc uerbum Priscianus, & litera in l conuersa: sicut à perlego illud pellego. Rursusq; idem quo loco e uerti ait in i, a lego affert diligo. De hoc autem intelligo penitus tacet. Postremò alibi quoque & intellego, inquit, intellexi: quod antiqui dicebant interlego interlexi. Vides igitur ut interlego apud antiquos fuit, de quo uersa & litera in l, postmodò intellego fit factum. In adulescentem uerò tetraesticho etiam lusisti, uerba scilicet Græca Latinis admiscens: ne perdidisse operam te credamus, quòd homo senex in Græca schola sedere cœperis sub magistro, Catonem puto illum Censorium amulatus. Et sunt quidam tui familiares, qui latere cauillum nescio quod in calce dicant istius epigrammatis, quod equidem nec agnosco, nec credo. Nam & tu homo prudens non temere icceris in alterum, quod in te facile reijciatur. Et me ad eòd morum non pœnitet, ut si turpiculè, aut nequiter quippiam dixeris, pertinere id ad me ideo credam. Verum ut iocos tuos omittam, si modò ibi iccus est ullus, rogo te, unde expiscatus adulandi uerbum Græco intellectu deduci à cauda, nulla penè inter se similitudine, cum transpositis potius literis credatur ab aduldendo? Sed adulescentem scribi negas oportere u litera, cum adoleo dicamus. Quæro autem ego nunc abs te, cur non inde adoltus potius quàm adultus? uidelicet nescis quanta sit harum cognatio inter se literarum, nec apud Latinos modò, sed & apud Græcos. Aut te illud saltem fugit, nouitiam fuisse o literam, qua etiam aliquæ Italiæ ciuitates

Intell-go sicut
Pellego, &c.
Interlego.

adulescens.

o litera noui-
tia.

i a cur

caruerint, & eius loco u posuerint, ut Thufci nostri, & Umbri. Quo nomine in uetustis adhuc urbis monumentis, & sacerdos pro sacerdos, & epistulis pro epistolis, & Epistula. nungento pro nongento, multaq; item ad id exemplum conspiciuntur, quæ tamen ego non omnino sequor: sed & cur non sequar, certa ratio est. At enim adulescens non modò in ueteribus libris cum litera u, plerunq; reperitur, sed & tertiam quoque à fine producit syllabam, contra originis naturam, quod ille indicat uersus: At leuis ille deus, cui *Vpilio.* semper adulescentum. Sicuti apud Maronem, *Vpilio*, sicuti *Iucundus.* forte apud antiquos omneis, iucundus. Nec pro his tamen ego, ut pro aris, & focis pugno. Tantum admonéo leuiter studiosos, quid obseruem. Sæpe item (quod Cicero ait) scientiam mihi referuo, usum loquendi populo concedo. Cæterum quòd multa præterire te dicis in hoc genere, ne lectoribus fastidium parias: quæ sunt quæso ista, quæ præteris? An Carthaginensis, quod ego dicere malo, quam quod uulgò soletis Carthaginensis? Quid autem habetis, præter inueteratum diu errorem, quod hic obijciatis? *Carthaginensis.* Principio ille ipse Priscianus, quem tu nobilem grāmaticum uocas, Carthaginensem dici regula præcipit: post hoc illius auctoritati plurimum uidelicet addit Ennianus uersus, quem Tullius citat, Hostem qui feriet, mihi erit Carthaginensis. Si enim Carthaginensis legatur, metrum (sienti uides) claudicauerit. Postremò libros quoque proferre possum, quando uoles, compluris uetustissimos: possum & epigramma citare, quod in antiquo marmore incisum Romæ adhuc in Transtiberina regione spectatur, quæ nostræ obseruationi subscribant. Sed uenio iam ad Ferruminatorem, quem *Ferruminator.* tu uitas (ut utar Flacci uerbis) cane peius, & angue. Quo si utendum nõ est, propterea quòd literã habeat r geminatam,

tam, profectò isto exemplo mi Scala, nec tu ferrum militi
iam, nec agricole terram suam relinques, imò nec marram.
Nam tot errata illa tua uerba (sic enim iocari libet) hoc est
que habeant r literam geminatam, non minus utique in usū
sunt, quàm que mollia putas. Ac si audiendus mi Scala sis,
cogemur omnes iam lallare pueriliter, & quod ridendum
sit, ad Alcibiadis labdacisnum confugere. At si proprie
utare, inquis, fortasse non pecces, sed tantum si transferas.
Quasi uerò aut hoc tralationi repugnet, aut non ferè se-
pius apud bonos quoq; autores, uerbum hoc de suo in alic-
num domicilium innuagrauerit. Nam quòd ais nescire te,
quid nomine ferruminis usurpetur, equidem ignosco. Non
enim fortassis euoluere grammaticos nostros Græcis occu-
pato licuit, à quibus enarratur. Pro bitumine autem cur
accipias non uideo, tum profiteor indicaturum quid apud
Liuium ualeat, modò tu locum ostendas, ubi Liuius utatur.
De Hermolao tu quidem prudenter quòd excusas, inuidiam
credo metuens. Sed redi quæso mecum in memoriam, quàm
& tu eum ardentè superioribus diebus accusaueris, &
ego constanter defenderim. Nec enim ob aliud infamastis
hoc ferruminandi uerbum, quàm quòd illo est usus Hermo-
laus. Nam in meis certè adhuc scriptis non reperitur. Est
& aliud quiddam, quod me fateor in epistola tua ualde
mirari: qui enim derogas plurimum seculo huic, in quo ui-
uimus, parumq; putas eruditum, si cum ueteribus confra-
tur, idem tamen seculi eiusdem tantum autoritatibus me-
cum pugnas. Sed & arrogantes, temerariosq; iudicas, qui
sua scripta publicent, ac propagari formis patiantur: quasi
uerò qui rectè scribant, non eo pacto pluribus etiam pro-
sint. Isto utantur consilio tuo, qui miseris chartas oblinunt,
ut eas uidelicet perpetuis tenebris sepeliant. Me uerò nec

Errata uerba.

pudeat emendare sequentibus scriptis, si quid in prioribus quandoque deliquerim: quò uidelicet (ut quidam inquit) & scribendo proficiam, & proficiendo scribam. Nec enim minor eo nomine uel Hippocratis, uel Augustini, uel Ciceronis est gloria, quòd publicata diu à se quædam nouis subinde editionibus damnauerunt. Sed uideo me longius prouectum, dum pluribus epistole tue quasi capitibus respondeo. Dabis ueniam (quæ tua est humanitas) non loquacitati modò, sed libertati quoq; meæ: quorū alteri occasionem tua dedit epistola, ad alteram me inuitauit exemplum. Videtur autem nescio quo pacto decere amicos, ut in sermonibus, ita etiam in epistolis quædam inter se quasi uelitatio, qua solitos uti plurimum Socraticos illos emunctæ naris homines accepimus: ut uidelicet in dicendo eruditionem, in audiendo patientiam experirentur. Vale.
Florentiæ.

BARPTOLEMAEVS SCALA

Angelo Politiano s. d.

DIxin' tibi edentulum esse me? Sum autè protestatus cum sene tibi ætate iam confecto, atque effæto uiribus rem fore: sum uerus. Iubeo receptui canant signa. Non commiserim mi Politiane, ut his conditionibus isto me ludo includam. An ego inermis, imbellis, ignauus, tremulus miles descendam in puluerem, & in campum ad insulsam, ac ridiculam uelitationem? Nam cum Hercule congressus, quem tot, tanta que euicta monstra transferunt in cælum, herbam do iam, manusq; & serues uictum precor. Ne seui, triumphi die ductus inter captiuos addere ad pompam potero, atque ad numerum. Nam certè agere potes (iam mihi uidetur) non de literis modò nostris, sed & de literis quoq; ipsis triumphum. Quòd me ita dignum putaueris

ueris, cui adeò accuratè responderes: quodq; tantum scribendo honestaueris, atque extuleris etiam supra modum, etsi is semper mos fuit tuus, tamen hac quoque noua in me nunc humanitate, debere tibi multum fatcor. Admirabilis est profectò ornatus epistolæ tuæ, doctrina noua planè, atq; incredibilis, inusitata, incomparabilisq; facundia. En habes quid sentiam de scriptis tuis, etiam chirographo confirmatum, si quid maleuoli obloqueretur. Ipse cum his uulgatioribus epistolis, ut feci hæctenus, me oblectabo, contentus hac obscuriore sorte, quando præclariora uos nati annis (ut ferunt) melioribus occupauistis. Tu certè, præter cæteros, mi Politiane, naturæ multum debes. Illa tibi ingenium istud, quo agere tam multa, atque memoriam, qua omnium serè rerum reminisci potes, dedit: ut corporis modò prætermittam dotes, quæ nonnihil & ipse habere à quibusdam putantur momenti, ad felicitatem, & fortunæ comoda: quæ profectò inuare natiuam uirtutem, nisi ipsa sese deserat, uehementer solent. Cæcus sit funditus, qui hæc non uiderit. Cæterùm sine epistola, nam melius id fieri coràm puto, cum opportunè agi res possit, omnibus de rebus, de quibus scribis (est enim quod dici contrà possit) transigemus. Vale. Florentiæ. M. CCCCXCIII.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemaeo Scalæ suo s. d.

SI tu edentulus, mi Scala, tua tamen fuerat dentata epistola: sensi equidem. Nam penè morsu me fregit, & percit illa tamen nonnihil: atq; ita mecum lusit, ut ursu interdum cum catello solet. Stultus ego, qui non statim ueterano toties coronato cessi, uidelicet tyrunculus adhuc, ense leuis nudo, parmâq; inglorius alba. Tu tamen magnificè hoc, sicut alia, qui ne dignum quidem me putes ira. Nam quòd

Hercules. quòd Hercules abs te uocor, non mihi ob id placeo: sic enim pigris canibus (ut inquit ille) nomen erit Tigris, Pardus, Leo. Vincere autem non magis te potui, quàm Herculem ridiculi apud Philostratum Pygmaei, quos ille omneis correptos leonis pelle inuoluit. Ceterum triumphare de literis non est meum. Quando enim mihi ille hostes? Gothorum laus ista, & Hunnorum, non mea est. Sed & occupare præstantiora quàm potui quæso? qui quidem te concionante forsàn adhuc in cunis uagiebam. Postremò si quem tibi honorem habui, mihi Scala, merito tuo me fateor habuisse. Si quid rursus te pupugi per iocum, iam nunc equidem muto factum. Quòd uerò laudes in me tantas ore pleno congeras, amor in causa. Sed tamen hoc ita interpretor, unam mihi laudem hanc esse laudum omnium maximam, quòd abs te merui laudari etiã falsò. Si quid est quod agere præterea coràm uelis, nulla mora in Politiano tuo.

Vale.

BARPTOLEMAEVS SCALA

Angelo Politiano s. d.

TAnquam qui aspriora prægustauerunt, si deinde in mitiora inciderint, sapere uidentur dulcius: ita sum ipse modò isto saccaro tuo istoq; nectare epistolæ recreatus: atq; ut quod est fateor, nescio quomodo acciderit, quæ scribuntur à te cuncta, tuum sapiunt salem, ac te referunt. Hoc quod postremò ad me misisti muneris, magis tuum est, scilicet concitavi ego te, ut uideo plusculum, & in causa fui ipsemet mihi commutati styli. Ego floribus Austrum Perditus & liquidis immisi fontibus apros, Vergiliano prouerbio: & oleum immiscui liquida lixiuie nostrum. Sed redij in uiam, & mihi crede, quæ minus habent concitationis, atque animorum, grauiora sunt: quod tamen forsitan

sitan poëta negauerint, quorum buccina sæpe inflator melius complet aures. Dediſti iam errori ueniam, quod te dignum fuit, ſic Heroës quondam magnanimos factitaſſe accepimus. Ac tibi quoq; illud apud Maronem dicitur: At tu Romane memento, &c. Noſti carmen. Generoſa proſectò mens, quæ aut non commouetur iniurijs, aut acceptarũ uel inulta obliuiſcitur. Quod dixi te de literis triumphaturum, non eum ſenſum habet, ut ego te literarum dicere hoſtem uoluerim, quarum proſſoribus nihil eſt aut tua domo, aut teiſo hoſpitalius: ſed ſunt illæ loco poſitæ excelſo, atque aſpero: & Qui cupit optatam curſu contingere metam, Multa tulit. fecitq; puer, ſudauit, & aſit. Te nihil deteruit, nihil reuocauit, non anni domuere decem, non mille carinæ. Tu liſti de literis triumphum, id eſt, eas habuiſti in poteſtate, quæ immortaliter te admodum gloria decorarent. Neque Gotthi mihi triumphaffe de literis, aut omnes illæ Barbaræ gentes uideri ſolent: quippe quæ eas ne norint quidem, neque nomen audierint, nedum adierint armis, atq; expugnauerint. Nec ſolent illæ quidem machinæ uereri præliares, & tormenta: ſtudio, atq; officio leniuntur, ut noſter de literis apologus fortaſſe non uſquequaq; inſulſus niitur oſtendere. Nec quod de occupatis à uobis locis ſcripſi, penitus abſurdum eſt. Nam & poſteriores in euangelio operarij, non minus mercedis retulerunt. Fortunatiora certe ſunt iſta tempora (quis negauerit?) noſtris temporibus, quantum ad literas ſaltem pertinet. Voco autem noſtra, magis illius tui tempora, in quibus & librorum, & præceptorum, ex quibus quaſi fonte quodam certo literæ hauriuntur, penuria permagna fuit, ſuo quiſque Marte quid poſſent uires expericbatur, unde multa uitia inhaſerunt mentibus. Ego certe, qui illius ætatis imbibere aquul

aquilam, uix ad uestrum hunc modum depurare turbidam possum, & ad liquidum istud tempestatis huius reuocare. Hos ego uocaui annos meliores, nisi tu aliter sentias. Vale. M. CCCCXCIII. Florentiæ.

ANGELVS POLITIANVS

Antonio Vrceo Codro suo s. d.

Composui propemodum libellum Græcorum epigrammaton, quem sæpe ut edam familiares mei me rogant, & pertinere dicunt (ita enim mihi palpantur) non ad Latinorum modò, sed omnino ad seculi gloriam, si Latinus homo tam diu iam dormiētis excitem Græcas musas. Non enim poëma reperitur ullum citra sexcentos annos à Græcis conditum, quod patienter legas. Sunt hodie tamen unus & alter, qui nonnihil dicuntur conari, quanquàm adhuc non appareat. Ut igitur hos ipsos uel euocem, uel irriterem, cogitabam libellum qualemcunq; hunc nostrum publicare, modò tu non dissentias. Etenim in ea re tuum consilium sartum tectum habere placet. Aut igitur libellus hic probabitur ab ijs quoque ipsis, qui componere putantur, atq; ob id magna mihi omnino gloria tribuetur: aut improbitur, & meliora ipsi fortasse scribent. Itaque rursus hoc ipso nomine bene audiam. Mitto interim quedam tibi ex ipsis non delecta, sed fortuita: mentior, imò delecta potius, siquidem illa potissimum, quibus cum ueteribus Græcis (nisi tamē hoc nimis improbum) certauim. Tu confer tamen, & utcunq; displicuero præcepta crede, quibus poteram placere. Lege uerò primum, quod in Apellam Venerem post tot antiquorum composui. Quam Plinius etiam noster Anadyomenen uocat, & uictam Græcis uersibus ait: à quibus tamen sit illustrata, quæ laus ad me non attinet, illo qui nondum tempore factus eram.

Éis

Ἔἰς Ἀφροδίτην τῷ ἀναδυσομένῳ.

Κύπερ Ἀπελλείας ἔργον χερῶς, ὡς ἴδου, ἔταρ
Δαρὸν θαμβάλε, τῷ ἀναδυσομένῳ.

Τὰς ἄτε παρθενικᾶς, ἄτε καὶ φιλοπαίγμων, αἰδῶς

Τὰρ ὄψιν μίγδαρ ἔλλαχερ, ἦδε γέλωσ.

Καὶ τᾶ μὲν ῥαθάμιγγας ἀλιβρέκτοιο καράνσ

Δεξιτερᾶ θλίβερ, καὶ κελάρυζερ ἀφρός.

ἦρ δ' ἀρα τᾶς νοτίδ, τίς ἔμοι φόβ, ἄ δλίγε λαϊά

Ἔσκεπε τὰρ ἄβαρ τὰρ ἔθ' ὑποβρύχιον.

Καὶ γὰρ ἔωσ λαγόνων ὕφαλ, πέλε, καὶ τίς ἔτι φελξ

Ματρός ἀπ' ὠδίνων ὄμφακα μαστῶν ἔχει.

Ἐἰ τοίῳ πον Ἄρης ἔχε δέσμι, δὲκ ἀποδύνας

Οὐδ' ἀφαισείας ἦθελ' ἀλυκτοπέδας.

In Venerem emergentem.

Venerem Apelleæ opus manus ut uidi, steti

Diu attonitus, Venerem, inquam, Anadyomenam.

Nunc uirginis, nunc etiam iocis indulgentis, pudor

Ipsam faciem simul sortitus est, et visus.

Ei manu quidem guttas salo perficis capitis

Dextra stringebat, et strepitabat spuma.

Erat vero utique humoris quidam mihi horror, et sinistra quidem

Tegebat pubem adhuc demersam.

Etenim laterum scelus in mari erat, et quidam adhuc horror

Matri ex partu doloribus acerbum uber habebat.

Si talem olim Mars habuisset uinctus, non exui

Ne Vulcanias quidem uoluisset pedicas.

Sed et in armatam Venerem tandem post alios ita lusi.

Ἔἰς Ἀφροδίτῳ, ὠπλισμένῳ

Ἔἰς τί σάν, κρατέεις Παφία, λόγχαρ δὲ τινάσσεις,

Καὶ θώρακ ἐνέδυσ, καὶ κόραμ ἀμφίφαλον;

Μέμνας ὅτ' ἔσοι δέδοται πολεμνία ἔργα

Τᾶ τρυφερᾶ, δλίπεις δ' ἰμερόντα γάμον.

Ἄλλ' ἔκ ἐς δάειμ θωρηάσομαι, ὄπλα δ' Ἄρη

Ἐνδ

EPIST. ANG. POLITIANI

Ἐνδύο μ' ὡς κ' Ἄρης, ἐκλελάθειτο μάχας.
Ἐργὸ' ἐμοὶ μόνῃ καὶ τύχῃ καὶ Κύτῳ εὖ εἶπας,
Οὐ ποτ' ἐμῶν λεχῶν ἕσεται ἀπαυλόσιμ' ὄψι.
In Vencrem armatam.

Ad quid scutum tenes Paphia, hastiam uerò quavis,
Si lorica induita es, & galeam cristatam?
Memento quòd non tibi data sunt bella opera
Delicata, curam uerò habes ducium nuptiarum.
Nisi non ad pugnam armor, arma autem Maris
Induor, ut Mars obtusiscatur pugna.
In enim me scia & arma, & Vencrem nactus,
Nunquam à meis cubilibus secubabim.

In matrem quoque Lacenam, trito Græcis argumento ad
hunc modum:

Ἔἰς Λακωναίαν.

Ἐκπροφυγόντα μάχας τὸν ἐὼν πᾶσι δ' ὡς ἐνόησε
Σπαρτιάτις μάτρη, φασγάνῳ ἀντίσπερ,
Καὶ κτάνε τὸν δύσανον ὅρ' ἔτ' ραφερ, ὅρ' τέκερ αὐτὰ,
Ταῦτα δ' ἐκεῖν' ὁμοῦ λῶξ' ἐπιδερκομένα:
Ἐἰ τοῖόν σ' ἐδόλοκον, δὲ ἄρ' τέκερ ἔρρε Λακωναίαν
Ὡς πᾶς, δὲ ἐθέλωρ ὡς Λακεδαιμόνι' ὄψι.

In Lacenam.

Effugientem pralium suum filium ut cognouit
Spartana mater, en se occurrit,
Et interfecit miserum, quem nutrierat, quem pepererat ipsa.
Huiusmodi autem conuicijs infestata est tota intuens:
Si talem te putassem, non peperissem, peri Lacena
Et filius, non uolens ut Lacedæmonius.

Nec reueritus Iulianum principem sum, cuius heroicis uer-
sibus de organo musico meos Elegos, & quidem paucio-
res opposui: quos & ipsos adscribam.

Ἔἰς τὸ ὄργανον.

Χάλκειον δονάκων ὀρώ τ' ἰχθῶρ, ἀλλὰ τίς αὐτῷ
Τεχνῶται κρήβδην τὸν πολὺν ἔκλεσθον;

Οὗτος

Οὗτος ὁ τοῖς τροχαλοῖς ἑτερότροπα δάκτυλα παλμοῖς
Δινέωρ, τρομεράς τ' ἀμφοισὼν σελίδας.

Ἄλλὰ πολυσπερέωρ, πόθεν οἱ τόσ' ἔσμος ἀπ' ὧρ;
Ὅκ ἀθρεῖς ἀσκῆς διχθαδίσσ' ὀπίδερ;

In organum.

Aereum fistularum conspicio ordinem: sed quis in ipso

Efficiit occultè multisonum strepitum?

Is, qui citis vicissim motos digitos moribus

Versat tremulasq; utrinque agitat tabillas.

Sed dispersorum unde ipse tantum agmen statuum?

Non uides folles geminos retrorsum?

Extant etiam nobilissima duo epigrammata in puerum su-
per Hebræ glacie ludentem, sicuti Latinum quoq; non in-
uenustius, quod Augusto tribuitur: sed cum Græcis illis ita
quidem Græcè contendimus.

Εἰς παῖδα.

Παῖς Ἐβρῶ ἐπέθρωσκε πεπηγῶτι τυτθὸς ἀδύρωρ.

Κρυτάλλ' δ' ἔαγν μαρμαρόερ δάπεδωρ.

Χ' ὦ μὲν ὀλισθαίνωρ πέσερ εἰς βυθὸρ. ἀλλ' ἀδίατορ
Κρατὸς ἔκερσε δέρηρ ὄτρακοῖς παγετὸς.

Σκῆυος ἄρ' ἐν δόμω χωρ ῥοθίωρ ταχὺς ἔπασσερ ὀλκὸς

Τῷ πυρὶ δ' ἠ μήτηρ μῆνορ ἔδωκε κάρη.

Εἶπε δ' ἐπιγονάχισσα, τί δύσμορ' ἔσσιον ἔτεξα;

Ἄρ' ὡς σοι χείοιρ βρῶμα γένοιτο δυοῖν.

In puerum.

Puer Hebræ insiluit concreto paruius ludens,

Glaciei uerò fractum est marmoreum solum.

Et sic quidem labens cecidit in profundum, ast immaefactum

Capitis abscedit collum testacea glacies.

Corpus utique abditum fluctuum præceps iraxit uorago.

Igni autem mater solum dedit caput.

Dixit uirò ingemiscens, Quid infelix filium peperit?

Utiq; ut elementorum cibus fieret duarum.

Hoc autem, quod sequitur, non cum Græcis iam, sed cum

k

Lat

Latino commissimus. Vertimus enim uetustum poëta Pulicis in hermaphroditum, quod uulgus Antonio Panormitano falsò adiudicat: in quo laboriosissimum fuit reddere totidem uersibus, ac penè uerbis, imò uel syllabis eandem gracilitatem. Latinum Pulicis hoc est:

Cum mea me genitrix grauida gestaret in aluo,

Quid pareret, fertur consuluisse deos.

Mars est Phœbus ait, Mars fœmina, Iunoq; neutrum:

Cumq; forem natus, hermaphroditus eram.

Querenti letum, Iuno sic ait, occidet armis,

Mars cruce, Phœbus aquis, sors rata quæq; fuit.

Arbor obumbrat aquas, ascendo, decidit ensis

Quem tuleram casu, labor est ipse super.

Pes hæsit ramis, caput incidit anne, tuliq;

Fœmina, uir, neutrum, flumina, tela, cruce.

Nunc audi nostrum Græcum, si placet.

Ἐγὼ οὐσα γυνή, τέκε θεῶν Περὶ φοῖβου, ἄρνας,

Ἡρην, τὸς ἅμα τρεῖς ἐξερέεινε θεῶς.

Ἄρσενά φοῖβον, ἄρνας θήλιω φάτο κ' ὀδύτερον σὺ

Ἡρην, πάνθ' ὑγιῶς, ἀνδρόγυνον γὰρ ἔφην.

Ἐιρομένη ἢ μόρον, μόρον οἱ ξίφος ἔλλακον Ἡρην,

Σταυρὸς Ἄρνης, φοῖβον κύματα, πάντ' ἀπέβη.

Δένδρον ἔφρασηκί, πέσε δ' οἱ ξίφος, αὐτὸς ἐπ' αὐτῶ

Ἡεπερ εἰς ποταμὸν κύμβαχον, ἐν ἧ ποδοῖον

Ἡρην ἀπ' ἀκρεμόνων. θάνε γὰρ θήλυσ τε, καὶ ἀρσένον,

Κ' ὀδύτερον, σταυρῶν, κύμασι, καὶ ξίφει.

Grauida quum esset mulier, de feitu, Phœbum, Martem,

Iunonem, simul tres interrogauit deos.

Marem Phœbus, Mars fœminam, et neutrum tu

Iuno, omnia sanè, Androgynus enim natus est.

Querenti uerò mortem, mors et ensis dixit Iuno.

Græcæ Mars, Phœbus fluctus: omnia contigerunt.

Arb

*Arbori insitit, lapsus est autem ei ensis, ipse super ipsam
 Cecidit in fluvium supinus: ex uero pedibus
 Sublatus est a ramis: periit igitur seminaq; & mas,
 Et neutrum, cruce, fluctibus, & ense.*

Sed nimis tibi sum fortasse molestus, itaque iam desinam.
 Prius tamen illud testaber, me non ideo certasse cum tam
 præclaris ingenijs, quæ diu comprobauit antiquitas, præ-
 fertim in arena ipsorum, quòd inde mihi uictoriam uel
 sperarem, uel quærerem: sed quòd hoc magis uidebar illa
 cogniturus, & quo munus in experiundo consequeretur. Tu
 tamen qualiacunque sint ludicra hæc mea, uelim diligen-
 ter explores, agniturus & in cæteris eiusdem generis,
 quæ uel iam scripsi, uel adhuc scripturio, prorsus eundem
 gustum. Vale.

ANTONIVS CODRVS VRCEVS
 Angelo Politiano S. D.

IN magnis Iulij caloribus reddita fuerunt mihi literæ
 tuæ Angele doctissime, quibus non grauatus es ad me
 mittere pauca quædam Græca ex multis, quæ composue-
 ras epigrammata, cum Græcis & Latinis certantia. Ego
 quibus uerbis isti tam prompto, ac tam liberali in me ani-
 mo gratias agam, non reperio. Dediisti enim mihi sene-
 scenti, quid comparare, & quid comparando discere pos-
 sem. Et certè mihi uisus es & Latinus uir tersissimus, &
 Græcus facundissimus. Quòd autem scripsisti te cogitasse
 libellum ipsum epigrammatum publicare, modò non dissen-
 tirem: quid est quod fieri, aut dici, aut cogitari à Politiano
 possit, in quo dissentiat Codrus? Equidem non sum tam so-
 cors, nec tam mihi placeo, ut uerbis tuis uel elicitus prodeã,
 aut tanquam cristatus gallus cantaturus exultem. Ego ñe
 paucis admodum literis, & mediocri ingenio dotatus, tibi

k 2 uiro

uero in omni doctrinae genere peritissimo consilium dabo?
Desinat sine, *Abfit.* $\mu\eta\ \gamma\epsilon\upsilon\sigma\iota\sigma\iota$. Et certe miratus sum non parum, quae te ratio
 ad hoc scribendum exhortata fuerit: nisi forte meus erga te
 singularis amor, & uitae meae plusculi anni commouerunt.
 Quod si ita est, scribam libens quod sentio: ea tamen lege,
 ut si quid inconditum, aut insuauae hinc tuas aures mordaci
 aceto lotas offenderit, non me, sed te ipsum accuses, qui ta-
 centem, ac penè sopitum excitaueris. Contuli igitur, ut ius-
 sisti, epigrammata tua cum Graecis: & tantum abest, ut
 Graeca uituperare uelim, ut illa plurimum comprobem. Ve-
 rum in tuis uersiculis nescio quid plus gratiae, & dulcedi-
 nis mihi esse uidetur, quod magis sentiri, quam monstrari
 potest. Praeterea non eo inficias uersus hexametros ex pau-
 cis quidem, sed longioribus particulis compositos, suam in
 tempore seruare auctoritatem, qualis est apud Hesiodum,

*Pleidibus ab
 Atlante geni-
 nis exorietibus.*

$\Pi\lambda\eta\acute{\alpha}\delta\omega\rho\ \acute{\alpha}\tau\lambda\alpha\gamma\omicron\nu\acute{\iota}\omega\rho\ \epsilon\pi\iota\tau\epsilon\lambda\lambda\omicron\mu\epsilon\lambda\acute{\iota}\omega\rho$. Et apud Ver-
 gilium: Pastorum musam Damonis & Alpheisiboei. Et alij
 eiusmodi plures, tam apud Graecos, quam apud nostros
 poetas. Sed uersiculi sane ex pluribus dictionibus compacti,
 scatentibus dactylis elegantiores, rotundiores, ac leniter ma-

*Virum mihi dic
 Musa perquam
 exercitatum, qui
 ualde multa.*

gis currentes, iudicio meo existimandi sunt: ut, $\text{\AA}\nu\delta\epsilon\alpha\ \mu\omicron\iota\ \epsilon\upsilon\upsilon\epsilon\pi\epsilon\ \mu\epsilon\sigma\sigma\alpha\ \omega\lambda\upsilon\tau\omicron\pi\omicron\upsilon\rho$, $\delta\varsigma\ \mu\acute{\alpha}\lambda\alpha\ \omega\omicron\lambda\lambda\acute{\alpha}$. Et: Si quis in
 hoc artem populo non nouit amandi, Me legat, & lecto
 carmine doctus amet. Et hoc praecipue in elegis, seu epi-
 grammatis apparet. In pentametris uero longas dictiones

*Anadyomenē,
 & ut Lacedae-
 monius.*

libenter audio, ut $\text{\textit{T}\eta\rho\ \acute{\alpha}\nu\alpha\delta\iota\upsilon\omicron\mu\epsilon\lambda\eta\rho$, & $\acute{\omega}\varsigma\ \text{\textit{\Lambda}\alpha\kappa\epsilon\delta\alpha\mu\omicron\iota\ \nu\iota$. Habent enim nescio quem Graeciensis consuetudi-
 nis modum. Postremo quantum decoris, ac gratiae uersi-
 bus praebent epitheta non tantum perpetua, sed & nouae
 excogitata, & argutae sententiae, nemo non eruditus intel-
 ligit. In tuis uersibus, ut ad te redcam, haec omnia inueni-
 untur.

untur. Nam ipsi & partibus multis aptè coherentibus, & dactylis frequentibus leguntur, ac scanduntur, & sententijs fortasse argutioribus, quàm Græci uersus concluduntur. Quante putas fecisse epitheton illud, ὄμφρανα μαζός; Et illam uariatam similitudinem μόρον μόρον; & alia id genus multa, quæ multiplicem in se habent doctrinam, & uoluptatem. Sed quibus uerbis laudabo illam sententiam, qua in fine Veneris Anadyomenes usus es, ubi scripsisti: si Mars ligatus talem habuisset Venerem, noluisset unquam uinculis Vulcanijs dissolui? Angele mi obseruande, non tibi blandior, sed ex animo loquor: in alijs quidem non es Græcis inferior, in hoc uerò etiam es (ut sentio) superior. Quare non te tantum hortor ut edas, quæ scripsisti, sed rogo, & obtestor. Ede, ede quàm celerrimè, ut & tu gloria, & literarum studiosi doctrina tua frui possint. Nam uel euoces, uel irrites ad scribendum eos, quos nosti, uel non bene audies omnino, & summopere laudaberis. Sed tecum in hoc stadio currentibus licebit (mihi crede) potius terga tua, quàm pectus uidere. Et si nulla alia te ad hanc editionem causa moueret, uel hæc te impellere debet, rumpantur ut ilia, non dico Codro, qui tuus est, sed illis, quos ego sanè non uideo, sed tu fortasse cognoscis tibi esse non amicos: ut intelligant te, quod iam Latine fecisti, Græcè non minus posse, & indoctis prodesse, & doctos summopere delectare. Et tandem si non uis alijs prodesse, prode mihi, qui rerum tuarum, ut sum, sic semper ero lector sedulus, ac amplificator. Sed hæc satis sint in ijs præcipuè caloribus, qui nescio quomodo uobiscum, certè nobiscum grauitè agunt. ἐπεὶ κεφαλῆν καὶ γόνατα Σείου ἄλα. ut scribit Hesiodus. Vale, & memento nos Epigrammaton Græcorum uolumen integrum expectare. Tibi me cōmendō,

Acerbū uber.
Morsem mors.

Quoniā caput
& genua Si-
rius desiccet.

do, & si Picus princeps noster istic est, me illi seruū suū esse
insinuato. Bononiæ, quinta luce Iul. M. CCCCXCIII.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Modesto Pratensi suo. S. D.

Rogasti me sæpius, ut tibi nomina colligerem ueterum
iuris conditorum, non qui citentur ab alijs, sed quorum
sint ipsorum uerba pro legibus in Iustiniani principis di-
gestis, quas & pandectas appellamus. Ego uerò quoniã te
Pandecta. longius distuli, quàm fortasse singularis amor erga me tuus
merebatur, ne sine sænusculo mora ista fuerit, etiam titu-
los, numerumq; librorum tibi perscribam, de quibus quin-
quaginta digestorum uolumina consarcinantur. Volo enim
tibi hoc quoque apponere quasi condimentum studiorum
tuorum: in quibus te multam ponere operam, multumq;
proficere, quod mihi sæpe præceptores tui narrant, unice
gaudeo. Nam cum tu nostris laribus à puero fueris innutri-
tus, probauerimq; semper ingenium, mores, animum, fideli-
tatemq; tuam, nihil abs te mihi penè seiunctum puto, lau-
desq; tuas perinde amplector, ut meas. Sed ut ad rem rede-
Cōditores iuris
quor. am, septem omnino & triginta fuere conditores iuris, quo-
rum de uerbis digestorum leges, uelut centones quidã con-
suuntur. Et quorundam ex his mentio est in titulo de origi-
ne iuris, quem tibi non damus in solutum, propterea quòd
est in ere tuo. Vetustissimus autem omnium, sicuti mihi ui-
detur, Q. Mutius Scaeuola est P. F. Pontifex maximus. Cu-
ius apud Cic. quoq; plurima mentio. Huius huc accersitur
unus tantum liber definitionum. Gallus deinde Aquilius,
qui Ciceronem orantem iudex audiuit, & quem familia-
rem suum Cicero idem in Topicis appellat. Huius tantum
responsis irrigantur digesta. Labeonis uerò eòdem asci-
videtur. sciuntur libri octo pithanon, id est, credibilium seu uerissi-
milium.

Q. Mutius
Scaeuola.
Gallus Aquili-
us.

Julium, & item posteriorum decem. Fuit autem Labco, Labco:
 quem uocat Horatius insanum, de cuius ingenio, natura,
 studijs, ac doctrina multa scribit Gellius in Attic. Nocti.
 Saluij quoq; Iuliani digestorum nonaginta libri, de ambi- *Saluius Iulianus.*
 guitatibus unus, ad Minutium sex, ad Vrseium quatuor.
 Floruit hic Hadriani temporibus, & iudicanti fuit in con-
 silio, magnæ uir autoritatis, auunculus etiam Didij Iuliani;
 deinde principis. Aduocantur & Neratij Prisci regula- *Neratius Pri-*
 rum quindecim, membranarum septem, responsionum tres. *scus.*
 Hunc sibi putatur Traianus amicorum consensu successo-
 rem destinaſſe, sic ut ei dixerit aliquando: Commendo
 tibi prouincias, si quid mihi fatale contigerit: eundem que
 mox Hadrianus imperator habuit in consilio. Volusius *Volusius Ma-*
 quoq; Metianus iurisconsultus est habitus celeberrimus, quo mul- *tianus.*
 tum est usus Hadrianus idem: quiq; docuit M. Antonium
 principem, cognomento Philosophum. Veniunt huc igitur
 illius quoque libri fideicommissorum sedecim, publicorum
 quatuordecim: sed Metiani nomen in Marcianum depra- *Marcianus*
 uatur à librarijs. Fuit enim Marcianus ipse quoq; iuris au-
 tor, à Didio Iuliano, principe iussus occidi: qui libros huc
 contulit institutorum sedecim, regularum quinq; de appel-
 lationibus duos, publicorum duos. Item singulares, quos
 Greci monobiblus, his titulis: de delatoribus: hypotheca- *μονοβιβλος,*
 riæ: ad s. c. Turpilianum. Iulius quoque Celsus Hadriano *Iulius Celsus.*
 fuit in consilio, qui Digestorum libros undequadragesima
 composuit. Sed & Valens, qui fideicommissorum septem. *Valens.*
 Marcellus quoque, qui digestorum scripsit unum & tri- *Marcellus*
 ginta, responsorum unum, sex ad leges. Item Iabolenus, cu- *Iabolenus.*
 ius acciti huc libri sunt. Ex Cassio quinque, epistolarum
 quatuordecim, ad Plautium quinque. Claruit his tempori-
 bus

Serbidius Scæuola.

bus etiam Serbidius Scæuola, cui M. Antonius philosophus operam dedit, ac deinde factus imperator, multum illo est usus. Hic & Seuerum docuit illum, qui sibi post Pertinacem magna uirtute imperium parauit. Docuit & Papinianum, de quo mox dicemus. Sed Scæuolæ huius libri deducuntur in Iustiniani Pandectas, Digestorum quadraginta, quæstionum uiginti, responsorum sex, regularum quatuor, de quæstione familiæ unus, quæstionum publicè tractatarum unus. Huius auditor (ut diximus) Papinianus libros ad Pandectas affert, quæstionum triginta septem, responsionum undeuiginti, definitionum duos, de adulterijs unum, ædilitium unum. Hic habitus omnium est acutissimus, cumq; uocant historiæ iuris asylum, doctrinæ legalis thesaurum, sic ut ab illo studiosi legum, qui profecissent, appellati Papinianistæ quandoq; fuerint: amicus & Seueri principi, sed à condiscipulatu, neq; nõ affinis per secundam uxorem, successor eidem quoq; in administratione fisci. Deniq; moriens Seuerus filios suos non alij magis, quàm Papiniano commendauit. Erat autem præfectus urbi Papinianus, ac plus potens in aula quàm uolebat. Itaq; sepe deponere nocituram potentiam frustra conatus, tandem ab Antonio Caracalla Seueri filio militum gladijs obiectus, & securi percussus est, quòd excusare parricidium nolisset. Huius assessores in præfectura Iulius Paulus, & Domitius Ulp. quos quidam ex uestris Græco uocabulo Coryphæus appellant, quoniam quasi uerticem legitimæ disciplinæ cum Papiniano tenuerunt. Feruntur & Ulpiani libri ad edictum tres & octoginta, ad Sabinum uerò unus & quinquaginta, ad leges uiginti pro tribunali decem, de officio proconsulis decem, regularum septē, fideicommissorum sex, opinionum sex, de adulterijs quinq; de appellationibus quat

Papinianistæ.

*Iul. Paulus.
Domitius Ulpianus.*

quatuor, de officio Consulibus tres, institutorum duo, de cen-
 sibus sex, responsorum duo. Tum singulares hi. Regula-
 rum rursus de sponsalibus, de officio præfecti urbi, de offi-
 cio præfecti uigilum, de officio curatoris Reipublicæ, de
 officio prætoris tutelaris, de officio quæstoris. Sed quan-
 uis tam multa scripserit Vlpianus, tamen Paulus aliquan-
 tō est (ut Græcè dicam) polygraphoteros: eius enim nume- πολυγραφότες -
 rantur hi libri: Ad edictum octoginta, quæstionum uigin- ἑξήκοντα, qui plura
 tifix, responsorum uiginti tres, breuium uiginti tres, ad ἔγραψε.
 Plautium duodeuiginti, ad Sabinum sedecim, ad leges de-
 cem, regularum septem, sententiarum uel factorum sex, sen-
 tentiarum iterum quinq; ad Vitellium quatuor, ad Nera-
 tium quatuor, fideicommissorum tres, decretorum tres, de
 adulterijs tres, manualium tres, institutorum duo, de officio
 Proconsulis duo, ad legem Iuliam, uel, ut aliter lego, ad le-
 gem Aeliam duo: item ad legem Aeliam Sentiam tres, de iu-
 re fisci duo. Monobibli autē, regularum rursus, regularum Id est, singula-
 tertio, de pœnis paganorum, de pœnis militum, de pœnis res libri.
 omnium legum, de usuris, de gradibus & affinibus, de iure
 codicillorum, de excusationibus tutelarum, ad regulam Ca-
 tonianam, ad s. c. Orficianum, ad s. c. Tertyllianum, ad
 s. c. Syllanianum, ad s. c. Belleianum, ad s. c. Libonia-
 num, seu Claudianum, de officio præfecti uigilum, de offi-
 cio præfecti urbi, de officio prætoris tutelaris, de extraor-
 dinarijs criminibus, hypothecaria, ad municipalem, de pu-
 blicis iudicijs, de inofficioso testamento, de septemuirali-
 bus iudicijs, de iure singulari, de secundis tabulis. Ad ora-
 tionem diui Seueri, ad orationem diui Marci, ad legem
 Velleam, ad legem Cinciam, ad legem Falcidiam, de taci-
 to fideicommissio, de portionibus, quæ liberis damnatorum
 conceduntur, de iuris & facti ignorantia, de adulterijs, de

instructo & instrumento, de appellationibus, de iure libellorum, de testamentis, de iure patronatus, de iure patronatus quod ex lege Iulia & Papia uenit, de actionibus, de concurrentibus actionibus, de intercessionibus foeminarum, de donationibus inter uirum & uxorem, de legibus, de legitimis hereditatibus, de libertatibus dandis, de Senatusconsultis. Fuere autem Paulus, & Ulpianus praefecti ambo, sed quidam factos ab Alexandro dicunt, quidam uerò ab Heliogabalo, qui tamen Ulpianum remouit ut uirum bonum. Caterum Alexander utrunq; magno in honore habuit, maximè autem Ulpianum, qui consiliarius ei quoq; fuit, & scribij magister. Nec unquam ad eum solus admissus quisquã est, nisi praefectus, atq; Ulpianus. Tum si quando alter adhibitus, semper tamen Ulpianus rogari iubebatur.

Sabinus. Sabinus autem ille, ad quem libros Ulpianus scripsit, puto etiam ad quem Paulus, & Pomponius, uir fuit insignis, & consularis, ab Heliogabalo iussus occidi, cuius filius etiam Fabius Sabinus Alexandro fuit gratissimus, &

Fab. Sabinus. Cato sui temporis dictus est. Nescio autem an hic filius idem sit Sabinus, qui Consularis, ac Praefectus urbi per tumultum susti percussus in populo, & occisus, atque in publico derelictus fuerit. De illo quoque ambigitur uter ne de iure scripserit, filius an pater. Scripsit uerò iuris ciuilis tres, ex

Pomponius. Proculi singularem, sed & epistolarum libros octo. Pomponij quoq; collati sunt eòdem libri, scilicet ad Quintum Mutium, lectionum undequadraginta, ad Sabinum quinq; & triginta, epistolarum uiginti, uariarum lectionum quindecim, ad Plautium septem, fideicommissorum quinq;, Senatusconsultorum quinque, regularum unus, enchiridij duo.

Caius. Caium uerò citat & Boëtius in Ciceronis Topicò commentarijs. Huius huc adhibiti sunt ad edictum prouinciale
libr

libri duo & triginta, ad leges quindecim, ad edictum publicum quindecim, qui soli tum reperti fuerunt, Aureorum septem, dodecadelti, hoc est, duodecim tabularum sex, institutionum tres, de manumissionibus tres, fideicommissorum duo, de casibus unus, regularum unus, dotaltiorum unus, hypothecarie unus. Sumpserunt haustus, qui Tribunianum iuuerunt, ex Venulei quoque stipulationum libris undeuiginti, Actionum decem, de officio Proconsulis quatuor, de poenis Paganorum uno, publicorum tribus, de interdictis sex. Item ex Mauriciani ad leges sex, ex Terentij Clementis ad leges uiginti, ex Africani questionum nouem, ex Florentini institutorum duodecim, ex Tertylliani de castrensi peculio uno, ex Iusti constitutionum uiginti, ex Triphoniani disputationum libris uno & uiginti, ex Callistrati de cognitionibus sex, edictorum monitoriorum sex, de iure fisci quatuor, institutorum tribus, questionum tribus, ex Menandri militarium quatuor, ex Modestini responsorum undeuiginti, Pandectae duodecim, regularum decem, differentiarum nouem, excusationum sex, de poenis quatuor. Item ex eiusdem Monobilis, de praescriptionibus, de inofficioso testamento, de manumissionibus, de legatis & fideicommissis, de testamentis, de curematicis, de enucleatis casibus, de differentia dotis, de ritu nuptiarum. Ex Tarrantij Paterni militarium quatuor, ex Macri militarium duobus, publicorum duobus, de officio praesidis duobus, Icaston, seu uerius Icaston duobus, de appellationibus duobus. Ex Arcadij de testibus uno, ex Rufini regularum duodecim, ex Anthi, siue Publij Furij Anthiani patris edicti quinq; libris, ex Maximi ad legem Falcidiam, ex Hermogeniani epitomatum sex libris. Haec est denique tam iuris condito-

Audentius

Venulcius.

Mauricianus.

Terentius Clementis.

Africanus.

Florentinus.

Tertyllianus.

Iustus.

Triphonianus.

Callistratus.

Menander.

Modestinus.

Tarrantius

Paternus.

Macer.

Arcadius.

Rufinus.

Anthus.

Publius Furius.

Maximus.

Hermogenianus.

Tum.

nus.

Titulus de excusationibus
Græce scriptus.

Barptolemaus
Sozimus.

rum, qui symbolam dederunt, quàm librorum quoque, & titulorum, quibus uestræ Pandectæ se debent, exactior nomenclatura. Nam cæteri non intextuntur, sed tantum citantur: quidam tamen in codicibus deprauatis, quamuis omnino immunes, munificibus tamē adnumerantur. Tituli præterea nonnulli, sicuti de excusationibus, penè integri Græcè sunt editi, quos indoctus aliquis (ut apparet) in Latinum transtulit. Sed & hæc (ut opinor) & alia pleraq; nostras aliquando uigilias desiderant, quas utiq; nos (modò uita suppetat, ac modò paululum quid otij contingat) nimium quàm libenter tribuemus, sed prius tamen Philosophiæ satis faciendum, cui nunc totos (ut scis) penitusq; nos tradidimus. Erit opus omnino Barptolemei Sozini Senēsis doctoris excellentis, imò uerò planè singularis, opera nobis, & consilio. Quem equidem Papinianum alterum uideor audacter posse appellare seculo nostro. Vale.

ANGELI POLITIANI
EPISTOLARVM
LIBER SEX-
TVS.

ANGELVS POLITIANVS

Philippo Beroaldo suo. S. D.

CERTIOREM me per literas iamdiu multi fecerunt, uenisse istuc ad uos quendam, qui nostras adnotationes uenditet in Statij Syluulas, easq; se iactet ex nostris autographis descripsisse. Puto esse autem non quas, me prælegente, studiosi exceperunt, sed

sed quas ego adulescens uiuente adhuc Domitio, marginibus domestici codicis adscripseram: uidelicet offensus iam tum, quòd multa ille parum perspectè prodidisset, quæ ferè omnes tamen quasi cœlitus demissa mirabantur. Quare uisum est adnotationes istas, qualescunq; sunt his ad te literis, quasi quibusdam characteribus insignire, ne uel aliena fortè mihi tribuantur, uel propria subripiantur. Scribere autem ad te potissimum libuit, ut maior in teste foret autoritas: præsertim quoniam uulgari ista primum Bononiæ cœpta sunt, qua tu in ciuitate iure diu principem locum tenes inter nostri ordinis professores. Ergo in epistola prima negamus à Vergilio Culicis pastoris desleri mortem, quod Domitius credidit. Nec probamus, quod ille de hymnis Homericis dubitauit. In equo maximo, Dacum attonitum, & iturum castris Catonem, secus atque idem accipimus. Pelleas que ceras legimus, non Apelleas, quas & Lysippo tribuimus. Noctem designari dicimus per tempus, quo superis terrena placent. Nec mitis apud nos Tonans, imò Taras, quo Neptuni statua innuitur, cuius apud Nonium Lucilius, cuius (ut omittam Græcos) etiam Plinius meminit. Lætus quoque huic dono, non Lætius, ipsi legimus. At in Violentilla, uocalis umbra ritum spectare illum nobis nuptiarum uidetur, de quo in problematis Plutarchus. Sed & quæ dulcis imago profiluit, ad speculum potius pertinet. Nec illud, Tam Thybridis, sed magis, Iam Thybridis arces admittimus, ut & falsus huic pinnae, non autem falsas. Nam Minoa corona, quæ sit alia quàm Ariadnes? Tum nec apud Statium Chiron (quanquam hoc tamen alibi legitur) pater Thetidis est accipiendus. In Thyburina quoque uilla, pulchrè de Leone dictum illud aspexit, quòd torua belluæ frons, torui oculi, nec talis hyems tellis,

*Adnotationes
Politiani in
Statij Syluas.*

Ais, Epiphonema. Nec ubi de Chalcidos fluctibus mentio
 fit, res miranda in comparationem, sed fretorum angustiae
 uocantur. Reprehendimus & illud, ut admodum frigidum,
 quod de amne ridente, deq; Nymphis existimat anhelantibus:
 nec probamus Aniene in fonte, sed Anien & fonte.
 Proq; Tiburno Tiberinum recipimus, explosis locorum
 genijs. Tum quod ille sibi argentia uindicat, ipsi publicum
 diu probamus. Conquerimur & quod apud eundem, pro
 Lucrinis domibus, Lacinae sint, nullo idoneo sensu contra
 exemplarium fidem, reclamantibus & syllabis duabus. Sed
 nec maiorem lyram trahi per uim patimur ad Vergilium.
 Dissentimus & Gallici soterijs, ut in illo: Liceat enthea uatis.
 Item in illo: Hinc alti gaudens. Nec uero Galliciae syllabam
 reformidamus, Phœbum tamen affirmamus loqui,
 non Aesculapium. Sed in Hetrusci balneo, primum illud ita
 legimus: Tu quoq; muta, fera, uolucer Tegeae sonore. quo
 Mercurius, testudoq; monstratur. Nec auertite, pro exuite,
 sed aduertite uolumus, & quod ibidem maxime deprauatum,
 nos ita corrigimus: Vix locus Eurotae uiridis cum
 regula longo, Sinada distinctu uariat. Huc illud etiam
 pertinet: Non lumina cessant. quo excitari oculos colorum
 uarietatibus ostenditur. Nec pro uasis labra, sed pro
 summis accipimus aut uasorum partibus, aut fistularum.
 In Calendis Decembribus, latere palmam putamus, praemagnitudine
 ipsa dactylorum. Deridemus & Hemum, & Spasitionem,
 quod tamen & Merula refellit. In Glaucia, lectionem
 pluribus locis improbamus, ut: Atque ipsos reuocabat
 ad oscula postes &, Turba catasta. sed & illud, At
 legisse iuuat. Denique parabolam quoque succisi papaueris,
 non à Vergilio tantum, sed ab Homero usq; repetimus. In
 Pollij uilla, miramur plane tantum de Praetorij esse silentium

tium. Sed & per Epexegetin legimus illud, Aspicit & Phœbi tenerum iubar. In arbore Attedij, credimus est Ca-cozelon, ut aestuare ad fulmen redigatur. In Pfitacho querule iam sponte fores uidentur, quoniam quidem querule antea quoque, sed non sponte, quia brutorum uoces etiam interdum querelæ dicantur. Nec uerò agnoscimus illam de Elefci pueri obitu consolationem. Sed & in Leone Mansueto, nouum pudorem, non ut Domitius interpretamur, imò autem nec omnino fleuisse Casarem suspicamur. In Lucani genethliaco, duos ita uersiculos corruptos integramus: Et siquâ patet, aut diem recepit, fertis mollibus expleatur umbra. Nec aliam præter Argo ariolanur puppem temerariam Mineræ. De Nerone quoq; de Orpheo, de urbis incendio, de Pollæ laudibus diuersa sentimus ab ipso. Nec penetrasti legimus in epistola ad Pollium, sed penetrati. Porro in Hercule Surrentino falso ludi Actiaci pro Pythijs accipiuntur. Falso item illud de Parthenope ridente, Parua suæ simulacra coronæ. Verbum quoque degenerauit, in suum locum restituumus, in quem scilicet illud subierat dedignatur. Etenim in Propemptico, pro Thebaide posuit Domitius Achilleida. Sed & in Hetrusci lacrymis malè illud: Aeternas que ultrò sacrauiumus umbras. Et item illud, Præcipuos sed enim meritò surrexit in arcus. In Earini coma, puer Sangarius, nobis haud dubiè Ganymedes est. Nec concussum uulnere torpens, ipsi legimus, imò corpus: sicuti crinis apud nos, qui est apud illum uertex. In Ecloga ad uxorem, leuicula mutatio hæc. Etenim tua, pro illo est, mens tua, totum penè Poëtæ confundit intellectum. Non approbo Lechias, neque enim syllabæ ferunt, in uia Domitiana, nec item cœnum populeum. Versiculum quoque illum,

Sed

Sed grates ago strictus, atque tanti est, sic equidem in
 exemplaribus inuenio, Sed grates ago, seruitus' que tanti
 est. Damno & lustras, in lyrico ad Septimum. Nec
 qui Libyam doceant, sed qui deceant, defendo. In Epi-
 trapezio, nos hoc spatium, quod ille, an spatio. Nos in-
 fra stet mensura pedem, quod ille pedum. Nam illud,
 Aut cleæ lucis, ipso refellitur syllabarum uitio. Sed &
 Torani alumnium confinxit ipse sibi, pro Timai. Recusat
 & in Saturnalibus ad Grippum, Cereos arentes, hende-
 casyllabi ratio. Versiculus quoque ille sic domi nostræ, Nil
 mutas, sed idem mihi rependis. Iam genitrix Sipileia,
 in Abascantio, non Domitij fuit emendatio, sed publica
 omnium diu lectio. Quod tamen attulit ipse, Iam laceras,
 & quæ sequuntur, quodq; Meropen uocauit eam, quæ sit
 Acrope, proprium fuit ipsius. Sicuti humeri iubati, pro for-
 tibus, non quod uerius, pro puerilibus. Illud quoq; sic ipse
 restituo: Quod cupis ipse iuberi, Da capitolinis, & cætera.
 In Protrepico ad Crispinum, Respuo Nemeam, respuo
 Nubigenas illos commentitios clypeos, cum tyronibus:
 & quo loco tributa ibi sunt, ego Thoraca repono. Mul-
 ta in Epicedio quoque patris, aliter apud nos, ut uatem,
 & nil dulce sonantem, ut Prhygius silex, qui mihi Nio-
 bam significat, non Hecubam, ut quod mensis uocabu-
 lum putat ipse, nos participium. Legit ibidem, qualis &
 ille dies: at ego, quam tuus ille dies. Nec umbram philacci-
 da, Protefilaum, sed Alcestim credere malo. Certe in car-
 mine ad somnum, non ab Aethonte, sed ab Oeta deduco
 Oeteos. Multa in Epicedio quoq; pueri uel notauit, uel emē-
 dauit. Puta illud, Quis error? quem luimus tantis mœroribus
 ecce lacertis. Et illud, Nimirum cum uestra domus, & quæ
 multa parum cohærenter intercisa supplet, & ipsum
 simij

simij uocabulum, quod ibi nusquam. Præterea, nitantes, nihili uocem. Sed nec à Iuuenale Statium taxari, quasi circulatorum crediderim. Ferè autem sunt hæcenus, quæ notauimus adulescentes in libri nostri margine, quibus iste nos homo niniùm familiaris circunduxit. Sed his tamen (ut arbitror) longè sunt & plura, & meliora, quæ quartodecimo ferè abhinc anno nobis easdem publicè Syluulas enarrantibus excepta sunt. In quæ se diu iam casu incidisse, uir admodum literatus Tydeus Acciarinus, quo Consentia tempore profitebatur, eleganti nobis epistola significauit. Nactus autem fuerat, ut mihi postea renunciatum est, quæ Franciscus Puccius Florentinus collegisset, auditor *Franciscus Puccius.* ille quidem noster olim, dein uerò in eadem schola etiam professor, qui Neapoli nunc agit magna cum laude, doctus utraque lingua iuuenis, nec absurdo ingenio, siue tu prosam condere, siue carmen iubeas. Itaque nihil institor iste uester, aut magnum circumfert, aut nouum. Sed uides, ut notauimus locos, non explicauimus. Sanè quoniam commentarios non faciebam, sed epistolam, quæ meo quasi pecori notas inuret, mox (ut spero) cõmentarios quoque in easdem syluas publicaturus, breuissimos illos quidem, sed tamen prorsus (ut Plautinum uerbum penè amissum reuocetur) amissitatos. *Amussitatos.* Tu interim (quæ tua erga me beneuolentia est) ubi res tulerit, imponas (quæso) plagiaris pudorem. Vale. Florentiæ, Calend. Aprilis. M. CCCCXCIIII.

PHILIPPVS BEROALDVS

Angelo Politiano suo s. d.

Vide mi Politiane in studijs nostris politissime, quantitate, & quidem meritissimò faciam. Quicquid ex officina isthac tua luculenta depromitur, id omne probum, excoctum, ac emaculatum esse habeo persuasissimum. Imò
l (quæ

(quæ tua est in literis curiositas, & excellentia) siquid tibi adhuc adulescenti parum elimatum per incuriam elapsum foret, id tamen apud me, & reliquos, qui bene sentiunt, fieret perfectissimum, uel ob id ipsum, quòd à Politiano proueniret. Tanta enim tua iam pridem claritudo, & æstimatio, ut possis uel obsoletis nitorem dare, fastiditis gratiam, nouis autoritatem. Et ut semel finiam, hæc apud me tuorum studiorum reuerentia est, hunc tibi honorem deferre soleo, quem diuus Augustinus scriptoribus canonicis autumat sese retulisse, ut te nuppiam errori confinem esse credere ausim. Non ex amore iudicium hoc est, sed ex iudicio amor. Testes sunt scholastici sexcenti, testis est pulpitum illud, ex quo cottidie profitemur, me identidem esse præconem, & buccinatorem tuæ singularis eruditionis. Quid multa? publicè, priuatim, domi, foris, in gymnasio literario, extra gymnasium, ubique locorum, ubiq; gentium, ubique temporum Politianus à Berroaldo extollitur, celebraturq; meritisimo præconio. Tibi me uirtus tua fecit amicum. Perlegi libenter, quæ ad me peramanter, & officiosè scripsisti: perlegi libentius, quæ in Merulam eloquenter, & cordatè exarasti. Qui instar Zoili iam sibi cognomentum Homeromastigis adoptauerat: qui in cunctos seculi nostri literatos, non dentes, cum edentulus foret, acuebat, sed linguam uibrabat uirulentam: qui pati æquo animo non poterat uirtutem in iuuenibus sobolescentem. Qui ad maledicendum faberrimè formatus ingemiscebat, imò (ut uerius loquar) disrumpebatur orientem solem à plerisque omnibus iam pridem adorari, quàm occidentem. Mors hominis declarauit, quàm gratus foret omnibus. Videtur enim Merula ex gaudio esse procreatus, ita cuncti mortales ex illius obitu gaudent,

*Merula
Homeromastigis.*

dent. Quod ad me attinet, uellem uiueret, uellem peperisset criminofissima adnotamenta, quæ in me fertur diu parturisse, ut ita inter ueteranum & tyronem pugna foret conspicabilis. Forsan forsã didicisset se cornutam bestiam irritasse, & momordisse remorsurum, & quòd nostro sequitur de uulnere sanguis. Nanque nobis neque machæra hebes est, neque stylus retusus. Quòd si mortui in nos scripta publicabuntur, cogemur aduersus mortuum suscipere certamen, & uicem talionis implodere: quanquam non me fugit, quàm parum plausibilis futura sit ista contentio, & quòd cum mortuis non nisi laruæ luctantur. Gratiâs tibi uberes ago, & habeo pro honorifica illa nominis mei mentione, quam amanter nimis inseruisti epistole in Merulam graphice, luculenter que conscriptæ. Quæ enim mihi uberior laus, & uerior contingere potest, quam laudari à laudatissimo nostri temporis, eruditissimo que? Quòd scribis nescio quem perinde ac fugitiuum istinc huc migrasse, tuas que uel potius sub nomine tuo adnotationes in syluulas Statij uenditare: quis hic sit haud equidem noui, neq; quispiam est hac nota notabilis: nemo prorsus apud nos uisitur, qui aliquid inuulget, aut nomini tuo obscurum, aut eruditioni derogaturum. Adnotatiunculae autem illæ tuæ breues, & concise, quas ad me dedisti, quibus subnotantur magis, quàm explicentur loca reconditiora Syluularum aduersus Donatij interpretamenta, effecerunt, ut syluulas ueluti in transcursu relegerem. Iamq; & ipse in sententiam tuam non tam pedibus eo, quàm assensu literario. Nihil potest esse uerius, nihil pensatius. Vale, decus literarum, & me (quod facis) ama mutuiter. Si rarerer ad te scribo, causa est acruus occupationum, quibus iugiter distincor. Verum, ut inquit ille, & non of-

ficiosus amo. Iterum salue. Vale. Ex Bono. pridie Idus
Apriles. M. CCCCXCIIII.

ANGELVS POLITIANVS

Philippo Beroaldo suo s. d.

A Deo testibus non indiget amor erga me tuus, & studiorum similitudine conciliatus, & multis roboratus officijs, ut qui Bononia Florentiam ueniunt, statim quasi solemniter quò mihi se magis approbent, in tua cohorte se numerent. Vellem tamen ut laudare me tam uerè posses, quàm plene soles: quanquam hoc ipsum laudari abs te, laus est (ut mihi quidem uidetur) non ampla modò, sed & uera. Lætor autem placuisse tibi, quæ ad Merulam scripserim, qui utinam nobis ereptus tam subito non fuisset, *obrusa.* exegissemus ad obrusam quicquid ille unquam literis mandauerat. Ac puto (quod cum modestia dictum sit) perierat Merula, nisi periisset. Nunc cineres, & ossa persequi non libet, ne si liceat quidem. Nec est quòd ulla expectemus illius scripta quasi posthuma, coruos delusit hiantes, Nam nec Centuriæ usquam, nec Plautinæ quæstiones comparerent. Ita lepidus homo posteris imposuit. Dignus omnino tamen, quem professores non contemneremus, nisi professores ipse omneis contempsisset. Quod porrò ad notas attinet, quas nobis necessitas quædam penè retentantibus extorsit, satis mecum præclare agetur, si pueritiam sapere, *Pueritia.* non etiam puerilitatem uidebuntur. Vale. Florentiæ, i x. *Puerilitas.* Calend. Maias. M. CCCCXCIIII.

FRANCISCVS PVCCIVS

Angelo Politiano suo s. d.

ME uerò ipsum recens ista Miscellaneorum editio, ut delectauit sanè plurimum ob eximiam laudem, atq; ad cò immortalem, quam tibi pulcherrimo hoc opere par-

tam candidè sum pro amicitia nostra gratulatus: sic certè
 in eo commouit, atq; pupugit non parum, quòd arcana
 illa, & uerè dixerim, mysteria literarum, quæ diu nos ac
 singulatim ab oris tui oraculo exceperamus, ut his quasi
 pro iure nostro placeri nobis, & gloriari possemus. per-
 uulgatis nunc his libris, non magis nostra, id est, sectato-
 rum tuorum, quàm populi, atque adeò scholasticorum
 omnium erunt. Et de Aristotele quidem præceptore suo
 conquestum esse per epistolam Alexandrum regem Gel-
 lius scribit, quòd is scriptis, ac publicatis philosophiæ
 secretioribus operibus priuatum illum disciplinæ profe-
 ctum auditoribus suis inuidisse uideretur. Et ita tamen le-
 gendos dedit libros illos Aristoteles, ut ab his tantum in-
 telligi possent, qui eum prælegentem audiuiissent. Rescri-
 bens enim regi affirmat τὸς λόγους καὶ ἀποδομένους καὶ μὴ
 ἐκδομένους, ut iam nostra multò equior expostulatio ui-
 deri debeat, quòd Miscellanea tua sic dilucidè, ac distinctè
 conscripta sunt, ut hos libros qui legunt, os auctoris, & ut
 aiunt ὡσαύτ' φωνήν non multum, aut certè nihil desyde-
 rent. Hos tu igitur thesauros, has margaritas non por-
 cis quidem, ut dicitur, sed populo, aut quod sit etiam indi-
 gnus, grammaticorum ferulæ exposuisti. Nam per deos
 immortales, quid ego primum in hoc opere admirer? re-
 conditissimos ne locos, & quasi sanctius illud ærarium li-
 terarum, unde nihil communi percussum moneta, nihil pu-
 blici iuris effertur? An doctrinarum uarietatem, & illius
 ἐγκυκλοπαιδείας uersicolorem, & undequaque fulgen-
 tissimam uestem? An uerò testium, quos citas, & auto-
 rum dignitatem, simul ac numerum? quorum sanè pleròsq;
 hi quoq; qui sibi docti uidentur, ne de nomine quidem ipso
 notos antiè habebant. Nam de ornatu illo, ac lepòre niti-

A. Gellius
 lib. 20. cap. 4.

Libros & edi-
 tos & non edi-
 tos.

Primum uocem.

Cyclicæ doct.

diſſimæ orationis quid dicam? quæ uario quodam, & pro-
 pe uermiculato intertextu laſciuiens, omneſq; uerborum
 floſculos captans, candorem tamen ubique Latinitatis, &
 quaſi pudicitiam præfert, ut illa ipſa purpura, & mulie-
 bri mundo quam honeſtiſſimo indefſum lectorem uno
 prope decurſu, à præſatione ad extremam illam coronam
 traducat. Habemus in manus quotidie ego & Vgo-
 linus tuus hunc librum, legimus, decantamus, ediscimus, ac
 nulla iam pagella eſt, quam non decies reuoluerimus: nec
 tamen adhuc caput ullum ſic attentè, aut diligenter perle-
 gere potuimus, quin reſumentibus illud idem in manus ar-
 ridere magis nobis, atq; ut Aphrica illa, afferre noui ſub-
 inde aliquid uideatur. Ac cum illo recognoscere iuuat, quæ
 pridem, cùm iſtic eramus, te prælegente didicimus: tum
 uerò pleraque alia de liberalitate tua addita, quaſi aucta-
 rium quoddam auida, ac pendentem aure combibimus: ut
 iam ſcilicet partitam cum alijs auditionis noſtræ merce-
 dem hoc ipſo corollario non inuiti reſpondamus. Iam uerò
 quanquam quicquid ipſi ſumus, ſi quid ſanè ſumus, id totum
 tuo beneficio ſumus: quantum tamen ingenio meo applau-
 dere & gratulari me putas, ubi aliquid de penu tuo pro-
 ferri uidemus, quod nos quoq; ipſi in re noſtra noſtro que-
 ſitum Marte haberemus. Etenim licet ſanè perſpicia quan-
 tum inter aquilam ac noctuam interſit, tamen uenire in
 idem, & conſentire rationes noſtras cū tuis, id uerò ipſum
 placere, me meipſum mihi uideri nunc demum aliquid faci-
 cit. Omittam alia quædam, fraterculus ille gigantis apud
 Iuuenalem, & terræ filius apud M. Tullium, quam erudi-
 tæ ab te, & appoſite enarratus eſt. In eundem uerò ſen-
 ſum expoſitum eſſe à nobis abhinc fermè biennio in pu-
 blico, frequentiq; auditorio lectiſſimus iuuenis, & utriuſq;
 noſtrum

nostrum amicissimus Nicolaus Valorius, qui tum fortè ad-
 erat, nouit. A' miniatula quoque cera in epistolis Cicero-
 nis non admodum diuersa nostra lectio fuit, qui nullum qui-
 dem emendatiorem codicem nacti (est enim bonorum li-
 brorum in his locis mura penuria) sed tantum coniecturis
 permoti, minio, ac cera tua ponendum putaueramus. Sed
 & illud Iuuenalis cacoëthes appellari existimem iudicij Cacoëthes
 tui causa explorandi, quod mihi quidem pro Delphico
 oraculo esse non reticero. Nam cum legerim apud Cor-
 nelium Celsum cacoëthes speciem quandam carcinoma-
 tis esse, eam quidem molestissimam admodum, & diutur-
 niolem, inde per metaphoram quandam à satyro assiduam
 incessentem uomicam scribendorum carminum, hoc si-
 gnari nomine crediderim. Idq; cum adiecta insanabile,
 & egro in corde, & uerbum ipsum senescit, quod aptè
 cedit in ulcus rediuiuum: tum uerò etiam tria illa Augu-
 sti carcinomata, simili propè ratione sic dicta, quasi digi-
 to indicare uidentur. Huic tamen sententiæ meæ quamuis
 (ut mihi quidem uidetur) undequaq; in hunc locum qua-
 dranti, non prius calculum album adiecero, quam cum
 abs te quoq; doctissimo, atq; incomparabili uiro compro-
 batum iri excepero. Nec uerò illud ueremur, ne fortè me
 existimes ex ijs rebus uelle tecum conferri. Præfati enim
 iam sumus intelligere nos quantum distet ab Aiace Ther-
 sites, & simul noui facilitatem tuam, qui in laudis tuæ
 participatum, cum omnis bonos, tum præsertim tui stu-
 diosos, & amatores non grauatè admittis. Sed redeo ad
 Miscellanea, in quæ mehercule Propertianum illud iam
 decantare possumus: Cedite Romani scriptores, cedite
 Graij. Etenim siquid mihi de literis iudicij est, non iu-
 niores modò omnes longo post te interuallo reliquisti, sed

ueterum etiam scriptorum laudem in hoc quidem genere haud dubie adaequasti. Nam de copiae quidem cornu, quod nonnulli in te inuidi acuebant, sentiant alij quid uelint: mihi certe totum inane, ac uile, nec redimitum floribus, sed paleis occultatum uidetur. Sunt enim meræ nugæ, & plane (ut ipse scripsisti) crassior inter uos, quam inter Pyrrhamum & Thibsen paries extat. Atq; ut intelligas quam istius operis aeternitatem exploratissimam habeam, haud parum inuidere me fateor Michelotio, Vgolino, alijsq; compluribus equalibus, & familiaribus nostris, quod tam eximia in hoc libro præfatione citati cognoscantur à posteris, sientq; pariter tecum aeterni, & illustres. Quod si id antè mihi uenisset in mentem, uel gratia, uel precibus, aut pretio etiam, atque omni ambitus genere contendissem, ut nos quoque honestissimæ isti centuriæ adscriberemur: & quoniam alios te subinde libros subcenturiaturum esse polliceris, iam nunc honorem istum quacunque tecum mercede paciscor. De meo autem erga te singulari studio, & amore, etsi de eo te non dubitare certò scio, tamen quia ita locus exposcere uidebatur, scripsissem in præsentia aliquid, ni ueritus essem, ne tam longa, ac uerbosa epistola stomachum iam tibi, & propè nauseam fecerit: cum præsertim nihilo breuiorem elegiam, quasi coronidem quandam adiecerim, quam ijs Domini natalis ferijs per otium lusimus, admoniti patriæ, domestici laris, cuius iam non minus, quam Homericus ille Vlysses ἱεμεῖαι δὲ καὶ πτόνῃ ἀποδράσκοντα νόστοιαι: & simul ut una opera ueteribus amicis, & tibi præcipue duci, & præceptoris meo pristinam obseruantiam, & amorem testarer. Eam tu cum uacabit diligentius perleges. Et si uidebitur istorum hominum nasum non reformidare, ostendes cum omnibus, tum
etiam

Cupio & sumū
exilicē nosse.

etiam si qua opportunitas affuerit, Laurentio Medici, uiro primario, & de me, & de omni ciuitate nostra bene meritiſſimo. Vale. Neapol. pridie Calend. Ianuar.

ANGELVS POLITIANVS

Francisco Puccio ſuo S. D.

Incredibili me uoluptate tuæ literæ affecerunt. Non tam, crede, quòd noſtra Miſcellanea laudant (quanquàm id etiam) quàm quòd apud me, qui tibi olim præceptor obtigerim, ſingularem quandam uel eruditionem, uel eloquentiam tuam profitentur. Vt enim agricola uehementer exultat, ubi generoſos fœtus ex arbore ipſa legit, quam ſuis quondam manibus conſeuerat, ac diu multa cura produxerat: ita nos magnopere delectatos illa epiſtola tua ſcias, quæ mirificos iſtius ingenij noſtra opera culti nobis fructus exhibuerit. Audieram quidem ſepe antea quoque, nec ſine ingenti meo quidem gaudio, te Neapoli docere iuentutem, magna celebritate, magna gloria. Sed hæc tua nunc tamen epiſtola planè declarauit, non abeſſe à Neapolitanis, quibus ita placeas, iudicium illud antiquum ſtudioſorum, quæ ſibi olim ſedem apud ipſos propriam, quaſi quæ certum domicilium delegiſſent. Eſt enim ſtylus eius epiſtole cum (quod ego in primis exigere ſoleo) Latinus, & caſtus, tum uerò elegantem quandam præ ſe indolem ſerens, elaboratus, in laborato quæ ſimilis, hoc eſt, ita latenter, ita diſſimulanter cultus, ut in eo ſe forma, non cultus oſtendet. Facilis idem, profluens, numeroſus, non anxie, non moleſte diligens, magis quæ ſimilis negligentibus, ſed ita tamen, ut plus eo quoque pacto Veneris habeat, qualis Apelleis eſt color in tabulis. Quid igitur mirum, ſi meum quoque ſicuti Latonæ tacitum pertentant gaudia peccus, cum tales prodidiſſe diſcipulos è noſtris umbraculis uideo, quales ego
l s fortaſſe

fortasse iam nec magistros asperner? Non enim propterea quod tibi ego tunc magister, ideo nunc quoque te doctior. Nam & qui me docuerunt, ipsi deinde aliquoties in nostra schola cum cæteris discipulis defederunt. Vices ita rerum sunt, & quidem pulcherrimæ. Nec mihi certè quicquã gratius, quàm discipulos emittere me quoque ipso doctiores, præsertim si grati, si memores, si non in præceptorem quoque ipsum, sicut in parentem equulei recalcitrent. Sed & de uersiculis, mi Pucci, tuis quid dicam? quàm noua ibi multa, quàm unò antiqua, quod filum, qui color, qui cultus, quæ illecebræ, quæ mollitiæ, quæ quasi teneritudo, quàm ibi multas figuras, quàm multa lineamenta Græci Callimachi, nescio equidè an data opera, sed expressisti. Nam quod in ijs me quoque laudas, & triplici eloquio succingis, ac ne liuori quidem ius esse in nos ullum dicis, siue ita tu credas, siue tanquam poëta fingas, omnino tamen ago gratias, quoniam hoc ipsum contigisse mihi ut à docto homine, quamuis falsò, lauder, ingens profectò laus est, atque ob id uera. Sed illud, opinor, tu quidem iocans, quod quasi magnam quandem expostulas iniuriã, quia quæ prius in schola docui, nunc & in Miscellaneis peruulgauit. Quid autem hoc tua? Nunquid adhuc dictatis indiges, qui per te numeros implere omneis, ac iam præscribere cæteris potes? Quin imitare tu quoque leonum catulos, quibus cum satis dentes unguesq; creuerunt, aspernati matris ubera, prædam sibi ipsi procul in syluis captant. Sed uersari cum Baccio Vgolino te dicis, eiq; librum nostrum uoluptati fuisse. Cum Baccio tu igitur meo uersaris Pucci? Cum Baccio iocos agitas, & seria? penè dixi (quod nefas) inuideo. Sed quis non tibi eius hominis inuideat consuetudinem, quo nemo blandior, humanior, suauior? Deicrem equidem nihil

Baccij laus.

me

me illo uidisse amabilius, nihil etiam tamen amantius. Itaq; consecutus mihi, quod nemo ferè unquam, uidetur, ut sit omnibus charus, omnibus iucundus. Amaturn à principibus, sed sine aulicorum obtrectatione. Celebratur à doctis, sed sine æmuloꝝ offensione. Cum cæteris ita uiuit, ut omnium ex æquo beneuolentiam colligat, ordinum tamen discrimina non confundat. Quanta autem illi prudentia! quanta fides! quanta rebus maximis administrandis animi altitudo! quæ uis! quæ facundia! quæ acrimonia! quantum deinde amoris, officij, sedulitatis, diligentie! quæ porro in conuictu comitas, facilitas, simplicitas! quàm ubiq; candidus, facetus, ingeniosus! quàm etiam eruditus, ac literatus! quid postremò carminibus illis, siue quæ ad citharam canit ex tempore, siue quæ per otium componit dulcius, mundius, limatius, uenustius? Sed quid ego longius euagor? Fruere tu quantum potes, meam, tuamq; uicem Baccio meo: frueri Baccio, meis serijs, meisq; delicijs. Atque adeò non tantum meis, quàm omnium potius, quicunque salem modò habent aliquem. Date uerò operam (quò desiderium uestri leuius feram) crebris ut inter uos de me sermonibus sepiusimè mihi (quod dici solet) aures circunsonent. De fraterculo gigantis quid mirum, si tu eadem prodidisti fermè abhinc biennium, quæ nos abhinc fermè quadricenniū? Non ne etiã catuli sæpe duo leporis eiusdem cubile deprehendunt, si fortè iisdem uterq; uestigijs institerunt? Cacoëthes uerò non ulcus modò, sed & lenta quædam febris est, in definitionibus apud Galenum, quod & nos alibi retulimus in literas. Vtroque tamen apud Iuuenalem consuetudo mala significatur. Ceterum quid hoc est, quòd tu tam timide, & diffidenter, tam lente, tam suspiciose, tam cautim, tam quasi pedetentim nos adis? An uereris ne me istis offendas? quasi uerò

Cacoëthes non febris est apud Gal. sed ulcus malignum & contumax. 4. Therap.

uerò non laudes tuæ redundant in nos , sicut in te nostræ: quasiq; nescias me meorum familiarium laudibus plus aliquanto fauere , quàm proprijs. Ego te profectò in consortium laudum mearum (si modò meæ sunt aliquæ laudes) adeò non grauatò admiserim , ut hanc potius mihi laudem unam putem laudum omnium maximam , quòd eas tu non aspernaris. De copie cornu , Miscellaneisq; nostris (quam amore labi tu quoque potes (à te tamen) ut uerum fatear) non magnopere dissentio . Veruntamen illud interrim memini , simiam quoque ipsam , quæ turpissîma bestia uocatur ab Ennio , credere tamen suos catulos omnium formosissimos. Vale.

AVGVSTINVS MAFFEVS

Angelo Politiano suo s. d.

CVm esses Romæ apud nos æstate superiore uir doctissime , ac non multis ego antea diebus accepissem , te non minore ingenio , & doctrina , quàm cura , Herodiani uiri sanè clarissimi historias è Græco in nostrum sermonem uertisse , ad communem uidelicet studiosorum omnium gratiam & utilitatem : tanta sum equidem animi uoluptate affectus , ut nihil profectò auribus meis aut antiquius , aut optabilius afferri eo tempore potuisse existimem. Hinc enim factum est , arbitror , ut ego recenti quodam desyderio eius uisendi operis commotus , atque erectus , paulò curiosius exemplar abs te petere non dubitauerim . Quod mihi pro singulari tua erga omnes facilitate , non modò non negasti , sed & uerbis amplioribus spondidisti , id te quàm primum Florentia usq; ad nos transmissurum , ne diutius scilicet tam floridæ , tamq; amœnæ lectionis fructu , ac uoluptate careremus . Quem librum cum auide per dies multos expectassem , neq; meum ingens illud desyderiũ diutius

sustin

sustinere possem (quippe iam dubia, & incerta spe quadam
 meus detineri animus uidebatur) omni studio, ac sollicitu-
 dine, industriaq; elaboravi id efficere, quo minus tale opus
 esset mihi ulterius desyderandum. Itaq; inuento apud ne-
 scio quem dubie sanè fidei exemplari quodam, quamprimum
 iussi uolumen ipsum, ut erat, exscribi, atque exarari.
 Quod equidem arbitror partim scriptoris incuria, partim
 exemplaris uitio esse pluribus in locis corruptum, ac de-
 prauatum, nec planè suis omnibus integris membris con-
 sistere. Quam rem adnotasse haud improbè uidear, dum
 proximè luculentam ipsam historiam non incuriosè, ac con-
 niuentibus oculis perlustrauerim: quæ ad eò meas aures
 impleuit, ut in ea lectione meum omne studium, atq; otium
 per hos continuos dies collocauerim. In qua præter elegan-
 tiam, concinnitatemq; Romani sermonis, ac sententiarum
 uarietatem, illud in primis non solum præcipua laude, sed
 esse singulari admiratione dignissimum conspicatus sum,
 quòd concionibus ad eò crebris, ad eò sublimibus abundat,
 ut in ea parte insignis ipse historiarum scriptor Herodia-
 nus Cornelio Tacito nostro, ne primo quidem loco cessisse
 uideatur. In quo non minor profectò laus tua, & felicitas
 esse debet, cum in eo uertendo opere illud planè fueris asse-
 cutus, ut seruata ubique ueræ historie maiestate, nihil
 quod ad candorem, ad sublimitatem, ac decus Romani ser-
 monis, aut ad sententiarum grauitatem uel totius operis
 ipsius concinnitatem pertineat, aut requiri abs te, aut desy-
 derari posse ullo modo uideatur. Quæ ex re illud procul-
 dubio futurum de hac tua proxima factura ominamur,
 ut magnos scilicet, atq; uberes fructus, nec minores uolu-
 ptates sit cunctis literarum professoribus succisuis paritura
 temporibus. Quæ licet hæcenus non nisi ad paucorum ma-
 nus

nus peruenerit, auctori tamen iam suo eternam memoriam, & claram nominis perpetuitatem spondere affatim, ac polliceri uidetur. Nam mihi uerè persuadeo Græcum uirum Herodianum, quem ipse nuper ciuitate Romana donasti, si in nulle uolumina diligenter impressus, transcriptusq; ad manus literatissimorum hominum, semel reſeratis carceribus peruenerit, de eo singulorum iudicio, expectationiq; satisfacturum, ut in eo libello nihil nisi candidum, nisi sublime, nisi luculentum, atq; omni ex parte perfectissimum, contineri omnes ingenuè fateantur. Quamobrem nihil est, uir literatissime, quòd singularem hanc gloriam, ueluti popularem quandam auram uel contempnas, uel in postrema parte felicitatis tuæ colloces. Quæ quidem cum ex ingenij tui uiribus orta sit, ac solo uirtutis suffragio tanquam ex quodam legitimo certamine constet, in memoria profectò, ac recordatione sempiterna omnium mortaliu[m] euigilabit. Hanc ego medijsfidius futurã de te famam, hanc lucubrationum tuarum eternitatem, tanquam ex altissima quadam specula intueri iam planè uideor: nisi tamen (quod minimè uereor) singularis meus erga te amor, & antiquæ ipsius historie maiestas, & reuerentia, quam Græcis iampridem commendatam, uel potius occupatam literis postliminio tandem in patriam redire iussisti, me in hac parte cæco, & obscuro esse iudicio facit. Non potui tamen non molestissimo, & iniquo animo ferre, quòd cum proximè (ut dixi) ex deprauato illo archetypo sumptum, & emendatum non incuriosè, non surda aure, non illotis (ut aiunt) manibus retractauerim quædam in eo adedò corrupta, adedò uaria, & præpostera adnotauim, ut nullo pacto sententijs uerba congruere, aut satis competere uideantur. Quibusdam tamen in locis tentauim deprauatas libelli partes

tes, si qua possem lima, uel ingenij ratione castigare. Quod cum minimè affecutum me fuisse intelligam, cupiam que nostro huic uolumini suum ius, suam que integritatem restituui, operæpretium mehercle arbitratus sum illud ad te qualecunque transmittere, quod bene in primis abs te perlustratum, atque omni ex parte diligenter repurgatum ad suum quàm primùm dominum serena fronte, & cute candidula reuertatur. Quam curam si non molesto animo pro amico sumpseris, habebis me profectò laudum in primis tuarum uocalissimum præconem, atq; omni tempore memoriæ tuæ clarissimæ non ingratum, aut sanè frigidum debitorem. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Augustino Maffeo suo S. D.

Quantò tu erga me liberalior, & humanior, tantò me abs te maiori affici iniuria puto, uidelicet quòd inhumanus habeor, cum tecum conferor. Accepiſti me Romæ superiori æstate domi tuæ, nihiq; perbenignè libros ueteres, aliâ que monumenta, quibus tu abundas, ipse delector, ostendiſti. Rem tibi ego tamen pusillam, facilem que roganti non tribui. Quis me ferat? omnes te docti colunt, hominem doctum, doctisq; fauentem: solus ego si non contempſi, certè suspicionem dedi, quasi contempserim, Quid agam? culpam ne conferam in occupationes? sed que tantæ potuerunt occupationes efficere, ne codicem mitterem, quem domi habebam? Oblitum ne me dicam? Sed obliuisci nec potui, nec debui, quod tu tantopere à nobis homo tantæ dignitatis, tantæ autoritatis, & gratiæ, tam bene de nobis meritis petiſſes. Si factum negligentia dixerò, erit hæc ipsa negligentia uix expiabilis. Quid igitur? Nempe id quod res est, putabam quoti-

die

die cras missurum, cras tamen uidere adhuc non potui. Denique sic cogitabam: Sciet Augustinus eò plus esse apud me fiducia, quò sit minus officij. Plus amari porrò fiducia, quàm officium debet. Ergo quo plus cessabimus, plus ille nos amabit. Nec uerò ratiocinatio sefellit. Tatum enim abest, ut te offenderimus, ut honoris etiam nostri causa describi protinus egregijs & notis, & paginis Herodianum curaueris, epistolam que composueris ornatissimam, nostris refertam laudibus. Ac nequid abesset, etiam grammaticum uetustum, nec adhuc peruulgatum, quem commodari tantum uolebam, dono dedisti. Sic ergo meum consilium, si non sapiens fuit, ac certè felix. Sed cur non & sapiens, cum bene coniectauerim, prorsusq; diuinauerim? Quòd Herodianum laudas, gratum: nec enim pluris apud me munera illa pontificia, quàm suffragium hoc tuum. Licet igitur hunc ego librum penè ex tempore Latinum fecerim, tamen quoniam tu negligentia mea subscribis, ego quoque iam posthac ita illi fauebo, ceu si nihil industrie defuerit. Exemplum certè quod misisti, libens emendabo, tum epistolam seruabo tuam diligenter, ut ex occasione contra obtrectatores proferatur. In qua cum sint omnia laudanda, nisi quòd nimium me laudat: quid tamen ibi prius laudem, non inuenio. Fortasse uerò laus eius nulla prior, quàm quòd animata, & spirans, citra lectoris operam per se ipsa penè uidetur loqui. Vale.

IOANNES FRANCISCVS

Benedictus Angelo Politiano s. d.

Miraberis fortasse cruditissime Politiane, quòd ad te Mignotus scripserim, & praesertim tanti nominis uirum. Verum si ad huius calcem perueneris, inuenies profecto si ignotum, saltem tui amantissimum, & acerrimum
 tuarum

tuarum laudum propugnatorem ad te scripsisse: si acerri-
 mus propugnator is esse potest, qui nondum uelitis fun-
 ctus est officio. Agens enim hic Venetus secretarius Miscel-
 lanca tua, opus sanè multijugum, ac eruditum perlegere
 decreui. Arbitrabar enim id, quod de te constantissimè con-
 ceperam, me non minus eorum doctissima lectione, quàm
 multiplici eruditione delectatum iri. Verùm mehercule se-
 perauit (ut ille) presentia famam. Inueni siquidem non
 sellulariam, ac triuualè in eis doctrinam, sed qualem Mar-
 ci Catonis, illius uè antiquitatis fuisse memorant. Quo fa-
 ctum est, ut si prius tuus fueram amicus, nunc deditissimus
 sim: publicoq; prædicabam ore Politianum nostra ætate
 eruditissimum esse. Et ne fortassis me hæc ad adulationem
 dixisse putares, Bernardus Riccius Florentinus secretarius
 uir literatissimus, indubitans erit testis. Essent & alij, &
 præcipuè Georgius Merula, si naturalis liuor præmitte-
 ret: cum quo tui causa pugnando, res mea ferè ad Triari-
 os deuenerat, qui te furem, te Cesariani præcepti immemo-
 rem appellabat, instabatq; acrius (prout eius est institu-
 ti) amplissimam uirtutum tuarum famam deturpare, ac sta-
 tim post compositam in te inuectiuam ostendit, qua conatur
 te manifesti furti deprehendere. Ego autem uirum admo-
 nere non cessabam, hortans, & enixe rogās, ut ab huiusmo-
 di inuidioso desisteret instituto. Affirmabam enim se non
 tantum Politianum ueteranum militem, sed Picum etiam,
 què tu iure phœnicem appellas, in se concitaturum: omnem
 deniq; doctissimorum uirorum academiã: qui cum bonarè
 literarũ studiosi sint, Politiani partes acerrimè defendent.
 Verùm irrita, & uana nostra fuit omnis admonitio. Nam
 transcripturus inuectiuam, quàm primum in lucem dabit.
 Sed parturient montes, nascetur ridiculus mus. Fateor cer-

Georgius
Merula.

tè Georgium Merulam uirum doctum esse, uerum Politianum doctiorem esse nunquam negabo. Et ne cogitares me in eum hæc odio dixisse, scias uelim meum fuisse præceptorum, cui (ut Fabius inquit) tanquam alteri debeo parenti. Verum amicus Plato, amicus Socrates, sed magis amica ueritas. Et de ijs satis. Tuam in Aristotelis libros prælectionem his proximis diebus uidi: quàm adeò admiratus sum, ut stupore quodam altera dubitarem fieri Niobe. Prò Iupiter, sapit' ne hæc uulgatam aliorum lectionem? sapit' ne paedagogorum tritam enarrationem? Quicquid in uniuersali scientiarum machina continetur, in quatuor quinque uel scheidæ strictim à te repositum uideo. Faueant igitur alij cœptis, nam quem admodum de Pico uerissime dici potest, solum in literis esse phœnicem: sic quoque de te iam fatendum erit. Reliquum est, ut scias Ioannis Francisci operam ad nutum te habere. Teque sacratissimo academicorum uinculo obtestor, ut non minus me, et rebus utaris meis, quàm proprijs. Nec te pigeat Pico optimo, optimarum literarum principi me commendare. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Ioanni Francisco Benedicto . s. d.

Non minus gratae mihi tuæ literæ, quàm si tu diu notus. Idem quippe in amicis, quod in pecunia: iucundius multò parantur, quàm habentur. De Miscellaneis credo equidem ita tibi uideri, ut scribis, fortasse aliter uidebitur, cum in amoris locum censura subierit. Hoc et Merula fortasse usuuenit. Olim nos cum primis amabat, nunc (ut ais) accusationes quoque parturit, non liuore credo, sed iudicio. Cupio quamprimum clamet, Iuno Lucina fer opè. Ac si opus fuerit, egomet quoque obstetrix accurram. Prælectionem uerò, qua disciplinas omneis aut diuidimus, aut

part

partimur, admirari tum desines, cum te ad Picum conuer-
teris, cuius uno in pectore sese disciplinæ illæ omnes, tan-
tæ, tamq; multiplices explicarunt. Nam quòd utriusq; am-
bias amicitian, causa non est, ut pote iam nunc utriq; cha-
rissimus, utriq; intimus. Non enim aliter amicos, quam in
commune paramus. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Marfilio Ficino s. d.

Libros quos grauis, & copiosos de uita nuper dedisti,
accepi. Prima eorum frons, et indicium plurimum in-
uitarunt, ut capita decurrerem. Immorari in eorum lectio-
ne diutius non licuit, quoniam heri sunt redditi inter concla-
mandum ad uasa, exeunte in uenationes principe. Cras ue-
rò Ticini me esse oportet, in qua urbe (ut spero) absumam
duodecim dies. Inde regrediens ad Ficinum, id est ad uitam
meam, regressum me esse arbitrabor: magno enim me stu-
dio iam nostratia hæc oblectant, qui uetera tantum secta-
ri soleo. Nec ab re, penè totas Athenas istuc concessisse ui-
deo, ut Latinas habeamus. Id fieri nemo negarit, autore
Laurentio Medice, uiro ex omni æuo incomparabili, qui
signum quoddam omnibus bonis artibus, & disciplinis, ad
bene sperandum sustulisse uidetur: sed plura aliquando de
illo, nec pauciora de libris tuis, quibus Plato planè fit no-
ster. Interea nec gratias tibi ago, quando maximarum de-
bitor sum. Nec magis contendo ut me ames, qui te parentis
loco esse uolui. Vale, & oculis nostri seculi Pico, & Poli-
tiano me commenda. Vale, Mediolani.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Antiquario suo s. d.

In calce epistolæ cuiusdam, quam tu ad Marsilium no-
strum Ficinum scribis, mei, Piciq; mentionem faciens,

oculos nos huius seculi appellas, Gausius, fateor, opinione tua sum, delectatus te testimonio, propè etiam elatus laudatore Antiquario, præsertim apud Ficinum illum, mortui pene Platonis Aesculapium. Sed ut in me descendi, nihil omnino reperi, quod istis laudibus responderet. Conuerti ergo ad Picum, partemq; illam meam laudationis tuæ transcripsi. Nam ut solem unum mundus, ita unum habet hæc ætas oculum, non duos. Vale.

MARSILIUS FICINVS

Angelo Politiano suo s. d.

Acceperam calamum Angele, ut Homericam Musam tuā miris in cœlū laudibus, quo ad possem extollerē. Repete autē sic interpellauit me Cupido: Quid agis incepte Ficine? semper ne in laudibus Musæ uersaberis? Me lauda philosophæ, si uis absq; adulationis suspitione laudare. Si Musam celebras Politianam, Angelum solum celebras: si Cupidinem, Angelum unā, atq; Marsilium. Ego enim communis uestrum amor sum, utrunq; colo, ab utroq; color. Hec, Angele, deus ille mihi. Sed ego illi inquam, Verax est Musa Politiana, nunquam mentiri me compulit, & tu perire amor me cogis mentiri quotidie. Ita heri delicias Politianas amabam, ut iurarem eas in posterum uehementius amare non posse: sic hodie rursus amo ut iurem me heri eas non satis amasse: utq; simul adfirmem, nō posse cras ardentius amare, quā hodie. Cras istud quotidie similiter me deludit, semper adultus est meus amor, quis credat? semper & adolescens. Adolescat tamen ut placet, modò non senescat. Sed audi Cupido, non Venus amoris huius mater est, sed Calliope. Fouet hunc Musa sedulò, crescit assidue: crescat hoc fomento iugiter, & periurus sit. Non est hoc uitium in amore. Sic igitur, Angele, communem amorem nostrum

nostrum, Musamq; tuam colere unâ & debeo, & uolo. Tu Musam ipsam adora, amoris & gloriæ matrem. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Marsilio Ficino, Philosopho Platónico suo s. d.

Quid obsecro indignatur amor iste semper in nostræ Musæ laudibus te uersari? quasi uerò alius eam magis, quam amor laudauerit, qui quoniam cæcutit, ut Plato inquit tuus, ideo nec fidem facit. Itaq; iure nostro ciuili ne postulare quidem cæco licet: sed quoniam laudari iam se quoq; uult, a quo tandem laudabitur? An à Musa? quando nec in Phædro sine Musis laudatus. Sed Musis non creditur, utpote dicentibus falsa (si credis Hesiodo) similia tamē ueris. Dicunt & uera quidem (sic enim est apud eundem cum uolunt: uolunt, opinor, apud Mineruam, cui nocturna fæmulatur, quæ uel in tenebris cernit. Mineruæ porrò numen familiare tibi, sicuti Musarum mihi. Verè igitur apud nos amor noster laudabitur, licet ipse minus uerè Musam laudauerit. Solet autem (quod idem tuus auctor Plato affirmat) etiam Iouis permissu peierare amor. Vale.

MARSILIUS FICINVS

Angelo Politiano suo s. d.

SI nunc Politiane dixero me literarum tuarum acumen, & eloquentiam non mediocriter admirari, aliquis fortè me nimis admirandum existimabit: quippe cum nouitas tantum cæteris admirationem parere soleat, ego uerò etiam quæ mihi in Politiano iamdiu notissima sunt, uidear admirari. Sed re uera non antiqua numquam te, sed noua demiror. Ad eò enim feliciter Politianus meus breuissimo quodam tempore adoleuit, ut mutata forma alius

m 3 mihi

mibi iam nouusq; appareat. Ergo qui mihi puer non parum, qui multum placuit adolescens, idem plurimum perplacet adultus. Merito crescente in dies forma, creuit & gratia: atq; id quidem ea etiam ratione placet factum, quia sepe uaticinatus sum futurum. Perge igitur, fac obsecro, ut coepisti, te diuinum, ut simul me facias diuinantem. Quod autem Marsiliana tantis ubiq; effers laudibus, nihil miror. Quis enim in proprijs laudibus canendis non uehemens sit? non accendatur? Quis adeo gustu caret, ut non sibi sua maxime placeant? Retulit nobis Fracus, quid cum doctis omnibus, praesertim cum Hermolao Barbaro erga nos egeris. Quid petas ut agam? agam equidem libenter, utinam belle. Belle certe ago, atq; bene quicquid cum Bernardo Bembo meo ago. Landinus & Caualcantes innumeris te uicissim salutibus obruunt. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Marsilio Ficino suo s. d.

Non tu noua deprehendis in me quotidie, quae laudes, sed noua potius in te, quibus me laudes. Suggestit haec tibi copiam nimius amor, apud quem (sicuti Propertius ait) maxima de nihilo nascitur historia. Diuinum uero tu puto, me facies, qui fecisti diuinantem, dum quotidie diuinum te praedico. Vale.

MARSILIVS FICINVS

Angelo Politiano suo s. d.

Alamannus Donatus noster iam pridem ore illo, Politiane suo (nostri hominem) ore rotundo, altius hunc in moaum nostris auribus insonat, Commenda, precor, per humanitatem, commenda, obsecro, per sacrum istum amorem in me tuum, qua quidem obsecratione nulla sacratio, commenda quam primum Alamannum tuum Politiano.

Cum

Cum uerò tam ardentis, tamq; pertinacis petitionis, siue flagitationis potius ab eo causas diligenter exquiro, ille similiter rursus ingeminat, Commenda Ficine modò, commenda quam primum. Causam autem tam exoptatè commendationis adhuc explicat nullam. Ego igitur causam eius, qui nullam petitionis siue causam affert, sine causa similiter tibi commendo. Sed caue, Politiane, putes presentem commendationem ob hoc ipsum, quòd carere causa uideatur, esse leuissimam. Ego enim contrà, ob id potissimum tibi grauissimam uideri uolo. Nempe summum apud philosophos in quolibet rerum genere illud habetur, quod in eo ipso genere causam nullam habet, quasi non ab alio ullo, sed à seipso dependeat. Quamobrem cõmendatio præsens, cuius nulla præter ipsammet tibi adducitur causa, summa apud te commendationum omnium censeatur. Etsi Alamannus ipse, sicuti plerunq; solent, qui ad quosuis concitatus efferruntur, clamitat solum, eundemq; clamorem sæpius iam auribus nostris ingeminat, clamoris autem sui rationes ulla lingua sub rapidissimo cordis effectu hesitante plane explicare non potest: ego tamen inducijs certis adductus, opinor eum insano quodam amore Musæ alicuius formosioris acensum ardere iam totum, atq; uehementer optare saltem gratiam Politiani Musarum sacerdotis, amicitiamq; inire: quo quidem conciliatore, amata quandoq; Musa facilius potiat, Omnes ut secum studijs pro talibus annos Exigat, & pulchra faciat se prole parentem. Vale. Sed amice, quam epistolam obfignem, teste Angelo te, prædico huic Alamanno, si quando huic officio meo, minus officiosus, gratus ue uidebitur (quod absit) ei me sic prorsus exprobraturum: Ha, nimis ingrate, dicam, nonne satis à me tibi factum quondam existimabas, si te non tam Musarum sacerdoti

cerdoti, quàm ipsis Musis, quod multò maius est, uideos
commendasse? Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Marfilio Ficino suo s. d.

Herculem me uocas in libro tuo de uita, quòd monstra
domem, puto illa intuens monstra, quæ ueterum li-
bros nimis obsident, in quibus ego purgandis diu, mul-
tumq; laboro. Magnifica laus, præsertim à philosopho
illo, qui sit princeps in secta principe. Sed ego tãti nominis
pondus sustinere non queo, non magis quàm cælum, quod
ipse tamen Hercules sustinuit, Iolaum potius appellato
me, si speciosis nominibus delectaris: quòd penè oppresse
ab Hydra uetustati, uelut Herculi clamanti sum præsto
cum face. Tu tamen indulgens amori (quod et parentes
alij facere solent) nomen imposuisti filio, non quod aptissi-
mum, sed quod pulcherrimum. Vale.

*Hercules.
Iolaus.*

ANGELI POLI-
TIANI EPISTOLARVM

LIBER SEPTI-

MVS.

MACARIVS MUTIVS EQVES

Angelo Politiano s. d.

PERVENIT ad me nuper auspicio
quidem tuo, sed ductu Guarini Camertis
Centuria tua, uario splendore, multipli-
ciq; apparatu: nihil sanè letius, nihil fe-
licius memoria nostra prodijt in lucem.
Præbat enim Centurio non Latiam, sed Hetruscam uitem
gerens

gerens, omnis infantiae, atq; incitiae acerrimus expug-
 nator M.T. Cicero iam laeto, hilariq; uultu, patrocínio tuo
 deterfa macula grauioris cenfurae Argyropyli, refstitu-
 toq; ordine literarum fuarum & Philotheoron, & Scia-
 machiam agnofcere letabatur. Proxime Catullus reiectis
 Cercopithis, & Caprotinis longiore itinere Carpatinas
 crepidas refumpferat, ac fubinde commodis, atq; Hionijs
 Arrij fluctibus ridens affirabat. Hunc Oarion, atq; Har-
 pocrates iam noti, libera longo ignorantiae fitu facie feque-
 bantur. Horatius Chamelopardali, Lucretius equo Du-
 rateo, Martialis compare mulo uehebatur, circum dulcif-
 fimí moduli poëtici concentibus refpondebant. Genia-
 lia Ouidius nauia praeferebat. Martiali Graecula recan-
 tabat Echo. Ornabant Claudiano tempora purpureae rofae,
 colore Veneris coloratae. Delectauit mirifice me hoc fpe-
 ctaculum, in quo pulcherrimum planè erat afpicere, indu-
 ftria atq; opera tua omnes ferè principes linguae Latinae
 aliquid ornamenti ad fuam priftinam dignitatem recepif-
 fe. Prae caeteris uerò Iuuenalis pulfis Domitij umbris pu-
 rus nitebat, tandem Cotytto, et Cacoëthes approbat. Fa-
 ftidiebat pleraq; in primis brafficas reponi. Inde Laconi-
 cum petere uidebatur, quo fe fe agnito per te deniq; Pity-
 lifmate fuo exerceret. Praeclara deinde controuerfia uifa
 eft, dum quifq; magis fe tibi debere contendit. Hinc Sueto-
 nius falutis augurium, Afcoferam, Tetraones, automaton,
 Nafò Sibaritidos autorem, Ariftidis libellos, Priapi car-
 men, Teuthrantiam turbam: inde Quintilianus ceratinas
 & crocodilitas, Propertius ocnium, cum fparto, & afel-
 lo: Valerius duriam noctem: Liius Causarios milites:
 Alij quoq; alia tibi accepta referebant. Poftremo ferè or-
 dine Iuftinianus, qui pluribus circatricibus deformis fue-
 rat,

rat, clara fronte, rectoq; supercilio omnibus se passim exhibebat. Tibi ciuicam parabat, te uindicem, te assertorem imperatorie maiestatis ingenue fatebatur. Verum extrema centuria subtristes quidam incedebant. Dolebat siquidem A. Gellius ænigma Varronis, quod ad exercenda ingenia inuolutum reliquerat: & Ausonius legem puto Sphingis ueritus, scirpos, qui hæcenus insolubiles habiti sunt, te omnibus explicuisse. Longè uerò ab his Domitius nubila fronte, ac deiectis ad terram oculis, præterea candidus, & comptus uidebatur, ubi proximè accessit, fucatus, accersitis quoq; pigmentis ornatus, compositusq; apparuit. Fœdissimæ tamen macule censura tua relictis tectorijs, qui de se quæ ue hominis natura esset facile indicabant. Iamq; Attegiæ, in quibus hæstauerat, quàm præclarissimas illas Medicæ familiæ ædes malebat, ubi præstigiosis commentis fortasse locum inueniret: cum isthinc quæ corrupta, inuersa, aut supposita olim Laurentio, ac Iuliano Medicibus persuadere conatus est, deprehensa à Politiano, reiecta, atq; explosa perspiceret. Verùm dum hæc uel illam intentus spectarem, non potui sub primum aspectum singula colligere, quæ mediam Centuriam uario decore pulcherrimè aspergebant. Effugerant siquidem Pliniani Poppisimi ad Fulgetras, Leo quoq; Nemeæus à Luna defiliens, & canis Hercules, qui purpuratis fortè labris tyro delectabat. Multaq; præterea quæ supremum ingenium, operosam industriam, exactam atq; multiplicem doctrinam, purum, erectum, elegans, perpetuoq; sibi constans dicendi genus apprimè commendarent: & quæ doctissimus quisq;, & sincera ueritatis studiosus, qui uel ipsos antiquorum codices archetypos cupiat sine controuersia, omni laude, ac fauore cumulabit. Equidem si citra inuidiam

¶

& reprehensionem, uel infimum mihi in eo numero locum
 uindicem, non infimas tamen, aut uulgares tibi laudes de-
 bere sum uisus, nec officio deesse uolui. At ubi me collegi,
 Quid ago? inquam: uid lucis, aut splendoris à me accipiet
 qui clarissime quæq; Romanæ linguæ lumina quotidie sus-
 citat, & accendit? Abundè quidem & nitidus, & splend-
 idus uideri debet, qui alios illustrat. Non uideo profectò
 quid iunius aut alterius approbatione, ad cõsummatam lau-
 dem tuam possit accedere, cum Oratores, Poëtæ atq; Histo-
 rici, eorumq; interpretes studium tuum, ac doctrinam sin-
 gularem necessariò testentur. Hoc Cicero, hoc Quintilia-
 nus, Catullus, Propertius, Plinius, Liuius, ac cæteri demum,
 qui Centuriam implent, uel inuiti præ se ferent. Nemo sane
 leget illorum monumenta, qui ubi eos locos attigerit,
 quos tu aut correxeris, aut restitueris, uel fidelius fueris in-
 terpretatus, nominis tui possit obliuisci. Viues igitur cum
 illis, & perpetuo uiues, ut par est, quorum scripta ab in-
 iuria audacis inscitiae, & ignauæ posteritatis undicasti.
 Nam qui apud Latinos aliquandiu docti sunt habiti, dum
 multa minus cognita, minus ue inspecta temere transeunt,
 approbare sunt uisi. Inde frequentes maculæ clarissimis
 autoribus iniustas cernimus, quos modò Politianus si polit,
 si abstergit, si emendat, & ad propriam reducit dignita-
 tem, meritò sanè cum illis immortalitatem assequitur. Pro-
 deant ergo aliæ Centuriæ, & tota acie cum barbarie de-
 cernatur. Nam si una uertit in fugam, tota classis, aut le-
 gio facile triumphabit. Musset inuidia, uel libertus mur-
 muret, Hæc mea sunt, ego prior inueni, ita sensi, hæc abs-
 tulit, hæc surripuit, sibi illa supposuit Politianus, nugæ &
 rapina. Ego sane, ut de me loquar, antè, quàm Venetias
 annauigares, Harpocratem ex Varrone, & Quidio satis
 nouer

noueram. In aspiratione Arrij nunquam dubitavi. Ocnura
 apud Propertium ex lectione Plinij iam pridem emenda-
 ram. Aenigma Varronis pluribus solui, & ne quæ damno
 uitia subeam, pleraq; alia noui, & docui. Cur autem
 non scripsi? cur non edidi? Mea est culpa, tua est laus.
 tua est gloria, conueni tecum. Cui mirum? Communi lite-
 ratorum iure hæc sunt communia, patent occupantibus.
 Verum his tantum adscribuntur, è quorum sinu iam sua
 prius euolarunt. Gaudeant alij umbra, uel intra limen se
 contineant, ibi signum semper expectent, ibi obstrepant,
 ibi contendant. Tu uerò cum laude per stadium curras, tu
 coronatus incedas, qui rinocerotes, aut mastiges non hor-
 ruisti, nec liuidæ censuræ aleam subire. Fruere igitur partæ
 uictoria, & præclari certaminis, in quo nec laboribus,
 nec periculis cessisti. Consensum doctorum nomini tuo ad
 eternitatem præmia repone. Tu quoq; felix Centuria
 quantum præstantissimo duci debes, qui ad amuissimæ omnis
 disciplinæ te instruxit? Abi uictrix, tutus est tibi congres-
 sus, nihil obstabit. Nam (ut uerbis Papinij te alloquar, qui-
 bus ille Thebaidem est affatus) iam fama benignum Stra-
 uit iter, cœpitq; nouã mōstrare futuris. Iam te magnanimus
 dignatur noscere Cæsar (Quo etenim Cæsare Laurentius
 tuus unicum literarum præsidium habetur inferior?) Italia
 iam studio discit, memoratq; iuuentus. Nec meritis honori-
 bus mors expectanda, sed auctori uiuenti decus, atq; sentien-
 ti literarum studiosi iam meritò impendunt. Hæc ad te
 scripsi tumultuario stylo, ac licentiore epistola. Excusabis
 tantum occupationes meas, quibus nimium distringor, &
 primum ingenij motum, quem celeritas maturare non po-
 tuit. Malui tamen hæc quæcunq; essent, ad te mittere, quàm
 diutius à me officium desiderari. Omnia enim tibi debere
 sum

sum uisus, ex quo te semel Venetijs sum allocutus. Cepisti enim me nimirum aureis eloquentiæ tuæ hamis, & tenacioribus filis implicuisti, quibus nec uolui, nec potui unquam explicari. Vtinam mihi par esset ingenium laudibus tuis, uel saltem, quod olim fuit, ut cupiditati meæ satisfacere. Fuit, fuit, inquam Macarius, nunc tantum reliquæ sunt sæuissimæ apoplexiæ, quæ me non multò post, quàm à me discessisti, dum publice Horatium profiterer, repente corripuit. Nota est pestis. Inueniet nec hoc fidem (ut præteream biennium, quo attonitus sinistra quoq; corporis parte penè syderatus per omnem difficultatem uitam traxi) me aliquandiu nullas literas tenuisse? Cognoscebam libros, literas ignorabam: qua parte nihil sæuius, nihil crudelius expertus sum. Tandem ad me redij, ac paulatim diuino auxilio, industria medicorum, & benignitate patrij cœli liberatus sum. Nondum tamen Macarium agnosco, reliquias uideo tantum, quas uiris doctis, & tibi in primis dedicauit. Neque quod morbus ille teterrimus reliquit, alia uis unquam Politiano meo eripiet. Vale. Camerini.

ANGELVS POLITIANVS

Macario Mutio equiti Camerti s. d.

ACcepi superioribus diebus elegantem abs te epistolam, doctam, copiosam, grauem, summo etiam artificio conscriptam, summo ingenio, qua Centuriam nostram uelut in Circensi pompa uario tu quidem ornatu, uarijsq; insignibus ostentabas. In ea uerò mihi non magis Oratorem facundum, quàm Poëtam diuinum uideris exhibuisse, qui sic excellenter pulcherrimas, atq; admirabiles uisiones non modò animo conceperis: sed & oculis representaueris. Viuunt imagines in tuis uerbis, & spirant. Vegetæ sunt,

sunt, actuosæq; non otiosæ, non lentæ, non cessantes: Hilaria scilicet ipsa me usfidius expressisti. Sic ubiq; personata occurrit uarietas. Nec tã profectò apud me, quàm apud te culta Miscellanea mea sunt, ac plus fortasse iam tibi quàm auctori, parentiq; debent. Agnoui Macarium prorsus illum qui mecum Venetijs olim congressus, quodam penè facundie sue torrente me rapuit: agnoui, nec ei quicquam morbus ille pestifer detraxerat, quod non etiam magno cum sœnore bona ualetudo restituerit. O si mihi concederes usuram paul' sper eloquentiæ tuæ, quàm penitus in eius epistole me laudes insinuarem! Quæ mihi pro clypeo, et muro contra liuoris impetus, imò quæ non epistola mihi, sed quædam propè immortalitas. At enim quoniam id rerum natura non patitur, circumferam certè, dimittam, spargamq; eam per omnium aures, uidelicet ut enixè laudetur semper ab omnibus, nec tamen unquam putetur laudata satis. Vale. Varinus ciuis tuus, auditor meus, ad summum linguæ utriusq; fastigium pleno gradu contendit, sic ut inter doctos iam conspicuus digito monstretur.

TIDEVS ACCIARINVS

Angelo Politiano suo s. d.

Inciderunt in manus nostras ueluti mutilata ramenta quædam interpretationum tuarum in Papinij Syluas, quibus aut intacta à Domitio explicas, aut explicata ab eo meliora reddis, Angele uir eruditissime. Hæc ego diligentissime pensitata, non potui non uehementer probare, sumq; coactus et ingenium tuum suspicere, et doctrinam singularem tuam mirificis laudibus persequi. Tametsi sua luce clarissimi uiri alienis igniculis minus indigeant. Igitur etsi non sum de te benemeritus, nullaq; extet in te officia mea, peculiari tamen humanitate tua, qua cæteris omnibus te præst

præstare una, & constanti omnium uoce audio, rogo, inò obsecro, & obtestor, ut tuis mihi literis significes, an aliud uel in eundem Papinium, uel in alios Latinos autores edideris, quod à cæteris discrepet interpretibus. Ariolari enim licet multa & præclara & cognitione digna abs te acris ingenij uiro collecta. Quibus si me impertire uolueris, non parum me tibi debere profitebor. Non sum nescius tibi nõ deesse librarior, pecunias ego ad te per colybiſtas numerabo. Age igitur, & amicitie meæ auspiciem uoluntatem ne contemne, ut apud me amicum incuntem autoritas imminuatur tua. Tu uerò siquid à me exigis, impera, polliceor imperata facturum. Sum ego ex agro Piceno oriundus, sed fatiſ uolentibus, & nouercante fortuna in Brutijs Consentie profiteor. Et qui hæctenus principum familiaritate sum usus, nunc syderibus aduersantibus ludum aperui. Bene uale, & me ama, cum te uenerer, & obseruem. Consentie, XIII. Nonas Iunias.

ANGELVS POLITIANVS

Tydeo Acciarino s. d.

Non tam auersus equos nostra Sol iungit ab urbe, ut huc quoq; tui nominis fama non penetret. Illa te uindicat à fortune iniuria, nec patitur Consentie delitescere. Qua tamen in ciuitate si ludum aperuisses scribente adhuc Lucilio, Siculis tantum profecto, non etiam Consentinis ille scripsisset. De interpretationibus nostris, quas ais in Papi- nij Syluas casu quodam peruenisse ad te, sic habeto, neq; di- etatis fuisse à nobis, neq; compositas. Studiosus forsitan eas aliquas, enarrante me (quæ licuit) orationis cursum calamo subsecutus exceperit. Nec autem quicquam habemus, quod in hoc genere tibi nunc mittamus. Spargere enim talia solemus in populum, nec inde nobis quicquam retinemus. Ti-
bi

bi tamen habemus gratiam, uel quòd nostra friuola tanti faci-
 cias, uel quòd amicitiam tam diligenter expetas: dignus
 hoc ipso nimirum, qui iam non in ueteribus modò nostris
 sed & in magnis amicis numereris. Vale.

BACCIUS VGOLINVS

Roberto Saluiato s. d.

Meritò te, Roberte, docti diligunt, quos miro quodã
 ardore coluisti semper, & studiosi omnes amant:
 quos non modò opera, sed & impensa iuuas ut commodius
 proficiant. Ego uerò etsi nec doctis, nec studiosis quidem
 annumerandus, plurimum tamen tibi debere me fateor,
 quòd per te nobis uel remotioribus copia facta sit diuini
 admodum operis, editi nuper à Pico Mirandula, uiro sanè
 præ omnibus qui sint, quiq; fuerint admirando: quem re-
 ctè non iam Picum, sed suam uocat phœnicem, in sacra Me-
 dicum lauro nidificantem, Politianus meus, aliud ætatis no-
 stræ miraculum. Illius tu librum de septiformi sex dierum
 Geneseos enarratione ueræ Philosophiæ & Christianæ
 religionis argumētum magno Laurentio Medici, patrono
 meo dicatum, cum diligentissimè imprimendum, tum ad lo-
 ca diuersa ac distantia transmittendum, & plurimis eius le-
 ctionis percupidis uel gratis habendum curasti. Quos in-
 ter & mihi contigit per Victorium Caianum tuum, homi-
 nem multi ioci multaq; suauitate aspersum, & salibus,
 optato hoc munere potiri. Hoc tuum in uiros claros stu-
 dium, hanc in omnes uirtutis amatores officiosam liberali-
 tatem, qui non laudat, & gratiore affectu prosequatur,
 is ab omni humanitate discors, & à literatorum consue-
 tudine alienus proculdubio est habendus. Non enim pu-
 blicæ utilitati consuli à te amantius, rectius, celerius ue-
 puit. Quare hoc apprimè tibi esse exploratum uelim, haud
 tenui

tenui mercede sumpſiſſe te huiusmodi prouinciam, cum inde & bonorum gratiam, & non mediocrem gloriam ſis conſecutus. Vale. Neapoli.

ANGELVS POLITIANVS

Baccio Vgolino s. d.

LEgit epistolam mihi nuper tuam Robertus noſter Saluiatus, in qua cum gratias ageres, quòd eruditissimo te libro Pici noſtri Mirandule donauiffet, mentionem quoq; obiter noſtri facis. Nec autem me dubitas, ut amori nimum indulgens, appellare alterum noſtræ ætatis miraculũ. Negare nõ poſſum Bacci, quin tua mihi grata uoluntas omnino fuerit, gratus animus, utinam que uerè addere poſſem, gratum teſtimonium. Sed nimis magna iſta laus, nec noſtræ mediocritatis eſt, qua non efferor, ſed obruor. Quis enim uel illud ſaltem patiat, me cum Pico Mirandula conferri, qui tam multis unus bonis abundat, ut unus omnium laudes exhauriat? Quare te rogo, ne me illius poſthac, ſed meo modulo metiaris, contentus in me uulgatis iſtis laudatiunculis, que ſecundæ notæ hominibus competant. Sed heus tu, nimis bella proſectò tua mihi illa epistoſta eſt uifa. Nec enim puto laudatio impoſuit, quam non agnouit. Latine ſcribis (ita me deus amet) & eleganter: nec quaſi diuerteris in hæc ſtudia, ſed quaſi migraueris. Vale.

ALDVS MANVTIVS ROMANVS

Angelo Politiano s. d.

ANnum abhinc tertium, quo Veneti Ferrariam oppugnabant, me ut uel dei (ut aiunt) nedum hominum bellum ſugerem, ex urbe Ferraria Mirandulam contuli ad Ioannem Picum, principẽ ætatis noſtræ doctiſſimum, quòd & amaret literatos uiros, & faueret ingenijs. Ibi Emanuel adramytenus familiariffimus meus, tuam mihi Græ-

n cam,

cam, quam ad se dederas, ostendit epistolam, ornatè quidem, & doctè, atq; copiosè scriptam: quæ non à Romano uiro, sed à mero Attico, qui Athenis semper fuisset, elucubrata uidebatur. Quamobrem cœpi, mi Angele, amare te uehementer, doctrinam tuam, atque ingenium non mediocriter admiratus. Deinde Emanuel suo cum principe Ticinum profectus est, ubi paucis antè mensibus, quàm ad te scriberem, excessit è uita. Cuius interitu ita quidem moueor, ut multis annis grauius nihil, & molestius tulerim. Erat enim homo & moribus apprime ornatus, & Græcis literis sanè quàm doctus, meiq; amantissimus. Non possum igitur non moerere tali amico orbatus, quanquàm meo magis ipsius incommodo, quàm illius. Nam illi ad superos facilimum fuisse cursum, quoniam & bene, & beatè semper uixit, non sum nescius. Quapropter malum, si quod accidit, meum est. Iuit, in quâ, ille Ticinum, ego uero Mirandula Carpum perrexi: quò cum aliquot post mensibus uenisset & Picus noster, Rusticū mihi ostendit tuam, quæ mihi Angele mirificè auxit amorem erga te meum. Ibi enim perspicui facile potest quantum abundes ingenio, quanti homo sis studij, quanta tibi bonarum literarum sit copia. Nec uereor tibi me adulari ducas, εἰ σαυτὸν γινώσκεις. Scis enim, quàm ipse scripserim, esse impendio plura. Taceo autem & quæ de te mihi dixit is ipse Picus, & dicit quoties in tui incidimus sermonem (nactus es enim dignum præconem laudum tuarum) & quæ retulit mihi Alexāder Sartius Bononiensis, homo uerus, ac integer uitæ, scelerisq; purus, necnō quantum ex ipsius sermone colligere potui, tui studiosissimus. Quid plura? Hisce tuis impulsus laudibus non potui ad te non aliquid literarum dare, ut facerè te certiozem, me ita esse tuū, ut posses omnia de me tibi constantissimè polliceri.

Incred

Si te ipsam cognoscis.

Incredibilis enim erga doctissimum quenq; meus est amor, qui me etiam coëgit, ut ad te scriberē, peteremq; ut me pro tua erga studiosos uiros humanitate, inter tuos mi Angele connumerares: quod ut facias, te quantum possum rogare, rogo. Quod profectō feceris, si me uteris familiarissimē, mihiq; quoties usu uenerit, non secus iusseris, ac cuius ex domesticis tuis. Sic enim tua uirtus postulat, facitq; ut sim tuus quoad uiuam. Vale. Carpi. v. Calen. Nouemb.

ANGELVS POLITIANVS

Aldo Manutio Romano suo s. d.

REddite mihi fuerunt literę tuę, quę perspicuē declarant, non modō quā sis homo doctus, uerum etiam quā mei studiosus. Est enim scribendi genus illud tuum minime triuiale, cultum quinimo, subactumq; uelut exercitatione multa, sparsumq; deniq; fruge bona ueterum lectio- num. Tum epistolam sic laudas nostram Gręcę scriptam, quippe ad Gręcum hominem, magis ut amorē uidearis habuisse in consilio, quā iudiciū. Sed tamen utcunq; sit, equidē tibi uel ob id placuisse eam letor, quōd quanto ego tibi fuero doctior, tantō minus fortasse pœnitebit amicitiam te nostram tam cupidē, tam uehementē expetisse. Facit autem, ut in ea mihi epistola faucam nonnihil, Emanuel ipse Adramytenus, qui respondens ita proorsus ultra modū laudauit, ut omnibus me suis Gręcis, quicumque aliquot antē seculis scripserunt, hominem citra mare natum, non dubitauerit anteferre. Iurare illum solitum quoq; Picus meus literis significat, dum legeret hanc epistolam, ne ipsas quidem tam esse Athenas Atticas. Quare placerem profectō mihi Gręci hominis testimonio, nisi Cretensis fuisset *Cretenses men-* Emanuel. Etenim hoc genus ut mendaces notauit Epimē- *daces.* nides: qui tamen et ipse Cretensis, ut mentiri non minus

potuerit: ideoq; non mendaces illi. Sic ergo uerus Epimenides, atque ita rursus illi mendaces. Vides hunc dialecticorum *Ἐπιμένειος*. Mihi tamen extra iocum ueros esse omnino Cretenses libet. Iam quoniam de epistola me amo, ne palpum quidem rei jciam, quod obtrudis Rustici nomine: monstrum enim prorsus, imò autē scelus inexpiabile, si laudatori suo poëta non crederet. Sed cupio præsens te præsentē frui aliquando, siquidem absens ita delectas. Accipio uerò iam nunc inter amicos, & quidem primi ordinis. Nec enim explorandus ultra, quem Picus noster receperit. Ille inquam Picus, cuius nunquam nec cessauit ingenium, nec errauit iudicium. Alexandro Sartio cottidie plus debeo, tibi que esse cum familiarem summopere gratulor. Vir est perfectò sincerus, candidus, amœnus, idem fidus, acer, ingeniosus, experiens. Hunc uelim meo nomine plurima salute impertias, quando me assidue laudat, estq; non inter postremos Pici nostri familiares. Vale.

Alexander
Sartius.

MATTHÆVS VERONENSIS CANONICUS regularis Roberto Saluiato S. D.

VT cæteros soles, qui gratia tibi digni uidentur, ita me quoq; cum ueneratione, tum meritis es prosecutus. Quin & que mea legisti, probata non modò tibi, acceptaq; succe, uerū etiam illa sparsisti cum laude, & longè splendidiore, quàm ea ipsa prædicari mereantur. Tum mihi sæpe & amice illud suasisti, ut nostra salutaria gaudia imprimenda proferrè. Quod & Ioannes Mirandula, & dulcis Politianus noster fecère: quorum alterum obstupescimus tanquam fulgorem seculi nostri, altero optimarum etiam literarum magno, grauiq; magistro insignis, & leta est omnis Hetruria. Impressa itaq; sunt, ei uno ueluti partu uolumina supra sexcenta in lucem edita sunt: de quibus unum
transf

transmittimus tibi, ut nostrum aliquid in manibus habeas: quod quoties legas (si non id antè fecisti) spreta terrenarum omnium rerum amara dulcedine, inani, falsaq; lætitia, felicitatem alto, atq; firmissimo animo querās: & certum illum, directumq; callem mi Roberte sequare, qui te ducat ubi maxima bona, & sempiterna sunt gaudia. Quoniam uerò nullis ornamentis adiunctis, sed qualis duntaxat euasit ab arte purus & nudus proficiscitur ad te libellus, illum tu Roberte & ornare minio, & amicare tegumento curabis, qui es liberalis, & diues. Vale.

ANGELVS POLITIANVS MATTHÆO
Bosso Veronensi canonico regulari s. d.

Honorifica mentio, quam tu fecisti de nobis in literis ad Robertum: magis ibi tamen amorem tuum, quam meas agnosco laudes. Sed illud ex arte, quòd falsò me laudaturus, à ueris Pici laudibus incepisti, uidelicet ut per illum de me tibi credatur. Fortasse autè me talem credis etiã, qualem prædicas, propterea quòd sic amor à Pico: sed non ob ista me Picus, ob amorem potius amat, ob amorè, qui non cæcutiat. Hoc est enim cur unus omnium penitus hunc amò, quòd unus omnium penitus inspicio. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Ioanni Baptistæ Midæ. s. d.

Agerem tibi gratias, quòd ubiq; me laudas, sed uereor ne laudes ipsæ, quibus me afficis, fidem perdant, si pro ijs tibi gratias agam, quasi debeam, quasiq; ueræ laudes non sint. Nam pro ueris, hoc est, pro suis laudibus nemo cuiquam debet. Quis enim pro suo debeat? At ego tibi me debere tamen dicerem, nisi mihi nimis magnam faceres in hoc iniuriã, quòd es amicus. Ob id enim tibi nò creditur, cum me laudas. Sed interim te quoq; furtim laudas.

11 3 Nam

Nam si non laudari ego meritò putor, habetis tu tamen ingeniosus: si meritò, bonus. Vt autem rectius egeno, quàm diuiti datur: ita rectius qui caret, quàm qui suis laudibus abundat, laudatur. Mihi certè nō minus tuæ gratæ sunt laudes, hoc est, alienæ, quàm si meæ laudes forent. Non enim minus profunt. Vt ergo non minus aliquando bene pascimur alieno sumptu, quàm nostro: sic non minus aliquando decenter alienis ornatur laudibus, quàm nostris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Hieronymo Porcario s. d.

Antonius Zenus homo cūm cæteris in rebus, tum maximè in amicitia diligentissimus, multa mihi sæpe de ingenio, de literis, de moribus etiam tuis, præcipuè tamen de humanitate narrauit, et ut ad te scribã, uehemèter hortatus est. Ego uerò libenter obsequor cãdidissimo uiro, suauißimo amico. Tibi que nunc has literas ob id scribo, quò certior te faciam, me, quanquàm adhuc os tuum non uidi, tui tamen esse studiosissimum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

cuidam s. d.

Multò æquius fuerat denegare statim, quod tam uehementer rogaueram, quàm postea non perficere, quod tam liberaliter uir grauis promiseras. Non enim tunc fuisset iniuria, quia nondum debebat: at nunc est, quia iam debes. Debes, quia promisisti. Non enim credo adhuc te quoq; esse ex illo hominum genere, quos promissa non alligant. Crediturus idem nec ne sim deinde tibi, est in manu. Tantum rogo, si beneficium tribuere mihi non uis, desinas tamen esse iniurius. Desines autem, si sperare diutius frustra uetueris. Deniq; debebo tibi multum, si quod opto præstiteris: mirabor multum, si non præstiteris. Vale.

ANG

ANGELVS POLITIANVS

Antonio Zeno suo S. D.

A MOREM fugitiuum, quem penè puer adhuc è Græco in Latinum conuerti, non sententijs modò, sed numeris etiam seruatis, ac liniamentis penè omnibus: cupienti, flagitantiq; diu tibi mitto tandem. Causa uerò cur tam serò miserim fuit, quòd aliquandiu mecum deliberaui prius, an mitterem. Multa enim longo post interuallo retractati displicuerunt, quæ tunc fortasse, cum scribebam, uisa sunt optima. Corrigere nimis durû, quod ita diu iam inueterauerat. Mitto elegiam quoq; de uiolis, alterum eius ætatis lusum. Nam & eam te nimis cupere significasti. Mihi certe nihil esse in ijs uidetur, quod probes, præter indolem fortasse. Rogarem uerò, ne cui nugas istas ostenderes, nisi me scirem prorsus frustra rogaturum. Non enim ob aliud puto nostra requiris, nisi ut quàm plurimis ostendas: quoniam (qui tuus est erga nos amor) placitura statim, quia nostra sunt, omnino confidis. Epigrammata tibi non mitto: quòd ea simul cum Græcis publicare statim cogito. Vale.

AMOR FUGITIVVS È GRÆCO
MOSCHI.

Cum Venus intento natum clamore uocaret,
Si quisquam in triuijs errantem uidit Amorem,
Hic fugitiuus, ait, meus est, pretium feret index
Basiolum Veneris: quòd si ad me duxeris illum,
Non tantum dabo basiolum, plus hospes habebis.
Insignis puer est: ten omnia percipe signa.
Non est candidulus: uerum ignem imitatur, ocelli
Acres flammeoli, mala mens, suauissima uerba.
Quod loquitur, non sentit idem, uox mellea: sed cum
Ira inflammatur, tum mens est aspera, fallax,

Fraudator, mendax, ludit crudele puellus.
 Crispulus est olli uertex, faciesq; proterua,
 Exiguæq; manus, procul autem spicula torquet.
 Torquet in umbriferumq; Acheronta, & regna silentum.
 Membra quidem nudus, mentem uclatus, auisq;
 More quatit pinnas, & nunc hos, nunc petit illos,
 Sæpe uiri pressans præcordia, sæpe puellæ.
 Arcum habet exiguum, sed & arcu imposta sagitta est.
 Parua sagitta quidem, sed cælum fertur adusq;
 Parua pharetra olli dependet, & aurea tergo.
 Sunt & amari intus calami, quibus ille proteruus
 Me quoq; sæpe ferit matrem: sunt omnia seua.
 Omnia, seq; ipsum multo quoq; seuius angit.
 Paruula fax olli, solem tamen urit & ipsum.
 Verbere si prendes, age, ne miserrare puellum.
 Si stentem aspicias, mox ne fallare caucto.
 Sin arridebit, magis attrahet: basia si fors
 Ferre uolet, fuge tu, sunt noxia basia, in ipsis
 Multa uenena labris: si fors ita dixerit, heus tu
 Accipe, nempe tibi cuncta hæc mea largior arma:
 Ne continge, caue, fallacia munera amoris.
 Omnia quippe igni sunt infecta illius arma.

ELEGIA DE VIOLIS.

Formosæ ô uiole Veneris munuscula nostræ,
 Dulce quibus tanti pignus amoris inest,
 Quæ uos, quæ genuit tellus? quo nectare odoras
 Sparserunt Zephyri mollis & aura comas?
 Vos ne in Acidalijs aluit Venus aurea campis?
 Vos ne sub Idalio pauit amor nemore?
 His ego crediderim citharas ornare corollis,
 Permessi in roseo margine Pieridas.

Hoc

Hoc flore ambrosios incingitur ora capillos,
 Hoc tegit indociles Gratia blanda sinus,
 Hoc Aurora suæ neçtit redimicula fronti,
 Cum roseum uerno pandit ab axe diem.
 Talibus Hesperidum rutilant uiolaria gemmis,
 Floribus his pictum possidet aura nemus.
 His distincta p̄ij ludunt per gramina manes.
 Hos foetus uernæ Cloridos herba parit.
 Felices nimium uiolæ, quas carpsit illa
 Dextera, quæ miserum me mihi subripuit.
 Quas roseis digitis formoso admouerit ori
 Illi, unde in me spicula torquet Amor.
 Forsitan & uobis hæc illinc gratia uenit,
 Tantus honor dominæ spirat ab ore meæ.
 Aspice lacteolo blanditur ut illa colore,
 Aspice purpurcis ut rubet hæc folijs.
 Hic color est dominæ, roseo cum dulce pudore
 Pingit lacteolas purpura grata genas.
 Quam dulcem labris, quam late spirat odorem.
 En uiolæ in uobis ille remansit odor.
 O fortunatæ uiolæ, mea uita, mecumq;
 Delicium, o animi portus, & aura mei.
 A uobis saltem uiolæ grata oscula carpam,
 Vos auida tangam terq;, quaterq; manu.
 Vos lacrymis satiabo meis, quæ mæsta per ora,
 Perq; sinum, uiui fluminis instar, eunt.
 Combibite has lacrymas, quæ lentæ pabula flammæ
 Seuus amor nostris exprimit ex oculis.
 Viuite perpetuum uiolæ, nec solibus æstas,
 Nec uos mordaci frigore carpat hyems.
 Viuite perpetuum miseri solamen amoris,

O uiolæ, o nostro grata quies animo,
 Vos eritis mecum semper, uos semper amabo,
 Torquebor pulchra dum miser à domina:
 Dumq; cupidinæ carpent mea pectora flammæ,
 Dum mecum stabunt & lacrymæ, & gemitus.

ANGELVS POLITIANVS

Paulo Comparino suo S. D.

Rogasti me superioribus diebus, ut quoniam fabulam Plauti Menæhmos acturi essent auditores tui, prologum facerem genere illo uersiculorum, qui sint comœdiæ familiares: simul ut obiter notarem quosdam nostræ ætatis non quidem Plautos, sed tantum pistores, qui comœdias absq; uersibus, nullo nec artificio, nec elegantia docent, & ut actæ primum sunt, tenebris ipsimet (in quo nimis eos laudo) perpetuis damnant. Quæ tamen ab imperitis aliquando non improbentur, quoniam scommata sepe isti quædam commiscunt antiquorum, quæ tamen ipsa quoq; dum malè collocant, infamât. Postremò, ut & stylum Plauti laudarem, totumq; hoc agendi genus ab indoctis quibusdam, sed molestis prædicatoribus defenderem: qui moribus officere clamitent, quicquid usquam sit elegans, aut eruditum, contraq; studium, propositumq; hoc uestrum plebeculam concitent. Gessi tibi morem, nec minus libenter, quàm celeriter candido amico, de que nobis benemerito, quanquàm (ut scis) otij non satis habebam, Romam tum maxime proficiscens, itineriq; iam paratus, atque accinctus. Et eum quidem prologum, qualisqualis est, mitto ad te, cum gratia (si nihil aliud) celeritatis. Vale.

PROLOGVS IN PLAVTI

MENÆHMOS.

Heus heus, tacete, sultis, uos, ego ut loquar,

Nam

Nam nostra conducta est huc lingua, uestri oculi.
 Vos spectare decet, nos loqui, & fabulam agere.
 Alioqui capite ipsi hunc ornatum scenicum,
 Atque exporgite lumbos, tum nos sessum ibimus,
 Spectabimusq; uos taciti, aut ridebimus,
 Aut si actio frigebit, dormitabimus.

Comœdiam Menæmos acturi sumus
 Lepidam, & iocosam, & elegantem, ut nil supra:
 Sed mendosam alicubi tamen, culpa temporum.
 Inerunt in ea nonnulla, ne nobis quidem
 Satis intellecta, sed hæc erunt pauca admodum.
 Quæ si minus placebunt, auribus expuite,
 Aut deuorate, ceu soletis catapotia.

Romanus est hic sermo, Romani sales,
 Nihil inuenustum est, aut ineptum, & Græculum:
 Quale solent nugari molitores ceteri,
 Quorum nec ullis uersibus Comœdiæ,
 Nec argumento constant perplexabili,
 Nec quicquam habent Comœdiæ, præter titulos.
 Non ipsæ secum congruunt, nec adest fides
 Rebus agundis, ac nec personis indoles,
 Tantumq; si quid furtiuum est, id eis placet,
 Quippe alienis insidiantur laboribus.

Facient profectò maiora opera pretia nunc
 Longè adulescentes isti, si quidem insueuerint
 Puro sermoni Romæ urbis uernaculo,
 Quàm si magistris freti triuialibus
 Linguas tenellas polluant stribiligine.
 Siquidem ita traditum est à laudatis uiris,
 Latine uellent etiam si Musæ loqui,
 Nullis usuras, nisi Plautinis uocibus.

Quòd

Quòd si qui clament nos facere histrionicam,
Atq; id reprehendant, minime diffitebimur,
Dum nos sciant disciplinam antiquam sequi.
Etenim formandos Comædo ueteres dabant
Pueros ingenuos, actionem ut discerent.

Sed qui nos damnant, histriones sunt maximi:
Nam Curios simulant, uuuunt bacchanalia.

In Francisca-
nos.

Hi sunt præcipue, quidam clamosi, leues,
Cucullati, lignipedes, cincti funibus,
Supercilio sum, incuruicercuicum pecus.
Qui quòd ab alijs habitu, & cultu dissentiunt,
Tristesq; uultu uendunt sanctimonias,
Censuram sibi quandam, & tyrannidem occupant.
Paudamq; plebem territant minacijs.

Sed iam ualete spectatores, & gregi
Fauete nostro, uobis quòd uortat bene.

ANGELVS POLITIANVS

Cæsari Carmento suo s. d.

Contemni te putas, quòd non rescribo. Contemnerem,
Csi rescriberem. Quos enim contemno, respondere his
audeo uel occupatus, tibi nec otiosus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Modesto suo s. d.

Doles, quòd non rescribam, dolere desine, iam re-
scribo. Vale.

ANG. POLIT. CVIDAM S. D.

Non præstas que pollicitus. Conqueror si oblitus, ma-
gis etiam si non oblitus. Oblitum fuisse, uix amici est:
non præstare cum recorderis, prorsus iniuncti. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Pico Mirandulæ s. d.

Que

QUæ uellem corrigeres, tu laudas. Hoc uerò facile facis, quod semper facis. Vale.

ANG. POLIT. AMICO S. D.

IRasceris quòd iste me Simius carpit. Non ideo me carpit, ut carpat: sed ut sibi uictum querat homo famelicus apud quosdam, qui multum gaudent assentatoribus, plus tamen detractoribus. Vale.

ANG. POLIT. AMICO S. D.

SI te ob diuitias amare coepissem, desissem tibi nunc esse *Amicus.*
Samicus, cum tu desisti esse diues. Verùm si nunc desissem, ne tum quidem cum fuisti diues, fuisset tibi amicus, sed *Adulator.* adulator: quod esse qui potest, is esse liber non potest. Vale.

ANG. POLIT. AMICIS S. D.

Multi simul epistolas poscitis. Multis ecce mitto, sed unicam. Conuenit unica multis, quos unice diligo: quæ tamen erit ut multæ, quando multi legetis. Valet.

ANGELVS POLIT. INUIDO.

Inuides omnibus omnia, præter inuidiam. Sed & hanc inuides tuo compari, qui magis inuidus etiam, quàm tu. Sic inuidiam tibi non inuidet, quàm tu illi tamen inuides. Ita rursus ille minus inuidus. Qui sitis non dicam, ne miserriores faciam, quàm nunc estis. Nam si nomē uestrum proferrem, nomen quoque ipsum uobis inuideretis, nec uterq; utrique modò, sed & uterque sibi.

ANGELVS POLIT. MALEDICO.

Maledicenti non remaledico, ne maledicere mihi tu *Laudari ab im*
forsitan, hoc est, ne laudare me desinas. *probo.* Quis enim laudatur uerius, quàm cui maledicitur à malo uiro? Te uerò appellare malum uirum, tantum à maledictò abest, ut nihil dici possit melius.

ANG.

ANG. POLIT. LAVR. MED. S. D.

Cycnus. **C**ycno poëta similis, uterque candidus, uterq; canorus, uterque fluuios amans, uterque Phœbo gratus. Sed negatur canere cycnus, nisi cum Zephyrus spirat. Quid igitur mirum si taceo tandiu tuus poëta, cum tu tandiu non spires meus Zephyrus? Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Pico Mirandulæ s. d.

Vincebar abs te prius doctrina, uincebar ingenio, sed uinci tamen letabar, atque adeo letor, quoniam te diligo: quin ob hoc ipsum diligo, quod his uincor. At nunc & humanitate me uincis. Hoc equidem ferre nequeo, quoniam turpe, sed iam fero. Nihil enim turpe mihi, quod honestum tibi. Vale.

ANG. POLIT. AMICO S. D.

Doles quod amicus in disputatione te uicerim: dolere non debes. Nam si sunt amicorum communia omnia, non magis quam tu uictor ego: nec minus quam tu uictus. Sed hoc tu fortasse doles, quod hac amicorum lege nec ego plane sum uictor, qui te uici. Vale.

ANG. POLIT. AMICO S. D.

Reprehendebam tacitus quod te diutius oblectares in agro, cum mihi redditus abs te calathus floribus plenus, & quidem rosis adhuc multicoloribus, ac suaueolentibus. Inuidere (fateor) tibi agrum uolebam, qui flores tam pulchros educaret. Sed ut epistolam tuam deinde legi, floribus alijs multo pulchrioribus cumulatam, quam calathus fuerat, inuidere potius agro coepi, qui de tuis (ut mihi uideatur) epistolis floruisse. Vale.

ANG. POLIT. AMICO S. D.

Dolui uehementer, letatus sum uehementer, quod egrotasti, quod & conualuisti.

ANG. POLIT. CVIDAM S. D.

Mitto lilia, non ut gratum faciam tibi, quanquam tibi quoque, sed ut ipsis lilijs, hoc est, ne marcescant. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Puccio Florentino Iuriconsulto, & ad summum Pontificem legato S. D.

Non desinam de te sollicitus esse, quandiu Romæ fueris, ubi pestilentia laboretur. Etenim te periclitante maior, ac melior pars animæ meæ periclitatur. Quanquam uerò tu legatione fungeris istic honestissima, partemq; magnam sustines tuæ Reip. quæ difficilimis temporibus carere opera tua uix potest, tamen has noster amor consolationes non accipit, imò iam nec audit. Præcipit autem poëta Hesiodus mercatoribus, ut uilissima quæq; nauigijs imponant, uidelicet ut si iactus in mare fiat, saluis rebus tamen potioribus euadant. Cæterum Florentina ciuitas, quæ putatur in mercatura tenere principatum, nescio quo consilio te Romæ nunc talem ciuem quasi pretiosissimam mercem, mari turbido commisit. An quia lucrum sæpe fit ibi maius, ubi maius est periculum? Iam uerò illud quoque mihi ualde auget metum, quòd ut nimium de tua Repub. sollicitus, ita nimium diceris esse de teipso securus. Est omnino familiare uestræ domui magna facere, magna pati pro Repub. Sic uidelicet auus tuus homo prudens à factiosis ciuibus cum magno Cosmo relegatus est, dum patriæ consulit, qui cum maiore deinde gloria cum eodem illo reuocatus à bonis. Sic pater in castris occidit, dum uictoriam nobis aduersus Ligurem procurat, nec labori parcens, nec periculum fugitans, nec omnino ullam suæ senectutis

neclutis rationem ducens. Cui quidem, si mos antiquus ma-
 neret honestandæ uirtutis, statuam sicuti Romani Seruio
 Sulpitio, foro medio posuissimus. Sed alia tamen patris tui
 ratio fuit, alia tua debet esse. Pater pro qua ciuitate tan-
 tum laboris longa ætate susceperat, eidem uitæ quoque
 reliquias libens consecrauit. Tua uerò mi Pucci ætas ui-
 gens, & florens, ad multos usus deinceps, & ad alia Reip.
 tempora seruari debet. Consule igitur in primis tuæ saluti,
 qui primus de iure consulere: ac tibi tute caue, qui tam
 bene cæteris cauere soles. Nam salutem negligere non po-
 tes, quin laudem quoque tuam negligas. Non enim (mihi
 crede) laudaberis, si talem ciuem periculis exposueris.
 Quòd si te ratio temporum cogit, & senatus autoritas,
 ut omnino istic agites, habe quæso semper de tua salute
 prudentes medicos in consilio: quando etiam Marcus
 Varro doctissimus ille Romanorum, se, suamq; familiam
 ratione certa dicitur à pestilentia uindicasse. Sed in primis
 tamen exposce cottidie summi Dei pacem per sacra, &
 aras: cui non dubito quin salus tua curæ futura sit, cum
 fides cordi esse debeat ea quam patriæ præstas. O quando
 igitur te reducem complectar mi Pucci? quando diem te-
 cum totum (quod soleo) nostrisq; etiam partem iucundis-
 simis & fabulis, & sermonibus consumam? Sed interim
 tamen fratre tuo Iannoctio perfruor, homine suauissimo,
 studiosissimoque nostri, quem iure meus alumnus, publi-
 cum patriæ præsidium, Petrus Medices unice diligit amo-
 ris ac prudentiæ merito. Quin idem quoque de te sic ho-
 norificè quacuncq; occasione loquitur, ut testimonium tibi
 reddat amplissimum perfectæ laudis. Tu me uelim dili-
 genter Alexandro affini tuo, Cardinali Farnesio commen-
 des, quem colo, & ueneror ob alia quoque, sed ob id in
 primis

primis, quòd non minus honoris adiiciunt ipsius dignitati
literæ, quàm literis dignitas. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Pandulfo Collettio suo S. D.

GRatissimum fecisti quòd specimen herbarum Gnapha-
lij, Gallicæq; Nardi misisti mihi, quas nuper in Ger-
mania repereris: nec dubitari potest, quin sint (ut Plautus
inquit) ipsissimæ. Nam & Nardus hæc ab Assyria, & Ci-
lissa, neq; specie multum, neq; colore distat. Et in Gnapha-
lio signa congruunt, albedo, mollitiq; foliorum. *Quam-*
obrem pro Tomento ueteribus fuerit, quod & Artemido-
rus in quinto libro de somniorum euentibus ostendit, scri-
bens eum, qui sibi uisus est triticum pro Gnaphalo habere
in culcita, marem filium suscepisse. Sed de hoc aliàs. Dili-
gentiam uerò, solertiamq; istam tuam peruestigandis, agno-
scendisq; rebus obliuiss, dici non potest quàm complectar,
atq; exosculer: præsertim tamen hac parte, quòd ad eam
plurimum scilicet medicina quoq; ipsa nostri temporis ca-
ligat. Miror autem per sepe quomodo tu tam multis quæ as-
uius, tamq; diuersis muneribus par esse. Res enim princi-
pis administras, ut uix quisquam circumspectius. Caues tuis
consultoribus, ut pauci prudentius. Orationem scribis
(quod Apuleius inquit) & profam, & uorsam sic elegan-
ter, ut concedas fere nemini. Sed & disciplinas attingis
has interdum remotiores, in quibus aliquid eruis cottidie
uel ipsis professoribus ignoratum. Postremò curam tuam
sic in diuersa feliciter spargis, tanquam si totam collegeris
ad singula. Nec absunt domesticæ (sicuti Cicero inquit)
trichæ, quæ multum quoq; sibi uel cogitationum, uel ope-
ræ tuæ decerpunt, ut inuicta prorsus, & indignante fortu-
na, fouere otium literarium uideri possis. Quòd uerò scri-

*Artemidorus
de somniis lib. 5.*

o bis

Edulis uua. bis in exemplaribus Digestorum iuris uestri ciuilibus, desiderari uerbum quod Græcè nominetur edulis uua, quam tu uocari cibariã dicis à Plinio: simulq; petis, ut scribam quo pacto deniq; res ea Græcè dicatur, ut restitui suo loco possit. Scito non aliud esse omnino, quàm τρώξιμον. Quæ uox incolumis adhuc in archetypis Iustiniani. Sed & apud Theocritum primo Idyllio, α μὲν αὐ' ὄρεως ποίσει, σινωμύα τὸν τρώξιμον. Consulis etiam num rectè, Latineq; dicamus, Ab ima die, cum significare diem uitæ supremum uolumus. Nam te quidem dicis apud Scæuolam reperire, titulo Digestorum de legatis tertio, Titia ima die dispo-

Τρώξιμον.

*Hæc quidē per pergulas frequē
eat uastās unā.*

Ab ima die.

*Locus digesto-
rum emēdatur.*

suit. Sed uereri nonnihil, ut emendatè sit scriptū, propterea quòd idem alibi non reperias. Rectè uerò mi Pandulfe sufficaris. Non enim uerba illa sunt in archetypo, sed pro his Græca magis, quorum exemplum ad te mitto. Τίτια διεθεμῶν, καὶ βέλομας δολύνας Καλλιμάχῳ μισθῆ χάρις Δυνάχεια Δύο. Quod ita commodius ad Latinos transferas: Titia testamentum condidi, ac placet, ut Callimacho dentur mercedis nomine denarij duo. Nisi mauis tamen ut ipse quoq; denaria dicam neutro genere: sicuti rudis iste quisquis omnino fuit interpres, qui pecunias quoq; fortasse nerua esse belli, non neruos putauisset. Ago etiam tibi gratias, quòd indicem misisti librorum ueterum, quos in Germania reperisti. Malletem tamen orationem misisses tuam, quam diceris habuisse magno consessu principis tui legatus, ad imperatorem designatum Maximilianum: quæ tamen oratio penè dixerim, nobis ab ipsa usq; Germania exaudita est. Sed mitte tamen, nec te moueat, quòd ei multum sit uirium, multum que gratiæ decessurum, quoties alius ipsam quàm tu pronūiauerit. Etenim uidere mihi Pandulfe iudeor linguæ istius fulmine Germanos attonitos pendē-

re de uerbis quidem, sed oculos tamen oratoris Itali uultumq; et statum, et gestum, defixos ac penè stupentes contemplari: sicuti Florentina quondam ciuitas, cum tu prætor urbanus pleno foro, me quoq; multum mirante, grandes illos heroicis intonabas pro rostris. Verùm (ut dixi) mitte omnino descriptam nobis. Nam quoniam uersatur adhuc ante oculos illa tua pronuntiantis carmen imago, sic uerba etiam soluta legemus, non quasi nos recitemus, sed quasi modò quoq; tute pronunties. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Baptistæ Guarino suo S. D.

AGo tibi gratias quòd librum misisti eum, quem Picus Abs te noster meo nomine petierat. Vtar ad paucos tantum dies, ac protinus remittam. Retulit idem quoq; mihi Picus cupere te admodum, ut quæ de Thymele, ac Latino aduersus Merule sententiam breuiter attingi, magis tibi perspicua faciam. Libenter obsequar tibi uiro et literis, et moribus præstantissimo, de quæ nobis optimè merito. Fuisse igitur Thymelen Merula prodit uxorem Latini, quam sit etiam prostituere solitus, sic ut à mæchis (inquit) nonnunquam cederetur: adeo que notum foret Thymeles adulterium, et ipsius Latini opprobrium, ut de illis noua induceretur persona à mimographis in scenam. Sed ego præfatus honorem docti alioqui uiri, quæcunque hoc loco tradit, partim manifestò falsa deprehendi, partim nulla nec autoritate probari posse nec ratione dico. Quamquam autem Merule magis incumbit ipsi probatio, uel si quis Merulam defensurus est, quam mihi, proponam tamen quibus eum credam suspicionibus adductum fuisse, ut ista quasi cõminisceretur. Legebat uidelicet apud Iuuenalè, quem tunc enarrabat: Et à trepido Thymele summissa Latino. Quæ

locum uulgò sic interpretantur, ut Thymele sit uxor quam summiserit Latinus, hoc est (ut existimant) lenocinio prostituerit. Cui fauere sententiæ nonnihil & illos ad Domitianum Martialis uersiculos putauit, quos etiam citat: Quæ Thymelen spectas, derisoremq; Latinum, Illa fronte precor carmina nostra legas. Et rursus illud ex Iuuenale: Zelotypus Thymeles. Et item: Quem toties textit periturum cista Latini. Nam casum fuisse à mœchis, inde probat, quod ait idem Martialis: O quam dignus eras alapis Mariane Latini, Te successurum credo ego Panniculo. Personam uerò inductam suspicari credo potuit, aut quod Zelotypus Thymeles legatur (ut diximus) apud Iuuenalem, aut quod apud Martialem spectet & Latinum pariter Domitianus, & Thymelen. Hæc autem quàm friuola sint argumenta, quamq; nihil efficientia, quiuus mediocriter, doctus, etiam me tacente perspexerit. Iam primum igitur constat Latinum fuisse Domitiani familiarem, nimum temporibus illis celebrem. Cuius in scena gestus maxime populo Romano placuerint, cuiusq; fabulis, ac iocis etiam princeps delectaretur. Hæc ita esse declarat epitaphium, quod ipsius Latini legitur apud Martialem lib. I x. his uerbis:

- Dulce decus scenæ, ludorum fama, Latinus
 Ille ego sum, plausus, deliciæq; tue.
 Qui spectatorem potui fecisse Catonem,
 Soluere qui Curios, Fabriciosq; graues.
 Sed nihil à nostro sumpsit mea uita theatro,
 Et sola tantum scenicus arte feror.
 Nec poteram gratus domino sine moribus esse,
 Interius mentes inspicit ille Deus.
 Vos me laurigeri parasitum dicite Phœbi,
 Roma sui famulum dum sciat esse Iouis.

Decla

Declarat & Suetonius, ita scribens in Domitiano: Idq; ei coenanti à mîmo Latino, qui præteriens fortè animaduertèrat, inter cæteras diei fabulas referretur. Eundem uerò derisorem uocat Martialis, aliorum' que uelut irrisioni negat expositum, scilicet ut nasutissimum, scribens ita in Xenij:

Nasutus sis usq; licet, sis deniq; nasus,

Quantum noluerit ferre rogatus Atlas.

Et possis ipsum tu deridere Latinum,

Non potes in nugas dicere plura meas:

Ipse ego quàm dixi, quid dentem dente iuuabit

Rodere? carne opus est, si satur esse uelis.

Deniq; moribus ipsius fauet epitaphium quoq; quod proposui. Nusquam igitur hoc legit Merula, Thymelen fuisse Latini uxorem. Nec propterea quòd summissa dicatur à Latino, continuò prostituta significabitur: sed adhibita potius à Latino, quæ suam uicem palparet munere delatorem, quem palpabat & Carus. Nec absurdum est, ut mîmæ opera mîmus uteretur, etiam si non uxoris. Nam fuisse

mîmam Thymelen quoq; super nominis Etymon, persuadet illud, quòd itidem, ut Latinus à Domitiano spectabatur

Thymele
mîma.

& ipsa. Ceterum mîmæ (quantum legibus) ex ea ferè nota

Arbuscula.
Cithæris.
Origo.

fuerunt, quæ corpus uulgarent: quales Augusti ætate celebrantur, Arbuscula, Cithæris, & Origo. Quo fit ut ferè nullus adulterio sit locus in mîma. Nam Cista illa perituri Latini nihil ad Thymelen, quemadmodum scilicet & zelotypus Thymeles nihil ad Latinum. Sed ita potest accipi Latini cista, qua mæchus tegatur: ut ipsa generaliter mæchorum latibula designentur à cista illa, sub qua lateret in scena (sic forsàn argumento postulante) mæchus aliquis, quem mîmus hic nobilissimus agere sit solitus. Nam peritu-

rus ideo puto uocatur, non quia re uera Latinus perierit opera delatorum, quem gratum principi fuisse mortuum quoq; Martialis inuicrit: sed quoniam pereat in argumento nūmicæ fabulæ deprehensus adulter, aut omnino periturus uideatur, nisi statim sub cista delituerit. Par coniectura de zelotypo Thymeles. Etenim, sicuti existimo, Thymeles mima personam sustinebat uxoris alicuius in scena, quæ uiro zelotypo uerba daret, quem uirum quique nobilis ille iuuenis agebat, is à Iuuenale zelotypus Thymeles appellatur. Adulteria uerò potissimum fuisse mimorum segetem, declarat his ad Augustum uersibus lib. Tristium I. 1. poeta Ouidius:

Quid si scripsissem mimos obscœna iocantes,
Qui semper iuncti carmen amoris habent?

In quibus assidue cultus procedit adulter,
Verbaq; dat stulto candida nupta uiro.

Et paulò post:

Cumq; sefellit amans aliqua nouitate maritum,
Plauditur, & magno palma fauore datur.

Et rursus:

Luminibusq; tuis, totus quibus utitur orbis,
Scenica uidisti letus adulteria.

Iam ne tibi liquet Baptista, nusquam adhuc probari uel uxorem fuisse Latini Thymelen, uel ab ipso conciliari solitos adulteros, uel postremo nouam de tali adulterio indutam personam à mimographis, quando nec autor hæc quisquam dixit, & inanes istæ quasi nebule non argumentorū, sed leuissimarum suspicionum, uel insomniæ cuiusdam potius ipso penè spiritu diffantur? Restat ut ne casum quidem fuisse doceamus à mœchis Latinum. Nam quod ille citat de Latini alapis ex Martiale, neq; non de Panniculo, magis

acc

accipi debet ut Panniculum ceciderit ipse Latinus, quam
ut os præbuerit Panniculo. Quod esse uerum declarat &
Martial. idem lib. 11. Epigrammaton, his uerbis:

Hæsterna factum narratur Posthume cœna,

Quod nollem, quis enim talia facta probet?

Os tibi percisum, quanto non ipse Latinus

Vilia Panniculi percutit ora sono.

Vides ut os percisum non Latino à mœchis, sed Panniculo
ipsi potius à Latino. Percidi uerò dicitur os, cum bene pul- *Percidi os.*
satur. Ita certè Seneca usurpat libro naturalium quæstio-
num 111. qui tamen uulgò quartus inscribi solet, ac decimo
subnecti. Verba Senecæ sic sunt: Qui me usq; ad mendacia
hæc leuiora, in quibus os percidi, non oculi erui solent, cre-
dulum præsto. Panniculum uerò ipsum quoq; fuisse mimum *Panniculum*
docet illud eiusdem Martial. lib. 111. *mimus.*

Ne legeres partem lasciui casta libelli,

Prædixi, & monuitu tamen ecce legis.

Sed si Panniculum, si spectas casta Latinum,

Non sunt hæc mimus improbiora, lege.

Sed fuit (ut uidetur) Panniculus uilioris notæ mimus, cuius
ob id ora quoq; uilia poëta dixit. Itaq; personam semper
eam puto sustinebat, quæ cæderetur alapis ex argumento.
Quod ut homo facetus, ingenti sono solitus est Latinus, ut
ipso Panniculi malarum grandiore crepitu cachinnum tol-
lerent spectatores. Nam si esse in argumento fabule cuius-
piam (sicuti diximus) alapas istas indicat Iuuenalis, inquit:
Ridere potest qui Mamercorum alapas. Taxat enim ci-
ues qui delectarentur edente in scena gestum nobilitate: sic
ut ex ea quidam uel præberent os alapis, uel cæderent. Sed
& illud quæri poterat, quæ ratio fuerit, cur à mœchis cæ-
deretur Latinus, si uel uxorem mœchis prostituebat. Aut

quid opus deniq; contegi cista Latini mœchos, si iubente Latino coniux prostabat? Quapropter (ut antea quoq; dixi) friuola sunt hæc, & falsa, sibiq; prorsus ipsis obstrepentia, nullaq; nec ratione munita, nec autoritate. Sed hæc hæctenus. Quæsiuit autem Picus idem tuo quoq; nomine, cum Gallus intempestiuum caneret, quo pacto illud uocis à Græcis diceretur. Etenim Iuuenalis meminit eius, & Quintilianus. Ego certò mi Baptista non aliud puto, quàm quod aliquando reperi apud idoneos ἀπὸ δὲ, quanquàm mihi nunc autores ipsi non succurrunt. Est uerò ἀπὸ δὲ ea uox etiam, quæ neque choro, neq; fidibus concordat. Hæc nos ad te pusilla nimium, leuiaq; uerecundè quidem, sed tamen & libenter scripsimus. Quoniam sicuti me tua multum deterret eruditio, sic multum rursus inuitat humanitas. Vale.

BAPTISTA GVARINVS

Angelo Politiano suo s. d.

Perlectis literis tuis, non minus eruditus, quàm humanis, agnoui & Pici diligentiam, & amorem erga me tuum. Ille quod receperat, accuratè perfecit. Tu ita satisfecisti, ut expectationem meam superaueris. Sed de grammaticis mihi gratias agis, perinde ac si rem acceperis, quæ mea magis sit, quàm tua. Nam si usus librorum, qui apud me sunt, non ita ut cupis, tibi suppetit, locorum intervallo animaduertas uelim, non meæ possessioni. Approbo quæ scripsisti de cæteris locis. Quis enim à Politiano dissentiat? Sed de uoce Gallorum immatura ampliari iudicium opto. Commune est enim, quod scripsisti, alijs etiam cantibus absonis. Quærendum est aliud nobis, ut arbitror, aut ingenue fatendum nos homines esse. Quintilianus (ut credo) apposuit, sed in omnibus exemplaribus desideratur.

Si

Galli intempestiua uox.

ἀπὸ δὲ.

Si quid à me fieri potest, quod tibi commodum futurum sit, optio tua est. Pico me commendes, rogo. Vale. Ferrariae, I X. Idus Augusti. M. CCCCLXXXIII.

ANGELVS POLITIANVS

Pandulfo Colleenutio suo s. d.

NEgant eruditi quidam (sic enim scribis) uerum uideri, quod consulenti responderam tibi, $\tau\rho\omega\varsigma\iota\mu\epsilon\varsigma$ esse apud Iuriconsultos uuas, quas non uini causa haberemus: ac ne illud quidem credunt in Digestis archetypis ita reperiri Iustiniiani principis, titulo de uerborum significatione. Sed & Latine dici, contra quam nos opinati sumus, affirmant Imam diem, quæ sit ultima uitæ. Damnant & quòd specimen accepisse me dixi Nardi & Gnaphali, cum tu mihi non formam, sed ipsas potius herbas, aut (ut Iuriconsulti uestri loquuntur) species miseris. Reprehendunt item quòd Cottidie noster à manu scripserit, nò Quotidie: quodq; quotiens, non, quod antea defenderim, quoties. Postremò culcitam pro culcitra. Quare accipe ad singula $\tau\rho\omega\varsigma\iota\mu\epsilon\varsigma$ in archetypis esse, nò quod ipsi uolunt $\epsilon\delta\omega\delta\iota\mu\epsilon\varsigma$: nolo mihi, sed archetypis credant. Qui sic publicè custodiuntur, ut tamen etià frequèter adeantur. Sunt igitur Pauli uerba sic in Pandectis ad liquidum: Qui fundum uendidit, pomū recepit, uices, & ficos, & uuas duntaxat duracinas & purpureas, & quæ eiusdem generis essent, quas non uini causa haberemus, quas Græci $\tau\rho\omega\varsigma\iota\mu\epsilon\varsigma$ appellarent, recepta uideri. Nec obnuerim tamen $\epsilon\delta\omega\delta\iota\mu\epsilon\varsigma$ quoq; rectè nuncupari, quo nomine quasi uerso dixerā prius edules. Sed $\epsilon\delta\omega\delta\iota\mu\epsilon$ ad alia quoq; pertinet: $\tau\rho\omega\varsigma\iota\mu\epsilon$ ad uuam duntaxat, etiam si non hanc adijcias. Nec uerò me fallit ita uulgò illud accipi $\theta\epsilon\omicron\upsilon\epsilon\tau\epsilon\iota\omicron\upsilon$, quasi matura ledat uuam, non cibariā uulpes, cum sit à uerbo facta $\tau\rho\omega\varsigma\iota\mu\epsilon$, quod maxime secundis mensis

$\epsilon\delta\omega\delta\iota\mu\epsilon$
 $\tau\rho\omega\varsigma\iota\mu\epsilon$

o s congr

- Τρωγάλια.* congruit : à quo τρωγάλια quosq; τραγήματα, τραγήμα-
Τραγήματα. τισμ. Quare non aliam profectò, quàm τραγήμορ, Ver-
 gilius exprimere tentauit, cum dixit in Georgicis: Non ego
 te Dijs, & mensis accepta secundis Transierim Rhodia. Nec
 utiq; tacuit Aristoteles, διαφέρειν τραγήμα βρώματ.
Ima dies. ὅσορ ἔδεσμα τρωγάλις. Sed Ima dies an Latine dicatur,
 uos uideritis, qui scilicet usurpatis uestro periculo. Certè
 nec autoritas Iuriconsultorū, nec Horatij poetæ uos adiu-
 uat. Nam nec apud illos (ut ostendi) nec apud Horatium le-
 gitur, ima dies. Non enim quouam dixerit, Structur ad imū,
 pro illo ad finem, statim sequitur ut & ima dies, pro ultima
 uitæ dic rectè dicatur: quæ potius dici summa debet, ut: Ve-
 nit summa dies. & : Summum nec metuas diem, nec optes.
Summa dies. Summus enim uerè dies, quo summa dierum colligitur. Ho-
 ratius autem sic ait: ab incepto ad imum, uelut ad pedes à
 capite, ducta similitudine à pietioribus, qui prius laborant
Specimen. in capite. Cæterum specimen quoq; uocari, quasi gustum
 quendam mercis ab empturientibus, hoc est quod in Demo-
 sthene Plutarchus δέγμα uocat: ut alij negent, indicat Ci-
 cero tamen, haud dubitans in Tusculanis quæstionibus, quin
Δέγμα. specimen naturæ capi ex optima quaq; natura debeat. Cot-
 tidie uerò, c, litera scripsit amanuensis meus, autore Quinti-
 liano, Quotiens autem Prisciano. Nec tamen absurdum
Cotidie. est, si nunc hoc, nunc illud pendente adhuc lite, sequor. Huc
 enim me proportio uocat, illuc autoritas. In culcita sequor
Culcita, non obseruationes ueterum codicum, præsertim si nihil ijs præ-
culcita. ter indoctam consuetudinē refragetur. Possum uerò profer-
 re tibi sexcentos, quoniam tamen procul abes, citabo pau-
 cos ex ijs tantum qui publice spectentur. Iube igitur adiri
 (potes enim) Suetonij, Martialisq; uetustissima exempla-
 ria: quorū illud quidem Romæ Vaticana bibliotheca patet,
 hoc

hoc uerò Florentiæ publicæ Medicæ familiæ reperiet is, cui negotium dederis, culcitam, uel in Tiberio, uel in Apophoretis: quod idem Saty. v. Iuuenalis codice perueterè, quem doctissimus princeps, ac dux Vrbinatiū Guido, de pulcherrima sua librorum suppellectile prompsit. Sed quid in ijs laboro, cum sit in Florentinis etiam Pandectis, titulo de suppellectile legata, prorsus ad hoc exemplum: Lecti etiam in argentati, culcitæ, toralia. Nec abhorret à ratione, cum fieri possit à calco, secundum uerborum formam, quæ sæpius quid fieri ostendunt, uersa tamen sicut incompositi ijs a, litera in u. Quod tamen qui reprehendit, uelim doceat inuicem, quam rationem potius ipse, uel auctoritatem sequatur. Siquidem mihi euenit interdum, quod et Cicroni, uidelicet, ut habeam quem fugiam, nō habeam quem sequar. Nec tamen fore unquam credidi, ut hæc ad obrusam sic exigerentur in literis, præsertim non mea manu, sed meo duntaxat ingenio formatis, cum detur idiographis quoq; doctorum hominum uenia, sed à doctis: uel quòd hæc orthographa pro friuolis habentur interdum, uel quòd (ut Cicero inquit, usum populo concedimus, scientiam nobis reseruamus.

Vale.

*

ANGELI POLI- TIANI EPISTOLARVM

LIBER OCTA-

VVS.

ANGELVS POLITIANVS

Innocentio octauo Pontifici

Maximo S. D.

V^o M Romæ abhinc triennium fermè in comitatu esse[m] Florentinæ legationis, quæ tibi sancte pater Innocenti Pontifex Maxime, ad supremæ istius dignitatis fastigium nuper euecto gratulatum aduenerat, memini abs te mihi magna celebritate curam delegari uertendi in Latinam orationem Romanorum principum res gestas, si quæ adhuc inter Græcorum monumenta nostris intactæ hominibus reperirentur. Quare cum cœlestis animi tui iudicio, non plus mihi honoris additum, quam oneris iniunctum animaduertarem, ut primum Florentiam sum reuersus, altissima sollicitudine circumspicere cœpi, quem potissimum ex omni Græcorum copia interpretandum susciperem. Occurrit autem in primis Herodianus hic, excellens rerum scriptor: & qui diu in Palatina uersatus aula, affectuq; iam ætatis historiam de suis temporibus componere aggressus, neq; eloquentiæ caruerit laudibus, & fidem tamen in primis, libertatemq; retinuerit. Hoc ubi opus à nobis, neq; multò sanè negotio, neq; inuita (ut arbitror) Minerua elucubratum est, ea mox tempora inciderunt, quibus & nostra impedirentur studia, & quæ plurimum ualet in scribendo, omnis propemodum alacritas excuteretur. Postea uerò quàm pro tua prouidentia & pacem

Herodianus historiographus.

cem Italiæ cupienti reddidisti, & cum patrono meo Laurentio Medice amplissima quidem fortune, sed amplioris ingenij, prudentiæq; uiro priuatim affinitatem contraxisti, cessit uidelicet ille quasi nimbus, suaq; mundo reddita serenitas est: sic ut nos iam ipsos colligamus, atq; ut grauati pluuia flores, peneq; decidui, ad nouæ lucis radios erigamur. Ergo & uetera edere in publicum, & noua producere iam libet: unde aliqua modò uel tuo sacratissimo nomini celebritas, uel nostris temporibus claritas, uel studiosis etiam hominibus utilitas pariat. Ceterum Herodianum hunc nostrum donec maiora tibi, ac fortasse meliora parturimus, ueluti præludium aliquod ueri, iustiq; laboris læta, rogamus, fronte excipias summe Pontifex. Magnam in eo negotiorum, personarumq; uarietatem, multam rerum nouitatem deprehensurus: crebraq; in utraq; partem fortune ceu uacillantia exempla, consiliaq; admirabilia, & consiliorum inopinatos euentus, grauesq; pro tempore sententias, & plenam ubiq; dignitatis, plenam suauitatis orationem copiosam uidelicet quandam ad instruendos mores supellectilem, & ceu speculum humanitatis, in quod inspicere omnis uita, unde ea capere, atq; haurire documenta queat, per quæ uel publicis, uel priuatis rationibus consulti. Quæ sane nostræ fuerunt partes tentauimus profectò, utinamq; etiam effecerimus, uti omnia ex fide responderent, ne inepta peregrinitas, ne Græcule usquã figuræ, nisi siquæ iam pro receptis habentur, Latinam quasi polluerent castitatem, ut eadem propemodum esset linguæ utriusq; perspicuitas, eademq; munditiæ, idem utrobq; sensus atq; indoles, nulla uocum morositas, nulla anxietas. Tu quando nobis aliquod ceu signum ex arce ista tui pontificatus ad bene sperandum sustulisti, perge obsecro sanctissime pater, per
ge,

ge, inquam fouere, atq; illustrare bonas artes, que sese pedibus istis sanctissimis aduoluunt supplices, numenq; tuum aduersus rudem insecitiam, tetranq; Barbariam implorant: ut à quo pax Italiae, atq; adeò terrarum orbi restituta est, etiam ab eodem pacis alumnae literæ ab iniuria scilicet, atq; indignitate uindicerentur.

INNOCENTIUS PAPA VIII.

dilecto filio, Angelo Politiano.

Dilicte fili salutem, & apostolicam benedictionem. Librum, quem nuper ad nos misisti, è Græco in Latinum traductum, gratissimo animo accepimus: tum propter rei nouitatem, tum quòd doctrina, & ingenio ita cultus est multorum iudicio, quos apud nos doctos habemus, ut bibliothecæ nostræ magnum sit ornamentum allaturus. Gratias tibi propterea maximas agimus, uirtutemq; tuam in Domino commendamus: hortantes idem in posterum facere perscueres, ut his honestis laboribus maiorem in dies tibi laudem parias, & à nobis uberiorem gratiam promeraris. Nunc uerò in signum tam grati animi, quam amoris nostri erga te paterni, ducentos aureos per dilectum filium Ioannem Tornabonum ad te mittere decreuimus, ut eo uite præsidio facilius huiusmodi labores subire queas. Datum Romæ apud sanctum Petrum, sub anulo piscatoris, die xvi. Augusti. M. CCCCLXXVII. Pontificatus nostri anno III.

INNOCENTIUS PAPA VIII.

dilecto Laurentio Medici.

Dilicte fili salutem, & apostolicam benedictionem. Agimus deuotioni tue gratias, quòd eius potissimum opera dilectus filius Angelus Politianus, uir eruditissimus, librum è Græco in Latinum traductum nuper ad nos miserit,

ferit, nostro nomini dedicatum: non solum nostro, uerum etiam aliquorum peritorum, quibus illum ostendimus, iudicio maxime commendatum. Erit apud nos (ut decet) in magno honore, bibliothecae nostrae ornamentum, uirtutis, ac doctrinae illius testimonium. Hortamur te maxime eundem Angelum autoritate tua promoueas ad huiusmodi opera edenda, quae non uulgarem sibi gloriam parient, & nobis delectationem maximam asserent: cui tam honestis laboribus partim in beneficijs, partim in alijs rebus dignam mercedem collocabimus. Et nunc in huius animi testimonium, ducentos aureos per dilectum filium Ioannem Tornabonum illi mittere decreuimus, ne hic liber indonatus remaneret. Datum Romae, apud sanctum Petrum sub anulo piscatoris, die XVI. Augusti M. CCCCLXXXVII. Pontificatus nostri anno III.

ANGELVS POLITIANVS

Innocentio octauo Pontifici maximo S. D.

Nescio quibus uerbis gratias tibi agam sanctissime pater Innocenti, summe Pontifici, qui tam multis laudibus uigiliolas nostras, tamque ampla liberalitate prosequaris. Quod ego factum sic interpretor, uoluisse beatitudinem tuam huiusmodi exemplo iacentes olim literatorum animos erigere: cum uidelicet intellegant tantam esse in Pontifice maximo nostris temporibus humanitatem, tantamque beneficentiam, ut nunc postremus quidem, atque infimus illius ordinis, non dicam inlaudatus, aut inhonoratus, sed ne uacuus etiam munerum, atque indonatus dimittatur. Mihi sane calcaria, & stimulos cum in me collatae laudes, tum praesens quoque, & sperata benignitas subdiderunt, maximamque iniecerunt curam cauendi etiam atque etiam, ne
quo

quo uel tempore, uel casu liberalitate ista, indulgentia que tua uideri indignus queam. Quocirca curabo, atq; enitar, ut hic noster tenuis agellus, cui scilicet colendo tantum instrumenti tua nunc munificentia suppeditat, nouos subinde proventus tue afferat sanctitati. Spero autem fore, ut quandiu sub umbra tui numinis recubero, ita ab omnibus uel incommoditatibus, quas uita humana fert, uel languoribus, molestijsq; exoluar, ut ab umbra apostoli Petri cuius tu locum in isto fastigio obtines, omni prorsus ægritudine homines liberabantur. Valeat tua sanctitas. Florentiæ, pridie Cal. Septemb. M. CCCCLXXVII.

ANGELVS POLITIANVS

Innocentio octauo Pont. Max. S. D.

ET si me pudor prohibet hominem tenuis fortune, nulliusq; propemodum autoritatis, literas dare ad te Dei Maximi uicarium, principemq; generis humani: tamen in tanto uel priuato meo, uel publico totius nostræ ciuitatis gaudio, facere non possum, quin tester apud te summe Pontifex Innocenti subitum hoc animi gaudium, profitear letitiam, gratias agam priuato quoq; nomine tue sanctitati, quod adulescentem nostrum Ioannem Laurentij filium, Florentinæ Reipublicæ delicias, tuorum numero fratrum summiq; Senatus collegio adoptaueris: quod ciuitatem florentissimam, familiamq; nobilissimam, tam insigni munere, tamq; eminenti dignitate cumulaueris. Tum gratulor etiam tibi, quod hæc acerrimi iudicij constantissima fide, propè immortalem cæteris tuis egregijs uirtutibus gloriam conciliaueris. Ut enim Laurentium ipsum taceam, quem tibi in perpetuum, sancte pater, beneficio isto tanto deuinxisti, quid ipso tandem Ioanne Cardinali nostro perfectius? aut quid omnibus numeris absolutius?

Non

Ioannes Mediceus Cardinalis creatus, hic postea Leo x. Pont. Max.

Non indulgebo amori meo, non tuo iudicio blandiar Pontifex, nota cunctis, & testata loquar. Ita natus, & factus, ita altus, atq; educatus, ita deniq; eruditus, atq; institutus hic est, ut nemini secundus ingenio, nec æqualibus industria, nec præceptoribus literatura, neq; gravitate senibus concefferit. Natiua in eo probitas, & genuina, diligentia quoque parentis ita impense culta est, ut ex illius ore non modò non uerbum dictu scèdus, sed ne leuius quidem unquam, aut etiam licentius excideret. Non actio, non gestus, non incessus in illo notatus, non aliud postremò, quod in deteriore partem conspiceretur. Sic in uiridi etate cana maturitas, ut qui loquentem senes audiant, proauitam in eo, nos paternam certe indolem agnoscamus. Cultum pietatis, & religionis penè etiam cum lacte nutricis exuixit: etiam tum ab incunabulis sacra meditatatus officia, quãdo nondum editum cum, tamen ecclesie iam genitor prouidentissimus destinauerat. Protinus autem quàm est in lucem susceptus, multis, magnisq; præfagijs in hanc erudiri spem cœpit. Et quoniam tale de se specimen dabat, ut istius iam tum uirtutis faceret fidem, compulsus fama Lu-

Eiusdè laude

Ludovicus Frã
corum rex.

p Con

Confluunt in aedes Medicas sexus, etasq; omnis, omnis huc ordo (ut ad priuatas necessitudines) properant. Prosequisq; primi haurire oculis aspectum noui Cardinalis festinant, exultant, uociferantur, manus ad caelum tendunt: propitium tibi Deum, prospera, secūdaq; omnia conprecantur. Pro tua uel salute, uel dignitate uota prorsus ab omnibus suscipiuntur. Nec est quod annos, ac natales Cardinalis nostri numeretis, uirtus illi ante diem contigit. Ne dubita pontifex, implebit utiq; augustam purpuram. Non sub galeri pondere anhelabit, non fulgore caligabit nimio, non indecorem eum tanto senatui, non imparem tanto fastigio recipies. Iam nunc ampla maiestas, iam solito maior species. Constabit ratio collegis lati suffragij, nec te unquam summe pontifex iudicij poenitebit. Hoc tibi nomine (quod unum ualeo) gratulor, agoq; gratias. Quos aliquando pedes istos beatissimos praesens osculabar, iisdem nunc illis absens laetitiae plenus aduoluor. Deumq; precor, ut te diu tuo perfrui beneficio gaudeamus, ut prospera incepta prosperrimi consequantur euentus. Quod autem ad me attinet (quando non alia pro animo meo facultas est) dabo operam certè quādiu uires suppetent, ut istiusmodi tua benefacta sanctè pater in omnem posteritatem sempiterna literarum memoria propagentur.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Cardinali Papiensi s. d.

Non possum facile explicare literis, in quantum nos admirationem adegerit Laurentius Medices, patronus meus, testimonio laudum tuarum. Nam etsi ille quidem uno omnium consensu maxime semper, admirabilisq; praedicantur, & uirtutis tuae constans opinio in omnium peccatoribus uiuit, omnium linguis celebratur: tamen cum Laurentium

rentium Medicem (id quod sepe numero accidit) de te loquentem audio, cum te mihi totum (ut dicitur) atque integrum in oculis constituit, proculdubio intellego pristinam illam de tuis uirtutibus famam parcissimam sane tibi, minusque benignam fuisse. Existimabam equidem antea Papiensis gloriam in otio tantum, literisque consistere, eamque per se satis amplam, atque mirificam in principis animo statuebam: alteram uero partem, quæ in rerum agenda- rum usu, & ratione uersatur, etsi haud omnino ademeram, non tamen ut propriam tibi, peculiaremque adscripseram. Ecce nunc Laurentij testimonio, in utriusque gloriæ splendore maximus nobis, admirabilisque exoreris, & tanquam Homericus Asteropæus dextra pariter, ac sinistra manu iaculum intorques. Caue autem putes me tibi nunc his laudationibus assentari. Testor enim meum in te animum, ac fidem, nihil me aliud scribere, quam quod sentior atque omnem gloriam, quantacunque ea sit, tua uirtute inferiore existimare. Neque ego hæc de te ipso ad te scribere aude- rem, nisi incredibilis meus erga te amor, ea mihi ex intimo corde, ex ore, è calamo, quasi suo iure extorsisset. Idem quoque ipse & Homerum nostrum, quem tu à Laurentio petieras, & meum ad te animum uno tempore pertulit. Hunc quidem uelim Papiensis in tuum sinum placide suscipias: dignus est enim, quando tuus est, in quem omne genus humanitatis, ac beneuolentiæ profundas. Homerum uero nostrum seminudum quidem adhuc, atque inuolucrum, ardentibus iudicij tui radijs aduersum statuimus, perinde atque aquilam ferunt implumes pullos, & nuper calido ex *Aquila pullo.* ouo prolatos orienti soli objicere. Quod si ille intrepidus ad tuum radium, non conuiuenti pupilla suffiget intuitum, referemus eum in nidum, & ut legitimum foetum educa-

Rheni fluij in-
genium.

bimus. Sin uerò oculorum acies offensa perstringetur, ueluti alienum, ac nothum exponemus. Aut tute ipsum magis tanquam Musarum hostem proijce, & in profluentem aliquem demerge. Erit enim perquam gratum nobis, si Rheni fluij ingenium imitaberis: quem quidem ferunt pufillos Celtarum infantes intra suum sinum coniectos, si quidem polluta matris pudicitia suscepti fuerint, tanquam impuri lecti uindicem, rapidis uorticibus suffocare: quos autem senserit legitima foetura editos esse, placido aluco leniter suspendere, atq; in trementes genitricis manus iterum subuchere, salutem pueri quasi intemeratæ pudicitiae testimonium ferentem. Remittas ergo item tu quoq; Homerum nostrum uagiëtem quidem illum, atq; infantem in complexum solliciti parentis, si ea tibi esse indole uidebitur, quæ & spei tandem nostræ responderit, & exquisitissimo iudicio tuo faciat satis. Sin minus, aut Thetidi, aut Veneris largire marito. Vale, Musarum patrone, & animulum istum meum in delicijs habeas, rogo.

IACOBVS CARDINALIS PAPIENSIS
fis Angelo Politiano, & Nicolao
Michelotio s. d.

A Equo animo feretis ambo, si uacui temporis rarò aliquid habens, serò atq; una tantum epistola utriq; respondeo. Legi traductionem tuam, Angele, diligenter satis pro otij copia. Quærenti quid sentiam, promptius est quod respondeam, quam quod bene responderi posse ab indocto confidam. Vos me esse aliquid creditis, ego infra opinionem uestram sum multum. Si quid olim huc attuli lucis, infuscatum id est tenebris curiæ. Paupertas dudum, nunc dignitas, diuersa à primis institutis coegerunt tractare. Intyba successit ambrosia, & gustui ingluuiis: tam
male

malè nunc possum de oratorijs, & poetis iudicare, quàm ineptè de musicis capti auribus iudicant. Ne desim tamen expectationi uestræ, accipite, quod benevolentia potius quàm retentæ disciplinæ sit signum. Oratio tua, quantum remetior præterita, Latina est, & illustris, ut huic commendationi addi possit. Pleni etiam uersus & suis numeris magnificè auribus seruietes. In tam recenti ætate, laudis, & admirationis hæc sunt. Neq; ego susceptum laborem inutilem puto. Ad ediscendum Homerum pertinet, ad alendum grandibus spiritum, ad ea tandem suscipienda, in quibus nostro gradu, non alienis uestigijs incedere habeamus. Homerum tamen si quis roget, num Latinum fieri se uelit, uersumq; uersui reddi, uereor ne uidens transmariua multa inter Græcos quàm nostros sentiri: linguæ porro cuiusq; suam excellentiam esse, quàm uix in aliena est assequi: deniq; barbam menti nec Latinum planè arguere, nec Græcum referre: inquam uereor, ne respondeat malle se Colophonium, quàm Florentinum haberi: & pallium, quàm togam Græcis membris aptius conuenire. Tum eorum iudicium laudet: qui magno ingenio præditi, cum diffident eundem reddi posse nostris, qui est apud suos, maluerunt imitari quàm uertere. Censeo tamen (ut dixi) operam inchoatam non deserendam, hocq; exercendi styli studium colendum assiduò, à ueteribus quidem laudatum, & ad complendum pectus maxime necessarium. Si non assequeris, quod uis, rei non sinit magis, quàm nostræ faciundie inopia: æqualis tui Phaëthontis laudem inuenies, ut idem de suscepto à te cælesti Homero, quod ab illo de cælesti curru dicatur: Hunc si non tenuit, magnis tamen excidit ausis. Meum hoc est, ut imprudens, fidele tamen de labore tuo iudicium. Translationem ipsam remitto, ut petis,

Et tibi gratias ago. Te uero in meum suscipio tam alte a-
 morem condens, quam alte descendit admiratio uirtutis
 insolite. Est iam tuus Papiensis, tibiq; in stadio literarum
 currenti uocibus secundis acclamat, ut pergas, ut non fa-
 tigeris, ut calcem ipsum contentis oculis spectes, Et huic
 palma nil antefendum existimes, uiuenti, ac mortuo
 profutura. Ad te uertor Micheloti. Attende quid agas,
 in bona tua uideris iniurius. Ais cepisse teipsum amare,
 mox ut à me amari es ceptus. Si nullum est iudicium meum,
 te autem ex meo amari iudicio, non sentis sine causa tuum
 de teipso esse amorem? Atqui magnæ sunt causæ, quibus
 teipsum existimatione propria debes diligere: ingenium
 literaq; humanitatis, ad obsequium dexter modus, in pri-
 mis Laurentij nostri fides, Et gratia, quando Principi-
 bus placuisse uiris, non ultima laus est. Quare caue post-
 hac ex meo magis, quam tuo iudicio ipsum te ames: Pa-
 piensi etiam hætenus tribuere, ut eius beneuolentiam ex
 dignitate, non meritis ornamento tibi esse existimes. De
 Balduccio gratias habeo, quotidianis officijs tuum ani-
 mum probas. Hunc ego, quod solus Florentiæ ex omni-
 bus necessarijs est, commendo liberius, Et benignius ac-
 cipi cupio. Tua diligentia reliqua absolue, Et me amari
 inq; amicorum rationarium, non inter postremos rela-
 tum te scito, fixum etiam cordi trabalibus clauis. Vale.
 Romæ, Calend. Ianuar.

ANGELVS POLITIANVS ASCANIO
 Sfortiæ Vicecomiti Cardinali s. p.

Diu, multumq; fateor dubitavi, an ad te principem, do-
 minumq; excellentem homo infimæ sortis, humilisq;
 fortune literas darem. Quippe à scribendo me magnitu-
 do deterrebat tua, quasiq; radijs quibusdam nostræ aciem
 mentis

mentis perstringebat. Contrà autem experta mihi humanitas, clementiaq; ut aliquando scriberem adhortabantur. Nimis autem stultum uidebatur, cum tute mihi autor audendi fueris, pati sine meo quodam intempestiuo, sine pudore subrustico nostri apud te memoriam exolescere. Meministi, arbitror, uenire ad te aliquando uisum, salutatumq; una cum Laurentij Medicis filiolo, Angelum nescio quem Politianum, ipsius magistrum pueri. Quem aiebant nonnulli haud omnino indoctissimum haberi hominem, cumq; apud te, capta ex tempore audacia, de antiquis urbis operibus, ac substructionibus aliquandiu fabulari. Ille ego sum scilicet, eademq; absenti uel fiducia erga te, uel audacia superest, quæ tunc haud defuerat presentii. Sed eam tamen nihil est cur mihi quisquam uitio uertat, scilicet quæ ex humanitatis tuæ notitia, quàm ex magnitudinis ignorantia proficiscatur. Roges quid sibi hæc querant literæ. Nempe aliud nihil, nisi ut meo apud te memoriam renouent, me esse hominem tibi deditissimum declarent, sperantem maxime in tuo patrocínio, daturumq; operam (si res ferat) ut animum tibi meum, fidem, uoluntatemq; aliquando probem. Orarem autem (nisi improbum est) ut si qua de nobis mentio apud summum Pontificem oriatur (orituram scio cum tu uoles) ostendas me illi esse hominem non ingratum. Facile enim intelligo, quantum tua apud illum ualitura sit autoritas: quoniam quantum iure ualere debeat, non ignoro. Vale. Florentiæ. M.CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS FRANCISCO
Piccolomineo Cardinali Senensi s. d.

ET si scio pater amplissime, ita me tuæ debere humanitati, quam, cum istic essem, egregiam mihi, singulariterq; præstitisti, ut ei nullis officijs, nulla opera, labore,

p 4 ind

industriamq; mea posse uidear satisfacere : tamen cogitans nihil tam ingrati esse animi , quàm dissimulare quod debeas , cum persolvere nequeas , decreui aliquid ad te litterarum dare , quibus meum sensum aduersum te , conscientiamq; testarer. Ego si mihi tecum dandæ , referendæq; gratiæ certamen instaret , continuo scilicet manus dedissem tibi , utpote cuius etiam in ædibus ipse habitant Gratiæ. Sed quoniam maior tu es , quàm quò nostri aspirare conatus quæcant , uelut imaginarijs te quibusdam officijs prore , pro copia remuneramur , bene uidelicet sentiendo , loquendoq; de te , fauendo tibi , omniaq; bona cupiendo. Quòd si officia officijs duntaxat , ac non uoluntate potius , animoq; pensantur , fateor soluendo non sum : sin (ut Cicero putat) etiam cum habetur gratia , in eo ipso quòd habetur , refertur , non uereor quin sim quæ debeo , saltem animo ipso persoluturus. Qui quoniam tibi totus humanitatis tuæ merito debetur , totum iam nunc eum tibi addico , ea lege , ut nunquam manumittatur. Nos ad historiam de Romanis principibus conscribendam magno spiritu , atq; animo adgressi sumus. Et quamuis oram nuper rime soluerimus , paulumq; adhuc à portu promouerimus , tamen ferentem nacti uentum æquo pede prouehimur. Neq; dubitamus , quin prospero Innocentij fauente numine , cuius ab auspicio proficiscimur , perpetuò nobis Alcedonia futura sint. Te uerò obsecro , ut si quando apud eius sanctitatem nostri incidit mentio (incidit autem quoties tu uoles) hisce me , si uidetur , commendes uerbis : Angelus hic Politianus neq; malus homo est , neq; plane indoctus. Tibi uerò sancte pater ita studet , ut non sit fortasse indignus , quem tu aliquando respicias. Hoc satis est ipsi , cætera mando deo. Antonij autem Lollij familiaris tui orationem

Ant. Lollius.

tionem

tionem illam aureolam de circumsione legi nuper iterum, atq; iterum: quam magis legi, tam magis placuit. Græcum autem est uerbum: Ter pulchrum esse, quod ter lectum placeat. Commendarem tibi eum hominem, nisi absurdū, præposterumq; uideretur commendari à nobis illum tibi, quem ita habeas charum, ut tibi me ab ipso uehementer cupiam commendari. Vale. M.CCCCLXXXV.

FRANCISCVS PICCOLOMINEVS,
Cardinalis Senensis, Angelo Politiano S. D.

Conceperamus eam de Politiano opinionem, ut augeri illam posse minime putaremus, ad summum enim peruenerat, auxit tamen suis & ornatissimis, & grauiissimis literis, & ita auxit, ut nos, qui rebamur ante de ipso omnia concepisse, ne attingisse quidem quanti ualeat, uideamur. Laudamus ingenij tui dexteritatem, concinnitate delectamur, miramur grauitatem. Sed hæc omnia silentio potius, quam infirmo sermone obeunda sunt. Nec putes in eorum nos esse numero, qui sub capite consuunt puluina. Amor enim uerus adulari non nouit. Testis deus, testis conscientia nostra. Quod autem de Romanis principibus aggressus es opus, erit puto absolutum, quia tuum erit: expectamus ultimam eius manum, quam fore non dubitamus consummatissimam. Nos quia uirtuti debemus, tibi debemus, cui & opera, & industria nunquam decrimus. Romæ, VIII. Idus Aprilis, M.CCCCLXXXV.

ANG. POLIT. ANTONIOTTO
gentili Cardinali sanctæ Anastasiæ S. D.

Paruum quidem tuo nomini libellum dedico, sed (ut spero) nec in anem rerum, nec in opē. Multa & remota lectio, multa illum formauit opera. Titulum Nutritia dixi Nutritia. *Nutritia.* qua figura & Statius Soteria. Plenior hic enim mihi
p s uisus,

uisus, & argumento coherentior, quam qui olim placuerat, Nutrix. Tu uerò electus potissimum, in cuius appareat nomine, non quo rem tantillam tantæ uirtuti, fortunæq; conuenire arbitrer, aut hoc esse deniq; putem, quod tuis erga me meritis debeatur: uerum cum prodire nollet in publicum liber sine patrocínio, tum præcipue sibi nomen inscripsit, ex quo tutior foret, atq; honestior. Quare suscipe quaeso, quicquid hoc est mei sætus, qua me quoque ipsum soles humanitate. Deinceps autem plura, melioraq; forsitan accipies, modò hunc primum quasi gustum non asperneris. Nec enim uel ignoro, uel dissimulo quantum tua mihi apud Innocentium Pontificem Maximum suffragata sit autoritas. Cui quidem & ipsi quotidie à me, si non par gratia, certè aliqua tamen pro uirili parte scribendo saltem, beneq; & sentiendo, & loquendo refertur. Vale. Florentiæ, VI. Calend. Iunias. M. CCCCLXXXI.

ANG. POLIT. FRANCISCO EPISCOPO
Cephalcedensi Hispano s. d.

Non causam dico, neque absolui me postulo, quin ipse mihi nigrum appono calculum, quòd me tibi scripturum aliquando pollicitus, fidem quam ad mensam, etià hospitalem dederã, non præstiterim. Ipsum tibi igitur memet noxæ dedo. Abduc, uinci, quasq; est commodum poenas irroga. Sed quid agas? Non ego scilicet ex ingenio emigravi meo, sum quippe homo omnium hominum ad scribendas epistolas pigerrimus, diem ex die ducens, ac procrastinator mirificus: præsertim si cum eis res amicis est, quorù mihi sit & humanitas cognita, & explorata facilitas. Tute igitur accusandus, qui ita me istic humane habueris, ut omnium, quæ facturus essem, ueniam mihi, & impunitatè pollicerer. Sed non erit profectò cur mihi in posterum succèscas. Nam

ita

ita crebras literas misiculabo, ut eas propediem aut ne le-
 sturus quidem sis, aut mihi silentium imperaturus. De Grae-
 co autem adulescente haud sanè satis ex sententia res ceci-
 dit. Illis enim ipsis, quibus Romæ eramus, diebus, aliū sibi
 patronum optauerat. Nos tamen haudquaquam destitimus,
 propter eos quorum consilio fretus est, hominem illinc po-
 tioris spe conditionis electare. Sed uereor, ne si ad nos de-
 fecerit, tamen dies prauertatur, qua tibi in Siciliam ad tua
 procuranda negotia sit abeundum. Laurentius Medices
 noster magnopere his diebus ex intestinorum doloribus
 laborauit, qui nunc ut planè liberatus est, ita nō planè re-
 creatus. De te uerò apud illum statim ut huc peruenimus,
 multum sumus diligentissime locuti: speramusq; nos illius
 in te amori, etsi erat antea quoque maximus, nonnihil ta-
 men addisse cumuli, tuis in nos officijs exponendis.

Vale. Florentiæ. M. CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS

episcopo Syluensi S. D.

ET doctrina quædam non uulgaris, cuius mihi haud du-
 bium specimen, et singularis quædam humanitas, cuius
 omnes impleuisti aduersum me numeros, exigere quasi
 suo iure aliquid à nobis uidentur literarū, quæ nostri apud
 te memoriam foueāt, nec tam planè refrigescere patiantur.
 Nostra autem cautio esse debet, ne diutius quam par est,
 hominem scilicet occupatissimū teneamus. Itaq; rem ipsam
 in pauca conferemus. Ego me præstantissimo domino Car-
 dinali Olisipponensi, germano tuo, uiro excellentis ingenij,
 doctrinæ, atq; humanitatis, tantum debere intellego, quan-
 tum nunquam sim persoluturus, etiam si me opposuerim
 pignori, aut si bonorum omnium meorum, atq; adeo ipsius
 capitis fecerim auctionem. Quare aut decidā cū ipso oportet

tet, aut certè addicar. Atq; ego quidem addici malo, ut illius mihi periculo uiuendum sit, non meo. Sed heus tu, agas cum eo tamen te rogo, uti de nobis apud pontificem (ubi occasio tulerit) ita aliquam faciat mentionem, ut intellegat eius sanctitas, nos etiam tanti uiri iudicio non improbari. Neq; tu autem absurdum, ineptumq; putaueris, si quò magis debemus, magis etiam debere nos postulamus. Nos hic uidelicet debitoribus, cum sint maxime obruti ære alieno, tum pecunias maxime mutuantur. Sed hæc hæctenus. Nequco autem quin obiter commendem Phædrum nostrum, hominem candidissimiq; animi, elegantissimiq; ingenij, tibiq; in primis deditum. Scis eum minime dubitare, quin aliquando hortatu, impulsuq; tuo adduci Cardinalis tuus possit, ut cum pontifice de horologio illo aliquid explicetur. Que ne spes eum frustra habeat (siqua modò copia sit) etiam, atque etiam te rogo. Vale.

ANG. POLIT. IOANNI PETRO
Arriabeno Vrbinati episcopo.

ET si nunquã dubium fuerat, quin tibi omni laude præstanti uiro, nulli non honores iam pridem, dignitatesq; deberentur: tamen posteaquàm auditum est præsulem te esse Vrbinatem factum, tanta uniuersi quidem, sed præcipue qui literarum sacra uenerantur, affecti lætitia sumus, ut inexpectatum prope, nec spe ulla, quasi dixerim, præcontretatum contigisse hoc nobis gaudium uideatur. Etenim cum timere iam inciperemus, quicũque tibi inuicem studemus, ne qui dilatus à fortuna fueras, etiam planè præteritus fuisses: quo grauior ille fuerat, atque indignior metus, eò nunc & maior lætitia, & iustior, postquam is euauit, oborta est. Ad hanc autem quasi publicam tanti gaudij priuata etiam mihi, & peculiaris accedit causa, quòd cum prouchi

prouehi ad ingentes titulos aspicio uirum, cuius mihi & autoritas, & humanitas durissimis etiam meis temporibus ita suffragata est, ut tantum crescere spes mea, & fiducia, quantum tua uel fortuna, uel dignitas merito debeat. Quapropter in hac animi mei precipua quadam uoluptate, precipuam quoque gratulandi rationem desiderarem, nisi tecum mihi, hoc est, cum homine peritissimo res esset: cuius insignis prudentia (sicuti credimus) quasi Lynceis oculis in ipsa quoque hominum præcordia introspiciat. Illud autem neuiquam cōmiserim, uideri mihi Innocentium Pontificem maximum ceu uia quadam regia, ad immortalæ gloriæ contendere, qui uiros augeat honoribus & eruditos, & graues, nec delitescere sub modio (quod dicitur) præclarum uirtutis lumen patiatur. Nam ut omittam ceteros, inque his Hermolaum Barbarum meum, quem tanto studio Pontifex ornandum sibi prius, mox autem tuendum quoque, defendendumque suscepit: etiam nuper Hieronymum ipsum Balbanum audio præstantem doctrina, & moribus hominem tecum pariter præsulem esse factum, quò nobis excellentis huius lætitiæ, ac uoluptatis ingens hinc etiam quasi cumulus accederet. Cui tu quidem uelim (si pateris) meo quoque nomine gratuleris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Leonello episcopo Concordienfi s. d.

Franciscus Soderinus Volaterranus pontifex epistola nuper mihi ad ipsum tuam super Miscellaneis nostris ostendit, in qua certare dubia palma inter se doctrina mihi, & humanitas uidebantur. Ac doctrinam quidem non modò ipse stylus exhibebat elegans, ornatus, & grauis: sed illa etiam multò magis, quæ mihi abs te de autore Stromateon Clemente obijciebatur. Humanitatis autem certissi-

ma

ma illa uisa sunt indicia, quòd uir & autoritatis maximæ, & fortis amplissimæ, multisq; & magnis agendis rebus occupatus etiam nōnihil ad te pertinere putasti, quid ego in meis aliquando libris tenui fortuna homuncio retulissē. Mitto autem quā benignè, quā blandè, quā uerecundè, quā amanter, quā lente etiam, & cunctanter erratum illud, ita enim uidebatur, nostrum protulisti. Quā multis me prius laudibus, etiam si eloquentius longè, quā uerius adobruisti. Mitto quòd & Soderinum delegisti, qui mihi rem potissimū significaret: quo uiro nec grauior, nec prudentior, nec item humanior, sed nec mihi amicior quisquam deligi potuit: ut si me literæ ille tuæ offendere aliqua ratione potuissent, hac una tantum potuerint, quòd nimium sollicitus uidebaris, nec aliorum fortasse acciperem, quod obieceras. Ego mi Leonelle, non modò in ijs, quæ hætenus edidi, sed & quæ scribere deinceps conor, omnibus hoc testatum uolo, nihil mihi esse prius ueri studio, & recti. Si sponte hoc assequor, bene habet: sin minus, at ab alijs & placidè admoneri gaudeo, & asperè castigari non recusō. Quin ut illis habeo gratiam, sic istis non irascor: honestius ducens aliquando doceri, quā semper nescire: non enim tam turpe repelli, quā pulchrum corrigi. Quod autem ad Clementem attinet, artificis librarij uitium, non auctoris est. Is in exemplaribus nostris quædam malè (ut fit) aut inducta, aut deleta repererat, eaq; tamen pro rectis, ac legitimis inconsultò excudit. Ita necesse habui curare protinus, ut errata ipsius omnia, nisi quæ relegendem sefellerrant, primis ibidem paginis imprimerentur. In cas tu fortasse paginas nondum incideras, eum locum notasti: quas tamen se ait è uestigio misisse ad te Volaterranus pontifex, etiam antè, quā tuas mihi literas ostenderet. Ibi igitur

tur primo statim capite correctum hoc à nobis terratum
reperies. Nec uerò ullis opus est ad hanc rem, uel Eusebjijs
uel Hieronymis. Ipsos enim & legimus Græcos, & excerp-
tissimus octo Alexandrini Clementis libros, qui *ερωματα*
appellantur. In queis alterius etiam Clementis (quod uerè
ais) Romani pontificis identidem testimonia citantur. Re-
liquum est, ut agam tibi gratias. Ago igitur quàm possum
maximas, ut tibi me deditissimum profitear, profiteor, &
quidem ex animo. Sed & rogo te etiam, atque etiam ad-
huc, ut si quis locus apud te uacat, numeres me quoque in-
ter tui studiosos. Postremò quoniam uerbis honorificen-
tissimis in tua epistola Cardinalis Alexandrini fecisti men-
tionem, cuius sepe mecum de literis & uita Ioannes Picus
Mirandula meus diuinè loqui solet, ei me quoque (si fas est)
uelim des aliquo pacto in clientelam. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Paulo Cortesio suo s. d.

Remitto epistolas diligentia tua collectas, in quibus le-
gendis (ut liberè dicam) pudet bonas horas malè col-
locasse. Nam præter omnino paucas, minimè dignæ sunt,
quæ uel à docto aliquo lectæ, uel à te collectæ dicantur.
Quas probem, quas rursus improbem, non explico. Nolo
sibi quisquam uel placeat in his autore me, uel displiceat.
Est in quo tamen à te dissentiam de stylo nonnihil. Non
enim probare soles (ut accepi) nisi qui liniamenta Cice-
ronis effingat. Mihi uerò longè honestior tauri facies,
aut item leonis, quàm simiæ uidetur, quæ tamen homi-
ni similior est. Nec ij, qui principatum tenuisse credun-
tur eloquentiæ, similes inter se, quod Seneca prodidit. Ri-
dentur à Quiniliano, qui se germanos Ciceronis putabant
esse, quòd his uerbis periodum clauderent, esse uideatur.

*Imitatores re-
probantur.*

Inclam

Inclamat Horatius imitatores, ac nihil aliud quàm imitatores. Mihi certè quicunq; tantum componunt ex imitatione, similes esse uel p̄fitaco, uel picæ uidentur, proferentibus quæ nec intellegunt. Carent enim quæ scribunt isti uiribus, & uita: carent actu, carent affectu, carent indole, iacent, dormiunt, stertunt. Nihil enim uerum, nihil solidum, nihil efficax. Nō ex primis (inquit aliquis) Ciceronē. Quid tum? Non enim sum Cicero, me tamen (ut opinor) exprimo. Sunt quidam præterea mi Paule, qui stylum quasi panem frustillatim mendicant, nec ex die solum uiuunt, sed & in diem: tum nisi liber ille præsto sit, ex quo quid excerpant, colligere tria uerba non possunt, sed hæc ipsa quoq; uel indolenta iunctura, uel barbaria inhonesta contaminant. Horum semper igitur oratio tremula, uacillans, infirma, uidelicet malè curata, malè pasta, quos ferre profectò non possum: iudicare quoq; de doctis impudenter audentes, hoc est, de illis quorum stylum recondita eruditio, multiplex lectio, longissimus usus diu quasi fermentauit. Sed ut ad te redeam Paule, quem penitus amo, cui multum debeo, cuius ingenio plurimum tribuo: quæso ne superstitione ista te alliges, ut nihil delectet, quod tuum plane sit, & ut oculos à Cicerone nunquàm deijcias. Sed cum Ciceronem, cum bonos alios multum, diuq; legeris, contriueris, edidiceris, concoxeris, & rerum multarum cognitione pectus impleueris, ac iam componere aliquid ipse parabis: tum demum uelim (quod dicitur) sine cortice nates, atque ipse tibi sis aliquando in consilio, sollicitudinemq; illam morosam nimis, & anxiam deponas effringendi tantummodo Ciceronem, tuasq; denique uires uniuersas pericliteris. Nam qui tantum ridicula ista, quæ uocatis liniamenta, contemplantur attoniti, nec illa ipsa (mihi crede) satis repræsentant, & impetum quo-

dammi

dammodo retardant ingenij sui: currentiq; uelut obstant
 & (ut utar Plautino uerbo) remoram faciunt. Sed ut bene
 currere non potest, qui pedem ponere studet in alienis tan-
 tum uestigijs: ita nec bene scribere, qui tanquam de præ-
 scripto non audet egredi. Postremò scias infelicitis esse in-
 genij, nihil à se promere, semper imitari. Vale.

PAVLVS CORTESIVS

Angelo Politiano suo S. D.

Nihil unquam mihi tam præter opinionem meam acci-
 dit, quam redditus à te liber epistolarum nostrarum.
 Putabam enim illum tibi in tantis occupationibus excidisse.
 Nunc autem lectis tuis literis, uideo illum non modò à
 te gustatum, sed etiam planè deuoratum: quum & scri-
 pseris puduisse te in eo legendo bonas horas malè collo-
 casse, & eas ipsas minime tibi dignas uideri, quæ uel ab
 aliquo docto lectæ, uel à me collectæ fuisse dicantur, præ-
 ter nescio quas hominum perpaucorum. Ego autem totum
 istud tibi remitto, nec planè iudicium meum interponam,
 cum nefas sit quodammodo à te dissentire: & ego is sim,
 qui de altero iudicium facere (ut ait Marcus Tullius) nec
 uelim si possim, nec possim si uelim. Sed ueniam ad illud, in
 quo te dicis à me quàm maxime dissentire. Scribis enim te
 accepisse me neminem probare, nisi qui liniamenta Cicero-
 nis consecrari uideantur. Ego uerò quantum repetere me-
 moria possum, nec istud recordor unquam dixisse, nec di-
 ctum uolo. Quæ enim stultitia esset, ut cum tam uaria sint
 hominum ingenia, tam multiplices naturæ, tam diuersæ in-
 ter se uoluntates, eas uelle unius ingenij angustijs astringi,
 & tanquam præfiniri? Sed quoniam me in hanc disputatio-
 nem uocas, non erit fortasse alienum tempus purgandi iu-
 dicij nostri, & tuendi mei, cum planè cognoscam uerba tua
 esse

esse suasoris, non laceffentis. Et primùm de iudicio libenter fatebor, cùm uiderem eloquentiæ studia tandiu deserta iacuisse, & sublatum usum forensem, & quasi natiuam quandam uocem deesse hominibus nostris, me sepe palam affirmasse, nihil his temporibus ornate, uarieq; dici posse, nisi ab his qui aliquem sibi præponerent ad imitandum: cùm & peregrini expertes sermonis, alienas regiones malè possint sine duce peragere, & anniculi infantes non nisi in curriculo, aut nutrice præcunte inambulent. Cùm autem multi in omni eloquentiæ genere floruerint, memini me unum Marcum Tullium ex doctorum acie abduxisse, in quem omnium ingeniosorum hominum studia conferenda putarem. Non quòd ignorarem multos dicendi gloria præstitisse, qui & acuere industriam, & multis oratorijs uirtutibus alere ingenia possent: sed & quia uidebam hunc unum omnium seculorum consensu principem esse iudicatum, & quia à puero didiceram in omni numero semper optimum esse eligendum: corrupti stomachi, & intemperantis ægri esse putabam, deteriore cibum seligere, salutarem, & optimum aspernari. Ausim nunc etiam affirmare idem, quod sepe, neminem post Marcum Tullium in scribendo laudem consecutum, præter unum, aut alterum, qui non sit ab eo eductus, & tanquam lactis nutrimento educatus. Sed erat tum quædam certa imitandi ratio, qua & fastidio similitudinis occurrebatur, & nitidum illud genus hilaritate quadam aspersa condeciebatur: nunc autem illa ab hominibus nostris aut neglecta est, aut ignorata. Similem uolo mi Politiane, non ut simiam hominis, sed ut filium parentis. Illa enim ridicula imitatrix tantum deformitates, & uitia corporis deprauata similitudine effingit: hic autem uultum, incessum, statum, motum, formam, uo-

cem,

M. T. Cicero
pra cateris imi
saudus.

cem deniq; & figuram corporis representat: & tamen habet in hac similitudine aliquid suum, aliquid naturale, aliquid diuersum, ita ut cum comparentur, dissimiles inter se esse uideantur. Dicam idem iterum habere hoc dilucidam illam diuini hominis in dicendo copiam, ut existimanti se imitabilem præbeat, experienti spem imitationis eripiat. Fit enim undiq; ad eum concursus, & quisq; arbitratur illo modo se posse dicere. Homines enim natura suauitatis audiores, difficiliman rem uoluntate, non facultate metiuntur. Itaq; dum abundantiam sermonis, & (ut ipsi aiunt) facilitatem imitantur, neruos, & aculeos deserunt, & tum à Cicerone absunt longissime. Nec autem refert alieno ornatu, & quibusdam luminibus, ac quasi insignibus nostra scripta exple-re, nisi queamus id distinctè, apteq; facere. Fit enim nescio quid monstruosum, cum membra coherentia malè dissipantur. Quare (ut de me loquar) nihil est Politiane, quòd me à Ciceronis imitatione deterreas: sed quòd potius obiurges inscitiam, quòd nequeam bene illum imitari: quanquam ego malo esse assæcla, & simia Ciceronis, quàm alūnus, aut filius aliorum. Sed permagni interest utrum quis uideatur quenquam uelle imitari, aut neminè. Ego autem statuo non modò in eloquentia, sed in alijs etiam artibus necessariam esse imitationem. Nam & omnis doctrina ex antecedenti cognitione paratur, & nihil est in mente, quin fuerit prius in sensibus perceptum. Ex quo intelligitur omnem artem naturæ esse imitationem, sed natura fieri, ut ex eodem genere dissimilitudo nascatur. Homines enim cum inter se dissimiles sint, similitudine coniunguntur: & quanquam alij coloratiores, alij pallidiores, alij uenustiores, alij proceriores sint, una tamen est omnibus figura, & forma. Illos autem quibus aut crura, aut manus, aut brachia desunt, non

*Arts imitatio
natura.*

omnino ex hominum genere excludendos, sed aut mancos, aut claudos appellandos putarem. Sic eloquentiæ una est ars, una forma, una imago. Qui uerò ab ea declinant, sepe distorti, sepe claudi reperiuntur. Aspice nunc eos homines qui sibi elegerunt Marcum Tullium imitandum, quantum ab eo distent, quantum etiam inter se dissimiles sint. Profuente[m] quandam sine modestia ubertatem Liuius arripuit, acumen Quintilianus, sonum Lactantius, lenitatē Curtius, elegantiam Columella: quorum cum esset unum prope imitandi propositum: nihil est tam dissimile, quam ipsi inter se, nihil tam distans (si comparentur) quam ipsi a Cicerone. Ex quo intelligitur maxime, & cum iudicio ponderandam esse imitationem, & eum ipsum hominem mirabilem fuisse, ex quo tam diuersa ingenia, tanquam ex perenni quodam fonte defluerint. Omnino Politiane certis autoribus insistendum est, quibus ingenia formentur, & tanquam alantur. Relinquunt enim in animis semina, quæ in posterum per seipsa coalescunt. Qui autem neminem imitari, & sine cuiusquam similitudine laudem consequi uideri uolunt, nihil (mihi crede) roboris, aut uirium in scribendo præ se ferunt: & illi ipsi, qui se niti dicunt ingenij sui præsidij, & uiribus, facere non possunt, quin ex aliorum scriptis eruant sensus, & inferciant suis, ex quo nascitur maxime uitiosum scribendi genus, cum modò sordidi, & inculti, modò splendidi, & florentes appareant: & sic in toto genere, tanquam in unum agrum plura inter se inimicissima sparsa semina. Fieri enim non potest, quin uaria ciborum genera male concoquantur, & quin ex tanta colluione dissimilium generis inter se uerba collidantur. Nec minus huius corruptæ orationis asper concursus aures ferit, quam ruentium lapidum fragor, aut strepitus, aut quadrigæ transcurrentes.

Quid

Quid enim uoluptatis afferre possunt ambiguae uocabulo-
rum significationes, uerba transuersa abruptae sententiae,
structura salebrofa, audax translatio, nec felix, ac intercisi
de industria numeri? Quod necesse est his omnibus accide-
re, qui ex singulis sensus, & uerba eruunt, & neminem
imitantur. Horum sanè omnis oratio est tanquam Hebraeo-
rum domus, quibus sunt ad quoddam tempus diuersorum
hominum bona oppignerata. Nam ibi & lacernae, & ami-
ctus, & penulae, & multorum saepe pallia suspensa inter-
noscentur. Ego autem tantum interesse puto inter eum, qui
neminem imitatur, & qui certum duce[m] cōsectatur, quan-
tum inter eum, qui temere uagetur, & qui recta proficiscen-
tur. Ille deuius inter spinas uoluitur, hic autem ex propo-
sito itinere ad constitutum locum sine lapsu, & molestia
contendit. Præterea Politiane sic habe, neminem eloquen-
tiae laudem consecutum, qui non sit in aliquo imitationis
genere uersatus. Apud Græcos non modò oratores De-
mosthenes, Hyperides, Lycurgus, Aeschines, & Demar-
chus: sed etiam illi philosophi, uirtutum magistri, alicuius
imitatores esse uoluerunt. De nostris hoc loco taceo, ne ui-
dear tibi uni omnium doctissimo quasi scholam quandam
explicare. Nec item aliquid de Marco Tullio dicendum
puto, exploratum est iam illud omnibus, ut qui se ad Mar-
cum Tullium effingendum contulerit, si minus aliquam
imitandi gloriam assequatur, in eo tamen ornetur, quòd
illum sibi elegerit exprimendum: ut illud fuisse naturæ,
& ingenij uideri possit, hoc iudicij. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Baptistæ Mantuano theologo Car-

melitæ suo s. d.

¶

Nec

Nec dubito quin amer abs te, nec exigo, quod sit incommodum, sed nec officio literarum metior amicos: quippe quod & ab inimicis præstari solet. Gratulatione tua, quod philosophiæ sim deditus, ipse mihi medius fidius ita gratulor, daturus ut operam sim, quò possis in dies magis meritò mihi gratulari. Sed adulescens hic tuus consilio nostro si fuisset usus, magis fortasse suis rationibus consulisset. Nunc quoniam consilio noluit (ni frustra augurium) credo nec opera iam uolet uti. Veruntamen ei cupio scribas, ut à me expectet omnia, tui quidem causa. Nihil enim molestius, quam fuisse hunc mihi abs te frustra commendatum. Vale.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM

LIBER NONVS.

ANGELVS POLITIANVS

Matthiæ Dei gratia inuictissimo Pannoniæ regi s. d.

CV^l M superioribus diebus ego, & Philippus Valor Florentinus, præstans uir, tuæq; maiestati deditissimus, de nostri seculi principibus casu loqueremur: ac tu primus nobis inuicte rex, imò uerò solus occurrisses, quem uideremur audacter cum quouis laudatissimo ueterum posse conferre: castigauit ille me uerbis amicissimis, quòd nunquam tibi aut lucubrations ullas nominatim dicauerim, aut epistolam saltem scripserim, quo tibi si non ingenium quodcumq; doctrinaq; mea, certè
ani

animus tamen, ac uoluntas innotescerent. Etenim te regem temporibus esse nostris aiebat unum (quod ego illi facillimè assentiebar) in quo uel maximè celebrando labores, industriam, uigiliasq; suas omneis ponere literati homines certatim debeant: ut in cuius egregijs, innumerisq; laudibus habeat utriusq; linguæ facultas, ubi liberrime posset, & uelut in patentibus campis exspatiari. Quare sumpsi animum (sator) de sermone prudentis, & amici uiri, gloriosissime rex, cumq; animo statim sumpsi calamum, uidelicet in hoc, ut tuas eximias uirtutes honore saltem quocunq; styli mei prosequerer. Sed cum se mihi illæ tam multæ, tam magnæ protinus obtulissent, ut facilius mundum pugillo posse crederem, quàm eas epistole breuitate complecti, mutato protinus consilio, dilatis paulisper tuæ claritatis præconijs, statui duntaxat in præsentia significare tibi, me quoq; unum, rex, è multis esse, qui magno animi fauore te uenerer, dariq; mihi occasionem celebrandi tui nominis concupiscam. Non quia me sperem naturali facundia parent tuæ laudi fore, sed quod est à sapientibus hominibus obseruatum, non minus animi uires aliquando quàm ingenij ualuisse. Quocirca si quid erit inclyte rex, in quo tibi mea gratificari professio possit, rogo, obtestorq; perinde utaris opera nostra, quasi unus ex eo sim numero, qui regni tui finibus contineatur. Ut autem Dinocrates ille nobilis architectus Herculeo sese habitu ius dicenti obtulit Alexandro, cumq; se cogitationes, ac formas afferre dignas illo rege, uidelicet Atho motem statuæ uirilis effigie figurandum docuisset, ita regiam commendationem uidelicet adeptus est: idem mihi ego quoq; usuuenturum speraui, rex magne, si pro leonis pelle non obscuram indolem, pro claua non absurdum ingenium, pro corona populca non incelebrem

Dinocrates architectus.

doctrinæ mediocritatem, pro uastæ illius molis compositione multiplices tibi linguæ utriusq; figuras obtuliffem. Nec enim minor quouis architecto putandus, qui studijs istis liberalibus claruerit: nisi fortè diutius marmora, & cæmenta restitura uctustati, quàm literarum monumenta confidimus. Nec tu profectò Macedoni Alexandro (sit uero uenia) iure cesseris Matthia rex, seu uictorias eius, seu beneficentiam consideres, quæ duo prima tanto in rege fautrix miratur antiquitas: nisi fortè credimus Arabas, Indos, Armenios, Chaldaeos, mollissimas, fugacissimasq; gentes laboriosius uinci, quàm Turcas, & Mysios, & Triballos, & Illyricos, & Liburnos & Boëmos, & Rhetos, & Vindelicos, & alias item bellicosissimas nationes: quarum ipsa quoq; nomina Martium sonant: nisiq; plus esse putamus, quòd unum, aut alterum donauit ille bene de se meritis hominibus oppidum, quàm quòd in omnium penè sinus, quoscunq; dos aliqua ingenij, uirtutisq; nobilitat, è tuis istis beneficis manibus, quasi perenne fluit aurum semper, ut aqua de fontibus, & in maximam uenire iam questionem coepit illud, unde nam tibi tanta ista, tamq; inexhausta diuitiarum copia, sic omnibus usquequaque largienti: quanquam facile à prudentibus intelligitur, quæ plerique alij principes in suas cupiditates, ac libidines profundant, ea te tantum uel in ædificiorum nobilissimas substructiones, uel in usus publicos, uel in hanc postremò, de qua nunc agimus, beneficentiam conferre. Quapropter uehementer cupio labore aliquo meo tuam celsitudinem demereri: cupio studijs, ingenioq; meo, si detur, commendare me tibi, rex inuicte. Qui sum uerò, quem ue inter literatos locum teneam, malo equidem ex aliorum tibi, quàm

ex

ex meis indicari uerbis. Tantum dixero me Laurentij Medicis magni, sapientisq; uiri tuarum uirtutum studiosissimi non diligentia minus, quàm liberalitate de obscuro, tenuiq; loco, qui nascentem suscepserat, in aliquam certè lucem, dignitatemq; , nullis adeò nisi literarum adminiculis peruenisse, profiteri iam multos annos Latinas Florentiæ literas, magna (quod omnibus notum est) celebritate: sed & Græcas ex pari cum Græcis, quod nescio an alteri Latinorum (dicam enim audacter) nulle circiter annos antè contigerit: stylum deniq; sic ipsum per omnia penè materiarum diuerticula duxisse feliciter, ut (quod erubescō, quanquàm pene testatum, referre) cunctos sermè, quicunq; in literis ætate mea claruerunt, habere meruerim laudatores. Atq; hæc ego de me Rex indulgentissime, nouo scilicet & periculoso more multorumq; reprehensionibus obnoxio, simpliciter tamen, sed & uerè: nec enim hoc, nisi & illud, ad te scribo, quod deliberare secum tua sapientia, uelutiq; præscribere possit (modò non hæc aspernetur) ubi nos potissimum, scilicet in tuæ spem gratiæ nostri neruos ingenij contendamus. Si quid igitur ipse mandaueris, obibo libens: sin minus, eligam tamen pro iudicio, captuq; meo, quod tibi fore arbitrer quàm gratissimum. Bibliothecam uideo, iam pridem comparas omnium (sicut expectamus) non ornatisimam solum, sed etiam copiosissimam. Possumus igitur multa (si res postulet) è Græco uertere in Latinum tibi, multaq; rursus quasi noua cudere, quæ nec ab eruditis forsitan respiciuntur. Regiam construis idem longè magnificentissimam, forumq; tuum simulacris omne genus uel æneis, uel marmoreis exornas. Nec autem cessant ubiq; terrarum nobilissimi pictores tabulas tibi pulcherrimas uiuis animare coloribus. Et ista ergo possumus, te iubente, non

scipsum laudat.

erubescendis illustrare carminibus. Iam bella, & paces mandare uicturis utriusq; linguæ monumentis, & historie molli filo contexere pridem didicimus: tum uel undanti solute uocis eloquio, uel immortalis Musarum cantu totam posteritatem sacris implere præconijs. Quin Philosophie seria ne defuerint cupienti, milleq; iocis tædium subinde, mille profecto argutijs sefellimus. Nec autem uendito ista tibi, dum sic indico: nec mihi referri ob ea gratiam quero, sed abunde relectam putabo, si placuerit ex me tibi, non dicam res ipsa, sed animus. Ut autem gustum sumere aliquem iam nunc uigiliarum nostrarum possis, en Poëma tibi multa lima cruciatum, quod laudes poëtica, quod historiam continet omnium serè uatum. Sed & mittam commentarios paulò post in id opus copiosissimos, in quibus quicquid de uaria, multipliciq; lectione condidimus, explicabitur. Ac (nisi me dulcissimus amor suscepti laboris fallit) tantas ex hoc libello uelut è thesauro diuitias profereamus, ut magna ex parte studiose iuuentutis quædam ueluti inopia releuetur: ac tum deniq; puto quiuis intellet, quam multis ista mihi lucubrationibus constiterint. Quare ne quæso numeret Angeli Politiani carmina lector, sed ponderet. Tu uerò Matthia Rex regum prorsus omnium celeberrime, dum tibi commentarios quoq; multiplica pagina surgentes euigilamus, accipe hunc interim rogo, libellum uultu quo Regem decet, hoc est, sereno, & hilari, quem tibi uidelicet ego si non eruditissimus, at certè tuo nomini deuotissimus homo, quasi Deo donum religiosa mentis, atq; animi pietate consecraui. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Bernardo Riccio suo S. D.

Accep

Accepi uersiculos tuos ingeniosos, elegantes, uenustos, faciles, sed ita tamen affectibus plenos, ut eos non fictos, quemadmodum tu uis, sed ueros esse amatorios existimem. Delectatus lectione sum, sed & admiratus admodum superfuisse tibi tempus in hos tam delicatos lusus à publico munere, quod & diligenter obire diceris, & prudenter. Quod autem me rogas, ut eos angulo cuiuspiam secretiori solus insurrem, mox uerò domi septos, & inclusos habeam: quanquam tibi rebus omnibus obsequi studeo, tamen in hoc uno minus obtemperabo, nequid amor succenseat, si retineam tam bellos ipsius ministros, & uelut in ergastulo supprimam. Sed de uersiculis aliàs Scribis autem permultos isthic esse, qui Ioannem Picum Mirandulam laudari à nobis in cognitione rerum, studioq; sapientiæ non moleste ferant, ijdem tamen ornamenta dicendi, splendoremq; illi quasi oratorium tribui uix patiantur. Itaq; rogas, ut ipsius uel epistolam tibi mittam, uel breue aliquod omnino scriptum, quod circumferre tecum possis, & ostentare: ne tuis tantum uerbis, aut illius aestimatio propugnanda sit, aut nostra fides absoluenda. Gero equidem morem, descriptamq; tibi epistolam Pici mitto, qua barbaros Philosophos aduersus Hermolaum Barbarum, sed nihil minus quam Barbarum defendit, simul ipsius Hermolai responsum luculente scriptum, quò conferre utriusq; stylum, genusq; dicendi possis. Aestimabis igitur ex hac epistola Picum, sed ut leonem (quod Græci dicunt) ab unguibus. Etenim solitus ille tractare ampla quedam semper, & scribere, quod opera illius indicabunt, magnis de rebus, quæ domi clausa cottidie maturescunt, ad argumenta deinde minora hæc, & leuiora uix exiguam partem conferre suarum uirium dignatur. Quapropter hanc ipsam
 epist

epistolam tam plenam, tam spissam, tam diuitem paucis antemeridianis horis ex tempore propè distulit. In qua tamè (ut uidebis) electa uerba, casta Latinitas, Atticus nitor, iunctura tenuis, numerosus ambitus, grata concinnitas, hilaris color, pura uenustas, ornatus facilis, agentes figuræ, sensus acres, apta exempla, multa fides, argumenta fortia, graue consilium, subtile iudicium, uis alta, indoles rara, mira maiestas. Sed hoc usu plerunq; uenit, quod & Marcus Cicero quodam loco scribit, ut in rebus diuersis eundem præcellere nolint homines. Itaq; Pico noster, quoniam fidem fecit apud omnes diu, quantum emineat in studio sapientiæ, pro quo sunt illi maxima bella pugnata: nunc impetrare non potest, cum sit eloquentissimus, ut in dicendo saltem nec incultus omnino, nec inelegans habeatur. Sed qui deinceps sequentur dies (ut Pindarus inquit) testes erunt sapientissimi. Tibi tamen interim studioso uidelicet utriusque nostrum, quasi de lacu mustum, quod degustes, hanc illius epistolam propino. Quæ displicere non debet propterea quòd eloquentiam destruit. Destruit enim sic eloquenter, ut adstruat hoc ipso, quod destruit. Ita nihil eloquentiam destruere præter eloquentiam potest: ideoq; nec ipsa potest, quoniam scilicet hoc quoq; potest, quod omnino non potest. Vale.

HERMOLAUS BARBARVS

Venetus, Ioanni Pico Mirandulæ s. d.

Non possum tibi non uideri planè barbarus, & ingratus, qui tibi toties, & tam multa de me non minus scribenti semper, & prædicanti, sed sentienti quoq; gratias agere distulerim. Nullæ enim unquam uenerunt huc à te litteræ, ex quo sum tibi cognitus, quin mentionem in illis de
me

me illustrem, & honorificam habueris. Sed uide quanti faciam testimonium tuum de me, siue id iudicio agas, siue propensione uoluntatis. Ego alioqui modestus, imò timidus, & parum mihi fidens, uideor aliquid esse quòd tu me laudas, quòd mea probas, quod in Themistio nostro, quemadmodum scribis, tanquam in iucundissimo diuersorio sepe conquiescis. Quid quòd in literis tuis plerunque me recognosco? Ecquid arbitraris quicquam nobis esse posse iucundius, quàm cum te uel nostrum aliquod incisum, uel circuitum, uel figuram dicendi non adeò notasse, sed imitatum esse perspicio? Et nisi quòd ad multos scribendo non uideris hoc facere simulanter, & ex composito, magnæ mihi sese rationes offerunt, quamobrem hoc à te repertum putem ad gratiam. Nec enim uidere poteram, quare tu genus illud tuum dicendi fluens, ac floridum frangeres, & ad me deficeres, qui filum orationis aridum, & prætenue sequutus humi serpo, nunquam assurgo, non inspiro, non circumduco, non eleuo, non abijcio, inuita scilicet, & repugnante natura. Omnino deme nescio quid in me laboris, & diligentia, cætera nihil sum, nisi cum à te, uel similibus tui quàm paucissimis commèdor, aut cum placere tibi mea, uel ad imitationem usq; comperio. O præclarum, & planè diuinum ingenium tuum Pice, qui cum optima sint ea, quæ tu scribis, ita tamen exprimas, & effingas aliena, quæ sunt pessima, ut uideantur esse tua, quæ sunt optima: nam demittere se, ac descendere pluris esse deputo, quàm in ardua conari. Ut enim sit hoc honestius, illud certè laboriosius, & operæ maioris. Proinde siue tu talia credis esse nostra, quibus imitandis operam impendas: siue hoc agis demerendi mei causa, utroque modo tibi plurimum debeo: relaturus aliquando gratiam, nolo dicere, cum poterò (nunquam enim poter

potero) sed cum tu ipse, uel tui posse me putabitis: tanta enim est familie totius uestrae bonitas, & humanitas, ut beneficium quod non est, imputare pro beneficio soleatis: quamobrem ex usu meo fecero, si uobis & modum, & tempus reposcendae gratiae reliquero, ut in expunctione rationum paralogismus omnis, & impostura non à me, sed à uobis tota proficiscatur. Quae uerò de ratione studiorum tuorum ad Scytham scripsisti, & communicanda mecum esse uoluisti, maxima uoluptate nos affecerunt. Gratulatus sum huic seculo uirum tanta doctrina, ut nihil ferè nesciat, tanta cura, ut nil omnino scire uideatur. Video te Poëtam egregium, Oratorem eminentissimum. Animaduertero te Philosophum prius Aristotelicum, nunc etiam Platonicum esse factum. Video literas Graecas, quae in te sole desiderari poterant, & sine quibus nihil eras futurus, non didicisse modò, sed hausisse: idq; facilitate tanta, celeritateq; ut literas Graecas ignorasse aliquando te neq; tu memineris, neq; persuadere possis alios: id quod de Hieronymo Donato meo non plus libenter, quam uerè prædico. Hortarer te ad has literas, uti eas tam planè familiariter, quam Latinas teneres, sed non indiges calcaribus. Et hercule uerba prodigunt, quicumq; peritioribus se consilium dare pergunt. Vnum te scio scire, nullius Latina lingua tot seculis extare monumenta, qui literis Graecis caruerit. Nec enim inter autores Latinae linguae numero Germanos istos, & Teutonas, qui ne uiuentes quidem uiuebant, nedum ut extincti uiuant: aut si uiuunt, uiuunt in poenam, & contumeliam. Appellantur enim uulgo sordidi, rudes, inculti, barbari. Quis malit sic esse, quam prorsus non esse? At enim utile aliquid dixerunt, ualuere ingenio, doctrina, bonarum rerum copia: non nego penitus, quod & possum negare: sed

Ioannis Pici
Mirandula
laus.

Philosophi no-
stri tēporis bar-
bari.

sed sermo nitidus, & elegans, saltem purus, & castus, qualis uel in autoribus Christianis, Græcis, Latinisq; perspicitur, laudem, & memoriam sempiternam scriptoribus conciliat. Nisi quis pictorem, & excusorem, & statuarium, & ceteros opifices laudari posse iudicet hoc solo, quod magni constet, & pretiosa sit materia, circa quam uersentur. Aut si Chærilus, & Meuius habuissent illam segetem canendi, quam Vergilius & Homerus, futurum fuisse, ut primum à Creticis, & Aristarchis, mox communi Grammaticorum consensu redigerentur in numerum Poëtarum. An uerius est Chærilum, & Meuium quacumq; materia, Chærilum & Meuium futuros, neq; Chærilum Iliada, neq; Meuium Aeneida conscripturos unquam fuisse? Non plus utiq; quam Chærilum Aeneida, Meuium Iliada. Qui enim possum non iocari, cum scribo de ridiculis? Sed nimis fortasse multa de nebulonibus: redeo ad propositum. Amplexere literas Græcas, non iam ut discipulus, sed ut doctor, gloriaeq; de nullo uerius dici posse tritum illud, quam de te, per omneis arteis multos discipulos meliores esse præceptoribus: id quod senario Græco significantius exprimitur. πολλοὶ μαθηταὶ κρείττους διδασκάλου. Quod uerò me ad Platonis libros, & placita hortaris, agnosco beneuolentiam tuam. Habeo Platonem in manibus, & habeo semper cum sponte mea satis inuitatus, tum à te fideliter, & amicè communitus. Verbum est Simplicij: nemo profiteatur Aristotelem, qui Platonem ab Aristotele dissociet, ut diuersa sentientem. Cui autem potest consentire Plato cum Aristotele, nisi ei qui libros, & commentationes utriusq; cognouerit? Codices quicumq; sunt apud nos, ex ijs quos desideras, curabo tibi protinus exscribatur. Vale. Venetijs, Nonis Aprilis. M. CCCCLXXXV. Politianum meum ἀσπάζομαι.

Muli discipuli meliores præceptoribus.

Saluere iubea.

IOAN

IOANNES PICVS MIRANDVLA

Hermolao Barbaro suo

S. D.

Hermolai Barbari laus.

EGo quidem mi Hermolaë, nec possum aut tacere, quæ de te sentio, aut non sentire ea, quæ de illo debeant, in quo omnia ueluti singula summa reperiantur. Sed utinam esset is meæ mentis captus, ut pro meritis tuis de te sentirem: utinam ea dicendi uis, ut exprimere aliquando possem, quod semper sentio. Scio quæ de te concepisti infinitum subsidere infra fastigia doctrinæ tuæ. Scias & tu quæcumq; loquimur, longè esse minora ijs, quæ concepimus. Tam deesse scias animo uerba, quàm rebus animus deest. Et tamen ita me audere credis, ut sperem posse imitari tua, quorum nec magnitudinem æstimare possum. Admirari te possunt omnes, imitari tam pauci possunt, quàm nemo reprehendere. Et utinam ea mihi felicitas, ut quæ scribam, Hermolaium meum aliqua ex parte imaginentur. Ipse enim (ut taceam cætera) stylus tuus, cui tu adeò male faues, mirum quantum me afficit, atq; delectat. Ita est doctus, grauis, compositus, eruditus, excussus, ingeniosus, in quo nihil expositum, nihil uulgatum, nihil sit triuiale, seu uerba, seu sententias spectes. Legimus sepe ego & noster Politianus quasq; habemus tuas, aut ad alios, aut ad nos epistolas. Ita semper prioribus certant sequentia, & nouæ fertiliter inter legendum efflorescunt ueneres, ut perpetua quadam acclamatione interspirandi locum non habeamus. Sed mirum dictu, quam periuadeas, & legentis animum quocumq; uelis impellas. Expertus sum ego cum semper aliàs, tū hac proxima tua ad me epistola, in qua dum barbaros hos Philosophos insectaris, quos dicis haberi uulgò sordidos, rudes, incultos, quos nec nixisse uiuentes, nedum extincti uiuant

uant: & si nunc uiuant, uiuere in pœnam, & contumeliam,
 ita hercules sum cōmotus, ita me puduit, piguitq; studiorum
 meorum (iam enim sexennium apud illos uersor) ut nihil
 minus me fecisse uelim, quàm in tam nihili facienda re tam
 laboriose contendisse. Perdidit ego, inquam, apud Tho-
 mam, Ioannem Scotum, apud Albertum, apud Aueroœnz
 meliores annos, tantas uigilias, quibus potuerim in bonis li-
 teris fortasse nonnihil esse. Cogitabam mecum ut me con-
 solarer, si qui ex illis nunc reuiuiscant, habituri ne quicquam
 sint, quo suam causam argumentosi alioqui homines ratio-
 ne aliqua tueantur. Demum succurrit ex ipsis quempiam
 paulò facundiorum suam barbariam, quã poterit minime
 barbarè hunc in modum fortasse defensurum: Viximus ce-
 lebres ô Hermolaë, & posthac uiuemus, non in scholis
 grammaticorū, & pædagogijs, sed in philosophorum co-
 ronis, in conuentibus sapientum, ubi non de matre An-
 dromaches, non de Niobes filijs, atq; id genus leuibus nu-
 gis, sed de humanarum, diuinarumq; rerum rationibus agi-
 tur, & disputatur. In quibus meditandis, inquirendis, &
 enodandis, ita subtiles, acuti, acresq; fuimus, ut anxij quan-
 doq; nimium, & morosi fuisse fortè uidemur, si modò esse
 morosus quisquam, aut curiosus nimio plus in indaganda
 ueritate potest. Atq; in his quidem si quis nos arguat he-
 betudinis, & tarditatis, agè amabo quicumq; is est, pedem
 conferat, experietur habuisse barbaros non in lingua,
 sed in pectore Mercurium, non defuisse illis sapientiam,
 si defuit eloquentia: quam cum sapientia non coniunxisse
 tantum fortasse abest à culpa ut coniunxisse sit nefas. Quis
 enim circinno, quis fucum in proba uirgine non damnet?
 Quis in Vestali non detestetur? Tanta est inter oratoris
 munus, & philosophi pugnantia, ut pugnare magis in-

*Eloquentia, &
 orationis orna-
 tus an deceat
 philosophum.*

r uicem

uicem non possint. Nam quod aliud rhetoris officium, quam mentiri, decipere, circumuenire, præstigiari? Est enim uestrum (ut dicitis) posse pro arbitrio in candida nigrum uertere, in nigra candidum: posse quæcunq; uultis tollere, abijcere, amplificare, extenuare dicendo. Demum res ipsas magicis quasi (quod uos iactatis) uiribus eloquentiæ, in quam libuerit faciem, habitumq; transformare, ut non qualia suoapte ingenio, sed qualia uolueritis, non fiant quidem, sed cum non sint, esse tamen audientibus appareant. Hoc totum est ne quicquam aliud, quam merum mendacium, mera impostura, merum præstigium, cum à natura rei semper, uel augendo excedat, uel minuendo deficiat, & fallacem uerborum concentum, ueluti laruas, & simulacra prætendens, auditorum mentes blandiendo ludificet? Erit ne huic cum philosopho affinitas, cuius studium omne in cognoscenda, & demonstranda cæteris ueritate uersatur? Adde quòd nobis nulla erit fides, lauitias uocum, & ueneres affectantibus, quasi rebus parum fidentes, nec uerò nixi trahere in sententiam his lenocinijs homines quæramus. Est ob hanc causam legere res sacras rusticè potius, quàm eleganter scriptas: quòd nihil sit magis dedecens, & noxium in omni materia, in qua de uerò cognoscendo agitur, quàm uniuersum istud dicendi genus elaboratum, Hoc, hoc forensium est quæstionum, non naturalium, atq; coelestium. Non est eorum qui in academia, sed qui in repub. illa uersantur, in qua quæ fiunt, quæq; dicuntur, populari trutina examinantur, apud quam flores fructibus longè præponderant. Non ne scis illud? Non omnia omnibus pari filo conueniunt. Est elegans res (fatemur hoc) facundia, plena illecebræ, & uoluptatis, sed in philosopho nec de-
cora,

cora, nec grata. Quis mollem incessum, argutas manus, lã-
 dibundos oculos in histrione, & saltatore non probet? in
 ciue, in philosopho, quis non improbet, arguat, abominc-
 tur? Si puellam uiderimus moribus lepidam, atq; dicacu-
 lam, laudabimus, exosculabimur: hæc in matrona damna-
 bimus, & persequemur. Non ergo nos, sed illi inepti, qui
 ad pedes Vestæ agant bacchanalia, qui grauitatem philo-
 sophicarum rerum, & castitatem ludicris uelut, & cala-
 mñstris dehonestent. Profectò quod Sinesius de adolefcente,
 de oratione dici commodè potest, comatam orationem
 semper cinedam. Quare nos nostram malumus capillis hir-
 tam, globosam, inexpeditam, quàm cum impuritatis, uel no-
 ta, uel suspitione bellè comatam. Alioqui Palladis pepulum
 non reuelaret, sed à sacris uti profana repelleretur. Et ut
 nihil sint reliqua, hoc est uerissimum, nihil esse diuersum
 magis ab instituto philosophi, quacumq; in re quàm quod
 luxum, aut fastum aliqua ex parte sapit. Sicyonios calceos
 habiles, aptosq; ad pedem dicebat Socrates, sed Socrati
 non conuenire. Omnino non eadem ratio ciuilis habitus,
 & philosophici, sicut neq; mensæ, neq; sermonis: utitur
 his philosophus duntaxat ad necessitatem, utitur ciuilis
 homo etiam ad gratiam: quam & hic si neglexerit, non
 ciuilis: & ille si affectauerit, non erit philosophus. Si pos-
 set Pythagoras uiuere sine cibo, holeribus etiam parceret:
 si sua sensa aspectu, aut denum minore, quàm sermonis ope-
 ra explicare, omnino non loqueretur, tantum abest, ut lin-
 guam poliat, & exornet. Quod uel ob id cauendum no-
 bis, ne illectus cute medicata lector demoretur ad eam, ad
 medullam, & sanguinem non peruadat, quem subesse sepe
 ceruffato ori infectum uidimus. Vidimus, inquam, in hisce
 omnibus, quibus propterea in usu uenit, cum nihil sit in-

tus non inane, & uanum, detinere lectorem in prima facie, modulatu uario, atque concentu: quod si fecerit philosophus, clamabit Musonius non philosophum loqui, sed tibicinem canere. Non ergo uobis uitio detur id non fecisse, quod fecisse uitium erat. Querimus nos quidnam scribamus, non querimus quomodo: imò quomodo querimus, ut scilicet sine pompa, & flore ullo orationis, quam uolumus ut delectabilis, uenusta, & faceta sit, sed ut utilis gravis, & reuerenda, ut maiestatem potius ex horrore, quam gratiam ex mollitudine consequatur. Non expectamus theatri plausum, quòd aures demulserit æquabilis clausula, uel numerosa, quòd hoc sit falsum, illud sit lepidum: sed expectamus paucorum potius præ admiratione silentium, introsipientium penitus aliquid, aut de nature adytis erutum, aut de Iouis aula ad homines adductum: tum uel aliquid ita argutum, ut defendendi: ita defensum, ut arguendi non sit locus. Admirentur præterea nos sagaces in inquirendo, circumspectos in explorando, subtiles in contemplando, in iudicando graues, implicitos in uinciendo, faciles in enodando. Admirentur in nobis breuitatem styli, soctam rerum multarum, atque magnarum, sub expositis uerbis remotissimas sententias, plenas quæstionum, plenas solutionum: quam apti sumus, quam bene instructi ambiguitates tollere, scrupos diluere, inuoluta euoluere, flexianimis syllogismis & infirmare falsa, & uera confirmare. His titulis ò Hermolæ uindicauimus hucusque, & uindicaturos posthac ab obliuione memoriam nostram non dubitamus. Quòd si uulgò (ut dicis) habemur sordidi, rudes, inculti, hoc nobis ad gloriam est, non ad contumeliam. Vulgo non scripsimus, sed tibi, & tui similibus. Nec aliter quam pri-

sci

sci suis ænigmati, & fabularum inuolucris acerbant idiotas homines à mysterijs: & nos consueuimus absterre illos à nostris dapibus, quas non polluere non possent amariori paulum cortice uerborum. Solent & qui thesauros occultare uolunt, si non datur seponere, quisquilijs integere, uel ruderibus, ut prætereuntes non deprehendant, nisi quos ipsi dignos eo munere iudicauerint. Simile philosophorum studium celare res suas populum, à quo cum non probari modò, sed nec intelligi illos deceat, non potest non dedecere habere aliquid, quæ ipsi scribunt, theatrale, plausibile, popolare, quod demum multitudinis iudicio accommodare se uideatur. Sed uis effingam ideam sermonis nostri? Ea est ipsissima, quæ Silenorum nostri Alcibiadis. Erant enim horum simulacra hispidi ore, tetro, & aspernabili, sed intus plena gemmarum, supelletilis rare, & pretiosæ: ita extrinsecus si aspexeris, feram uideas: si introspexeris, numen agnoscas. At inquires, non ferunt aures nunc asperam, nunc hiulcam, semper in consonam texturam, non ferunt barbara nomina, ipso etiam penè timenda sono. O delicate, cum accedis choraulas, & citharædos pone te in auribus: cum uerò philosophos, auoca à sensibus, redeas ad teipsum in animi penetralia, mentisq; secessus. Assume illas Thianei aures, quibus, cum omnino non erat in corpore, nō terrestrem Marsiam, sed Apollinem cœlestem diuina cithara uniuersi melos ineffabilibus temperantem modis exaudiebat. His auribus philosophorum uerba si delibaueris, mellea tibi ad Nestoris inuidiam esse uidebuntur. Sed hæc sinamus nimio plus assurgentia. Profectò fastidire in philosopho subtilissime disputante minus concinnam elocutionem, non tam delicati stomachi est, quàm insolentis, Neque est aliter, ac

Sileni Alcibiadis.

si quem in Socrate de moribus docente offendat aut laxus calceus, aut toga dissidens, & sectum prauè stomachetur ob unguem. Non desyderat Tullius eloquentiam in philosopho, sed ut rebus, & doctrina satisficiat. Sciebat tam prudens, quàm eruditus homo nostrum esse componere mentem potius quàm dictionem: curare, ne quid aberret ratio, non oratio. Attinere ad nos ἐν Διαθέσει λόγου, non attinere τὸν ἐν ὁμοιοῦ. Laudabile in nobis habere Musas in animo, & non in labris: nequid in illo uel per iram sonet asperius, uel per libidinem eneruatius. Deniq; nequa sit discors à genuina ipsa, qua temperatus est modulabiliter harmonia. Quam Plato cùm intelligeret theatriali ista, & poëtarum sæpe corrumpi, à Repub. sua poëtas omnes eliminauit, gubernandam autem philosophis reliquit, mox certè si per lasciuiã differendi poëtas fuerint imitati, exilio condemnandis. At instabit Lucretius, etsi non egeant per se philosophiæ commentationes amoenitate dicendi, per eius tamen adhibitionem dissimulandam esse ipsarum rerum austeritatem, sicut absynthia per se pellunt morbos, melle tamen illinuntur, ut puerorum ætas improuida ludificetur. Hoc fortè tibi faciendum erat ò Lucreti, si pueris scribebas tua: si uulgò, faciendum utique tibi, qui non absynthia modò, sed meracissima toxica propinares. Sed longè alia nobis habenda ratio, qui uulgus (ut antè diximus) non allectare querimus, sed absterre-re, nec tetra absynthia, sed nectar propinamus. Sed contendet Lactantius satis constare in auditorum animos, uel seniorum influere potētius ueritatem, & ui sua instructam, & luce orationis ornatam. Si fuisses ò Firmiane tam frequens in sacris literis, quàm in fictis litibus fuisti, & hoc non dixisses, & nostra non minus bene fortasse confirmas-

ses,

In affectu orationem.

In eloquentia, siue enunciatione.

In Lucretium.

In Lactantiū.

fes, quàm destruxeras aliena. Dic, quæso, quid mouet fortius,
 & persuadet, quàm sacrarum lectio literarum? Non mo- *Extra sacra*
 uent, non persuadent: sed cogunt, agitant, uim inferunt le-
 gis radia uerba, & agrestia: sed uiua, sed animata, flammea,
 aculeata, ad inum spiritum penetrantia, hominem totum
 potestate mirabili transformantia. Periculis orationibus cla-
 boratis, & luculentis nihil se commoueri inquit Alcibia-
 des, sed Socratis uerbis nudis, & simplicibus. Addit etiam,
 si sint inepta, rapi in furorem, extra se poni, & uelit, no-
 lit, faciendum ei, quod ille præceperat. Sed quid perdo uer-
 ba in re confessã? si non desipit auditor, à fucato sermo- *Persuasio à th*
 ne quid sperat aliud quàm insidias? Tribus maxime per- *bus.*
 suadetur, uita dicentis, ueritate rei, sobrietate orationis.
 Hæc sunt Lactanti, quæ philosopho fidem conciliabunt:
 si bonus fuerit, si ueridicus, si id genus dicendi appetens,
 quod non ex anænis Musarum syluis, sed ex horrendo
 fluxerit antro, in quo dixit Heraclitus latitare uerita- *Veritatis an-*
 tem. At dicet quispiam: Agè amice, examinemus hæc de- *tr. m.*
 posita contentione. Reuerendum quoddam, atque diui-
 num per se est sapientia, nec exotico quoquam eget orna-
 tu: sed quæ inuidia & hunc accedere? Quis negat quæ
 per se decent, si adornentur, fieri decentiora? Ego amice
 hoc in plerisque nego, adeò multa sunt, quorum splendo-
 rem, si quid adiunxeris, elimines, & non illustres: ita sunt
 scilicet in sua natura optimo statu, ut demutari ab illo nisi
 in peius, non possint. Marmorea domus picturam non re-
 cipit, si opus albarium superinduxeris, demas de dignita-
 te, de pulchritudine. Non aliter & sapientia, & quæ tra-
 ctantur à philosophis tectorio non clarescunt, sed offuscan-
 tur. Quid plura? Non ne uulgatū bonas formas cerussa de-
 uenustari? In uniuersum quicquid pulchri superimponas,

r 4 celat

eclat quod inuenit: quod affert secum, illud ostentat: Quare si quod prius fuerat aduentitio præstat, iacturam fecerit illud quicquid est, non lucrum. Ob eam causam nudam se prebet philosophia, undiq; conspicuam, tota sub oculos, sub iudicium uenire gestit, scit se habere unde tota undiq; placeat. Quantum de ea ueles, tantum de forma ueles, tantum de laude manus, synceram, & impermixtam se haberi uult, quicquid admisceas, infeceris, adultera ueris, aliam feceris, stat puncto insectili, & indiuiduo. Quapropter nec ludendum tropis, nec uerbis aut nimijs luxuriandum, aut translatis lasciuendum, aut factitijs audendum in re tam seria, tanti discriminis, in qua demere, addere, demutare aliquid, sit flagitium. At inquires, Age damus hoc uobis, ut non sit uestrum ornate loqui: sed uestrum est certe (quod nec præstatis) ut Latine saltem, ut si non floridis, suis tamen uerbis res explicetis. Non exigo à uobis orationem comptam, sed nolo sordidam: nolo unguentatam, sed nec hircosam. Non sit lecta, sed nec neglecta. Non quærimus ut delectet, sed quærimus quòd offendat: bene habet, iam scilicet ad nos deficiis. Sed amabò iam cognoscamus, quid isthæc sit Latinitas, quam solam dicitis debere philosophos, & non persoluere. Si dicendo incurrat, exempli causa, à Sole hominem produci, causari hominem nostrates dicent. Clamabis actutum, hoc non est Latinum, hucusq; uerè, non est Romanè dictum, hoc uero uerius, igitur non rectè, peccat argumentum. Dicit Arabs eandem rem, dicit Aegyptius, non dicent Latine, sed tamen rectè. Aut enim nomina rerum arbitrio constant, aut natura. Si fortuito positu, ut scilicet communionem hominum in eandem sententiam cõueniente, quo sanxerit unumquodque nomine appellari, ita apud eos rectè appelletur:

quid

quid prohibet hosce philosophos, quos nuncupatis barbaros, conspirasse in unam dicendi normam, apud eos non secus sanctam, ac habeatur apud uos Romana? Illam cur rectam non appelleris, appelles uestram, nulla est ratio. Si hæc impositio nominum tota est arbitraria, quod si dignari illam Romani nominis appellatione non uultis, Gallicam uocetis, Britannicam, Hispanam, uel (quod uulgares dicere solent) Parisiensem. Cum ad uos loquentur, continget eos pleraque rideri, pleraque non intelligi. Idem accidet uobis apud eos loquentibus, Ἀνάχαρσις παρ' Ἀθηναίους σολοικίης, Ἀθλιωαῖοι δὲ παρὰ Σκύθαις. idest, Anacharsis apud Athenienses solæcisimum facit, Athenienses apud Scythas. Quod si nominum rectitudo pendet ex naturarum, debemus ne rhetores, an philosophos, qui rerum omnium naturam soli perspectam habent, & exploratam de hac rectitudine consulere? Fortè quæ aures respuunt, utpote asperula, acceptat ratio, utpote rebus cognatiora. Sed quid oportuit nouare eos linguam, & si nati erant inter Latinos, non Latine loqui? Non poterant illi ò Hermolaë, dum legebant in cælo fatorum leges, euentorum notas, ordinem uniuersum: legebant in elementis nascendi uices, & obeundi simplicium uires, mixtorum temperaturas: non poterant, inquam eodem tempore in Cicerone, in Plinio, in Apuleio Romanæ linguæ proprietates, leges, obseruantias adnotare. Querebant quid abhorrens, quid receptum in natura: quid à Romanis interea non curabant. Verum enim uero iam te loco meliore statuo, do tibi eloquentiam, & sapientiam mutuo nexu inuicem conspirasse. Abiunxerunt philosophi sapientiam ab eloquentia: abiunxerunt historici, rhetores, poëtæ, quod deflet Philostratus, eloquentiam à sapientia. Hos tu uicturos celebri fama minime

*Mortuaria
glossaria.*

dubitas . Illos non nisi in pœnam , & contumeliam . Vide quid agas , indisertam mauult Cicero prudentiam , quàm stultam loquacitatem . Non querimus in pecunia , qua moneta percussa sit , sed qua materia constet . Nec est qui purum aurum nõ malit habere sub nota Teutonum , quàm sub Romano symbolo factitium . Peccant qui disidium cordis , & lingue faciunt : sed qui exordes toti sunt lingua , non ne sunt mera (ut Cato ait) mortuaria glossaria ? Viuere sine lingua possumus , fortè non commode : sed sine corde nullo modo possumus . Non est humanus , qui sit insolens politioris literaturæ . Non est homo , qui sit expers philosophiæ . Prodesse potest infantissima sapientia : insipiens eloquentia , uti gladius in furentis manu , non obesse maxime non potest . Ergo inquires , & statuae non à figura , sed à materia commendantur . Et si Choerilus eadem quæ Homerus , & de eisdem Meuius , ac Vergilius cecinissent , futurum erat ut æquè illi , atque isti inter poëtas reciperentur . Non ne uides disparilitatem similitudinis ? Illud & nos asseueramus , à specie rem æstimari , non ex subiecto . Est enim à specie res id quod est : sed alia specie quispiam inter philosophos , alia inter poëtas recipiendus . Scribat Lucretius de natura , de Deo , de prouidentia , scribat de iisdem ex nostris quispiam , scribat Ioannes Scotus , & quidem carmine , ut sit ineptior . Dicit Lucretius rerum principia , atomos , & uacuum : Deum corporeum , rerum nostrarum inscium : temere omnia fortuito occursum corpusculorum ferri : sed hæc Latine dicit , & eleganter . Dicit Ioannes , quæ natura constant sua materia , specieq; constitui : esse Deum separatam mentem , cognoscentem omnia , omnibus consulentem . Nec propterea quòd uniuersa etiam infima uideat , ac moderetur , è sua pace minimum dimoueri , sed quod dici solet ,

solet , x
Latinis
melior,
tam rec
tius . So
desipie
creta n
cendo
fando
asserent
rie , au
rum s
quam
bentes
laudat
ut ue
non e
muler
eam l
inued
barba
ci , ac
Ther
bere
quid
ita se
di , t
tren
Et q
stola
ruen

folet, κατίοντα μὴ κατίοντα. At dicit insulse, ruditer, non
 Latinis uerbis. Quæso quis in dubium reuocet, uter poëta *Descendentem*
 melior, uter philosophus? Extra omnem est controuersiam, non descendere.
 tam rectius Scotum philosophari, quam ille loquitur orna-
 tius. Sed uide quid differant: huic os insipidum, illi mens
 desipiens. Hic grammaticorum, ne poëtarum dicam, de-
 creta nescit: ille Dei atque naturæ. Hic infantissimus di-
 cendo sentit ea, quæ laudari dicendo satis non possunt: ille
 fando eloquentissimus eloquitur nefanda. Hæc illi fortasse
 afferent, Hermolaë charissime, in defensionem suæ barba-
 riæ, aut, qua sunt subtilitate, multò fortasse meliora. Quo-
 rum sententiæ nec ego planè accedo, nec ingenio cui-
 quam, & liberali accedendum puto: sed exercui me li-
 benter in hac materia, tanquam infami, ut qui quartanam
 laudant, cum ut ingenium periclitarer, tum hoc consilio,
 ut ueluti Glauco ille apud Platonem iniustitiam laudat,
 non ex iudicio, sed ut ad laudes iustitiæ Socratem exti-
 mulet. Ita ego ut eloquentiæ causam à te agi audiam, in
 eam licentius repugnante paulisper sensu, atque natura
 inuectus sum: quam si uel negligendam, uel posthabendam
 barbaris existimarem, non ab illis ad eam, quod nuper fe-
 ci, ad Græcas literas, ad tuum nunquam satis laudatum
 Themistium penè totus defecissem. Quamuis (dicam li-
 bere quod sentio) mouent mihi stomachum grammaticis
 quidam, qui cum duas tenuerint uocabulorum origines,
 ita se ostentant, ita uenditant, ita circumferunt iactabun-
 di, ut præ seipsis pro nihilo habendos philosophos arbi-
 trentur. Nolumus, inquiunt, hæc uestras philosophias.
 Et quid mirum? nec falernum canes. Sed nos hac fini epi-
 stolam claudamus. Si decus aliquod, nomenq; sibi prome-
 ruerunt barbari illi sola rerum cognitione, non esse facile
 dictu

dictu, quem locum, quid laudum tu tibi uendices, qui sis inter philosophos eloquentissimus, inter eloquentes, ut dicam Græce, φιλοσοφώτατ & Florentiæ, I I I. Nonas Iulias. M. CCCCXCV.

HERMOLAVS BARBARVS

Ioanni Pico Mirandulæ suo s. d.

EXpectabam quidem istinc usuras aliquas omnino ex ijs literis, quas superioribus diebus ad te dedissem: sed tu eas (quæ tua liberalitas est) etiam inciuilibus, & immodicis remunerandas esse censuisti, non epistolam rescribens, sed uolumen ferè iustum. Ea mihi res, ut par erat, attulit incredibile uoluptatem, quòd uidebam te quanquam occupatissimum, delectari lectione literarũ mearum adeo, uti ne minima quidem in ijs, & friuola præterire inexplorata patiare: id quod ego nuper ex hac epistola tua facile animaduerti. Nam cum ipse in quodam literarum ad te mearum angulo quasi aliud agens, & in transcurso philosophos æui nostri barbaros insectatus essem, quibus te quoque infensum esse factum, & nuntium renuisse scriberes, occasione hinc arrepta, litem, & controuersiam ueterem inter nos & illos de genere dicendi philosophorum multis millibus uersuum comprehensam, & explicatam, opus elegans, eruditum, elaboratum ad nos misisti, perfectum celeritate tanta, ut nisi quòd opes ingenij tui perspectissimas habebam, crediturus fuerim paratum fuisse tibi pridem hoc argumentum, ut ad primam quanque occasionem proferre posses. Sed ut ea mihi res & festiuor, & iucundior eueniret, homo lepidissimus, humanissimus, latinissimus, barbaros contra Barbarum defendis, ut hostis pro hoste, socius contra socium, ipse contra teipsum stare, patrocinariq; simulares. Illud sanè plurimum me delectat

lectat, quòd sub specie defensionis exitaliter iugulas, quos defendis. Primum quod hostes eloquentiæ tueri se, nisi per eloquentes uiros non possunt, quasi mancipia, quasi bruta: deinde, quòd site patrono, te uindice, te aduocato non elabuntur, neque colluctari, neque tergiuersari præterea poterunt. Proinde ab amicis, quos habeo Patauij, certior factus sum apologiam tuam, quæ Scytharum & Teutonum est inscribi cœpta, quasi Typhonis, & Eumenidum laudatio molestissimam accidisse maiori eorum parti, quos defendis, alijs aliter factum tuum interpretantibus. Nam nobis quibus cum uerbo litigas, corde sentis, gratissimam omnibus rem fecisti, quia & ductum, & emphasim intelligimus, ἀλλὰ μὲν γὰρ Λόκων, ἀλλὰ δὲ Λόκων & υἱός. Alioqui trās fugam appellare te possemus, si quemadmodum scribis, etiam sentires. Quanquam ut tecum iocer, si transfuga non es, præuaricator sis oportet, qui parietes duos linas, & causam quam susceperis, schemate corrumpas. Nihil enim interest, quacunque ratione Barbaros clientes tuos prodas. Quod autem schema callidius adire poteras, quàm reus eloquentiæ confitentes, & noxios eloquentia conari summa defendere? idq; rationibus, quas uel ipsi facillimè diluant, quos tueris: modò si quis est ex illo grege, qui possit ea capere quæ dixisti, tanto cultu prædita, tot luminibus, tot emblematis oculos aduentium stringentia, adde tot sententias prurientes, tam multas historias, & exempla remotioris doctrinæ, quasi sterculos, & omnino θάλασσαν ἀγαθῶν, ad quæ si qui sunt ex illis paulominus asini, uolebam dicere ἀμύσοι, auriculas tantum mouent, ceteri d'ffugiunt, respuunt, detestantur. Quorum è numero unus aliquis à gymnasio Patauii (nihil confingo Pice, ridiculam omnino, sed ue-

Alia enim
Zeucon, alia
Zeuconis filius.

Mare honoris.
Inlegantes.

ram

ram historiam denarro) audaculus, & insolens, cuiusmodi
 ferè sunt, qui literas humaniores & odio, & ludibrio ha-
 bent: Picus, inquit, iste quisquis est, grammaticus opinor,
 paruo pedi calceos magnos circumdedit. Quid enim opus
 est tam multis rhetorijs? aut quid ranis propinat? addidi-
 mus ipsi, & quidem Seriphijs. Ecquis est, inquit, tam
 stolidus, atque sensu carens qui patronum hunc egregium
 cum altero, quisquis est, nephario grammatista colludere
 non intelligat? Mibi quidem uidetur flere ad tumultum no-
 uercæ, nullam homini fidem habeo. Accedit quòd nec pri-
 ma huius cantionis, nec media, nec postrema teneo, non se-
 cus hercule, quàm si Græcè nos uel Aegyptiè defenderet,
 & omninolitoribus loquitur. Sed finge patrocinium eius
 fidele: si uincimur, male factum: si uincimus, pessime. Futu-
 rum enim est uti non iure nostro erepti, sed eloquentiæ ui-
 ribus dicamur, cui sumus, & semper esse uolumus insen-
 sissimi. Quid autem potest ingenuo molestius accidere,
 quàm ei uitam, & salutem debere, quem sublatum, & per-
 ditum uelit? Atque iste ipse noster inopinatus, & magnus
 patronus si superabitur: quoniam superari eum eloquen-
 tia non posse prædicant, ratione ipsa superatus, & ueri-
 tate putabitur: si superabit (quod abominor) deficiet ad
 suos illico, decus hoc & uictoriam eloquentiæ suæ tri-
 buet. Malo non defendi, quàm hoc periculo defendi: suspe-
 ctum mihi hoc hominum genus est. Lepori canis fauct: in-
 tempestiua beneuolentia (nescio qui poëta dixerit) nihil
 à similitate differt. Iam quis unquam hominem sic defendit,
 ut ea quæ dicuntur, intelligat solus accusator? Aut quis
 ita causam suam agi patiat, ut is qui sententiam est laturus,
 ex aduersa parte iudex idem, & arbiter cooptandus
 sit? Ita ne reiectioni quidem locus esse possit, ut conditio-

ne simus peiore futuri multò, quàm fabri, quàm manicipes
 tabernarum, & insitatores, & uenalitij, Sed audio eum ex-
 emplis, historijs, fabulis, testimonijs poëtarum uti, nec
 enim percipio ipse, quæ pro nobis scripsit. Quòd si hæc
 uera sunt, miseri quò recidimus? Adeon' rem rediisse, ut
 tenere iura nostra per fabulas, & apologos oporteat? At
 uerò esse, ubi & hypotheticis, & inductionibus, & en-
 thymematis agatur. Quid ni? Philosophus sum, apodixin
 desidero, cætera oratoribus relinquo. Dices non omnia pos-
 se per apodixin doceri, probabilibus interim locum esse.
 Reuocatur ergo res ad aleam, probabilibus multa contra
 nos, pro nobis item multa, quis arbitrabitur? Finge dictum
 esse ab isto, philosophiam rebus consistere, uerborum pom-
 pa nihil indigere. Credo enim hanc esse summam omnium,
 quæ pro nobis dicantur. Contra illi philosophiam, quæ sit
 numus diuinum, sanctum, religiosum, religiose adiri oport-
 ere, manibus non illotis, sed puris, sed nitidis, sermone ca-
 sto, non spurco, non lutulento contrectari. Vtrunque pro-
 babile, tam illud prius, quæ sua ui polleant, extrarijs non
 egere, quàm hoc posterius, rem nobilem, & eximiam, &
 uisendam sordidis uerbis, & ignobilibus inquinari, con-
 taminari, pollui non debere. Vendibilius hoc fortasse, non
 quòd philosophia sine uerborum delectu pellucetium, &
 nitentium desinat esse summum bonum: sed quemadmo-
 dum numina, quanquam nihil indigent humanis opibus,
 tamen & donari, & coli uolunt: ita philosophia ornari
 se non modò patitur, sed amat, inquit, & laborat. Deo
 perfectius, absolutius nihil esse, nusquam tamen plus auri,
 plus argenti, plus marmoris, plus pretiosæ uestis, plus
 gemmarum, quàm in templis, & in altaribus conspici.
 Non igitur licere deos colere, philosophiam nefas esse.

NOUË

Locus à con-
trarijs.

Nouerunt enim & oratores locum à repugnantibus, & contrarijs: eo' que uel frequentissime utuntur, qui est inter omnes (ut ipsi prædicant) instantissimus, & acerrimus. Quid autem sit instans, & acer sermo, nihil docent, sed nos ad Aristotelem nunquam à nobis lectum, nunquam legendum remittunt. Iam ne illi quidem philosophos eloquentibus postponunt, non enim tam parum prudètes sunt, sed philosophos eloquentes infantibus præferunt. Nempe quia plus sit bonis duobus esse præditum, quàm uno. Dicunt enim hoc argumentum à toto duci: Themistium id eos docere, quem è Græco in Latinum uertisse gloriantur. Nam totum & quantitas esse, quantitatem porrò aliam numeri, aliam modi faciunt. Quia uerò nos argumento respondebamus (sæpè enim cum ista grammaticarum, & nebulonum manu congregior) alterutrum duorum aut eloquentiam bonum non esse, aut bonum quidem esse. Cæterum nihil attingere ad eam de philosophia, utiq; non plus quàm ad sutoriam, statuariam, excusoriam, utranq; disunctionis partem longissimo, & profundissimo risu exceptam amoliuntur, & diluunt in hunc modum. Primum, quòd philosophia omnis bonum sit: Rhetoricen porrò philosophiæ partem esse testari Peripateticos omnes fere contendunt. Speciem enim esse ciuiliſ scientiæ rhetoricen Aristoteli credendum esse, qui hoc dicat. Hoc genus interpellationem ab Aristotele uocari affirmant eam, quæ generaliter obnuntiet, & ad primam tantum syllogismorum figuram pertineat: sicut eam quæ particulariter concipitur, in figuram summam, nec aliter reponi posse. Hoc ego uerum sit, an contra, nescio: nec enim Aristotelem ubi hoc dixerit inuenio, sed satis intelligitur argumentum à genere sumptum esse. Quanquàm dicat hæc Aristoteles portenta

tenta, nec'ne, ipsi parum laboramus. Quandoquidem philosophi eius omnes ferè libri nimiam propter obscuritatem à nobis deserti sunt, ab illis, ut iactant, occupati: propterea nos qui bouillas edimus, & suillas, quiq; pomenta nobis hæc delicatos, & ociosos homines suffurari facile passi sumus, cõgressum hunc in Aristotele, quasi scopulum uitamus, in cætera pertinaces, & imperterriti. In altera porro disunctionis parte sic eludimur, Si ad rhetoricen philosophia nihil pertinet, nec animal ad hominem. Pertinet autem animal ad hominẽ, quis hoc non uiderit? ad rhetoricen ergo philosophia pertinet, siue quasi partem, siue quasi formam, & speciem, quod & magis probant. Respondi, philosophiæ partem eius esse, quam practicẽ uocamus, non eius quam theoreticam. Studebamus, inquit, uobis hoc exprimere. Philosophi uultis esse dimidiati, semiperfecti, mutili, rhetoricen philosophiæ partem esse conceditis, & tamen foedum, & turpe ducitis rhetoricen à philosopho teneri, sine qua philosophus perfectus, & cumulatus nemo sit futurus. Cui enim desit aliquid, hoc perfectum, & consummatum esse non posse: alioqui si philosophia omnis ad animi nostri perfectionem pertinet, rhetorice non pertinet: syllogismum figura secunda necti, qui sit elenchus, philosophiam aliquam non esse philosophiam: quod genus ex contraposis appellatum ab Aristotele primo uolunt. Quod si animus eloquentia perficitur, quæ inuidia est contendere philosophum eundem, & eloquentem esse non oportere? His quasi cumulum quendam, et corollarium hoc addebant, Valeat autoritas, & exempla maiorum: Aristotelem, & Platonem, quorum sectam, & placita profitemur, eloquentissimos uiros fuisse, nihil ut sit oratione illorum suauius, purius, luculentius. Proinde qui philo-

s   phiã

phiam cum eloquentia pugnare dicerent: qui rhetoris officium aliud non esset, quam decipere, quam mentiri, calumniam euidentem esse, & quæ Peripateticū nihil sapiat, & quæ ignorare uideatur inter oratorem & sophistam quid intersit: & quod discrimen in Topicis, & Rhetoricis Aristotelem reddidisse perhibent. Nec minus auide cauillari, qui dicant orationem in philosopho mollem, & delicatam esse non oportere, quasi sit aliquis qui hoc requirat in philosopho, quod ne in oratore quidem feratur. Sed quemadmodum oratio luxu diffuens, atq; fracta, sic squalorosa, illuuiosa, lutulenta, sordida grauitatem, & maiestatem philosophiæ comminuunt: medium quendam tenorem & stilum dicendi probant. Atticam uolunt esse, non Asiaticam, non Germanicam, sicut neq; mensam. Disspicet Cynica, disspicet Persica: sumptuosa hæc, illa sordida: placet frugi: sic oratio. Propterea ridendos esse, qui tam licenter in re confessam mentiantur, dicentes oratione, qua philosophi modò utuntur, setosam, & squalidam, & horrentem, uenerationis cuiusdam, & maiestatem plenam esse. Iam hic ego fateri uerum adigor: nam impudens mendacium ne in patrono quidem, & aduocato ferimus. Si sermo noster sordidus non est, non uideo quod genus dicendi sordidum esse possit. Aut, si hunc horrorem, & maiestatem habet, eundem habebit et cerdonium, & rusticorum oratio. Nec enim cultius ipsi loquimur, quam cerdones, & populus: uernaculo melius usuri, quam sic Latino. Aliter ne loquuntur agrarij sacerdotes, & pedagogi, tabelliones, & formularij, quam nos loquamur? Quis tamen unquam in illorum sermone religionem & maiestatem notauit? Nec minus intemperanter uersari, qui testimonio Ciceronis contra se nitantur scribentis quodam loco: Et tamen à philosopho si afferat eloquentiam,

non

non asperner: si non habeat, non admodum flagitem. Nec enim potuisse maximum oratorem, qui sententiam Epicuri conuelleret, aliter respondere Lucio Torquato, qui sic dixisset: Sed existimo te sicut nostrum Triarium minus ab eo delectari, quòd ista Platonis, Aristotelis, Teophrasti orationis ornamenta neglexerit. Nam illuc quidem adduci uix possum, ut ea quæ senserit ille, tibi non uera uideantur. Tum Cicero: Vide quantum fallere Torquate, oratio me istius philosophi non offendit. Nam & complectitur uerbis quod uult, & dicit planè quod intelligam, & tamen à philosopho si afferat eloquentiam, non asperner: si non habeat, non admodum flagitem. Re mihi non æquè satisfecit. Hæc illum non tam ex animi sententia, quàm ad hominem dixisse. Multa enim in disputando non plus ex animi sententia dici, quàm uel captandi, uel molliendi gratia uel docendi. Alioqui multos in Cicrone locos esse, ex quibus id commonstrant. Primum eodem libro de Finibus: Sed ex eo, inquit, credo quibusdam uenire usu, ut abhorreant à Latinis, quòd inciderint in inculta quædam, & horrida, de malis Græcis Latine scripta deterius: quibus ego assentior, dum de eisdem rebus ne Græcos quidem legendos putent. Res uerò bonas, uerbis electis grauitè, ornateq; dictatas quis non legat? Item aliubi, Philosophia, inquit, iacuit ad hanc ætatem, nec ullum habuit lumen literarum Latinarum, quæ illustranda, & excitanda nobis est. In quo inquit, eo magis nobis elaborandum est, quod multi iam esse libri Latine dicuntur scripti inconsiderate ab optimis illis quidem uiris, sed parum eruditis. Fieri autem potest, ut rectè quis sentiat: & id quod sentiat, politè eloqui non possit. Sed mandare quenquam literis cogitationes suas, qui eas nec disponere, nec accuratè illustrare possit, nec delectatione

aliqua allicere lectorem, hominis est intemperatè abuten-
 tis & otio, & literis. Itaq; suos libros ipsi legunt cum suis,
 nec quisquam attingit, præter eos, qui eandem scribendi li-
 centiam sibi permitti uolunt. Mille alios locos quibus hoc
 ostendant, tam ubi nouitatem uerbi non satis apti fugien-
 dam esse Cicero præcipiat, quàm ubi commoditatem in di-
 cendo non negligendam contendat. Nolim (inquit) nisi
 Latine quidem dici possit, speciebus, & specierum dicere.
 Heus tu quisquis es, patrociniij fides ubi? hoc tu defendere
 appellas, non prodere, testi denuntiare, qui nos iugulet?
 Sciebas quid is dicturus esset perfidia, nesciebas impruden-
 tia testem citare subiectum ab aduersario, qui auctoritatem
 habiturus esset, non arguentis modò, sed etiam confitentis.
 Quis hoc peccasset tantùm non orator? At uerò arbitraria
 res est uocabulum non profectum natura, sed ex aliqua
 quasi conuentione hominum, & pactione. Quis hoc ne-
 gat? sed & petasus, & tunica: nemo tamen tunicam pe-
 dibus circumdat, petaso latus integit. Non omnia quæ pla-
 ceant, etiam bona esse. Braccatum os Meccenatem, quasi
 Sarmatam, potuisse quidem ius dicere, quoniam arbitra-
 ria res esset: sed qui non reprehenderit fuisse neminem.
 Ut calceos à sutoribus, & uestes ab institoribus, ita ra-
 tionem dicendi ab oratoribus petendam, & condiscendam
 esse. Quid tam arbitrarium est, quàm leges, quàm iura,
 quàm cerimonie? Quis tamen ferat hæc philosophũ, quàm
 lubet egregium, quàm lubet Deo proximum, uel nouare,
 uel immutare cupientem? Præsertim nobis, qui de contem-
 platore modò loquimur, & ab eo practicen discludimus,
 sine qua homo non philosophus est, inquit, sed stupor.
 Hæc illi nescio quàm uera, certè uerisimila: neq; tamen
 protinus herbam dedi: est enim hic noster in disputando
 mos,

mos, rigere semper, nunquam dare terga, nunquam manus, confugia semper aliqua, siue latebras habere, à quibus ne Aristoteles quidem ipse, si reuiuiscat, posset nos reuellere. Quanquam & hac parte nos incessunt, rusticitatem, & impudentiam appellantes, natam ex hoc ipso, quòd literas bonas cõtempsumus. Mirum dictu, liberalium artium professores non satis esse liberalibus literis carere, nisi eas & odissent, & omnibus modis lacefferent: ut nemo sit liberalibus studijs infensor, quàm qui liberalium artium doctores uocari uolunt. O iocularum ambitionem, aliquos esse, qui nomine gloriantur, rem contemnant. Quamobrem, inquit, hæc summa est, aut rationem aliquam euidenti, & necessariam pro nobis habent, aut non habent: si habent, proferant hanc quàm primùm: hæc una mihi sufficit, nec in ea re desidero patrociniū hominis eloquentis: sin non habent, loci sunt communes, & translatici, non minus contra nos, quàm pro nobis fortasse ualitari: & quòd in pari causa facilius persuadent, qui appositè loquuntur, quàm qui contrà: & quòd præiudicijs clarorum uirorum premimur, Aristotelis, & Platonis, & omnium antiquorum, quos non solum philosophiæ, sed etiam eloquentiæ præsides, & antistites fuisse constat. Proinde aut quæstio tota iaceat aut suscipiatur ab his, qui loqui nesciunt, hoc est, qui partibus nostris & uerbo, & animo fauent. Hanc tu quisquis es, anagrym (ut prouerbio medicorum utar) ne moueris. Malumus causa tota cadere, quàm per te seruari: satius enim est fortiter uinci, quàm turpiter uincere. Quandoquidem & ita uinci minus erit molestum: & uictoria per hostes quæsitæ, dulcis, & speciosa esse non potest. Hæc Patavinus ille simius, quæ omnia scripsi ad te libenter, ut intelligeres nullam tibi popularem auram

Lamento indi-
gentem.

Impossibilem.
Æthiopem
dealbare.

apud istos quesitam esse, plurimum apud nos. Ceterum
suscepisti rem nō solum (ut scribis) Ἐποφυσιάδην, sed etiam
ἄδουάλορ. Quid enim est aliud Ἄδιόπα λουκαίειν, quā
rationem philosophandi barbaram, & ineptam uelle de-
fendere? Quid, inquam, est cotem alere, nisi gratiam ex-
pectare ab ijs, quos ipse deæ Gratiæ nunquam nouerunt?
Quocirca mirum non est (patere tecum in re faceta ioc-
cer) si non modò nobis, contra quos egisti, sed ne illis

Ipsa quidem oratio ad- quosq; pro quibus egisti, causam tuam probaris.
miranda, qui autem dicit ὁ μὲν γὰρ λόγος θαυμαστός, ὃ ἡ λέγων ἄπιτος. Tu
non credendus. uerò (nec enim desino iocari) credebas ex adlio-

Homo homini Deus,
aut daemonium.

Iste fumis nihil
attraxit.

Terrestris cū sis, ne que-
ras mare: & cū non sis Sy-
rus, ne syriffes: & non uos
amicos parans optimè,
ueterum ne obliuisceris.

Nam qui multum piperis
habet, admiscet uel holeri-
bibus.

ne tua barbaris extorquere tritum illud, ἀνδρω-
τως ἀνθρώπων δαιμόνιον, ceu per te seruatis, &
quidem ex insperato, sed ἀότην ἢ μέγαντος δ' ἰ-
δὲν ἕσσανε, captasti uentos retibus. Quamobrè
moneo te mi Pice, χερσαῖ & ὡρ μὴ θίγῃ δάλασ-
σαν, καὶ μὴ Σύρ & ὡρ μὴ θίγῃ, καὶ νέος φίλος
ποιῶν λῶζε τῶν παλαιῶν μὴ ἐπιλανθάνῃς. Alio-
qui fecisti quod liberales & opulenti solent, ὃ γὰρ
ἔχωρ πολὺ τ' πετέρε & τίθησι κ' ἀρ λαχά-
νεις. Vale. Politianum saluta Venetijs.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Bernardo Riccio suo s. d.

Politianus noster magnus litterarum arbiter, imò cen-
sor, imò assertor, id agit, quod omnes, qui ex eadem
fidelia sunt, agere debent: cuius epistolis, quas nuper mihi
complures legendas tradidisti, mirificè delectatus sum.
Sed illi me præcipue affecit in manum sæpius resumpta,
quæ ad Pici laudem, uiri clarissimi, consensuq; omnium
nunquam satis laudati uerissime pertinet. Nam meritiò eos
retaxat Politianus qui Picum præter quàm honoris causa
nomi

dat. Pici An-
tidule laus.

nominarint : in cuius admirabili natura , nisi quoddam no-
stro æuo contigisse cœleste munus fateamur , sentimus ut
pecudes , neq; melius uocem effundimus , quàm ut balantes.
Ille unus omnium mihi sapientissimus uidetur esse , qui gen-
tilitias diuitiarum sarcinas abiicit : ac beatissimum ob id
existimo : quoniam à sapientiæ studio nunquam cessat. Qui
quanquam in omni disciplinarum genere admodum est uer-
satus , multa tamen (ut arbitror) antistitibus philosophiæ in-
uenienda superfuisse , aut adhuc perficienda cognoscit , ex
quibus animum suum dijs ipsis propinquiorem fieri posse
non desperet , continuo uestigatur. Qui uerò eloquentiam ,
quæ in eo singularis est , maiorem desiderat , hic mihi sua-
uitatem in melle desiderare uidetur. Orationis enim uis , ac
ornamenta rebus ipsis , quas felicissimè tractat , nusquam mi-
nora sunt , adeò ut ratio , atq; oratio cum ipso ex eodem
utero natæ credantur. Sapienter igitur Politianus (ut as-
solet) ac piè importunas abigit muscas , non à Pico , sed à
uenerando quodam diuini hominis simulacro , ne cui publi-
cè ferta , ac tura debeantur. Vale. Mediolani Nonis Iunij
M. CCCXCIII.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Antiquario suo s. d.

Epistolam , quam tu dederas ad Riccium , protinus ut
accepi legendam , Pico misi : quoniam pertinere magis
ad ipsum , quàm ad me uisa est , ut in qua laudor ego abs-
te , nihil ob aliud , nisi quia Picum laudo : quod qui non fa-
cit , aut omnino brutus , aut inuidus est. Scripsit igitur ho-
mo omnium gratissimus , & ipse ad te hanc epistolam statim
quam tibi nunc mitto , doctam (sicuti uidebis) acutam , cor-
datam , plenamq; humanitatis. In qua facile perspicies , quan-
ti non modò officium tuum , sed & uoluntatem fecerit. In-

s 4 terim

terim consules tuis pariter, nostrisq; rationibus, si laudanti putabis ei credendum, qui mentiri ferè sit nescius, etiam in amicorum laudibus. Ego certè me uerè laudatum solco credere, quoties à Pico laudor. Multoq; nunc uerius, quia tecum laudor: uisi (quod opinor potius) in te laudando ueras omneis laudes exhausit, ac iam falsis utitur, contentus ueris in te, quibus abundat. Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVLA

Iacobo Antiquario suo S. D.

INter uoluptates, quas cum eram Florentiæ, de Politiani consuetudine maximas capiebam, uiri mea sententia non stro æuo omnium literatissimi, non erat illa mediocris quo tuas ad ipsum epistolas graues illas semper, & elegãteis, ut quamq; accepisset, statim mihi dabat legendas. Delebat in illis me uehementer, & prudentia quædã singularis, quam magnis etiam in rebus, negotijsq; tractãdis à prudentissimis commendaris, & orationis cultus, atq; sobrietas. Tum quòd in nonnullis honorificam nostri mentionem faciebas, non solum mihi tuæ literæ placebant, sed in illis quoq; ipse mihi placebam, scilicet testimonio tanti uiri cedente conscientia: quæ non nihil dissimulans quod sentiret, quasi ipsa se proderet, non magnopere pugnans, & propemodum uolens fallebatur. Ita duplici nomine tibi eram deuinctus, inde tuæ uirtutis, hinc collati sæpius in nos non officij modò, sed beneficij. Cogitauì non semel agere tibi gratias per epistolas, ne forte parum gratus, aut ne tecum rusticus existimarer. Verum cum tu, Politianusq; noster pulcherrimũ quoddam inter uos literarũ commercium exerceatis, nolui Musis importuna Pica obstrepere, quasiq; malè uocalis anser alterne sibi concinentes olores inter turbare, alioqui tibi animum nostrum per Politianum ipsum

pa

patère sciebam. Tum conscius infantie meæ interprete libens utebar eloquentissimo. Nunc ab ipso missæ ad nos tuæ literæ sunt, quas ad Bernardum Ricciū nuper dedisti, iuuenem ingeniosum: in quibus tantum tribuis mihi, quātum nec optare ausim, necdum mereri me credam. Rupit officij magnitudo nostrum hæctenus, nescio an ciuile, certè non superbū silentium. Nec potui tibi non agere gratias immortales, non quòd premas me laudibus immodicis, quas non agnosco, sed quòd ita me ames, ut tuum illud alioqui constans, robustumq; iudicium, tantopere tamen in nobis sub amoris pondere uacillauerit. Debeo igitur tibi suprā quàm uel ego possim persoluere, uel tu facillè credere. Nec est quicquam tam arduū, tam difficile, quod non æquè pro tua dignitate sim facturus, ac pro mea salute. Tu quidem in Politiano me possidebas hæctenus, nunc uerò nihil mutata re, tuis tantum rationibus Pici nomen, quod suberat, explicabis. Vale. Ex agro Ferrariensi, quarto Calendas Iulias, M.CCCCXCIH.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Ioanni Pico Mirandulæ suo s. d.

Politianum meritò laudare potes, me non potes: amari abs te cupio, laudari uerò puto ineptissimum: sed neq; antiquius mihi quicquam esse potest, quàm cum Antiquarium in tuis nominibus habes. Debeo enim tibi plurimum cum mea causa, tum magis seculi, quod à te tantopere illustratum cernimus, adeò ut non dubitem gentilem, atq; cognominem auem tuam à posteris consecratum iri miraculo tenus. Sed si Aegyptijs figmentis in tegenda rerum fide non delectaris, certè illud palàm est, quòd philosophantium omnium maximum, iuuentium optimum, scriben-

s s tium

tium præclarissimum nemo est, qui te non arbitretur. Id si inficiaris, caue ne maxima Deorum munera penes te deposita dissimules, & male habeas. Ista enim animi ingratitude, quam in te nullam esse nobis olim persuasimus, efficeret, ut quicquid ex omni ætate de uiris unquam clarissimis fuit prædicatum, sentiremus desideratum fuisse potius, quam compertum. Nam si quicquam uel studio non questum, uel non tributum à natura, aut à fortuna tibi minus præstitum fuisse censes, alium post natos homines si adeptum ostendes, non Picum tenemus, sed Phœnicem. Nihil damus auribus tuis, adulationes Græculas odimus semper, uera, & solida est gloria tua. Quod animus de te sentit, lingua depromit. Neq; aliter laudauerim, quàm probem. Nam qui te laudibus prosequendi finem facit, is admirandi rursus querit initium. Nec putes, quoniam me nuper tuis literis exornasti, testimonium à me tibi mutuo reddi. Me ipsum nemo melius nouit, quàm ego. Ex otio nullam, ex negotio autem uel minimam opinionem usurpauit. Principium benignitas effecit, ne omnino in turba delitescerem, quibus præterquam fidem, & diligentiam, quid rependere possim, non uideo. Itaq; siquid in hoc uitæ meæ instituto contigit aliquando, quod tibi placeret, totum illis acceptum refero, qui non solum multitudinè suorum magnis liberalitatibus extulerunt, uerum etiam sepe in regna restituerunt hostes, quos uicerant. Vale. Mediolani, Nonis Augusti. M. CCCCXCIIII.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Angelo Politiano S. D.

DEbebam tibi antea quantum sat erat, nec addere poteram aliquid amoris erga te meo: sed tu uisus es, quod non putaram, tuis de me ipso rationibus permultum adijcere,

re, conciliata nuper omnium, qui uiuunt, clarissimi Pici beneuolentia. Sciebam eum mirum in modum comem esse: sed tam citò fieri posse familiarem, non credebam. Fecerunt plura id nuper eius literæ: quas (ut nosti) ita elegantes expulit, ut homo ad gratiam natus, atq; expositus, & obuius. quicquid à Philosophis præclarum in omni æuo memorie fuerit mandatum, tum ad uitæ institutum, tum ad animi sui ornamenta libenter usurpans, utriq; Philosophiæ in admirationem adductæ, priscam illam Barbaricæ expultricem eloquentiam restituisse censeatur: neq; aliud magis uideatur egisse, quàm Oratorem, & Philosophum iuxta bonum, atq; humanum esse. Inde quoq; neminem ostenderet insollescere, nisi agrestibus moribus conspersum. Rescriberem porrò nec ne ad eum, aliquantulum dubitavi, quoniam tam suaue de me concinuisset. Verebar enim ne de illius opinione in aliorum censuram incurrerem, & quem doctum idoneumq; adscribendum ipse iudicasset, isti longè aliter esse deprehenderent. Sed quanquam nihil tutius sit quàm silentium, hæsitacionem tamen euicit meam de memoria nunquam exituri Pici mansuetudo, ad quem quod uidebis respondeo: uerùm fides tua mihi spem fecit. Nam proculdubio tuæ opus cægemus, tum aduersus sciolos, quorum factura his temporibus multa contingit: tum præcipue cum eodem Pico, quem orabis, ne literarum condimenta ex me requiratur, sed mea singulari aduersum se obseruantia contentus, Antiquarium inter suos habeat, neq; antiquari unquam patiatur susceptæ semel amicitie legem. Vale, & me ama.

Mediol. Non. Aug. M. CCCCXCIII.

JACOBVS ANTIQVARIVS

Angelo Politiano suo s. d.

Comp

Complicaueram iam Politiane, literas ad Picum, eas scriptururus, ac illius nomen adiecturus: qui ex omni fortune, ac etiam uirtutum cōsummatissimi hominis acruo potissimum deligerem, nō occurrebat. Nam si quid speciatim illi tribuissem, uidebar non habuisse rationem reliquæ multitudinis. Itaq; explorata diligenter trutina, nihil magis placuit, quàm felicem appellare illum, in quem Dij suorum munerum sinum prorsus effuderunt. Quod omnino haud fecissem, nisi à te rectè factum censeri crederem. Vale. Non. Aug. M. CCCCXCIII.

MARSILIUS FICINVS

Angelo Politiano suo s. d.

Contra multos Astrologos, qui more Gigantum eripere cœlum Ioui tam frustra, quàm impie moliuntur, *Pallas.* meritò & Picus alumnus Palladis, & tu miles Hercules sepe, feliciterq; certatis. Nempe Palladem Orpheus Gigantum expultricem canit, & ab Hercule Poëta multi Gigantem Antæum à terra simul, & è uita sublatum ferunt. Ego autem quid? profectò tanquam in omni uita uobis unanimis, in hoc quoq; studio conspiro uobiscum. Et si forte non decerto strenue, tamen ita planè decerno. Cateri quidem Platonici cœlestes imagines, quas describunt Astronomi, pro opportunitate commemorant, neq; reprobant eas, neq; rursus comprobare student: Plotinus autem talia extra controuersiam ridet. Ego quoq; in commentarijs meis in eum tanquam interpres aequè derideo, partim quidem eius autoritate confisus, partim etiam quoniam nullam habeo certam eiusmodi imaginum rationem. Multas præterea ibidem Astrologorum regulas in controuersiam simili ratione deduco. Sed in libro de uita, ubi profiteor Medicinam, ac remedia uite utcunq; & qualiacunq; possum, undiq;

Imagines cœlestes.

Astrologi à Plotino iridentur.

diq; diligenter exquiro : neq; despicio prorsus imagines il-
 las, neq; omnes respuo regulas. Et si enim arbitror certā his
 rationem nullam inesse, tamen ut studiosissimus humanæ
 medicinæ curator remedia non solum sapientibus certa, sed
 etiam multis probabilia sector, ut subsidia passim accumu-
 lem quomodolibet profutura : nequid deniq; prætermise-
 rin intentatum, quod ad uitam utcunq; conducturum cui-
 quam uideri possit. Nonnulla tamē intersero firmiora, mul-
 ta quoq; passim congero, quæ etsi forte minus spero, tamen
 opto prodesse. Quod autem in principio libri tertij dice-
 re uideor, imagines ab antiquioribus Platonicis in cælo dis-
 positas esse, non id equidem uolo. Non enim consilium ibi
 meum est Platonicos affirmare cœlestium imaginum asser-
 tores, de quibus aut nihil, aut parū quid loquuntur: sed Pla-
 tonicorū quorundam fuisse sententiā, mundi animam cœle-
 stia sibi corpora peperisse, stellasq; cū cælo, atq; ultra stel-
 las singulas, si modò ibi ullæ sint imagines, eiusmodi quoq;
 imagines genuisse. Narro autem illic dispositiones signo-
 rum, imaginumq;, non quales apud Platonicos, sed quales
 apud Astrologos obseruauerim. Iam uerò quantum imagi-
 nibus uel cœlestibus credam, uel arte factis confidam, pro-
 gressio libri declarat. Præterea in libro de Sole non tam
 Astronomica doceo, quàm per hæc morales allegorias asse-
 ro, anagogiasq; ad diuina perquiro. Deniq; tam in libris
 de uita, quàm de Sole & lumine cum philosophicis poetica
 miscens, liberius sum interdum, & fortè licentius euagatus.
 Cum Plotino parcius, & seuerius ago: ut mihi tandem non
 ingratum sit futurum, astrologica portenta fuisse à Pico no-
 stro Mirandula singulariter confutata. Quæ enim ego nus-
 quam affirmo, imò & cum Plotino derideo, explodi à Mi-
 randula gaudeo. Superstitiosam præterea uanitatē ab
 illo,

*Imagines à
 Platonicis in cæ-
 lo positas, quo-
 modo intelli-
 gendum.*

illo, tanquam à Phœbo Pythonicum uirus extingui tecum Politiani congratulor. Tu enim semper hac in causa, ut ubiq; soles, te Herculem præstitisti. Soles profectò iam diu hæc Astrologorum prodigia, ut alia monstra, passim acriter insequi, ut non terris solum, sed etiam in cœlo monstra fortissimus Hercules expugnaueris. Vtinam deniq; sicut Herculi, sic & tibi superata tellus sydera donet. Interim in terris uiue diu. Vale feliciter. XII. Calend. Septemb. M. CCCCXCIH.

ANGELVS POLITIANVS

Marsilio Ficino sico s. d.

Quanta me uoluptate, quantoq; putas affici gaudio Marsili Ficine, cum te, Picum; meum sic esse concordem uideo, non modò ut idem uelitis in uita, sed & idem sentiatis in studijs? quanta rursus, ubi me uobis non minus esse charum perspicio, quàm uos estis uterq; utriq;? Quid quòd omnes in hoc incumbimus, ut recta studia pro uirili inuenimus? ac non ullo præmio, sed operis amore sollicitati, semper hoc agimus tamen, ita dispensatis inter nos officijs ut nulla ferme studiorum parte cessetur. Etenim Picus ipse Mirandula sacras omnes literas enarrat, aduersus ecclesiæ septem hostes directa fronte decerat, inter Aristotelem iam meum, Platonemq; semper tuum caduceator incedit. Tu Platonem, quanquam & alios ueteres, sed Platonem tamen ipsum maxime, Platonicosq; omnes, & Latine loqui doces, & uberrimis commentarijs locupletas. Mihi uerò quædiu cathecumenos in Philosophia uestra sum) uarietas ista certe literarum cessit, quæ non minus habent iucunditatis, etiam si minus autoritatis. Nam quod ad Astrologos attinet, de quibus epistolam mihi pulcherrimam scripsisti, letor summopere quòd à Pico nostro tu quoq;

quoq; uel nunc primum stes, uel olim iam steteris. Nec enim referre arbitror, utrum tibi aliud aliàs uisum sit, an ex aliorum potius opinione aliquando scripseris. Nam nec mutare sententiam turpe Philosopho, qui cottidie plus uidet, & ad opinionem uulgi sepe se non inutiliter accommodat, quod & Aristoteles in Exotericis libris, & in dialogis Plató fecit, qui quidem dogmatici non habentur. Quin ipse quoq; Iustiniani principis leges, in quibus aliquid repugnare contra leges est, aliud in institutionibus, aliud in Pandectis decernunt, hoc est (ut mihi uidetur) aliter rudibus, aliter eruditis præcipiunt. Ago uerò tibi gratias ingentis, quòd me dignatus honore tantò fueris, ut mihi potissimum tuam sententiam participaueris. Illud uerò nescio satis ne probem, quòd Herculem uocare me pergis. Tu quidem opinor iocaris. Sed tamen ansam timeo ne præbeas cauillandi, ridendiq; maleuolis, et inuidis, quibus nemo unquam uir bonus, ac doctus caruit. Quod enim tu, si non amore deceptus (quanquam id potius) at leui certè similitudine, qua parua sepe magnis comparamus, adductus, mihi tribuis, hoc isti maligni interpretes adulationi, credo potius assignabunt, ac me quoq; ridebunt, ceu si de eo mihi cognomine multum placeam. Mihi tamen omnino longè pluris est argumentum hoc amoris erga me tui, quàm quid omnes isti uel sentiant, uel loquantur. Contemno enim falsa, & leuia, uel conscientia mea fretus, uel autoritate tua munitus. Sed hæc tamen coram commodius. Tu, uelim, quando Caregianum tuum Sextili mense nimis aestuat, rusculum hoc nostrum Fesula-
Fesulanus.
num ne fastidias. Multum enim hic aquarum habemus, ut in conualle minimum Solis, uento certè nunquam destituimur. Tum uillula ipsa deuia cum penè media sylua delitescat, totam tamen aestimare Florentiam potest. Et cum sit in pro-
ximo

ximo *celebritas maxima*, semper apud me tamen solitudo est mera, qualem profecto secessus amat. Vti poteris autem duplici spe. Nam sepius e querceto suo me Picus inuisit im prouisus obrepens, extractumq; de latebra secum ducit ad coenulam, qualem nosti frugi quidem, sed et scitam, plenamq; semper iucundi sermonis, et ioci. Tu tamen ad me potius, non enim peius hic coenabis, bibes fortasse uel melius. Nam de uini quidem palma, cum Pico quoq; ipso ualde contenderim. Valc.

ANGELI POLI- TIANI EPISTOLARVM

LIBER DECI-
MVS.

ANGELVS POLITIANVS,
Ioanni Dei gratia inuictissimo Regi
Portugaliae, & Algarbiorum
citra, & ultra mare in Afri-
ca, dominoq; Guineae
S. D.

QUANQUAM nec fortuna mea, nec cruditio, nec ulla omnino uirtus eiusmodi est, ut licitum mihi putem scribere ad te Rex inuicte, tanta me tamen dignitatis, splendoris, gloriæq; tuæ, tantaq; laudum tuarum iam per omnium ora uolitantium perculit admiratio, ut sponte sua calamus ipse meas exhibere tibi literas, testari animum, significare uoluntatem, gratias agere deniq; totius ætatis nostræ nomine gestiat. Quæ nunc uirtutum tuarum penè celestium beneficio iam cum uetustis seculis, iamq; cum omni fortiter audeat antiquitate cõtendere. Nam profecto si breuitas hæc epistolaris, aut si ratio temporis

pater

pateretur ipsa me faceret audacē ueritas, ut ostendere ten-
 tarē nullius unquā ueterum nec laureas, nec auratos cur-
 rus, cū tuis posse rebus, factisq; prorsus immortalibus com-
 parari. Vt enim quæ penè puer aduersus impias Africæ
 contumacis gentes prælia gesseris, ut fusos diuersorum
 hostium ualidissimos exercitus, ut capta oppida ui, præ-
 das abactas, impositas nationibus asperrimis leges, ut item
 domesticas artes, & decora pacis minimè bellicis conces-
 sura præterirem: quanta se mihi tandem rerum uix credi-
 bilium facies aperiret, si lacepsitos, confractosq; remigio
 tuo rudes, intactosq; prius Oceani tumentis fluctus com-
 memorarem, despectas Herculis metas, redditum sibi ipsum,
 qui fuerat interuulsus, orbem terrarum, Barbariamq; il-
 lam, ne rumoribus quidem nobis antea satis cognitam, fa-
 tuam, immanem, incultam, sine more, sine lege, sine reli-
 gione, serino propè ritu degentem, nunc humanitati, nunc
 uitæ, nunc docilitati, & cultui, nunc etiam pietati restitu-
 tam! Porro mihi tum narrandi locus idoneus hîc esset
 quantæ nostris hominibus illinc inuectæ commoditates,
 quàm larga compendia, quàm multa importata uiuendi
 subsidia, quanta etiam ueteribus historijs accessio facta,
 quanta rebus antiquis olim sanè uix credibilibus adiecta
 fides, quantaq; rursus eisdem sit admiratio detracta. Tum
 mihi etiam Plato ille magnus, & Aegyptiorum compa-
 res seculo annales, omni mendacij suspitione forent ab-
 soluendi, qui de istius à te perdomiti Oceani magnis qui-
 busdam exercitibus, non magno tamen assensu memine-
 runt. Ergo & Macedonem iure ingemuisse Alexandrum
 faterer, qui mundos adhuc alios suis restare uictorijs su-
 spirabat. Etenim quid tu aliud, obsecro, rex nobis, quàm
 terras alias, mare aliud, alios mundos, aliaq; postremo

t

syd

sydera non magis inuicisti quàm ab æternis tenebris, & à ueteri penè dixerim chaos, rursus in hanc publicam lucem protulisti? Sed quorsum hæc ego nunc tam multa? Nempe ut rogem non seculi modò istius, sed omnis etiam posteritatis, omnium gentium uerbis, ne perire rerum tantarum, ne ue intercidere consecrandam scilicet æternitati memoriam patiaris, quin ferrea doctorum hominum, atq; adamantina potius signari iubeas uoce, quæ nec eui quidem tacite se uolentis edaci dente consumitur. Et cur autem qui uirtuti faueas, non et comiti uirtuti gloriæ faueas? Aut cur unus generosi maxime spiritus, animiq; rex, non hanc instabilem uitæ humanæ breuitatem, quæ sic exigua spe, tenuiq; pendet, quæq; tam angustis limitibus concluditur, immortalis gloriæ semper florentis curriculo promoueas? Cur non memoria rerum maximarum, uel ad successores tuos propagetur, ut præclara ista facinora caritura semper exemplis, ad institutionem quoque ipsorum, regulanq; proficiant? Cur non aliquam rogo formulam natis, nepotibusq; deinceps tuis relinquas, ne quis ab hac unquam perenni, contestataq; maiorum uirtute degeneret, cuius ad instar illorum potissimum regalis effingatur indoles? Cur non postremo cæteri quoq; sub omni, quâ latissime patet, ambitu cœli nascituri principes habeant ex te, si non quod imitentur, at certe quod admirentur? Nihil autem interest, utrum pulcherrimos quispiam filios gignat, nec cibus tamen enutriat, an ingentia edat facinora, nec literis tamen illustret. Absit hoc, absit excellentissime rex, ut tuæ istæ immortalitate dignissimæ laudes, in uasto illo nostræ fragilitatis aceruo delitescant. In quo uidelicet omnium labores obruti iacent, quicunq; doctissimorum uirorum suffragijs caruerunt. Memine-

ris

ris Alexandri, memineris Caesaris, quæ duo nobis præ-
 cipue nomina fastosa uetustas obiectat. Quorum uideli-
 cet alterius nobilis illa ad Achilis tumulum fertur exclamatio, fortunatum uocantis adulescentem, qui suarum lau-
 dum præconem Homerum inuenisset. Alter etiam in pro-
 cinctu, ac penè in acie quoq; ipsa, rerum suarum commen-
 tarios ita diligenter conficiebat, ut nihil à quoquam tam
 putetur accuratè perscriptum, quod non illorum purissi-
 ma elegantia superetur. Hi tibi sunt igitur insequendi sal-
 tem rex optime, quos longo interuallo in cæteris antecel-
 lis. Atq; id quidem tum deniq; uerè à me, nec adulandi
 studio dictum intelleges, cum tute rex in temetipsum di-
 uinæ mentis aciem reflexeris: cum tanti honoris, tantæ ma-
 iestatis, tanti denique istius imperij pulcherrimos titulos
 intentis (quod dicitur) oculis perspexeris, quantumq; te-
 neas in rebus humanis fastigium, toto penitus obtutu con-
 sideraueris. Et enim Lusitania te regem cernes, hoc est (ut
 semel dixerim) Romanæ multitudinis, cuius olim tam mul-
 tis (sicut accepimus) colonijs ista potissimum regio fre-
 quentabatur, Cernes Africa te uindicem, quæ tertia pars
 orbis, magna sui parte iam per te catenis exuta Barba-
 ricis, e iam in dies magis, magisq; plenæ libertatis expe-
 ctatione triumphat. Cernes eundem te uasti illius, & in-
 dignantis Oceani domitorem, cuius ad primos quoq; im-
 petus etiam domitor orbis Hercules expauit. Occurres
 tute tibi sanctæ Christianæ fidei, ueræq; religionis pro-
 pugnator, ac maximus aduersus Maumeticam perfidiam,
 pacis, armorumq; arbiter, rabiem illam teterrimam sola
 maiestate prosternens, solo nomine, solo uirtutis miraculo
 grauissima bella conficiens. Idemq; mundi alterius seque-
 ster, & ianitor, tot illos sinus, tot promontoria, tot litora,

Alexandri
uox.

Jul. Caesaris cõ-
mentarij.

Lusitania.

Africa.

tot insulas, tot portus, tot oppida, tot maritimas urbes, uno ueluti pugillo concludens, & numerosissimas nationes penè sub manu tenens, ad quas antea tamen ne ipsius quidem fame quamlibet præpetes alæ peruolarunt. Quid illa? Quanta sunt, obsecro, quòd te uisere ignotissimi reges, tua gestiunt adorare uestigia, quòd tuis aduoluere se genibus, perq; tuam istam tam fide, quàm armis potentem dexteram rigari se certatim salutari fonte festinant? Quid quòd exciti uirtutis amore, priscis inaudite seculis, extremi quoq; hominum conuolant ad te populatim, totusq; iam meridies suis penè funditus sedibus reuulsus, ad eundem te uenerabundus accurrit, ut uultum propius istum parem cœlicolis, utq; regiæ frontis decus, diuinamq; penitus maiestatem contempletur? Conferat ijs nunc aliquis captam Babylona, quanquàm lateritio muro superbam, profligatos Orientis etiam suapte natura fugacissimos barbaros. Conferat Scythas campestres, & uagos: ne satis quidem fortiter irritatos, dum ne occisum quoque inter pocula charissimum quenq; laudi tribuat, dum ne peregrinos cultus, & indecoras adulationes turpiter ascitas. Conferat & Gallias etiam toto decennio uix subactas: aut minora his alia rursum, dum ne ciuilem quoque, & cognatum toto orbe fusum crudeliter sanguinem præconio dignetur. Tu igitur præcipue dignus (rumpatur inuidia licet) tu præcipue dignus unice rex honoribus sempiternis. Tibi aduigilare nostras lucubrationes, id est, omnium quicumque Musarum ueneramur sacra, præ cæteris conuenit. Quapropter (si qua mihi est apud te, quamuis ignoto homini, tui tamen studiosissimo, fides) delegetur, obsecro, magne rex idoneis hominibus officium mandandi literis (interim quidem) quocunq; sty-

lo, quacunq; lingua, materiam, segetemq; rerum à te
 tuisq; gestarum: sed in qua deinceps operosius excolenda
 tam ceteri, quibus idem est ardor animi, quam nos ipsi
 quoq; neruos qualescunq; nostros intendamus. Et quidem
 rogavi ego nuper hos tuæ ditionis adulescentes, inge-
 nio, moribusq; præstantes, Ioannis Teixiræ Cancellar-
 rij tui maximè liberos, ut mihi istic ipsorum opera re-
 rum à uobis gestarum (si qui modò extant commentarij)
 describerentur. Qui quanquam se diligentissime cura-
 turos, pro eo quod præceptor debent, officium pollice-
 rentur, deesse tamen ipsemet mihi nolui, sed has ultro ad
 te literas indulgentissimum, clementissimumq; regem, iam
 incum quoque dare decreui: malens utiq; audacis animi
 subire scribendo crimen, quam tacendo pusilli. Iam quod
 ad personam meam deinde attinet, homo equidem sum
 non mediocris fortunæ, sed literarum tamen professione
 me quoque non omnino postremæ credunt esse aliqui ce-
 lebritatis. Innutritus autem penè à puero sum (si quid hoc
 ad rem facit) castissimis illis penetralibus magni uiri,
 & in hac sua florentissima Repub. principis Laurentij
 Medicis: qui cum sit ipse quoque in primis tui cupidis-
 simus, etiam me uerbis aliquando suis in istius amorem
 uirtutis ita inflammauit, ut dies, noctesq; de tuis cogita-
 re præconijs non desistam: nec omnino quicquam nunc
 exoptem magis, quam ut ea mihi uis, ea facultas, ea de-
 niq; detur occasio, qua nomen tuum cœlesti prædicatione
 dignissimum, qua pietatis, integritatis, innocentie, religio-
 nis, continentie, prudentie, iudicij, qua iustitie, fortitu-
 dinis, prouidentie, liberalitatis, animiq; magnitudinis,
 qua postremò tot operum, tot illustrium facinorum tuorum
 testimonia sic etiam per me fidelibus seu Græcæ, seu La-

tintæ linguæ consecrentur monumentis, ut nulla humanarum rerum uicissitudine, nullo unquam fortunæ uariâtis incursu, nullo etiam squalentis æui senio deleantur. Vale.

IOANNES DEI GRATIA REX

Portugallie, & Algarbiorum citra & ultra

mare in Africa, dominusq; Guineæ,

Angelo Politiano uiro peritissimmo, & amico suo S. P. D.

EXsuauissimis tuis literis doctissime uir, iam diu perlectis, & maximè ex dilecti Ioannis Teixeira Cancellarij nostri maioris frequenti relatione uberrimè intelleximus, te gloriæ nostræ (si qua in humanis est) fore percupidum, & nomen nostrum cum rebus gestis, tuo literario beneficio ab obliuionis rubigine reddere exemptum. Quæ etsi satis magnum summe in nos beneuolentiæ, ac obseruantie argumentum testantur, tamen ea magis ab animi tui probitate, ingenijq; acuminè, atque doctrinæ copia, quæ longè maiora suspirant, credimus emanasse. Pro quibus magnas tibi habemus gratias, quas dum tempus & res exegerint, cumulationes referemus, speramusq; tuæ erga nos affectionis te non pœnitere. Et ut tibi breuibus ad propositum respondeamus, scias nos tui officij, & pij laboris, quem in nostræ mortalitatis redemptionem tam crebrò polliceris, esse admodum gratos, idq; amplectimur, uehementerq; laudamus. In cuius executionem curabimus diligenter, ut amales nostri, quos uulgari, & patrio sermone pro regni instituto posteris tradendos iubemus, hi Hetrusca lingua, uel Latina saltem familiari demum conficiantur, ad te scilicet quàm primum deferendi, ut eos iuxta ueritatis tenorem, nostram in memoriam ita tuis salibus, & grauitate, doctrinaq; respergas, limaq;

exp

expolias, ut saltem tua coniuuante facundia, lectione dignos efficias. Nam multum interest (ut melius nosti) quo dicendi modo unumquodq; licet egregium sit, referatur. Quia quemadmodum usu uidemus optimos natura cibos prudenter reijci, cum sordidius parati sint: sic etiam historiam, quæ ornatu suo, ac nitore uacat, contemnendam, reijciendamq; existimamus. Sed his erroribus minime metuedum est, quando tibi uiro laudatissimo, omniumq; disciplinarum genere prædito erit curæ rebus nostris consulere. Habes igitur quæ nobis sit sententia menti. Reliquum est Angele noster, ut præfati Cancellarij filios, regię nostræ generosos, omnium tibi habeas commendatissimos. Quod etsi tua sponte, atq; humanitate eras facturus: tamen ut nostro intuitu aliquid cumuli accedat, te nimium rogamus. Hi enim sunt, quibus te in omni genere gratitudinis debes credere obnoxium: nam uicissim pater, & filij, alter meritis, & laudibus, & alij approbatissimis doctrinæ tuæ testimonijs non cessant apud nos te sæpius extollere, nomenq; tuum in hos mundi fines propagare, quod tuæ gloriæ, & estimationi haud parum conducit. Sed adolescentibus ipsis plurimum congratulamur, in id ætatis, & temporis incidisse, quo à tuo literarum fonte aliquid doctrinæ possint feliciter haurire: cum qua deo præcipuè, & nobis deinde seruietes, utranque ecclesiæ & terrestri regni felicitatem promereantur, camq; sibi uindictent. Vale. Ex Vlixbona, X X I I I. die Octob. M. CCCCXCI.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI
Teixiræ Max. regio Cancellario s. d.

Conatus persepe sum scribere aliquid ad te uir clari-
sime, quo tibi meus animus, studiumq; & uolun-

t a s

tas innotescerent. Verum nescio qui semper ingenuus dixerim, an rusticus obstitit pudor, ut qui nec me tibi satis notum sciebam, & uirtutis, fortunæq; tuæ quondam quasi fulgore deterrebar. Sed impetrauit à me tandem qualescunque has literas uel mei officij ratio, uel tuæ humanitatis opinio. Quod igitur epistolæ huius uel mihi acommodatius, uel tibi acceptius fore argumentum sperem, quam si de tuis liberis, iisdemq; meis discipulis ex uero quid sentiam perscripsero? Misisti tu quidem illos in Italiam uir excellens, ut moribus, ut literis, ut omnibus denique ingenuis artibus ad summæ fortunæ cultum formarentur. Sed eos domo secum credo paternos attulere mores, ut exempla non magis accipiant ipsi quam præbeant cæteris. Nihil in illis ineptum, nihil improbum, nihil immodestum, nihil durum. Non inuerecunda frons, non elatum supercilium, non licentes oculi, non proteruior lingua, non inconstans uultus, non aliquid postremò uel in facie tota, uel in gestu, uel in statu, uel incessu, quod offendat, quod molestum, quod putidum, quod odiosum sit. Aedes cottidie sacras frequentant, magistris operam dant, non assiduam modò, sed & alacrem. Doctiores condiscipulos humanitate sibi, & obsequio deuinciunt: quos moribus obfore, uel famæ credant, eorum consuetudine penitus abstinent. Nullum inter ipsos, nisi de studijs, ac de ijs perpetuum certamen. Nullibi sæpius, aut libentius, quam aut in oculis præceptorum, aut in cœtu condiscipulorum uersantur. Horas quoq; tempestiuas bonæ ualitudini dedicant, eamq; ob id prosperrimam tuentur. Ingenijs autem sic exellunt, ut facile se (ne multa dixerim) tuos esse liberos declarent. Percipiunt facile, quæ traduntur, pronunciant

ciant eleganter, retinent fideliter, imitantur feliciter. Iam
 de studio quid dixerim? Nihil equidem ego ardentius, nihil
 uidi perseverantius. Tantos ergo iam lingua utraque fe-
 cere profectus, ut ipse quoque non imperitissimus ingenio-
 rum magister obstupescā. Quam uero eis domi custodem,
 moderatoremq; dedisti sic cos prudenter, amanter, dilige-
 ter curat, excolit, gubernat, instituit, ut omnino desydera-
 ri nihil possit. Non fallo equidem te, sed nec ipse rursus fal-
 lor. Ita esse rem, uel admirans inuidia fateretur. Quocirca
 multum equidem fortunæ isti tuæ, non minus animo tamē,
 propositoq; gratulor. Nec enim leuis hinc ad te quoque
 redundat honos, filios tot, ac tales imbecilla adhuc ætatu-
 la, tam procul abesse à tuis oculis, à laribus, à patria, tamq;
 diu, non quidem foenori multiplicando, nec mercibus cō-
 mutandis, ut nostri solent, sed ut optimis institutis, ut opti-
 mis artibus, ac disciplinis imbuti uaticum sibi ad senectū-
 tem parent: in quod ipsa quoque fortuna nullum ius ha-
 beat. Quæ res tibi iam non modò supra spem, sed, opinor,
 etiam supra nota succedet. Mihi autem crede uir magne,
 non tibi illi apud nos minus acquirunt gloriæ, quàm sibi
 literaturæ. Iam equidem uel tua, uel ipsorum causa sic
 eos amo, sic me redamari sentio, ut in tuum penè mihi lo-
 cum uidear amore, & diligentia successisse. Qua fiducia
 uidelicet ausim rogare te clarissime uir, ut epistole meæ,
 quæ iudicium regis tui tanquam Appollinis subitura iam
 nunc tota tremit, atque horrescit, tantum fauoris impertias
 autoritate, qua polles, ut indulgentiam potius, quàm cen-
 suram tantæ illius maiestatis experiat. Vale. Floren-
 tiæ, xv i. Calend. Septemb. M. CCCCLXXXIX.

ANGELVS POLITIANVS

Marquardo Breifacio

s. d

t s

Cum

*Commentaria
Politiani in ius
ciuile.*

*Iustiniani edi-
ctum.*

CUM superioribus diebus Petrus Medices Florenti-
nae decus Reipublicae, quem nos à tenero educatum
linguae utriusq; literis erudiuimus, Romam te proficiscen-
tem salutauisset, ac me sibi comitem fortè in diuersorium
adduxisset, memoria tenes ortam ibi esse mentionem com-
mentariorum quorundam, quos in ius ciuile Romanorum
multis dicebar uigilijs elucubrare. Quo quidem loco, cum
tu ex nobis humanissimè quaesisses, quæ ratio suscepti ope-
ris foret, atq; ego eam breuiter (ut in illis temporis an-
gustijs) exposuissem: rursus te cupere adhuc significasti,
ut illud ipsum, quod tibi tum perstrinxeram, posteaquam
Romam te suspicarer peruenisse, scripto repeterem. Sed
ego ne tibi confestim tanti regis obeunda legatione mul-
tum forsitan occupato molestus essem, dies complusculos
etiam de industria expectaui. Nunc autem quoniam nonni-
hiliam remissum tui laboris existimo, propterea quòd in
istiusmodi munere prima quasi coitio solet esse acerrima:
uisum mihi tempus est, quod tibi erā pollicitus dependendi.
Principio igitur scire te illud opinor, Imperatorem Iusti-
nianum posteaquam ius ciuile perpurgauit, in ordinemq;
redegit, cauisse illud in primis, ut in omnibus ciuitatibus,
quæ dignitate aliqua præcellerent, exemplaria legū quàm
emendatissima publicè asseruarentur, quascunq; ipse uel
nouas condidisset, uel etiam antiquas enucleasset. Sed nul-
lum ex his clarius tamen, aut celebratius, quàm quod ad usq;
eius urbis captiuitatem Pisis magna religione sit custodi-
tum. Nam & maximus iuris interpres Accursius, & alij
plerique uiri doctissimi quoties de sinceritate lectionis
ambigitur, literam Pisanam (sic enim ipsi uocant) quasi fi-
delissimum quoddam testimonium citant, mendumq; esse
omnino putant, quicquid usquam aliter, quàm in quo dixi-
mus

mus uolumine, reperiat. Captis autem deinde Pisis, liber idem Florentiam, cum præda reliqua uidelicet in urbem uicttricem translatus est. Ibi uero in ipsa curia loco celeberrimo monachorum quorundam, summisq; magistratus diligentia, & religione seruatur. Tum quoties profertur (quod ipsum non sine graui causa fieri solet) accensis funeralibus (ita enim mos traditus) monachi illi, quos dixi, summusq; magistratus capite aperto uenerabundi circumstant. Nulla in eo libro interpunctiones, nulla scribendi compendia, grandes ubique literæ, & comparæ. Græcum in fronte epigramma, Græcæ præfationes, autorum, librorumq; index, quorum hæc leges à fontibus emanarunt, prorsus ubique argumenta plurima, quæ breuitati seruiens omitto, quibus esse eum librum Iustiniæ ætate descriptum non dubitemus: in primisq; uoluminis ipsius ueneranda facies, & quæ sanctam illam uetustatem procul ostendet. Hoc ergo mihi inspicere per ocium licuit, rimariq; omnia, & olfacere: quæq; uellem excerpere diligenter, & cum uulgatis exemplaribus comparare. Tribuit enim hoc mihi uni Laurentius ille Medices, uir optimus, ac sapientissimus, fore illud aliquando arbitratus, ut opera, labore, industriaque nostra magna inde omnino utilitas eliceretur. Deprehendi igitur multa nouis in codicibus uitia, multa in interpretibus: quoniam uidelicet inuedito nati seculo, cum Latinitatis ipsius imperiti fuerunt, tum Græcam linguam penitus ignorauerunt: multe uero sunt ibi leges Græcis editæ uerbis, quas aut omiserunt iuniores, aut in Latinum sermonem pessimè conuerterunt. Quapropter operæpretium me facturum credidi, si commentarios aliquos euigilarem, quibus in integrum corrupta diu lectio restitueretur, & linguæ Latine

*Aug. Politiani
commentarij
in ius ciuile.*

uis, quæ tota penè in legibus est, explicaretur. Quod ut ex sententia perficiam, multum quoque me adiuuat, quod eos quoque sum libros nactus, quos è Latina in Græcam linguam Iustinianus idem transferendos curauit. Vnum duntaxat est, quod quidem me non tam impedit, quàm remoratur: quod publicis lectionibus dum linguam utranq; , dum philosophiam profiteor, multum mihi operæ subtrahitur, multumq; temporis eripitur. Etenim quæ res præcipuum laborem desiderabat, in eam uidelicet studia tantum subsecundaria conferimus. Sed erunt hæ nostræ uigiliæ tamen autoritate quoque Maximiliani uestri Romanorum inuictissimi regis muniendæ. Qui cum designatus iam (sicuti speramus) imperator sit, cuius esse legibus armata maiestas debet, fauebit, opinor, illius studio, qui tantopere sit in armis ipsius aut expoliendis, aut reconcinnandis occupatus. Vale. Florentiæ, III. Nonas Februarij, M. CCCXCIII.

LAVRENTIVS MEDICES

Angelo Politiano S. D.

EX literis, quas ad Michelotium dedisti, factus sum certior filiolos nostros aduersa ualetudine uexari. Id ut humanum parentem decet, grauiter, molesteq; tuli. Quam profecto molestiam tu præuidens, ita multis uerbis, ac rationibus animum nostrum confirmare conatus es, ut in maximam de nostra constantia dubitationem incidisse uiderere. Quod tamen ab amore in nos tuo proficisci certus sum, multò tamen maiori molestia nos affecit, quàm significatio ulla aduersæ ualetudinis liberorum. Quamuis enim parentis substantia liberi esse dicantur, multò tamen magis propria est animi ægrotudo, quàm filiorum. Quibus enim integer, ac sospes est animus, cæterarum facile rerum incolumitatem consequuntur: quibus uerò infirmus, nullus unquam

inquam portus est à fortunæ fluctibus tutus, nullum est
 tam placatum æquor, tam quieta militia, quin perturbatione
 uexentur. Existimas ne me adeò natura imbecillum,
 ut tam parua re mouear? Si uerò eiusmodi nostra natura
 est, ut facile huc atque illuc perturbationibus agatur: at
 multarum rerum experientia confirmatus animus sibi cõ-
 stare iam didicit. Ego filiorum non ualetudinem tantum
 sed fatum quandocunque expertus sum. Pater immatura
 morte præreptus, cum annum agerem primum & uige-
 simum, ita me fortunæ ictibus exposuit, ut quandoque me
 uitæ pœniteret meæ. Quapropter existimare debes,
 quam nobis uirtutem natura negauit, experientiam at-
 tulisse. Verum cum tu in epistola ad Michelotium imbecillitati
 animi nostri diffidere non parum uidearis, atque in tuis ad nos
 literis summopere uirtutem, atque ingenij nostri dotes extollas,
 hæcquæ simul pugnare uideantur: aut alterum falsum est,
 aut non ea es animi magnitudine, quam in me desiderare uideris,
 cum ea in tuis ad nos literis silentio prætereas, quæ scripta
 ad Michelotium sunt, tanquam non tua à me, accipienda
 sint: utpote qui existimas multò magis nuntium, quàm
 liberorum ualetudinem, mihi molestiam allaturum. Sed nolo
 esse in paruis longior, ut non idem incurram uitium, quod
 in te uitupero, neque in iisdem literis & parua spernere,
 & prolixioribus uerbis prosequi uidear. Siquid est in epistola
 quod te mordeat, id totum condones amori nostro, atque
 exercitationi, cui, ut puto, abundantius materiam suppeditat,
 si in quenquam inuehimur, quàm si laudamus: multoquæ
 latior campus est in unoquoque uituperationis, quàm laudis.
 Gaudio mirum in modum Iulianum nostrum se totum literis
 tradidisse, illi gratulor, tibiquæ gratias ago, quòd eum ad
 hæc

hæc prosequenda studia excitaueris. Tu uerò fac ut hominem ad literas inflammasi, ita sedulo cures, stimulosq; adijcias ut perseueret. Ego propediem uos reuisam, comitemq; uobis in hoc felici Musarum itinere me adiungam. Bene uale. Pisis, Pridie Calend. Aprilis. M.CCCCLXXVII.

ANGELVS POLITIANVS

Laurentio Medici suo S. D.

NON quòd tuæ constantiæ, sapientiæq; diffiderem, propterea literas dedi ad Michelotium potius, quàm ad te de liberum tuorum ualeitudine: sed quoniam sum ueritus, ne forte inconsultior uiderer, si grauior tibi à me nuntius alieno tempore obijceretur. Tabellarius enim sæpe literas non apte, non loco reddit: scriba uerò temporum captat omneis articulos. Reueritus igitur iure sum Laurentium Medicem, cui malè si palpare, recalcitrat undique tutus. Nec uerò ista repugnant, quòd hic te reueceor, ibi laudo. Non enim ob aliud reueceor, quàm quòd omni laude puto dignissimum. Molles uerò illæ tuæ morsuncule, tantum abest ut me lædant, ut ipsas quoque nescio quo pacto penè mihi magis blanditias commendent. Iulianus tuus uerè frater, hoc est, ut docti putant, ferè alter, ipse sibi in studijs est non modò iam munificus hortator, sed et præceptor. Nihilq; nobis ad summam uoluptatem deest, nisi quòd abes. Vale.

Frater.

ANGELVS POLITIANVS

Laurentio Medici patrono suo S. D.

BAPTISTA Leo Florentinus è clarissima Albertorum familia, uir ingenij elegantis, acerrimi iudicij, exquisitissimæq; doctrinæ, cum complura alia egregia monumenta posteris reliquisset, tum libros elucubrauit de architect

architectura decem, quos propemodum emendatos, perpolit-
 tosq; editurus iamiam in lucem, ac tuo dedicaturus nomi-
 ni, fato est functus. Huius frater Bernardus, homo prudens,
 tuiq; inter primos studiosus, ut una opera tanti uiri me-
 moriæ, uoluntatiq; consuleret, & tuis in se meritis gra-
 tiam referret, descriptos eos ex archetypis, atque in uolu-
 men redactos, tibi representat Laurenti Medices. Et cu-
 piebat ille quidem ut ipsum apud te munus, autorem que
 muneris Baptistam ornarem uerbis. Quod ego mihi nul-
 la ratione statui faciendum, ne tam absoluti operis tam que
 excellentis uiri laudes culpa detererem ingenij. Nanque
 operi quidem ipsi maius multo ex lectione præconium ac-
 cedet, quam quantum ego illis uerbis consequi possim. Au-
 toris autem laudes non solum epistolæ angustias, sed no-
 stræ omnino paupertatem orationis reformidant. Nulle
 quippe hunc hominem latuerunt quamlibet remota lite-
 ræ, quamlibet reconditæ disciplinæ. Dubitare possis utrum
 ad oratoriam magis, an ad poëticen factus: utrum grauior
 illi sermo fuerit, an urbanior. Ita perscrutatus antiquitatis
 uestigia est, ut omnem ueterum architectandi rationem,
 & deprehenderit, & in exemplum reuocauerit: sic ut
 non solum machinas, & pegmata, automataq; permulta,
 sed formas quoque ædificiorum admirabileis excogitauerit:
 optimus præterea & pictor, & statuarius est habi-
 tus, cum tamen interim ita examussim teneret omnia, ut
 uix pauci singula: quare ego de illo, ut de Carthagine Sal-
 lustius, tacere satius puto, quam pauca dicere. Huic autem
 libro, Laurenti, cum uel præcipuum locum in tua biblio-
 theca uelim attribuas, tum cum & ipse legas diligenter,
 & legendum uulgò, publicandumq; cures: nam & ipse
 dignus est, qui uolitet docta per ora uirum, & in te iam

*Baptista
 bertii laus.*

uno

uno propemodum recumbit desertum ab alijs patrocinium
literarum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Ramberto Malatestæ Principi s. d.

Non possum facile consequi uerbis, quâ tum mihi epi-
stola tua pariter & admirationis attulerit, & uo-
luptatis. Admiratus enim te sum loco, fortunaq; ista iuue-
nem cum popularibus regendis, tum uerò militaribus stu-
dijs occupatum, sic iam profecisse in literis, ut conferendus
propemodum cum professoribus ipsis, & hoc unum sem-
per agentibus uideare. Voluptati autem fuit amor erga
me quidem tuus non uulgaris, cuius in epistola eadem non
significationem modò aliquam mihi, sed expressam propè
imaginem ostendisti. Quare habeo gratiam meis libellis,
quamuis & paucis adhuc, & rudibus, quòd animum mihi
tuum tam facile conciliauerint. Qui tamen utinam digni
forent laudibus, quas in eos nimis homo humanus contu-
listi, magis illud cogitās, quomodo indulgeres amori tuo,
quàm quomodo pudori meo parceres. Quod uerò ad cau-
sam tuam attinet, non concedo tibi prorsus ut eam rem
uehementius optes, quàm ego. Quapropter enitar, faciam,
experiar, denique nullum remittam studium, quò tuæ isti
uoluntati, atque honestissimo desiderio satisfaciam. Cete-
rum illud molestum est quòd certi adhuc, quod quidem ad
te scribam, nihil habeo. Non enim conueniendi Petri Me-
dicis copia mihi fuit hos dies, quoniam scilicet adhuc ani-
mi causa rusticatur. Cum primum se in urbem receperit,
præsto erimus, operamq; dabimus, ut illius erga te uolun-
tas aut eliciatur, aut si opus etiam fuerit, impellatur. Ru-
môr certè uanus apud uos de belli apparatu, deq; militum
delectibus increbuit. Nam contra, res ad pacè magis (quod
bene

beneuertat) & concordiam spectat. Librariam prouinciam Marcellus ipse suscepit, nos ei operam polliciti omnem sumus. Picus Mirandula noscer, ex tuis literis uel ad me, uel ad Marsilium mirificè te diligit: cuius etiam nomine salutem tibi ascribo. Vale. Florentiæ, Nono Calend. Augusti. M. CCCCLXXXIII.

ANGELVS POLIT. LAURENTIO

Medici, Petri Francisci F. S. D.

COGIS tu quidem me Laurenti carmen edere inconditum, incmendatum & quod in publico semel pronuntiatum nimis fuisse impudens uisum sit. Satis profectò fuerat uixisse unum diem, quod tam foret imperfectum animal, ac posse etiam inter insecta illa quæ uocentur Ephemera, connumerari. Nanq; ego id ad presentem duntaxat celebritatem, quasi Adonidos hortum concinnaueram. Prorogare tu nostræ Mantus (ita enim inscribimus) non tam uitam cupis, quàm dedecus: ferreus sum, si tibi quid denegem, tam nobili adulescenti, tam probo, tam mei amanti, tanto denique eam rem studio efflagitanti. Quare habe tibi quicquid hoc libelli, ac tu quoq; desiderio nostro aliquando subueni, & quæ tibi musæ amatoriam carmina uernaculè suggerunt, ne patere queso à nobis expectari diutius. Vale. Florentiæ, IIII. Nonas Nouembris M. CCCCLXXXII.

Manto Politiani.

Εφημερα.

Adonidos horii.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Saluiato suo S. D.

ENRUSTICUM tibi, id scilicet ab argumento inditum nomen. Tuo coactu prodit in uulgum, tibi est uni quicquid acciderit imputaturus. Iam ne sentis quàm tibi tuendus sit, uel tuo ipsius nomine, uel meo? Tua enim fides in eo, meus honos agitur: cuius quidem etsi semper cura

apud

*Jac. Salviatus
Gener Laurentij
Medicis.*

apud te iam inde à pueritia excubuit, tamen cum tueri nunc uel ob id ipsum impensius debes, quòd es nuper Laurentio Medici principi uiro, cuius ego cliens, alumnusq; sum, unus ex omni Florentina iuuentute gener ascitus. Profer igitur in tali patrocinio auctoritatem omnem, atq; gratiam, quam uidelicet tibi & uiri excellentis affinitas, & tua egregia indoles, morumq; suauitas conciliant. Vale, & me, ut facis, ama.

ANGELVS POLITIANVS

Laurentio Tornabono suo s. d.

*Ambr. Poli-
tiani.*

DEbetur hæc sylvia tibi uel argumento, uel titulo. Nam & Homeri studiosus es, quasiq; noster consecratus, & propinquus Laurentij Medicis, summi, præcellentisq; uiri, qui scilicet Ambram ipsam Caianam, prædium (ut ita dixerim) omniferum, quasi pro laxamento sibi delegit ciuiliu laborum. Tibi ergo poemation hoc qualecunq; est, nuncupamus, ut sit amoris nostri monumentum, sit incitamentum tibi ad studia literarum, præsertim Græcarum, in quibus tamen ita tantum processisti, ut uideare ad summum breui, si modò perrexeris, euasurus. Vale. Florentiæ, Prædie Non. Nouemb. M. CCCCLXXXV.

ANGELVS POLITIANVS

Petro Medici suo s. d.

*Matth. Fran-
cus.*

FAcere non possum, quin tibi agam gratias mi Petre, quòd auctoritate, operaq; tua curaueris, ut in collegium nostrum Mattheus Francus, homo (ut scis) mihi amicissimus, cooptaretur. Est autem non modò isto (licet inuidi quidam rumpantur) sed quouis honore dignissimus. Prima illi commendatio contigit apud patrem tuu sapientissimum uirum, iocorum, & urbanitatis cum faceta illa scriberet carmina patrio sermone, quæ nunc Italia tota celebrantur.

Quin

Quin idem parens tuus penè infantem adhuc te quædam ex his facetiora ridiculi gratia docebat, quæ tu deinde inter adductos amicos balbutiebas, & eleganti quodam gestu, qui quidem illam deceret ætatulam, commendabas. Nec tamen insuauior Francus in sermonibus, usuq; domestico, siue tu dicteria, siue fabulamenta, siue id genus oblectamenta alia requiras, in queis non eius ingenium magis eminet, quàm prudentia. Nihil enim unquam scurriliter, nihil immodestè, nihil non suo loco, nihil extra rem, nihil incautè, nihil sine delectu. Quare siue rusticaretur animi causa, siue balneis operam daret Laurentius parens tuus (quod te meminisse non dubito) Francum sibi adducebat comitem, cuius lepore quasi recrearetur. Adhibuit eum deinde consiliarium Magdalene sorori tuæ Romam proficiscenti ad uirum, uidelicet ut ritus adhuc puella, quæ nunquàm de materno sinu se prompserat, paternum aliquem circa se haberet amicum, ad quem de re dubia referret. Hic se Francus (ut homo est eximia patientia, sed & dexteritate) sic se nescio quo pacto diuersis, ignotisq; moribus accommodauit, ut & uniuersorum beniuolentiam collegerit, & sorori ipsi tuæ facile unus omnia paternæ domus solatia representet. Gratus esse Innocentio quoq; pontifici mirè dicitur, gratus aliquot e purpuratis patribus: tui certè illum ciues, qui Romæ negotiantur, in oculis gestant. Quid quòd breui causarumq; foriq; Romani sic peritus euasit, ut iam non inter postremos habeatur? Est autem omnino ingenio uersatili Francus noster, & quod rebus, ac personis omnibus congruat. Ceterum dispensatione domestica nemini cesserit, quippe gnarus omnium quæ postulat usus, non tam præscribere familiæ potest, ac solet, quid quisq; agat, quàm quomodo, & quatenus agat. Adilam unum adhuc illius

Politianus ca-
nonicus.

insigne, nemo diligentius amicos parat, nemo fidelius retinet. Meus certe in ipsum contraq; ipsius in me sic amor innotuit, ut quod gratissimum est, & nos inter rara admodum paria numeremur. Itaq; bis me esse canonicum puto abs te factum, quando illum quoq; nunc, id est, alterum me, nostro coctui aggregasti. Non enim minus in eo mihi, quam in meipso uideor honestatus. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Franciotto Vrsino suo s. d.

Ponderum no-
mina.

EXigebas à me superioribus diebus, ut ponderum nomina, & mensurarum breuissimè tibi colligerem, sed quorum potissimum sit apud Vegetium Renatum mentio libro, quem nunc in manum sumpseris, quo medicinam ueterinariam pertractat. Geram tibi morem, sed & libenter mi Franciotte. Nam cum tu Petri Medicis alumni, patroniq; mei sis amittinus, ijsdem cum ipso laribus educatus, excellentis & indolis, & uirtutis, & ingenij iuuenis, idemq; singularis erga me semper humanitatis, nihil est utique, quod magis ex animo faciam, quam quod esse tibi quam gratissimum sentiam. Prius igitur de ponderibus accipe, mox uerò & de mensuris. Minimum pondus est qui Latine Scripulus, & idem Græcè dictus Obolus: pendere is putatur Siliquas omnino sex, quæ Ceratia Græcè nomenantur: hoc est, quantum lentis octo semina. Tres uero Scripuli Drachmam faciunt, quod est argenti pondus. Duplex Drachma Sicilicum facit. Drachmæ additus Scripulus Sextulam creat. Sextulas Vncia senas habet. Sextula due Duella uocantur. Octo Drachmæ reddunt Vnciam, quæ Scripulos omnino continet quatuor ac uiginti. Sed & Vncijs duodecim Romana Libra constat: nanq; Attica minor est, ut quæ Drachmis conficiatur septem & septuaginta.

ginta, cum Romana sex & nonaginta. Sic Drachmæ centum minam constituunt, maiorem Drachmis quatuor Romana libra. Talentum uerò Atticum maius est, ac minus: quod minus his, Minas habet sexaginta, quæ sex millia Drachmarum sunt: quod maius, tres & octoginta Minas, sed & uncias insuper quatuor: nec maius ullum pondus Attico Talento. Dixi de ponderibus, dicam uerò & de mensuris, illis, inquam, non quibus agros, sed quibus aut fruges, aut liquores demetimur. Incipiendum uerò ab Amphora consecrata Romanis in capitolio, ne cui uiolaretur. Caput hæc omnino quantum tessera quoquoersus in arca pedum quatuor. Pes autem sedecim constat digitis. Duplex Amphora Modius est, aut si maius Græcè Medimnus: eademque triplex efficit Sextarium: Sextarii dimidium Cotula uocatur, & Hemina: quatuor uerò Sextarii Chœnica complent, ita sex Congium, qui Latine Chus dicitur. inde forsitan Sextarii nomen, quodd eum sexies Congius capit. Scribit tamen Pollux Cotulam Chœnicis esse tertiam partem, Chœnicas octo & quadraginta Medimno contineri. Sed & Hemina sex impletur Cyathis, Cyathi uerò pondus fere Drachmæ decem, sicut Oxybaphi quindecim. Cyathi pars quarta Mystros, huius tertia Cyame, quæ duo Cochlearia capit. Sunt & Artabæ, quæ ternæ denos capiunt Modios. Et omnium maximus Culleus, quem uiginti Amphoræ cōplent. Addam notas etiã quasdam, quæ legentē perturbent. Sextarii nota hæc est SS Scripuli Z Vnciæ C Semis S Libræ Δ . Absolui iam quod mihi pensum dedisti. Siquid est quod in eo genere adhuc desideres, etiam atque etiam potes audacter uti opera nostra. Restat ut te laudem Franciote, quod studium tantum adhibeas comparandis equis bellatoribus, & alendis, sic ut libros etiam diligenter, quibus ipso-

Talentū Atticum, maius, & minus.

De mensuris.

rum cura continetur, & exquiras, & euoluas, ac peritos; id est, ueterinarios consulas, quorum scilicet ope uocabula quaedam desita, ne doctissimis quidem uiris intellecta consequaris. Decet hoc te bellicis laudibus inhiatē, uestigijsq; maiorum, gentiliūq; tuorum fortiter insistentem: qui semper in armis incredibili gloria floruerunt, & nunc cum maxime florent: sic ut familia Vrsina nihil esse aliud uideri possit, quam militum fortissimorum, ducumq; magnanimorum quoddam quasi seminarium. Vale.

ANGELI POLITIANI
EPISTOLARVM
LIBER VNDE-
CIMVS.

ANGELVS POLITIANVS

Ludouico Sfortiæ Vececomiti principi clarissimo S. D.

ET SI minora fortasse uideri possunt, optime princeps, de quibus ego nunc ad te scribam, quam ut animaduersione, curaq; tua digna sint: tamen quæ tua esse humanitas dicitur, æquo animo laturum confido, si dum probari tibi quam maxime studeo, deuocare paulisper ad hæc inferiora, uelut ab excelsiore quodam fastigio te coner. Nam cum tu princeps habearis ingenij perspicacissimi, prudentiæq; singularis, idemq; bonas artis, & hæc ingenua studia, quæ profitemur, præ cæteris foueas: omni ope contendere debemus, ut tu quam honestissime de nobis & loquaris, & sentias. Est enim bonorum princ

principum cum uiris eruditis tacita quedam, naturalisq;
 societas, ut alteri ab alteris illustrentur: ac dum sibi mu-
 tuo suffragantur, & gloria principibus, & doctis autori-
 tas concilietur. Sed ut ad id ueniam aliquando, quamobrem
 scribere hanc epistolam insitui, Georgium habes Meru-
 lam prouidentissime princeps, hominem doctissimum, qui
 non solum docendo politiones cottidie tuos ciues reddat,
 uerum scribendo quoque res tuas gestas, maiorumq; tuo-
 rum non posteritati modo, sed etiam (ut credimus) eter-
 nitati commendat. Hunc ego uirum cum antea semper di-
 lexi, & colui, tum posteaquam sub tuum quasi uexillum
 se contulit, quibuscunque officijs potui, sum profecutus.
 Nam & quoties incidit mentio, laudauit, sic ut neminem
 magis & obtrektoribus eius, quibus profectò non ca-
 ret, audacissime restitit: & eiusdem postremo nomen, quam
 honorificentissime potui, scriptis meis intexui: sperauiq;
 fore ne minor esse inter nos animorum, quam studiorum
 coniunctio diceretur, que me tamen spes ualde fessit. Nam
 triennio iam & literis suorum familiarium, & multo-
 rum sermonibus, & fama deniq; ipsa cottidie certior fio,
 non modo cum de nobis asperè, & acerbè quacunq; occa-
 sione, sed etiam contumeliosissime solere loqui. Postremo
 librum quoq; aduersus Miscellanea nostra composuisse di-
 citur, plenum fortasse (quod ipse ait) erratis nostris, certè
 plenum conuicijs. Quo equidem libro tantum abest ut
 offendar, ut etiam gratias agam, modo aliquando edatur.
 Sed hoc molestum, quòd cum diu uulgo recitet, adhuc ta-
 men donu retinet, multa iactans, multa nuntians. Itaque
 uisum mihi est dare ad hominem literas honoris mei causa:
 non quidem ut in his iniurias illas exposulem, sed ut eum
 tamen rogem uerbis amicissimis, ut mihi etiam aliquando

Georgius Merula.

potestatem faciat audiendæ accusationis : ne scilicet indicta
 causa condemner, ac si non excusandi, quæ scripsi, certè
 castigandi cop'ia quandoq; fiat. Hoc est deniq; quod ab
 ipso non solum multis precibus, sed loco etiam maximi cu-
 iusdam beneficij peto. Verum nequis fortasse ad te mearum
 literarum sententiam secus deferret, ex quo tuus animus
 offenderetur, mitto exemplum ipsius epistolæ, qua uideli-
 cet æquitatem postulationis meæ cognoscas : quod etiam ut
 impetrem, rogo me adiuues, nutu, auctoritateq; tua. Nam si
 mihi respondendi facultas dabitur, neminè equidem alium,
 nisi te ipsum iudicem nuncupabo. Tum ut alia multa post-
 hac, ita nunc responsum meum tuo clarissimo nomini dedi-
 cabo. Quamquam enim adhuc nō contigit, ut te ullis officijs
 demererer, curabo tamen sapientissime princeps, ut intelle-
 gant aliquando homines, fuisse etiam Politianum gloriæ,
 splendorisq; tui studiosissimum. Vale. Florentiæ, pridie
 Calend. Februarias. M. CCCCLXXXIII.

ANGELVS POLITIANVS

Georgio Merulæ suo s. d.

EX literis, & sermone multorum cognouiam diu te
 parum amicè de nobis & sentire, & loqui : scripssisse
 etiam contra Miscellanca nostra librum criminossissimum,
 quem solcas quoq; libenter, ut in quenq; incideris, recita-
 re: deniq; me ipsum abs te (quod uix equidem credo) tertio
 quòq; uerbo contumeliosissimè appellari. Quæ quoniam
 res magis rumoribus increbuit, quam ut dissimulari iam
 possit, uisum mihi est dare ad te has literas, quibus uolun-
 tatem, sensumq; omnem tibi meum declararem. Ego te ad
 hanc diem, mi Merula, semper & dilexi, & colui, cotti-
 dianisq; sermonibus, atq; hoc ipso Miscellancorum opere,
 quod

quod reprehendis, collaudavi. Nullaq; denique est à nobis in te unquam (cuius quidem mihi sum conscius) orta iniuria. Quapropter non uideo quæ causa sit, cur tu suspicionem dare maleuolis alienati à nobis animi concupiueris: aut cur non potius ipse ad me liberè scripseris, copiamq; feceris amicissimo tibi homini, uel agnoscendi errores suos: uel refellendi. Non enim mihi fieri iniuriam puto, si quis aliter atque ego sentiat, aut scribat: quoniam sententiarum diuersitate, præsertim in literis, amicitiam distrabi non est necesse: quin potius debere me illis magnopere intellego, qui me ab inueteratis erroribus aliquando reuocent. Quare tu quoq; siquid in me tale uel peperisti iam, uel adhuc parturis, unde ego bonam frugem sum laturus, adeò non offendar, ut etiam perpetuò me tibi debiturum profitear. Rogoq; te per amicitiam nostram, per communia studia, perq; tuas uigilias obtestor, ut istud quicquid est, edas aliquando in lucem, ne uel mihi occasionem uel emendandi mei eripias, si uerò: uel defendendi, si falsò accuser. Illud me fateor ualde mirari, scripserisse ad me familiares quosdam tuos, quibus adhuc ego tui honoris causa, ne respondi quidem, solere te in omnes inuchi nostræ ætatis professores, ac sustulisse animos de libellis quibusdam modò repertis, unde etiã lactis gallinacei (quod dicitur) haustum sumpserisse te iactes. Quos ego tamen sermones ab obtrectatoribus tuis cõfictos, quam abs te usurpatos libentius crediderim: non enim decent canos istos. Nam quid habes in hoc seculo Merula, quod contemnas? Aut cur tantum libris ijs censeris te postulas, quos auspicio Ludouici Sfortiæ, sapientissimi principis inueneris? Cuius tu beneficium si suppresses, quod patere quam latissimè debet, magnam profectò in te calumniam concitabis. Cæ

terum de eo tu uideris. Multò enim tu melius perspicere quàm nos, quod tuum officium sit, & potes, & debes. Ego illud à te breuiter peto, notas ut istas scriptorum meorum (quas aiunt) aliquando publices, locumq; mihi des uel purgandi meipsum, uel corrigendi: quod si feceris, pollicor me quoq; par pari relaturum. Vale.

I A C O B V S A N T I Q V A R I V S

Angelo Politiano suo s. d.

Bernardus Riccius inter disciplinas, & alumnationes tuas sanè iuuenis non poenitendus, potestatem mihi fecit legendi exempla earum literarum, quas cum ad Merulam, tum ad sapientissimum Principè Ludouicum eadem de re nuper conscripsisti, & quid à me cõsilij postulares, ostendit. Conueni cum eo in sententiam, ut literæ ipse ordine suo redderentur, ne illis fortè suppressis, aut dissimulatis, si res ad aures peruenisset, de Miscellaneis tuis in aliquo metu fuisse uidereris, cum defensio longe ualidior, quàm accusatio sit parata. Quid iste senex uir, alioqui (quod nosti) lectiois multæ, atq; eloquentiæ non indiligentis, ex literarijs tumultibus uelit, planè iam cerno. Satis gloriæ sibi comparauit: quoniam quæ commentatus est, & quæ scripsit, magna posteritatis spe, & uiuentium gratia sunt recepta: nunc alienæ si quo fato imminet famæ, tam male audiet, quàm male dixerit alteri, laudis oblitus, aut prodigus suæ. Inter professores primas sibi partes uendicat: id ambienti concedatur, & merenti, sed ea lege, ut ab illo secundus esse non debeas, nisi ætatis concessu Spero tamen (ne à ioco absim) hominem tibi non multum nocere posse, cui undiq; dentibus sit os uacuum. Interea uerò pietatis erga illum meæ fuerit, & amoris quoq; in te maximi, diligenter curare, ne te mor

dicus

dicus laceſſat. Sed quod æquiſſimè petis, ſiquid in tuis libris à ueritate, aut à maieſtate Latina, cuius aſſertor ſtudioſiſſimus ſemper fuiſti, remotum reprehendit, & alienum, oſtendat boni conſulentis more: quia ſis paratus herbam dare, neque puditurus errata corrigere: qui plurimum prodeſſe ingenijs concupiſti. Vale. Mediolani, xv. Februarij, M. CCCCLXXXIII.

LVDOVICVS MARIA SFORTIA

Angelo Politiano S. D.

ID ab nature, & maiorum inſtituto erga doctos nobis inſitum eſt, quod fieri tu optas, ut eos diligamus, & ubi accidit, etiam libenter ornemus. Hoc autem tecum eò ſtudioſius agimus, quòd ad doctrinam hoc plus habes: quia in Medicum gente nobis amiçiſſima & uixiſti haectenus, & illi charus haberiſ. Itaq; minimè grauatim cum Georgio Merula id egimus, quod petiſti: non modò ut tu clariùs intelligas, quæ per obſcuros hominum ſermones de illius in te accusatione iſtuc ferri dicis: uerum etiam quia minimè probamus, ut uiri cruditi aut mutuò odia exerceant, aut quod inuicè fraternè agi deberet amiçe monendo, id durius agendo ad mordacitatem transferant. Reſcribit tibi ille, quod ſcribæ oratoris apud nos agentis dedimus. Itaq; putamus eum tibi ſatis facturum, & oſtenſurum, quamuis moleſtè tulerit, quæ ſua putat ab alijs tanquam ſua uſurpari: non obliuiſci tamen quod ueteri amico, & homini literato à ſe debeat. Vale. Vigleuani, die 11. Martij. M. CCCCLXXXIII.

GEORGIUS MERULA

Angelo Politiano S. D.

Conquereris Angele per literas, quòd maledictis ſue proſitear, ſue in circulis aduerſus literatos ſermo habeat

beatur, te insecter: criminofissimum præterea libellum cont-
 fecerim, quem etsi nondum edidi, tamen ut in quenq; incido
 recitem: atq; non parum miraris, cur hæc in te moliar, qui
 me colueris, laudaueris, & nulla iniuria affeceris. Ego mi
 Angele priusquam te nossem, fama nominis tui adductus,
 quibus potui officijs sum prosecutus: libros Græcos, in qui-
 bus eruditio ampla, & recondita cōtinetur, Florentiam ad
 te nisi, nihil sanè ueritus, quòd æmulus, & imitator studio-
 rum fõres. Quid? quòd de te semper honorificè sum locu-
 tus: tantumq; tibi deferrebam, ut qui audirent, plus amicitie,
 quàm ueritati me tribuere existimarent. Meministi, credo,
 quid in frequenti auditorio Venetijs, cùm ad me accessis-
 ses, palàm dixerim te illum esse, quem prisca, & Romanæ
 doctrine instauratorem mihi pollicerer. Nihil inquam con-
 tumeliosius sum locutus, nec est qui audiuerit Merulam
 aduersum tua scripta (Miscellanea excipio) quicquam,
 quod te offendere debeat protulisse. Notauere alij syllabas
 in metris uitiosè positas, alij solæcismos tetigère. Ego hæc,
 & talia in Politiano nec exigi, nec culpari debere duxi.
 Miscellanea ut primùm mihi oblata sunt, titulo ipso permo-
 tus, carptim legi. Cùm in eum incidissem locum, ubi cum ho-
 nestâ præfatione mentionem de me facis, non potui non gau-
 dere testimonio tuo. Quis enim à uiro erudito laudari non
 expetat? Cæterùm familiares quidam, & discipuli animad-
 uertisse se mihi retulere non admodum pauca, quæ iam pri-
 dem à me didicissent, & literis prodidissem, ceu autor eo-
 rum esses, in Miscellaneis à te usurpari, atq; suppresso nomi-
 ne, alia uelut peruerse interpretata damnari. Mouit ea res
 mihi stomachum, extra tamen iram, & obtreffationem. De-
 inde paulò curiosius dum capita percurro, plus inueni,
 quàm

quàm à familiaribus accepissem. Ita dum mea partim subrepta, partim subdolè designata cognosco, pauca tumultuariò in aduersarijs magis, quàm in codice adscripti. Dices, cur non continuo mecum iniuriam expostulasti? Non æqua facere me existimabam, quasi tu errata nec cognoscere, nec corrigere scires; ita satis habui in summa magis quàm particulatim quid peccasses indicare. Potuisti, nisi tua nimis amasses, ubi te notare sensisti, diligentius Miscellanea explorare, tum retractare, siquid perperam scripsisses: & quod bona nomina facere solent, si non erat unde debitum redderes, saltem apud creditorem, quantum debeas profiteri. Quod autem indignaris, & ægrè fers quòd dictitem nostri temporis professores non admodum doctos mihi uideri: abstineas quæso ab ira, & indignatione. Satis enim constat ex commentarijs nostris, qui circumferuntur, quid in re Latina præstare ualeat Merula. Exhibunt in publicum, & in aciem elucubratae nostræ Centuriæ, quarum uim, & impetum quis sustinebit? Terga protinus dabunt, & diffugient. Cæterum ut ad libros redeam, quos auspicio Ludouici principis excellentissimi à situ, & propinquo interitu uindicauimus, quid reum calumniæ me facis, quasi beneficium suppressere uelim? Publicaui autorum nomina, & operum titulos. Gestiunt credo umbræ, & scriptorum manes, ad quos diligentiam, & fidem Merulæ iam peruenisse puto. An existimas ex ingenio, si non tuo, certè multorum me esse, qui si thesauros hos inuenissent, iterum eos defodissent? Canos mihi obijcis, importuni non sunt, superest animi uigor, corporis robur, celeres ingenij motus, manet præterea pertinax, & ampla illa tam rerum, quam literarum memoria. Et hæc satis ad Politianum nostrum. Vale. Ex Mediolano, v 1. Calend.

Mar.

Mar. M. CCCCLXXXVIII.

ANGELVS POLITIANVS

Georgio Merulae suo s. d.

GRATAE mihi omnino literae tuae fuerunt, gratiores futuræ tamen, si quod ego in primis optabam, petebamq; à te, secum quoq; Miscellancorum nostrorum notas attulissent. Nam ista quidem ratio scribendi tua, nec diluendi criminis mihi potestatem, nec agnoscendi fecit: sed quoniam in manu meâ non fuit, quo tu tandem pacto rescriberes, breuiter ad hæc ipsa quoq; epistolæ tuæ capita respondebo. Com memoras officia, quæ adhuc ignoto præstiteris. Misisse enim Græcos ais libros ad me Florentiam, plenos eruditionis reconditæ, nihil ueritum quòd æmulus, & imitator studiorum forem. Non soleo Merula nec facile obliuisci, nec libenter dissimulare, si quod aliquando in me quisquam beneficium contulerit. Cæterum tu quidem ad me libros misisti nullos, ac si qui Florentiam Venetijs allati sunt, eorum copiam Senatus Venetus Laurentio nostro Medici semper fecit. Sed nec ego æmulus, aut imitator studiorum tuorum: quanquam enim tu uir omnino in literis magnus, non tamen plane tantus, ut te mihi unquã ad imitandum proposuerim. Nam quòd te semper de nobis honorificè ais locutum: malo equidem tibi quàm tuis familiaribus credere. Solent enim minuti quidam, & pusilli, famam quoq; libenter magistrorum suorum detractare. Cuiusmodi hominum malignitates, ingratumq; animum nos quoq; interdum, magis etiam, quàm uolumus, experimur. Videlicet committere me tecum studuerunt, falsisq; ob id suspicionibus impleuerunt. Sed uitiosas deprehendi syllabas inquis in nostris uersibus. Rogo, quas? an eas fortè dices, quas in fronte ipsa statim, sicut alia errata librariorum collegimus? At hoc periniquum est:

est: non enim præstare alienam culpam debeo, quam præsertim correxerim. Nescis quàm sæpe semidocti illi qui librorum excusoribus operam nauant, ita explicare se solcant, ut in quosq; hæsitauerint, ut aut inducta pro receptis supponant, aut ipsi ex tempore ad suum commodum falsa quæpiam comminiscantur? Præsertim si confusè, ac perturbatè scripta sint exemplaria, sicuti plerunq; solent, quæ prima procedimus. Nam et illud usu quandoq; uenit, ut ne ipsi quidem scripta nostra facile relegamus. Quòd si calumnie isti sit locus, quomodo quæso illa tua defendes? Non stratum, non ulla ualent uelamina pati. Et item? Cui dat latratos obuia turba panes. Non enim saltem codices proferre antiquos potes, qui corruptæ lectioni adstipulentur, sicuti nos in Catulliano illo uersiculo, quem quidem frustra inuadunt. *Ista tamen lingua si usus ueniat tibi possis. Fit autem interdum profectò, ut ne nostra quidem relegentes, mendum si quod ibi est librariorum, deprehendamus. Ecce enim quàm multa me præterierunt, quæ nemo bonus, et æquus obiecerit. Eulabiam scilicet artifices isti, pro ablabia, Sabadium pro sabazio, Theodoritum pro Theodoro subdiderunt. Iidem capite duodeuigesimo, Pedianum pro Pompeio, pro Iuuenale Vmbritium. Capite rursus duodequingagesimo, quintum ac uigesimum Plinij uolumen, pro quinto et trigesimo. Sexto autem octogesimoq; Martialis septimum pro undecimo citauerunt. Mustellariam quoq; alibi quàm Mostellariam: et Cæcilianos annales, quàm Celianos maluerunt. Solæcismos porrò adhuc nemo mihi ex doctioribus obiecit. Nam quæ uilissimi quidam nugatores in angulis garriebant, ea nos propalàm citatis autoribus confutauimus. Verùm hæc, et talia, inquit, in Politiano nec exigi,*

Excusores Librorum.

Loci Miscellaneorum Politiani, à typographis corrupti.

nec

nec culpari debere duxi. Rectè tu quidem, quando hæc errata nostra non sunt. Nam si nostra ibi culpa ulla foret, magis aliquantò in nobis & exigenda fuissent, & reprehendenda, quàm in quibus nulla iactura fieret, quocunq; modo tandem uel loquerentur, uel scriberent. Venio ad Miscellanea, in quibus offensum te scribis, quòd tua quædam subriperim, quædam autem subdolè (sic enim inquis) designauerim. Ita nobis & plagium Merula obijcis, & dolum malum: graue utrunq; crimen, sed utrunq; falsum: nihil enim est apud me, quòd tibi subreptum dicas, quoniam quæ scripsi partim nihil ad tuos cõmentarios attinent. partim ab iisdem magnopere dissentiant. Tantum de Baptis nonnihil apud te, sed rudè tamen adhuc, & inchoatum, de quo mihi tacendum putauit, ne statim ibidem reprehendere in Coty:to nominatim te cogerer. Nam quòd Ouidianum tu quoq; uersiculum citasti de Naulijs in commentariolis quibusdam, quos adhuc equidem non uideram, tam pusillum, minutum, tamq; nihil est, ut illius etiam fortasse te pudeat. Vbi autem subdolè tua notauerim, nondum profectò intellego. Bis equidem toto opere te laudauit, prius à doctrina, posterius & à maioribus. Sed tu fortasse iniuriam tibi factam credis, quòd de rebus iisdem non eadem tecum prodiderim: quasi uerò maior tui mihi, quàm mei ipsius habenda ratio fuerit. Satis opinor amicitia dedimus, quòd ut quæq; fuit occasio, te laudauimus, nunquam reprehendimus. Iam nostra illa errata, quæ de alijs indicasse prædicas, rogo nobis quoque ipsis aliquando indices. Efficiam, credo, efficiam Merula, protinus ut sententia decedas. Nec tamen siquid usquam peccasse ostenderit, defendam: sed agnoscam protinus, agamque tibi merito gratias. Nunc & ipse posterioribus scriptis non

dub

dubitem quædam interdum ex prioribus, exemplo doctissimi-
 morum uirorum retractare: sicuti Pitylisma illud apud *Pitylisma.*
 Iuuenalem, quoniam Pytisma quoque pulchre uideor posse *Pytisma.*
 tueri, quo poeta illos innuat, qui conceptos ore aquarum
 haustus, per laconicum spargant: uerbum enim ipsum
 διαπύσιμα etiam apud Alexandrinum Clementem, qui
 Stromateus dictus, inuenitur: cuius simplex & grammati-
 cus declarat quæspiam, sicuti nos ante meminimus, & uul-
 garis etiamnum Græcorum lingua usurpat: à quo Teren-
 tianum quoque illud pytissare formatum crediderim. Quod *Pytissare.*
 si tibi idem sensus, atque animus est, ut indicari à nobis uicis-
 sim tua tibi uel optes, uel saltem non moleste feras, profi-
 teor hoc me quoque laute munus administraturum. Nam
 quod & tu Centurias facis, ac ne titulis quidem nostris ab-
 stines, facile patior. Sed quid est, quod ais fore, ut terga
 dent protinus, ac diffugiant? An ex Parthorum gente tuæ
 istæ Centuriæ sunt, ut uidelicet fugientes præliantur? Sed
 hoc iocatus, neque enim me fugit aliud planè sensisse te,
 quam quod in tuis omnino uerbis expresseris. Libros au-
 tem recens inuentos, si publicaueris, optimi uiri officio fue-
 ris functus. Ita nos quidem Græcos è tenebris permultos
 eruimus, quorum cottidie nostris quoque non modò æmulis,
 sed etiam obtrektoribus copiam facimus. Illud miror,
 quod obijci tibi canos pro uitio putas: utinam enim mihi
 quoque sic aliquando obijciantur. Non enim turpis canis-
 ties homini docto præsertim, sicut tu es, uersantiq; sem-
 per, quod ipse facis, in studijs literarum. Vale.

GEORGIUS MERULA

Ludouicò Sfortiæ Duci s. d.

Postulat apud te princeps excellentissime Merulam ti-
 tulo iniuriarum Angelus Politianus, atque acrius pre-
 mit,

mit, quòd in illius scripta inuectus sim, neq; parcam quoties de literis agatur: & pròinde iniquum, & ingratum me esse, cui cum me coluerit, & aduersus obrectatores defenderit, non aliquid gratiæ reponam, aut crimina impingam. Postremò petit ut ab obrectatione desistam, & quod domi, & in capsis clausum contineo, cur id aliquando non publicem, ut causam is dicere possit. Ego princeps clementissime, si quicquam de Politiano paulò licentius locutus sum, citra contumeliam id fecisse fateor: poetas & oratores enarrans, & si quid in illis habetur, quod interpretationis indigeat, illud palàm aperimus, etiam cum offensa grammaticorum nostri temporis, quibus fortiter repugnamus. Hunc morem tenuere prisca, quoties difficiles questiones, aut occultum quiddam, & abstrusum enucleare, & expedire oportuit. Intercessisse inter nos amicitiam non diffiteor, sed prior Merula magnis beneficijs in Politianum prouocauit. Græcos libros eruditionis uariæ partim meos, alios mea opera, & diligentia Venetijs transcriptos Florentiam misi, quos optarem, ut paulò curiosius tractaret: gratiam se retulisse existimat, quòd de Merula in Miscellaneis cum præfatione honesta mentionem fecit. Quorsum tendit agnosco. Pugnans facta cum dictis, nam quoties explicare quippiam, & obscuros sensus explanare tentat, Merulam perstringit. Hæc animaduertunt, & rident, qui Miscellanea legunt. Et, quod non bene literati hominis est, interuertere, ne dicam circunducere ijs Merulam conatur, quæ aliquot abhinc annos exposuimus, & literis prodidimus. Hermolai manibus & umbris bona optamus: is ingenuè fatetur per quos profecerit, ita sortem facit ex usura. Politianus plus æquo sibi arroget, nec pati potest si contrà quàm sentiat, aut scripserit,

rit, qui ppiam proferatur, Mutuis assentionibus quidam sibi aures permulcent, & ut audio, uelut disciplinarum proceres triumuiratum in literis sibi uendicant, qui sine Sole, puluere, & lucta parari minimè potest. Pugnandum est perpetuo pro literis: tantum abest ab iniuria huiusmodi concertatio, ut nihil honorificentius, aut quod magis conducatur studiosis, fieri possit. Caterum quid tantopere deposcit, ut quæ iam triennium conscripsi, edam? an non uidet datum sibi spatium, ut ea retractare, & corrigere possit, quæ minus eruditè conscripserit? Illud, ut coniector, hominem ad uium pungit, quòd libros, te auspice, & nostra diligentia inuentos, Florentiam non miserim: semel, atq; iterum illos efflagitarunt, breui exhibunt in publicum, tibiq; gratias habebit posteritas, quòd tuò auspicio magis renata, quàm restitutæ literæ Romanæ fuerunt. Vale princeps potentissime. Ex Mediol. IIII. Cal. Mart. M. CCCCXCIH.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Angelo Politiano suo s. d.

GEorgio Merulæ nunquam uideor familiarior fuisse, quàm cum è uita modò discessit: neq; senem unquam tanti feci, quanti cum illum amimus. Ipse enim tum docendo, tum quoque scribendo admodum occupatus, nisi cum animam contemptim tamen aliquando relaxaret, nihil de se nobis reliqui faciebat. Et ego principis negotio assidue implicitus ad eum non accedebam, nisi in uia fortè fortuna conspicatus, gressum ad salutandum deflexissem, filij officium præ me ferens. Cæperat proximè ægrotare, de cuius ancipiti morbo cum ad principem Ludouicum, qui tum prandebat, nuncius esset allatus, animum, & mensam non mediocriter conturbauit. Est enim princeps

X A ipse

ipse natura sua in omnes bonos facile procliuus. Sed Georgium in primis uehementer amabat, quia de se, & de maioribus suis ab eo singulari fide, ne dicam eternitatis spe, scribendi studium susceptum fuisse animaduertebat. Itaque de ministrantium, atque aliorum turba, quæ mensam circumstabat, sensim me subtrahens, ad ægotantem conuolauit. Offendo non synanche, & angina, sed quodam nouo faucum casu oppressum, libero alioqui uocis meatu loquentem. Saluto, hortorq; ut bene speret. Animo respondit ualido se esse. Et quanquam cerneret medicos animi pendentes, ipse tamen nihil metuere statuerat. Qui insecutus est, ac tertio etiam die ad ipsum redeo, alebatur fistula argentea in eiusmodi usum fabricata: quoniam crassioris materiae neq; mansum, neque pinsum deglutire per se quicquam poterat. A uino prorsus, cuius alioqui per ætatis indulgentiam, ac etiam per morbum auidus erat, medici temperandum fore præceperant. Dies decem produxit, præter postremum biduum, in bonam spem. Vbi uerò è uita discedendum esse cognouit, expiato animo, & religione Christiana rite recognita, in somnũ abeuntis more, ut speramus, cælo receptus est. Concordiam tibi, complexum, & osculum testamento reliquit. Atque in his, quas scripserat, Latinarum literarum nonnullis obseruationibus, & cæteris id genus ob Miscellanca tua, nomini tuo parci mandauit. Nam ut totam eam amaritudinem mihi condonaret, tempestiue rogaueram. Mi Politiane, nullis equidem uerbis cõsequi possem, quantum mors eius, qui principi gratus, qui utilis instituendæ iuuentuti, rerum memoria, & iucunditate omnes oblectabat, doloris mihi attulerit. Verum abs te illud contendere, ut iacturam nostram tibi communem existimes, &

quod

quod semper fecisti, fato sanctum illatua pietate consequaris, per quam in tuo nomine illius nomen semper coniunctum appareat, & quæ forte in diuersum alterius fuerat censura, utriusq; studium pari uoluntate semper copulasse cernatur. Vale. Mediolani.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Antiquario suo s. d.

AIn' uerò Merulam nostrum fato sanctum? O incertam spem fragilemq; hominum uitam. O nimiam profectò studiorum iacturam, Sed quò me uertam Antiquarie? quod ue consilium capiam? Tacebo'ne peritus, & ipse me prodam? an potius iniquissima conditione certabo cum mortuo? cui scilicet in inuidiæ locum misericordia successit? At, inquires, testamento cavit, ne nominatim taxareris: quasi uerò quicquam intersit, nomine, an signis nosciter. Sed quicquid futurum, rogo, obtestor, cures ne diutius animi pendeam, notæq; illæ scriptorum meorum, quales quales omnino sunt, ut quàm ocysime publicentur. Dederam in hoc ad eum iam literas, quibus hominem leuiter pungens ad edenda quæ suppresseret, euocabam: sed retraxi statim, posteaquàm tu me certiore de illius interitu fecisti. Fuit autem impetus etiã cõcerpere quæ scripseram. Nec absuisset quin facerem, nisi tu eum decepsisse, dimisso prius in nos aculco, significasses. Libuit ergo mittere eas ad te literas, quantum scio intempestiuas, imò uerò etiam inuidiosas, illo iam mortuo. Sed tamen perire uigilolas meas pati non quiui. De cætero, quod mihi consilium dederis, id exequar. Nam cum uiuente illo, relaxatio quoque foret honesta, nunc mihi nescio quo pacto parum etiam speciosa uidentur defensio. Quòd uerò tu tam officiosus rebus omnibus erga me sis, ago quidem gratias: sed ita tamen, ut fatear

x 3 grat

gratiam, quæ tibi à nobis maxima debetur, nulla ex parte agendis tantum gratis posse referri. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Georgio Merulæ suo s. d.

DEderam cōmodum literas ad te, quibus ad eas respondebam, quas proximè acceperā, cū redditū mihi est eius ipsius epistolæ exemplum, quā tu paulò antè ad Ludovicū Sfortiam sapientissimū principem scripsisses. Miratus in ea epistola sum, non quidē quòd in ordinē me coēgeris, aut quòd uiros in literis præcellenteis, quibus ego sum charus, obliquè perstrinxeris, neque enim hæc in te iam quissiam miratur: sed quòd apud eum principē tam multa, non dico mentiaris, sed certe fingas, cuius & autoritatē uereri debueras, & ingeniū. Cæterum ego ad conuicia illa tua, siue quæ propalam aduersus me, siue quæ aduersus homines me mihi ipso chariores obscure fudisti, nihil in præsentia respondebo. Non quia non & facultas nobis, & materia supersit, sed quoniā certare maledictis tecum, hoc est, cum homine exercitatissimo, non libet. Illud adhuc ut taceam persuaderi mihi non potest, nullum me unquam abs te beneficium acceperisse, præter hoc unum fortè quòd arrogantē me uocas apud principē. Licebit enim tandem correcto mihi (quando ætas mea discendi nondum præterijt) doceri abs te modestiam, & humanitatem: qui cum sis homo omnium (sicut uis) eruditissimus, adeò te ipsum deiecis, adeoq; summissè geris, ut conferri te cū professoribus cæteris non patiaris. Hermolaum iure laudas hominem doctum, & probum: quem tamen si uiueret, ut morem tuum teneres, non laudasses. Is tamen semper à nobis, nescio quo pacto cōtra te stetit, ne tibi ex illius iudicio nimium placeas. Illud omnino uanum, quòd semel atq; iterum me dicis à te

libros

libros istos efflagitasse: quod ego profectò nec feci, nec si facerem (quæ tua liberalitas est) impetraturum confiderem. Porrò autem quòd ais non posse me pati, si contrà quàm sentiam, aut scripserim, quippiam proferatur: adeon' quaeso, oblitus nunciorum, literarumq; mearum, quibus ad edenda, quæ aduersum me scripseras, cohortabar, debiturum tibi me magnopere professus, si mihi uel quòd defenderem obijceres, uel quòd emendarem? Quòd quoniam ut faceres nec meis ullis adduci precibus, nec auctoritate præclarissimu principis potuisti: faterisq; tamen apud eum scripsisse iam triennio contra nos, quòd in tuis ad me literis fere negaueras: alia iam uia te Merula adoriar, eliciamq; tandem si potero ex umbraculis in solem. Nec uerò te imitabor, ut in uniuersitatem inuehar scriptorum tuorum, quòd bellissimè poteram: sed ad parteis accedam potius, in quibus ingenium, doctrinamq; præterea memoriam illam amplam tuam, quam prædicas, desiderauimus. Cæterum quoniam epistolam scribo, non librum, ludoq; tecum blandè potius, quàm adhuc certo, pauca tantum de multis, eaq; breuiter attingā. De satyra non bene sentis, confundis species, confundis autores. Quòd si non statim fateris, profiteor argumentis euieturum. Peccas idem, quòd ais causas primum reddere poëtam, cur relicta frequenti poëtarum materia satyras adgressus. Non enim hoc ille primum, sed cur omnino carmen componat, deinde autem cur & satyras potissimum, quo loco ita subdit: Cur tamen hoc libeat potius decurrere campo. Nam de Rhinthonè bis peccas, & quòd rusticos autores hîc quoq; contaminas, & quòd uilissimum fuisse nugatorem falsò credis, cuius etiam Græco epigrammate poëmata celebrantur. Nego uerò usquam legi, quòd asseris exco-

*Reprehendis
aliqua Merula
citata.*

gitatum fuisse tum primum, ut rubigo uulneribus adhibe-
 retur, cum Telephum curauit Achilles: in quo te Plinius
 quoque tuus nihil adiuuat. Sed à spadonibus uxores duci
 solitas, notari credis epigrammate Martialis, in quo non
 magis uxor, quam meretrix, non magis spadonis esse ui-
 lacerna. detur Egle, quā senis. Lacernā credis ubique militare ueste,
 parum memor exemplorum, quæ passim refragantur, quale
 nunc illud subit: O quantos risus pariter spectata moue-
 bit, Cum Palatina nostra lacerna toga. De Latino &
 Thymele uanissima omnia: nam nec illa usquam Latini
 uxor, nec eius celebre adulterium, nec à mæchis Latinum
 casum significant alapa, nec ipsius unquam noua persona
 inducta est à mimographis: quæ si mentior, resille. Se-
 quitur uelut extra ordinem corruptus à te Nasonis uer-
 siculus, ubi pro Teuthrantia turba, de qua nos in Miscel-
 lancis, tu Thestitiam supposuisti. Ut igitur & erratum
 tuum pariter agnoscas, & beneficium meum, qui de hoc
 etiam tanta illa occasione cum iactura aliqua debite mihi
 gloriæ tacuerim, dico te quater in una uoce peccasse, quod
 antiquam pariter, & uulgatam dictionem sustuleris, ac
 pro Theuthrantia contra omnium fidem exemplarium
 Thestitia subdideris, quod Thestium crederis fuisse, qui
 sit apud Eustathium Thespius, quod à Thestio Thesti-
 tiam contra analogiam deduxeris, quod antepenultimam
 feceris longam, quæ breuis esse in Thestio debuerat. Hinc
 si te, Merula, extricabis, uirum putabo. Nolo nunc tibi
 questionem super Ichthyocolla mouere: satis enim te (si
 modo sentis) Hermolaus ipse Barbarus confutauit. Illud
 quero, Præscia pro meretricibus, aut quod mox adijcis,
 pro ipsarum locis, ubinam legeris: aut cur necesse habue-
 ris ad lupanar confugere, cum statim illud sequatur: Dum
 per

peruolat axe citato. Quid autē pugnantius, quàm per am-
 cam lacernatam puerum significari Sporū, quòd uirilis
 habitus lacerna sit, eundem que tamen dicere muliebriter
 fuisse uestitum? Quid porrò tam ridiculum, quàm supinum ^{Supinus.}
 accipere pro superbo, & erecto, tum autores ibidem ad-
 uocare, qui delicatum & mollem tueantur? quod & usus
 doctorum comprobat, & historie fides. Quid postremo
 tam rude, quàm putare traductam Gyaris turbam, signifi- ^{Gyaris tradu-}
 care in Gyaras relegatam? Quid quòd & tabulam doces, ^{ti.}
 in quam tessera mitterentur, etiam dici latrunculariam? ^{Latruncularia.}
 Quare ad autores te uoco. De lithostrato nihil dixerim,
 quoniam quamuis exceptione ista non uteris, conferre ta- ^{Crispinus.}
 men in librarios culpam facile posses. Crispinum certè si-
 gnificari per hominem qui sit ad Euphratem natus, mihi
 Merula non persuadebis: cum fuerit Crispinus (ut aperte
 Iuuenalis ostendit) Aegyptius, non Armenius. Volo de
 hemistichio quoque illo taceamus: Quid confert purpura
 magis: ubi te non sentis hexametrum uersum pyrrhichio
 clausisse. Nam rancidule illi tuæ ciconiæ, qua represen-
 tati concordiam putas, nullus, opinor, idoneus autor, sicuti
 nostræ cornici suffragatur. Docebo aliàs quàm multa præ-
 teream, sed & hæc ipsa uides quàm pressè, quàm astrictè,
 quàm breuiter, necdum satyram unam exhausti, nimis ta-
 men epistola extenditur. Itaque ne mihi in libellum sur-
 gat, carptim paucula tantum sequentibus delibabo, uide-
 licet ut quæque in oculos incurrerint. Ergo secunda saty- ^{Vulua.}
 ra, uuluam dici uis in reliquis animalibus, in muliere ute- ^{Vicrus.}
 rum. Nos è diuerso uuluam quidem mulieris ibidem legi-
 mus, utrum uerò cerui, & equi, apud Vergilium. Defen-
 de igitur hoc quoque si potes. Defende illud etiam, Creti-
 cum deriuari à Græco iudice, reclamantibus; opinor, &

orthographia, & syllaba. Tum doce nos magister, ubi sit is locus, à quo præclara ista Cocytos, repugnante spatio syllabæ, cognominetur. Etenim de Lyde satis dictum, opinor, in Miscellaneis. Illa uerò tuaratiocinatio in satyra tertia cuiusmodi est, ut planè palmarium repereris: colligis enim (sicuti uideo) peracutè alium esse hunc apud Iuuenalem Vmbriicum, alium de quo Plinius ut aruspice meminert. Quoniam hic, inquis, aruspiciæ imperitum se dicit: sed ostendas uelim, quo loco dicat hoc Vmbriicus. Nam ranarum uiscera tu quoque ad ueneficium transfers, & rectè quidem: non enim pro uictimis credo ranæ quoq; ce-
Palliolum. debantur. Iam palliolum, quod esse linteum putas, crederem fortasse, nisi tutemet aduersus te Martialis hunc uersiculum aduocasses: Succida palliolo uellera quinque peti-
Opici. tit. At opicos pro freudentibus accipis, & barbaris. Sed opicos esse autores idonei persuadent illos, qui Græcè nesciant, etiam si Latine non indocti sint. Itaque festiue mures opici uocantur, qui Græca rodebant carmina, quæ nec intelligebant: & malè Græcissantis amicæ uitia uelut opicæ mulier illa mera Cecropis castigabat. Verùm deos
Phæcasti. etiam Phæcastios apud Appianum legisti, nos calceos ibi Phæcastios legimus, non deos. Sed & strigiles corruptè profers, Persium que aduocas in syllabæ quantitate reluctantem. Iam si placet, ad quartam descendamus, nisi nimium fatigatus, uerùm quiescas paululum, mox tamen
Aricini axes. opus repetemus. Nego Aricinos axes ad bouillas pertinere. Nego te uerum scripsisse in pegmatis etymo. Nam chironomonta tam corruptè legis in quinta, quàm indoctè explicas: quæ enim de tribus nominibus aliena prodidisti, satis, ut arbitror, in Miscellaneis arguuntur. Nec illud in sexta defendere à risu possis: Et agello cedo paterno: ubi pariter

pariter & Latinitatis obliuisceris, & intellectum confun-
dis. Glaphyran uerò, qui tamen est apud te Glaphyrus, *Glaphyra.*
numquam profectò comædum, citharædum'ue credidisses,
si Græca teneres Antipatri epigrammata, & Philippi.
Nec inter Veneris figuras Græcus uspiam concubitus re-
peritur, ut ad has cōfugere ineptias necesse habueris cūm
taxentur ibi fœminæ etiam inter cōiundum Græco sermo-
ne blandientes. Certè Capitolina quercus, quomodo con-
sulatum triumphum'ue significet, haud intellego. Nec tu
quercum doces fuisse in Capitolio, sed (quod nihil ad rem
facit) in Palatio. Numerosum hîc agmen quasi transmit-
to, breuitati seruiens, ad columnas tamen Delphinorum
te uoco, rogq; uideas aliquando, si potes, quæ Dion hi-
storie scriptor, libro undequinquagesimo de Agrippa
prodidit. Intelliges profectò quam malè istud intellexe-
ris. Vis & septimam percurramus? An tibi Cæcethos
defendes? pro quo nos Cacoëthes: quod siue ulcus, ut *Cacoëthes.*
multi, siue etiam febris est, ut Galenus tradit, malam cer-
tè consuetudinem significat. Etenim de Parnasi iugis He-
licone illo, Cithæroneq; tuis, leuauit onere nos Beroal-
dus, à quo simul cum Seruio refelleris. Beroaldus, inquam, *Beroaldus.*
ille doctus homo, & celebrer, qui tuis & ipse conuicijs ir-
ritatus, dentes acuit timendos, ut in te morsibus incurrat.
Hic tibi credo non concedet, ut hydros à crinibus casu-
ros ad Turni galeam referas, sicuti nec est Hermolaus
noster passus, à quo te laudari falsò credidisti, Satum
Lacertam ditissimum uideri causidicorum, qui nostram
quoque cūm laudauit Cramben, non sine magno credo tuo
dedecore laudauit. Chrysogonum quoque, & Pollio-
nem rhetoras credis, oblitus quæ suprâ legeras, quæ ci-
taueras. Octaua iam nos appellat, ubi Numantinos ortus, *Numantini.*
nobil

nobilemque tuam de luciferi ortu non satis astronomiam percipimus: quanquam illud omnino teneamus, quoniam rotunda terra sit, alijs sydera tardius, atque alijs gentibus exoriri. Me quidem interprete, pernox alea luditur ante Numantinos, hoc est, in atrio pleno imaginibus maiorum, quos poeta per Numantinos potissimum triumphales homines, ac fama celebres indicavit. Tum ortu Luciferi legerim, non ortus, ut sit, oriente Lucifero. Nolo quicquam de Laureato mimo. Tantum pollicor indicaturum me ubi uoles, non modò uana te, sed & pugnancia scripsisse. Testem præterea idoneum non habes, qui coronari Pinu doceat eos, qui Nemea uicerint: Nam Lucianus Apio testatur. Nec tamèn illa me prætereuit, quæ de Pinu & Apio scribit Plutarchus in quarto Symposiacion, ubi uictores Isthmijs utroque coronat. Græcum quoque nescio quid in satyra nona reperitur: quod si quis legat, ut adhuc ipse legis, non eum equidem dicam nullas, sed nimis potius longas habere aures. Librarium uerò partiendis pensis præficias, ipso quem aduocas Vlpiano stomachante. Sed strumam tergo, gibbum pectori astruis in decima, quibus obsecro autoribus? Non enim hoc uspiam Celsus. Sed & in undecima, lanista ille coquum se negat esse, & lanium. Nam pythismati nostro puto iam credis, saltationem que tuam Lacedæmoniam derides, sicuti artificem Parthenium duodecima. Tum si cui sanum fuerit sinciput, non semper esse quod tute tertiadecima coctum sinciput æstimabit. Remitto spithamen tibi, & pleuresim: quoniam quartadecima nos urget, quæ uitem libello posci, non post libellos ait: sed quo libello principi supplicatur. Nam de Attegijs, & Cercalibus nihil tibi compertum credo, nec de Petauro. Non enim scimus uide expiscatus, ludum esse in quo homines per

Apio coronari
 Nemea uicerit
 ses.

Struma.
 Gibbus.

aëra

aëra rotarum pulsibus iactarentur. Duæ restant satyræ,
 quarum prior minimè illos innuit, qui currentes facem te-
 nerent, posterior de Bardaico non consentit, Martialisq;
 uersiculum tribus abs te plagis deformatum grauius fre-
 mit. Hæc atque alia multa in tuis istis famosis commenta-
 rijs nos homines indoctissimi deprehendimus. Sed erit ope-
 ræ pretium credo, aliquando etiam in emendationes Plau-
 tinas, in quibus Herculem te facis, inquirere. *Qualem Plauti locus.*
 enim te spondes in cæteris, qui emusitata legas in Milite,
 pro eo quod est amusitata: quod nemo ignorare poterat, *Amusitata.*
 qui modò uulgatissimum scriptorem Nonium Marcellum
 sumpsisset in manus. Verum de hoc, & item de rusticis
 autoribus aliàs prolixius. Nunc autem rogo te Merula,
 concedas hæc, aut defendas: quoniam in altero ingenuus
 in altero etiam doctus haberi poteris. Des etiam ueniam
 nostræ inscitæ, si tibi paulò asperior uidetur crassa hæc,
 & rustica ueritas indocti hominis, cui delinimenta illa uer-
 borum nota non sunt, quibus epistolæ uidelicet eruditissi-
 morum uirorum, tuq; similium condiuntur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Ludouico Sfortiæ, principi clarissimo S. D.

ITa mihi contigat in otio, & literis molliter consene-
 scere clarissime princeps, ut hoc tam subito, tamq; inex-
 pectato Merulæ nostri obitu non leuius cōmotus sum, quàm
 si ei discipulus, aut alioqui familiarissimus fuisssem. Quod
 fortasse parum credent, si qui certamen hoc inter nos de
 communibus studijs exortum parum benignè interpreta-
 buntur. At enim quod ego sepius sum testatus, non ui-
 deo quid impediatur, quo minus dissidere inter nos de lite-
 ris, saluo tamen amicitie iure, potuerimus. Ceterum con-
 tracta hæc opinio est quorundam inmodestia, qui lædi se
 capitali

capitaliter ab ijs existimant, qui dictum, scriptumq; ipsorum de leuissimis etiam rebus confutauerint. Ego certe semper & sum professus, & prae me tuli maximi loco beneficij positurum, si notas aliquando meorum scriptorum mihi Merula noster indicauisset. Dedissem uerò protinus manus, & gratias ingentes egissem, quod admonitu illius essem consecutus, ut iterum (quod dicitur) ad eundem lapidem non offenderem. Denique certamen hoc inter nos eiusmodi futurum uidebatur, ut ego nec uinci turpiter ab homine tam docto, nec eum contra uincere, nisi magna mecum gloria potuerim. Dolendum profectò studiosis omnibus illius desiderio est: in quo publicè res Latina iacturam fecit. Sed quoniam sic ille uitam, quasi bonus poëta fibulam magna laude, magnaq; omnium approbatione peregit, non lacrymis eius interitus, uerum dulci gratiaq; potius mentione prosequendus est. Quod ego profectò, quantum ratio studiorum meorum patietur, polliceor quacunq; occasione libenter, cumulataq; facturum. Nunc autem quando ille historiam familie uestrae liculenter scriptam, librosq; item quosdam uetustissimos auspicio tuo repperitos, quoniam mors praeuertit, publicare non potuit, roganus te princeps quicumq; in studijs literarum uersamur, ut ista latere diutius non patiaris. Quòd si tibi ad utranque editionem, quamuis doctissimis hominibus abundes, cõferre aliquid tamen nostra quoq; mediocritas ualet, uere quæso audacter, non dicam ingenio, & doctrina, sed labore, industriaq; nostra. Nam cum desungi hoc ultro tam honesto munere cupio, tum uerò tibi, quæ merito plurimi facio, gratificari: profiteorq; si uelis, me uel historie, uel antiquis publicandis codicibus, præfationes additurum, cum tua (quod primum est) illustri gloria, sic tamen ut

ne

ne Merulam quidem nostrum, debito ipsius doctrinae, diligentiaeque testimonio fraudemus. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Angelo Politiano suo s.

Consilium ego tuum semper, ac ualde probaui, qui nec Caduersus pugnatem renuttis quicquam, neque ubi aduersarius cessit loco, uictoriam ullam honestiorem esse putas, quam uincere potuisse. Sed Merula prouocator tantum fuit: quem cum cepti sui poeniteret, mors nobis subtraxit. Itaque in eum, qui desijt esse inter homines, quod cudas nihil est amplius: si teipsum fueris inuitatus, qui ad omnia humanitatis officia magnis passibus ire consuesti. Nam quid conficere potueris delectis ad praelium ex illius commentarijs in Iuuenalem uarijs locis, probe, atque satis ostendisti. Sed quia sua erga te optime uoluntatis sequestrem me esse uoluit, tu nunc reconciliande cum satis eius pristinae beneuolentiae ne deprecatorem auerseris etiam atque etiam rogo, curaturum diligenter, ne ullius inquam aculei uestigium inter uos superfuisse cernatur. Vale.

Mediolani, Non. April. M. CCCCXCIH

LVDVICVS MARIA SFORTIA

Angelo Politiano s.

Facile credimus tibi uiro eruditissimo mortem Merulae nostri, doctrinae, & eruditione multarum rerum excellentis grauem fuisse. Quid enim minus ei conueniat, qui bonus esse, & haberi cupit, quam ita literariam contentionem suscipere, ut eam ad odium plus, quam ad ueri inuestigationem exerceat? Facis ergo probe, qui fateris uiuentem amasse Merulam adeo de literarum studijs meritum, licet in quibusdam ambo dissideretis, & nunc amissum mentione amoris plena prosequeris. Quod mo-

numenta

numenta eius mones ne perire patiamur, & operam tuam offers siue in historia eam, siue in uetustis codicibus Merula diligentia inuentis desideremus: agnoscimus in eo bonitatem tuam, ac magnæ nobis uoluptati est, quòd uir literatissimus tantopere & famam nominis nostri, & rei literariæ causam curare uideatur. Nos uerò etsi minimè neglecturi sumus, quod ad utranq; rem pertinet, tamen quia recens casus amissi Merulæ, & maiorum cura nos ab hac cogitatione auertit, dum quid agi uellemus constituendi facultas fuerit, quicquid autem agi continget, si aliunde quàm hinc opem ab literatis petendam duxerimus, ostendemus et uirtutis, & eruditionis, & in primis amoris erga nos Politiani rationem minimè in obscuro apud nos fore, & pergratum habuisse, quòd tam studiose, & amanter operam tuam nobis obtuleris. Vale. Vigleuani.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemæo Chalco suo s.

Obscuro uos Chalce, ne tolli patiamini scriptorum meorum notas de Merulæ commentarijs. Multò enim uos mihi grauiores notas inuretis: occupabunt hanc inuidi ansam, credituri semper, imò futuri finales creditibus, hoc me à uobis imbecillitatis meæ conscium multis precibus impetrasse. Si iure me carpit, cur ipsius inuidetis laudi? Si iniuria, cur meæ? Respondeas forsitan ad biceps argumentum. Si iniuria te carpit, illi parcimus: si iure, tibi. Nempe igitur à uestra ista indulgentia ueritas rursus in Democriti puteum demergitur. Sed testamento cauit, ut tollerentur. Esto, scio, quale illud testamentum, graui malo expugnatus, ac præsentis iam morte sollicitus, roganti hoc Antiquario, nullumq; instanti negare non potuit. Quod utinam ut faceret, Antiquario nostro nunquam

Democriti phticus.

quàm uenisset in mentem. Hoc enim illius officium, quam scio sedulo, ac pie susceptum, metuo mihi ne ualde offererit. Sed pauca sunt, & leuicula (sic enim audio) quæ mihi obiecerit Merula: cur ergo ea deletis, tanquam si multa, tanquam si grauiâ, iubet, inquis, princeps Ludouicus. Ille uerò iubet, quoniam se mihi beneficium facere, non iniuriam putat. Notum enim quantopere mihi fauceat, quàm de me bene sentiat, honorificè loquatur. Roga te meis amabò cum uerbis: meis dico: studiosorum imò omnium, ne scèdari doctissimi uiri lucubrationes turpissima litura patiantur. Imitetur Augustum Cæsarem, qui Vergilij Aeneida cõtra ipsius testamenti uerecundiam uindicauit à flammis. O si liceat istuc excurrere, quàm me suppliciter aduoluam principis genibus, quibus cum uerbis, quibus (ita me Deus amet) etiam lacrymis obsecrem, ne tantum fieri flagitium, ne rursus extingui Merulam permittat, ne illius fructu uigiliarum seculum nostrum posteritatemq; defraudet, ne mihi Lydium lapidem quasi de manibus excutiat. Non quo aurum purum, subæratumq; discernam, sed quo uerum, falsumq; dijudicem in meis scriptis. Per fortunas, Chalce, circumsusi omnes exorate principem, nequid ibi mutari, ne uerò interlini sinat. Edantur autem quàm primum, nec uerò interpolentur, non modò quæ ille absoluta reliquit, sed & quæ rudia, quoniam magni artificis opera speramus illa optima, quæ postrema: frustra q; summa desiderata manus est in Apellea Venere, siquidem tantopere inchoata protinus oculos tenuit. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Angelo Politiano suo s.

Rem ambiguam, & ancipitis concilij plenam ex obitu Georgij Merula tibi euenisse cerno: quoniam nec
 y cum

cum uiuo licet referre pedem, neq; iacentem decet, ac delor-
ricatum uulnerare. Nulla tamen res tam difficilis unquam
fuit, aut molesta, in qua si animum sedabis, non reperias mo-
dum, & laudem pares. Centurias quasdam in te scripsisse
aiebat. Ferebas grauitur quòd eas non ederet. Nos uerò qui
putabamus aliquid esse quod euidendum censuisset, ut est
tui nominis dulcis cura, ne rumusculis adolescentium in-
ter uos dissidium aleretur, agere cœpimus, ut utrinq; redi-
retur in gratiam. Ego quoq; iocabundus sepe id etatis ho-
minem aggressus, ne se ad Vergilianum Entellum referret
hortabar. Iam in amicorum preces totus concesserat. Iam te
ut antea diligebat, cum subito in eum morbum incidit, unde
à nobis desijt posse amplius uideri. Prius tamen quàm è ui-
ta discederet, quam tibi concordiam instituisset, satis no-
sti: uerum adhuc patienti fronte uelle inspicere uideris,
quod ille admodum segniter de literis certamen parauerat.
Morem tibi profecto gereremus, nisi Ludouici sapientissimi
principis decreto Chalcius uir optimus, & rarissimus, id
genus quicquid Merula scripserit unquam, diligenter col-
lectum coniecisset in uincula: Centurias in primis, neque
quidem reluctantes, non enim sunt eiusmodi, quæ lucent
perferre possint. Vix xxx. adnotamenta sunt, in quæ tam
ad alienas lautitias compellere muscas, quàm inde abigere,
quæ alioqui nusquam erant, uisus est, adeò ut uicem homi-
nis doctissimi pudenter doleam. Repetit (ut audio) pauca
quædam de Miscellaneis tuis tanquam sua: non multa rur-
sus per te ab alijs accepta, quòd tua esse uolueris, somnicu-
lose conqueritur. Quæ igitur euanida fuit illius, ac eden-
tula morsificatio, tam ad te eam pertinere credimus, quàm
ad elephantum culices Indum. Neq; tibi ex usu amplius fo-
ret illius manes ad pœnitentiam reuocare: quoniam histo-
rie,

ria, quam de Vicecomitum gestis, ab ipsius gentis primordio fuerat orsus, omnem scriptoris auctoritatem saluam esse oportet. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Antiquario suo s. d.

VTar igitur consilio tuo, prudentis hominis, & amici: quoniamq; non potest fieri, quod uolo, id uolam, quod possit. Sed quid tu ais? Adeon' pauca Merula no-ster, adeon' incondita reliquit, ut iussu principis etiam sup-primantur? Vbi ergo Centuria ille, tam parata, tam in-structa, tam formidabile? Vbi tam diu nobis expectata, to-ties promissa Plantinae quaestiones? An eas secum forsitan tulit ad manes, nec dignos putauit nos quicumq; supersti-tes eramus, indoctos prorsus homines rerum tantarum le-ctio? Sed extra iocum. Parcarn ego Merule semper, quando nos euasit, cui tamen iratus nunquam fui, ne me similitate credas exercere aduersus umbram. Defero hunc honorem libenter sapientissimo quoq; principi Ludouico Sfortiae, cuius auctoritas non minus tueri nunc extinctum, quam olim uiuentem debet. Vale.

BARPTOLEMAEVS CHALCVS

Angelo Politiano s. d.

EX literis, quas nuper ad me dedisti, intellexi te sum- mo desiderio teneri, ut quae Georgius Merula iam- pridem aduersus Miscellanea tua conscripsit, aliquando in lucem prodeant. Idq; ut magis animum tuum ostendas, non solum multis rationibus, sed multis etiam precibus contendis, ut Ludouicum principem comprecet, ut assen- tiat, uelitq; Georgij scripta quod iniuriam tibi, atq; illi fa- ceret, litura non destrui. Est quidem tua haec petitio non honesta tantum, uerum etiam ingenua, quando non tam ut

y z te

te ab offensione, & nota uindices, quàm ut studiosi homines iacturam in fruge, quam ex scriptis Merulæ sperant, non faciant: id ut optes, te adduci profitearis. Neque uerò nos hoc ipsum abs te desiderari permisissimus, nisi Ludouicus princeps, qui acceptis abs te literis, te submolestum id ducere animaduertit: & ne in lucem proferrentur, anxie per uicarium agere deprehendit, in eam sententiam deuenisset, ut ne offendereris, eadē ea non debere statuisset, & antiquarius, quod tu scribis, idem etiam ab Merula, ut uelle uideretur, extorsisset. Verum quando utraq; res in gratiam tuam facta est, tuq; nihil minus, quàm, id uoluisse uideris & maximopere copiam tibi horum scriptorum fieri petis, dabimus operam, ut & principis sententia, qui te omnino promereri optat, & uiolentum (ut ita dixerimus) decretum tibi, quò minus mos geratur, non obstet: sed quod quæris, tibi largiter suppetat. Sed quoniam ea adhuc uix notata, prima in forma sunt, neq; Georgius morte occupatus, ea eliminare, & meliore nota conscribere potuit, primum curabimus ut prius, quàm edantur, censeantur: & in eum ordinem quem prætidisse Georgius uidetur, redigantur, moxq; ita absoluta ad te mittentur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Barptolemæo Chalco suo s. d.

Ago tibi gratias ingentis, quòd de Merula scriptis edendis rem conseceris ex animi nostri sententia, Ludouico autem sapientissimo pariter, humanissimoq; principi quantopere debere me, uel hoc ipso nomine sentiam, non explico: tantum enim mihi ille tribuit, quantum ego uix optare unquam ausus. Nam & antea suppressens, & nunc emittens honori præcipue meo consultum uoluit. Sed quid ais animaduertisse eum de meis literis molestè
me

me laturum, si publicarentur? An ego unquam aliud precatus, quàm ut copia fieret audiendæ accusationis? Denique quos ego istic habeo uicarios? Aut quid unquam cuiquam mandavi, nisi ut omneis machinas adhiberet, quò notæ istæ de latebris eruerentur? An fortè amicus istic aliquid plus in mea re uidere se, quàm ego uidebam, credens, meumq; animum spectans ex animo suo quicquam uel egit in scio me, uel dixit, quod ego nollem? Expostulabo iniuriam, si resciero, quamuis ille, sedulo, quamuis amicè, quamuis officiosè fecerit. Sed cui magis credendum, quàm tot epistolis meis uulgatis, contestatis: Latine (ut arbitror) scriptis, & perspicuè? Quare apage, quæso, à me istam calumniam, quo nemo unquam fuit & confessioni paratior, & defensioni. Quò maiorem tibi nunc habeo gratiam, qui ut mihi utriusq; fieret potestas, opera & auctoritate curaueris. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Angelo Politiano suo s.

IAm in Merulanis rebus nihil melius sentio, ut qualem se effinxit, planè relinquamus, per historias, & epistolas quasdam, sine alijs monumentis superstitem. Plautinæ quæstiones apparent nullæ, commentarios in Iuuenalem uix illius fuisse crediderim, nisi ipse suos edendo affirmasset. Tu quidem rectè facis, qui ab eius nomine temperandū statuisti, cuius retaxatio impietatem non effugeret, etiam si Ludouici nobilissimi principis autoritas non intercessisset. Qui te amant, ut in literariâ, & communem rem pro consuetudine tua studiū conuertas, magnopere cupiunt. Quippe id tuum erit, quod post te non desiderabitur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Bernardo Riccio suo s.

γ 3

Sig

Significas desperandum planè mihi esse publicationem Georgij Merulae scriptorum, quòd friuola, quòd pau- cula, quòd imperfecta, quòd perturbata sint, & interlita. Sed à Coryceo tamen quodam tuis ais esse auribus insu- serratum, reprehendi ab illo me quodam loco, quòd albæ lineæ prouerbium secus acceperim, quàm debui, uidelicet in bonam partem. Respondebo leuiter, & quod aiunt, sus- pensa manu. Non enim defensio grauis, ubi leuis oppugna- tio. Græcum prouerbium celebratur, λευκὴ γὰρ ἄμυξ, quod Aulus Gellius albam lineam transtulit. Possis tu tamen & amussim dicere, filum scilicet illud fabrorum, quod oblini- tur rubrica. Valet ergo in eos prouerbium, qui sine discrimi- mine dicunt aliquid, aut faciunt. Vt autem rectè dixerimus haberi odio malos omnes sine discrimine, sic rursus & a- mari bonos. Certè Socrates in Charnide Platonis, is qui nullius rei scientiam sibi præter amoris uindicat, albam se tamen esse lineam dicit erga formosos: propterea quòd omnes amaret ex æquo. Quod idem transtuli ego prorsus ad hominem non doctum quidem, sed amatorem tamen ut- cunque doctorum, cuius amori pudenter (ut mihi quidem uideor) iudicium, delictum discrimenq; detraxi, ne mihi scilicet ob eum quasi iam planè docto nimium dicerer tri- buere. Nec amico tamen iniuriam feci. Nam uulgò quoque laudatoribus nostris dicimus falli quòd ament. Est uerò in- tegrum, sicuti quidam referunt, hoc adagium, λευκῷ λίθῳ λευκὴ γὰρ ἄμυξ, quod ita commodè uertas, In albo lapide alba lineæ: uidelicet quæ nullum faciat discrimen. Id esse autem sic integrum in Cidalione Sophoclis, tam Græci quidam Platonis interpretes, quàm Suidas ipse (si qui mo- dò hic unquam Suidas) non omnino malus autor, testati sunt.

Alba lineæ.
Amussis.

LVDOVICVS MARIA SFORTIA
dux Angelo Politiano.

Non est quod uerearis Angele, ne tibi notam aliquam
Ninurant, si supprimantur scripta, quae in te Merula
parasse dicebatur. Tua enim opera minime factum putari
debet, qui non quaesiuisti ut occultentur: sed multis preci-
bus per nostros agere apud nos non destitisti, ut ea in lu-
cem uenire pateremur. Quod scribere ad te uoluimus, ut
hae nostrae apud omnes testari possent te scripsisse, non mo-
do non futurum graue tibi, si in manus hominum uiri lite-
ratissimi scripta uenirent, sed etiam si ita pateremur, nobis
te gratias ingentes debiturum affirmasse. Vale.

ANGELVS POLIT. LVDOVICO
Sfortiae principi suo s.

Non tam gloriae meae consulis, quam tuae, quod et ue-
ritati suffragaris, et literarum professorem uindicas
ab iniuria. Sic itur ad astra mi princeps. Non enim tam so-
lidam, tam ueram laudem uane praedicationes, quam sua
cuique recte facta conciliant. Sed tamen et recte factorum
memoria ipsa parum per se fida, nisi literarum testimonio
roboretur. Equidem quantum tibi debeam, nec ipse igno-
ro, nec tu pateris ab alijs ignorari. Si tamen aestimas, quan-
tum prestare tibi uolo, soluendo sum: si quantum ualeo,
non sum. Vale.

LVDOVICVS MARIA SFORTIA
Angelo Politiano s.

Angele, si dum tibi operam damus, ut ueritas locum
suum habeat, gloriae nostrae consulimus, in lucro no-
bis labor noster est, et desiderium nobis saepe pro te labo-
randi relinquitur. Est autem hic fructus eo gravior, quod
etiam praeter expectationem contingit. Satis enim puta-
bamus

bamus, si dum mutue præstitimus officium nostrum, in eo consuetudo nostra non intermitteretur benigne cum omnibus agendi: quanquam id etiam tecum libentius agebatur, cuius uirtus, & doctrina iam diu nobis nota est, & in quem beneficium nostrum esse semper optauimus. Itaq; iam plus est, quam quod spectabamus, si cum tuo etiam nostrum beneficium coniungitur. Te autem soluendo esse nobiscum, & dum uis, & dum quæ potes agis, ducimus: & plura tibi uidemus superfutura, cum solueris, quam ea erunt, quæ soluendo quod debes, impenderis. Vale.

PHILIPPVS BEROALDVS
Angelo Politiano suo s. d.

Quod Merula imposturam fecerit posteritati, minime miror. Sic enim gloriosi milites facere consueuerunt, qui uerborum strepitu uigentes, reflaccescunt. Nimirum egregius hic noster imperator, dum Centuriarum impetum impatibilem minuitur, nondum decurias in acie collocauerat: & dum hastatos, triariosq; terrificos cum sollicitudine præstolamur, uix rorarios, accensosq; centuriauerat. Sed iam uiuat, ualeatq; Merula apud manes cum sua canina facundia, qui ut bellissime, uerissimeq; scripsisti, iam perierat, nisi periisset: prout sementem fecisset, ita messem planè facturus. Quod ad nos attinet, scito mi Politiane te hic propè plures quam istic habere fauissimos, buccinatoresq; tuæ politissimæ eruditionis, quæ ueluti frutex odoratissimus fragrat inenarrabilem quandam suauitatem. Scribo quod sentio, sentio quod scribo, concordat calamus cum corde, lingua cum animo. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Ludouico Bolognino equiti ac Iureconsulto Bononienſi s. d.

Vellem

Vellem Ludouice uir clarissime, cæteris quoq; Iurecon-
sultis, quæ tibi est corrigendis, restituendisq; legibus in-
ueram, atq; eã ipsam lectione, qua ab Imperatore Iustinia-
no publicatæ sunt, & olim fuisset, & nunc esset diligentia.
Non enim nos puderet multorum, quæ tum ridicule, tum
perperam leguntur in legibus, sed emaculata omnia, & uera
haberentur. Scripsisti tu superioribus diebus ad Laurentiũ
Medicem, ætatis nostræ Mecœnatẽ alterum: nam ut Roma- *Mecœnas.*
nus ille Mecœnas consilio, diuitijs, opera fauebat sui seculi
literatis uiris, ita & hic noster facit: quandoquidem doctos
omneis doctus ipse iuuat semper, sustentat, alit, dat munera,
prodest omnibus studiosis. Scripsisti, inquit, ut legem quar-
tam, titulo de uerborum obligat. de Pandectis quæ olim Pi-
sane fuerunt, nunc Florentinæ, ad unguem exscriptam ad te
mitteret, propter contextum eius §. Cato, in uulgatis exem-
plaribus incurria temporum deprauatum. En igitur ea tibi
ex ipso archetypo eius ipsius Laurenti Medicis iussu excer-
pta a nobis summa fide. Est autem liber characteribus ma-
iusculis, sine ullis compendiarijs notis, sine ullis distinctioni-
bus, nec Græcus, sed Latinus: uidelicet ille ipse, quem inter
cæteros publicauit Iustinianus, quod et hoc pulcherrimum
in fronte libri Græcum epigramma ostendit.

Βίβλον Ἰουστινιανὸς ἀναξ τεχνίστατο τήνδε,
Τὴν ῥὰ Τριβωνιανὸς μεγάλῳ κάμει παμβασιλῆϊ,
Οἷά τις Ἡρακλῆϊ παναίολοι ἀσπίδα τᾶξας,
ἢ ἐπὶ μαρμαίρῳσι ἀγάλματα πάντα θεμίσωρ.
Ἄνδρῶποι δ' Ἀσίης τε, θορυκτῆς τε Λιβύης,
Ἐυρώπης τε πίδοντα ὄλα σημάσσοι κόσμος.

*Librum Iustinianus Imperator construxit, hunc uerò
quem utiq; Tribonianus magno elaborauit omnium Imperatori.
Qualiter quis Herculi nauium scutum fabricauit.*

*In quo splendent imagines omnes legum.
Homines vero Asiaeque, captivaeque Libyae,
Europaeque confidunt totius Imperatori mundi.*

Paulus libro duodecimo ad Sabinum.

Eadem dicemus & si dolum abesse à te hæredemque tuo stipulatus sim & aut promissor aut stipulator pluribus hæredibus relictis decesserit Cato libro x v. scribit poena certe pecunie promissa siquid aliter factum sit mortuo promissore si ex pluribus hæredibus unus contra quam cautum sit, fecerit aut ab omnibus hæredibus poenam committi pro portione hæreditaria aut ab uno pro portione sua ab omnibus si id factum de quo cautum est indiuiduum sit ueluti iter fieri quia quod in partes diuidi non potest ab omnibus quodam modo factum uideretur at si de eo cautum sit quod diuisionem recipiat ueluti amplius non agitur cum hæredem qui aduersus ea fecit pro portione sua solum poenam committere differentie hanc esse rationem quod in priore casu omnes commisisse uidentur quod nisi insolidum peccari non poterit illam stipulationem per te non fieri quo minus mihi iure agere liceat sed uideamus ne non idem hic sit sed magis idem quod in illa stipulatione Titium hæredemque eius ratum habiturum nam hac stipulatione & solus tenebitur qui non habuerit ratum & solus aget à quo fuerit petatum idque & Marcello uidetur quamuis ipse dominus pro parte ratum habere non potest si is qui duplam stipulatus est decesserit pluribus hæredibus relictis unusquisque ob eundem suae partis pro portione sua habebit actionem idemque est in stipulatione quoque fructuaria & damni infecti et ex operis noui nuntiatione restitui tamen opus ex operis noui nuntiatione pro parte non potest hæc utilitatis causa ex parte stipulatorum recepta sunt ipsi autem promissori pro parte neque restitutio neque defensio contingere potest.

ANG

ANGELI POLI- TIANI EPISTOLARVM

LIBER DVO-

DECI-

MVS.

ANGELVS POLITIANVS,

Ioanni Pico Mirandulæ suo

S. D.

QVANT OPERE me semper dum ui-
xit Hermolaus Barbarus dilexerit, quan-
tumq; ego illi uicissim tribuerim, notum
tibi mi Pice: qui ita utrunq; amabas, ita
rursus ab utroq; amabaris, ut sicut uterq;
se esse apud te primum, sic tu primum te esse apud utrunq;
existimares. Adeoq; singularis hic inter nos amor alios de-
lectabat, alios rursus perstringebat, ut qui unum uel lau-
dabat è tribus, uel uituperabat, idem sibi ceteros uel lau-
dandos esse, uel uituperandos arbitraretur. Edidit ille pau-
lò ante, quàm diem obiit, opus (ut scis) elegans, & erudi-
tum Plinianarum castigationum: quo in opere, quantum
equidem aestimare possum, iuuuit apprime rem Latinam: si-
quidem multum ingenio nisus, & studio uetusta diligenter
exemplaria contulit, & autores utriusq; linguæ penè om-
nes aduocauit. Libertate autem usus est omnino aliqua, sed
modesta, nec tam in alios, quàm in se quoq; ipsum: multa
enim posterioribus cõsutaui, quæ prioribus commentarijs
deffendisset. Ita (quod ego in primis laudo) nihil sibi prius
esse fide putauit agenti negotium posteriorum, qui senten-
tiam de nobis sine gratia, sine inuidia laturi sunt. Sed in me
unum tamen paulò fuit indulgentior: ubi enim occasio lau-
dandi

*Hermolaus
Barbarus.*

dandi, nominatim me citat : ubi rursus disidet, rem refellit ipsam, nomini pareit. Et cupiebam defensionem omittere, quoniamq; sunt utriusq; nostrum scripta in manibus, doctiorum iudicio relinquere. Sed occurrunt interdum scioli quidam, malè inaugurati literis, qui pro damnato accipiunt, quicquid non protinus defendatur. Quocirca tu mihi nunc adeundus, mi Pice, doctorum omnium doctissime, non quidem ut iudex, sed ut arbiter honorarius, qui uidelicet inter amicos disceptantes litem dirimas. Defensus à nobis Cicero *Endelechia.* est, quòd *Endelechiam* sic exponat, motionem quandam continuam, & perennem. Placet hoc Hermolao, ueteremq; suam reuocat sententiam. Censet autem nihilominus *Endelechiam* scribi, t, litera oportere, quòd in hanc uertere, d, soleant Attici. Tum id autoritate Luciani tuctur, & Grammaticorum quorundam ignobilium, qui de Dialectis conscripserunt. Ceterum si Luciani uerba ipsa Græca perpendas, nihil ibi aliud inuenias, nisi furtum obijci, t, literæ, quòd ea quæ sit *Endelechia*, uocare malit *Entelechian*. Quare cum constet apud omneis uocabulum id ab Aristotele primitus fuisse confictum, non dubium est, quin *Endelechian*, quod prius fuerit, non *Entelechian*, quod posterius, & autor ipse protulerit, & autorem Cicero secutus. Apparet autem *Lucianus.* tem nasutissimū hominem Lucianum carpere indoctos iam tum linguæ Philosophos, qui dum uocē contaminant, etiam intellectum non assequerentur : quem tamen Luciani salem parum degustantes, quicumq; isti insipidi literatores ad Attici sermonis discrimina detorserunt. Quod & ipsum tamen Hermolao quoq; non fauet, quando utrunq; in confesso est, & autorem fuisse uocis eius Aristotelem, & in, d, locum, t, literam successisse. Nec ego tamen, quod ille (ut uideo) putauit, occasione abutor de prauati exemplaris. Ne-

mo.

mo igitur me magis defendit, quàm qui sic accusauit. In Te-
 traonibus uerò mecum planè sentit aduersus Erythrono-
 nis, g, tamen insertat, & scriptos calamo Plinianos aduo-
 cat codices. Ego uerò contrà tam Suetonios profero,
 quàm etiam Plinianos, sed uetustos utrosq; quales in Me-
 dicæ quoq; gentis bibliotheca patent. Nam tetrax apud *Tetraones.*
 Athenæum libro nono, nihil ad Tetraones. Illi enim à Pli-
 nio dicuntur absoluta esse nigritia, & quasi coccinis super-
 cilijs, quidamq; tamen uulturum colore. Tetracem uerò por-
 phyrioni similem tradit Athenæus, eiusq; uolucris admi-
 ratatur τὸ εὐαδὲς, quasi picturatum significans, & flori-
 dum, quod Hermolaus forma conspicua conuertit. Tum pen-
 dère utriusq; ab auribus paleam, sicut gallinaceis ostendit. *Tetrax.*
 Paleam enim interpretari τὸ κάλλαια malo, quàm quod *Euaridis.*
 Hermolaus cristas. Melos quoq; defendi apud Persum
 posse putat, autore in Hymnis Homero: quasi uerò non con-
 stet hymnos istos, quos etiam uatis esse Homeri quidam du-
 bitant, plurimis esse locis mendosissimos, quod & Deme-
 trius Chalcocandyles in præfatione quadam sua conqueri-
 tur. Scio autem uersiculum citari quendam malè compagi-
 natum de hymno ipso, puto in Mercurium, quem ob id opi-
 nor Hermolaus ipse non citat, quoniam uidelicet in eo fides
 uacillabat. An igitur cum uniuersis Græcorum latifundijs
 unus iste infamis angulus conferetur? nec quicquam profue-
 rit, quòd etiam tū cum locum ipsum tractabamus, friuolis
 istis autoritatibus occurrimus? Iam quòd Ascoperam nos
 inuenisse putat in codicibus antiquis, non meminit ad li-
 quidum. Sicut enim scopa est peruulgatis exemplaribus, ita
 in uetustis Ascopa. Quod ipse tamen ob id rectum putat, *Ascopa.*
 quòd eo sit usus Hieronymus: nec autem animaduertit
 idem

Dionysius de
sua orbe à quo
conuersus.

idem esse utrobique lubricum mendum, nec Græcum tamen probari Ascopa, nec Latinum. Ceterum secunda editione quasi priorem sententiam pertæsus, Græcos quoque allegat autores, apud quos Ascoperam reperisset. Illud etiam quidam pertinere ad nos contendunt, quòd Dionysium non à Prisciano, sicuti ego prodideram, sed à Rheimnio Fannio conuersum dicit. Verum quoniam nec argumentis hoc ille, nec autoritatibus obtinet, & æquo iure utimur omnes in literis, ad noua pariter, & uetusta, quæ indicari possunt, exemplaria prouocamus. Illud equidem miror, quòd ut Theodorum Gazam defenderet à nobis in suada reprehensum, cui tamen nec ipse pepercit, mella nescio quæ poëtica miscuit, quæ nihil omnino (ut uidetur) ad rem. Denique ista sunt ferè, in quibus aliter quàm nos Hermolaus noster prodidit: cum tamen idem pleraque inuenta nostra nunc edito, nunc suppresso nomine tutetur. Declarant hoc illa, quæ de Boxotia, de Crambe, de Oaxi, de Cicuta, de salutis augurio, de Hecale, de Prætidibus, de Causarijs, Harpocrate, de Ocno, de Priapeis, de Philbyra, de Poppysino, de Catulliano passere disputat. Quin idem, quæ fabulatus ego cum eo Florentiæ inter cœnam de solstitiali herba, de Elutriato uellere, sed & de Dioscoride domi tuæ sum, retulit in hoc ipso statim libro mei honoris causa. Quanquàm ego inibi tamen etiam Dorcadanone recipio. Sed cum mihi pleraque omnia placeant in Hermolai scriptis, tum illud in primis, quod utique sentit, quantà in perplexitate uersetur librorum enarratores, quos & barbaria confudit, & ueritas obscurauit, ut uituperandi non sint, quorum etiam sedulitas retrahere illa non potest, quæ maioribus nostris (ut Varro inquit) ademit obliuio

liuio fugitiua: digni magis æternis honoribus, qui hæc assequi, tam remota, tamq; obliuia quoquo modo potuerunt: quò minus ferendi, qui uel se, uel alios refelli talibus in rebus ægrè ferunt. Contrà ego profiteor tam magis reprehensoribus debiturum, quam magis errasse me docuerint. Etenim, ut idem testatur Marcus Varro, non si non potuerò indagare, eò ero tardior, sed uelocior ideo si quiuero. Non mediocres enim tenebræ in sylvæ, ubi hæc captanda. Tantum illos nec ferre interdum, nec dissimulare possum, qui de me tacent, & mca suppilant. Vale mi Pice. In rusculo Fesulano, VI. Nonas Maias. M.CCCCLXXXIII.

ANGELVS POLITIANVS

Pico Mirandulæ suo

S. D.

Quam uellem te quoq; hodie nobiscum Paulus Vrstinus inuissset ad epulas, uir ut in omni militari gloria celebrer, ita nec abhorrens à literis, nec à literatis. Filiolus est illi Fabius undecim natus annos, insigni cum pulchritudine, tum uirtute, Flauii puero crines in terga molli ter fluentes, alacres oculi, facies liberalis, uultus ingenuus, status elegans, decorus habitus, atq; is militaris. Ut ergo discubuimus, canere quædam iussus notata Musicois accentuunculis carmina simul cum peritis alijs statim suauissima quadam uoce sic in aures nostras illapsus, imò uerò in præcordia est, ut me quidem (cæteros nescio) penè extra me rapuerit, certè sensu tacito diuinæ prorsus cuiusdam uoluptatis affecerit. Pronuntiauit heroicum deinde carmen, quod ipse met nuper in Petri Medicis nostri laudem composuerat. Id ab ipso reuera, non (quod ego tamen suspicabar) ab alio factum, signis euidentissimis, argumentisq; postea cognoui. Roges quale carmen: quale ferè nec meum dici sanus recusam.

Puerum Fabium laudat.

sem. Vox ipsa nec quasi legentis, nec quasi canentis, sed in qua tamen utrunq; sentiret, neutrum discerneres: uarie tamen prout locus posceret, aut æqualis, aut inflexa, nunc distincta, nunc perpetua, nunc sublata, nunc deducta, nunc remissa, nunc contenta, nunc lenta, nunc incitata, semper emendata, semper clara, semper dulcis, gestus non otiosus, non somniculosus, sed nec uultuosus tamen, ac molestus. Roscium prorsus aliquem diceret in scena uersari. Postularunt subito quidam carmen, ut illud in prosam retexeret, & oratione soluta totum rursus ut argumentum colligeret. Cunctatus paululum quasi deliberabundus cœpit mox dicere uerecundè quidem, sed tamen admirabiliter. Et fluebant ex ore tenello uerba lectissima, tanto cursu, quantum facile nec stylus ipse suppeditat. Miraris hæc Pice? dabo aliud maius, maiusq; quod mireris. Impleuerat hoc iam munus, & cum pater iusserat ibidem cibum capere stantem, non enim solet aliter. Iam secunde mensæ, cum proponere iubeor quot, & quæ argumenta epistolarum uelim, quas, ille simul pluribus dictaret ex tempore, proposui quinque duntaxat (non enim plura libuit, ne forte puerum fatigarem, plura ille tamen blandè adhuc deposcebat) sed quæ proposui nata ibidem statim sunt uaria, noua, quædamq; ridicula, sic ut ad ea comparare se prius non potuerit. Collocati quinque igitur per ordinem librarij cum stylis, & pugilaribus, excepturi quod ille dictasset. Consistit in summo puer terram intuens modeste, cogitat aliquantulum, mox tamen oculos attollit, imperat ei qui summus confederat, ut iam scribat: ubi pauca dictauit, innuit & secundo, dictat & huic alterum argumentum: pergit ad cæteros deinceps donec ad infimum: rursus quoq; ad primum reuertitur sarcis

ciens quod omiserat, fulciens quod pependerat: dissidebat
 ibi nihil, claudicabat nihil. Ita sæpius in orbem remeans,
 epistolâs uno tempore (quis credat?) quinq; absoluit. His
 actis equos conscendimus, ut concurrentes hastatos, inq;
 ijs Petrum Medicem nostrum spectaremus. Ibi res acci-
 dit, quæ sicuti me statim maxime turbauit, ita diuinitatem
 penè quandam postea pueri huius ostendit. Vchabatur equo
 Fabius, quo plurimum delectatur, pulcherrimo illo qui-
 dem, sed qui nimium fræno repugnet. Hoc persultare cam-
 pum solet, hoc decurrere, citat, flectit, ut scienter, ita fero-
 citer. Ibat ergo mecum sermonibus captus, ac fabulis in-
 hians literatis, auresq; mihi penitus, animumq; dederat,
 cum repente collapsus equus in limite quodâ super equitem
 ruit ipsum resupinus. Clamat puer, quiritatur, ut in extre-
 mo periculo: accurrunt undiq; famuli, pro se quisq;, sub-
 leuatum: quorum unus etiam dum salit incautius, sibi mi-
 ser cruris defregit. Plena omnia tumultu, me terror, hor-
 ror obstupescerant. Pater adest, hortatur animo bono sit.
 Ille ubi patrem uidet (ut generosi spiritus facîle indolem
 cerneret) nullum ultra clamorem, nullos gemitus edere,
 tantum hortari pedetentim, cautimque agerent, ne fortè
 ipsum grauius dum consurgere conatur, equus affligeret.
 Abscisa igitur cingula iacenti equo, subtractusque ita Fa-
 bius, nobis multum pauesactis incolumis restitutus: quan-
 quam tamen uexatus non nihil, atq; ob id in ædibus deinde
 relictus. Ego uix mei compos omisso spectaculo, nec mihi
 ipsi adhuc de salute pueri satis credens, domum sum re-
 uersus penè attonitus, ac periculi tanti metu quasi presen-
 tis exanimatus. Habes diei unius historiam de Vrsino Fa-
 bio, qui si superstes fuerit, ætatisq; numeros (quod ille
 sinat Deus) impleuerit, si iam quo gradu cœpit, ad ex-

cellentem gloriam perrexerit, auguror euasurum talem, qualis tu solus mi Pice nostro seculo esse uideris: hoc est, ut eum quoq; propter admirabilem uirtutem mortales omnes, tanquam si cœlitus demissus, uenerentur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS PICO

Mirandulæ suo S. D.

Quod honoris mei causa tu quoq; federis inter auditores meos, non habeo gratiam. Nam si placui, iam retuli: si non placui, nec debeo. Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVLA

Angelo Politiano S. D.

Narrabas mihi superioribus diebus, quæ tecum de ente, & uno Laurentius Medices egerat, cum aduersus Aristotelem, cuius tu Ethica hoc anno publicè enarras, Platoniorum innixus rationibus disputaret, efficaci adeo uir ingenio, & multiformi, ut uideatur factus ad omnia. In quo illud præcipuè admiror, quod cum sit semper in Rep. occupatissimus, quasi tamen otiosissimus literarium semper aliquid aut loquitur, aut meditatur. Et quoniam qui Aristotelem dissentire à Platone existimant, à me ipsi dissentiunt, qui concordem utriusque facio philosophiam: rogabas quomodo & defenderetur in ea re Aristoteles, & Platoni magistro consentiret. Dixi quæ tunc mihi in mentem uenerunt, confirmans potius quæ tu Laurentio inter disputandum responderas, quam nouum aliquid efferens. Sed non tibi hoc satis. Efflagitas enim, ut quanquam de ijs fusius in ipsa, quam adhuc parturio, Platonis, Aristotelisq; concordia sim scripturus, breui tamen ad te commentariolo perstringam ea, quæ tunc tibi coràm de hac quæstione sum locutus, cum forte & Dominicus Beniucnius adesset, utriq; nostrum pro sua & do-

Strina,

Platonis &
Aristotelis cõ
cordia.

Erina, & integritate charissimus. Ego uerò negare tibi quid possum, in re præsertim literaria socio penè dixerim indiuiduo? Liccat autem mihi per te linguæ politioris uindictam uerbis uti quibusdam nondum fortasse Latij iure donatis, quæ tamen ipsa rerum nouitas, & quædam propè necessitas expressit, nec elegantioris styli lenocinium quæras: ut enim Manlius inquit, Ornari res ipsa negat, contenta doceri. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Pico Mirandulæ suo s. d.

Arsi penè semper nimis improtè forsitan, sed arsi tamen semper studio famæ perpetuæ, sic ut pro nihilo diuitias, dignitatem, potentiam, uoluptates habuerim, si cum superstitè gloria conferrentur: sed quoniam quæ scribebam, uix etiam uetustatem nominis pollicebantur, ex-
titisti tu Pice, qui, quod ego mihi non poteram, præstiteris, Immortalitas
nominis. dedicato commentario de uno & ente (sic enim titulum facis) in quo riuos per Lycium decurrentes, & Academiam reuocas ad uerum caput, & cum philosophia magis una, quam gemina nostram quoq; theologiam copulas. Quod igitur iam Glauci gramen requiram uicturus eternum per te, sed & tecum? Narrabit autem quandoq; posteritas fuisse olim Politianum quendam, quem tanti fecerit ipse quoq; Pico omnium doctrinarum lux, ut librum quidem nuncupare illi pulcherrimum de rebus altissimis non dubitauerit. Ago itaq; tibi gratias pro immortalitate, sed immortales. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Pico Mirandulæ suo s. d.

Celebrauit hodie nostra iuuentus equitum certamen Certamen
equitum. chasticò concurrentium, quo mihi spectaculo carere penè

non licebat, certè non libuit. Etenim plerique certatorum de schola nostra prodierant, tu tamen à me solos fieri poëtas, aut oratores putas: at ego non minus facio bellatores. Et uicerunt omnino quos optabam, Petrus Medices, ac Laurentius Tornabonus, noster uterq; non discipulus modò, sed & alumnus. Duplex ibi palma, prioremq; Petrus, alteram Laurentius abstulit, sed insigni tamen populi totius acclamatione, plausuq; multiplici: uidelicet admiratio quædam suffragabatur, quòd primæ nobilitatis iuuenes aliàs in toga, & foro conspicui, cum militibus exercitatisimis concurrerant, & eos in ipsorum (quod dicitur) arena superauerant. Scis autem quàm gratus multitudini sit, & ciuibus Petrus noster, non minus iam sua, quàm familie gloria, scilicet in quo patris ingenium, patrum uirtus, patrum magni humanitas, aui probitas, proauis prudentia, pietas ab aui reuiuiscit: omnium uerò maiorum suorum liberalitas, omniumq; animus. Sed & ipsi Laurentio mirè fauetur, non ob opes modò, & nobilitatem, quanquàm ob has etiam: uerùm multò magis quoniam cum Petro assiduus est, utpote consanguineus, utpote simul educatus, utpote fidißimus. Itaq; sicuti rem numerariam curat eius uniuersam diligenter, cautè, fideiiter, ita diligit ipsum uehementer, sic tamen ut colat, & imitetur. Est enim Laurentius quoq; doctus admodum lingua utraque, poëtarumq; uel ex tempore. Dat & Musicis operam, uires etiam corporis exercet, omniaq; feliciter, uni Petro longè concedens, id quoq; feliciter, ut qui plus ei fauet etiam quàm sibi. Deniq; cum recesseris à Petro, nihil apud nos inuenies Laurentio placidius, mansuetius, dulcius, nihil etiam blandius, humanius, benignius, postremò nihil modestius, candidius, amabilius. His igitur artibus celeberrimi iuuenes fauorem

Petrus Medices.

Laurentius Tornabonus.

fauorem colligunt, plausus excitant, acclamationes eliciunt. Optarem profecto tu quoque adfuisses nobiscum: quam popularia ista uos philosophi magni contemnit, mihi tamen philosophastro adhuc uenia dabitur credo, si pluris id spectaculum feci, quam tuum quoque conuiuium. Tu certe, cuius hodie uocatores fefelli, scio dabis facile: nam (si te noui) non minus libenter hanc à me accipis epistolam, quam me accepisses conuiuio. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Ioanni Pico Mirandulæ suo S. D.

CVM superioribus diebus enarrarem Florentinæ iuuentuti Rusticum nostram, cui tu quoque poemati nonnihil tribuis: & ad eum iam locum deuenissem, quo lunares dies Hesiodum secutus, alios alij aut inspectionibus, aut operibus tribuebam: dubitare mecum cepi doctissime Pice, nunquid istiusmodi tam ueteres obseruationes à naturæ causis, an à uulgi magis credulitate profectæ sint. Quare quoniam tu nunc librum cum maxime componis aduersus astrologos, multiplici doctrina, magnisque argumentis instructum, quibus hæc esse uel propria, uel certe finitima uideri possunt, adendum præcipue mihi es, qui præscribas quatenus his antiqui uatis legibus, quas iam nostras imitatione fecimus, obtemperandum sit. Ac ne tibi grauioribus, & quasi sanctioribus literis occupato, requirendi, relegendique Rustici poëtæ onus imponam, breuiter hac epistola complectar, & quid ille prodiderit, & quas ego uel rationes, uel causas partim de Procli, cæterorumque

Partitio dierum
secundum Hesiodum.
Dies tres
Iouis.

¶ 3

primum

- Unitas.* primum diem mensis, quartumq; & septimum. Primum puto, quoniam princeps unitas numerorum, principiumq; omne diuinum (sicuti Plato docet) ex quo mensis apud Orpheum $\mu\omicron\nu\omicron\nu\epsilon\gamma\omicron\varsigma\ \mu\epsilon\omicron\sigma\ \chi\omicron$ dicitur. Quartum uerò quoniam in eo rationes omnes musicae continentur, quae de numerorum proportionibus euocantur, quarum prius
- Pan.* in unitate semina latitabant, ex quo ueteres eum Pana uocabant. Septimum deniq; quoniam sola hunc numerum producit unitas, qui tamen & quaternario congruit, propter quadruplam proportionem, quae uidelicet in unitate, binario, quaternarioq; reperitur, & omnino inter hos numeros Arithmetica est proportio: sed quaternarium nuptijs accommodat, quoniam de binario nascitur, siue componas eum, siue ducas in se. Porro binarius fecundus appellatur: estq; duntaxat inter duos matrimonij copula, quòd illa tamen quam diximus harmonia praeter ceteris indiget.
- Denarius.* Sed & denarium instituit quaternarius, modò partes ipsas inter se iunxeris, qui primum limitem cludit, ac perfectissimus habetur. iubet item uates quarto die naues aedificari, fortasse quoniam solidi natura quaternario debetur, sub quo uidelicet tria, superficies, linea, punctum comprehenduntur. Idemq; primus est numerus pariter par. Nec à nauibus construendis abhorret harmonia, sic ut Homerus Harmonidem quendam putetur ob id appellasse. Septenarium tamen etiam sacrum uocat Hesiodus, ut in quo natus Apollo sit, ut ipse ait, atque ob id arbitror constare septenus fidibus Apollinis lyram. Sextum puellis inuilem, maribus generandis utilem perhibet. Credo quòd à binario, ternarioq; nascitur, hoc est, à femina, masculinoq; in eo masculus tamen pollet, ut ex cuius partibus ipse resultat. Itaq; tum maxime castrare agnos iubet, ut planè uidelicet
- Binarius fecundus.*
- Harmonides.*
- Septenarius sacer.*
- Sextus.*

delicet emasculentur, sed & includere septis pecora, quo
 scilicet perfectus numerus (talis enim senarius, etiam ut suis
 æqualis partibus) ipsum quasi recenscat numerum. Cauil-
 lis etiam, mendacijs, blandimentis, & clancularijs omni-
 no susurris hunc diem dedicat: quoniam Lunæ facies ipsa
 quoq; tunc mentitur, utpote quæ diuidua uidetur, cum ta-
 men ex æquo lumen, umbramq; non habeat. VIII.
 Octauum lau-
 dat, ut operibus efficacem, suisq; tamen, & bubus ca-
 strandis accommodat. Est enim primus hic cubus, cuius in-
 terualla tria sunt: ideoq; Neptuno sacer, cuius insigne tri-
 dens, cui maxime uerres, ac tauri cæduntur: quoniam siste-
 re impetum creditur: itaque contra terræ motus etiam colli-
 ditur, atque ob id ἀσφάλεια & appellatur. Nonum uocat in-
 noxium, pangendis arboribus aptum, gignendisq; libe-
 ris. Hic enim primus ab impari quadratus, in cuius etiam
 radice principium, medium, finisq; sit: sed & componi-
 tur è cubis duobus, hoc est, ex unitate, & octonario: quo-
 rum alter reuera cubus, in altera cubi semen. Tum sibi
 rursus adiiciens unitatem, numerum creat plenissimum,
 quo limes ipse tandem numerorum primus excurret, ut
 merito tot eum priuilegia genituris, incrementisq; præ-
 fecerint. Undecimum mæsi, tondendisq; lanis: sanè quo-
 niam secundi limitis initium, quo Lunæ maxime lumen au-
 getur, idq; lumen ipsius esse uel pabulum, uel indumentum
 non absurdè dixeris. Huic tamen duodecimus præfertur, XI.
 ut quòd initium præ se agat incrementi maioris: sed & nu-
 merus ipse nouenarium cum latere continet, repetitumq;
 senarium perfectum, sicuti diximus. Est uerò deorum quoq;
 numerus. Tot enim colligit Ennius genibus uersibus: hoc
 igitur telæ congruit, ut cuius causa tonsura peragitur.
 Igitur in hoc araneus (ut ipse ait) fila sua net, in hoc &
XII.

*Animalia dijs
sacra.*

- ex aceruo formica prædatur. Castrari quoq; mulos eodem præcipit. Mulis enim Lunã fabulantur inuehi: bos quippe Soli sacer, asinus Typhoni, qui terrestris deus. Inter hos media Luna est utriusque particeps, hoc est, obscuritatis, & luminis. Sed & numerus est hic primus impariter par: itaque progressum quasi sistit, quod & domitor facit, &
- XIII. ut mixtus numerus, ita mixtum est animal. Tertiusdecimus conferendis arboribus idoneus, quod (ut ait Plutarchus) insita uis radicibus. pleniore iam lumine diffunditur. Idem seminibus iaciendis incommodus, quod iactum semen pluuijs magis adiuuatur, ut computrescat, & germinet.
- XIII. Quartusdecimus & ipse sacer dictus, sceminis gignendis, bubusq; & ouibus, prætereaq; mulis, canibusq; mansuefaciendis laudatur, in quo sit & dolium degustandum. Diues hic luminis uidelicet, ut in quo Luna sub occasum solis oriatur. Tenet & dimidiam partem numeri, quo suum Luna peragit orbem. Perfectio uero circuli totius in semicirculo, præsertim tamen in Luna, cuius à medio sint incrementa utrinq; & decrementa: & humidius lumen est,
- XVI. ideo sceminis conuenit. Ita sextusdecimus quoq; maribus magis, quàm sceminis congruit, quod est eius tepidius tunc, & minus humidum lumen: unde nec habilis plantationi, quod germina non euocet. Nec idem nuptias amat, ut in quo Sol à Luna procul abest, ut ob id Athenienses
- Theogamia.* Lunæ silentio Theogamia celebrarent, quasi naturales hæ sint nuptiæ, cum Sol ac Luna coeant. Decimosextimo cædi arbores tempestiuum, quod decrescere Luna incipit, & humor qui cariem faciat, imminuitur. Comportari quoque iubentur in aream fruges: quoniam uenti post plenilunium surgunt, quibus à grano palea ipsa,
- XIX. & gluma discernantur. Vnde uigesimi pomeridianum tempus

tempus duntaxat in transcurso laudatur, quòd tunc Atheniensium more ciuitas lustrabatur. Vigésimus ideo magnus x x.
 opinor uocatus, quòd è tribus portionibus ipse duas occupauerit. In quo gigni prudentes ait, & gnaros: fortasse quoniam satis ille doctus haberi potest (ut sunt humana) cui plura sint perspecta, quàm ignorata. Vigésimusquartus x x i i i i.
 mane, quàm uesperis laudatur, fortasse quoniam uesperiam uigésime quintæ coniungitur: ut enim quartas omnes laudat Hesiodus, ita quintas uituperat. In quibus errare x x v.
 furias, & uindicare periuria testatur. Hunc enim Pythagorei numerum iustitiæ tribuebant. Vetat autem uigésimoquarto die conficere animum curis. Non quòd idem cæteris quoque diebus facere non sit utile, sed quòd sacris potissimum diebus retinenda sit animi tranquillitas. Tri x x x.
 gesimus quoque laudatur, in quo sit lunæ coitus, qui ueritatis imago creditur, ut cuius propria sit unitas, sicuti mendacij multiplicitas. Præcipit igitur, ut opera inspiciamus, & cibaria familiæ diuidamus, hoc est (ut arbitror) quod Latine demensum uocabatur. Tunc enim cessatur ab opere: quod & formicam facere dicunt. Est uerò uulgatum Demensum.
Form.ca.
 præceptum, quæ sunt usui faciendo operi, præparanda esse cum uacamus. Sed processit epistola longius, & uides quàm multa comprehenderit, quàm paucis, quæ mihi tamen ipsi uix interdum probantur. Quamobrem te rogo, dicas ad hæc aliquid abstrusum, remotum, & (ut Horatij uerbis utar) insigne recens, adhuc indictum ore alio, quod potes uel in epistolam (quod commodo tuo fiat) colligere, uel si hoc ratio studiorum tuorum non patitur, in aliquam nostram (sicuti soles) longiusculam deambulationem conferre. Mitto etiam ad te Græcum hoc epigramma, quod effutiui nuper, astrologis istis tuis iratus, qui cum profes-
z 5 sione

sione ipsorum rixantem, diutius etiam quam uelim, ruri te
remorantur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemao Scalæ suo s. D.

EGi tecū liberius (ita enim soleo) qui quoniam tu culicem
muliebri genere, quod contra uirili decuit, usurpaueras
in epigrammate, luserim sic ex tempore Culicis uerbis.

Non sum sœmina Scala nec Latinis,

Nec Græcis, ideo placet puella.

Quos tu meos uersiculos alijs eiusdem generis remunera-
tus es, bellis mehercules, & facetis, sed in syllaba tamen
una, & altera negligentibus, ut in quibus hoc sit: Congres-
sum petis sic meæ puellæ. Rursusq;: Sed tu ni caueris, scio
iacebis. Possis tamen in priore, sicuti ueteres illi solebant,

s littera in car-
minibus.

cū fuerent adhuc lutulentiores, elidere s litteram: quod
hendecasyllabis tamen puto non licet, sicuti nec hexame-
tris iam liquidioribus: nisi tu grammaticis credis, parum
doctè putantibus ita legendum esse apud Maronem: Inter

Id est, impro-
pria.

Id est, subso-
lœcum, & fe-
rè solæcismum
subabsurdum.

se coisse uiros & decernere ferro. Sed & illa uidentur
ἀκρυα, citare somnum, bonam cutem ferire: sicut ὑποσό-
λοιου, Pasce meas carnes, pro illo, uescre meis potius
carnibus. Ceterum, quoniam tu uersiculos ais istos ad
imitationem te fecisse Græci cuiusdam epigrammatis, li-
buit etiam mihi nunc epigrammate Græco tueri causam
Culicum. Quod an quibusdam placiturum sit, nescio: imò
plane scio non placiturum, quia non transmarinum, quam-
uis ipsi quoque iam pridem (sicuti uides) transmarini ho-
mines mussent. Vale.

Τὸς κἀνωπας ἐρεῖ μᾶλλον πρέπει, ἢ ἐπὶ ἄνδρας
φύνας τῶν γονίμων ὡς κύπρις ἐξ ὑδάτων,
Καὶ μιμησαμένης ἀερισπότητος ἐρωτα

Ἐίρεισι

Εἰρεσίη πῆδρῦγωρ, ὅτ' ἔμην ἀιμοπότας,
 Τὸρ κῶμορ τ' ἀδοντας ἐγεργιζύναικα, πλανήτηρ
 Αἰνῶς ὑπναπατῶρ ἱεμένως δάργωρ,
 Ἐς λέχθ' ἐμπήϊοντας, ἐς αὐτὰς πολλάνι μασθῆς,
 Καμφαφῶντας ὄλης ἀ-λεα θυλυτέρης,
 Ψάοντας χε:λῶντε καὶ ἐκμυζῶντας ὀπωπῆς
 Μαρμαρυγᾶς, γλώσσης τ' ἠρέμα γλοσμένης
 Ἀγρύπνης, ἰταμῆς, σκοτοδλεγκίας, ἄρα τις ἀνδρῶρ
 Ὅσα γε κόνω περ δλέγματ' ἔρωτ' ἔχει;

*Calices amare magis decet, quàm viros,
 Productos feruibus ut Venus ex aquis,
 Et imitatos aliuolum Anorem
 Remigio alarum, ut sint sanguinis potores,
 Comam cantantes fuscitorem mulierum uagum
 Grauius somno captarum cupidos mulierum,
 Ad lectum inuolantes, ad ipsas sepe mammæ,
 Et contrectantes totius membra effeminauoris,
 Tangentes labraq; & exuentes faciei
 Splendores, linguamq; paulatim gustantes,
 Pigiles, impudentes, tenebris uidentes: nunquis uirorum
 Quanta sane calices signa amoris habent?*

BARPTOLEMAEVS SCALA

Angelo Politiano suo s.

AGo iam errori illi meo, quo sceminino appellauī cu-
 Alicem genere, gratiam: & quod causam dedit tibi
 elegantissimo disticho illi hendecasyllabo admonendi mei,
 & mihi utcunque respondendi. Fateor, uix putauī ut quic-
 quam succederet adeò inexercitato, adeò id carminis ge-
 nus ignaro: sed ridicula ego non minus forsā ipse ridiculus
 sum persecutus. Vale.

BARPTOLEMAEVS SCALA

Angelo Politiano suo s.

Nimis

Nimis emunctæ es naris Politiane. Non scribuntur
 (mibi crede) nostratia hæc tibi, qui ad antiquitatem
 planè accesseris propius. Nos quoque popularibus ista,
 & qui nostra hac mediocritate elimandi quæ scribimus,
 contenti sunt. Quid enim istis tuis eruditissimis auribus
 conuenire potest? Quid iudicium implere tuum quæso? Te
 tamen uide, nequando uel iniuria acrior esse accusator
 scriptorum alienorum uideare, consuetudine docendi cre-
 do, quæ Florentinam iuuentutem tot iam instruis annos,
 reddisq; pro uiribus meliorem. In hendecasyllabis in tuum
 culicem meis, nondum à me editis, quædam carpis festinan-
 tius, mea sententia, quàm grauem uirum deceat. Non quòd
 refugiam, fastidiamq; limam tuam, qua nihil accidere tali-
 bus in rebus quicquam potest optatius: sed nescio quomodo
 præcox illa (ut ita dixerim) uilescere sic uidetur seueritas.
 Mitto uerò alia, quæ legeris postea forsàn emendatiora.
 Illud rigidius à te castigatum est, quàm è re fuerit. Solet
 amor mutuus etiam, quæ minus firma posita sint, ut quan-
 doque accidit, excusare, & munire. Tu contrà, quod re-
 cito. ctum est (ut mihi quidem uidetur) intorques. Citare certè
 mouere est, uerbum (ut puto) à cio per frequentiam signifi-
 candi factum, unde concito est, & incito, & oscito, & ex-
 cito, & alia huiusmodi, in quibus est omnibus commo-
 uendi uis, qua nihil somno est magis contrarium: siquidem
 otio is ali solet, & quiete, quæ & ipsa somnus est, autore
 Somnus. Virgilio, apud quem Venus placidam per membra quie-
 tem irrigat. Non satis uideo, cur citare somnum non sit
 commouere, & turbare. Adde quòd quantum ego noue-
 rim, nemo de somno inducendo sic, ut tu interpres esse
 uis, nunc loquitur. Veruntamen si displicet, uelim mutes,
 fugere sit pro citare. Fit aliquando difficilis mutatio, si
 quid

quid dempseris: ut quod quadret reperias, hinc nihil negotij fuit. Non placet, pasco meas carnes, nec tam bonam cutem ferire. Non miror, delicatior gustus est tuus, uix apposueris quod sapiat. Etiam acipenser fatuus erit, si inciderit in palatum. Sed paro hæc minus doctis, non Persio, quem & C. Lucius non curat sua legere apud Marcum Tullium. Volo ego quoque L. Decimum, qui hæc omnino non contemnat, ut rideam. Sic cum amicis in istis æstatis feruoribus, cum otium est, non quod posteritas custodiat, & miretur, cudo, aut quod ditet informatores hos libro-

*Informatores.
librorum.*

rum, quorum tam cupide quidam implorant operam. Græcum epigramma, quod ad me misisti, tanta inopia lingue est Græcæ, uix uerbis interpretor, nedum elegantiam perspicere possim carminis, sed puto tuum est. Vale.

Venit nescio quid in mentem de Græco epigrammate, postquam hæc scripseram: uereor ne Venerem læseris, & eius filium ἀεσιπότητος, ut tu appellas: an ex aqua ortus culicis, ut è mari Venus? Nisi Thaletem indicas, uix persuaseris: hyemis tempestatibus potius, aut ueris aquosis magis natura ortum oportuit: feruentioribus magis æstibus nascitur, seuit que. An tu amorem Deum ita terrificum numen, atque hominum culici confers? Vide ne tibi quoque Palinodia opus sit, nec cæcus cantites. Quid age culici est rei cum mulieribus, id est, cum hominibus? Amoris is ludus est, non scedissimi insectuli, natiq; in sterquilinijs. Naturam melius imitantur figmenta poetarum. Nam si ita libera fiant carmina, quid iam non carmen erit? Piscis mihi uidetur Veneri magis similis, si originis captes similitudinem. Si uolatus, Aquila: sanguinis uerò sugendi Hirudinis palma est. Nam & uerspertiliones quoque, & Noctuæ, & id genus uolantes in tenebris aues, uident per noctis

*Id est, in aère
uolitantem.*

noctis umbras, arbitror & quidem culicibus minus obscuriter, magis forsitan apposite cæcum induxeris, si Cupidini comparandum putas. Nam quod ais eum mulierum excitatorem, aduertas & hic licet, ne Coniunx tu alterum numen offendas, cuius officium id esse Græci putant. Neque culice Cupido indiget adiutore, fratres habet sedulos eius officij ministros. Homini tu quoque ipsi tandem in amando presfers culicem. Ridiculum est, dabunt ueniam. Sed tu uideris melius. Ego sic indoctè, sicq; amice garrus. Iterum uale.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemæo Scalæ suo s. d.

Offendit (ut uideo) te nimis, quòd in tuis uersiculis de culice quædam parum probauerim, quo etiam nomine me nimis acrem uocas accusatorem scriptorum alienorum: nec grauem satis uirum putas, quòd festinantius carpsim, quæ necdum fuerant edita. Tu negas ista tui scribi mihi, nimis uidelicet emunctæ naris, & cui sit fatuus uel acipenser. Uteris idem uulgata, & publica iudicium reiectione, quæ sit apud Lucilium: sed & tentas quædam tueri contra meam sententiam, cum de cæteris taceas: arcesq; denique à tuis etiam scriptis ipsam posteritatem, nec uel eis omnino parcis, quicumque suas uigilias formis istis nouitijs excudunt. Post hæc tandem ludis in epigramma nostrum, quod ad te Græcè scripsimus. Pudet igitur (ut uerum fatear) me rescribere ad hæc tam leuia. Sed ut tibi satisfaciam, respondebo tamen. Offendi Scala te non oportuit amici magis officio, quam, ut tu parum benigne interpretatus es, accusatione: scilicet qui secum non ita dixerit (ut est apud Horatium) Cur ego amicum offendam in nugis? quoniam uidelicet sequitur: Hæ nugæ seria ducunt

cunt. Nam quòd ita superscripsisti literis tuis, Angelo Politiano, monitori meo, & patrono: quanquam subesse stomachus, & ironia quedam uideri potest insueto titulo, tamen ego libenter homo simplex agnosco: propterea quòd & monui te sedulo, & contra male sensuros exhibui patrocinium. Quòd uerò edita negas, quæ iam publicasti, quodq; ab ijs me reijcis, quæ scripta mihi tua manu misisti, mox etiam epistola dicasti, non queo satis mirari. Sed nec festinantius carpsi, qui penè serò te ut emendares admonui, quæ iam periculose uulgaueras. Iam quòd in me grauitatem desideras, non est molestum, uidelicet homo grauior etiam quàm uelles: ut cui sit res (etenim liberius iocabor) diu iam cum podarga. Sed & grauitatem prorsus **aspernatur** culex iste tuus, qui nobis materiam scribendi præbuit. Nec insipidus mihi tamen fuit acipenser (ut ais) imò rana, & gobio: quos te mihi, non acipenserem posuisse, uel illud indicat, quòd & tu quedam ex ijs ipsis etiam conuiuator expuisti. De illo autem citare frustra laboras, quoniam ne si mouere quidem somnum pro illo fugare dixeris, probabitur: sicuti nec autores ipsi fugantur, qui quidem citantur. Nec rursus qui fugatur exercitus, is ideo citatur. Vt autem bona crura, bonam formam puellæ dixerim: sic bonam cutem facile non dixerim, sed nitidam potius, teneram, bene que curatam, quanquam hæc duntaxat impropria. Minus illud ferendum, pasce meas carnes, quod tamen sine autoribus defendis. Ego certè ne triuialibus quidem literatoribus, ut ita loquantur, permiserim: sicuti nec ut hendecasyllabos duodecim, tredecimq; syllabarum faciant, quales in tuis nonnullos reperies. Certè stridaculum tibi, & clangacem, quæ nunquam lecta sunt apud idoneos, ideo concedimus, quoniam Persio te non scribere

Scala podagricus.

Citare.

Fugare.

Bona cuius.

Stridaculus.

Clangax.

scribere testaris, & posteritatis negotium non curare. Sed heus tu, quæ tandem inuidia est, ideo quoniam tuas ipse prædamnaueris, nos uigilijs nostris fidere nonnihil, ac dare formis propagandas, quæ sic flagitentur, celebrentur, laudentur à doctis, eademq; rursus (quod fortasse non minus optandum) ab indoctis uituperentur? Non enim (quod tu putas) operam nos librariorum, sed illi nostram potius implorant, dum suum compendium sectantur. Venio nunc ad epigramma, cuius elegantiam perspicere te negas (ut homo es modestus) ob inopiam Græcæ linguæ: sed putare tamen ais esse meum, quod in utram partem mihi sit accipiendum, non uideo. Nec enim adhuc scio, de nostro ingenio quid omnino sentias. Cauillaris tamen, & quasi totum mox uellicas argumentum, uererisq; ne Venerem læserim, ne Cupidinem, quod cum ijs culicem contulerim. Læserit ergo Troianos pariter Vergilius, quod formicis: læserit & Græcos Homerus, quod eos muscis comparauerit. Nec uerò putas ex humore natum culicem, quem Vergilius idem uocat humoris alumnum: cuiusque gratia conopœum illud Aegyptijs militibus, utpote paludosis exprobratur: nec rursum quod æstate magis comparêt, ideo non ex aqua nascuntur, nisi si stagna tam penitus ebihi credas. Illa certe nimis friuola; sed & nihil ad rem, quæ tu de piscibus, aquila, noctuis, hirusine congeris. Non enim ideo non ex aqua culex, quia sit & piscis ex aqua: nec ideo non uolat ille, quia uolet alius Aquila. Nec ægor-
πότην & Aquila, sed Araneus uocatur ab Hesiodo. Nec item abest à iuctu sanguinis culex, quod hoc sit magis hirusinis. Nam certe hirusini comparat amorem Theocritus, nec amorem creditur offendere. Deniq; eodem pertinent, quæ tu de Noctua, quæ de Como subiecisti. Nos
autem

id est, in aere
uolans.

autem non piscem, non aquilam, non hircinam, non etiam
 uespertilionem, & noctuam, non illum postremo comessatio-
 nis deum, sed omnino ipsum tuum culicem tractabimus.
 Nec item si pastor quidem apud eundem Theocritum, cæ-
 cum dixit esse amorem, propterea nos eum quoque uelut exo-
 culabimus, cuius etiam sunt (ut ait Moschus) ὄμματ' ἀφ' ὀφ-
 θάλμου καὶ φλογέεντα. iam ne illud quidem absurdum est, ut
 homini culicem præferamus, quando hoc semel argumen-
 tum susceperamus in amoribus: utpote qui columbis quoque
 cedant, lepisculis, gallinaceis, cuniculis, passerulis. Nec si
 sit argumentum poëte, contra quam natura ferat susce-
 ptum, ideo minus artis habebunt, quæ suscepto semel argu-
 mento respondeant, quod & Culex Vergilianus, & ipsa
 Homeri Batrachomyomachia declarant. Ac de ijs hæcte-
 nus. Non enim satis mihi digna uidentur, in quibus opera
 diutius nostra ponatur, uidelicet ne fiat Elephantaus & cu-
 lice. Tantum illud addidero, nihil me habere obscurum,
 nihil fictum, nihil clancularium, nec eorum blandimentis
 præsentem capi, qui facile obtrectent absenti. Placet enim
 mihi illud Homeri:

Ἐχθρὸς γὰρ μοι κείνῳ ὁμῶς αἰδῶο πύλησι

Ὅς ἕτερον μὲν κείθην ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο ἢ εἶπην. Vale.

Hostis enim mihi ille perinde ac inferorum porte,

Qui aliud quidem celat in precordiis, aliud uerò dicit.

BARPTOLEMAEVS SCALA

Angelo Politiano suo S. D.

Vix adducor ut credam hanc postremam, quam ad me
 misisti de culice epistolam tuam esse. Leuior est, mo-
 rosius est, suspectior est, uanior tandem. Aliquis credo ex
 tuis discipulis, dum tu in penetralibus istis philosophiæ uer-
 saris, & contemnis ista leuiora, id sibi numeris responden-

A di

di mihi desumpsit. Non sapit salem tuum, multa miscet, omnia confundit, nihil probat. Aut ego fallor. Tuo nomine indigna est. Ferunt præ se tua nescio quid tuum, id est, expolitum, candidum, luculentum, elegans. Quid multa? Tuum. Tu quoque si incideris in hendecasyllabos, una plus, altera uel syllaba, meos esse scies, ut ego quoque habeam meum aliquid. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemaeo Scalæ suo s.

SI tibi reddita est illa ipsa epistola, quam dedi, non est quod dubites, quin mea sit. Que si te tamen nimis læsit, in causa tua sunt aures, quas habes profecto nimis teneras. Soletis enim quidam blandiri semper inter uos, & quod dicitur, mutuuum scabere: nos ediuerso sicuti uerum libenter audimus, ita facile dicimus. Sed & clamas, penè dixerim rabiosius in epistolam meam, quo tamen ego non modo non offendor, sed & propemodum delector, ut qui uideam tui iudicij rem non esse. Nam de epigrammate si queris quid sentiam, similitimum cæteris tuis est, & omnino (quod dici uulgo solet) eiusdem farinae. Vale.

BARPTOLEMAEVS SCALA

Angelo Politiano suo s. d.

Hesternò die uesperè redditæ fuerunt mihi literæ ex Fesulano tuo: & quòd erat aliquid mihi cum podagra negotij, quæ dextram manum pro arbitrio (ut sæpe solet) cruciabat, nec tum quidem amanuensis alicuius copia erat, differebam in aliquod felicius tempus responsum. Iam cœnaueram, & captabam somnos attentus: prius uerò quàm cum somno uenirem in gratiam, uoluebã (ut sit cum aliquid curæ impendet) cum animo, sic respondendo, sic agam, hoc sic diluam. Illud rectum est, & sapit barbatum magistrum. Sed

Sed nihil ledere Politianum potest. Num anacrusis est? num bonus uir? num etiam apprimè eruditus? Num ex Mediceo tandem communi gremio, etsi meritis ualde disparibus, fortuna tamen pari, si illa desueuerit? quod dii prius omen in hostes conuertant. Non sunt monitis tuis teneræ meæ aures, auidas dixeris potius uelim. Nec me precor ex quorundam metiare exemplo, qui uel tantillo disteriolo commouentur. Error meus fuit, si fuit illa epistola tua. Id enim satis ianu superq; est, si tua est. Nesciui rectum uidere: quidam ex amicis, qui etiam ante me lectitarant (nam tu nō signatas mittis epistolas) tuam esse enixè asseuerabāt. Hoc sic agebam. Nam quod uerum & audire, & dicere libenter solere uos scribis, ò faustam & felicem istam sortem. Per rarum est, at præclarum: neq; qui id audiat, aut ipse dicat, facile inuenire est, hoc quidem tempore: nam ueritas odium parit, comico prouerbio: & hoc sic. Nam de epigrammatibus meis ut seras tu tuum iudicium, opus non est, neq; ea de causa ad te scripsi. Satis ipse quàm curta sint illa quidem didici, & quidam familiares monuerunt: si sim in meis iudex iniquior. Volui ludere tecum amice, ut mos est meus, simul ut tu letior tuis fieres, qui tantò te superiorem facile cognosceres. Illud mirabar, cum ridicula penè omnia sint in meis scriptis, te tamen nihil ridere, neque tu ἀγέλᾳ & es, quod Græci uocant: qualis Crassus apud Romanos fuisse fertur, & apud nos una familia, qui inde cognominantur, quod non rident. Sed arbitror, uos ueri auditores minus ridetis, nugarum magis comes risus est. Sic agebam & ista, & oblangescere cœpit agitatio, sopore circumuente. Itaq; ea omissa, dormiendo indulgebam & aucupandis, & inescandis somnis, quos mihi difficiliore & moribus cum ille plus seuit, efficere solet. Et ecce nocte ferè in-

*Id est, à risu
alienus.
Sangelasij
apud Italo.*

A 2 tempst

tempeſta cum obdormiſſem tandem, multa prius cum moroſiſſimo deo colluctatus, uenit ad me Merula: Et quid Scala, inquit, inſanis? Tu cum Politiano certamen inis literarium? Letale eſt. Atq; illinc ego ad te umbra uenio. Miſit me uerò Laurentius Medices ex alto cœlo, ut te ſic admonerem, tibi ſubtimens. Cum hæc dixiſſet, cum umbra pariter ſomnus diſceſſit. Mi Politiane uale. Non inſaniam proſectò gratis, audacior tu quidem es, pugnacior es, ſternacior es: milesq; & dux, neq; ego reſiſto. Vale, & me ſerua amicum, & cultorem tui,

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemæo Scalæ ſuo s.

Literas accepi tuas multò blandiſſimas, in quibus receptui canis, ac multa repetens reconciliare te mihi ſtudes, quo nihil accidere mihi quidem potuit optatius. Nam quis non tecum malit officijs, humanitate, gratia, quàm iniurijs, altercationibus, odioq; contendere? Neq; ego proſectò tam fuiſſem tuis reſpondendo literis inciuilis, niſi te uiderim nimis agi iam præcipitem, non dico aduerſus nos (nam de nobis facile eſt) ſed omnino aduerſus eruditos omneis. Itaq; putauit beneficium tibi me facturum, ſi te tibi ipſi tanquam in ſpeculo oſtenderem, perſuaſionemq; iſtam ſcientiæ falſiſſimam de pulmone reuellerem: quæ facit, ut ſuper ætatis noſtræ doctos homines etiam ueteres illos contemnas: quos tamen extra alcæam tot ſeculorum conſenſus diu poſuerit. Non enim credo reputaſti fortuna dulci nimis ebrius, tantundem te deſcendiſſe in literis, quantum aſcenderis in honoribus: ut compensatione quadam paria tecum literati fecerint. Quod ad nos attinet, nec aſpernamur amicitiam tuam, nec inimicitias deprecamur. Tantum illud breuiter teſtamur, ut tu fortunam, ſic nos te Scala
fere

feremus. Vale.

BARPTOLEMAEVS SCALA
Angelo Politiano suo s.

Modestius, ut mihi uidetur, fecisti tandem, qui ob signa-
tas ad me misisti literas. Puto enim inter alias quoque
causas antiquae huius consuetudinis signandarum literarum
modestiam quoque ipsam non in posuimus locum sibi uindi-
casse. Constitueram uero modum facere scribendi ad te, quia
iratiosemper in respondendo fueris. Sed uel Merulam inter
ea potius, quam ita modo uel amicitiae, uel antiquitatis cau-
sam indefensam sulerim. Mouit me uidelicet impudens, da-
ueniam, nescio quo appellem pacto, ista disputandi consuetu-
do. Fingitis, refingitis, machinamini, demolimini, asseritis,
diluitis pro arbitrio. Quis quietus sit, quis non animo con-
moueatur? Appellat te quidem Herculem, neque te inuito,
quod audio, ut puta qui tibi temporis huius monstra, pre-
sertim quantum ad literas pertinet, superanda susceperis.
O ego tardi ingenij, qui quid id rei sit nesciuerim haec-
tenus perspicere! Nunc sensi, et uideo. Es tu quidem Hercu-
les, uel multo etiam meliore conditione, quam ille Iouis fi-
lius Alcides, quem imperij necessitas trahebat in pericu-
lum. Ille iussa adibat monstra, tu tibi ea confingis, instru-
isque, ut superari a te queant. His demum arma, haec enervas
uiribus prius, quam aggrediare, etiam quae nulla sunt: et
quae tu pro ingenio effinxeris, euicta a te trahis in popu-
larem gloriam. Si placet, uolo et ego indere tibi aliquod
cognomentum. Volo ut sis mihi Hercules factitius, nomen
certe factum ex re, habiturum apud te quoque autoritatem.
Habeat ille sua nomina, habeat sacra, habeat caelum, nos
hic fortuna nostra gloriemur. Quae te bone uir, quid tibi
cum amicitia, quid cum inimicitia, cum ridicularia, ita ut

A 3 nos

Amicitia.

nos fecimus, scribuntur ab amicis? An ita leuis est apud te amicitia, ut uel leuissima etiam quæ de aura fluctuet? Constantior illa multò est, ac firmior: multò uirtus elegantior, quàm quæ hos amicorum ludos pertimescat. Arbitror non tenere te penitus amicitiae uim, quam quidem in animo constituisse sedes oportuit, & iecisse grauissimas ancoras, ut contra tempestatum omnium uim illæsa, & quieta maneat. Quæ quidem ab amoris consuetudine nomen habet, ut quædam plebeia magis amicitia, & in horas mutabiles, ab amo esse appellatas duxerim: ut sunt illæ, quæ ob formam, quæ ob auaritiam, quæ ob ambitionem, cæteraq; peruersa animi desideria conciliantur. His cauendum est, ne uacillent. Illa stabiliora sunt, atq; ut rem facilius intelligas, uelim induas patris alicuius personam, qui unicum habeat filium, atq; eum quidem haudquaquam satis morigerum. Nunquid ex omni erratulo abijciet? An uincet potius paternus amor: & quoad spes aliqua effulserit mutandorum morum, tolerabit? Naturam melius & reliquæ amicitia imitantur. Peruicacior est (ut ita dicam) uera amicitia, uix cum uapulauerit, discesserit. Parum multa scio esse hæc ad amicitia conditionem: sed ipsa se melius tuebitur, quæ testis mihi est, de ea cunctanda tecum, aut minuenda, ne cogitationem quidem ullam in animum incidisse. Sed quid tu mihi antiquitatem narras? an ego non sum semper eam admiratus? Profer scripta mea, profer dicta. Non legisti (ut uideo) Apologum meum de antiquitate, qui facile arguat hæc in parte tuam de me antiquitatis opinionem. Nostrorum piget temporum, pudetq;. Hoc ego scripsi, hoc asserui, hoc potes pro meo lacerare, si ita ferat impetus. Volunt tamen laudari quidam, & collocari inter diuina monumenta antiquitatis: non possum. Date quæso ueniam. An ego
sum

sum tanti, ut istam beatissimam fortunam uestram uiolenti
 Neq; ego auidior gloriæ sum, gratius fecerit qui me præ-
 terierit, ut ego præteritum esse à uobis diu putaueram.
 Quid tu mihi fortunam, quid tu honores uitæ obijcis? Sed
 teneo in fortuna quid agas. Constringis tibi tuo more mon-
 strum, quem deuincas. Cum honore meo difficilior tibi col-
 luctatio erit. Veni nudus omnium rerum bonarum, egenus
 ad Remp. uilissimis ortus parentibus, multa cum fide, nullis
 omnino diuitijs, aut titulis, nullis clientelis, nullis cognatio-
 nibus. Cosmus tamen pater patriæ nostræ me complexus
 est, recepitq; in familiæ obsequia. Interea Florentinus po-
 pulus ad prioratum me euexit, deinde ad uexilliferatum:
 tandemq; & in senatorium me ordinem, equestremq; col-
 locauit, tanto profectò suffragiorum consensu, ut nihil esse
 factum unquam popularius multi putarent. Extat & illa
 de me Laurentij Medicis præclarissima uox, qua nusquam
 collocatum melius fuisse honorem homini nouo testificatus
 est. Cum illo nunc tibi de honore meo agenti, cum Florcn-
 tino omni populo res habenda est. Hoc ego affirmauerim,
 me multum fuisse consecutum, plura quàm aut putauerim,
 aut optauerim. Neq; habui quod referrem, nisi fidei inte-
 gritatem. Ea in me (uolo esse uanus) semper fuit quàm ex-
 cellentissima. Atq; hoc quoq; asseruerim in calce epistolæ,
 nullum me honorem sine honore gessisse. Respublica ipsa,
 resq; à me gestæ in magistratibus, citentur testes uelim,
 Sed nondum claudere possum epistolam. Irritant tua mon-
 stra. Nam illud quod scribis, ut reuellerem de pulmoue sci-
 entiam, ex illo genere est, Herculis indiget uiribus. Scri-
 bis: in quibus receptui canis, ac multa repetens reconci-
 liare te mihi studes. Sunt & hæc ex eodem genere monstro-

*Bartolomei
 Scala fortuna.*

A 4 rum

rum, quæ tu ad uanitatem alis. Quando ego non fui tibi conciliatus? quæ argumenta contra habes? non tuli te tam diu ita insanientem, ita insultantem, sæuientemq; penè in mortuum? Relege epistolas ad te meas, uidebis uanam esse omnem reconciliationis mentionem. Sed ut uideo, de amicitia, ut supra dixi, non rectè sentis. Apud me inuiolata est, atque maior multò ijs, quæ ita inferri possunt iniurijs. Receptui canis, inquis. ò præclarum duellum De culice concertauimus. Canant signa, effundat se ad spectandum uniuersus orbis. Taceant deinceps Philenorum aræ. Dent uiam Curiatorum, Oratorumq; sepulcra. Culex maior est, quem tu ex aqua ortum inter monstra tua confingis. At Græcus excellentissimus poëta telluris animal appellat γαίης κνὸς ἀλάστω τέρυγα. Putauisti facturum te mihi beneficium, si tanquam in speculo me mihi ostenderes. Laruam tu mihi meam ostendisti, qua adè ipse contremisco, si quando in eam incido necessarius, ut nihil magis ego iam de industria refugiam. Rectius feceris, si tu te aspexeris, quem ista ætatis deformitas non tangit. Multò id tibi erit utilius, si ille contutus falsum de pulmone reuellit. Expurgauit iam mi Politiane uirus, quod tuæ literæ excitarunt. Redij ad me, quietus animus est meus, & de amicitia quod eam aliam facere posset, ne cogito quidè. Velim autem ut ad beneficium conuertas animum. Da mihi hanc ueniam, ut hanc epistolam meam illi tuæ, cui respondetur, apponi cures. Nolo enim defraudare te tua gloria. Tu si durior fueris, quæcunq; te causa mouerit, mutaueris consilium meum. Adibo informatores hos librorum, & curabo ipse, ut & mea impressa legatur: quod non feci hæctenus, nec putauit esse me facturum. Vale.

ANG

zã est, terra be-
stias, bimis alis
præditas.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemæo Scalæ suo s.

Accepi literas tuas, nescio magis ne uirulentas, an ineptas, omnino tamen ridiculas, itaq; me magnopere delectarunt. Quibus tamen adhuc non respondeo, quia nondum constitui (quando ego tibi Hercules sum factitius) quo modo tu mihi sis tractandus, monstrum furfuraceum. Cogito etiam paulisper tecum, uocandus ne tu solus ad partes, an cum tuis omnibus. Quicquid decreuero, statim scies. Vale ut meritus.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemæo Scalæ suo s.

Herculem factitium me uocas in epistola tua, propter ea quòd (ut inquis) monstra mihi met fingam, quæ superem. Tum negas iniuriam te mihi inquam fecisse, negas antiquitati derogasse, pigere tamen, ac pudere tuorum temporum præfers: multa quoq; de tuis honoribus falsò iactas, falsius nonnulla de nostris meritis. Postremò quasi iubes ut exprimi formis, & interseri epistolis epistolam tuam currem. Quare tibi ad singula rescribam, sed breuiter, ne nimium temporis in nugis tuis ponam. Vocari me igitur Herculem, Scala, non epistolis modò, sed & libris editis Marsilij Ficini tanti Philosophi, profectò (ut uerum fatear) non molestè fero. Nam si cognomen hoc mihi (quod equidem non puto) congruit, illius iudicio: si minus, illius amore delector. Auget autem uoluptatem, quòd tu nec hoc iam ferre, nec dissimulare potes. Factitium uerò cur appelles Herculem non intellego. Nam nec tale significas, quale natiuo repugnat, nec item quale fit à sono uocis, ut sunt murmur, & sibilus. Itaq; tute uideris, quid hinc aut senseris, aut expresseris. At ego monstrum uocaui te furfuraceum. Mon-

Hercules factitius.

Monstrum furfuraceum.

A 5

strum quidem, quòd ex colluione monstrorum compositus es. Furfuraceum uerò, quòd in pistrini sordibus natus, & quidem pistrino dignissimus. Audes autem negare factam mihi abs te iniuriam, quam neq; clam tulcris, neq; dissimulaueris, ut qui dux, & signifer usque quaq; contra me fueris. Possum tibi (si sit opus) impingere, atq; inculcare longam illam, quam scis amici quondam tui, nunc uerò mei epistolam, quæ frontis integumentum detrahet, neq; tergiuersari te diutius patietur. Eam tamen adhuc non ostendo, ne simul domesticæ (quod nollem) tuæ maculæ proferantur. Non enim tam quid te, quàm quid me dignum sit, respicere debeo. Sed & antiquitati fauere te dicis, in quam penè solènter sic ubiq; declamitas, ut sit hæc iam notissima fabula, nihil Aristotelem scire, nihil Cicronem sapere iudicio Scælae. Nam seculum tibi tuum displicere non miror, cum tu uicissim quoq; tuo seculo displiceas. Displices autem meritissimò, quoniam nihil ei ferme deerat ad summam laudem, si te uel non tulisset, uel certè non extulisset. Etenim tibi maximum semper studium fuit extirpandi radicitus bonas artes (ut utar Liuiano uerbo) subolescentes, sic ut nec ei quidè uiro peperceris, qui uel solus illustrare quodlibet seculum posset: nec instauratori Platonicæ familiæ, cuius famam publicè per te, perq; tuos ire oppugnatum non dubitasti. Quorum quamuis hoc loco neuter nominetur, uterq; tamen suo sibi titulo agnoscitur. Reliquos taceo doctos uiros, qui me cum maxime nunc celebrant, affectantur, adorant, quòd unius extiterim, qui fumos inaneis tuos contemniam, qui publicam seculi causam sustineam, qui nimiam istam insolentiam retundam. Nam de honoribus quidem nihil est quòd tibi nimium placeas: uetus enim ludus hic, ut indigni tollantur in altum, uidelicet, ut hoc quoq; se posse fortuna declaret,

ret, cuius tu solius opus es, quæq; iam tamen (sicuti credo) longè alio uultu te respiciet, exactura sortem cum sænore, de puluisculo. De Cosmo quæ iactas, deq; Laurentio Medice, falsa omnia. Ceri è Laurentius (hunc enim familiariter colui) quoties de te mecum loquebatur, satis indicabat alienum se iudicium fouere, non suum. Scis autem tu quoq; literas illum sepe tuas publicè scriptas reiecisse, nobisq; dedisse formandas, quæ prima odij, liuorisq; in me tui causa extitit. Nec me passus Iambicum carmen, quod in te scripseram, concerpere: quippe qui diceret esse indignum nimis, ut ita bonum carmen interiret. Illa duo sunt apud te uerissima, quod & de tua fide locuturus, uanum te esse uelle profiteris: es autem profectò uanissimus, id est mendacissimus. Et omnium bonarum rerum egenum uenisse te ais ad Rempublicam. Debueras hoc tamen adijcere, rerum omnium malarum uenisse te diuitem. Stultissimum uerò est, quod excellentissimum Poëtam uocas nescio quem istum, qui de cullice scripsit, & qui mihi fraterculus esse tui culicis potius, hoc est, ipse quoq; terræ filius uidetur. Quid quòd epistolam cupis tuam, quippe bellam, propagari formis opera nostra? Sed frustra, mi Scala cupis, non enim tam mihi odiosus, ut tuam proderè insulsiatatem uelim, puerisq; te deridendum propinare, lecturis uel hoc ita scriptum in ea epistola, monstrum quem deuincas: sic enim tu monstrum uirili genere nunc dixisti, quemadmodum prius muliebri culicem, quæ ne in ludo quidem triuiali dicerentur impunè. Mitto enim de honestamenta illa Romanæ linguæ, uexilliferatum, prioratum, mille alia prorsus hausta de uulgi sæce: quæ publicari nolim Florentinorum causa, ne tam præclara ciuitas habere Scribam dicatur, qui literas omnino nesciat.

sciat. Inuinc igitur, & nega Politianum tibi esse amicissimum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Barptolemæo Scalæ suo s.

Vtrum pugnancia scribam, post uidero. Tu certe reprehendis apud nos, ut monstra, quæ bonorum defendit autoritas. Inelegans enim tibi uidetur illud, respondeo ad literas: at elegans Quintiliano, qui dixit: ad proposita respondeat. Monstrum putas, quod respondere me tuis literis nego, cum tamen aliquid ad te scribam. Sed Augustino monstrum hoc non uidetur: qui cum se respondisse dixisset epistolæ cuidam Paulini, sic adijcit: Si tamen respondi, tanquam non respondisse uideatur, qui paria non retulerit. Itaque monstrum erit (ut tu uis) cum quis Taceo dicit, non enim tacebit is, qui sic loquetur. Monstrum quoque illud Terentij: Quere qui tibi respondeat: negat enim se respondere, quæ respondet. Tectius etiam tibi uidetur fursuracci nomen, quod tamen ego, si uis, in tuam gratiam retegā. Sed si Latine dictum negaueris, et ego Latine dictum probauero. Sapere monstrum uidetur, & illud mecum cogito: sapiet ergo tibi monstrum Terentianum quoque hoc: Cepi egomet mecum inter uias, ita ut fit, ubi quid in animo est molestiæ, aliam rem ex alia cogitare. Verum exactiora, inquis, à Philosopho expectantur. At nos à Philosopho didicimus, loquendum esse ut multi, sentiendum ut pauci. Nec tamen pro Philosopho me gero, quamuis Aristotelis publice libros enarrem. Nam quod perobscurum dicis illud, uocandus ad partes, non nostra, sed Iuuenalis est culpa, cuius uerba retulimus. Illud stultum, quod in tuis mundanos omnes accipis: hoc usus argumento, quod & tu mund

mu
ccre
hoc
Cice
bit:
ad A
ego
multi
sciam
ro V
peren
solim
munc
inania
quod
Vale.

Eπ
ούτως
κισμό
χες ό
εγω χε
δος όν
ρίσαιο
διανό
εωράκ
επ και
ματηρα
ελλω

mundanus es: tanquam si quoniam lactuca hortensis est, diceres quaecumque in horto sunt, esse lactucas. Quis acumen hoc tuum non admiretur? Plus ipse nimirum uidiſti, quam Cicero, qui sic in prima statim ad Lentulum epistola ſcribit: Amorem tui absentis praesentes tui cognoscent. Et ad Appium: Velim ita fortuna tulisset, ut quanti omneis ego tuos facio, tanti tu meos facere posses. Sed et insulsius multo, quod fieri non posse credis, ut quod ego nunc nesciam, scire alius a me quandoque possit. Ergo si cras didicero Vergilianos puta uersus, quos hodie nescio, docere ipsos perendie non potero? Vides quam te demonstrant ista non solum literas ullas non habere, sed ne sensum quidem communem. Quare testor me posthac ad haec ita frigida, et inania non responsurum: non enim respondendum est (id quod Aristoteles praecipit) ijs, qui sine ratione loquantur. Vale.

Ἄγγελος ὁ Πωλιτιανὸς Ῥαφαήλῳ τῷ Βο-
λατεράνῳ εὖ πράττειν.

Εξέπληξερ ἔμε Ῥαφαήλ, τὰ σὰ γράμματα, καὶ νῆ δία, πολὺν χρόνον ἠπίσκη αὐτοῖς, ἀδύνατον ἠγούμενος ὅτι, οὕτως ἐξ ἀπροσδοκίης σε, εἰς ἀκροῦ ἑλληλακένεστον ἀτίκισμόν, πῶς γὰρ ἐχρήμ πιστεύει ἔμε ῤαδίως, ὡς αὐτὸς ὑπῆρξες ὁ αὐθεντικὸς οὕτως ἀκριβῶς ἠτίκισμένης ἐπιστολῆς, ὅμ ἐγὼ καὶ πέρυσι πάντως ἀπειρομ οἶδα καὶ ἀνῆκοορ τ' ἑλλά- Ἑλλῶνικῆ.
δος ὄντα φωνῆς, ὑπερθελαύμακα γῆρ, πόθερ ἐξαίφνης ἐκπορίσαιο δυσσώρευτορ οὕτω χρῆμα, καὶ πῶς οὕτως ἐρ βραχεῖ δλιανύσειας ἠδὲν τὸν σάδιον, ὅμ οὐπω οὐδέ ἐφ' ὑσπληγγος ἐωράκαμεν. ἀπίστορ γὰρ, ὡς λόγος, τὸ παράδοξομ, ἐγὼ μὲν ἔμ καὶ περ τετραλαιπωρημένῳ τὸν ἄπαντα βίον τὰς καματῆρ αἰσ ἀγρυπνίας, καὶ ὀλίγῳ δέῃμ, ἐγγεγενηρακῶς, τοῖς ἴωμ ἑλλῶνικῶμ βιβλίωμ ἀνέλιγμοῖς, οὐπω τοσούτομ προκεικοφέ
ναμ

ναί μοι δοκῶ, ὅσοι σὺ νῦν διδύς ἕνας, ὅδ' ὅλον ἐνιαυτὸν ἔσ-
 χολακῶς, ἢ τὰυτα κατὰ μόνας, ἢ ἀδιδάκτως. Τίς γοιῦ,
 ἐπέ μοι, θεῶν σοι τὴν ἀπόσομῶτάτιν ἐδακτύλοδ' ἀκίησε
 τὴν ὁδόν; ἢ πῶς οὕτως ἐρ' ἀναρῆι, Ἐλλῶ ἡμῖν κατέξως ἐκ
 ῥωμαίης; ποῖαί δέ σοι μέλιτται, ὅλας τὰς ὑμητῆτας ἐρέση-
 σαρ σίμβλως; ἀδιδῆμαι νῆ τὸν λόγιον, ἀψιπέλλῃ σοι
 μεῖζεν Ῥαφαῆλε, ἢ δοκῶ μοι γέλῶτα ὀφλισκάνων ὁ τέως
 κεκλημῆν Θ διδάσκαλ Θ , καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἑλλήνων
 τοῖς διουμῶτάτοις, ἀντιτεῖλαμῆν Θ . ἢ γ' ἄ μόνον τῶν ἀκρί-
 βειαν ἀποδέλομαί τῆς σῆς ἐπιστολῆς, ἀλλὰ δὴ καὶ ὅτι
 πολλῶ ῥῆς κατὰ τὸν πύθωνα, καὶ κρηνηδὸν καταφέρῃ,
 ἀλλ' ἄδὲν καί περ χαρίτων ἀπολειπόμενος, ἰυγος δὲ γε
 καὶ παντοδαπῆς ὑπερβρύων. καὶ τὰυτα μὲν ἐπὶ τοσούτοι.
 τὸν πίνακα δ' ἐ τῶν βιβλίων, ἔχ οἶόν τέ σοι τό γε νῦν
 πέμψαι. κἄται γ' ἀπαντὰ μίγδιω καὶ πεφυρμένως. μᾶλ-
 λον δὲ σωρηδόν. ἔμφραγα δ' ὅμως. ἢ ἐντεσθισαυρισμένα
 πως, ἔς αὐτὸ τῆς βιβλιοθήκης οἰκοδόμημα πάντως ἀπέ-
 λεσθῆ. ἢ δὴ καὶ ἔωθρέτορ, ἔχρη σιωζάναι ἐμοί. ἔχω γ' ἄ
 αὐτὸν, ἐρ παιδὸς μοίρα, ὑπὸ νῶθρορ μὲν, ἢ ὀκνηρῶς ἐχόν-
 τα, ὡς σὺ φῆς, ἀμωμορ δ' ὅμως τὸ ἦδ Θ , ἢ ἀνέπλητορ.
 ἔρρωσο. Μαίς ὀρθὸν ἐκ φλωρεντίας.

ANGELVS POLITIANVS
 Raphaëli Volaterano s.

IN admirationem ius literæ Raphaël me adduxerunt, & nimirum
 diu suspensum, dubiumq; tenuerunt, fieri scilicet me nulla ratione
 posse existimantem, ut ex insperato ad summum Aiticismū ita sis pro-
 uentus. Quod enim mihi facile credendum fuit, ex tua ipsius officina adeo
 exactam epistolā, Aiticoq; lepore refertam exiisse, quem ipse superiore
 anno Græca norim lingue penitus experte? Supra modum igitur sum
 admiratus inueniā inueni rem ita difficilem subito compereris, qui-
 busq; modis tāullo temporis momento ipsum percurreris stadium, quē
 nondum ne in carceribus quidem conspeximus. Incredibile sanē, ut ita
 dicam, paradoxum. Quinimo quāquam ego grauissimis uigilijs totam

aiatem

atate insudavi, ac propemodum ueludendis Græcarum literarū libris cō-
 fenui, non proxiuus taniūm mihi profecisse uideo, quātum triipse modō
 annū neq; solidum in studio nerfatus: idq; per solitudinē, et citra omnē
 præceptoris operam. Quis igitur, quæso, Deoram compendiarīam tibi
 breuissimamq; uiam indicauit: aut qua ratione factum est, ut ita re-
 pente nobis ex Romano Græcus enasēris? Quenam uerō apes cunctos
 istis labellis fauos hymettios expresserunt? Vereor, ita Mercurius me
 amet, ad te Raphaël interim rescribere, ac mihi uideoz ridiculus fore,
 antea & præceptor uocitatus, & Græcorum eminentissimo cuiq; secu-
 li nostri collatus. Neq; enim solūm accurratam tue epistolæ diligē-
 tiam amplector: quandoquidem & multo uelut agmine præcipitatus
 estis, torrentisq; in morem defereris, à Gratijs tamen ne digito qui-
 dem transuerso discedens, quin potius uarijs ubiq; & illecebrosis oble-
 Etanentis perpetuo scaturiens. Sed de his hæcenus. Librorum indicem
 in præsentia quidem ad te mittere non licet, Miscellanea enim ac con-
 fusa iacent omnia, assruantur tamē utcumq; recondita, quoad suprema
 bibliothecæ manus imposita fuerit. Nihil est præterea quod Robertum
 mihi commendes, eum nanq; habeo uel filij loco, pigellum tamen, &
 remissorem, quemadmodum tu ais, cæterum moribus inculpatis, & ab
 omni profusus crimine alienis. Vale. Florentiæ octauo Idus Maij.

PETRVS CRINITVS

Alexandro Sartio

S. D.

Scripseram pridem ad te Alexander, tum & illud mo-
 nueram, ut quos collegisti adhuc Politiani labores, pro
 tua nunc diligentia in bonorum usum proferendos cura-
 res. Tu enim, quod omnes iam norunt, siue Politiani mani-
 bus hoc debeas, siue debere te putes, hoc totum in te oneris
 reclinasti, nequid omnino ab eruditīs desideretur, quod in-
 genio partum Politiani, & industria effectum est: rem
 profectō & te dignam, & in qua laudem tuo nomini haud
 immeritō amplam concilies. Atq; ut tu quidem Ale-
 xand

xander Politiani noctibus & uigilijs prospiciendum putasti: ita hercle crediderim & studiosorum ingenia plurimum tibi debitura, qui unus sis autor, ne tot, tam uarias, tam multiplices eruditorum lucubrationes intereant. Ceterum literis me tuis rogas, ut locos tibi aliquot recenscam, de quibus in secundam Centuriam Politianus retulerat: quod à me credas uel obseruata de ijs quæpiam, uel potius coram ab eo percepta, qui cum de literis sepe agebam. Ego uerò Alexander nihil in uotis maius, aut antiquius habeo, quam ut suis cuiq; assignetur labor, ac in proprios hæc aliquando referantur: alioqui malim ego non uiuere, quam per alios cum eorum iniuria uiuere. Quo ingratitude uitio quidam ex Græcis notati sunt, sicuti ex Latinis Iulius Solinus, qui ut parum de Plinio gratus, à doctis incessitur: uel ipse item Macrobius, qui dapibus partim emendicatis, partim suffuratis suas cœnas instruxit. Minus autem hi ferendi, qui aliena pro suis non uertunt tantum sed transcribunt ad uerbum. Utinamq; plebei quidam Grammatici tantundem hæc ætate non agerent: qui satis se nunc putant conspicuos, ac supra ceteros censerent, si alienis ornati titulis extumescant, reprehendentes ea in primis, quæ anxie, ac percupide conquirant: sicut diuitias auari solent, qui dum eas reprehendunt, tum inhiant. Sed ineptam horum impudentiam noster merito Aldus, uelut admotis facibus extimulat. Dixi aliàs tecum quemadmodum Politianus alteram Centuriam absoluerat, quod ab eo te prope hortante factum est, qui tantopere suis fauebas laboribus. Sed de queri nunc boni iuuenes possunt, quod hoc publicum munus quidam priuatiuris fecerunt: in eorumq; manus deuenit, qui aut talia non agnoscant, aut

Solinus.

Macrobius.

si

si agn
tis fec
nus:
otio e
que in
Politi
Thala
sed &
tinis,
memor
memor
dem, T
ta exp
ea' que
ris inte
notam
ac furt
quand
igitur
prehen
riam fa
Subijci
pita Ce
tes, Ma
latissim
reprehe
apud T
tium, s
xander
explica
stellogr

si agnoscant, dissimulent. Nos autem tuo nunc animo satisfecisse uidebinur, si locos tibi aliquot ex ea subijciamus: quod à me tamen breuibus absoluetur, ne bonorum otio & abutar, & studiosis illudam. Inter cætera igitur, quæ in Centuriam secundam retulerat, hæc olim mecum Politianus, cum ad Arni fortè præripia ageremus, de Thalamego nauis, Trechedipna ueste, Callimachi ætius, sed & de poëta Dorfenno, de Amabæo uersu, de Caprotinis, de nodo Herculco. Cæterum ut ingenio fuit parato, memoriæq; ad cuncta exprompta, alia tum permulta commemorauit. Sed illud in primis scito, quod in Suetonio quidem, Tranquillo, Plinioq; ac nostris habentur, secus multa exposuit. Iam & locos ex iure ciuili multos, præterea que ex ipsis philosophiæ gyris quæpiam parum cæteris intellecta adnotauerat. Sed erit satius aliquam uelut notam retexere, ut ex ijs & rerum iactura consideretur, ac furta quorundam deprehendi facilius possint, si hæc aliquando qui togati obambulant, pro suis deproment. Hæc igitur Politiani manu inter exchartabula quædam deprehendimus, quæ & noster Fabianus cum legit, iniuriam factam Politiani manibus non ferendam inclamauit. Subijciam autem ut in pagella erant, ad hunc modum. Ca-

Loci aliquot ex altera Politiani Centuria.

Capita secunda Centuria Politiani.

Capita secundæ. De diuinatione, Stratocles, Sybotes, Mansuetiores, Manuprecium, Osiris, Erynnæ, Oculatissimus, Flaccus, umbra, Pausanias: pro Plinio contra reprehensores, castratio, Poliphemus, quadrupes nodus apud Terentium, decussare, Cresspentes, Taras apud Statium, sororiantes mammæ, Phrine meretrix. Et hæc, Alexander aliq; permulta à Politiano in secunda Centuria explicata sunt. Sed ego dum singula respicio, dum ex ipsa stellographia maiora quædam quam antea concipio, uix

B me

me comprimo, uix retineo, quin studiosos nunc omnes adhorter, ut milite collecto Fidentinos in istos, & plagiariorum impetum faciant. Commodum uerò erit, si de paucioribus plura suggeram, qui de multis notauit per pauca. De Thalamego igitur nauis afferri hæc possunt: quemadmodum apud Suetonium Politiani obseruatione, tam ueterum codicum testimonio, quod nec tu ignoras, sic utiq; legendum in Iulij Caesaris uita: Cum Cleopatra Caesar conuiuia in primam lucem sepe protraxit, & eadem nauis Thalamego penè Aethiopia tenus Aegyptum penetravit. Hæc enim uera, & genuina lectio. Caterum quæ nauis Thalamegos, qua forma, & habitu fuerit, docent ex Græcis permulti. Ut enim Appianum modò Alexandrinum mittam, Suidas de hoc, & Pollux, Athenæus quoq; in quinto Dipnosophistôn copiosissime, cuius rei testimonium & Azarolo nostro damus. Aedificauit, inquit Athenæus, Ptolemæus Philopater nauem etiam fluuialem, quæ Thalamegos uocabatur: longitudo eius semistadium, latitudo quæ esset amplissima triginta cubitis, altitudo ipsa cum suggestu tabernaculi paulò minor quadraginta cubitis: figura eius neq; longis nauibus, neq; rotundis adsimilis, sed ex utroq; mixta. Prosequitur dein parteis omnes, & ornatum nauis, quod ego breuitati studens, prætereo. Ad Trechedipnam uestem accedam. Apud Iuuenalem de Trechedipna ad hunc modum:

Thalamegos
nauis.

Trechedipna
uestis.

Rusticus ille tuus sumit Trechedipna Quirine,
Et cæromatico fert niceteria collo.

Recydina.

In hoc autem loco, Recydina uulgò legitur, sed Plutarchus in Symposiacis de Trechedipna ueste meminit. Athenæus quoq; libro Dipnosophistôn sexto, cum de parasitis loquitur, Alexim Comicum citat, mentionemq; de Trechedipna ueste

ueste pluribus facit. Quibus adductus, credo, Politianus, Iuuenalis carmen atq; cæteri aliter exponerat. Possent & alia afferri, sed ea parum nunc suppetunt. De ætius Callimachi uersiculus est poëtæ Martialis: Nec te scire inuat ætia Callimachi. Quid autem operis hoc titulo à Callimacho editum sit, ex multis elicitur: nec enim contra quenquam dicturi sumus. In epigrammatis igitur Græcis cum locis permultis, tum libro maxime primo:

Καλλιμάχῳ τὸ κάβαγμα, τὸ πάλυριον, ὃ ξύλινοσ ῥῆσῶσ

Αἴτιῳ, ὃ γράψασ ἀττία Καλλιμάχῳ.

Callimachus piaculum, iudicium, ligneam commentum,

Autor qui scripsit ætia Callimachi.

Afferuntur & Callimachi Ætia à Stephano de urbibus, & à Clemente Alexandrino in Stromatis. Sed ut grammaticos nunc Græcos mittam, illud à me quoque obseruatum, quemadmodum & Probus Valerius de ijs, & Priscianus ad Iulianum, qui uersiculos quoq; ex Ætius citat. De ijs nonnihil etiamnum apud Politiani libros in aduersarijs. De Dorsenno poëta dictum à nobis in libris de poëtis, quos propediem edituri sumus, deductus enim is labor propè ad umbilicum, quod alijs ad te literis scripsimus. Porro autem de Fabio Dorsenno in Sextianis collectaneis, apud Plinium quoq; Horatium, & Anneum Senecam mentio est, epistolam nos Bessarionis adiecimus ad Theodorum Gazam, in qua de hoc ageretur. Et id, Alexander, est illud ex quo Politiani Centuriam audius conquirebã. De amaboo uersu, Cresphonte, Caprotinis, & nodo Herculeo tam multa Politianus scripsit, ut nisi omnem ego more explicem bibliothecam, parum mihi satisfaciam. Quamquam de nodo Herculeo nonnihil ab Hermolao, multisq; à me locis de hoc iam dictum, ex Amico Seneca, Plinio, Macro-

Dorsenno
poëta.

E a bio,

*Non Caproti
na.*

bio, Seruio, & alijs. Nam & de Nonis Caprotinis, ut breuiter tecum agam, Varro Terentius, & in Cœnis Macrobius, ac Plutarchus locis multis, qui tamen inter se dissentiunt. Putauit autem Politianus de Caprotinis apud Ouidium intelligendum uersiculis illis:

Porrige & ancille, quæ poenas luce pependit,
Lusa maritali Gallica ueste manus.

Pytisma. Iam & illud aliàs ad te scripsi, quòd apud Iuuenalem de Pytismate sententiam commutauerat, affirmās in Pytismate ludum magis quendam in Laconicis frequētem subinui, cum quis alter alteri aquulam inspuens colluderet, quòd in Herone de spiritalibus id esset: unde illa Terentij pytissatio: quanquam & Epictetus alicubi patrocinetur, & Clemens in Stromatis. De Amystide quoque Threicia apud Horatium nunc subit: Bassum Threicia uincat Amystide. De hac autem ueste Politianus multa ex Græcis scripserat, non ut plebei quidam agunt literatores, qui cōiecturis, non autoribus nituntur. De Amystide enim Athenæus quidem libro Dipnosophiston sexto, quo loco Epicarmi etiam Comici uerba citat, sed & libro idem Athenæus x. Eustathius quoq; in x i. Homeri Rhapsodia. Hæc satis pro tempore Alexander, in quibus nostram nolim eruditionem probes, sed ingenuam magis simplicitatem, qui sua uelim autoribus restituta. Alia dein cum inciderit, ad te mittam. His enim septus angustijs, uix otium ad autores respiciendi sum nactus, nedum schedulas omnes, commētariaq; propè innumera liceat euoluere. In summa nostrum magis tibi obsequium probari nunc uolo, quàm ingenium. Vale, & Aldum nostrum saluta. Idibus Martijs.

PETRVS CRINITVS
Alexandro Sario s.

Nimis

Nimis tu mihi, nimis ingenio faues Alexander, qui nostrum hoc studium tantopere in dies prouehas, ut multi iam probent. Facis tu autem quam par est humanius, qui nimium quandoque tuis tribuas. Ego enim aureis adhuc meas teneriusculas ista nolim persuasione tua oppleri, ne sic extra omnem hominis sensum uidear, ut quod ceteri de me non sentiant, credam: inò quod tu magis credas, sentiam. Si accedas propius, si me introspicias, Crinitum dices tuum in literis quidem exudare, sed nec tamen ita promouisse, ut studiosi nomen transfiliat. Satis id mihi, si intra meam me classem retinco, & studiosi gradum tutor. Ignosco tamen & tuæ de me opinioni, & officio. Quippe nec is reprehendendus, qui ad bonas arteis studiosorum ingenia inuitet, acuat, impellat. Sed ueniam ad epistolam nunc tuam, qua nos iterum mones, ut à promissis me absoluiam, ac ea mittam ad te, quæ ex Medicea bibliotheca inter Politiani libros inuenta sunt: ne pars hæc etiam tanti muneris non rependatur. Mitto igitur prælectiones illas, ut sum pollicitus. Sed addis ad hæc, ut & capita subtexam ex secunda Politiani Centuria, quorum uix argumenta inueniamus, quod in parte alijs ad te literis fecimus. Futurum enim, inquis, ut ex rerum saltem indicijs, facilius istis plagiarijs pudor imponatur, si quando talia pro suis edent. Subijciam uerò ex Politiani autographis, quæ multi etiam è charis legerunt. Hæc igitur sunt, de periochis Terentianis, de Pygmea matre apud Ouidium, de Lyde Antimachi, de seruis orcinis, quid diribitorium, quid Augusti clauis, quid tintinnabulum, & pædagogia, quæ apud Suetonium contra reliquorum sententiam explicauerat. Ita enim ipse Politianus mihi retulit, atque illi hoc itidem sciunt, qui pudore sequestrato seclusa hæc do-

Capita aliquæ
ex secunda Po-
litiani Cœcuria.

Novissimus. mi detinent. Illud autem teneo, quod & uerbum hoc quod est *Novissimum*, contra Gellij sententiam apud Tullium obseruarat. Quam rem & iuniores quidam non ignorant, qui Gellium quoq; in eo defendant, quoniam semel id, inquit, apud Cicronem sit: quod enim fieri semel dicitur, ac si nunquam fiat, ut Pædianus ait, accipi solet. Ego tamen Alexander, ut non Gellium quidem in hoc defendam, ita & amicos puto excusandos: quoniam proprium uiri sit hallucinari interdum, & incurrere. Tu autem scito id à me uerbum sepius in Marco Tullio obseruatum: reperies non in libro tantum de Oratore ad Brutum, quod omnes sciunt, sed uel in epistola ad Octauium, & in oratione pro Roscio Comædo: quæ tamen oratio rarissima adhuc est inuentu. Sed ad Politianum redeo, is apud Terentium obseruauit argumenta illa, quæ senarijs constant, ac initio fabularum apponuntur, haud quaquam esse potest Terentij, ut multis ferè persuasum, sed Apollinaris Sulpitij: quod esse uerum neitiquam putamus addubitandum, modò antiquitati fidem non derogemus. Hic autem

Argumenta comædiarum Terentij cuius sint.

Sulpitius Apollinaris Auli Gellij præceptor.

Sulpitius Apollinaris Gellij præceptor fuit, ab eoq; in Atticis lucubrationibus pro uiro doctissimo laudatus. Verum suo loco de Apollinari à me dictum. In uetustissimo itaque Terentij codice, literis, ut nostræ Pandectæ, maiusculis, ad hunc modum super Terentianis argumentis: G. SVLPICI APOLLINARIS P E-

P. Bemby.

RIOCHA. Cuius rei testis mihi & Petrus Bemby, mira iuuenis & indole, & ingenio. De Pygmea matre in Ouidiano uersiculo: altera Pygmea fatum mirabile matris. Facta uerò est de re hac mentio cum locis multis, tum apud ipsum Athenæum libro Dinopsophiston decimo. De ijs autem locis apud Suetonium, de quibus

summa

Summa adhuc eruditorum concertatio, paucula quaedam in Politiani autographis deprehenduntur. Sed unum in eis agitur, uti lectorem fere ad Centuriam alteram releget, quoniam de ijs copiosa illic explicatio: ita nos in eum demittit locum, ut facilius cervi corniculos deprehendamus. Illud autem scio Alexander, non idem me semper de ijs sensisse, quando & iuniorum sententia inter se longè dissentiunt: ac ipse quidem Politianus non eadem credo repetisset, quæ in Commentarijs uulgatioribus extrita sunt. Tantum de Lyde nunc Antimachi ea subijciemus, quæ haud tibi erunt ingrata. Versiculus est Ovidianus ad uxorem: Nec tantum clario Lyde est dilecta poëta. Fuerunt autem qui Clarium poëtam de Apolline intellexerint: tum de Lyde alia quoque non minus absona confinxerint. Cæterum in eo quidem loco de poëta Antimacho intelligendum, qui Colophonius fuit, hoc est, Clarius, ubi & Clarij quoque Apollinis templum. Nam & Nicander ipse Colophonius Antimachi civis fuit, sicuti de se ipso in Alexipharmacis. Constat autem ab Antimacho Lyden dilectam, ac de eius obitu carmen eum scripsisse. De qua re permulta Suidas. Astipulatur & Plutarchus, qui in consolatione ad Apollonium poëtam, inquit Antimachum Lydæ uxoris titulo, quam uehementer amabat, elegiam scripsisse, qua se ipsum sit consolatus. Sed & de Lyde Antimachi frequens apud Græcos grammaticos mentio ueluti apud ipsos quoque Apollonij interperthes, Lucilium Tharream, Sophocleum, & Theonem. Sed hæc, Alexander, à me alibi copiosius. Venio nunc ad eam partem epistolæ, qua meos poëtas flagitas: quoniam superioribus nostris scripseram hoc me operis ita urgere, ut crescat in

E 4 dies

Lyde Antimachi

dies & labor, & laboris amor. Facis tu autem amicè, qui nostris quoque uigilijs studeas. Mittam mox librum ad te primum, quo antiquiores complexi sumus, eos uidelicet ex Latinis omnes, qui ante Vergilij tempus scripserunt. Ex eo tu facile, quæ tua est eruditio, de cæteris coniectabis. Aldum nostrum etiam, atq; etiam salutes. Vale. Calendas Aprilis.

Epigramma de Angelo Politiano.

Huc huc uiator paululum gradum siste.
 Vatem potentis spiritus uides clarum:
 Qui mente promptus acris, & arduum spirans,
 Ac summa quæq; & alta consequi suctus.
 Is ille ego Angelus Politianus sum.
 Fouit benigno me sinu Flora, & illic
 In fâta cessi, Parthenopeos reges
 Cum Gallica arma irruerent minabunda.
 Tu uale, & hoc sis meriti memor nostri.

MICHAEL ACCIARIUS VTIANENSIS
 fis Angelo Politiano suo S. D.

SVM tibi togatus iam decennium, & cum lautiore cœna comites suos princeps iam nullus accipiat, nondum te dimitto. Mirum mehercle liberalitatis exemplum, cum plura cottidie exquisitiora, & preciosiora multo, ex uberrimo isto sinuosi pectoris tui penû nobis apponas. Si Græcum enim scriptorem, si Latinû enarras, quàm acutè sensum exquiris? quàm prudenter elicis? quàm etiam pure, quàm eleganter eloqueris? Tum demum scriptor ille doctus, quisquis est, tum facundus te promente pernosci-tur, tum extat ingenium, tum uirtutes apparent. Non enim tu modò capis, quid scriptorum omne genus dicat, uerùm (mirabile dictu) quid item dicere, uel cogitare de-

beat

beat, quibus etiam singulis situ longiore iam squalentibus, & diuturno propemodum silentio mutis, crudelem uicem miseratus, pie simul, & liberaliter affuisti: atque oraculo certius mentem omnibus rectam, & ne inuiti barbare loquantur, suam quoque ipsorum linguam reddidisti. Quod si quis temere, ut est hominum ingenium, liuidus homo neget, iuuenum classes, & marmora loquentur, atque adeo Miscellanea ipsa liquido testantur: cuius planè cruditissimi operis gratia, eos quidem qui legunt, & qui per te ipsi leguntur, omnes tibi uno, eodemq; munere deuinxisti. Tu lumen obscuris, & foedissimè mutilatis, membra formamq; restituiisti: tu quasi peritissimus gubernator scopulos, qui in Latina, & Græca lingua latebant, loco procul signato studiose iuuentuti pariter indicasti. Ergo cum te uel audio, uel lego, non equidem priscis Romanis inuideo: illi suo, nos de nostro Cicrone letamur. Et ne uidear laudationem aggressus, quoniam pro rerum omnium scientia summa, & uberrima facultate dicendi, unde multi iam doctissimi desierunt, inde coepisse uideris, iam filebo. Cur enim te laudem, tuas cum laudes nisi tute consequi dicendo nemo possit? tua culpa scilicet, qui tantum ingenio, & doctrina cæteris antecellis, ut sperare auxilium nisi à te ipso non queas. Transseo uersus, syluasq; tuas haud certè Statianis absimiles: imò uerò si materiam, si flores, si fructus inspectes, illi syluæ facile relinquuntur, tuæ uerò syluæ iure potius amoenissima uiridaria, pomariaq; dicuntur. Præterirem quoque Herodianum, sed ecce mihi iratus aurem uellit, qui se ait in Latium te duce honestissimè trahatum. Itaque in Romanam ciuitatem omnibus quasi punctis allectum, ut penè patrij sermonis oblitus, melius multò Latine libentiusq; loquatur. Omnia præterea nunc prudens

B 3 omitto

omitto, ne ultra terminum uager: teq; tantum uehementissime rogo, post opiparas adeo, splendidasq; dapes, gustum ut iterum acuas, bellaria ponas, id est, epistolas edas, quæ tanquam singulari modo, conuulsaq; membra uelut sine spiritu iacent, in suum denique coactæ corpus reuiuiscant: ut academia Florentina teneat tandem quod optat, possitq; te audacter in omni eruditionis genere cum ipsa quoque antiquitate conferre. Atque adeo si codices, & testimonia uetera literarum in cursu barbarorum, uel omnia pereant, pro cunctis unum te habeat, secura quasi nihil amiserit, quem libentissime legat, imiletur, & colat.

Vale.

SCIPIO CARTEROMACHVS

Angelo Politiano suo s. d.

PVdet equidem Politiane præceptor optime, eam potissimum expectasse ad te scribendi occasionem, unde necessitudinis potius quam uoluntatis, aut officij ratio appareret. Nam cum debuerim initio statim, quo huc profectus sum, scribere ad te, ut est amici officium, ac multo magis discipuli, ego id præternusitum, cum poteram honestissime facere, ut nunc scilicet non sponte (ut uideor) sed coactus efficerem. Verum si cogites, cur id officij, aut qua ratione subterfugerim, inuenies nulla alia de causa id esse factum, quam nimio tui stupore, ac potius reuerentia. Quoties enim mecum ipse cogitabam, ad quem esset scribendum, si ad te scriberem, continuo animus decidebat, omneq; secum auferebat scribendi consilium, ut fatear imbecillitatem meam, quæ siue timiditas est, siue reuerentia, siue utrunque, me certè nunquam ante hunc diem promptum alioqui, cupidumq; semper scribere ad te passa est. Atque in hoc ego (nisi fallor) non accusandus magis, quam uenia dignus

dignus uideor, quòd eius uiri iudicium tantopere perhor-
ruerim, qui ob ingenij præstantiam, multiplicem que do-
ctrinarum omnium cognitionem, omnium animos in sui
admirationem solus conuerterit. Sed cur nunc demum in-
quies, εἰς τὸ τὸν ἀγῶνα ἐσθλῶδες; Quoniam ut scis, *In hoc certantē*
φιλία πρόφρασις & περιελάτῃ. Cùm enim esset aut amici *uenisti.*
perdenda salus, aut ad te scribendum, turpissimum esse *Amicitia ex-*
duxi, non periclitari potius in re minima, quàm maximam *cusationem non*
perdere. Cùm præsertim si ad te scriberem, & amicum *admittit.*
aliquando, & discipulum me gererem: εἰ δὲ μὴ, præter- *Si uerò non.*
quàm quòd & amicum perderem, & discipuli officio nun-
quàm perfungerer, in te quoque minimum confidere ui-
derer: à quo tantum me amari scirem, quantum potest à
præceptore discipulus. Cur igitur uerear amici salutem
tibi commendare? nam si meam ipse diligis, ut profectò
diligis, proculdubio & amicissimi nobis non negliges. Is
enim est, de quo ad te scribere instituiimus, quo nemo no-
bis in hac urbe familiarior, cognitus à teneris annis Ro-
mæ, cùm eisdem studijs, sub eisdem que præceptoribus
ambo erudiremur. Atque (ut uerum fatear) nihil me hìc
uel inuitum tamdiu retinebat, quàm ne ab huius consuetu-
dine distraberer. Quin & cùm perfectionis nostræ nos
statim poenituisse, hac una tamen re huc me uenisse gra-
tulabar: quòd amissum iamdiu amicum recuperaram: de
quo enim iam decennio nihil rescueram, is nimirum amis-
sus mihi credebatur. Qui & iterum nunc amissus per te
denuo recuperandus est, atque eo honestius, quàm prius
quo tunc è nullis infortunijs, sed ex absentia tantum, &
quasi obliuione est nobis restitutus: nunc è summis miserijs,
& calamitatibus est restituendus. Quid enim homini mise-
rius esse potest, quàm uiuentem, uolentemq; (quod dicitur)
cottidie

cottidie mori? Id autem est carcer, cui hic noster supplicio damnatus est, quia monachum eiusdem ordinis, cuius & ipse est, uulnerauit, quo illum uulnere mori contigit, τὸ

*Iuxta illud Phocylidæ, Sa-
pe enim percus-
sus inuitus ne-
cem percussisti.*

ἔφωκλῦδης : πολλὰκι γὰρ παλίφας ἄκωρ φόνορ ἐξέτε-
λεωας. Cum enim ille in eorum cœnobio uerbis in hunc nostrum asperioribus, nescio qua de causa prorupisset, percitus ira noster, cum primæ animi motiones (ut dicunt) nostra non sint in potestate, conuiuiali cultello, quem se- cum habebat, hominem attigit, non se eum interempturum existimans, quando nec uellet. Nam quis eiusmodi gladio-

*Circâ autē ho-
minum mentes
errores innume-
ri pendem.*

λο hominem se occisurum crederet? Ἀμφὶ ἡ ἀνθρώπων φρε-
σὶν (ut Pindarus inquit) ἀμπλακίαι ἀναεῖθμινοι κρέ-
μαυται. Exceptus nanque ictus in dextram mamillam pro- fundius, quàm sperasset quispiam, pulmonem interius con- maculauit. Ex eo paucis ille superstes diebus decessit mi- ser. Atque hic noster continuò captus à suis, in carcerem est trusus, ut uitam ibi finiat, nec cœlo fruatur amplius, nisi tu auxilio sis. Qui cum plurimum gratia, & autori- tate ualeas apud Medicem Petrum ob incredibiles tuas uir- tutes, admirabilemq; sapientiam, facîle (ut puto) impetra- bis, ut generalem eius ordinis exoret, quò nostrum hunc carcere liberet: aut si hoc nimium est, alio quouis suppli- cio afficiat, alio'ue potius traducat, quàm hic eum sinat marcescere. Quod eò etiam libentius extorquebit, quò ge- neralis id ipsum cupere, ac uelle dicitur, si modò aliqua ho- nestaratione id se facturum uideat. Nouit quippe quem ho- minem sit liberaturus, Græcis, & Latinis literis ad eò eru- ditum, ut mirum sit, & antea inauditum in eo ordine talem extitisse uirum: philosophiæ uerò studijs nulli eius ordinis inferiorem. Nam de integritate, ac moribus quid attinet scri- bere, cum uel hoc ipso persuasum tibi putem, uirum esse
optim

optimum, quòd sit tantopere nobis probatus? Denique is erat hic, qui & ordinem suum illustraret, & gloriam illi (si uiueret) pareret immortalē. Nomen uero Ioanni Benedicto Fulginati. Qui si per te reuixerit nobis, neque enim uiuit, ut nunc uiuit, primum, eius patriæ suum columnen, & salutem reddideris: deinde, communi literatorum collegio non paruum attuleris & solatium, & adiuuentum: postremò & mihi ipsi amicum recuperaris, quo beneficio uitã & illi, & mihi simul restitueris: illi, quia in carcere (ut dixi) uiuere, non est uiuere: mihi, qui sine illo uiuere non me existimem. Et quanquam non unã semper, & ubiq; uicturi simus, attamen uel hoc satis est nobis futurum, quòd eum uiuere sciamus ubi sit, ne nos angat cottidie memoria seuisissimi carceris. Pluribus apud te mihi opus esse non existimo, aut enim causa ipsa te persuadebit, uel quia de optimo uiro, uel quia nostra: aut si hoc non persuadeat, nec quæuis nostra oratio te persuaserit. Vale. Patuuij,
 IIII. Calend. Maias. M. CCCXCIII.

SCIPIONIS CARTEROMACHI CARMEN.

Nelidæ similes sua si bis quinque tulisset
 Terra uiros, citius Pergama uicta forent.
 Angelus at nobis uiuat precor unus, & omnis
 Barbaries Latio cedit abacta breui.
 Cliniadem geminum nunquam ostendistis Athenæ:
 Lysandros nec habes Oebali terra duos.
 Angelus & nobis sic non erit unus, & alter.
 Natura ostendit quid bene posset in hoc.
 Aurificis quondam ditata est insula Solis
 E' pluuia guttis tota, uolente Deo:
 Nunc Latium totum pluuio perfunditur auro,
 Labitur

EPIST. ANG. POLITIANI

Labitur hic, cum uult Angelus, ipse Tagus.
 De patria magni certatum est semper Homeri,
 Vindicet ut tantum hunc urbs sibi quæq; uirum.
 Tu maioris eris certaminis Angele causa:
 Terra etenim, ac coelum te uolet esse suum.

EIVSDEM GRAECE

Ἄγγελε τῷ ἀγαθῶν ὄφελ' ὄμειγα, χ' ὅτι περ ἑσθλόν,
 Πᾶσιρ ἀπιγορ ἔωρ, Ἄγγελε θάυμα βροτοῖς,
 Κᾶρ τε νέωρ ψυχᾶς φῶς, ἡελιός τε μαθόντων,
 Εἰς μὲν Ἀθιναῖν φίλτατ' ὄμει, εἰς δὲ σοφός.
 Χαῖρε φίλῃ κεφαλῇ, καὶ ὅπως μοι μακρὰ βίωσις,
 Θηβαῖς μὲν ὑπὲρ Τηρεσίου βίου.
 Ἀδάνασοι, τότῳ γε φυλάξατε ἕνεκα πολλῶν
 Τῆς σοφίης δὲ μάλιτ', ἠδὲ διδασκαλίης.
 Μὴ τσατόρ δ' ἀφέλεσθ' ἀγαθόν, δέομαι, φρονέουσ' ἔσ.
 Εἰς τῶτῳ καὶ γὰρ πάντες ἀναβλέπομεν.
 Ἄρ γὰρ γ' ἄνδράποισ πάντων ἀντάξι' ἄλλωρ,
 Ὑμετέρη τις γὰρ ἔμμελν' ἔοικε γένος.
 Ἄλλὰ σὺ τ' ἄρ σκότῃ ἄρ κατὰ κέμελνα πάντα διδάσκεις,
 Ὡς θεὸς ἐκ βηλῆς θεασεῖσθ' οἰο πεισῶν.
 Ἀμβροσίη δ' ἄρα γὰρ, καὶ νεκτάρη προσκατάπτωτε
 Ταῦτα γὰρ ἐκ σφραγῆτος, ἄλλα τε καλὰ ῥέει.

Angele honorum uilitas magna, & ualde bona,
 Omnibus incredibilis existens Angele admiratio mortalibus,
 Aique inueniunt bonum, solq; discuntium.
 Unus equidem Azincus amicissimus, unus uero sapiens.
 Salus charum caput, & ut mihi longè uiuas,
 Thebani quidem super Tiresia uitam.
 Immortales hunc quidem seruat causa multorum,
 Sophie uero maxime, & doctrine.
 Ne tantum uero auferat bonum, queso, inuidentes.
 In hunc etenim omnes suspicimus.
 Existens enim in hominibus, omnibus par alijs.

Vestri

Vestri quisquam igitur dignus est esse generis.

Sed tu in tenebris utique iacentia omnia doce.

Vt deus ex cælo magno labens.

Ambrosia uero utique terram & neclare asperge.

Hæc enim ex ore, aliâq; pulchra fluunt.

HERMOLAVS BARBARVS

M. L. Phosphoro Episcopo Signino. s.

Quod tu octonariolos meos probes, auaritia est, quod alij, felicitatis: quod ad eos populi concursus fiat, partim letor, partim doleo, alterum, ut adeuntes emulatio exacuât: alterum, quia fore uideo ut multi merideant, quasi aut cum Plauto certare salibus, & eloquentia uoluerim, aut rem Latinam supposititio quodam partu uelut auctario inuare cogitauerim, ceu non multo melius sit, comœdias eius poëte ambustas, & mutilatas circumferri, quam reconcinnatas, interpolatasq; de meo, non secus Hercule, quam qui statuas antiqui operis sine capite, aut pedibus inuentas reficiunt, ferruminantq; nec uident longe minus sic integras placere, quam truncas. At enim, inquires, Plauti gloria ex comparatione crescet. Id curat scilicet eminentissimus poëta, qui tot seculis in supremo stetit, in comparationem modò ueniat, in ordinem se cogi, & uulgari sentiat. Alioqui stultitiæ proximum est, ut alienæ famæ confulam, meo ipsius nomini officere. Sed si hoc uidebam, cur non temperaui à scribendo? Ingenium (ut sit) exercui. Nec in eam rem (ita mihi manes Plautini non irascantur) amplius sesqui hora impensum est, sed nec edendum id putauit, nec editum uolo, tu me inuito, reclamitanteq; subinuolasti. Vitium non est scribere, quæ scripta non placent, sed emitte: nec fama scribentis agitur in eo quod scribit, sed in eo quod probat: scripsi fateor, non probaui: tu probasti, non scripsisti: tua res agitur, non mea: si fabulam edis

Plauti laus.

uoles

uoles, penes te ius, & potestas eius rei tota esto. Itaque iam nō doleo, mecum bellissimè deciditur. Labor meus est, periculum tuum. Quid si laus aliqua sequatur, utrius futura est? tua qui probaueris, an mea qui condiderim? Dubium non est quin mea: uide quem in locum rationes tuas conieceris: si laudatur, aliud agis: si damnatur, malè agis: si nec recipitur, nec exploditur, nihil agis. Vale. Pridie Nonas Decemb.

HERMOLAUS BARBARVS M. L.

Phosphoro Episcopo Signino S. P. D.

Locum in Plinio de cometis, ubi legitur, O scenis autem moribus &c. ut interpretarer à te rogatus, quia nullam moram dabas tumultuario imperio, subitarius miles parui, & hercle tam inuitus, ut nihil unquam fecerim inuitior. Eram fortè, cum puer tuus affuit, non dico impeditus, sed obrutus negotijs. Nihil minus cogitabam, quam de Plinio, aut etiam Cometa, sed Manlianum erat editum, nec uitari, nec differri poterat quod iubebas. Proinde studium meum fuit, non interpretandi subtilitate, sed obedientia placere. Non probo ex omni parte quod scripsi, alia mihi uenit in mentem expositio. Dixi signa ingenij, eruditionis esse Geminos, & Virginem, aut his similia. Verum id quidem est in se, ut Ptolemæus, & apud nos Manilius, & Maternus docent: sed uerba quæ sequuntur, ad alium sensum me trahunt, ut lectionem eius loci corruptam arbitrer, atque ita restituendam putem. Tibiarum specie arti musice portendere. Obscenis autem moribus in uerendis partibus signorum ingenijs, & eruditioni, si triquetram figuram, quadratam uel paribus angulis ad aliquos perennium stellarum situs edant. & sane uetusti codices non edunt, sed edant habent. Vale.

Locus Plinianus.

HERM

HERMOLAVS BARBARVS F.

Picolomineo, Cardinali Senensi S.

Inrogatus Aristoteles quamobrem argento indignum
 quendam, & improbum donasset, respondit eam se pe-
 cuniam non personæ, sed homini credidisse. Si tu quoq; hoc
 exemplo erga me liberalis esse uoluisti, recte facis, & gra-
 uissimi philosophi consilium autoritate tua redimis ab o-
 mni culpa, si ratus es eum esse me, cuius te memorem esse
 uel absentis oporteret, late falleris. Alioqui nihil miror,
 quandoquidem ex candore tuo metiris alios, & pietas (ut
 Bianti placet) facile decipitur: calliditas, & inuidia circun-
 scribi se non patitur: hallucinatur, & coniuict bonitas,
 præsertim tot præsidij munita, quot in te cernimus. Hæc
 ad animum tuum donantis. Quod uerò ad munus ipsum atti-
 net, scito sacchareas tuas placentas non modò salubres,
 & uoluptarias nobis fuisse, uerum etiam eruditioris cuius-
 dam interpretationis occasionem dedisse, ut uidelicet aut
 ab inuatore Martios panes appellatos dicamus (nam & *Martij panes.*
Martij pastilli.
Martiatum
unguentum.
Mazapanes.
Maza.
Miscella He-
trusca.
Ezechè, id est
excellenciam.

Martios pastillos, & Martiatum unguentum in medici-
 na legimus) aut si hoc parum placet, à maza & pane,
 mazapanes uocatos existimemus. Est autem maza Græcis
 modò panis offa, quæ aut uinum, aut oleum, aut omnino li-
 quidum acceperit: modò panis genus ordeacei: modò libum,
 placenta uel, sed sui atq; certi generis, cuius species Athe-
 neus innumeras ferè commemorat. Quia porrò miscella
 hæc Hetrusca ex amygdalis, saccharo, farina, laticè rosa-
 ceo pretiosissima uidetur, hodie per quandam exochen ma-
 zapanis dicitur, ut Poëta, qui sit Homerus, aut Vergilius.
 Hetruscam dixi, non quòd alibi non pinsatur, fingatur uel,
 sed quòd istic apud uos egregie, præcipua in eò gratia,
 quòd non siccescat, sed diu recens, mollisq; seruetur, nec
 peric

C

Casus Xenocratis.

periculum est ut hesterni, quasi casus Xenocratis oblectat. Nos quidem tecum ista uelut cum magno literarum censore lusitamus, personam depone principis, sume grammatici, qui sis in utroq; summus: quod & reges aliquando factitauerunt. Ego alias, ut nosti, multa de saccharo commentatus sum. Sed dii boni quantum interest, ego saccharum scribo, tu donas! Vale.

HERMOLAUS BARBARVS ORATOR,
patriarcha Aquileiensis clarissimo uiro Antonio Caluo, patricio Veneto s. d.

A Mantiſſimis literis tuis Antoni ſuauiſſime, non reſponſi, quòd propediem ſperabam caſtigatiōni Pliniane extremam manum imponere, ſed creuit opus, & labor, & laboris amor. Quis crederet? nullum utraq; lingua extare autorem, quem ſere non legerim, ut hæc noſtra lucubratiō communiri poſſet, idq; ſpatio non amplius ſemeſtri: quinq; nullia in eo librariōrum errata comperimus, non pridie, ni diuſue tertiuſ, ſed multis retrò ſeculis inolita, & recepta lectoribus. Peruenit quidem res ad umbilicum. Sed nullus tamen dies eſt, quo non aliqua fiat acceſſio. Nunc cum impreſſoribus agitare cœpi lente, de induſtria rem differens, ut diutius in fermento ſit. Nihil time: diligentiam adhibeturum ſumus, qualem in altera editione præterniſſam ſæpe mecum queſtus eſ. Erit autem ordo noſter talis. Verba Pliniij corrupta primo loco ponimus, per ſingula cuiuſq; libri capita. Deinde quemadmodum corrigenda ſunt, adiungimus citatis autoribus, unde id, quod uolumus, facile comprobari poſſit. Idq; præſationibus ſummotis omnibus, & ſine ulla uerborum pompa: ne, quod multi faciunt, dum nimis labores ſuos mirantur, lectorem finis alicuius auidum oratione ambitioſa detineam. Ita deſatigatur animus, antequam paſci

pascitur: & bonæ alioqui res fastidiuntur, antequam dis-
 seuntur. Multo autem plus operis, & laboris adij, quam
 putabam, quod omnium rerum, quæ in cælo & sub cælo
 sunt, gnarum esse oportet, qui Plinium profitetur intelli-
 gere, tanto magis castigare. Nihil uerò me torfit æquè,
 quam situs ipse terrarum. In quam maximè partem negli-
 gentia librariorum carnificinam exercuit. Optavi quidem
 sepe numero, ut optimus uir adesset Antonius Leonardus
 noster, cuius consilio adiutus, & autoritate confirmatus,
 difficultates, & nodos in eo genere inextricabiles non
 tam multiplici negotio soluissem. Mille & quingenta, &
 amplius, in ea tantum parte loca manifestissime de prauata,
 restituimus: ut totidem uulnera sanasse uideamur, imò
 uerò monstra domuisse, minora quidem omnino, sed lon-
 ge plura, quam Hercules. Cur enim tecum non iocer, hoc
 præsertim tempore, quo minuti quidam, & exilis animæ
 philosophi concedendum mihi putant, ut doleam? Alij fe-
 stam frontem parum decere fortuna minus leta prædi-
 cant. Alios nostra lædit, uirique constantia, & hæc natura.
 Multo plus æstuant qui nocent, quam quibus nocetur. At
 ego nihil unquam expertus in me sum hoc animi, quo me
 deus muniuit robore præstantius, nihil iucundius (ut quem-
 admodum alias ad te scripsi) non solum feram modicè,
 quæ patior, uerum etiam multo sæpius fructum, & uolu-
 ptatem ferendo sentiam. Nihil queror, nihil quero, nulli sum
 insensus, accuso neminem: pax, hilaritas, & gratiarum,
 actio uigilantem me solantur, dormientem fouent. Non tam
 composito sunt animo, non dico qui me persequuntur, sed
 quos nemo persequitur. Non ignaua est hæc, aut stupor,
 non item contemptus, aut superbia, sed humanæ sortis ex-
 pensio, & meditatio interitus. Si magna sunt pro quibus

Plinij lectio;

C 2 uita

uita dimicat, parui æstimanda sunt, quia breui duratura: sin parua, nosti quod sequitur. Vale. XIII. Calend. Ianuarias. M. CCCCXCI. Nunc nunc literas alteras accepi tuas, quibus respondebo, cum primum licuerit, quanquam spero fore, ut hæc satisfaciant parte aliqua. Didymus plurimum se tibi commendat.

HERMOLAVS BARBARVS ORATOR,
patriarcha Aquileiensis Antonio Caluo
patritio Veneto s. d.

Quam tibi nouum fuit audire factum me de Pagano seculi, militem CHRISTI, tam mihi uetus est intelligere Caluum meum ex Hermolai sui honore solidam uoluptatem cepisse. Quicquid hoc est, qualiscunq; mihi status obtigit, quacunq; fortuna utor, usurus ue sum, Antoni suauissime, tibi, commodisq; tuis, perinde ac mihi seruit, ac seruiet. Agnosco pietatem tuam erga me, studium, charitatem, fidem, ita plane cerno, ac sentio, ut nihil possim magis. Ago gratias, et referre cogito, cum primum licuerit: studium mihi semper fuit, ut gratus erga omnes essem. Hanc uirtutem cooptatus in sortem domini, augere cogito, non perdere. Tu interea mecum preces ad deum funde, ut hæc dignitas mihi non ad inanem gloriam, quæ mortis est imago, sed ad uitam, salutemq; proficiat, ut et cum Augustino doceamur terrena calcare, et sitire coelestia. Vale. Romæ, octauo Idus Aprilis. M. CCCCXCI.

HERMOLAVS BARBARVS ORATOR,
patriarcha Aquileiensis Antonio Caluo
patritio Veneto s. d.

Antoni uir præstantissime, bono sis animo, qui me ad sacerdotium dormientem, atq; adeo reluctantem uocauit, etiam constantem, et fortem esse uoluit: æquiore animo

mo aduersa hæc fero, quàm secunda illa tuli. Deum iustitiæ
 & innocentie meæ testor, ita sine omni sollicitudine sum,
 ita liber curis, ut ucrear, ne tanta securitas aut temeritatis,
 aut negligentie argumentum sit maleuolis. Misit mihi do-
 minus auxilium de sancto, & de Sion tucbitur me: illi in
 curribus, illi in equis, nos autem in nomine Dei nostri inuo-
 cabimus. Iterum dicam bono sis animo, surreximus, & ere-
 cti sumus. Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis do-
 minus: qui tam multos annos philosophatus sum alijs, cre-
 do fore, ut mihi quoq; philosophari posse uidear. Dices,
 fortis es, quia breui speras futurum, ut tempestas ista tran-
 quilletur, & qui modò te oderunt, ament, & amplectan-
 tur. Nihil hoc cogito, nihil me spes in letiorè exitu collata
 subleuat: non est fortis, qui fortis est spe: fortis est qui præ-
 sentia mala sentit, & perfert, atq; ita perfert, ut etiam si du-
 ratura uiderit, contemnat, in futurum nihil respiciat: alio-
 qui si presentia incommoda expectatione commodorum
 tolerat, compensatio est, non fortitudo: aut si fortitudo, non
 ingenua certè illa: & absoluta, sed mercenaria planè, atque
 mutila. Cùm spem à fortitudine summoueo, non illam spem
 intelligo, de qua dicitur: Bonum est sperare in domino: sed
 illam de qua scribitur: Maledictus homo, qui confidit in
 homine. Tibi porrò, Antoni suauissime, quantum debeam,
 quantum semper debere uelim, ex magnitudine, & puritate
 amoris erga me tui pensa. Literæ tuæ adeò pietatis, & cha-
 ritatis plenæ sunt, ut omnibus quos diligis, & uoluptatem
 in prosperis, & solatium in aduersis afferre possint. Ni-
 colaum Foscarenum non minus mihi, quàm tibi amicissi-
 mum saluta meo nomine. Utinam mihi aliquando liceat,
 ut aliquando licuit, urbanissimis, & festiuissimis alterca-
 tionib

¶ Cre forte
 quis.

tionibus uestris interesse. Valc. Romæ, Idibus April.
M. CCCCXCI.

HERMOLAUS BARBARVS ORATOR,
patriarcha Aquileiensis, Antonio Caluo
patritio Veneto S. D.

Distinuit, & distinet me, quanquam ad umbilicum
perducta serè Pliniana castigatio, quò minus ali-
quid tibi de rebus non dico meis, sed communibus, imò
tuis planè scriberem. Dolore aliquo, aut mœrore id fa-
ctum putent alij. Tu qui me nosti, caue suspiceris. Fortu-
næ ludum uideo, tempestatis uim intelligo, aculeos detra-
hentium considero. Quid dicatur, quid item dici possit,
audio & cogitatione consequor, animaduerto quanta mi-
hi fieret iniuria, nisi fieret à patria, à qua nihil in ciuem
crudeliter, & iniuria factum uideri potest. Non ideo do-
lore careo, quia hæc aut non percipiam, aut parum sen-
tiam. Cognosco Antoni omnia hæc, & quanti sint æsti-
mo fortasse subtilius, quàm ceteri: quia multò sepius in
mentem nostram, quàm aliena ueniunt: utcumq; multa sunt,
quibus efficitur, ut dolore non solum frangi, sed tentari
me non sinam: primum conscientia suscepti, non modò
sine sordibus, sed sine ulla cupiditatis, aut precum suspi-
cione sacerdotij, quàm cunctanter imperium admiserim,
quæ lucta mentis fuerit, quanta cum pudore prælia, Deum
appello, cito, nuncupo cognitorem, testem, iudicem. Quæ
innocentia tantum iudicem non horreat? inuicem quis puer,
quæ scœmina, quod mancipium patrono, & assertore tan-
to formidet? Ego uerò necdum ut dolori latus dem, etiam
letari possum, & debeo, cum Fortuna gloriæ (ut inquit
ille) carnifex tam parcè grassetur, ut multò plus in pa-
tientia sit commodi, quàm in ipso eius uulnere dispendij.

Fortuna gloria
carnifex.

Vide

Vide quantum absim, ut exoptulem, aut uices meas con-
 querar, qui ultro fortunam ipsam defendo. In quonam,
 obsecro, illa mihi leuius obesse potuisset, quam stante Rep.
 superstite familia, incolumi re domestica, ualitudine cor-
 poris, & animi prosperrima, seuisse in particulam honoris
 aduentitij? quid honoris dico, non oneris potius? quod sa-
 ne tantum est, ac tam late patet, ut qui hoc non uidet, aut
 dissimulanter uidet, non possit esse non tardissimus. Nihil
 te fortuna incesso, nihil damno. Si magnam fore mihi cla-
 dem hinc rebare, falleris: si exercere cogitabas, gaudeo:
 si fortitudinem experiri fortasse delitescentem uolebas, ago
 gratias. Nihil est hac uirtute animi præclarius, nihil cre-
 ditius, nulla plus enitet, nulla pacis, & uoluptatis maior
 opifex. Et cum omnia impotenti fortunæ pareant, sola for-
 titudo cominus it obuiam, & innectit fortunæ uincula.
 Sed finge magnum me aliquod, & insigne uulnus accepisse,
 quantum mihi censes extare præsidij, & superesse so-
 latij ex ijs literulis, quas à puero hausi? Quæ mihi sano
 mente, ac corpore tanta posset accidere calamitas, ut stu-
 dia mea mihi excuteret? quibus seruatís, exceptisq; non po-
 test mihi tua uita esse non tranquilla, non iucunda, non splen-
 dida. Literis natus, literis dicatus, sine literis esse non
 possum, sine ijs possum quæ literas impediunt, interpellant,
 submouent. Honores in Rep. gessi multos, & magnos,
 qua fide, qua opinione, qua gratia, non dixerim. Placet
 quidem impendisse annos penitus xii. sed octo Rcip. con-
 tinuos, totum id tamen tempus literis ferè perijt. Appella-
 bant me quidem illæ sarcinæ; id sibi à me identidem iube-
 bant: ego contrà in diem ducere, ac differre, non quidem
 honorum, & magistratuum dulcedine: sed ut patri, fratri-
 bus, & amicis obsequerer, qui meam operam in Rep. profi-
 turant

turam putabant, ipse non uidebam. Cùm ergo toties com-
 monitus professionis, & uoti postliminio reuerti nollem,
 aut non possem, retractus sum à fuga ui, nec unde ea mi-
 hi sit illata uideo, præterquam à literis: quæ sibi me iam cor-
 nua erigentem, & excubantem libertati, uindicare uoluer-
 unt in seruitutem, excogitata ratione, ut otium non sine
 dignitate consecutus à negotijs publicis excluderer. Hæc
 sunt illæ mæx, quas multi sic appellant, ærumnæ: hæc illa
 clades, illa calamitas, qua me pleriq; profligatum, & con-
 sternatum putant: hæc illa fortunæ scilicet acerbitas, cui me
 passim imparem fore amici timent, inimici prædicant. O fe-
 lix calamitas, quæ literas mihi, & me literis, imò ipsum mi-
 hi me restituit: ò beata clades, quæ meam mihi pacem red-
 didit: ò candida tempestas, quæ mihi securitatem peperit:
 ò dulcis acerbitas, quæ mihi in suauissimum portum è longa
 iactatione, ne dicam naufragio reduxit. Si tranquillitas
 queritur, parabant literæ: si gloria, literæ: si cætera, quæ
 partim suppetunt iam, partim contemno, literæ. Viuens ex-
 perior tam modica in me doctrina, quantum uiri literati
 sperare possent in morte: si qua nomen nostrum uoluntate
 Dei fungitur, nemo id legationibus, aut magistratibus, quos
 gessi, acceptum refert, sed literis, multò plures Hermo-
 laum, quam candidatum me diligunt. Falluntur quidem for-
 tasse illi, sed ita est. Honores in Repub. soli mirantur mu-
 nicipes, literarum decus æmulatur orbis. Vale. Quintilia-
 num à te patri restitutum sciebam, quanquàm non resti-
 tuit, qui suum restituit: etenim tua esse uolo mea omnia.
 Romæ, x i. Calend. Augusti. M. CCCCXCI.

HERMOLAVS BARBARVS PA-
 triarcha Antonio Caluo s.

Lit

Literas tuas, quibus dolorem nostrum ex Zacharie patris obitu uehementem, atq; iustum lenire uoluisti, gratissimas habuimus. Non ibitur inficias tibi præsertim Antoni amicorum fidissime, durum id nobis, & perquam triste nuntium fuisse. Quid enim obsecro magis alieno tempore aut illi, aut mihi poterat contingere? Atq; ut alia prætercã, quæ tibi æquæ ac mihi sunt cognita, utrum ei molestius fuisse putas, quòd decederet, an quòd absente me decederet? Nosti quo affectu erat in me, quàm non cõmuni, & promiscuo, sed ultra quàm patres solent. Compertum, & exploratum habeo, si fuit ei graue mori, non propter se, sed propter me tantum fuisse. Angebat & illud eum, certò scio, quòd nesciebat quàm æquo animo tantam cladem meam laturus essem: & qui securus ibat ad mortem, erat de meo tantum dolore sollicitus: qui si affuissem, & robur illud nostrũ, quo me non uirtus, non doctrina, non usus rerum aliquis, sed solus deus sepsit, uidere potuisset, nihil dubito, quin si non alacriter, certè nullo dolore abiturus fuerit è uita. Quanquàm ut ex literis tuis, & aliorum intelligo, ea fuit hominis in adcunda morte constantia, ut non dico animi consternati, sed ne morroris quidẽ tantilli signa prætulerit, usq; adeò semper intrepidus, ut in domum aliquam è domo, non è uita migrare uideretur. Triduum continuum de Deo, de religione, de animorum immortalitate, uel d'fferentes audiret, uel ipse d'ffereret. Sacramẽta illa extrema, quæ nemo nõ reformidat, & quorũ ægroti ferè à necessarijs serò, & cunctãter interpellari solent, non modò non refugeret, sed prior, & ultro deposceret. Sensus omnes mentis, & corporis, quibus pauci eum mortales uincebant, non solum integros, uerumetiam longè subtiliores, quàm prius unquam ad extremum usq; ostenderet: demum ecunculas duas, alteram Christi, alteram uirginis

Ecunculas, id est, imagines paruas.

nis in sinum manu sua compositas, & ad pectus applicitas, arctissime complexus, deosculatusq; halaret animam. Hoc genus non dico mortis, sed gloriosæ mortis, imò uerò salutis, & melioris uitæ, quantas uires habeat ad temperandum dolorem, explicari satis non potest. Accedit quòd septuagesimum ingressus annum, quandiu in familia nostra uixit nemo, quòd functus omnibus honoribus, quòd Rep. incolumi, quòd liberis honesto loco positus, incredibili desiderio, & amore ciuitatis excessit. Frequentia funeris tanta (ut audio) quanta in ciue nunquam. Reliquum est, ut fratres tibi meos commendem, & quando mecum esse non potes, illos mihi, non modò, ut consolator sedulitate, sed ut pater amore prosequaris. Vale. Romæ, Idib. Decemb. M. CCCCXCII.

HERMOLAVS BARB. PATRIARCHA
Aquil. M. L. Phosphoro Pontifici
Signino s. d.

PUt abam Signina tantum uilla, atq; pyra celebrari, sed uideo & Signinis epistolis suum decus esse. Placent mihi tua semper omnia, sed quæ cum pyris proximè scripsisti, mirifice probauimus, adeò ut præ illis pyra, quæ alioqui præstantissima fuere, sorduerint. Interpretationem tuam de Gellio ita plane sequor, ut nihil magis possim: delector uerò maxime, quòd Plinium à nobis iure laudatum censeas, quòd sunt nonnulli, qui siue quòd libros eius non intelligunt, siue quòd præposteris imbuti sunt literis, iniquo animo ferant tantum uni uiro tribui, quantum ipsi perspicere, & assequi coniectura non possunt. Ita est, idemq; semper fuit: Damnat quisq; quod ignorat. Dolemus ferè in eo quentquam uideri sapientem, in quo ipsi nullo modo sapientes esse possumus. Nec est hoc uulgi modò uitium: magna quoq; ingenia plerunq; implicat. Obrepat hæc multis, hæretq; labes

bes alio
uelint: b
test. Ita
dicium c
tient, qu
tur. Hui
plicibus
strina c
tutes ex
tem non
dere, no
rint, qua
tur hom
dici, qua
tum leg
& (ut C
certa pr
iudiciu
goricor
illa est,
mine ce
glorian
literato
nicndo,
uersos r
la est. se
bit) imp
miseros
lui, sed
nomini
minore

bes alioqui honesta specie, quasi quod sentiant, liberè loqui
 uelint: bene autem sentire, cuius quisq; ignarus sit, non po-
 test. Ita fit, ut qui se ipsi nosse debuerant, & suspendere iu-
 dicium de aliena professione, petulanter & temere pronun-
 tiant, quodq; sequens est, maxime rideantur, & suggillen-
 tur. Huic pesti contraria uirtus est candor, qui bonis, & sim-
 plicibus ingenijs, etiam si non summa illa, & eminenti do-
 ctrina cultis adesse solet, sua uitia cognoscere, alienas uir-
 tutes extollere, quæ sciunt ipsi parua ducere, quæ alij sal-
 tem non contemnere, uires suas ex alienis laboribus expen-
 dere, non ex suis alienas æstimare: quid suo seculo profecer-
 rint, quanti sit, quòd sunt, quòd spirant, quòd in cœtu uersan-
 tur hominum, quântum operæ literis impenderint, quantum
 dici, quantû noctis in iocos, in nihil res absumpserint, quan-
 tum legerint, quàm multa non legerint. Faciunt hoc alba,
 & (ut Græci dicunt) bene nata ingenia: quorum summa, &
 certa proprietas est nunquam docere, doceri semper uelle,
 iudicium odisse, amare silentium: quibus duobus tota Pytha-
 goricorum, & Academicorum continetur præceptio. Hæc
 illa est, aut non magnopere dissimilis, uirtus, humilitatis no-
 mine celebrata Christianis: quæ ut ad salutem, æternitatisq;
 gloriam certissima est uia, sic in omni uita homini, præcipuè
 literato, necessaria comes est, sine qua nec dociles in inue-
 niendo, nec prudentes in iudicando futuri sumus. Sed trans-
 uersos rapit Audacia, & Superbia. Imperitia sua cuiq; ma-
 la est, sed ignorata pestis. Initium sapientiæ (ut Plato scri-
 bit) imperitiæ suæ agnitio: neglectum hoc confidentes, &
 miseros facit. Euectus sum, non dico inuectus, ultra quàm uo-
 lui, sed nunquam satis est arrogantiam incesse: alioqui si
 nominibus parcas, nulli hominum generi conuicia periculo
 minore facimus, quòd nunquam de se dictum putant, qui
 omnia

Candor.
 Candidi offi-
 cium.

Humilitas.

Audacia.
 Superbia.
 Imperitia.

omnia sibi tribuunt. Castigatio Pliniana, quando ita uis, imò iubet, urges, increpitas, exhibit quocunq; alite. Mirum dictu, quantum doctis uiris improbari hæc nostra cupiam, ut mihi, quod alijs quoq; pluribus eueniat, non fuisse isthæc errata, sed parum intellecta, quæ mihi errata uideantur. Nam indocti nostra recipiant, an reiiciant, parum interest: ab ijs enim laudari etiam laudanda, laus non est. Hunc mihi stomachum uel autoritas tua, uel Signina certe pyra faciūt. Vale. VI. Calend. Nouemb. M. CCCCXCII.

HERMOLAVS BARBARVS
Patriarcha Aquileiensis Pico
Mirandulæ suo

S. D.

Saluus sis. Accepi literas tuas, quibus magnopere letari te scribis, quòd Plinianam castigationem susceperim. Iactare me hoc opus Naturalis historię nobilissimum, & sine dubio cœleste, in quo uno barbari, & Græci nobis inuidere possunt, minus auidè à ueteribus exceptum fuisse, serò in manus haberi, parcissimè legi cœptum. Respōdeo uerum esse. Ita prædicare soleo, eiusq; rei argumēta duo sunt. Primum, quòd eum paucissimi citant, idq; in leuissimis serè causis, aliqui etiam coarguunt. Gellius dum malignè laudat, in ordinem quoq; redigit. Macrobius post Q. Fabium miratur quidem eum, sed si legisset, cœnas suas fortasse lautiores fecisset, nec aliqua parum uera in secundas, & arborarium suum contulisset. Hieronymum aliquantò plus studiosum eius hominis fuisse conspicio. Nam Scriuius Grammaticus uidetur eum non gustare: sed olfacere, imò quasi canis Aegyptius currendo lambere. Alterum indicium, quòd nullus serè liber maioribus, & pluribus non dico uitijs, sed portentis scatet, nempe quia diu iacuit infrequens,

¶

et cunctanter aditus. Sunt libri eodē quo arua fato, si negli-
 gantur, sentes alunt, et monstra, quibus tollendis non unus
 Hercules sit satis. Dixi rem, nunc causam eius accipe. Duo
 sunt propter quæ ad novos libros concursus fiat, res et
 uerba: utroque ueteres affluebant, nobis emendicanda sunt
 turpissimè uel minimè: illis Romanæ lingue decus stabat, no-
 bis concidit. Latinus illis sermo quasi uerna erat, no-
 bis alienus, externus, uenalius. Illis utraq; lingua suppe-
 tebant autores, à quibus omnia ea tanquam à fontibus hau-
 riri non solum facultas, sed uoluptas erat. Vnde isthæc
 præsidia nobis? unde uini latices? unde auxiliares illæ co-
 piæ? in tanta librorum non iactura, sed naufragio, non cla-
 de, sed interitu, non sumus omnino Dijs odiosi, quando su-
 perstes est Plinius, sustentat ille nos utcūq; nutilus, decurta-
 tus, lacer. Nisi extaret, actū esset, tunderemus aquā omnes:
 si eadem quæ ceteros admisset nobis eum calamitas, profli-
 gata spes omnis esset Latine rei constituendæ. Nunc eo du-
 ce, quanquam semianimi, et exanguis uiuimus: et nisi ipse
 mihi blandior, uidetur in dies proficere, habetur in mani-
 bus, celebratur, colitur. Ad eum omnia ferè scripta, et dicta
 relegamus. Censetur indoctus, qui Plinium non legit: indo-
 ctior, qui lectum contemnit: indoctissimus, cui non sapit.
 Debet ætati nostræ plus, quam suæ Plinius: sed nos ei magis,
 qui per illum maxime subsistimus. Alij rem Latinam iuue-
 runt, ille ipse nobis est Latium. Tria millia, et quingenta
 errata in eo, necdum toto comperi, et quantum in me fuit,
 restitui: edenda primo quoque tempore, si amici probaue-
 rint. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS

Paulo Cortesio

S. D.

Peric

Periculosius mihi est ista, quæ postulas, decernere, quam laboriosius. Sunt enim talia, in quibus diu hæsitauerim: utcumq; tibi nec possum negare, nec debeo, alioqui si tua causa periculum adicero, minus dolebit. Dicam igitur quod sentio Sturionem Græci modò appellunt hyscam, siue hyscam, id nomen porcum significat. De lampreda non constat, ipse tamen Lampetras dici crediderim fontanas tincas, & uulgò nominatas lampetras, quasi à lambendis petris. Sunt qui à fulgore lampyndas uocent eas, sed autorem nullum habent. De trutta non uideo, quid sit, nisi troctam quis uocet. Ita enim piscem nominat Ambrosius in Hexamero, itemq; Aelianus, sed inter marinos. Vale.

Sturio.

Lampetra.

Tince.

Lampynda.

Trutta.

HERMOLAVS BARBARVS

Ioanni Pico Mirandulæ

S. D.

TV uerò Pice adeò nihil mihi debes, aut silentij, aut officij alicuius erga te mei nomine, ut mihi literæ tuæ magno etiam rubori fuerint, qui negligentiam meam pro tua deprecaris apud me, cum utrūq; à nobis apud te prius quacumq; mercede redimi debuerit. Hæc ingenij tui bonitas, candor, æquitas. Agnoscis alienam culpam, cum aut uitare, aut partiri certe possis, in mutuo crimine sollicitus es, qui & anticategoria, & causa etiam meliore securus esse poteras: aut reus est uterq; aut non tu. Alioqui iam quod ad te attinet, purgasti. Reliquum est, ut & ipse satisfaciam. Sed quid à me ad te potissimum scribi potest? Inhortabor ut literas amare pergas, in quibus es enuntiatissimus? Monebo ut uirtuti, & bonis moribus dedare, in quibus tantum proficisti, ut difficile cognitu sit, utri Philosophiæ parti maiorem operam impenderis, ei quæ spectatiuas, & instrumenta continet, an ei quæ dogmaticen, paræneticenq; comple-

tit

Etitur? Ommino summum, & humano captu maius est, quod
 tu aut genio, aut certè opifici tuo debes, tam tenera etate
 consecutus, quod extrema senectute impudentissimū opta-
 re. Non sunt hæc Pice tua, naturæ sunt, Dei sunt: quanquam
 si aliquid tuum est, hæc maximè tua sunt. Vide quantum mi-
 nus tua dici possunt, nobilitas fortunæ, ualetudo forma, qui-
 bus bonis tam nulli cedis, quàm nec illis, quæ magis tua
 sunt. Huc te hortor conuerte, hoc diu, & noctu uolue,
 quantum nomen ei sis, qui te usque ad eò ditauit, ut nec
 soluendo, nec expunctando sis unquam futurus, quæ pos-
 sides. Cogita quantum possit, qui te ista posse uoluit: quan-
 tum amet, qui te de tam multis millibus sibi legit, qui se-
 nes puer ferè uinceres: quicq; nondum ephebus, erudito-
 rum hominum coronas in admirationes doctrinæ tuæ uer-
 teres. Nisi hoc uides, nisi æstimas, iam nunc affirmo tibi,
 & libera uoce prædico, te non tantum esse, quantum es.
 Immensum, & infinitum est quod mihi de te pridem spo-
 pondi, & spondeo: sed opinionem præsumptam nec oratio,
 nec prædicatio consequitur. Facio ego ut solent, qui quan-
 tò plus aliquem mirantur, & explicare uolunt quod sen-
 tiunt, eò minus id assequuntur quod uolunt: ut quanquam
 magnum aliquid animo concipiunt, uerba tamen desint,
 & moliri potius quàm dicere potuisse uideantur. Proinde
 tu ne hæc ausculta, quæ nunc describo, forasq; promo, sed
 illa potius intellige, quæ intus de te solus, & tacitus lo-
 quor, tantò hercule maiora, quantum cogitatio sermone
 hoc est. Marsilium saluta, & Saluiatum tuum. De Poli-
 tiano nihil opus est labores, qui breui (ut audio) mecum
 erit, quo nihil mihi poterat in hac legatione tota iucun-
 dius accidere. Bibliothecam istic in dies maiorem, & or-
 natiorē instrui tam gaudeo, ut nihil supra. Debent Flo-
 rent

rentinis literæ, & inter Florentinos Medicibus, & inter Medices Laurentio, qui gentilitium hoc familiæ suæ decus non minori cura fouet, quam Rempublicam, cuius administrandæ, constituendæq; ius habet. Vale. Mediolani, Cal. Ian. M. CCCCLXXVII.

HERMOLAVS BARBARVS

Roberto Saluiato S. D.

Falleris Saluiate, siquid aliud præter occupationes meas suspicaris fuisse, quam obrem tibi nondum responderim. Vulgaris hæc, & iactata silentij redemptio, sed me hercule tam uera, ut nisi tu eam probes, de meo in te amore, fide studio male meritis esse uidearis. Gratiſsimæ mihi semper literæ tuæ omnes, sed ille supra modum, in quibus Mirandulani mei nomen, atq; mentio: nihil est eo uno minus in literis, nemo quem laudari, ornari, in coelum tolli malim, nemo à cuius predicatione digredi minus possim: in quo sum fortasse, nulli tamen esse uideor, intemperans: tam multa in eo laus, tam nulla fini, ut iam & ambitioni, & assentationi locus desit. Apologiam eius legi, & in ea me. Quid ille mihi tantum tribuit, tam parum merenti? cur ordinario testi, ne dicam gregario, tam honorifica præfatione denuntiat, illo præsertim opere, quo nihil subtilius, uehementius, acutius? de quo tamen satius est iudiciū meum differam tantisper, dum plane totum perlego. Quoniam autem rescire cupis quid agam: ecquid aliud possum dicere, quam studeo? Publica quidem curatio, nonnihil instantiæ illi meæ detrahit, imò studijs non instantiæ: insto enim acrius, & pensum exigo acerbius: quod mihi uis maior abstulit, assiduitate sarcio: quanto mihi negotiorum plus accessit, tanto auiditatis, & alacritatis plus incussit. Itaq; ferias illas omnes, quas ualetudini priuatus homo dabam

in

in publica distribuo: ita quod mihi ex una causa deperit, ac decidit, alia ratione corrogo. Credo aliàs ad te scripsisse, aut dixisse tibi, qui ex me audierint, instrumentum Aristotelis, ita enim logicen Peripatetici ferè appellant, itemq; libros octo de auscultatione physica, & treis eius rhetoricos in Latinum à me pridem conuersos esse. Dioscorides iam perfectus est, manus ei nunc à me summa imponitur, parata filiae dos est, propediem locabitur. Tum leuatus onere Aristotelem aggrediar totus totum, qui nisi aliò me deus auocet, ab Dioscoridis editione biennio ferè prodibit, absolutus utiq; in logicis, & cum eo commentarij, quos in posteriores analyticos iam perfecimus. Post emissa hæc inibo naturalia, & diuina, item rhetorica, & poetica, partim commentationibus, partim annotationibus, omnia eius philosophi uolumina pro uirili mea instruens. Sunt enim & in problematis, & in animalium historijs nonnulla, quæ claritatem, lucemq; desyderant, ea cursim, & breuis annotationi lumine præterfluam: paratus nihil præterea nouum aggredi tota uita. Etenim comprimenda mihi est auuiditas, imò improbitas hæc ingenij, ne dum restibile, ac fertile haberi se uult, idem operosum, & ambiciosum esse uideatur: cottidie uerius experior, quàm dici solet, paria esse amplecti omnia, & nihil. Vale. Mediolani, xii. Calend. Nouembres. M. CCCCLXXXVIII.

HERMOLAVS BARBARVS

Ioanni Pico Mirandulæ s. d.

Hexameron tuum nudius tertius ad nos Saluiati opera delatum, ita auide legi, ut prima statim die, nec tota, sine interspiratione totum hauserim. Tria me in eo mirificè delectant. Primum, quòd oratio tua docet, & monet, id quod & in sacris literis ueteres theologos, & in

D phi

philosophia etiam naturali Pythagoricos, & Platonicos obseruasse constat, recentioribus in docendo tantum sudantibus. Alterum, quod in tanta rerum copia, & impunitate diripiendi, tam castas, & innocentes manus habes, ut in hoc scribendi genere teipsum, non alium sequutus esse uideare: atq; hoc iam nec cum ueteribus, nec cum neotericis commune, sed tibi peculiare, atq; tuum est. In quo quidem (sensum tibi meum aperiam) ita sum affectus, ut quoniam hæc priores illi non dixerunt, quæ tu dixisti, nihil ferè dixisse mihi uideantur. Tertium, quod uideo te non tam Aristotelis, quàm Platonis, & sectarum eius sacris initiatum, plenos inde haustus in hanc lucubrationem contulisse. Omitto quàm multa ex Plotino egregia, quàm cursim, & eleganter attigeris, ut quicquid fere quatuor eius & quinquaginta uolumina in sex nouenarios à Porphyrio digesta continent, non plus legisse, quàm edidisse uidearis. Nec illud præterire possum, quod inter nouos, et ueteres theologos ita medium te geris, ut nec illorum simplicem maiestatem oderis, nec horum ambitiosa subtilitate rapiaris. Ita fit, ut dum alteros potes, utriusq; generis optima decerpseris, id quod in ipsa quoq; Dauidici poëmatis enarratione facturum te speramus. Vale. Venetijs, Pridie Nonas Septembres. M.CCCXCIX.

HERMOLAVS BARBARVS

Ioanni Pico Mirandulæ s. D.

Salue humanissime Mirandula. Ego uerò de te tam libenter ubiq; prædico, ut nihil maiore uoluptate faciam: non solum quia nihil (ut inquit Plato) iucundius auditur, quàm ueritas, sed etiam quia (ut Polemo inquit) multò est dicere, quàm audire uera iucundius. Accedit quòd labore nullo (ut est apud Aeschylum, Menandrum, & Euripidem

Veritatem laudat.

dem) sepe etiam non quaesita ueritas prodit, inuitissimo etiam plerumq; homini exprimitur, nullis quaestionibus, sed sua tantum ui. Haec est tyrannis illa, quam tu candorem tuum sequutus, humanitatem, & bonitatem interpretaris. Et hercule tu iam tantus es, ut qui te non laudat, iudicio, & estimationi suae detrahat. Rem suam agunt, rationibus suis consulunt, suam famam redimunt, qui fauent, & cupiunt tuae. Multa sunt in diario tuo nomina, quae tu nescis, tibi creditores tui debent. Multi consilium Prodicti sequuntur, dant, ut accipiant, manus manum scabit, ut Epicharmus recinit: quanto sane creditoribus, id est, laudatoribus tuis minus debes, tanto plus tibi, qui eos uelint, nolint, creditores facis tuos. O inauditum genus aeris alieni, creditores esse, non esse debitorem. Sed occupator sum, quam ut tecum diutius lustrare possim. At tu quam solutus es, diu boni, ut quenquam patiare feriantem. Haecenus obsecro me tuleris: longiorem iocum aliquem ut admittas non postulo, oscitatu uinculam breuem postulo. Vale cum Politiano meo. Romae, Idibus Augusti. M. CCCXC.

HERMOLAVS BARBARVS

Orator Venetus, patriarcha Aquileien-
sis Ioanni Pico s. d.

Bene est, bene conuenit, qui multum amas, multum ut mihi pontificatum Aquileiensem congratularis, multo etiam maiora mihi tribuas, & omneris, quam aut possim optare, si sum cupidissimus: aut promereri, si modestissimus. Scio pietatem tuam erga me, uideo quanti me facias, agnosco uim amoris tui, nihil habeo compertius. Utinam aliquando sit, ut mihi tecum uiuere, de natura, de deo, de sanctis moribus philosophari liceat. Quantum hoc cupiam, quantam secundis meis rebus accessionis factum iri iudi-

D 2 cem,

cem, si hoc eueniat, nec possum exprimere, nec si possum, hoc utiq; loco uelim. Obsecro, si me unquam beneuolentia tua dignum existimasti, eodem numero, & loco etiam meliore, si fieri potest, apud te censear Hermolaus, & sacerdos: ut quem paganum seculi dilexeris, militem CHRISTI factum arctius colas, & chariorem habeas. Ego te, & clarissimas uirtutes tuas tam possum non predicare, non admirari, non tollere, quam tu non augere. Si assentior, aut mentior, tibi, hoc est, doctis omnibus sim contemptui. Tenuit me pridem super te, rebusq; tuis nunc stupor, & ectasis scientiæ. Patienter hæc leges, nec exaltatum erit cor tuum, nec elatos habebis oculos. Cur enim tibi placeas: qui noueris hæc bona, quæ possides, non tua, nec de peculio tuo esse, sed profectitia, & dominica? Ignosce, rapuit, & euexit me transfuersum ueritatis Aquilo, & charitatis Fauonius. Vale. Romæ, pridie Cal. April. M. CCCXCXI.

HERMOLAUS BARBARVS

Georgio Merulæ s. d.

Librorum editio.

Plato in diuina illa sua institutione de legibus, inter prima commemorat in omni Repub. præscribi, caucriq; oportere, ne cui liceat, quæ composuerit, aut priuatim ostendere, aut in usum publicum edere, antequam ea constituti super id iudices uiderint, nec damnarint. Utinam hodieq; haberetur hæc lex, Merula uir doctissime: neque enim tam multi scriberent, neque tam pauci bonas literas discerent. Nunc & copia malorum librorum ofundimur, & omnis eminentissimis autoribus, plebeios, & minutulos consecramur. Et quod calamitosissimum est, peritii iuxta, imperitiiq; de studijs impune, ac promiscue iudicant. Ex hoc fonte persuasio illa exitialis, & monstrosa

strosa manauit, philosophos, iureconsultosq; non posse
 eosdem esse, & eloquentes. Quam sententiam quia mul-
 tis locis tum sando coram, tum scribendo taxauimus, non
 dubito quin odia, & offensionem multorum incurrerim,
 aut, quod tibi frequens prouerbum est, irritauerim cra-
 brones. Sed quando militia huius sacramentum adijmus,
 capitale est decedere presidio. Equidem statui, modò in
 me aliquid facultatis sit, non rixando, iurgando'ue, sed
 scribendo, interpretandoq; probare causam meam uiris
 doctis: ut ipsa mihi res testimonium afferat, nullam esse
 omnino materiam, quæ genus illud dicendi pressum, ac flo-
 ridum æque recipiat, atq; historiam naturæ. Non eam mo-
 dò, quæ rationes eius particulares, & sensiles continet
 (nam hoc Plinius Secundus extra omnem controuersiam
 constituit) sed eam quoq; in qua uniuersales, & spectati-
 uæ queruntur. Quod genus in Themistio primus ego at-
 tigiisse, quod sciam, credo. Hoc meum propositum, rogo te
 Merula, quibuscunq; potes rationibus prouche. Esto mihi
 non defensor adeò, sed adiutor, & censor. Quoniam uerò
 negari non potest incidere in philosophia locos, quibus
 explicandis fingere, ac nouare quedam necesse sit: idq;
 & M. Tullius, & omnes ueteres concedunt, modò id no-
 bis cum præfatione quadam, ceu præstito honore aga-
 tur: aut, ut ille ait, modò quæ ita nouis nominibus nota-
 mus, Latina moneta uideantur percussa: in hoc te æquis-
 simum habere uelim æstimatorem, & iudicem, ut si qua in li-
 bris ijs inueneris aut omnino factitia, aut licenter, ne dicam
 immodicè, ac duriter translata, aut per abusionem auda-
 culè transposita, aut imitatione aliqua fortiter affirmata,
 culpam tu nobis hanc totam præstes, atq; condones. Nec
 tamen multa te, ut arbitror, offendent. Decem summum,

D 3 aut

aut circiter uerba opere toto comperies, quæ arrepta de foro dici non possint, atq; horum etiamnum aliqua iam Latinis auribus trita desumpsimus, aliqua ipsi peperimus. Cætera non abhorrent ab usu uel doctorum. Sed explicare non possum, quàm mihi hæc, quæ scripsi, non satisfaciunt. Non quòd melius potuerim tum, cum illa scribebam, sed quòd nunc si mihi eadem exigenda stylo essent, infinitum, quàm uideantur mihi posse & commodius, & locupletius dici. Nec mihi aliquis illud obijciat, cum te excusaris, Barbare quid loqueris? Non enim ad id ualere hoc, quod modò dixi, uolo, quo qui perfrixisse se queruntur, sed ut declarem me in illa heresi constantius perstare, ut putem ferè facillimum esse philosophiam Latinis literis mandari: quandoquidem illa ipsa minus Latina, quæ aut quòd in rariore sunt usu, aut quòd priuata, & sua philosophis sunt, quæ sita uenia dicere necesse habuimus, nihilominus arbitramur posse illustrius, & elegantius nominari. Alioqui ego ea non proinde signanda esse, recipiendaq; censeo, sed tantisper dum aptiora aut inuenio, aut ab alijs doceor, tanquam precario ijs utemur. Dicauimus porrò tibi libros Themistij de ingenio anime, utranque ob causam, & ut argumento hoc utcunque scires te à nobis amari, coliq; & ut agnoscens in nobis impetus aliquos, bonæ frugis indices, pro tua bonitate, humanitateq; quibuscumq; rebus posses, faucres. Vale. Venetijs, M. CCCCLXXX.

HERMOLAVS BARBARVS

Petro Caræ Iureconsulto, & oratori
facundissimo s. d.

DVxit uxorem clarus bello, & pace uir Triuulcius
Neapolitanam prænobili familia. Inuitatus sum ad
coti

eonuiuium, imò ad pontificiam, & ad ipalè coenam. At ego
 ad epulas primas satur. spectator potius quàm conuiua fui.
 Credo gratum fore uel tibi, uel posteris, si fercula quàm
 breuissimè descripsero: non ut Macrobius apud nostros,
 nec ut apud Græcos Athenæus iustis uoluminibus, sed ut
 occupatus homo, & ad epistolæ mensurâ. Primum, aqua Conuiuij des-
 manibus data, non ut apud nos stantibus, sed accumbenti- scriptio.
 bus, utique rosacea. Tum illati pugillares ex nucleis pi-
 neis, & saccharo pastilli. Item placentæ nucleis amygda-
 lis, & saccharo confectæ, quos uulgò Martios panes uo-
 camus. Secundum fertum, altiles asparagi. Tertium, pulpu-
 le, ita enim popinæ appellant, & iecuscula. Quartum
 caro dorcadis tosta. Quintum, capitula iunicum, utulo-
 rum uel, una cum pellibus elixa. Sextum, capi, gallinarum,
 columborumq; pulli, bubuleis comitati linguis, & petaso-
 nibus, ac summe, omnibus elixis, addito Lymoniæ pul-
 tario, sic enim cupediarij Mediolanenses uocant, quam
 nostri sermiacam. Septimum, hædus integer tostus, in sin-
 gulas singuli capidas, cum iure, quod ex amaris cerasis,
 siue, ut quidam malunt appellare, lauro cerasis, condimen-
 ti uice fungitur. Octauum, turtures, perdices, phasiani,
 coturnices, turdi, ficcedula: & omnino plurimi generis
 auitia, molliter, & studiosè tosta. Colymbades oliuæ con-
 dimenti loco appositæ. Nonum, gallus gallinaceus, sac-
 charo incoctus, & aspergine rosacea madefactus, sin-
 gulis conuiuiis singuli patinis argenteis, ut & cætera
 quoque uascula. Decimum, porcellus integer tostus, in sin-
 gula singuli crateria iusculento quodam liquore perfusi.
 Undecimum, pauu tosti, pro condimento leucopheon ius,
 imò ferrugineum è iocinoribus pistis, & aromate pre-
 ciosi generis, ad portionem, & symmetriam additum.

D 4 His

Hispani appellant. Duodecimum, totius orbis ex ovo, lacte, salvia, polline sacchareo, saluiatum uocamus. Tertiumdecimum, struthæa cotonea ex saccharo. Quartumdecimum, carduus, pinea, icolymon, siue cynaram potius appellare conuenit. Quintumdecimum, à lotis manibus bellaria, & tragemata omnis generis saccharea. Inducti mox histriones, pantomimi, petauristæ, aretalogi, funambuli, choraulæ, citharædi. Singulis porro ferculis præibant facces, atque tubæ: sub facibus inclusa caueis altilia, quadrupedes, auiculæ, omnia uiuentia generis eius uidelicet, cuius ea quæ magistri, & strutores coctæ mensis inferebant: mensæ per atrium abacis singulæ singulis dispositæ, sed & priui priuis ministri. Ante omnia silentium, quale ne Pythagorici quidem seruare potuissent. Vale. Mediolani, Idibus Maijs, M. CCCCLXXVIII.

Ἐρμόλαος ὁ Βάρβαρος Ἰσθίνω τῷ Δεκαδύῳ
εὖ πράττειν.

ΚΑΙ πολλὰ φιλῶν, καὶ διὰ τὴν φιλίας ἀρετῶν, ἀξίως
ἀντιφιλεῖσθαι πέφυκας, ἄλλωστε καὶ ἀπαιτῶν ἴστο
μεγάλη τῆσδε δὴ. ἐγὼ δὲ πρῶτον μὲν, τοὺς παρ' ὑμῶν
ἐτωάνης καὶ πολλὰ μίσης καὶ πλείους τῶν προσηκόντων
ἐπίσταμαι. ὁμως συγγνώμη σοι τὸ πρῶτον ἐπιτέλλω
ἀπὸ φειδῶς ἀρχομένη. αἴτιος γὰρ τούτου, σαφῶς οἶδα ὅτι
σὺ κατέστηκας, ἀλλ' ἐκείνῳ, ὃ τῷ λόγῳ πεισθεῖς, σαυτοῦ
τ' ἐλαθες τοὺς τῶν ἐγκωμίων νόμους ὑπερβάς, καὶ τὴν περὶ
ἐμῶν ἀνδρῶς ἐδέξω γνώμην οὐκ ἀληθῆ. μάλλον δὲ καὶ
παρελήλυθας πληρὸν οὐκ ἀκωρ γέ σὺ. πῶς γὰρ ἀπιστεῖν οὐκ
ἔδει τῷ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἐς ἡμᾶς ἀδουτι. καὶ μὴ με-
λαγχολᾶν ἠγαῖσθαι τὸν δειγνόμενον; ἐπίσθηται περὶ φί-
λος Ἀνδρῆος, ἐπίσθηται. μαρτυρήσει περὶ τούτων ὡς ἀγαθῆ,
εἰ καὶ

ἢ καὶ συμβῆας τοῖς ὄρκοις καὶ θεῶν ἐνώμοτος Ἐγγίης οὐθὲρ,
 τῆτε ἄλλη γενναῖα ἔωρ, καὶ τῆς ψεύδου φειδόμενος,
 τῆτε ἀκαδελφῆς καὶ πανταχῶς σαθρὸς φανήσεται. χάριτας
 μὲν οὐκ αὐτῷ πολλὰς ὀφείλω οἶδαι, ὅτι, μετ' εὐφημί-
 ας αἰεὶ μνημονεύωμ διατελεῖ. σκοπέτω δ' ὅμως τὸ εὐε-
 πίθειον ἐκείνο. ἀινούμενοι γάρ, φησιν, οἱ ἀγαθοί, τῶ πορ' ἵνα
 μισοῖσι τοὺς ἀινούντας, ἔαρ ἀινῶσ' ἄγαμ. ἔγω. ὁ μέντοι λέ-
 γεις σὺ, ἐπισθὲν ἔωρ τοῦ διαστήματος πολλῶ κενώλυσαι καὶ
 γνωρίζειμ ἡμᾶς, καὶ ἡμῖν γενναῖα γνώριμος, χρῆσθαι δ' αἶμ σε
 τῷ δευτέρῳ, δηλονότι τῷ γράφειμ ἐπιτολάς. ποῖα τοῦτο
 παρακαλῶ σε ποθεινότατέ μοι Ἰχθίνε, συνεχῶς. καὶ τοῦ
 πνεύματος ἀμαρτῶν, φασίμ, ἐπὶ τὰς κόπας χῶρει. ἐμὲ δ',
 τῆτε ἄλλη πάση προθυμίᾳ καὶ τῷ πρὸς τὸ ἀντεπιπέλλειν
 ἐπιμελεῖμ, μὴ δ' ἐποδ' ἠτῶμενον εὐρήσεις, καὶ ἴδωσ ποτὲ
 τῶ ὄψιμ (τοῦτο γ' ἴσως οὐκ εἰς μακρὰν θεῶν τὰ δίκαια
 ποιούντων συμβήσεται) ὥσπερ νῦν καὶ φιλῶν καὶ γράφων,
 οὕτως εὐ ποῖωμ καὶ δύναμιμ οὐ πάυσομαι, ἐκάτερον
 ἄμ' ἐλέγξαι φιλοτιμούμενος, τὴν τ' ἐπωνυμίαν, ὡς ἄρα
 βάρβαρον οὐχ ὑπέρχω, καὶ τῶ παροιμίαν, ὅτι κ' ἐμ τῷ
 Βαρβάρῳ χάριτες. ἔρρωσο. 15 τοῦ Ἰσλῆ.

HERMOLAVS BARBARVS

Iustino Decadio 5.

ET quod mirificè amas, et ob nim ipsius amicitia, cui in amore
 nicissim respondeatur, dignissimus es, quum id presertim tuic in-
 geni studio effragites. Ego primum à uobis quidem me plus equo lau-
 dari certo scio. Ignoscendum tamen tibi falsa scribere nunc primum ag-
 gredienti. Huiusmodi enim rerum auctorem, exploratū habeo te haud-
 quaquam exiuisse, sed illum cuius uerbis facile adductus imprudens
 laudandi leges prauaricatus es, et minime ueram de me sententiam
 acceptam praterijisti, nec id tamen inuitus. Quomodo enim credere
 oportuit homini talia, tantaq; de nobis decantanti, et nō insanire po-
 tuis ipsum narrantem auertere? Augusti mentem excussertū amicitia.

D 5 excuss.

excusserunt inquam. Testabitur de his ò praclare, intercedente etiã
iureiurando nihil ueri, quom uir alioqui generosus sit, et mendacij ab-
stinens, hoc uno imprudens, et rimosus ubique, et uanus uidebitur. Ve-
runtamen gratias ei permultas habeo, quòd de me cum laude et be-
nedicentiã nunquam non meminerit: perpendat uamen Euripidicum
illud. Quam enim laudantur, inquit, boni, nescio quo modo laudantes
odio prosequuntur, si plus satis laudati. Est. Quòd autem dicitis, quan-
do per multam locoriam intercapedinem non tibi licet nec me cognosce-
re, nec à me cognosci, iterum uide licet ad nos literas scribere ne litescri-
be quæso, charissime mihi Iustine, creberrimas. Et uenti, quòd dici so-
let, simpos, remos arripe. Ceterum quom reliqua omni sedulitate, ani-
mitus, alacritate, tum uerò rescribendi cura, et diligentia nunquam ab-
te comperitur superari. Quòd si coram tueri aliquando nobis datur fuit,
quòd dijs forsã bene inuuantibus breui succedet, quæ admodum name
et amore, et literis, sic tum quoque pro uirili beneficij profecti non
desinat: utrunq; simul arguere contendens, tum cognomen, quòd bar-
barus nò sim, tum præcèptum, quòd etiam in barbaro gratia. Vale.
Quinta decima Iulij.

Ἐρμόλαος ὁ Βάρβαρος Ἀἰωνία Πυροπόλη
ἐνδοξοτάτῳ ἰατρῷ καὶ φιλοσόφῳ
ἐν πράτῃ.

ΚΑὶ πολλῶν ἢ πολλὰς ἀκούει ἡμῖν ἐστὶ διεξιόντων
σὺ πρόβρισι, τῆν τε γενναίαν ἐκένω καὶ πάντων φιλοσοφῶν
σὺ προαίρεσι πρόβρι τε τῶν ἀλλῶν σοφῶν, ἢ δὴ τῶν πρόβρι
τὰ μαθημάτων, καὶ τῶν φύσιν, καὶ τὸ ταύτης ἀξιολογώτα-
τον μέτρον ἰατρικῶν, καὶ τέλῳ, ὡς ἄρα μόνῳ ἀπάντων
ἀνθρώπων εἶη, ὡς καὶ ὑπερὶ τὴν γενέσθαι φίλον, καὶ διαλέγε-
σθαι, παρόντα πάντα δεοὶ φιλοσοφῆσαι, ἢ δεῖνα πόσον ἡγε-
σθαι τούτου κρείττω. οὕτω τοίνυν πολλῶν καὶ μεγάλων ὄν-
των σοὶ πλεονεκτήματων καὶ ἀρετῶν, ἀθυμίας ἐχομαι ἀ-
ἰσχάτης κατ' ἀμφοτέρω. ἢ ὅτι κινδυνώω σοὶ διατελῶν
τοιούτων ἀνδρῶν ἄγνωστος. Καὶ ἐπεὶ τὸ τόγε θόρα πύειν ἐξε-
σι ταῖς πρὸς ἀλλήλους ἐπιτολαῖς, ὅτι γενὴν δὴα δεῖμαίαν
ἐλπίδα ἔχω τὴν ἰσχυράν σοι πῶς κατ' ὄψιν, ἐστὶ δὲ
ὁμῶς

ὁμοῦς ἡμῶν παραμυθία ἂν λύπης ὑπόλοιπ' ἔλαχίστη
 μὲν ἔκείνη, ὡς ζεύς καὶ θεοί, μόνῃ ἢ καὶ ἄλλως ἀγαπητή. τὸ
 ἐπαυεῖρ σε τίω ἀρεσίῳ αἰεὶ, καὶ τὸ γράφειρ σιωεχῶς πρὸς
 σε, εἰπερ μὴ δι' ὄχλῳ ᾤτο, ἀλλὰ καὶ βελόμενω σοι μάστιγα
 συμβήσεται. Καγὼ μὲν δ' οὕτως εὐνόητος, δ' οὕτω σκαῖός
 εἰμι, ὡς τ' ἀγνοεῖρ ἂν τοιαύτης φιλίας τὸ ἀνίσωρ. καὶ ὅτι τὸ
 συμφέρον ἐμοὶ τὸ παρὰ σε, πολλῶ μᾶλλον περιεσδύει, καὶ
 σοὶ τὸ παρ' ἐμοῦ. Ἐπειδὴ τὸ ἂν φιλίας τίμημα ψυχικὸν ἐστὶ
 μάλλον καὶ μίτρον ἐκέχει τὸ λυσιτελεῖς ὡς ὑμῖς οἱ φι-
 λοσοφῶντες φατέ, μεγάλας ἂν ἀνδρὸς εἴη, καὶ τὸ ἦθος σεμνὸν
 καὶ μετρίον, προσδέξασθαι τὴν ἀτιμωτάτην εἰς φιλίαν, μὴ τε
 βαρβάρως, μὴ τε κακῶς τὸν τρόπον ὑπάρχοντα, καὶ ὅπως
 μέντοι σὺ καλὸς, καγαθὸς ὦρ, εἰπερ τις ἄλλ' ἂν φιλική-
 σαις οἶμαι τὴν φιλίαν. εἰδὲ μὴ, τόγε φιλεῖσθαί σε καὶ
 θαυμάζειν, ᾧτο σαφῶς οἶδ' ὅτι ἐκ ἂν ἡμῶν ἀφέλοις. τὸ
 μὲν γὰρ μεμνησθαί σε καὶ τιμᾶν τὴν μνήμην ἐφ' ἡμῶν ὄν
 τυγχάνει. ὅπως ἢ χαίρω, καλοῦμεν ὑπό σε εἰς φιλίαν,
 καὶ ξενῶ σοὶ γενόμενος, ᾧτο ἐπὶ σοὶ κατέστηκεν. εἰ μὴ, εἰδὲ
 ᾧτο ἦδη ἐστὶ σοι, πῶς γὰρ οἶός τ' ἦς ἀντέχειρ σοφὸς ὦρ καὶ πά-
 νου χρηστός ἀνὴρ, καὶ ᾧτο οὕτω προσωκλιμένον σοὶ τίω διάθε-
 σιν μὴ προσίειν, ἔρρωσο. ἀπὸ Ἐνεσίῳ γαμηλιῶν ἔκτι-
 ῖσαμένω.

HERMOLAVS BARBARVS

Antonio Pyropylo Medico Philosophoq;
 clarissimo s.

ET ex multis, et saepe audire nobis licet, referentibus generosam
 illud tuum, et philosopho dignissimum institutum, amoremq; no-
 tam in ceteras disciplinas, quam mathematicas, et physicam, et hu-
 ius partem dignitate praecellentem medicinam: denique quod cuius omnium
 hominum sis huiusmodi, quem sibi parare amicum, et coram compellere
 nullus non certatim eniti debeat, et huic pulcherrimo certatim
 cetera omnia posthabere, nullumq; laborem hoc praeslantiorcm existi-
 mare: quādo multis, et ingentibus vitibus sic autis, et emine, du-
 plici

plici mœrore, & quidem summo cōficio, & quod in periculum adducor, ne tibi tanto viro perpetuo sim ignotus, & quod id quidem mihi scribere epistolis licet. Quippe tua olim consuetudine tuendi spes me omnis desituit. Est tamē uobis medela doloris reliqua, minima quidem illa, dii boni, unica uerò & alioqui gratissima, in tuas continuo laudes ire, & sepiissime ad te literas dare, modo id tibi molestum non sit futurum. At rellē & tibi maximē desiderāti forsan prestabitur. Nec ego quidē tam hebeti sum ingenio, & rudi, ut huiusce amicitia me lateat in aequalitas, quodq; emolumentū mihi abs te maius, quā tibi a me sit obuenturum. Verum enim uero quando amicitia operæ pretium animorū magis est, nec utilitatis modo uenit metitandum, ut nos philosophi asseritis, magni uiri fuerit, et moribus præditi grauisimū, ac modestissimū, amicorū in album admittere uelro sese ingrentes, qui neque barbari sint, neq; improbi. Deniq; qui, si ipse honestus, & probus, si quisquā alius, tui studiosos puto redamabū: si secus, tui certē amorem, admirationemq; certō scio te nobis nequaquam adempturū. Nam tui meminisse, memoriamq; colere nostrū est obuij. Quod autem me abs te in amicitiam ascitum, & hospitium tibi factum esse letabundus exultem, id in te situm est. At si iam non in te est, quomodo poteris, quū uir sis optimus, & sapientia singularis, reluctari, & hominē ita tibi afficitū & addictum non admittere? Vale. *Venerij octauo Idus Ianuarij.*

HERMOLAI BARBARINI
Paraphrasin Physicæ Themistij præ-
fatio ad Antonium Ga-
lateum.

PHILOXENVM Eryxidid, & Gnatonem Siculum gulæ proceres, in uerò extremos, ac perditos gulones, cupedi uorāsq; infamant literæ, quod conuiujs adhibiti emungere se in pultarijs soliti essent, ut abstinentibus cæteris, soli epulis ampliter fruerentur. Idem mihi uidentur peccare qui studia liberalium artium docere, aut scribere ingressi, uocabulis sordidis, & ex intima plebei sermonis sæce acceptis, sœdant, & contaminant omnia, ut bonis mentibus

tibus, & præclaris ingenijs, aut auersis, aut perterrefactis, soli rerum potiantur, uoluptenturq; citra æmulum. Ita fiet, ut qui paulò modò humanius educati, institutiq; sunt, non reformident hæc adcò, sed fugiant, oderint, despuant. Contrà, rudissimus quisque, infantissimusq; admoliri manus ijs audeat. Quod non contingeret, nisi quòd (ut in prouerbio est) balbi balbos intelligunt. Ac sunt quidem nonnulli tam male affecti animatiq; ut putent quæ in philosophia, mathesi, iuris scientia tractantur, Latine dici, aut explicari non posse: non tam propter egestatem lingue, & rerum nouitatem (ut Lucretio uidetur) quàm quòd sentiunt humanas literas, quasi negotium facescere, & impedimento esse maioribus doctrinis. In quo alij etiam importunius, stolidiusque affirmant pugnantia esse hæc non alio genere, quàm ea quæ disparata, & contraria aientibus dicuntur. Proinde uitio uertunt, si qui utrunque aut iunctim condiscat, aut ab eloquentiæ studijs se ad philosophiam conuertat. Hi sunt, qui plausus modò in celebritatibus captant, qui per urbes uehantur conspicui, qui unicos se Aristotelis lectores, narratoresque & credunt, & prædicant. Durius fortasse uerbum, quàm ut uel homo minimè iurgiosus, immodestusq; asserat, uel ut ab esse ab eo inuidia possit. Sed fortis fortuna dicendum est. Nihil equè perniciosum in omni Republica est, quàm ista persuasio: nihil tota uita incommodius, indignius, foedius, quàm peruersio hæc, & deprauatio studiorum. Addicerem hoc necessarijs rebus, & testibus, sed nolo esse longior in re non dubia. Illud non possum tacere, hoc quod uulgò creditur, philosophos non esse rebus gerendis aptos, nauosq; non aliunde habuisse ortum, quàm quòd ex ijs plurimi, dum se totos ponunt in una illa, cui addicti sunt arte, asperrimè

aspernantur, & deserunt cætera, eloquentiam abdicant, id est, cultum, & elegantiam uitæ, historiam negligunt, id est, magistram & ducem bene, ac beatè uiuendi, de qua & usus rerum omnium prouenit, & peritia tota Reipublicæ administrandæ, constituendæq; paritur. Hi cum legati ad externos mittuntur, cum prætores iuri dicundo sedent, cum in senatu sententiam rogantur, mirum non est, si aliquando presentibus risum excutiunt, si fatua, si delira, si extrema deblaterant, si tota eorum non plus incompti, quam imprudens oratio est. Et hercules nullum hominum genus uisitur tam abhorrrens à sensu communi, tam distorto, & corrupto iudicio, quam qui aut philosophiam, aut ius ciuile sine literis cultioribus adierunt. Sed mittimus obsecro hos, qui non uerbis, sed serula commonendi essent: nisi quòd senex est psitacus, negligit serulam. Prius tamen quam hinc decedo, de genere hoc ita statuo, quemadmodum luscitiosi exquisitius cernunt uesperis, quam interdiu: ita hi facilius præpostera, & confusa, quam recta, & explanata percipiunt: & quemadmodum qui misere degunt (ut inquit Plato) dicunt humanum genus felix, ac beatum esse non posse, ita qui diuersum à Musis ingenium obtinent, negant habitare eas posse, in quibus ipsi artibus uersentur. Ceterum hortor te mi Galatee, ut adolescentibus istis uestris nouitios philosophos cum ueteribus conferas, pensitesq; ut quantum intersit intelligant. Incumbe omni studio, labore, dexteritate, prudentia, ut opinionem illam, de qua superius dixi, quæ ferè in hominum mentibus obduruit, aut discutias, aut mollias. Ita enim & illos priuatim, & literatos omnes in commune promeritus fueris. Multum te in hoc iuuabit Pontanus noster, cuius tanta est uel doctrina, uel autoritas, uel utrunque, ut sperare sit
eum

eum (si vires intenderit) talem huic malo futurum, qualis aut Sphingi Oedipus, aut Hydrae Hercules fuit. Quod si quos nactus fueris egregie pertinaces (sunt enim & in uolucrum, & in terrestrium genere animalia, quae foetidis gaudeant) ad hos tu ceu aui praepostera ortos, lustratos, & intemperijs actos, ac plane depositos, deploratosq; ne manum quidem admoueas. Nunc restat, ut de meipso tibi aliqua dicam. Mirari te nolim, si infinitos errores, quos isti partim imperitia linguae, partim Aristotelicae disciplinae inscitia praelegunt, & defendunt in scholis, non coarguo. Nec enim hanc prouinciam suscepimus scribendi res physicas, ut cum illis tanquam in palestra (ut dicitur) certaremus de laude, & gloria: quippe quos uincere nullum negotium sit: sed ut uel nobis ipsis commentaremur haec, si nullos habituri sectores essemus: uel si quibus idem, qui nobis, stomachus esset, ijs ad bonas literas aliquid opeculae adderemus. Nec enim spiritus magis magnos in hoc, quam utiles (ut ille inquit) asserimus. Nec de nobis quicquam magnopere arduum pollicemur, sed quaedam tamen inuenisse non negamus, quae aggredientes ad haec tantisper morari non inuenta potuerint. Illud tempus est in calce uti dicamus, nos tibi interpretationem in paraphrasim physices, pro nostra ueteri, ac stabili necessitudine uolentes dicasse: alioqui dicaturam hanc stipulatus a nobis es, cum essemus istic: oppigieratam tibi fidem reluimus, quanquam praescriptione uti poteramus & fori, & decennij, sed beneficio harum legum renunciant philosophi, quibus in fraude ponitur uel furioso abiturare gladium. Vale. Venetijs. M. CCCCLXXX.

HERM

HERMOLAI BARBARI IN

Paraphrasin Themistij Peripatetici

Præfatio ad Sixtum IIII.

Pont. Max.

VI tibi studiorum suorum opera nuncupant, Sixte Pontifex summe quarte, alij id agunt, ut te utcunq; sibi promereantur, alij ut fructū aliquem sentiant iudicij tui de se, alij ut abs te tantum probentur, alij ob alias causas. Ego uerò hæc tibi dedico, tum ut meam in te obseruantiam, præsertimq; Zachariæ patris, qui istic, ad te pro Venetis agit legatus, agnoscas: tum uel maxime ut te pro fide ea, quæ à me tibi ut principi meo debetur, summa, instituti illius tui præclari, & diuini commoneam, quòd protinus quàm creatus Põtifex es, flagrantissime amplexus uideris adiuuandi, prouehendiq; literas, quæ proculdubio sine autoritate, & diligentia doctissimi principis, aut interituræ penitus uidebantur, aut ad pristinam barbariem redituræ. Nam & ingenia undiq; conduxisti, & bibliothecam opulentissimam ære tuo, impensaq; publicasti. Nunc te obsecrant, obtestanturq; bonæ omnes artes, ne (quæ tuæ maxime occupationes sunt) negligentiusculæ in posterū habeantur. Errant qui credunt grauius esse cum quibusuis hostibus, quàm cum imperitis, & indifertis bellum. Intestinum hoc, & intra parietes, ac perpetuum: illud externum, temporariumq;. In eo libertas, imperiū, uita sub alea est: in hoc labes animi certa. Per illud desinas uiuere, ut res pessimè cedat: per hoc uiuas omnino, sed uiuas non homo. A Barbaris, à feris, à uulgo differimus, quòd literas habemus, illi non habent: cæteris uincimur. Tolle hoc discrimen, deteriores sumus, quàm Barbari, quàm fera, quàm uulgus. Hoc tibi (quod cepisti) spectandum

dum identidem, premendumq; assidue propositum est. Nulle sint cogitationes tue tam multæ, tam arduæ, quæ curam tibi hanc, aut excutiant, aut offundant. Sub Nicolao principe exercere se, ac reuirescere studia cœperunt. Nisi tu (quod facis) facere perseueres, necesse est consenscant denuo, atq; decedant. Igitur Themistium è familia Aristotelis elegantem philosophum, ad te in Latinum sermonem conuerti: ratus non ingratiſsimam tibi rem me facturum, si philosophia ea, quæ de natura est, Latinis literis quanta modò legitur in scholis, contineretur. Videbam nihil incultius, horridius, ineptius, quàm partem istam literaturæ haberi. Placuit periclitari in Themistio, an isthæc quoq; proprietatè, & lucem Romanæ lingue recipere. Oppido quàm laboratum mihi in hac interpretatione est. Non tam quòd nihil iuuari ab ijs autoribus potui, qui Aristotelem commentati scædè ac barbarè pridem sunt, quàm quòd ne ab illis quoq; qui ætate nostra Latinam eloquentiam professi Græca eius philosophi commentaria transtulerunt. Horum pleriq; dum alienam inscitiam insectantur, suam prodidère. Adeò omnia ab ijs peruersè, deprauatèq; sunt perscripta, ut si quis interpretationes eorum cum illis ueteribus conferat, quas reprehendunt, uel in aliqua Aristophanis libra, aut Critolai appensas examinet, utræ earum uergant, internosci non possit. Percenserem sigillatim quæcunq; peccassent, nisi plura eorum essent errata, quàm uerba. Alioqui non incessendè quenquam, lacerandū ue studio, sed iuuandè bonas mentes hæc scribimus. Magnam, incomparabilemq; iacturam iam pridem fecimus Pontifex Maxime in Theodoro Gaza, qui uir Græcus Latinos omnes in hoc munere scribendi, interpretandiq; superauit. Is si diutius uixisset, linguam Lati-

E nam

nam hac quoque parte locupletasset. Quod & fecit in libris illis absolutissimis de animalibus Aristotelis, & Theophrasti de stirpibus. Hic unus mihi certare cum uetustate ipsa uisus est, hunc mihi quem colerem, quem imitarem proposui. Ab huius scriptis adiutum me & fateor, & prædico. Hunc ego non magnopere incuriosus legi, quam Marcum Tullium, Plinium, Columellam, Varronem, Senecam, Apuleium, & cæteros, quos in hoc genere commentandi diligenter euoluere necessarium est. Ne ille quoque minimus labor noster fuit, quod in ijs libris uertendis non modò non expressimus uerbum è uerbo, quod interpretes indertos solere Cicero meminit, sed liberè & translationibus, & figuris, & tropis usi sumus ad morem Romanum sensibus stantibus. Lusimus arbitrato nostro, sed sententiam integram dedimus auctori. Tantum uerò abest ut aliquid prætermiserimus, dissimulauerimus, ue, ut illud periculum sit, ne quod eruditioni impensè studiuimus, addidisse aliqua potius, quam detraxisse, inuisoribus inuideri possimus. In plenum non tam Latinum reddere Themistiū, quam certare cum eo uolui. Hæc enim laus, ut ille ait, linguæ Latine est, ut Græcam proprietatem, & gratiam in transferendo, aut æques, aut etiam antecellas. Hoc me non dico affecutum fuisse, sed crimen meum confiteor. Laboraui planè hoc ambitu. Sed an effecerim quod querebam, alij iudicent. Ipse certè mea nec magnifacio, nec probo. Sed quid te princeps humanissimè oratione longa detineo? Finem faciam si quedam de Themistio dixerò. Is Libani sophistæ, & Iuliani Cæsaris temporibus floruit. A quibusdam abbreviator creditus Alexandri ex Aphrodisiade est, sed falsò. Nam & ab eo dissentit haud timide, cum collibuit, & ab ordine, ac serie eius uariat.

Præter

Præter
autem
Ea fin
portu
script
à Me
Quo
uerbis
qua &
su dim
cile, q
cient.
cere li
substr
nem t
emula
autem
ximus
patroc
sop

Præterea ipsemet se paraphrasten Aristotelis facit. Est autem Paraphrasis exercitamenti apud rhetoras genus. Ea finitur à Græcis hoc modo, ut sit, quæ narrationi proportionè respondeat: aut sic, in qua uertimus aliorum scripta, non in alia, quæ humiliora, grandiora uè sint, ut à Metaphrasi differat, sed imparia sensu modò seruato. Quod & Fabius duobus locis sic explicat: Tum mutatis uerbis interpretari, tum Paraphrasi audacius uertere, qua & breuiare quedam, & exornare, saluo modò sensu dimittitur, quod opus consummatis professoribus difficile, qui commodè tractauerint, cuiusq; discendo sufficient. Alio item loco: Sed & ipsis, inquit, sententijs addicere licet oratorium robur, & omissa supplere, & effusa substringere. Neque ego paraphrasin esse interpretationem tantum uolo, sed circa eosdem sensus certamen, atque emulationem. Dictus est & à quibusdam Ecphrastes. Est autem Ecphrasis mera, puraq; enarratio. Quod ergo diximus inter initia doctissimè pontifex, susceptum abs te patrocinium literarum ne desere: cum dico literas, Philosophiam intelligo, quæ coniuncta cum eloquentia

Ecphrastes.

sit. In te eruditio summa, & summa fortuna.

Facile sperare possumus temporibus tuis
futurum, ut recta studia uolente te
(nam potes, nec alius potest) ad
dignitatem pristinam
reuoentur.

Vale.

Venetijs, M. CCCCLXXX.

E 2

HERM

HERMOLAI BARBARI IN CASTIGATIONE Plinianae ad Alexandrum

V I. Pontificem Maximum.

PRAEFATIO.

*Lucubrationes
literariae princi-
pibus dicari so-
litas.*

VI lucubrationes suas regibus inscribunt, Alexander sexte Pontifex Maxime, ueterem consuetudinem sequuntur. Nec interest qua materia, modo non obscena. Quando ea literarum dignitas, & quasi prerogatiua semper fuit, ut dicari eas sibi principes & honestum, & gloriosum putarent. Adeoq; nullum genus fastiditum est, ut Iulius Pol- lux ad Commodum Caesarem de grammatica, Vitruuius ad Augustum de architectura, Oppianus ad Antoninum de piscibus, Diophanes ad Deiotarum regem de agricul- tura scripserint. Ego uero Plinianae castigationes, quas legatus Romae, necdum sacris initiatus inchoaueram, opti- mis, & doctissimis uiris suadentibus perfectas, emissurus, grauisime reprehendendus fuisset, nisi eas (qualescunq; forent) numini, & maiestati tuae consecrasset. Futurum enim erat, ut cum alia, tum illud quoq; diceretur: ideo me tibi eas dicere noluisse, quia nescirem aut quantum sem- per ingenijs fauisses, aut quo demum animo princeps fa- ctus, in bonos, & studiosos homines futurus esses. Nicolaus quintus, a te septimus, cum ei renunciatum esset, quosdam esse Romae, qui bonos uersus facerent, negauit bonos esse. Cur enim, inquit, ad me non ueniunt, qui poetis etiam malis pateo? Molestè tulit homo sapiens in urbe sua esse, qui literas scirent, & nescirentur. Quantum mihi iustus tu succenseas Pontifex Maxime, si & militiae, & sacerdo- tij iure tibi secundum Deum maxime deuinctus, auctora- tusq; testimonio tuo saepissime ornatus, patrocinio adiu- tus,

*Nicolaus quin-
tus.*

tus, auctoritate seruatus, commisero, ut labores mei (quicumque sit eorum Genius) atrati, hoc est, sine auspicio tuo prodeant? Iam ipse Plinius, si quemadmodum restitutus ferè creditur, ita redire posset ab inferis, cui quæso alijs salutem, & dignitatem suam, quam tibi commendaturus esset? Quem simul atque suscepisses, periculum non esset, uti (quæ tua felicitas, & auctoritas est) denuo pessimorum latronum præda fieret. Quinque nulla in eo ferè uulnera librariorum sanauimus, aut certè quæadmodum sanari possent, ostendimus. Dixi librariorum, ne quis aut me parum prudentem esse, aut Plinium errasse dubitaret. Fuit & hæc utilitas, quòd in Pomponio quoque Mela, quem nemo ignorat corruptissimum haberi, trecenta ferè loca, totidemque in alijs autoribus mendosa propterè in transitu, atque aliud agentes correximus. Nec omnium tamen par conditio. Prodigiøsa quædam, & monstris insignia. Secundæ tribus aliqua minusque foeda. Iam quædam ex confesso falsa, quædam ad electionem libera. Erunt & quæ tutissimum fuerat omittere, si utilibus ambitiosa prætulissimam, aut placere magis, quam prodesse laborassimam. Nuda aliqua, & quæ uelut notare inter agnoscentes satis habui: aliqua paulò pluribus uerbis explicata. Passim uerò autores posuimus (id quidem uerbosum fuit, sed occurrendum erat inuidiæ) paucissimis exceptis, in quibus tamen non aleam, aut libidinem, sed rationem aliquam secuti sumus. Nec mihi fiducia est, ut (quod Fabius quoque dixit) ea sola esse contendam. Scio quædam inuenturos adhuc, qui sagacius indagare uoluerint. Utinamque sit tempus unquam, quo nostra hæc & leuia, & parum necessaria fuisse uideantur. Ego uerò tametsi quantum mediocritate ualui, summum in ijs querendis, & exponendis studium adhibui. Quia tamen

Pliniana casti
gationes.

Loci in Pom-
ponio Mela re
situi.

nec scire omnia profiteor, & conuiuere multo sæpius, atq; falli proprium est hominis, paratus sum, si in nullo unquam opere, in hoc præcipue, quod ad bonorum uuenum aliquam utilitatem componitur, non pudorem modò adire deprehensus, sed & culpæ satisfacere. Reliquum est, pontifex summe, ut Plinium, & in Plinio literatos omnes fidei tuæ creditos, ita tueare, ut omnes intelligant te non modò religionis, sed etiam studiorum, & bonarum artium esse principem. Falleris, si alium fuisse pontificem existimas, de quo sibi omnis ordo, sexus, ætas, uel maiora, uel plura sponderit. Assentari nescio, & si sciam, nolim. Ridiculi sunt, nec armis tui magnitudinem intelligunt, qui ea te prædicant fecisse, quæ nouus princeps nondum facere potueris, imperium promouisse, autoritatem sanxisse, innocentissimas manus habuisse, religionis & iustitiæ pertinacem fuisse. Flagitantur, & expectantur hæc à te: laudari sine adulatione, priusquam fiant, nec possunt, nec pateris. Atq; ut hæc ipsa priuatus cumulatisime præstiteris, nescio tamen quo pacto pinguiora quædam, & grandiora desiderantur in principe. Illud citra suspicionem captiue gratiæ testari licet, cum tu maximo rerum usu, incomparabili prudentia, suprema gloria, incredibili felicitate, admirabili facundia, promptissimo ingenio, castissima eruditione polleas, facere non possunt homines præsertim eruditi, atq; studiosi, quin summa omnia de te sibi etiam tacente polliceantur. Huius autem spei suæ fructum satis uberem consecutos se putabunt, si Plinium, sine quo uix potest Latina res consistere, in clietelam tuam susceperis: atq; ita susceperis, ut opinionem de illo iam receptam, non solum agnoscere, sed etiam approbare uidearis. Conuelli quidem existimatio eius nullo modo potest.

Habetur

Habetur
est indo
test, qua
patrocin
Calend.

PR
ba

isio pri
terpreta
rint, res
nec inan
ætatis no
gunt, A
nem doce
rus hoc l
re, aliuc
dictum a
Aristote
admirab
Aristote
contend
ab Arist

Habetur in manibus, celebratur, colitur. Persuasissimum est indoctos esse, quibus ille non sapit. Vix tamen dici potest, quantum ornamenti atq; presidij eminentissimo auctori patrocinium tuum afferre posse uideatur. Romæ, VIIII. Calend. Septemb. M. CCCCXCI.

PRAEFATIO HERMOLAI BAR-

bari cum libros Aristotelis domi cepit praelegere, quas lectiones ἐξήγησεν uocauit: cepit autem mane sub emergence solis ferè.

Id est, matutina.

QVOD propositum meum esset in hac provincia, quam suscepi adulescentes optimi, quaquam priuatim, & seorsum uobis saepe dixi, tamè nunc quoq; dicendum uniuersis, & in commune puto. Animus est, & professio primum Aristotelis ipsius tum uerba, tum sensum interpretari, deinde quid expositores eius utraq; lingua dixerint, referre, sed breuiter, & cum delectu: ita nec onerati, nec inanes abibitis, id quod econuerso faciunt philosophi ætatis nostræ. Expositores enim ipsos magna cura praelegunt, Aristoteles ipse negligitur. Quam quidem rationem docendi utrum reprehendam, nec ne, non sum dicturus hoc loco: certè non sequor. Sed aliud est reprehendere, aliud non sequi. Illud sine iniuria cuiusquam modestè dictum arbitror, eos qui philosophiæ præcepta tradunt Aristotele postposito, philosophos fortasse magnos & admirabiles dici posse: Peripateticos utique, uel saltem Aristotelicos nec haberi, nec appellari posse, nisi quis contendat Peripateticae sectæ placita melius ab alijs, quam ab Aristotele ipso tradi. Neq; tamen deterreri uolo quen-

E

quam,

quam, si qui sunt è uobis, qui præceptores huic instituto nostro cõtrarios audierint, imò gratulari possunt utrunq; & quòd perspicaciores futuri sunt, & quòd facìle iudicabunt, quid intersit inter hoc, & illud præcipiendi genus. Contra quoque, si qui penitus rudes accessistis, nihil propterea desperandum uobis est, nisi potius gaudendum, quibus contigerit incunabula philosophiæ ab ipso protinus Aristotele doceri, & eam statim uiam ingredi, quam clarissimi, & castissimi quiq; secutores eius solum nouerunt. Alioqui qui putant hunc aditum patere nemini, qui scholas illas philosophiæ nunquam intrauerit, in magno uersantur errore: quandoquidem tales scholas nec Marcus Varro, nec Brutus, nec Plancius, nec Calcidius, nec Boëtius ingressi, non Alexander, non Themistius, non Porphyrius, non Iamblichus, non Simplicius, philosophi tamen eminentissimi, & Aristotelis interpretes iuratisimi fuere. Sed reuertor unde sum digressus, credo polliceri uobis posse duas res. Alteram interpretaturum me uobis intra triennium, uel summum quadriennium, Aristotelis omnia uolumina, hoc est, quicquid ad dialecticam, quicquid ad philosophiam naturalem, quicquid ad transnaturalem pertinet: item quicquid ad moralem, ad rhetoricam, ad poëticam. Nam de omnibus ijs Aristotelem scripsisse constat. Quorum ne centesima pars quidem legitur, nec ipsa planè legitur uidelicet. Nam ex uoluminibus Aristotelis centum & uiginti quinq; aut sex, aut septem tantum leguntur. Alteram effecturum me pro uiribus, ut nihil sit in Aristotele tam difficile, tam obscurum, quod assequi non possitis omnes intelligentia. Reliquum est, ut hortor uos non ad hæc studia, uideo enim incitatissimos uos esse, sed ut ad hoc desiderium uestrum ardens, & concitatum affectus

Philosophi Peripatetici Latini & Græci.

Arist. uolumina
ἑξήκοντα ἑπτὰ.

ratis & diligentiam, & constantiam: facile magis cogitamus, ut in auscultatione naturali legitur, sed magis facile non consequimur. Nihil est tam arduum quo humanum ingenium penetrare non possit: sed sine labore, sine uigilijs peruenire nemo potest ad ea, quæ nos à uulgò separant, & à populo. Cauendum autem uobis inter prima est, non dico, ne per ignauiam desistatis ab incepto, sed ne uicti difficultate uideamini, atq; ita in numero eorum esse, quos ipsemet Aristoteles à lectione commentationum suarum reiecit. Omnes enim philosophi discipulorum suorum ingenia probabant. Pythagoras ex insomnijs, quæ per quietem uidissent: Plato in conuiujs, atq; potu. Aristoteles utroq; melius, ex ipsa sermonis obscuritate, ad quam non presentes adeò, sed & posteros explorauit, quasi aquila infantes suos, ut quorum oculos conuiuere senserit, præcipitet è schola tanquam adulterinos: quorum uerò acies firma contrà steterit, educet, & recipiat ut legitimos, atque suos. Quamobrem enitendum uobis est, ut huius aquilæ uideamini generosa soboles fuisse, non pulli degeneres, & eiecti. Cæterum tacere nolo unum, quod ego maximum, & præcipuum ad studia philosophiæ comperi: quod equidem qui sequi uolet, nemo est ingenio tam retuso, tam hebeti, qui euadere non possit ad huius apicem doctrinæ. Queritis quid hoc sit? Absoluo breuiter, Voluptatum fuga, id quod uersu quodam Græco præcipitur:

Voluptatum
fuga.

Γαστρός μὲν τὸ πρῶτον καὶ ὑπὸς καὶ φιλότῳ.

Ventris quidem primum, & somni, & amoris.

Quem per iocum nos expressimus paraphrasi:

Venter, pluma, Venus laudem fugienda sequenti.

Sed finem dicendi faciam, si addidero ijs quæ dixi, breuem sententiolam. Non sum adeò tardus, nec impudens, qui ma-

E 5 gnitus

gnitudinem huius professionis meae ignorem, sed fretus sum non eruditione aliqua mea, sed nonnulla fortasse diligentia, ut quod uel ingenio, uel doctrina non possum, labore saltem, & cura perficiam. Propter quae si sunt e uobis aliqui uel studiosi, uel amantes mei, hanc unam mercedem postulo, ut Aristotelem non dico diligenter auscultetis, sed diligatis, atque ametis. Atque amari quidem & ipse uelim: sed si amare simul duos non potestis, Aristotelem solum pro me diligite, atque amate: amabitur autem tunc demum cum coeperit intelligi. Illud uero persuasissimum habetote, nullam uobis maiorem uoluptatem futuram, quam cum ita familiarem habebitis Aristotelem, ut libros eius legere continenter, & inoffense ualeatis, expositoribus non consultis. Haec enim summa profectus est, hic finis librorum, unde fructus ille cumulatifsimus, & uere beatus capitur, ut cum ipso plane uiuo, & praesente loqui uideamur. Sed accedendi tempus est ad institutum nostrum. Dixi.

ORATIO HERMOLAI BARBARI

Zachariae F. Legati Veneti, ad Federicum Imperatorem, & Maximilianum Regem Romanorum, principes inuictissimos.

POSTquam literae tuae, sacer Imperator, iucundissimum Reipublicae nostrae nuntium attulere, Maximilianum celsitudinis tuae filium principem celeberrimum, & fortissimum, admirabili populorum & optimatum consensu lectum, & salutatum esse regem Romanorum, Senatus & uniuersa ciuitas nostra non contenta id per epistolam fecisse

cisse, congratulatum utriq; nos misit, & in mandatis adiecit ut magnitudinem gaudij sui, quod pro tanta re merito concepisset, non duobus modò uobis principes inuictissimi, sed Gallia, sed Germania, sed omnibus gentibus, omnibus nationibus testatissimam, & conspicuam faceremus: cum quia nihil tam amplum, tam gloriosum sacratissimæ maiestati uestræ potest contingere, quod sibi quoq; pro sua in uos obseruantia, fide, beneuolentia commune non putet: tum uerò maxime, quia cum Christianum nomen, & Romanum imperium hoc latissimo prouidentia uestræ consilio diuinitus amplificatum sit, hoc tanto, & tam communi bono sic afficitur uniuersa nostra Resp. ut sollicita sit admodum, ne letitiam incredibilem suam oratione consequi ualeamus. Quanquàm enim Cæsar gloriosissime, ut à te primum incipiam, nihil est ferè, quod uel à natura, uel à uirtute, uel à fortuna sit expectandum, quin cumulatissimè consecutus esse uidearis: & iam pridem eas res gesseris artibus pacis, & belli, quæ nomen tuum aternitati commendare possint: hinc tamen opinione nostra fructum omnium anteactæ uitæ tuæ maximum cepisti, quòd filium generosissimum, qui nobilissimas gentes, ferocissimos populos, bellicosissimas nationes non minus armis, quàm sapientia uicisset, regem Romanum te uiuo renuntiare permiseris. Multa sunt maiorum tuorum Cæsar egregia cum bello, tum pace monumenta, quorum persecutio neque loci, neque temporis huius est: sed omnia ea, ut per se magna sunt, & immortalis memoria digna, ita cum hoc uno tuo factò comparata multò reperiuntur esse minora, quàm præ se ferunt. Ac gesserunt quidem illi rem Romanam tam præclare, ut nihil addi potuerit. Sed quandiu uixerunt, & utique sibi. Tu autem filio tuo ad gubernacula tantarum

rum rerum promotō, posteritati quoq; consulis, & pluribus in futurum seculis prouides, ratione inuenta, quemadmodum curam publicæ salutis retinere uidearis etiam post mortem: ratus id quod est, imperatoris esse boni prospicere ne possit esse malus imperator. Principem esse malum, quem uita successoris commendent, & bonum uideri faciant. Nam quotus quisq; princeps non bonus sit, ad alterum collatus? Congratulatur ergo tecum sibi, & secum tibi, princeps eminentissime, non respublica modò nostra, sed Christianus orbis uniuersus, quòd principem cum, quem certatim omnes efflagitabant, & tibi facere, & sibi habere contigerit. Rara, & uisenda felicitas tua Cæsar beatissime, filium genuisse, quem Galliæ, quem Germaniæ, quem Barbari, quem Romani, quem populus Christianus imperatorem optare te uiuo, te reluctante, non erubescant. Dixi te reluctante: nam hæc tua diue Federice propria laus est, non minus tibi, quàm cæteris moderari. Verbaris audio modestissimus, & grauissimus imperator, ne si precibus populorum, & principum omnium protinus annuisses, aut charitati patris in filium, aut ambitioni datum esse iudicaretur: parum tibi uidebatur præstare Cæsarem in alios, nisi aduersus te ipsum quoq; præstitisses, imò qui clementissimus, humanissimus, & facilimus es in cæteros, id quod ego non famæ credo, sed expertus loquor, in te parum æquus, & duriusculus esse uoluisti. Nihil erat apud te fuga uoluptatum, & continentia, quas uirtutes uno te nullus ante te magis commendauit, nisi & paternum affectum, quo nihil esse constat in homine potentius, nihil tam legitimum, castigasses, & compressisses. Nec enim uitium erat in Cæsare liberos suos, qui & ipsi sunt Cæsares, protinus quàm nascuntur, reges esse cupere: quandoquidem non magis

gis honestum est regem uocari, quàm Caesaris esse filium. Iam patris in filios indulgentia popularis, & plausibilis quoque solet esse, nedum ut uel inuidiosa sit, uel probrosa. Nam in Casare commendabilis semper fuit, in te uerò etiam expetitur quasi debita. Nec iam indulgentiæ nomen habet, sed iuris, & æquitatis. Quis enim est filio tuo uel bello, uel pace clarior? quem res aduersæ magis exercere? Quis prosperis, & secundis minus intumuit? quis in utraq; fortuna constantior? in labore pertinax? in remissione diligens, ac præcinctus? Mitto bellicas uirtutes, quæ ut in eo præstabiles, & eximie, ita nec temporum sunt omnium, nec locorum. Attingantur pacis artes, quæ semper & ubiq; sunt usui, sapientia, temperantia, placabilitas, innocentia, religio, frugalitas: hæc in iuvene uno tam præclaræ, tam eminentes esse perhibentur, ut ne in se ne quidem imperatore maiora desiderari posse uideantur: futuræ prorsus incredibiles, nisi eum ex Austria gente celebratissimam, & filium tuum esse meminissimus. Quæ cum ita sint, immortales tibi gratiæ prouinciatim, oppidatimq; habentur, & semper habebuntur, Imperator consultissime, quòd pro communi bono uerecundiam, & modestiam tuam expugnari passus es. Ergo his te ipsum uicisti Caesar inuidiosissime. Primò, cum oblatum filio tuo regnum minime disimulante auersatus, & deprecatus es, naturalemq; patris in filios pietatem uirtute plusquam heroica, imò diuina quadam mentis, & animi magnitudine superasti. Secundò, cum hanc ipsam uirtutem, qua modò te uicisses, utilitatis publicæ contemplatio peruicit: & impetrauit à Casare, quod impetrari non potuisset à patre. Sed iandudum mihi Caesar inuuit, Maximiliane Auguste princeps generosissime, ut à se digressus orationem ad te con-

ueriam

uertam: obtemperabo lubens, atq; Letus: cum quia laudes tuas pater æquiore animo, quàm suas audit: tum quia per hunc modum imperio senatus, & desiderio Reip. melius, & uberius satisfecero. Ergo maiestatis tuæ nomen apud nos tam celebre semper fuit, ut ad diligendum, amandumq; te propensos, etiam ad colendum, & obseruandum impulerit. Est hic mos Reip. nostræ peruetus, atq; sanctus perniciosos, & improbos tyrannos exitialiter odisse, principibus bonis, & fortibus non solum fauere, sed etiam obsequi, dignitatem eorum, & amplitudinem omnibus modis iuuare, tueri, defendere. Aetate porrò nostra nemo de regum, & principum numero fuerit, quem colligi tecum, & comparari posse iudicemus. Omnino talis, & tantus es apud nos, in quo uel plura, uel maiora, quàm præ te feras, optare, comminisci, desiderare pudor sit: ut nemo mirari debeat, si Letitiam immortalem, gaudium incredibile, uoluptatem incomparabilem, quam te Romano rege declarato concepimus, dicendo repræsentare nullo modo possumus. Enitent, ac prælucent in uno te, sed iuuenes, mirum dictu, uirtutes omnes imperatorie, iustitia, liberalitas, animi magnitudo, clementia, placabilitas, abstinètia uoluptatum omnium: & ut complectar uno uerbo multa, quàm immaturum cui te cernimus, tam maturum imperij te cognoscimus. Peruidit hanc indolis altitudinem Carolus rex Belgarum, experientissimus belli dux, & acerrimi uir ingenij, qua usque adeò exarsit, ut nihil prius habere uideretur, quam ut unicam sibi filiam uirginem magnæ spei foeminã lectissimã, heredem multarum gentium nationumq; futuram, & omnino quã multi reges appeterent, obseruarèt, ambirèt, tibi uni ferre puero, nec uxorio, nec quærenti desponsare posset. Vndezigesimo autè ætatis anno, quũ princeps ille, cui mox ascen-

Carolus Burgundia dux.

scendus

scendus gener eras, ab Leucis, & Heluetijs interceptus
 esset, soceri tui regnum à Gallis occupatum ingressus, par-
 ua manu fufis, & trucidatis ingentibus hostium copijs, ser-
 uitate liberafti, uxorem defuncti ducis, & filiam fortuna-
 tissimas modò sceminas, tum miserrimas, & exangues, nec
 plus mœrore, quàm metu confectas, omni diuina, & huma-
 na spe destitutas crexisti, subleuasti, redemisti, uitâ earum,
 & dignitatem, & pudicitiam conseruasti. Hoc mater, hoc
 prouincie tanto & tam immortalis beneficio deuinctæ, uir-
 ginem ope tua recreatam, uirtute tua defensam, tuis armis
 inimicorum ereptam iniurie, desponsatam à patre prius
 animo, tunc certatim opere tibi collocant, uidelicet ut eun-
 dem generum, atq; uirum haberent, quem habebant &
 assertorem, & uindicem. Hastenus rudimenta uirtutis, &
 fortitudinis tuæ diximus. Quid illa, quæ mox egisti, quàm
 famigerata! quàm mira! quàm uisenda! Nato tibi filio ci-
 uiles ortæ seditiones sunt Morinis autoribus: quorum ope-
 ra factum est, ut charissimum tibi pignus, nescio quo præ-
 textu custodiendum, & asseruandum eriperetur. Fuit hoc
 eorum non perfidia, non defectio, princeps gloriosissime,
 sed fati uis hoc agentis, ut per intestina quoq; bella cla-
 rior, & celebrior fieres. Nec enim plus eo amat fortuna,
 quos indulgenter habet, & quibus parit, sed quos iactat,
 quos exercet: alioqui clari nec bello, nec pace duces intel-
 liguntur, quibus omnia prosperè cedunt, sed quibus con-
 tingit per labores, per ærumnas, per incommoda splen-
 descere. Nam ut secundæ res felicem, magnum certè faciunt
 aduersæ. Alexandrum illum Macedonem sunt qui minus
 egregiè bello ducem fuisse prædicet, quòd ei nullius pugne
 non secūda fortuna fuerit, quodq; in ipso rerum incremento
 nondum uertentem fortunam expertus, uita decesserit. In

te uerò, quem certa syderum decreta sceptro patris, & folio destinauerant, quid mirum si aliqui operam dederunt, ut tristiora tibi tempora inciderent, ne aut uirtus quiete languesceret, aut parum dignus imperio fuisse uidereris, qui omnino futurus esses imperator? Itaq; continuos nouem annos in castris agens difficilima quinq; bella profligasti, Gallicum, siue Francicum, Eburonicum, Sicambrium, Batanicum, Moranicum: quod quidem postremum haud facile iudicari potest utra tibi re gloriosius fuerit, eo ne quòd filium tandiu tibi ademptum, auulsumq; recepisti, an eo quòd nobilissimas gentes, scientissimos bellicæ rei populos, urbes opulentissimas ad deditiorem, & poenitentiam compulisti, id quod nec Carolus socer, nec profocer Philippus excellentissimi duces, hic bello, ille sapientia, consequi potuisse memorantur. Non cogito Panegyricum, rex clarissime, non laboro uerborum ambitu, nihil amplifico, nihil adleuo, sed decurro per capita, & nudas rerum à te gestarum summas attingo. Mirantur tamen hæc omnes, mirantur etiam citra fucum & negligenter effusa: plus mirentur siqui te propius introspicerent, & uirtutes eas intuerentur, quarum præsidij munitus, tot insignes uictorias, tã multa belli decora consequutus esses: uideretur istud os tam probum, tam facundum, hæc tracta de cælo species, ista lacertorum, & pectoris firmitas, hic totius corporis uigor, hæc animi tempestiuitas, & uolucritas, hic imperatorius ardor oculorum: præterea quàm ferox in prælio, mitis in contubernio, effusus alijs, tibi parcus, in castris non ueste, non mensa præcipuus. Aguntur hyemes cum cætero milite sub pellibus, sudantur æstates æqualiter: Epule modico, & castrensi cibo contentæ. Iam quis te solertius castris locum capiat? comæatus expediat? hostem ludificetur? pugna

pugne tempus eligat? aciem instruat: urbes obsidione cingat? Neq; uerò partes imperatoris, & optimi ducis impleas, militis non impleas. Nullum tibi castrense munus sordet, non stare pro signis, non excubias sorte agere, non uallum ferre non speculatum egredi, primus intire prælium, postremus excedere, utrunq; iuxta doctus, opere militem, & consilio ducem agere. Nullam tibi uel principalis fortuna, uel maiestas imperij functionem remittit, nihil tibi parcis, nihil blandiris, indulgentissimus cæteris, tibi parum letus: & omnino nihil gregario plus habes, nisi quòd plus laboras: ratus id quòd est, non tam honorem, quàm onus esse quòd regnas: imperatoris hoc esse munus, ut opes, & magnitudinem suam non ad ambitum quempiam priuatum, sed ad salutem, & commoda Reip. conuertat: utiq; non imperium sibi, sed seipsum imperio dedititium faciat. Sed & illa tibi peculiaria feruntur, diligere quidem omnes, sed amicos etiam deligere, non oblatos istos, & passim obuios, de palæstra, de sphaeriterio, de fritillo, sed quos ad innocentiam, patientiam, continentiam, ad algores, ad æstus, ad opera militaria sæpius exploraueris. Nec enim amici sunt, quicumq; uos sequuntur (alioqui tam multi, quàm sunt, ut Plutarchus inquit, in culina muscæ, quæ cum ipso nidore confluunt, & recedunt) sed quos amicitia dignos esse iudicaueritis, eos debetis uos ultro sequi. Itaq; cum ijs, qui se tibi aliquando uirtute commendauissent, consuetudine delectassent, utilitate demeruissent, in omnia familiaritatis officia descendis, & Cæsarem obliuisceris, ut amicum prestare possis. Neque uerò postremum inter laudes tuas posuerim, quòd literas, & ingenia (sicut audio) tam impensè diligis, quòdq; bonas artis non foues modò, sed alis, atq; promoues. Imperatorium

F

ratorium

ratorium & hoc decus, cum quod in nullo plus emicat hinc
 nitor, & hoc lumen doctrinae, quam in regibus: unde natum
 sit illud ex Homero Platonis interpretatione, discipulos
 deorum non alios esse, quam reges: tum uero maxime quod
 praecipua sapientiae non habentibus modo profunt, sed in
 alios (etiam ferè dixerim plus) redundant. Quis ignorat
 Anaxagoram in Pericle, Platonem in Diono multos inslituisse?
 Non nauigasset ab exercitu Cato Rhodon, ut Athenodorum
 audiret, nec Panætium Scipio uidere concupisset, nisi tantum
 in ea re, uel ornamenti, uel fructus incisse iudicauissent.
 Præterco multa prudens, atq; conscius, nihil me fugit,
 quam religiosè, quam innocenter, quam sanctè incuntem
 iuuentutem tuam exigas: patet omnibus obsequentiore
 te patri filium nec esse, nec fuisse quenquam. Scio quam
 præclaræ, quam magnificæ cogitationes tuæ sint omnes.
 Non ignoro quæ pridem uota conceperis, nuncuparisq;
 digna principe Christiano, digna maioribus tuis,
 digna Cæsare, digna te ipso. Hæ uirtutes tuæ ille
 sunt, Imperator unice, propter quas ducem suum te
 bellicosissimæ terræ Gallie pars Belgae non modo non
 dedignantur aduenam, & Germanum, quibus alioqui
 tam sunt infensi, quam proximi, lingua, cælo, moribusq;
 disiuncti: sed appetunt ut indigenam, uenerantur
 ut principem, diligunt ut parentem. Hæ ingentia tua
 merita, propter quæ Federicus pater innocentissimus,
 & grauius imperator adduci persuaderiq; potuit, ut
 te regem Romanum se uiuo renuntiare pateretur. Ac
 dissebat quidem ille primùm, & cunctabatur, simul ut
 uerecundiam, & modestiam suam, quemadmodum prædiximus,
 ab omni labe suspitionis assereret: simul ut exploraret
 assentarentur ne patri, qui pro filio tam enixè laborarent,

rent, an consultum salutis sue uellent. Sed extemplo patuit
 acclamationes illas, atq; preces non adulantium uoces fuisse,
 sed studentium. Nam adulatio semel elisa protinus frangi-
 tur, atq; languescit. Studia quò plus arcentur, eò magis
 gliscunt, & exardescunt. Quanto nunc, diue Federice,
 gaudio perfunderis, quòd filius tuus te incolumi placere
 potest imperator! quàm iucundum tibi, quòd te compara-
 ri filio tuo sentis! Et quontiam controuersa res iudetur,
 modò uincis, modò uinceris. Caterùm quid prouidentia
 tua dignius, amplitudini gloriosius, clementiæ, pietati, fe-
 licitati conuenientius facere potuisses, quàm uti quem ex
 utilitate publica fuit ut genuisses, eidem quoq; per patrem
 & decus, & nomen imperatoris accresceret? Maeste in-
 genti utroq; in Reipub. merito, etiam si difficile perci-
 pitur, ut inquit ille, pulchrius, & honestius fuerit genuisse
 talem, an cooptasse. Non multò minor tamen uestra laus
 Germani principes integerrimi, quorum ius id est, regem
 Romanum mox futurum imperatorem eligere. Nec enim
 possunt non optimi censeari, qui principes sibi optimos
 prospiciunt. Proinde cum talis, & tantus esset is, quem le-
 gistis, ut & omnibus anteponi meruerit, & ab omnibus,
 scitote uos utrunq; cumulatisimè consecutos fuisse, & ut
 gratiæ uobis ab omnibus immortales, & incredibiles ha-
 berentur, & ut nomen uestrum æternitati commendatum,
 & consecratum esset. Etenim ut nomine Vitellij, uel
 Othonis subinde admonemur eorum, qui faces illas, atq;
 pestes ad dissipandum, & incessendum orbem intulissent:
 ita hæc optimi principis electio nunquam memoriæ homi-
 num sine uobis recurret, quotiesq; posteri uestri res ab
 illo fortiter gestas incognoscent, toties laudabunt, qui ta-
 lem imperio præfecerint. Sed redeamus unde nos con-
 rent,

templatio patris, & eorum, qui te legerunt, adduxit. Magna per se res erat, omnibus punctis, omnibus suffragijs, & (ut ita dicam) tributim, centuriatimq; declaratum esse regem Romanorum: sed fecit occasio maiorem. Ea sunt enim Reipublicæ Christianæ tempora, is habitus imperij, ut non tam speciosum fuerit te regem creari, quam necessarium, nec ad futura modò, sed ad præsentia rerum momenta salutare. Omitto sigillatim enumerare publicas clades, omitto percensere quàm luxata, quàm conuulsa sint omnia religionis Christianæ membra, omitto bella, quibus imperium hoc dstringitur: sit enim piaculum in tam festa præsentium gaudiorum luce misceri tristia: illud sine periculo uiolatæ publicæ lætitiæ dicitur, hoc quod principes Germani de creando te sibi rege cogitauerunt, non tam consilium fuisse, quàm remedium. Ergo non ad otium, non ad remissionem, non ad quietem (alioqui tibi debitam post tam multos labores) sed ad nouas expeditiones, noua bella, nouas difficultates, imperium tibi traditur, omninoq; per hoc non solatium tibi, sed alijs queritur: nihil enim aliud cogitasse uideo summos uiros, qui te patri tuo principi nobilissimo, sed annorum pleno, socium addidere, quàm ut ille consilio Remp. tu laboribus, & operibus adiuuare posses. Quid illud, quàm gloriosum tibi, quàm lætum patri, quàm omnibus in tempore, ut regem decerni tunc demum te contingeret, cum opem tuam non imperium, sed imperator, nec imperator, sed pater expectaturus esse uideretur? Accessit hoc ad cumulum amplitudinis, & fortunæ tuæ, rex præstantissime, ut qui filium infantem e penitissimis hostium munimentis eripuisses, apud eundem patris quoq; recreati gloria staret. Duos omnino legimus cognomento Pios fuisse, nec argumentum
ignora

ignoratur, unde sic appellari meruerint. In te posteritas ambiget, uter euentus hoc nomen tibi conciliauerit, quod pius in parentem, an quod pius in filium apparueris. Sed iam tempus est, ut uela retraham, neu longius me, quam uolo, aut quam partes legati sunt, laudum uestrarum splendore, numero, magnitudine detineri patiar. Quamobrem si nihil est in rebus humanis principe Romano maius, & augustius, si talis, & tantus est filius tuus Caesar, ut ab omnibus legi debuerit, & ex omnibus: deniq; si nihil uel nobilius ad gloriam, uel certius ad salutem excogitari poterat, quam ut ille Remp. difficilimo tempore capesseret; nemini mirum uideri debet si quod per initia testatus sum, ad huius magnitudinem letitiæ nullius hominis facundia, nullius uis ingenij, peruenire potest. Sed hæc translationes sunt, communia sunt omnibus. Illæ peculiare Veneto causæ, quod neque gens est ulla, neque natio (absit uerbo inuidia) cuius uel plura, uel maiora, & in Christianam Rempub. cuius uos caput estis, & in Romanum imperium argumenta beneuolentiæ, fidei, pietatis appareant. Non auderem ista profiteri Caesar optime, nisi & uera esse constaret, & tu uera libenter audires: alioqui sciebam scelus esse coram te parum certa dicere, nedum falsa. Sunt & illa nobis propria, Maximiliane rex fortissime, quod clarissimum nomen Austriae familie, qua nulla fuit unquam regum, imperatorumq; sæcundior, religiosum, & uenerabile semper habuimus, quod Federico patri tuo principi saluberrimo, quæcunq; se res tulerunt, enixe studuimus, quibuscunq; eum locis, & temporibus singulari significatione uoluntatis, & obseruantie prosecuti sumus, quod ipsum te semper à teneris unguiculis inductione quadam animi non occulta impensissimè coluimus,

auctoritati tuæ fauimus, amplitudinem quantum uires fue-
 re defendimus. iam qui principibus Lusitaniæ nobilissi-
 mis, & fortissimis, unde maternum tibi genus est, qui socero tuo Carolo duci generosissimo, qui Philippo eius patri
 sapientissimo principi chariores unquam fuere, quam Veneti? Tot modis copulati cum sublimitate uestra sumus,
 tam multiplici nexu uincti, ut qui hæc non uidet, nihil
 omnino uideat: qui plus desyderat, nihil omnino desyde-
 ret. Gratulatur ergo prorsus in uobis sibi, & in se uobis
 senatus, & uniuersa ciuitas nostra, non quantum ceteri
 fecere, sed quantum nulli: nec quantum dici, uel cogitari
 potest, sed quantum nec dici, nec cogitari fas est. Et quo-
 niam ambo uos celeberrimi principes hinc pater, inde fi-
 lius, ita mutuò creuistis, ut neq; tu maior, neq; tu felicior
 esse possis: reliquum est, ut Deum optimum maximum con-
 ditorem huius, & seruatorem imperij publica uice com-
 precer, & obtester, ut quando rem Romanam principum
 duorum patris, & filij, huius maturitate senioris, illius
 uirtute iuuenis florentissimam esse uoluit, beneficio suo
 faucat pietatemq; suam, & uoluptatem conseruandi per
 optimos principes generis humani sanciat, & perpetuam
 esse iubeat. Postremò, ut illustrissimum ducem nostrum,
 & inclytam Rempubl. incolumitatis, & gloriæ uestræ
 cupidissimam, quæ te Caesar semper & patrem, & prin-
 cipem Christiane religionis agnouit, coluit, & suscepit,
 sacrosanctæ maiestati tuæ, quanta maxima possumus ue-
 neratione, religione, deuotione commendemus, opes no-
 stras omneis, atq; uires ad ornamentum, & incremen-
 tum imperij, dignitatem, & amplitudinem sacratissimi
 nonunis uestri, promptas, expositas, & dicatas esse do-
 ccamus. Dixi.

HERM

mere, nihil
 primum
 tuli nihil
 remuneratu
 fame, qu
 tanti sis a
 ete sunt
 tum nob
 ploratum
 quantum
 heus tu d
 bello, qua
 ea, sed de
 lumen att
 queq; die
 tamen pr
 ta, quanq
 que tunc
 exemplo
 ge aliter
 Miloni q
 eo, sed qu
 Marce T
 Ceterum

HERMOLAUS BARBARVS

I. Carondeleto supremo regis Rom.

Secretario S.

RATIONEM à me nudus quartus habitam ad principes, amplitudini tuæ mitto recognoscendam, castigandamq;. Quamquam enim mei moris esset, nihil unquam temere, nihil non diu conditum, atq; pressum emittere, cum primum tamen desiderari eam à te subodoratus sum, intuli mihi uim, & peruici tandem, ut instituto meo decederem: ratus id quod erat, minus esse malum, adire periculum fame, quam moram desiderio tuo facere. Queris unde tanti sis apud me, quem ne de facie quidem norim. Perspectæ sunt omnibus eruditio, fides, integritas tua. Comperitum nobis est quantum Veneti nominis studiosus sis, exploratum habeo quantum me diligas parum merentem, quantum orationem, & actionem meam commendes. Sed heus tu docte uir, obsecro ne mirere, si qua leges in hoc libello, quæ tunc dictæ non fuerunt. Nec enim addidi nunc ea, sed detraxi tunc: admonitus ab aulicis extemplo quam limen attingi, ne longus essem, ambitiosa reciderem, optima quæq; dicerem, patientissimis omnino, sed occupatissimis tamen principibus parcerem. Amputaui subito consilio multa, quamquam quod potest consilium fuisse, si subitum? ea quæ tunc reseculi, modò sunt annexa: utcumque, ueterum exemplo facimus, quos F. Quintiliano teste, constat longe aliter scripsisse, quam egissent. Exulanti Mafiliæ A. Miloni quidam orationem M. Tullij, non quæ habuisset pro eo, sed quam scripsisset, attulit: tunc ille, Si sic egisses, inquit, Mæce Tulli, non esitaret Mafiliæ barbatus pisces Milo. Ceterum non dubito quin, nisi te amor fallat, ut audiendo

F 4 tunc

tunc, ita nunc legendo non parum multa tibi displicitura
sint. Sed æquum te quæso nobis & cognitorem, & iudi-
cem præbe, considerans hoc, & æstimans, quòd sesqui-
horam antè, quàm principes adiremus, significatum no-
bis fuerit, non duas orationes seorsum, ut cogitabamus,
atq; paraueramus, sed unam duobus iunctim habendam,
& recitandam esse. Plena difficultatis, plena discriminis
reserat: tota mihi ratio dicendi puncto temporis immu-
tanda fuit, orationis uniuersæ filum retexui, atq; ut breui
rem complectar, & cutis, & facies ipsa prorsus interpo-
lata est. Vale decus nostrum, & me principi nobilissimo,
cuius es inter eos, qui sunt à secretis, meritò supremis,
commendatissimum rogo facias. Vtinam aliquando
tanti sim, ut res ab illo fortiter, & magnificè
gestas posteritati commendare possim.

Tam facturus sum id libenter,
quàm qui maximè desyde-
ret. Ex Burgis pri-
die Non.

Augusti, M. CCCCLXXXVI.

FINIS LIBRI XII.

Platonis Charmidem per Angelum Politia-
num Latinitate donatum, reiecimus in
eum Tomum, qui reliqua ab eodem è Græ-
co in Latinam tralata linguam continet.

ANG

A
L

centen
Quod
quiden
quonia
uerrun
rum ni
re hos
gni non
strum
tuentur
nem p
nuiorib
ego, ue
ante fig
tem dic

ANGELI PO-
LITIANI MISCEL-
LANEORVM CENTV-
RIAE PRIMAE AD LAV-
RENTIVM ME-
DICEM

PRAEFATIO.

CVM TIBI superioribus diebus,
Laurenti Medices, nostra haec Mi-
scellanea inter equitandum recita-
remus, delectatus arbitror nouita-
te ipsa rerum, & uarietate non ille-
pida lectionis, hortari coepisti nos, ut
unam saltem ex eis Centuriam (nam
centenis libri singuli capitibus explicantur) publicaremus.
Quod nunc utiq; simul autoritate tua, qua maior, nobis
quidem, nulla in terris est, simul ratione adducti facimus:
quoniam nostra ista iam nonnulli uel cum puluisculo con-
uerunt, sic ut alijs pridem, sibiq; nostrorum titulo labo-
rum nimis placeant. Quamquam scimus inuidia magna fo-
re hos libros, & multum sermonis subituros, ut qui de ma-
gni nominis autoribus liberè pronuncient. Sed non id no-
strum exemplum. Non scriptores fermè omnes sic suas
tuentur parteis, ut alienas oppugnent, ac laudis occasio-
nem plerunq; de aliorum erratis petant: tum saepe à te-
nuioribus, & gregarijs, uelutiq; postremae notae, qualis
ego, uel Cluuienus, etiam proceres illi (ut ita dixerim) &
antesignani quidam literarum suggillantur. Vetus est au-
tem dictum, Conscientia mille testes. Scit illa prorsus nihil

F 5 hic

hic odio datum, nihil stomacho, candidè omnia, & simpliciter, nihil aut insectanter, aut maleuolè, nihil oblatrandi studio, nihil ostentandi uoto protulimus, animoq; semper ad probandum (si liceret) quàm ad improbandum propensiore fuimus. Neq; uidelicet strophis, aut cuniculis, sed libero examine, libera ueritatis fronte rem gessimus. Ac non id quæsiuimus, ut aliquam doctis hominibus ueluti labeculam aspergeremus, sed id cauimus potius, ne sub illorum auctoritate studiosorum fides periclitaretur. Deniq; in eos potissimum cunicus hic ex professo directus, in eos hic aries ex destinato temperatus, qui contra ueri faciem, pro uernaculo quidem sibi, sed imaginario tamen sensu frontem duranti eos acie styli maxime compungimus, qui stylum uertere, hoc est, qui sua errata dispungere non didicerunt. At inordinatam istam, & confusaneam quasi sylvam, aut farraginem perhiberi, quia non tractim, & continenter, sed saluatim scribimus, & uellicatim, tantum abest uti doleamus, ut etiam titulum non sanè alium, quàm Miscellaneorum exquisiuerimus, in quæis Græcum tamen Helianum, Latinum sequimur Gellium, quorū utriusq; libri uarietate sunt, quàm ordine blandiores. Quamquam me Clementis quidem Alexandrini Pontificis, apostoliciq; uiri commentaria, quæ *Ἐρωματῆς*, quasi stragula picta dixeris, inscribantur, alium profectò nobis titulum, nisi uarietatis istius insinuabant. Etenim de Aristoxeni tacco commentarijs, quos pari fèrmè titulo citat eo uolumine Porphyrius, quod in Harmonica Ptolemæi composuit. Deniq; si uarietas ipsa fastidij expultrix, & lectionis irritatrix in Miscellaneis culpabitur, una opera reprehendi rerum quoq; natura poterit, cuius me quidem profitor tali disparilitate discipulum. Quòd si ad omnem se minuticiem denattunt, hoc uerò apud

Latin

Helianus.
Gellius.
Varietas blanda.
Clementis Alexandrinus.

Latinos exemplo etiam Cæsaris, Varronis, Messalæ, Ciceronis, Plinij, Quintiliani, aliorūq; simulum facere licet, quos amulantibus & errare honestum. Quare quod istos ueluti patricios decuit, etiam me quasi minorum gentium non dedeeat. Par adèò celebritas nominum, uel Græca inscribit, uel ex commoào interpretatur, idq; nunc ad sensum, nunc ad uerbum, quod hic utrunq;. Iam si cui parum quæpiam emucleata, fortasse etiam nimis dura, obscuraq; uidebuntur, certè ipsi nec ingenio satis uegeto, nec eruditione solida, fidelisq; fuerit. Sicubi barbara quædam, & obsoletaprehenduntur, ea uerò de industria dispersimus, etiam ut barbaris & inruditis placeremus, & fieret liber corrosa undiq; gratiola uendibilior. Siqui remotiora dicent hic inueniri uocabula, quàm ut sumpta credantur de medio, ne isti arbitror sententiam suam mutabunt, cum adusq; medium literaturæ promouerint. Nec enim desunt, quibus etiam (ut ait M. Tullius) alabastrus unguenti plena putere uideatur. Tum in hoc genus descriptionibus, quæ non se populo uenditant, sed paucis modò parantur, usus istiusmodi recondita supellecibilis, præsertim uerecundus, minimè improbatum à bonis. Nec enim renouare sit probrum, quæ iam penè exoluerunt, si modò hæc ipsa non uetustescere adhuc, sed ueterascere de integro possint. Siquem nonnulla interim offendunt eloquendi diuerticula, minus fortasse homini nota, qui decem tantum Ciceronis paginas, nihil præterea læstitauerit, utiq; ab hoc ego ad eruditos prouoco; præcipuè credo laudaturos, quæ ab ipso improbabitur. Nihil autem forsitan intolerabilius, quàm ut de te sententiam ferat indoctus, qui tamen sibi ipse doctissimus uideatur. Siquis ubi quid resellitur, multarum uel autoritatum, uel rationum moles desiderat, at uictoriam sciat illic

Vetustesco.
Vetrasco.

illic à nobis , non uictoriae quæri satietatem. Si longiuscula
 capita alia , breuiuscula rursus alia putabuntur , credamus
 hanc quoq; esse legem noui operis , ut æquale habeat nihil,
 nusquam sibi sit par , semper dissimilitudine claudicet,
 unamq; istam regulam tueatur , nequid ad regulam, nequid
 ad perpendicularum , libellamq; reuocet. Si liberior stylus
 insolentis existimabitur nature. forsan benignior interpres
 simplicitati potius tribuet, quæ nec ingenuos dedecet. Sicu-
 bi porro consuetudo refragabitur , at ueritas , quæ nu-
 gas non facit , aut ueritatis uicaria consuetudo melior pa-
 trocinabitur. Nam & sumptum consuetudine dicitur,
 quod aduersus auctoritatem sit receptum , & error sepe
 consuetudinis obiectatur à doctis. Tum pulchrè sic ait qui-
 dam, Consuetudo sine ueritate , uetustas erroris est. Deniq;
 si paucula respersimus interim scrupulosa , & anxia, quòd-
 que uerius , subacida , uel ex philosophia , cuius iampride-
 dem sumus candidati , uel ex orbe illo disciplinarum, quæ
 studio sapientiæ famulantur , at ea stomachum tamen le-
 ctoris prædulcibus marcentem recreabunt fortassis , &
 exacuent. Nam quò hæc omnia grata sui uice conspirent,
 & quodam uelut antitheto foederentur , penè de calcæria
 (quod dicitur) in carbonariam decurrimus , & id ope-
 ram dedimus , ut alternatim deinceps inter se contraria
 quoq; subsequerentur , quæ nos querelæ istiusmodi exime-
 rent. Nec enim deseri apud nos etiam patimur , quæ sint
 amœna magis , & oblectatoria , ne dixerim illecebrosa,
 quàm uel utilia , uel necessaria: siquidem est (ut ait Varro)
 aliud homini , aliud humanitati satis , etiamq; citra emo-
 lumentum. Speciosa interim petuntur , non hereule minus,
 quàm sine specie compendium. Ergo ut agrestes illos,
 & hircosos quædam ex his imposita , & rudia delecta-
 bunt

Consuetudo.

Proverb.

Homo.
Humanitas.

bunt, exafceataq; magis quàm dedolata, nec modò limam, sed nec runcinas experta, nec scobinas, ita ediuersouer- miculata interim dictio, & tessellis pluricoloribus uarie- gata, deliciores hos capiet, uolos, & pumicatos, ne conflatìs utrinq; uocibus, & equabili uel plausu, uel sibi- lo, aut ad cœlum efferar, aut ad humum deiiciar. Medijs autem inter hos, & neutro notandis, quasi quidam diuer- sorum Cinnus (ut ait Cicero) satisfaciēt, non uno aliquo excellens, & omnium tamen particeps. Nec enim gustus idem omnibus, sed suum palatum cuiq;. Tum credo & expuent in conuiuio quidam, pro fastidioso, & uesco, quod mox in culina pro suauì liguriant, & opimo. Nos ista certè non foro, & curiæ, sed cubiculo, & schola pa- rauimus, eoq; studuimus, nescio an & præstitimus, ut siquæ hic essent, omnino faciles essent, & simplices munditiæ, non operosa, & pigmentata lenocinia: color, uitorq; uerus, & ingenuus, non ascitus: & ex arcuala congruens habitus, & expeditus, non onerosus, & la- ciniōsus. Postremò cuiuimodi exeant, quomodo hæc ac- Cuiuimodo. cipiuntur, minime profectò recusamus: sed nec opinor euademus communem illam scribentium sortem, male au- diendi, sit modò ita cordi lectoribus. Quinimo isti alex caput obiectamus, neq; patrociniū respicimus, quod ultro nobis ademimus censura. Decernaturq; potius in nos, tra- ducamur, uexemur, quàm non literarum publica fraus, quarum nobis est honor proprijs utilitatibus antiquior, etiam nostro aliquo, uel famæ, uel otij dispendio redi- matur. Nam quò ista quæso studiorum communium pro- fessio, si iam uentum ad hæc usq; est, ut quod officium stu- dijs uniuersi debemus, cessare omne tamen suspicione de- generi patiamur? Quo pacto uel durare ultra, uel esse iam

Inuidia.

iam poterit honestarum literarum syncretitatis, soluta penitus censura, dum sic aequè omnes inuidiam perhorrescimus? Quamquam (quod ad me attinet) utinam labori meo non contemptus potius, quam inuidia debeatur. Illud enim prope in notis est, si modò, quod ait Lilius, Inuidia uelut ignis alta petit. Quin agitedum studiorum cultores optimi, pro se quisq; alacres, gramen hoc inexpugnabile, quo bonae fruges humanitatis praefocantur, auellite, subnascentesq; sacris stirpibus, quasi perniciosissimas hederas, & omnem earum succum lapsibus erraticis exsorbentes, abrumpite penitus, & detuncate. Non desunt interpolatores ueritatis, ne desint quoque redintegratores: existat uindex aliquis rogo, & patronus periclitantium disciplinarum. Nam ego ut unus è medio, quid mihi liberum sit, utiq; experiar. Faciam nec ne operæ pretium, post uidero. Quorsum tamen fluxerit, aut quocunq; res ceciderit, æqui boni faciam, planeq; malignitatum omnium, & obrectationum uenena, non deuorabo modò, sed (quo sum stomacho) etiam concoquam: certè ueritatis hunc esse quasi genium, simul atque in publicum appareat, ut odiosa, inimicaq; sit uulgo. Connuccant igitur alij licet, & dicere uerum nussent, ego unus profectò (quicquid erit) non dissimulabo iudicium, non supprimam quae sensero, non indulgebo iam talibus patientiam, sed uel huic libello meo, saltem senilibere, sic insusurrabo: Vidi, uidi ipse libelle, cottidieq; uideo multa in literis fieri capitalia, compilari subaole aliena, confingi ad libidinem, quae cui com nodum, ascribi etiam idoneis, quae nec agnoscant, allegari qui non extent autores, citari quin etiam pro uetustis, nullibi comparenteis codices, compleri libros omneis operosissimis uanitatibus, falsa pro ueris,

ascita

*Nussent, palā
nuire non au-
deant. Ex Per
suo.*

ascita pro natiuis, nouitia pro uernaculis supponi, pollui, adulterari, oblini, incrustari, distorqueri, confundi, precipitari, interuerti omnia, nulla fide, nullo nec pudore, nec iudicio, quodq; his omnibus pestilentius, occasione quoq; recentis artificij, quanlibet stolidissimas opiniones in mille uoluminum traduces momento propagari: postremò (ut semel dicam) etiam nunc multos auriculas habere asini. Dicit hic aliquis: Quid tu autem? Fateor equidem, possum falli, ut humanus, sed neminem profectò sciens fallo, & ut mendacium fortasse dico, sic certè non mentior. Tum ego met mi ignosco, Meuius inquit, imò autem (extra iocum) nec egomet mi ignosco, & siquid indoctius, incautiusq; protulero, refutari à quouis cupio, refutaturus ipse me, si fuero admonitus. Non enim sic me peruersè amo, ut errare alios malim, quàm innotescere quòd errem. Sed ex eorum sum numero & ipse, qui proficiendo scribunt, & scribendo proficiunt. Ac de isto quidem fors uiderit. Illud uerissimum, si domi commentarios istos diutius, atq; in manibus habuissim, & regustare interim ex interuallo licuisset, longè instructiores fuisse eos, locupletiores, adminiculatiores, prodituros. Videlicet hoc illud est præcipue studiorum genus, quod uigilijs augeat, ut cui subinde ceu fluminibus ex decursu, sic accedit ex lectione minutatim quo fiat uberius. Tum incondita nunc quoq; pleraq; ineliquata, in discussa, non rotunda, non tornata adhuc, sed quæ aurem prorsus præterierint, utpote restrictim cogitata, & ex tempore potius, quàm à cura, quanquàm ex abundantia penic styli negotium curat, & elocutionem concinnat, quem cana & ueritas, & fides præcipue sollicitat. Enimvero ne putent homines maleferiati nos ista, quæ quæ sunt, de focæ hausisse, neq; grammaticorum transsiluisse lineas, Pliniano

Aul. Gel.

statim

statim exemplo nomina prætexuimus autorum, sed honestorum, ueterumq; duntaxat, unde ius ista sumunt, & à quibus uersuram fecimus, nec autem, quos alij tantum citauerint, ipsorum opera temporibus interciderint, sed quorum nosmetipsi thesauros tractauimus, quorum sumus per literas peregrinati, quanquam & uetustas codicum, & nomismatum fides, & in æs, aut in marmore incise antiquitates, quæ tu nobis Laurenti suppeditasti, plurimum etiam præter librorum uarietatem, nostris commentationibus suffragantur. Ut autem uel exemplo doceremus circulatorum præstigias, & imposturas omnibus esse tollendas, refranandamq; adeò quorumpiam lasciuiam, quæ iam sicuti cancer latè serpit, inaniter de præscripto & licenter egrediendi, nusquam aliquando ueteris scripturæ testimonium citauimus, nequid adscriptitium, ne ue quid usquam superductitium præualeret, quin sua quodq; facie representauerimus, & eas apposuerimus notas, unde exquiri penitus usq; à stirpe possit autoritas. Atq; ut muneris huius nostri nullæ prorsus appendices desiderentur, etiam capita ipsa rerum, titulis inclusa breuissimis, sed in quæis maior quam pro numero utilitas, concenturiauimus, & ceu breuibus ceris ingentes summas calculatorum more collegimus, quò negligentie delicati lectoris ipsi potissimum subscriberemus. Proinde sicuti sub Aiæis clypeo Teucer Homericus, ita nos utique sub umbra tui nominis latitantes, centuriatim dabimus in barbaros impressionem. Ita editione subinde aliqua, uel æquis, uel iniquis mos geretur. Et quadam pensante uice, sicut illis quod osculentur, ita his abunde supparabimus, quod mordeant. Mordebunt autem puto nostra uel rabiosuli quidam, quos eleganter Cato uutiligatores

Appendix fæ
munini gener.

Impressionem,
impetum more
mutilari.

tores appellat, isto potissimum litigandi uitio, ueluti morbo laborantes, cerebrosa gens & irritabilis, qui sine causa, sine discrimine, clausisq; (quod aiunt) oculis, quodcumq; nomen adlatrant: uel qui rursus aduocatione mercenaria, uenaliq; sententia, quicumq; semel autorati, atq; addicti, quasiq; dediti mancipio sint, eundem tueri pugnantiter, pertinaciterq; quo iure, quaq; iniuria obstinauerint. Veliactantuli illi, & nugiuendi, pleni tumida, sed & fatua coniectura, qui seqs, & sua duntaxat etiam sine riuualibus adamant, sibi fauent, alijs obtrectant. Vel postremo lucifugi quidam ueritatis, & (ut planius dixerim) blatrix, literatores, qui defluentibus oculis, uereq; notuinis, non diem tantum sereniorem, sed nec umbram sublustrem satis ferunt. Nam de illis dubitat nemo, quos liuoris tinea comest, quos rubigo subrodit inuidia, qui gloriam alterius, suam poenam, felicitatem alterius, suam carnificinam faciunt, qui profectu cõtabescunt alieno, quos aegrescens, prosperis maleuolentia, ceu tortor intestinus iugiter excruciat. Sed & censores item pulpitarij (nec autem de doctis, bonisq; nunc agimus) solent plerunq; fodicare nos, & studijs ostrepere istis. Etenim pleni ieiunitatis literas humaniores apud insciam plebeculam, penè dixerim sollemniter, buccis concrepantibus infamant, & crassa rusticitate feroculi, quam solam (quod & Hieronymus ait) pro sanctitate habent, sic in eas, & earum studiosos ampullosis proclamationibus infrendentes, inspumantesq; deseuuiunt, ut facile se declarent etiam Græcos illos improbare, & penè odisse uerè sanctas animas, Basilium, Chrysostomum, Gregorios, etiam Latinos, Cyprianum, Ambrosium, Augustinum, Hieronymumq; ipsum, & alios id genus nostræ religionis antistites, gentium, linguarumq;

Mitigatores.
Plin. prol. multos fore qui uiliget, id est uitio alligent, utiuperent.

Quot iure, quaque iniuria, siq; deq; ferentes.

Pulpitarij.

Feroculi.

G omnium

omnium disciplinis, uelut opibus Aegyptiorum suffar-
 natos. Quo mihi etiam uidetur admirabilior deliciae tuae
 Marianus hic Genazaniensis, nec in theologia cuiquam
 secundus, & omnium quos in ecclesia concionantes audi-
 uimus, non prudentissimus modò, sed & facundissimus, cuius
 neq; suspecta populis ad bonam frugem tendentibus
 eloquentia, quoniam uite incredibili seueritate commen-
 datur, nec è diuerso tristis, aut reformidabilis austeri-
 tas, quoniam poëtica delinimenta, pulchramq; istam lite-
 rarum uarietatem, nitorem, delicias non aspernatur. Ut
 igitur lana purpuram bona fide potura, certis prius infi-
 citur medicamentis: ita literis arbitror, doctrinisq; tali-
 bus excoli animos (quod ait in Hortensio Cicero) &
 ad sapientiam excipiendam imbui, preparariq; decet.
 Atqui non tamen ob istos pigebit aut exigere stylo: quic-
 quid hoc nostrarum lucubrationum est, aut experiri
 quid concedatur in illos, qui fraudes in literarum nego-
 tio concipiunt capitales. Nam & ego Philoxeno igno-
 sco, sicuti Cicero idem ad Atticum scribens, redire in
 carcerem, quàm mancipare iudicium praepotanti, ma-
 ximè si non praesenti seculo, sed quasi aeternitati: prout
 etiam dictum à Thucydide, seruire scriptores conue-
 nit. Eoq; libri puto ipsi monumenta uocantur, quòd ad
 memoriam magis posteritatis incorruptius iudicaturæ,
 quàm ad ineptam praesentis temporis gratiolum, specta-
 re debent. Ergo ut quàm maximè (si licebit) hæc non
 extinguatur solùm, sed etiam opprimatur improbitas
 effuse omnia deprauantium, nec abeat in exemplum, tri-
 ta, & prostituta frons, atq; oris tanta duritia, iam nunc
 centurias sequentis, pro suscepto (arbitror) salutari co-
 natu, ne utiquam ad huius primæ gustum repromittimus.

*Monumenta
 cur libri.*

Quos

Quos enim molli nunc articulo tractamus, quos leuè, & lento brachio tangimus fortius dein puto prememus, atq; urgebimus, & contenti paulisper interim prelusoria, uelutariq; pugna, mox uiribus collectis, toto exercitibus robore depræliabimur. Quinetiam (quoniam tunica propior pallio) uindicabimus audacter, & gnauiter à plagiarijs, ac furunculis interdum nostra, & afferemus liberali causa manum. Nostra uerò nunc accipi tantum uolumus, quæ labore, industriaq; ipsi magna principes extudimus, nec expalpari unquam, nec extorqueri nobis ea passuri, quandiu licebit, nostra inquam, non cunctamenta, sed pignora. Nam ut hæc in medium uice missilium direptui, conculcatuq; relinquimus, ita illa nobis recipimus, & defendimus: hæc exponimus, illa & agnoscimus, & tollimus, sed ita tamen, ut imitari simias nolumus, quæ suos dicuntur foetus, quamlibet deformes, pro formosissimis admirari. Nec erunt opinor hæc quoq; nostra, quanquam leuioris operæ studia, seu ludicra uerius, dedecori tibi Laurenti Medices, cui nunc adscribuntur. Adscribuntur autem non magis ad eò ut me gratum beneficijs tuis approbent, aut reponant gratiam, quòd auxiliarium te, quodq; consiliarium habuerunt, quam ut auspiciò procedant, & ut in ijs tui memoria frequentetur, ex quo liber autoritatem capiens magni celebritate nominis commendetur. Tum cui summa studiorum meorum debetur omnis, ab eo quoq; portio ipsa iure incipiet. Et hercule ueluti bellaria sint ista, secundis accepta mensis. Quoniam rectæ cœnæ speciem, uicemq; grauiora illa occupant, qualia tibi multa uel Marsilius Ficinus Platonis, uel Aristotelis interpres Argyropylus Byzantius è philosophiæ penu congesserunt.

*Simiarum in cæ-
tulos amor.*

*Ficinus.
Argyropylus.*

G 2 De

*Pico miran-
dula*

De isto enim præ cunctis admirando, non Pico iam, sed (ut ipse appellare soleo) phœnice potius, qui nunc in tua lauru nidificat, tanta mea quidem expectatio est, ut ausim Propertio succinere, Cedite Romani scriptores, cedite Graij. Tu uale patrone iucundissime, & (quod facis) perge fauere doctis, perge literas excitare, perge à situ recipere rem Latinam, ab interitu Græcam, quò tui memoria nominis ab iniuria prorsus obliuionis asseratur.

ANGELI POLI-
TIANI MISCELLANEO-
RVM CENTVRIA
PRIMA.

Defensus à calumnia Cicero super enarrata uì
nouì apud Aristotelem uocabuli quod est
Endelechia. CAPVT I.

ARGYROPYLVS ille Byzantius, olim præceptor in philosophia noster, cum literarum Latinarum nunimè incultus, tum sapientiæ Decretorum, disciplinarumq; adeò cunctarum, quæ cyclicæ à Martiano dicuntur, eruditissimus est habitus. Hic & apud Medicem Cosmum decreto publico patrem patriæ, & dein apud Cosmi filium Petrum, nepotemq; adeo Laurentium hunc, decus ubiq; nostrum, patriæ simul, auitq; uirtutis heredem, suæq; R.P. columnen, insigni fuit & auctoritate, & gratia, quibus etiam libros dicauit Aristotelis à se uersos in Latinum, sed & ipsum uix adhuc quidem puberem Laurentium dialecticis imbuit, eaq; philosophia

phie parte, qua de moribus præcipitur. Cæterum (ut homo Græcus) perquam ferebat iniquo animo nobilem illam, nec (ut Theodorus Gaza putat) importunam M. Tullij Ciceronis exclamationem, qua Græciam uerborum interdum inopem, quibus se putat abundare, non eloquentius fortasse, quam uerius pronuntiauit. Ob id igitur subiratus Latine copie genitori, & principi Græcus magister, etiam dictitare ausus est (quod nunc quoq; uix aures patiuntur) ignarum fuisse non philosophiæ modò Ciceronem, sed etiam (si dijs placet) Græcarum literarum. Vix enim dici potest quam nos aliquando, id est Latinos homines, in participatum suæ lingue, doctrinæq; non libenter admittat ista natio. Nos enim quisquillas tenere literarum, se frugem: nos præsemina, se corpus: nos putamina, se nucleum credit. Sed ut ad Argyropyllum reuertar, oculos ad hunc modum nostri parentis, uiuentis, ueluturiq; suggillantem, utebatur hoc ille uel maximo argumento, quòd in primo Tusculanarum questionum scribat Cicero, censere Aristotelem quintam esse quandam præter elementa naturam, de qua sit mens, uerbaq; deniq; ipsius ita legantur: Quintum genus adhibet uacans nomine, & sic ipsum animum Entelechian appellat nouo nomine, quasi quandam continuatam motionem, & perennem. Sed enim nemo est (aiebat) in Aristotelis lectione paulò frequentior, quin sciat Entelechiam esse potius Aristoteleum uerbum, neutiquam significans quòd Cicero putat, continuatam motionem, & perennem, sed perfectionem potius, aut consummationem quampiam. Nam cum uellet Aristoteles quasi nomenclaturam facere intellectuum suorum, uerba ipse quepiam noua concepit animo, uelutiq; dein peperit, in quæis hoc quoq; per quòd in-

Εντελέχεια.

Εντελέχεια.

Copiosissime de
his Budæus lib.
i. de Assè.

G 3   dicatur

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ.
Ἐν Ἀλεξιστοῦ.

dicatur forma, speciesq; , cui perfectionem res quæq; suam
debeat. Quod enim quidq; est, ab hac est Entelechia po-
tissimum. Cicero autem non quidem hanc Aristoteleam uo-
cem, sed aliam prorsus ei contiguam, finitimamq; simili-
tudinis præstigio falsus enarrauit. Endelechôs enim con-
tinuatim mobiliter, continuataq; mobilitas Endelechif-
mos, unde hanc Aristotelis entelechiam deduci putauit il-
le: quæ non d literam tamen, sed t potius habeat in sylla-
ba secunda. Iam autores contra Ciceronem stare quamli-
bet magnos Peripateticos adijciebat. Et ut homo erat
omnium (ut tum quidem uidebatur) accerrimus in dispu-
tando, atq; aurem (quod ait Persius) mordaci lotus ac-
eto, præterea uerborum quoq; nostrorum funditor ma-
ximus, facile id uel nobis, uel cæteris tum quidem suis se-
ctatoribus persuaserat: ita ut, quod penè dictu quoq; ne-
fas, pro concesso inter nos haberetur, nec philosophiam
scisse M. Tullium, nec literas Græcas. Enimvero re dein
tota diligentius peruestigata, meas esse partes, & item
cuiuscunq; Latini professoris existimaui, Ciceronis glo-
riam, qua uel maxime contra Græcos stamus, etiam uice
capitis omni contentione defensare, quanquam illam sua
non antiquitas modò, sed quædam prope diuinitas extra
ictum, supraq; iniuriam posuit. Iam primùm igitur Ar-
gyropyli huius apud me quoq; non exigui ponderis au-
toritas, alijs autoritatibus, multoq; (arbitror) ualentio-
ribus refellenda est, tum ostendendum, ex eo quod obijci-
tur, auferi Ciceronis præconium, nedum decrescat. Et
prodibunt in medium satis (arbitror) quod ad philoso-
phiam modò pertinet, idonei Ciceronis laudatores (ut si-
mus interim quàm paucissimis contenti) Boëtius, Ma-
crobius, & Augustinus. Nam quis Boëtio uel in dialecti-
cis acū

Nedum

Ciceronis lau-
datores.

Boëtius.

eis acutior? uel subtilior in mathematicis? uel in philo-
 sophia locupletior? uel in theologia sublimior? Quem
 tant: iuniores etiam philosophi longè (arbitror) omnium
 perspicacissimi fecerunt, ut Aquinatem Thomam diuum
 hominem, Magnumq; illum Thomæ præceptorem (deus
 bone) quos uiros habere meruerit enarratores, & ab
 ipsius sententia ne sit ulla quidem penè iam prouocatio.
 Porro de Macrobio, cui, rogo, magis credendum, quàm
 laudanti præcipuè Boëtio? Deniq; ipsius Augustini tam
 altè nisa in omnibus fermè disciplinis est autoritas, ut ex-
 tra omnem sit aleam posita, sic ut ab ea iam ne transuer-
 sum quidem (quod dicitur) ungucm recedi, fas habeatur.
 Etenim tanta ingenij constat eum celeritate uiguisse, ut
 quicquid de arte loquendi, & disserendi, quicquid de di-
 mensionibus figurarum, de musicis, de numeris precipitur,
 etiam sine magna difficultate, nullo hominum tradente per-
 cepit: tanto dein acumine præstitisse disputandi, ut iure
 in uno isto potissimum, totius ueritatis niti patrocinium
 uideatur. Consideremus igitur quid hi singuli saltem de
 Cicerone senserint, quantumq; ei tribuerint in philoso-
 phia, tum credamus audacter non cuiusuis esse calumniam
 constare homini, qui fuerit à laudatissimis hominibus tam
 singulariter laudatus. Boëtius itaq; non modò sic utitur
 identidem M. Tullij testimonijs, ut ea pro firmissimis &
 inniolabilibus obijciat argumentis, sed & ipsius Topico-
 rum (qui maximus est honor) suscipere interpretationem
 non erubescit. Macrobius autem sic in unius eiusdem li-
 bri uel exigua particula uersatur, ut nec Platoni compa-
 rem facere, nec omnibus insignire eum disciplinarũ omnium
 titulis dubitauerit. Deniq; Augustinus cum in Academi-
 cis, quanquam sub alterius persona, nunc suũ Ciceronem,

*Thom. a.**Alber. ma-
gnus.**Macrobius.**Augustinus.*

G 4 nunc

nunc sapientem appellans, tandem ab ipso, inquit, Latina lingua philosophiam & inchoatam esse, & perfectam: *Personatus.* tum in confessionibus, ubi neuti quàm personatus eos ex professo damnat, qui linguam Ciceronis mirantur, peccus non ita. Quinimo quòd affectum mutauerit ipse, quòd ad deum preces, & uota conuerterit, quòd desideria non eadem quæ prius habuerit, quòd omnis ei uana spes euiluerit, quòd immortalitatem sapientiæ quæsierit æstu cordis incredibili, postremò quòd surgere iam cœperit, ut ad deum reuerteretur, cuncta hæc esse Ciceronis munus fateatur, unig; prorsus illius libro, qui uocaretur Hortensius, omnem suæ salutis occasionem retulit acceptam. Non enim ad acuendam linguam liber (inquit) ille offerebatur, nec loquutionem mihi, sed quod loquebatur persuaferat. Quod isti utinam legissent, qui somnium ægroti nobis Hieronymi uapulantis ad tribunal obiectant, nec illud saltem cogitantes, illum ipsum Hieronymum, quum post repetitam dein statim Ciceronis lectione periurus à Rufino argueretur, etiam grauissimè conqueri, quòd sibi ab illo suamet somnia obijcerentur. Cæterum (ut ad propositum reuertar) uicerit sanè uel Argyropylus, uel quiuis alius Ciceromastix. Sed rogo istas prius transcendere audiat auctoritatù moles, quas opposuimus. Enim uero de Græcis literis facilior, promiorq; sententia. Quis enim tam hispida aure, quis tam inimicus ueritati, qui si pauca modò penèq; etiam tumultuaria Græca uerba, sparsim adhuc uel in epistolis ipsius olfaciat, quicquam se dicat unquam magis aut elegans, aut Atticum tota quoq; Græcia reperisse? sic ut iure Possidonium, doctissimum illum hominem deterruerit à scribendo, iure Græcam nationem Græco de rebus suis commentario conturbauerit, in quo se ait libro totum Isocratis

Hortensius Ciceronis.

Hieronymi Somnium.

Ciceromastix.

Possidonius Isocratis uulgatus.

cratis N
las, tun
se. Qu
cæ, q
argum
mus) qu
cos usit
Tum cæ
apud ill
stinguen
bant, q
πόνοy p
piunt: t
ut conu
esse uer
tis locis
pian,
lat. Ne
serit, in
tuit. Ia
torum
Græca
xius diu
citur? E
ror, sed
manitat
qua fece
manis a
tinus, n
ingenio
sanè mo

eratis Myrothecion, atq; omneis eius discipulorum arcu-
 las, tum nomihil etiam Aristotelea pigmenta consumpsis-
 se. Qua mihi uidetur fiducia, non mirus aliquando Græ-
 cæ, quàm Latine linguæ ueluti pomerium protulisse. Sic
 argumento uel illud (ut uno interim contenti exemplo si-
 mus) quòd innocentie uocabulum negat habere apud Græ-
 cos usitatum nomen, sed habere ait posse tamen *ευλαβειαν*. *ινλαβειαν*.
 Tum castigat interdum quoq; , ceu segnitiam quorundam
 apud illos uocabulorum, sicuti cum uelle eos ait quidem di-
 stinguere, sed parum ualere uerbo, quod uel in illis pro-
 bant, quæ sunt melancholia, & furor: uel item in eo quod
πρόπον pro labore confusus illi, & dolore pariter acci- *πίον*.
 piunt: tum melius aliquid nos dicere indicat, quàm illos,
 ut conuiuium, ut alia, multoq; melius quædam notata
 esse uerbis Latinis, quàm Græcis, quod & significat mul-
 tis locis reperiri, sed & carere hos ipsos nomine rei cuius-
 piam, quam maximè habeant familiarem, non dissimu-
 lat. Nec ullus eorum tamen quamlibet inquirendo se tor- *Inepti uocabu-*
 serit, inepti reperire adhuc, aut excogitare uocabulum po- *lum.*
 tuit. Iam uerò nonne Apollonius quoq; ille Molo, rhe- *Apollonius*
 torum omnium sui temporis celeberrimus, audita semel *Molo de Cice-*
 Græca M. Tullij, sed & extemporali oratione, defi- *ronæ.*
 xus diu stetisse, ac deniq; ita mirabundus pronuntiasse di-
 citur? Ego uerò te quidem Cicero cum laudo, tum admi-
 ror, sed me Græcorum fortune miseret, tædetq; , quòd hu-
 manitatis, & eloquentiæ decora, quæ sola nobis reli-
 qua feceramus, ea quoq; per te (quantum intellego) Ro-
 manis arrogantur. Enimuero hoc illius iudicium non La-
 tinus, non ineptus aliquis, sed Plutarchus ipse Græco uir
 ingenio, Romana grauitate in literis retulit. Ergo ad hunc
 sanè modum de scientiæ ipsius, deq; Græcæ linguæ peritiâ,
 testatum

testatum nobis ueteres reliquerunt. Age uerò nunc Endelechian quoque istam pensitemus, seram Ciceronis calumniatricem. Vtrum ne istic igitur reprehenditur, quòd Aristotelem dixerit adhibuisse Cicero quintam quandam præter elementa naturam, & sic ipsum animum nomine appellauisse? Quod & Alexander Aphrodisicus Peripateticorum omnium etiam ab Auerroë laudatissimus, in egregiè subtilibus illis naturalium quæstionum libris ostendit, quos à se lectos diuus Hieronymus gloriatur, & Porphyrius in commentario, quod in Aristotelis decem genera per interrogationes edidit, & resposiones, & Themistiùs super hos, in paraphrasi de anima secunda, & Simplicius ubi Aristotelem paris argumenti uolumen interpretatur, & Quintilianus Aristides in tertio de musica, & postremo in epistola quadam sua diuus Ambrosius (ut alios interim prætereamus) unanimiter propè significauerunt. Quanquam de hoc utiq; ne in uerbis quidem Aristotelis ipsis ulla dubitatio est. An illud potius culpatur, quòd entelechiæ uocabulum nec suis literis notauerit, & alium quàm Aristoteles intellectum (sicuti supra diximus) accommodauerit? Principio igitur quero ego ab istis, quoniam maxime argumento Entelechiam potius, quàm Endelechiã scriptum collegerint ab Aristotele? Tam enim uerbum nouum hoc, quàm illud: nec minus altero significari animus, quàm altero potest: nec Aristoteles ipse perfectionem potius, quàm motionem illam indicari continuam noua uoce pronuntiat. Crediderint ita sanè Porphyrius, Themistiùs, Simplicius, aut si qui compares: quæ autem tandem inuidia est, etiam Ciceronem aliter, quàm posteriores opinatum, si stare ipse sic quoque, tueriq; gradum bene, & fortiter potest? Nam sit utra lectio uerior, ea quam Cicero agnoscit,

an quæ apud posteros obtinuit, in incerto adhuc est. Etenim libri omnes Aristotelei, qui tam grandi nunc quidem autoritate pollent, interpolati, pleniq; multis erroribus olim sunt editi, si fidem Straboni accommodamus, autori non malo. Siquidem Neleus ille Scepsius, Corisci filius, & Aristotelis, Theophrastiq; non solum auditor, sed & bibliothecæ successor, & hæres, libros utriusq; philosophi Scepsin, hoc est, in suam patriam comportasse uniuersos perhibetur. Hiq; dein à posteris ipsius, metuentibus uidelicet Attalicos reges, librorum istiusmodi studiosissimos, in fossi terræ, negligenterq; habiti diu, tandem aliquando ab Appellicone Teio magna empti mercede dicuntur, sed carie, situq; (quod necesse fuit) multis exesi, & labefacti locis: quos tamen inconsultius supplere Appellicon ipse librorum, quam philosophiæ studiosior, & pro arbitrio (quemadmodum quidem putabat) emendare ausus, plurimis temerariis erroribus. Hi tamen ad usq; Sullæ tempora (sicuti Plutarchus memorat) Athenis delitescabant. Nam peripatetici ueteres ordinarijs istis, quibus omnis instruitur philosophia, carentes, paucos modò quos uocant Exotericos habuerunt, eoq; posteriores exquisitius philosophati, quòd Aristotelis uolumina (quanquam alicubi contaminata) peruolutabant. Quippe Lucius Sulla bibliothecam Appelliconis istam repertam Athenis, Romam primus transtulit, tum grammaticus Tyrannion, & ei penè suppar Andronicus Rhodius, is, qui libros etiam Perihermenias negat esse Aristotelis, magna copia libros eius philosophi tabulis etiam, nescio quibus, editis inuulgauerunt. Quocirca nihil est quod iam dubitemus, quin de syncritate primæua lectionis istius, præsertim tantillo discrimine, uel libera sit in utranq; partem suspi-

*Aristoteleorū
librorum corrup-
tor Neleus.*

*Appellicon
Teius.*

*Exotericos
externi.*

L. Sulla.

cio

tio, uel (si alterutri accedendum) tutius Ciceronem sit pre-
ferri, longè priorem, quàm Alexander est: primus ex il-
la cohorte, quam diximus, Aristotelis enarrator, quem
Seueri floruisse temporibus, uel ipsius de fãto significat
opus, æqualemq; propemodum, seu paulò credo maius-
culum summis illis Academicis Origene, & Plotino.
Quid autem prohibet, quò minus Cicero ipse uidere
matricem quoq; librorum Aristotelis, qui fuerint ipsius
etate publicati, si non incorruptam, certe (sicuti diximus)
conscribellatam potuerit? Tum & consultò factum ab
homine doctissimo crediderim, ut libro pectoris muro
septus, eam nouo huic Aristotelis uocabulo interpreta-
tionem, iure accommodare sit ausus, quæ cum Platonis
in Phædro sententia, super anime motu sempiterno, atq;
(ut Varro inquit) dio, consentiret: de qua ipse quoq; uel
in Tusculanis quæstionibus uel in sexto Reip. uolumine,
commeminerit: quando & Philoponus in Aristotelis uita,
& Simplicius in commentarijs de anima, & in extre-
mo Peri hermenias libro Boëtius ipse germanas esse, &
compares utriusque philosophi sententias asseuerant:
etiãq; libros septem composuisse Porphyrius traditur,
quibus hoc maxime argumentum colligeretur, eandem
Platonis esse prorsus, & Aristot. hæresin, quod & Picius
hic Mirandula meus in quadam suarum disputationum
præfatione tractauit, & uero uerius esse copiosissimo ope-
re (credo) pulcherrimoq; peruincet (nisi me tamen gustus
fessellit) quod de Platonis hac ipsa, quam dicimus, & Ari-
stotelis concordia, noctes atq; dies molitur, & cudit. Ita
non modò non errasse in uocabulo isto noster Cicero, sed
uel eruditius aliquantò, quàm cæteri, uel ad suam se-
ctam scripsisse accommodatius intellegetur, ut quod de
clarissimi

*Matricem con-
scribellatam.*

*Platonis &
Ari. cõcordia.*

clarissimi uiri doctrina tam idonei, quam superius ostendimus, autores sponderunt, etiam ipsemet, in quo precipue diuerticulo calumniam patitur, largissime, cumulatissimeq; præstiterit. Nec autem nouum Ciceroni, aut iniustitatum calumniam pati à Græcis, quando etiam Didymus sex libros aduersus eundem composuit, Syllographos imitatus maledicos scriptores: qui tamen libri iudicio doctorum aurium sunt improbati. Sic aduersus generosissimum leonem procul despectis uocibus, etiam quidam sæpe lucernarij canes baubantur.

Didymus aduersus Ciceronem. Syllographi.

Quæ sint crepidæ apud Catullum Carpatinæ, quod probè scriptum uocabulum perperam mutatur. CAP. II.

Valerius Catullus in epigrammate quodam sic ait:

Ista tamen lingua, si usus ueniat tibi, possis
Culos, & crepidas lingere carpatinas.

Quæsitum uerò à multis, explicatum adhuc à nemine, quæ sint carpatinæ, seu carbatinæ crepidæ. Nam utrunq; rectè, sed & item carbasinæ dicitur. Quidam autem plani, & te nebriones in literis, uetere expuncto uocabulo, nescio quas supponunt aut Cercopythas, aut Coprotinas ex hara productas, non schola, uocabula nuda, nomina cassa, & nihili uoces. Nos de Græco instrumento, quasi de cella proma, non despicabileis, nec abrogandæ fidei proferemus auctoritates, quibus & lectio præstruatur incolumis, & interpretamenti nubulum discutiatur. Iam primum igitur Iulius ipse Pollux libro nono ad Commodum Cæsarem Carbatinas esse ait rusticum calciamentum, sic à Caribus appellatum. Aristoteles uerò in secundo de animalium historia camelos calceari carbatinis scribit, ne scilicet in exercitu longiore itinere fatiscant. Sed & quatuor extant Græcè nimis quam libelli elegantes Poemenicôn titulo, quorum

Carpatina, Carbasina crepide. πλάνοι ενρονες, impostores.

Carbatina.

Libri ποιμῶν κώμ.

in se

in secundo senex quidam cum pera, & calceis carbatinis introducitur. & Lucianus in dialogo, qui uel Alexander, uel Pseudomantis inscribitur, oratores quospiam e Paphlagonia carbatinis calceatos ait. Deniq; etiam Xenophon Socraticus Anabaseos tertio, Cum defecissent, inquit, ueteres calcei, carbatinas habebant ex recentibus corijs bubulis confectas. quem etiam locum, dissimulato tamen autore, Suidas adducit. Quin interpret quissiam Xenophontis eiusdem, carbatinas esse addit barbaricum calciamentum.

Quibus uerbis Horatius Camelopardalin significauerit, quæq; sit eius animantis facies, quibusq; etiam nominibus censeatur, & quo primum tempore uisa in Italia.

CAP. III.

Camelopardalis.

Sulcatus.

Heliodorus.

Horatius in epistola ad Augustum, Diuersum, inquit, confusa genus panthera camelo. Nos olim iam publica prælectione dictauimus uideri eum de camelopardali, que uulgò Girafa dicitur, sentire. Quam enim uocamus pantheram, Græci pardalin. Et hanc à rege dein ipso Aegypti, qui Sultanus uocatur, inter munera alia dono missam Laurentio Medici uidimus, non tam meo, quam ingeniorum omnium, uirtutumq; patrono. Tantum mirati sumus habere ipsam cornicula, quanquam mas erat, quoniam de his nihil hæctenus in ueteribus memorijs legebamus. Cæterum Græcus Heliodorus non dilute scriptor autoritatis, libro Aethiopicæ decimo in hanc ferme sententiam de ea meminit, cum scilicet Hydaspæ regi Aethiopum dono datum ab Auxomitarum legatis fabulatur, Postremo, inquit, accessere etiam Auxomitarum legati, non uestigales illi quidem, sed amici, & fodere iuncti, qui beneuolentiam rebus prosperè gestis indicantes, cum alia & ipsi munera obtulerunt, tum in primis animantem quampiam inusitatæ speciei, naturæq; cuius ad magnitudinem cameli proceritas,

color

color, pellisq; Pantheræ, maculis ueluti florentibus uari-
 gata. Postremæ infra aluum partes, humi subsidebant, sicuti
 in leonibus uidemus. Humeri pedesq; priores, atq; item
 pectus, præter cæterorum membrorum rationem, proceræ.
 Tenuis ceruix, & quæ de reliqua corporis mole in olori-
 num collum se tenderet. Camelo caput simile. Maior ipsa
 penè duplo, quàm Libyssæ Struibi, subscriptosq; uelut
 oculos toruè motans conuiebat. Incessus autem longè ani-
 mantium cæterarum terrestrium, uel aquatiliū dissimilis,
 neq; enim uicissatim crura simul, sed dextra pariter, dein
 sinistra utraq; agitabat, cumq; ijs suspensa proferebat late-
 ra tractatu, motuq; tam facili, ut eam quò uellet, tenui capi-
 stro uertici deuincto, ueluti fortissimo uinculo, magister
 perduceret. Hæc ut est inspecta animans, omnem conti-
 nuò multitudinem obstupescit, speciesq; nomen inuenit
 ex ijs, quæ præcipua in corpore, sic ut ex tempore eam
 populus Camelopardalin appellaret. Hactenus Heliodo-
 rus. Dion uerò Græcus & ipse autor, in tertio quadra-
 gesimoq; Romanæ historiæ libro, de Cesare narrans, ita
 ferme scribit: Camelopardalin uerò primus ipse Romam
 adduxit, & populo ostendit. Id animal cætera camelus,
 crura autem inæqualia habet, posteriora prioribus magis
 breuia, ut à clunibus attolli sensim, quasi ascendenti simi-
 le incipiat, corpusq; reliquum sublimè admodum cruri-
 bus prioribus sustentatur, sed ceruix in altitudinem penè
 peculiarem sc tollit. Colore ipsa maculoso, ceu panthera,
 quo fit ut amborum promiscuo uocabulo censeatur. Pli-
 nius uerò de camelis tractans, hoc quoque addit: Ha-
 rum aliqua similitudo in duo transfertur animalia. Na-
 bun Acithiopes uocant, collo similem equo, pedibus, &
 cruribus boui, camelo capite, maculis albis, rutilum colorè
 distin-

Variegata.

Struibus Li-
byssa.

Hæc animans.

distinguuntibus. Vnde appellata Camelopardalis, dictato-
 ris Cæsaris Circensibus ludis primum uisa Romæ. Ex eo
 subinde cernitur aspectu magis, quàm feritate conspicua:
Ovis fera. quare etiam ovis feræ nomen inuenit. Consimilia ferme
 hic etiam Solinus prodidit, quo loco de Aethiopiis.
 Sed & M. Varro in libro de lingua Latina ad Cicero-
 nem, camelus, inquit, suo nomine Syriaco in Latinum ue-
 nit, ut Alexandria Camelopardalis nuper adducta, quod
 erat figura ut Camelus, maculis ut panthera. Risi etiam nu-
Pardalis. per, quia uerbum ex Varrone dimidiatū pardalis tantum,
 nescio quis grammaticus in Lexicon retulerat suum, quod
 per ordinem literarum compositum circunfertur. Centum
 autem Gordiani principis ludis exhibitas, autore Capito-
 lino, feras oues accepimus.

Quam multa poetarum interpretibus legenda, quodq; saty-
 ram Persius de Alcibiade Platonis effinxit. GAP. IIII.

Qui poetarum interpretationem suscipit, eum non
 solum (quod dicitur) ad Aristophanis lucernam,
 sed etiam ad Cleantis oportet lucubrasse. Nec prospicien-
 de autem philosophorum modò familiæ, sed & iurecon-
 sultorum, & medicorum item, & dialecticorum, & qui-
 cunq; doctrine illum orbem faciunt, quæ uocamus Ency-
Encycilia. clia, sed & philosophorum quoq; omnium. Nec prospici-
 endæ tantum, uerum introspiciendæ magis, neq; (quod
 dicitur) ab limine, ac uestibulo salutandæ, sed arcessendæ
 potius in penetralia, & in intimam familiaritatem, si rem
 iuuare Latinam studemus, & inscitiam quotidie inuale-
 scentem profligare: alioqui semidocta sedulitas cum ma-
 gna sui persuasione detrimento sit, non usui. Plurima ta-
 men in philosophorum maximè operibus inuenias, quæ
 sint in poetarum nostrorum libros ascita: quale uidelicet
 quod

quod etiam annos abhinc aliquot Persium publicè poëtam enarrantes indicabamus, satyram ipsius quintam, cuius est initium: Rem populi tractas: ad Platonici dialogi, qui primus Alcibiades uocatur, exemplar, ueluti deliniam: sic ut non ea solùm, quæ de iusto, atque iniusto, deq; sui cuique notitia Socrates inibi cum Alcibiade agit, delibasse ex eo pudenter, sed locos etiam quospiam, si non magni momenti, certè ueneris tamen plenissimos, & lepôris duxisse indidem Persius intelligatur. Quod genus & illa, Dic hoc magne pupille Pericli: quoniam Socrates quoque ostendit omnium maximum uisum Alcibiadi, quod ipsi relictus à patre tutor Xanthippi filius Pericles. Sic item, Dinomaches ego sum: ductum ex eo quod apud Platonem sic est, ὁ φίλος τῶν ἀδελφῶν καὶ ἀφομαχῆς. Consumm- O amice Cle-
nia & Dino-
maches filii. liter quod ait ibidem, Tecum habitas: non ne dialogi eiusdem peruidisse uideatur uoluntatem? Si quidem (quod Proclus enarrator affirmat) nihil hic aliud Plato, quàm literam Delphicam respexit, monentem, se quisque ut norit. Quod & picus Mirandula, noster amor, in Heptalo sua, quam mox editurus, de septiformi sex dierum genescos enarratione pulcherrimè tetigit. Hæc igitur inuenisse aliquando, uel inuicem etiam contulisse, non emolumentum modò studiosis, sed & uoluptatem pepererit minimè uulgarem.

Qui sit apud Lucretium Durateus equus, quodq; legendum apud Valerium Flaccum non quidem nox Dorica, sed durica, uel duria potius, in libro Argonauticōn secundo.

CAP. V.

Lucretius in primo de rerum natura, Nec cum Durateus Troianis Pergama partu Inflammasset equus no- Durateus
equus.cturno Graiugenarum. Durateum uocauit equum illum

H Tro

Troianum ab Epico fabricatum peritè simul, & eleganter: quæ Græca vox, & poetica lignæum significat. & sanè durateon uocat hunc etiam Homerus equum libro octauo Odissæ sic inquit,

Ἄλλ' ἄγε δὴ μετὰ βῆ: καὶ ἴτω πρὸς νόστομον ἄριστον

Δεράτι.

Δεράτις, τὸν ἐπὶ δὸς ἐπὶ οἴνοσεν οὐρ Ἀθήνη.

Verum age, iam progredere, & equi structuram cane
Lignæi, quem Epicus fabrefecit cum Minerva.

Et item paulò post:

Δούρις.
Opici.

Δεράτιον μέγαν ἴτω πον, ὅθ' ἔατο πάντες ἄριστοι.

Lignæum magnum equum, ubi considebant omnes præstantissimi. Vulgoq; eundè non durateon, sed durion, communiore lingua, sicuti etiam poeta Aristophanes. At enim opici homines dictionem sibi incognitam expungere, proq; illo, quod est durateus, reponere nugamenta quæpiã, uel dura tuens, uel, dura tenens, occeperunt. Id ne attentare amplius auderãt, usus mihi sum facturus operæpretium, si de isto quoque non nihil Miscellaneis inseruissem. Sed & codicem

Val. Flacci locis.

Taddæus

Vgoletus.

proximè nobis Argonauticã Valerij Flacci peruerterem Taddæus Vgoletus Parmensis Matthiæ Pannoniorum sapientissimi, & inuictissimi regis aulicus, homo literatissimus ostendit, è quò fluxisse opinor & cæteros, qui sunt in manibus, cuius in secundo sic est: Manet immotis nox durica fatis: non ut uulgò legitur, dorica. Quæ certò aut uera, & emendata lectio, aut (quod suspicor magis) uera

Durianox.

proxima, ut quod & usus, & uocalitas persuadet, nox duria sit apud illum, qua scilicet inclusos utero Danaos equus ille Durius, hoc est, idem qui durateus, patefactus ad auris reddiderit. Neq; autem diphthongus impediatur. Quam

Δούρις.
ἢ δούρις.

enim δούρις. Græce, tam & δούρις.

Quo intellectu Catullianus passer accipiendus, locusq; etiam apud Martialem indicatus.

CAP. VI.

Passer

Passer ille Catullianus allegoricus, ut arbitror, obsce-
norem quempia celat intellectum, que salua uerecun-
dia, nequimus enuntiare. Quod ut credam, Martialis epi-
grammate illo persuadet, cuius hi sunt extremi uersiculi,

Da mihi basta, sed Catulliana,
Quæ si tot fuerint, quod ille dixit,
Donabo tibi passerem Catulli.

Nimis enim foret insubidus poeta (quod nefas credere) si
Catulli passerem deniq; ac non aliud quippiam, quod sus-
picor, magis donaturum se puero post oscula diceret. Hoc
quid sit, equidem pro styli pudore sue cuiusq; coniectu-
ra, de passeris natua salacitate, relinquo.

Pathicos homines Iuuenalem innuere, qui digito scalpant
uno caput, idq; de Calui poete uersiculis. CAP. VII.

Qui digito scalpunt uno caput. Sanè mollem uirum
ex eo significari apud Iuuenalem in satyra nona
nenim dubium: sed & Pompeium sic à Clodio notatum.
Plutarchus indicat in Pompeij uita, ut illud interim omit-
tam, quod in libello quoque eo notam hanc Pompeij atti-
git, cui titulus est, Quo pacto fiat, ut inimici quoq; pro-
sint. Quin & Ammianus Marcellinus historie libro
xvii. Pompei obtrectatores ait etiam hoc in eo ludi-
briosum, & irritum obseruasse, quod genuino quodam
more caput digito uno scalpebat. Ceterum non tam mol-
lis ex his uerbis, quam planè pathicus, & draucus ali-
quis designatur. Quod genus homines in satyra uniuersa
Iuuenalis insectatur. Alioqui languidus oppugnator, &
lenuncidus, uel potius (ut ita dixerim) ficulneus poeta sit
iste, si iam quasi in molles feratur, hætenus in pathicos
insectus. Alludit enim, sicuti mihi uidetur, ad Calui poe-
tæ uersiculos in Pompeium, de queis ita est apud Senecam

Passer.
Obsceniorem.

Draucus.

Lenuncidus.

H 2 in

in libris oratorum, & rhetorum. Carmina quoq; inquit, eius quamuis iocosa sint, plena sunt ingentis animi: dicit de Pompeio, Digito caput uno Scalpit, quo credas hunc sibi uelle uirum. Huc usq; Seneca de Caluo. Quare cum poeta Iuuenalis indicare conatur confluere Romam pathicos omneis, hoc est, eos, qui sibi uirum uellent, festiue id innuit ex particula Calui uersiculorum, tum quidem (ut est uerissimile) notissimorum, per quam consequentia noscitantentur. Deq; his item supradietis Calui uersiculis sentire Porcium Latronem declamatione quadam apud eundem Senecam arbitror, qui ita dicat: In Cn. Pompeium terra, mariq; uictorem fuit qui carmen componeret, uno (ut ait) digito caput scalpentem. Fuit aliquis qui licentia carminis tres auratos currus contemneret. Hæc Porcius Latro. Quoniam autem liber hic Senecæ, quem adducimus, rarissimus adhuc inuentu, propterea quasi nouum dignati sumus hunc locum nostris commentationibus, nequis exposita nimis forsitan, & proculcata, uelutiq; in medio ignorantia putet retulisse.

Cur errantia siderum uocabula, diebus tributa: rationesq; inibi ordinis eorum scitu, relatuq; iucundæ.

CAPVT VIII.

Dierum nomina cur à planetis.

Nomina ista dierum, de stellarum errantium uocabulis appellata, quam habeant aut originem, aut rationem, nusquam sanè alibi me legere, quam apud historicum Dionem meminì. Cuius ex libro septimo atq; trigésimo sic uerba possumus interpretari. Nam quòd his septem stellis, qui planetes uocantur, dies assignari, receptum est, inuentum quidem putatur Aegyptiorum. Sed, in omnes tamen homines haud ita pridem (ut sic dixerim) uulgari ceptum. Ceterum

rum Græci ueteres (quantum equidem sciam) nullo profusus
 eam rem pacto cognitam habuerunt. Quoniam uerò cum
 nationibus alijs, tum Romanis uel maxime sic mos peruul-
 gatus hic est, ut quasi iam patrius uideatur, pauca super
 ijs edisseram, & quo pacto, quæue causa sic ordinentur,
 exponam. Duplex igitur audita mihi ratio est, utraq; sanè
 haud intellectu difficilis, sed ut ambæ tamen inspectionem
 contineant. Nam si quis harmoniam, quæ diatessaron ap-
 pellatur, qua una uis uniuersa musicæ totius contineri cre-
 ditur, ad stellas has, quibus omnis cæli ornatus distingui-
 tur, eodem quo feruntur ordine, retulerit, atque ab orbe
 illo supremo, qui Saturno tribuitur, incipiens, omiſſis duo-
 bus sequentibus, quarti deniq; dominum nuncupauerit, ac
 dein duos item alios transfiliens septimū adiecerit, eodemq;
 modo progrediens, præſides illorum deos subinde in orbè
 recensuerit, atq; ita dies adnumerauerit, deprehendet omnes
 ratione quadam musica cum cœlesti illa distinctione, or-
 natuq; congruere. Cæterum hæc una est, quæ fertur ratio.
 Altera uerò eiusmodi. Si diei, noctisq; horas à prima
 statim coeperis numerare, sic ut eam Saturno, dein sequen-
 tem Ioui, tertiam Marti, quartam Soli, quintam Veneri,
 sextam Mercurio, septimam Lunæ tribuas: per eam scilicet
 orbium seriem, quæ ab Aegyptijs traditur, atque item de-
 nuo facias, donec horas quatuor & uiginti pertranscas,
 inuenies primam sequentis diei horam Soli coherentem.
 Tum hoc idem in quatuor illis & uiginti horis, eadem
 qua prius ratione si facias, Lunæ primam tertij diei horam
 conciliabit. Quod si subinde hoc ipsum in cæteris obser-
 uabis, congruentem planè deum sibi dies quælibet asciue-
 rit. Hæc Dion, festiua nimis, & arguta, ni fallor. Sed quo-
 niam uulgò nunc Sabbatum, diesq; Dominicus uetus ami-

Sabbatum.
 Dies domini
 cius.

fere nomen, cum ceteri etiam nunc retineant, scire studiosos conuenit, & hunc Saturni, & illum Solis appellatum. Nam de Solis die (quantum equidem nunc recordor) etiam Sozomenus Græcus historicus, etiamq; diuus Hieronymus: de Saturni autem, uel hic ipse Dion libro eodem, uel Frontinus in Stratagematis, uel item poeta elegiarum Tibullus, uel postremo etiam Tertullianus in Apologetico, & Gaudentius in sermonibus commemorerunt. Sed & Faustus Milcitanus Manichæorum propugnator ille maximus ita inquit: Placet suscipere sabbatorum ocium & Saturniacis manus insertare catenis. Nec illud omiserim, mutata dierum istorum nomina, in quæ nunc à Christianis usurpantur, autore Constantino principe, sicut in illius Græca laudatione meminit Nicephorus.

Dierum nomina à Constantino mutata.

Quid in literis Domitio, quatenus credendum, deq; illius euidenti, pudendoq; errore super uoce attegias. C A P. I X.

Dirue Maurorum attegias. Hoc Iuuenalis hemistichion de satyra quartadecima, quam aut crudite, aut fideliter, aut etiam perspicaciter enarret Domitius age iam (si uacat) inspiciamus. Sed pauca de homine prius, si quis hæc etiam fortasse. Domitius igitur Calderinus Veronensis, qui decem abhinc annos uita functus, uir fuit acris ingenij, multeq; in literis industria, Latine lingue diligentissimus, Græce non incuriosus, non prosum condere absurdus, non carmen. Ninium sui tamen (quod opera ipsius testantur) admirator, ac pro sententia cui semel adhaeserat, etiam contra uerum contumax, & refractarius. Tum ob id in scribendo quoque iactantior, atq; omnium præ se contemptor, omnium quam minima occasiuncula cauilla-

Domitius Calderinus.

Refractarius.

tor, & sine discrimine uellicator. Itaq; etiam similtates eum doctissimorum hominum nimio plures exercuerunt, odioq; apud eos neutiquam obscuro laborauit. Autoritatis uulgò tam magnæ fuit, ut Romæ inter professores iuuenis adhuc, primam sibi celebritatē uindicauerit. Cuius tuenda, ac retinenda gratia, factum compluries putamus, ut in suis operibus frontem perfricuerit, & per æqua, per iniqua famam captans, parum ex fide quæpiã retulerit, nonnulla etiam male solers, & prestigiosus, speciem quidē primorem ueri habentia, magno credentium dispendio, sententijs ignorabilibus implicuerit, & puluerē (quod aūt) oculis offuderit: aut sicubi maior difficultas, nec absistens, nec congregiēdiens, spem lectoris eluserit. Ita dum nescire se nihil probare contendit, etiam Parthis aliquoties, & Cretensibus mendacior inuenitur. Cuius exemplum secutis alijs quoque in omnes iam literarum articulos (ut uerbis utar Varronis) hæc mali gangrena sanguinolenta permeauit, præcidenda deletili styli parte certatim à doctis omnibus, ne ad uitalia usq; deserpat. Sūt autem editi ab eo grammatici commentarij aliquot, ut in Martiale, Iuuenalemq; poetas quos & Medicibus meis Laurentio, Iulianoq; fratribus dedicauit, à quibus etiam muneribus est amplissimis honestatus. Sed & in Statij Syluulas, & in epistolam Sapphus, in Ibin quoque Nasonis edidit quæpiam plena nimirum bonæ frugis, ubi non fucum facit, & lectoris credulitatem ludificatur. Cæterum Georgius Merula uir planè doctus, ac diligens, longeq; quam Domitius in scribendo cautior, & nunc primi ferè nominis non remulo (quod aiunt) sed uelificatione plena inuectus, commentariorum illius in Martialem permultis editis notis, licentiam primus hominis magno ueluti passu gradientem, prorsusq;

Gangrena:

Domitij commentarij.

Merula laus.

iam ferocientem compefcuit. Nos quoq; dein primæ sub
 flore iuuentæ, non quidem ut ipsius libros planè de mani-
 bus excuteremus, sed ut somniculosam iuuentutem, uelut
 in aurem utranq; dormientem, expergefaceremus, in ipso
 iam tum uostræ professionis tyrocinio sic eundem leniter
 quandoque, quasiq; parcente manu scribamus: & nunc
 idem facturos præfamur, utcunq; res feret, quo fides no-
 bis, libertasq; constet. Neq; enim patiemur, quatenus ui-
 res suppetent, impune illudi credulæ iuuentuti, & simpli-
 cia ingenia supplantari. Quoniam autè (ut est apud Plau-
 tum) feliciter sapit is, qui periculo alieno sapit, cauebimus
 ipsi quidem pro uirili, nequid in hos libros, quod non de-
 fendi queat autoritatibus, referamus. Quid autem ad sum-
 mam de ipso sentiamus, si uitia uirtutibus pensamus, &
 qua parte ingenij maxime stetit æstimemus, uel epigram-
 ma testetur nostrum, quod in ripa Benaci lacus, ipso
 Domitij natali solo, Baccius Vgolinus Florentinus, atque
 Angelus Maffæus Veronensis, illius memoriæ studiosi, no-
 uennium ferme abhinc, incidendum saxo curauerunt,
 quod & hic adscribam.

Epigramma Pe-
 litiani Domi-
 tio dicatum.

Asta uiator, puluerem uides sacrum,
 Quem uorticosi uexat unda Benaci,
 Hoc mutat ipsum, sepe Musa Libethron,
 Fontemq; Sisyphi, ac uireta Permessi:
 Quippe hoc Domitius uagijt solo primium,
 Ille, ille doctus, ille quem probe nosti,
 Dictata dantem Romule iuuentuti,
 Mira eruentem sensa de penu uatum.
 Abi uiator, sat tuis oculis debes.
 Sed nimis multa fortasse de homine, pauca præsertim pol-
 liciti: quod eo tamen consilio fecimus, ut offam ueluti quam-

piam

pian grammaticis istis diobolaribus, omnia quasi per nebulam uidentibus, obijceremus, qui nihil omino rectum putabunt, nisi quod ipsi deniq; tritum diu, proculcatumq; de suis illis profitentium commentariolis excerpserunt. Ad Attegias autem quod attinet, ipsius hæc Domitij uerba sunt: Alij, inquit, accipiunt lingua Maurorū Attegias mapalia significare. Ego potius intelligo, hoc significare Mauritaniam ad extremam partem Lybiæ. Dionysius:

Ad summam Lybien habitant attegias undas,

Alcidæ quæ sunt statuæ Maurusia plebes.

Hæc ille, uidens utique meliora, deteriora sequens. Volebamq; sanè ista credere, sed rumor uera negat esse. Dionysium uerò citat autorem Domitius, qui si unquam uocabuli istius mentionem fecisse ullam reperietur, cedam, tollamq; manum iam tum, meq; omnium haberi uanissimum non recusabo. Sed ut omni remota uestigia, rem putemus ipsam, non sunt Dionysij uersus hi, non sunt, uerum Prisciani potius, quo libello Dionysium poetam de Græco interpretatur. Corruptit eos autem Domitius, atq; deprauat. Nam quod apud Priscianum fuit, ad Tethyos undas, priore inducta, interpolataq; scriptura, pro eo supposuit Attegias undas, nequiquam (ut arbitror) facturus, si rationem carminis, aut si spatia, morasq; syllabarum consulisset: cum uocabulum, quod est Attegias, antepenultima potest syllaba, contra ipsius, quem interpretatur, testimonium, tum postrema breui, contra omnium posuerit autoritatem. Bene quòd extat Dionysius, cuius esse Græcos illius argumenti hos puto uersus:

Ἄλλ' ἦτοι πρῶτα μὲν ἐπὶ γλωχίνα νέμοισα

Ἄρχῃ συλάωρ Μαυροσίδεθ' ἔθνεα γαίης.

Sed summam quidem ad extremamque habitant.

H 5

Prope

Prope columnas Maurusidis gentes terræ.

Licet autem euoluas iam, totum uidebis ne nimiam quidem suspicionem subesse Attegiarum apud Dionysium: uidebis alium citari pro alio, expungi ueram scripturam, supponi falsam, rationem syllabarum, uel carminis haberi nullam. Et dubitabit aliquis ab ipso iam liberrimè dissentire, & refutare has nugas, uel si præiudicata pridem de hominis ingenio, doctrinâq; opinio, causam faciat inuidiosioreme

Attegia. Cæterum Attegas ipsi uel tabernacula, uel umbracula, uel (si hoc magis placet) mapalia intelligimus, qualia Mauri colunt, qui Numidæ à Romanis, ut historice scriptor Herodianus est autor. Vocabulum id Rufinus usurpat in libro Iosephi de bello Iudaico septimo: Cùm ad festum, inquit, diem uenisset, quo attegas in honorem Dei componi ac hominibus mos est. Nam quod Latine Rufinus componi attegas ait, id ipse autor Iosephus *σκηνοποιεῖται* dixerat Græcè.

De Baptis, & Cocyto, deq; Corythiis, tum apud Iuuenalem, & Horatium recta indicata lectio, enarratioq;ue.

CAPVT X.

Cæropiam soliti Baptæ lassare cocyton. Hunc Iuuenalis uersum Domitius expositurus, erraticis (ut ita dixerim) suspicionibus fibulam laxans, ineptias hallucinatur, & nugas meras: Baptas esse inquit Cereris sacerdotes, Cocyton Cererem. Nec arbitror hoc unquam dixisset, si quod in homine non pudoris dixerim, sed sensus omnino uestigium fuisset. Nos enim tunc demum credituri, cùm quispiam profereatur, quo satis certo autore stetur. Sed est hoc familiare huic (agam enim iam liberius) ut cùm nihil explicare possit, implicet, & quicquid obuiū sit, arripiat, coq; seratur diffidente conscientia: quò deniq; ipsum impetus

petus errabunde opinionis impellit. Nos antiquam comcediam poëta Eupolidis innui suspicamur, quod ueterum excellens autoritas persuasit. Etenim de ea sic Platonius Græcus autor, ubi de comcediarum differentijs agit, Ἰσμεν γαῖν τὸν Εὐπολίην ἐπὶ τῷ Διδάξαι τὸς βάρπας ἀποπνιγνταῖς τῶν θάλαττων ὑπ' ἐκείνων, αἰς οὖς κἀθικε τὸς βάρπας. Scimus, inquit, Eupolin, quoniam Baptas fabulam docuerit, ab ijs ipsis in mare summersum, contra quos Baptas emiserat. Lucianus quoque in ea oratione, ^{Baptas} quæ inscribitur Ad ineruditum, multos emptitantes liberos, in hanc ferme sententiam: Dic mihi, inquit, etiam ne Aeschinis orationem aduersus Timarchum legis? an uerò illa omnia scis, & nosti singula? Aristophanem uerò & Eupolin subisti? Baptas integram fabulam perlegisti? Τίμ' nihil ex his pertinere ad te putasti? neque ea cum agnosceres erubiuisti? Sed & Hephæstion in enchiridio, de acatalectis agens, duos citat uersiculos ex Eupolidis Baptis. Et Suidas unum ex eisdem in uocabulo, quod est Atripheros. Iam primum igitur constare opinor Baptas comcediam fuisse ueterem, & mordacem poëta Eupolidis. Quod autem comcediæ argumentum, quæ materia, per ipsa, quæ nunc extant uestigia, sagaciter indagabitur. Athenienses igitur ea tempestate sacra quedam, religionesq; peregrinas, nouosq; deos asciuerant, quibus nocturnæ peruigilationes essent institutæ, magnorum dein flagitiorum causa sicuti Romæ Bacchanalia. Sed inter sacra cætera, fuere etiam quæ dicerentur Cotyttia. Contra hæc nocturna Cotyttia scripsisse Eupolin Baptas putamus: sed & alios comicos, interq; eos Aristophanem quoq; uidemus, totum hoc genus peruigiliorum, & peregrinitatis exagitasse. Sic ut luuenalis, quæ Romæ fierent contra ritum cerimoniarum,

NON

Cotyttia sacra.

non dissimilia dicat ijs, quæ Baptæ Athenis in nocturnis Cotyttijs patrarent. Cicero in Legibus sic ait: Quid autem mihi displiceat in nocturnis, poëtæ indicant comici, quæ licentia Romæ data, quidnam egisset ille, qui in sacrificium cogitatum libidinem intulit, quo neq; impudentiam quidem oculorum adijci fas fuit? Et mox idem: Atque omnia nocturna (ne nos duriores fortè uideamur) in mediâ Græciâ Diagondas Thebanus lege perpetua sustulit. Nouos uerò deos, & in his colendis nocturnas peruigilaciones, sic Aristophanes. Aristophanes facetissimus poëta ueteris comœdiæ uexat, ut apud eum Sabadius, & quidam alij Dij peregrini iudicati è ciuitate eijciantur. Apparet utique de Ciceronis testimonio cum Aristophanem, tum Comicos alios ueteres contra nouos deos, contraq; nocturnas peruigilaciones, aciem styli destrinxisse. Cum uerò ex superioribus liqueat Baptas fuisse comœdiam, quæ turpia, & obscœna carperentur, atque hic de Baptis, deq; nocturnis Atheniensium sacris mentio, quæ nos Cotyttia fuisse appellata declarabimus, quis non intelligat iam baptas fuisse deniq; quæ potissimum fabula talia uexarentur? Strabo autem in libro de Geographia decimo, Cotyttia, Bendidiaq; sacra fuisse apud Thracas narrat, ex quibus Orphica sumpserint originem: deamq; nominat Cotyn, cuius faciat Aeschylus mentionem. Tum idem paulò post Athenienses ait multa ex peregrinis sacris accepisse, *ὡς τε ἡγεῖται ἐκ τῶν μεθ' αὐτῶν*, inquit. Sed & inter cœtera, quæ peregrina ab ijs recepta sacra commemorat, prima enumerat Thracensia, quæ supra ostendimus Cotyttia: Bendidiaq; appellari. Liqueat igitur Cotyttia ab Atheniensibus sacra externa coli solita, liqueat etiam uexata à Comicis. Coniectura autem ducimur, ut cum de Baptis hic mentio, quam scimus fuisse Eupo

Aristophanes.
Sabadius.

Bendidia.

Cotys.

Id est, Ita ut
etiam comœdijs
suis decantata,
sem explosa.

Eupolidis comoediam, deq; sacris Atheniensium nocturnis, in ea potissimum id genus sacra exagitantur. Cæterum deam, quæ talibus præset ritibus, peruigilijsq; Cotyttò uocatum putamus, à qua etiam recta ratione Cotyttiorum est innata appellatio: quæ quoniam dea comoedijs ueteribus defamatisissima, ideo Synesius in epistola quadam cuius principium est, ὁ καὶ τὸ ὄνομα δὲ καὶ καὶ τὴν προαίρεσιν, ad hunc planè modum narrat: Ἐγὼ μὲν καὶ Ἡρακλῆϊ τοῖς παλαίστρας ἐφόροισ ἑδὲ καὶ μίχρορ πρὲ πρὸ κοῦρτῶν ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀττιμοῖς κοινάλοισ νεωκορῶν. Quibus uerbis significatur eum, de quo in epistola agat, non Mercurio congruere, non Herculi palestræ presidibus, sed esse Cotyttus æditimum, cæterorumq; apud Atticos despicatissimorum. Quare cotyto legendum, non coyton, præsertim cum syllabæ repugnet quantitas, quæ ne tum quidem breuis, cum c, alterum subtraxeris, ut Domitius præscribit, inscite ille quidem nimis (sit uerò uenia) nimis inquam inscite, negligenterq; qui non cogitauerit primam nominis syllabam non positiuò modo, cui duntaxat occurrit, sed natura quoque productam. Quidam tamen hanc deam Cotyn maluerunt, quàm Cotyttò, sicuti Strabo supra, sicuti alibi Synesius idem his uerbis: θαρρῶν ἀποφάνει τὸν ἀνδρα ἡμῶν αὐτόχρημα διασώτιω τῆς Κότυν. Audacter, inquit, pronuncia uirum eum seminare statim, sodalemq; Cotys. Quem exponens locum Suidas, Cotyn deam coli ait turpium presidem. Vnde, inquit, sunt Clisthena, & Timarchi, & quicumque lucri gratia formam colunt, ad infandam libidinem, sicut efformati, & capillum fingentes uniuersi. Sed & alibi credo inuenient, quibus hæc adiuuentur, uiri docti, si doctrine studium adhibuerint. Quin apud Horatium quoque in Epodis ita legendum

Cotyttiorum appellatio.
Cotyto.

Id est, & nomine seruis & in finio.

Cotys.

Clisthena.
Timarchi.

Horatij locus. gendum existimamus. Inultus ut tu riseris *Cotyttia*: non ut plerique codices *Cocytia*. Et in uetustissimo libro, qui sit *Georgij Antonij Vespuccij Florentini*, Græce Latineq; docti hominis, uocabulum id antepenultima syllabat, retinet, non c, uestigium arbitror unum adhuc integrum uere, integræq; lectionis.

Sententia de *Claudiano* exposita, relatu perquam lepide fabellæ. Tum fabella altera non infuauior è Græco itidem uersa, super *Venere & rosa*. CAP. XI.

Claudianus in libro de raptu *Proserpinæ* secundo, de *Venere* dea rosas purpureas colligente loquens, ita inquit: -*Sic facta cruoris Carpit signa sui.*
Locus sane uideri obscurus poterat, nisi apud *Aphthonium* in *Progymnasmatibus* rhetoricis exposita fabella, sic prope modum: Qui rose pulchritudinē demuratur, plagā *Veneris* consideret. Amabat *Adonin* dea, *Mars* ipsam. Quodq; dea foret *Adonidi*, *Veneri* *Mars* erat, *Deus* deam adamabat, deaq; hominem sequebatur. Par *cupido*, tametsi genus dispar. Perimere *Adonin* *Mars* zelotypus tēdebat, finem putans amoris, *Adonidis* necem. Ferit *Adonin* *Mars*. Accurrit auxilio *Venus*, festinans, in rosas incidit, ac se spinis implicuit, ita pedem perforatur, qui uulnere manarāt cruor, de se rosam colorauit. Sic rosa, quæ prius candida, quod nunc cernitur, facta. Attigimus ipsi quoque fabellam hanc in *Rustico* nostra, uersiculo illo:

Idalio pudibunda sinum rosa sanguine tinguit.
Sed & uniuersum pulcherrime numeris uernaculis complexus, *Meccenas* hic eui nostri *Laurentius Medices*, ut in omni uirtute, sic etiam in poetica eminetissimus. *Nonnius* autem poeta mirificus lib. 1. & x l. *Dionysiacōn Martem* ipsum, cum ab eo fuerit *Adonis* occisus, in aprū semet uertisse fabulatur, ita de *Venere* scribens: *μὲν μὲν ὃ σὺν ὄν*
ἡδὲ καὶ

ἦ θεὰ λευκὰ ἔργα Ἰερπώλιον ἄτε μάνηϊς, ἐπεὶ σὺ δὲ εἰκόνη μοι
 φῆς ἄρης καὶ χαρῶ δαυρὶ θανάτῃ φέρον ἰδὼν ἰάλλωρ Ἰηλομα
 νῆς ἠμελλερ ἀδῶνι δι πύτα μὲρ ὑφαίνεσθαι. Negat his uersi-
 bus Nomus delectatū fuisse apri Venerē, quoniam fore co-
 gnouerat ut apri figuram indueret aliquando Mars, ac præ
 zelotypia necaret Adonin. Rosam uerò esse alioqui gratam
 Veneri, nec ille tacet lepidissimus epigrammaton uates:

I felix rosa (inquiens) mollibusq; fertis

Nostri cinge comas Apollinaris,

Quas tu nectere candidas, sed olim

Sic te semper amet Venus memento.

Sed & Vergilius in Elegidio quodam suo (cur autem non
 suum credamus, quod omnium sit elegantissimum?) sic ait:

Syderis & floris est domina una Venus.

Ceterum Libanius ille quoque sophista Græcus, nec ulli
 Atticistarum secundus, ita quodam uelut angulo super ar-
 gumento isto de rosa Veneris, lusitat: Quo inquit, tempore
 iudicem deabus pastorem fábula dedit, malè habebat Iuno-
 nem, malè Mineruā quoq; cestus ille Veneris, in quo ama-
 bilitas, in quo etiam Cupido est. Ita uenturas prius in certa-
 men negabant, quàm ubi à se Venus medicamentum foret
 amolita. Sic enim cingulum illud appellabant. Atqui ne uos
 quidem, Venus aiebat, lenocinijs uacuae. Tu diadema au-
 reum crinibus, tu galeam similiter auream geris uertice.
 Sedenim fucos istos habere per me uobis liceat, liceat mo-
 dō per uos ornatū, compiuntq; mihi alium asciscere cinguli
 uice. Sic morem deabus gerens ire ad Scamandrum pergit,
 lectura flores, quā se pratum sub ripa explicabat herbidū.
 Simul aquile ipse blande perspicuæq; suberant, & ad la-
 uandum illices. Lota ibi dea, statim (qua causa uenerat) or-
 natum querebat sibi. Tum nescio qui mirè suauis aspirare
 odor

Id est, solū au-
 tem apreri uoluit conspiciere
 obiectam, utpote Vates,
 quoniam apri sub
 imagine Mars
 dentium letale
 uirus proiciens
 præ zelotypia
 insania paratu-
 rus erat interi-
 tum Adonidi.

Cestus Veneris

Illex.

Græcanici co-
lores.

odor uisus. Iam lilia, iam uiolas legerat dea, cum tamen odor ille magis interim, magisq; blandiebatur. Pergit aurea fragrantis uestigia subsequi, uidet rosam, uisamq; naribus admouet, & esse hanc sua uolentia illius matrem cognoscit. Ibi flores aspernata ceteros abiicit humi, tantumq; rosis coronata, recipit se ad Idam denuo. Nec autem plus Veneri flos, quam flori Venus conciliare gratiam uisa. Adeoq; confestim Iuno, Minervaq; uictæ, ut ne ipsæ quidem pastoris expectarint calculum, sed accurrentes utraque sertum crinibus detraxerint, floremq; deosculatæ ipsum, rursum Veneris capiti reposuerint. Hactenus de rosa Libanius, cuius tamen linguæ Græcanicis pictæ coloribus nitidissimum tectorium, nescio an ad unguem nostra ista multuaria Latinitas representauerit.

Quomodo inuenta purpura : simul explicatus
Nonni locus, Græci poëtæ.

CAP. XII.

Præquam.

Quo pacto inuenta sit purpura non alienum fuerit hic referre, uel ut Græci poëtæ Nonni locus intelligatur, uel ut fabula præquam lepida, Latinis intacta, noscatur. Est autem apud Pollucem libro de uerbis idoneis ad Commodum primo, in hanc sententiam: Tyrij ferunt (inquit) captum amore Herculem nymphæ cuiusdam indigenæ, cui nomen Tyro, sequebaturq; eum (inquiunt) canis antiquo more, quo dominum canes usq; etiam ad concionem comitabatur. Quare canis hic Hercules irreptantem scopulis purpuram conspicatus, peresa caruncula, sua sibi labra eruore Puniceo infecit. Cum igitur ad puellam Hercules adisset, delectata illa insueta tinctura, quam ceu florentem in eius canis labris aspexisset, affirmauit sibi cum illo posthac nihil fore, nisi ad se uestem afferret, etiam canis illius labris

bris splendidiorē. Quocirca inuenta Hercules animante, collectoq; sanguine, manus puellę detulit, primus (ut Tyrīj dicunt) autor Punicę infecturę. Nos igitur in Rustico nostra, propter hoc ipsum deniq; concham diximus Herculeam, cum purpuram significarēmus. Porro autem Nonni poetę uersiculi super hac ipsa fabula sic in libro quadragesimo Dionysiacō inueniuntur:

Concha Herculeam.

Καὶ Τυρίῳ σιοπία σε διελευμένα φάρεα κόχλω
 Πορφυρέῳσσι συνδῆρας ἀνορτίστον θαλάσσης
 ἤχι κύων ἀλιόργος ἐπ' ἀγριαλοῖσιρ ἐρέπῳρ
 Ἐνδόμευχον χαροπῆσι γυνεῶσι θεσελοριχθῶρ,
 Χιονέας πόρφυρε παρκίδας, ἐνδοθι κόχλω
 Χάλεα φοινίξας διερῶ πυρὶ, τῶσθε μούνω
 Φαίδρον ἀλιχλαίων ὄρυθαίνετο φάρσ' ἀνάκτωρ.

Et Tyria spectata infectas uelles concha.

Purpureis splendoribus micantes maris.

Ubi canis cursans in maris litioribus mandens;

Abdiuum sublucentibus faucibus admirandam piscem;

Niveas rufefacit maxillas intra concham;

Labra purpuriffans voranti igne, quo olim solo

Amœna purpuratorum rufefebat uelitis Regum.

Salutis augurium quod sit apud Suetonium.

CAPVT XIII.

Suetonius Tranquillus in Augusto sic ait: Nonnulla etiam ex antiquis cerimonijs paulatim abolita restituit, ut salutis augurium, &c. Quod autem foret salutis augurium, uideo etiam a doctis aliquod ignorari. Nos eam rem libro septimo, trigesimoq; Dionis historiarum, ad hanc sententiam reperimus: Tum uerò etiam salutis augurium quod appellant, longo intervallo fecerunt. Est autem modus augurij quispian, ut si Deus permittat, salutem populo poscant, quasi ne salutem quidem a Dijs petere fas, ni prius hoc ipsum Dij concesserint, Obseruabatur autem dies una

Salutis augurium.

I

quot

quotannis, in qua nullus ad bellum proficisceretur exercitus, nemo se contra pararet, nemo pugnaret. Quocirca in assiduis periculis, maximeq; civilibus, neutiq; sicbat. Nam & arduum in primis, puram rebus his omnibus diem seruare, & perquam absurdum uideri poterat, ultro scditionibus detrimenta sibi ipsos incredibilia conciliare, cum & uictis ea res futura esset, & item uictoribus perniciosa, mox autem salutem à dijs immortalibus petere. Cæterum tum fieri quidem augurium eiusmodi potuit. Sed ne id quidem purum processit, quoniam aduersæ quæpiam aues deuolarunt, unde augurium captum, aliq; item signa inauspicata apparuerunt. Idemq; etiam libro quinquagesimo scribit, ab Augusto pace terra, mariq; partâ, Ianum clusum, neq; non salutis augurium factum, quod antè multis causis fuerat omissum.

Naulia quæ sint in Ouidii Artibus: atq; inibi de barbaris organorum appellationibus, quibus Græci nostriq; utantur, quodq; etiã Chaldæi Græca interuim, nostraq; id genus uocabula non aspernantur. CAP. XIII.

Disce etiam duplici genalia naulia palma
Vertere, conueniunt dulcibus illa modis.

Naulia. **N**aulia diminutiuum puto, siue nabilia, ab illis, quæ uel
Nabilia. **N**aulia, uel nabilia dicimus. Etenim, b, literas & u. ferme
Naula. pro eisdem positas inuicem sepe ueteribus monumentis
Nabla. adnotauimus, Suidas etiam, Nabla organi species ait. & idem alio loco: Psalterium, inquit, organum est musicum, quod naula etiam uocatur. Quin & Sophoclis uersum Plutarchus adducit, & $\nu\alpha\upsilon\lambda\alpha\ \kappa\alpha\kappa\upsilon\sigma\alpha\iota\sigma\iota\upsilon$, & $\lambda\upsilon\rho\alpha\ \phi\iota\lambda\alpha$, libro eo, quem super ei Delphico fecit: sed & Theodoretus in psalmos de eo meminit, & Plutarchus in libris Symposiacis. Ex quo nos in Nutrice;

Id est. Nō naula
la luctibus, non
hæra graia.

Non

Non quæ duplici geniale resultant

Naula citata manu.

Sunt autem multa organorū barbara nomina, sicuti Strabo *Organorum nomina.* narrat libro decimo, inter quæ Nabla quoq; enumerantur, hoc est, psalteria. Sed & illud observavi nuper apud Daniëlem prophetam, ducente me scilicet in recessus illos, & sacra studiorū suorum penetralia Ioanne Pico Mirandula. Græca etiā quæ uideantur, Latinaq; adeò istiusmodi organorū nomina, quāquā paulò corruptius, à Chaldeis quoq; autoribus usurpari, ut carna pro cornu, cathros pro cithara, sabecca pro sambuca, psanterin pro psalterio, samphonia pro symphonia. Quin Gallus Solomon, ordinarius apud Hebræos enarrator sacrarum literarum, Neuel ait esse Hebræicè, quod ibi psalterin, id est psalterium legitur. Constat autē literis id nomē tribus נעל ex quo etiam nauel in Esaia legitur, & Amos, & Græca dein figura Naulon, à quo diminutum sit naulion hoc Ouidianum. Siquidem nouitiæ istæ sunt notæ, quibus Hebræi nunc pro uocalibus utuntur, ut idem & comperit, & ostendit Ioannes Picus Mirandula meus, unus omnium prorsus ab omni parte beatissimus, in opere singulari, atq; admirando, quo psalmos à septuaginta uersos, isto notarum præcipue argumento, docet Hebræicæ ueritati respondere. Ne iam insultare Iudeus, aut obijcere possit, ea eos in templo singulis canere horis, quæ ne ipsi quidem satis uersa fideliter existimemus. Deniq; Genialia cur dixerit Ouidius, facile noris, uerba ipsa legens de Scipionis Aphricani Aemiliani oratione, contra legem iudiciariam Cornelij Gracchi, quæ posita sunt in Macrobij Saturnalibus, eorumq; principium sic est: Docentur præstigijs inhonestas: cū cinedulis, & sambuca psalterioq; cunt in ludum histrionum, discunt

Carna.
Cathros.
Sabecca.
Psanterin.
Samphonia.
Neuel.

Naulon.
Naulion.

cantare, quæ maiores nostri ingenuis probro ducier uoluerunt. Eunt, inquam, in ludum saltatorium inter cinædos, uirgines, pueriq; ingenui. Sic Scipio. Tum Ambrosius quoq; libro ipso de utilitate ieiunij tertio, psalteria docet adhiberi conuiujs, ut libidines incitentur. Sed enim in comædijs quoq; crebra psalteriorum mentio. Porro uocabulum ipsum Hebraicum est, nam Græcè psalterium dicitur, Latine laudatorium, sicuti diuus Hieronymus ait in epistola ad Dardanum, docens in clypei modum quadrati esse formatum, chordarum decem, quanquam Romanus Emanuel Hebraico commentario in psalmos, utriculariam putet esse fistulam Neuel, uidelicet etymon sequutus, quod ab utre deduci uocabulum illud apud Hebræos uideatur.

Qui fuerit auctor Sybaritidos, de quo Ouidius, deq; Sybariticis libellis apud Martialem, luxuq; item cætero Sybaritarum.

CAP. XI.

Ovidius in epistola ad Augustum libro Tristium secundo, sic inquit:

Nec qui composuit nuper Sybaritida fugit.

Sybaritis.

Queritur inter literarum studiosos quinam sit is, qui Sybaritida composuerit, quod uel ipsius operis fuerit argumentum. Nos utrunq; apud Lucianum deprehendisse uidemus, in oratione, quæ est ad ineruditum, qui multos emptitaret libros. In ea scriptum est ad hanc fere sententiam: Dic mihi hoc quoq; inquit, si Bassus ille sophista uester, aut tibicen Battalus, aut cinædus Hemitheon Sybarita, qui uobis mirificas conscripsit leges, quo pacto insanire oporteat, & uelle, & pati, ac facere illa, si horum quispiam nunc leonis pellem circumdatus, clauamq; tenens incedat, quid? cum ne putes Herculem spectantibus uisum iri? Sed & Philo Hebræus, in uita ipsa Mosis, Comædias, inquit, & Sybariticas nequit

Sybaritica nequitia.

nequitias componentes. Martialis quoque in libro duodecimo epigrammatum de Sybariticis libellis ita:

Qui certant Sybariticis libellis,
 Mussati pathicissimos libellos,
 Et tinctas sale pruriente chartas,
 Instanti lege Ruffe: sed puella
 Sit tecum tua, ne Talassionem
 Indicas manibus libidinosi,
 Et fias sine foemina maritus.

Hemithēo igitur fuisse uidetur, non, ut Domitius ariolatur, Sybaris, à quo uel Sybaritis, uel libelli Sybaritici obscenissimo sint argumento compositi. Notabiles autem sunt in primis luxu, & delicijs Sybaritice, sic ut precipuos omnium colerent Ionas, atque Tyrrenos: quoniam alteri Græcorum, alteri barbarorum luxuriosissimi. Ab his etiam fabulae Sybaritice, quales ferè apud Aesopum, & prouerbum de Sybarites per plateam, contra fastuosius ingredientes. Atque hæc quidem de Sybaritis, aliaque non dissimilia Suidas. Plutarchus autem in conuiuio septem sapientum, morem fuisse scribit Sybaritis, mulieres ab usque anno priorè ad conuiuia uocandi, ut ueste, auroque moliri, exornareque per ocium se possent. Sed & Maximus Tyrius in dissertatione tertia de uoluptate, primos enumerat Sybaritas inter eos populos, quos uult mollissimos, deliciosissimosque uideri: neque non Sybariticas etiam saltationes commemorat. Quin idem in dissertatione alia, cui titulus, Quæ finis sit Philosophiæ, ferè in hanc sententiam: Crotoniates, inquit, oleastrum adamat, Spartiates armaturam, uenationes Cretensis, luxum Sybarites, Ion choros.

Hinc ergo Iuuenalis:

Nullum crimen abest, facinusque libidinis, ex quo

I 3 Palap

Paupertas Romana perit, hinc fluxit ad Istros,
Et Sybaris colles.

Asipulatur & Strabo, qui Sybaritas omni sua felicitate, propter delicias, luxumq; septuaginta solis diebus fuisse narrat à Crotoniatis exturbatos. Quin dictum quoq; Plutarchus Sybaritæ ponit in Pelopide negantis mirum facere Spartiatas, qui se in bellis morti obijcerent, ut tantos labores, uictumq; illum, quo utebantur, effugerent. Aristoteles autem moralium Eudemiorum primo, Smyndriden quoq; Sybaritam comparem Sardanapalo, inter uoluptarios nominauit. Illud urbanum sanè, quod Aphricanus tradit in Cestis, sic enim Græcè liber ipseus de re militari inscribitur. Etenim Sybaritas eò deliciarum uenisse narrat, ut equos in conuiuia introducerent, ita institutos, ut audito tibie cantu, statim se tollerent arrectos, & pedibus ipsis prioribus uice manuum gestus quosdam chironomie, motusq; ederent ad numerum saltatorios. At enim tibicen, inquit, ibi quissiam contumelia affectus transfugit ad Crotoniatis hostes, paulò antè prælio superatos à Sybaritis: & quod è Repub. foret illorum, pollicetur (si fidem modò habeant) sua opera Sybaritarum cunctorum equites in ipsorum uenturos potestatem. Credita res, & belli dux, creatus à Crotoniatis tibicen, conuocat omneis quotquot eiusdem forent in urbe artificij, modulamentumq; ijs indicat, atq; ut uisum tempus, procedere in hostem iubet. Sed enim Sybaritæ fastu præturgidi, quòd equitatu superabant, eunt contra, præliumq; conscrunt. Hic autem repente dato signo tibicines uniuersi conspirant. Ecce tibi igitur confestim modulamine agnito, cantuq; illo uernaculo, tollunt, eriguntq; semet in pedes equi Sybaritæ, scissoribus excusis, & quod tripudium domi didicerant, etiam in acie exhibent.

Equorum tripudia.

Ita

Ita capti omnes equites, sed humi iacentes, omnes equi, sed tripudia representantes. Tantum de Sybaritis Aphricanus.

De Aristidæ Milefiacis, de quo sit apud Ouidium: deq;
Milefiorum deliciis.

CAP. XVI.

Ovidius idem in eadem ad Augustum epistola sic ait:
Vertit Aristiden Cifena, nec obsuit illi
Historiæ turpes inseruisse iocos.

Qui sit hic Aristides, quæue libros materia fecerit, magna hæsitatio: nos autem studiosam iuuentutem ad autorem Plutarchum delegamus, cuius in M. Crassi uita, sub hoc propemodum intellectu uerba sunt: Collecto igitur Selcucensium senatui libros Aristidæ Milefiacõn perquam impudicos ostentauit, nihil in eo mentitus, siquidem reuera fuerant inter Rusi sarcinas reperti. Quod & Surenæ præbuit occasionem probri, cauilliq; aduersus Romanos, cum ne inter bella quidem continere semet à rebus literisq; huiusmodi ualerent. Ita Plutarchus. Est autem Surenus apud Persas magistratus nomen, quasi prætorè dixeris, quod & Zosimus ostendit. Atq; hunc quidem Plutarchi locum transcriptum planè, sicuti alia pleraq; in Appiani quoq; historia deprehendes. Lucianus item in amoribus sub hoc penè sensu, de Aristide: Magnopere, inquit, me narratiuncularum tuarum perquam impudicarum lepida, & dulcis suadela lactauit, ut propemodum te esse Aristidem, meq; sermonibus crederem Milefiacis demulceri. Quocirca etiam Apulcius epigramma ipsum statim, quod in fronte asini sui collocauit, ita exorditur: At ego tibi sermone isto Milefio uarias fabellas conferam, auresq; tuas beneuolas lepido susurro permulceam. Ex quo Martianus: Nam certe, inquit, mythos, poëtice etiam diuersitatis delicias

Milefiaca
Aristida.

Surenas.

Milefius sermo.

*Milesia de-
licia.*

Milesias: & reliqua. Fuere autem Milesij quoq; delicijs, lu-
xiosq; notabiles, ex eoq; proverbium Græce fertur, οἴκοι τὰ
μίσσια, μὴ δ' ἐνθάδε. Hoc est, domi, non hic Milesia, uide-
licet in eos, qui domesticū luxum celebrant, ubi minus pro-
batur. Nam sic Lacedæmone Milesius hospes audiuit, cum
delicias patrias extolleret, sicuti est scriptum in Zenodoti
proverbiorum collectaneis. Sed & Maximus Tyrius idem
significat, qui Milesios à uestitu molliore uocat ὄψιμο-
τάτους. Ex quo apud Vergilium in Georgicis:

—Milesia uellera nymphæ Carpebant.

Ex quo illud item Horatianum:

Alter Mileti textam cane peius, & angui
Vitabit chlamydem.

Iones delicati.

Sunt autē omnino Iones quoq; ceteri præquam delicijs ha-
biti defluētes, quod in ueteribus memorijs passim. Cæterum
ne hoc quidē tacitum præteribimus, Veretro solitas uti Mi-
lesiacas foeminas è corio: sicuti scriptum etiam apud auto-
rem Suidam. quin item apud eundē legimus à Milesio Cad-
mo libros compositos quatuor, de soluendis amoribus.

Correctus in tragœdia Senecæ locus, atque ex Græ-
ca remotiore fabula declaratus, super Nemezo
leone.

CAP. XVII.

Seneca locus.

IN tragœdia Senecæ, quæ Hercules furens inscribitur,
hic Senariolus legitur:

Sublimis altas luna concipiat feras.

Vulgarijs.

Alias enim codex habet uetustus ex publica Medicæ fa-
milie bibliotheca, non altas, ut in uulgarijs exemplaribus.
Cuius intellectum loci nō temere aliunde quam ex Achille
desumpseris, quem autorem Iulius quoq; Firmicus in Ma-
theseōn libris, & citat, & laudat. Is igitur in commentarijs
Aratēis, cum de Luna uerba facit, ita scribit ad uerbum:

*Luna habita-
tiones.*

εἶναι

εἶναι δὲ ἐπὶ αὐτοῦ οἰκιστὴν ἄλλω πόλει μὲν τε καὶ ὅσα ἐπὶ
 γῆς, καὶ τὸν λέοντα τὸν νεμειάϊον ἐκείθεν περὶ μύθου
 γῆσι. id est. In ea etiam habitari, fluuiosq; esse & cætera,
 sicut in terra. Quin Neme.eum quoq; illinc cecidisse leo-
 nem fabulantur. Ex quo nos in Nutrice: *Neme.eaq;*
tesqua Lunigenam mentita feram.

Quid sit apud Iuuenalem Fraterculus gigantis. Quidq;
 apud alios Terræ filius, ibidemque de Manii uoca-
 bulo.

CAPVT XVIIII.

Vnde fit ut malim fraterculus esse gigantis.

Versum Poëtæ Iuuenalis hunc ex Satyra quarta, qui-
 cunq; hætenus interpretati sunt, hærent in salebra,
 quantum uideo, nec enarrare illi quidem mihi, sed risum ca-
 ptare aulibus fabulamentis, uel derisum potius uidentur.
 Quippe alij gigantes in simias conuersos, alij post gigan-
 tas a Terra simiam productam in Deorum contemptum
 comminiscuntur: frigidiora his alia, quæ sicut ille Martialis
 rhetor, Neronianas thermas refrigerarent. Etenim nullo
 quantum intelligam sensu, nullo (quod sciam) dicuntur tra-
 dente has nugas autore. Mihi fraterculus gigantis signifi-
 care hominem uidetur, nullis maioribus ortum, ignoto ge-
 nere, obscuroq; quoniam cuius ignorabantur parentes, cum
 uulgò appellare ueteres Terræ filium consueuissent. Ex
 quo persius: *Præsto est mihi manius hæres,*

Progenies terræ, quære ex me quis mihi quartus

Sit pater, haud promptè dicā, tamen adde etiam unum,
Vnum etiam, terræ est iam filius.

Vides igitur uel unius autoritate Persij, terræ filium dici,
 cuius nescirentur parentes. Nec adeò putes otiosè Ma-
 nium illic à Persio nominatum. Ut enim omitam, quæ de
 Manio scribit Aricino Pompeius, etiam Manij nomē ipsum

*Neronianas
 thermas refri-
 gerare.
 Fraterculus
 gigantis.*

Manius.

Græcus autor Sozimus Romanæ historiæ libro tertio, non quia natus mane, sicuti cæteri, sed à manibus ait appellatum. Quin M. Varronis liber compluribus à Marcello citatur Manij titulo, etiam nescio quid alicubi de funere attingens, ut fauere hunc quoq; augurer nobis. Cicero item in *Terræ filius*. primo epistolarum uolumine ad Atticum: Sed hæc ad te scribam aliàs subtilius, nam neq; adhuc mihi satis nota sunt, & huic terræ filio, nescio cui, committere epistolam tantis de rebus non audeo. Sed idem quoq; in epistola ad Trebatium sic ait: Cn. Octauius, an Cn. Cornelius quidem tuus familiaris, summo genere natus, terræ filius: quod in quibusdam codicibus deprauatum, proq; eo suppositum zere filius, cum uerior scriptura maneat adhuc in libro peruertere quondam doctissimi uiri Philclphi, nunc Laurentij Medicis patroni literarij, simulq; in libro altero de uetere (ut apparet) exscripto, qui nunc in bibliotheca publica Medicæ familie. Vides à Cicerone quoq; nihilo secius ignotum prorsus hominem terræ appellari filium. Lactantius etiam diuinarum Institutionum libro primo his utitur uerbis: Minutius Felix in eo libro, qui Octauius inscribitur, sic argumentatus est: Saturnum, cum fugatus esset à filio, in Italiamq; uenisset, Cæli filium dictum, quod soleamus eos, quorum uirtutem miremur, ad quos repentinè aduenerint, de caelo cecidisse dicere: Terræ autem, quod ignotis parentibus natos terræ filios nominemus. Hactenus Lactantius. Sed & Tertullianus in Apologetico, de eodem Saturno sic scribit: Dictus autem Terræ, & Cæli filius, quia ignoti, uel ex inopinato apparentes de caelo superuenisse dicuntur, ut terræ filios uulgus uocat, quorum genus incertum est. Quare cum hoc præoptaret, homo esse obscurus, quam nobilis Iuuenalis, quod olim prodigio par erat in nobilitate senectus, utpote

seuient

tertio, non
it appella-
rcello cita-
re attin-
ro item in
hæc ad te
nota sunt,
lam tantis
d Treba-
m tuus fi-
in quibus-
a Zera fi-
peruete-
entij Me-
etere (ut
ca Medi-
ignotum
ius etiam
erbis: Mi-
sic argu-
taliãq;
quorum
de coelo
ibus na-
Sed &
scribit:
ex ino-
t terre
re cum
uena-
utpote
cuient

feruientibus in eam Romanis Principibus, malle se ait fraterculum gigantis, hoc est, terre filium, quod (ut ostendimus) obscurum significat, quàm nobilem, patriciumq;. Gigantes enim terra editi. Suauius autem fraterculum quàm fratrem, ne uideretur uastitatem illam, mollemq; gigantei corporis, sed generis duntaxat ignobilitatem concupiscere.

Super aspiratione citata quæpiam, simul enarratum Catulli nobile epigramma. CAP. XIX.

Quintilianus libro Oratoriarum institutionum primo de aspiratione agens, ita inquit: Parcissime ea ^{Aspirationis} ueteres usi etiam in uocibus, cum cædos, ircosq; dicebant: diu deinde seruatum, ne consonantibus aspirarent, ut in Græcis, & in triumphis. Erupit breui tempore nimius usus, ut choronæ chenturiones, præchones adhuc quibusdam inscriptionibus mancant. Qua de re Catulli nobile epigramma est. Hæc ille Putamus autem epigramma citari hoc potissimum:

Chonmoda dicebat, si quando commoda uellet

Dicere, & hinsidias Arrius insidias.

Et tum mirificè sperabat se esse loquutum,

Cum quantum poterat dixerat hinsidias,

Credo sic mater, sic liber auunculus eius,

Sic maternus auus dixerat, atq; auita.

Hoc misso in Syriam requierunt omnibus aures,

Audibant eadem hæc, leniter, & leuiter.

Nec sibi post illa metuebant talia uerba,

Cum subito affertur nuntius horribilis:

Ionios fluctus, postquam illuc Arrius isset,

Iam non Ionios esse, sed Hionios.

Est uerò obseruandum, ut etiam in pronuntiando, quemad-
mod

modum in scribēdo uocibus aspīres. Quod nunc Græci tantum in consonantibus, Latini ne in consonantibus quidem retinuerunt. Contrā ueteres Latini etiam in loquendo uocalibus aspirabant. Ex quo Cicero in Oratore ad Brutum ita scribit: *Quin ego ipse cūm scirem ita maiores loquutos esse, ut nusquā nisi in uocali aspiratione uterentur, loquebar sic, ut pulcros, Cetegos, triumphos, Cartaginē dicerē. Aliquando, idq; serō cōiucio aurium, cūm extorta mihi ueritas esset, usum loquendi populo concessi, scientiam mihi reseruauī. Sic Cicero. Sed & aureolum uidi equidem nuper apud Laurentium Medicē nomisma, cum titulo, T R I U M P H V S. & item argenteum alterū, cum uulgatiore hoc, T R I U M P H V S. Quin Aul. quoq; Gellius in secundo Noctiū Atticarum testatur ueteres, h, literam, seu spiritū, plerisq; uocalibus uerborum formandis (ut ipse inquit) roborandisq; inseruisse, ut sonus eorum esset uiridior, uegetiorq;. Sed & Priscianus ait aspirationem uocalibus extrinsecus adscribi, ut minimum sonet, consonantibus autem intrinsecus, ut plurimum. Quare si constare tibi Catulliani epigramatis leporem uoles, aspirationem ipsam suo loco, quantum poteris, pronuntiabis. Sed ista uideo iam sic innotuisse, ut aliena fortasse cuipiam uideri possint: atqui tamen penē adhuc equidem adulescens, coram literatis aliquot, quos & meminisse arbitror, de hoc ipso loco ad Domitium Florentiæ retuli: qui sic ei statim applausit, ut ingenue fateretur, se plus eo die ab uno scholastico didicisse, quam multis ante annis à quopiam professorum. Scit Aurelius Ariminensis (ut alios omittam) qui nunc Patuij degit, præstanti tuuenis & ingenio, & literatura, quam multos abhinc annos, istam de nobis enarrationem Florentiæ tum quidem agitans acceperit, quamq; sit (ut idem postea Patuij narrabat) noua prorsus, ignotaq;*

iam

*Usum loquendi populo.
Triumphus.*

iam tum uisa omnibus, ad quos de ea. Catullum autem plane uniuersum Veronæ (scit hoc uir liberrimi ingenij Baccius Vgolinus) intra officinam quampiam, quò nos pluuia coëgerat, uiris aliquot literatis penè cogentibus, enarrauimus, cum quidè illic adesset etiã Guarini propinquus, Ioannes Baptista (ni fallor) nomine, simulq; Dantes quidã Aligherius, quintus ut aiebat à Dante Florentino Poëta, neq; non duo, qui tum Veronæ non indocti homines profitebantur, magnaq; itidè scholasticorum manus, ita pronis auribus nostra illa qualiacunq; accipientes, ut identidem clamaret demissum cœlitus Angelum sibi (sic enim aiebant) qui Poëtam conterraneum interpretaretur. Neq; ob id istorum tamen commemorari, quò inuenta mea mihi deniq; uni, nullo in participatum recepto, tribui postulem, (non enim sic mihi arrogo) sed ne quis forsã alienis laboribus me, quasi coruum, aut uulturè relictis ab aquila cadaueribus putet uesci.

Emendata apud Suetonium, & enarrata uox hæc Ascopera.

CAPVT XX.

Vitiati deprehenduntur Suetoniani codices in Nerone. Nam sic utiq; in omnibus: alterius collo, & scopa deligata, simulq; titulus: Ego quod potui, sed tu culleum meruisti. Nam neq; scopa Latine dicitur numero singulari, & si maxime dicatur, nihil tamen commercij scopis, & culleo. Sed enim in uetustis exemplaribus uestigium, ut arbitror, extat incolumis, uerèq; lectionis, hoc modo: Alterius collo ascopa deligata. Quare si literam penultimam perscripseris, Ascopera fiet, quod & esse rectissimum puto: siquidem est Ascopera sacculus pelliceus: compositumq; nomen Græcè est, ex utre & sacco. de quo uocabulo ita scribit Suidas, ἀσχοπίρα τὸ μαρσύπιον ἢ τοὶ σακκοπάθριον. Marsypium significare Suidas Ascoperam docet. Hæc ergo fuit Ascopera

Ascopera.

Id est, Ascope
ra marsypium
uel sacculus.

pera Neronianæ statuae collo deligata, cullei symbolum, quoniam matricida. Quòd enim culleo parricidæ insuntur, qui fit è corio bouis, eius cullei ueluti instar quoddam representauit, qui deligauit ascoperam. Iuuenalis de parricida & culleo sic:

Et deducendum corio bouis in mare, cum quo
Clauditur aduersis innoxia simia fatis.

Quid sit aut Minerua, aut Mineruale munus: ex eoq; sententia Iuuenalis, & Varronis expositæ. CAP. XXI.

Iuuenalis locus

Quisquis adhuc uno partam colit asse Mineruã. Hoc ex decima Iuuenalis Poëtæ Satyra Domitius ita exponit, ut eius neutiquam uideatur peruidisse intellectum. Mineruam partam, id est, cuius ludis quinquatribus, ut posset certare, adeptus est. Quo quid est absurdius, aut inconcinnius? an quæso uno asse quispiam assequatur, ut certare de eloquentia publicè possit? Cæterum Mineruale munus, quod & Minerua dicitur, inuuisse Iuuenalis uideri potest, mercedulam magisterij scilicet à scholasticis dari solitam, potissimumq; arbitror ante quinquatria, per quos dies pueri uocabant. Vnde Horatius in extrema epistola:

Mineruale
munus.

Ac potius puer ut festis quinquatribus olim
Exiguo, gratoq; fruaris tempore raptim.

Sicuti Saturnalibus, & Calendis item mos habuit. Quare de quinquatribus agens Ouidius in Fastis, ita inquit:

Quinquatribus
à scholis uacant
dum.

Nec uos turba fieri censu fraudata magistri
Spernite, discipulos attrahet illa nouos.

De Mineruali hoc munere, etiã diuus Hieronymus ita meminit in epistolam scribens Pauli ad Ephesios, quod etiam in Canonicis Decretis inuenias. Legant (inquit) Episcopi atq; presbyteri, qui filios suos secularibus erudiunt literis, & faciunt illos comedias legere, & nymorum turpia scri-

pta

pta cantare, de ecclesiarum sumptibus forsan eruditos, & quod in corbonam pro peccato uirgo, uel uidua, uel substantiam suam totam effundens quilibet pauper obtulerat, hoc in Calendarum strenam, & Saturnalium sportulam, & Mineruale munus grammaticus, & rhetor aut in sumptus domesticos, aut in templi stipes, aut sordidum conuertit in lucrum. Quas autem Saturnalium sportulas uocat Hieronymus, has nomine absoluto Saturnalia Tertullianus. Varro quoque in tertio libro rerum Rusticarum, sic de Mineruali. Axius: Merula mi, inquit, recipe me discipulū uillaticæ passionis. ille: Qui simul ac promiseris Minerual, incipiā (inquit) id est cœnam. Ludit enim Merula hîc apud Varronē, quoniamq; Axius discipulum se uelle recipi dixerat, ipse sibi Minerual promitti postulat, quasi magistro. Cœnam autem iocose Minerual appellauit, quia magisterij merces. Ne forte igitur Poëtæ sensus hic erit: eum quoque, qui semel præceptori Minerual porrexerit, quod per assem designatur, id est, qui paucis diebus rhetori, aut grammatico operâ dederit, optare totis quinquatribus, quæ festa erāt Mineruæ ingeniorū præsidis, non modicum quippiam, sed eloquium, & famam Demosthenis, aut Ciceronis.

Saturnalium
sportula.
Saturnalia.

Minerual.

Cuiusmodi sunt uersiculi, in quibus (ut ait Martialis) Echo Græcula recantet.

CAP. XXII.

Martialis in secundo epigrammatōn de supinis quibusdam, superuacuisq; carminibus agens, in quibus ^{supina carmina.} multus labor, minima laus faciendis, hoc quoque inter cetera scribit:

Nusquam Græcula quod recantat Echò.

Domitius autem Græculam accipit Echò, uocem Græcam insertam, quasi se neget Martialis Græcis uspiam uerbis uti in suis epigrammatis, quod contra deprehenditur. Aut nos igitur

Poliziani opera
lingua uer-
nacula.

igitur coniectura fallit, aut inuuntur uersiculi quidam, sic facti ut in extremis responsationes ex persona ponantur Echus, sententiam explentes, & morem tuentes illius ultima rezerendi. Quales etiam uernaculos ipsi quospiam fecimus, qui nunc à Muscis celebrantur, Henrici modulaminibus commendati, quosq; etiam abhinc annos ferme decem Petro Contareno Veneto patritio non inelegantis ingenij uiro, uirè tum desideranti, nonnullisq; alijs literarum studiosis dedimus. Sed & extant Græci quoq; Gauradæ cuiusdam antiqui Poëtæ, quos & apponam.

Ἀχὼ φίλα μοι συγκαταίνεσόν τι.

Ἐρῶ κορίσθας, ἀδ' ἔμ' ἔ φιλεῖ

Πρᾶξαι δ' ὁ καιρὸς καιρὸν ἔ φέρει.

Τὸ τοίνυν αὐταῖ λέξον ὡς ἔρῶ,

Καὶ πίζην αὐταῖ, κερμάτων τὸ δός.

Ἀχὼ τί λοιπόν; ἢ πόδες τυχεῖν;

Echo chara mihi affona aliquid.

Amo puellam, illa uerò me non amat.

Faciendi uerò tempus occasionem non patitur.

Tu igitur ipsi dic quòd amo.

Et fidem ipsi pecuniarum tu dà.

Echo quid reliquam? an uoto potiri?

Legendum apud Martialem Cum compare mulo, quod plerique Cum compare gibbo: simul explicata ratio in eo, sensusq; uerior.

CAP. XXIII.

Martialis Epigrammaton sexto:

Non aliter ridetur Atlas cum compare gibbo.

Sic enim & uulgo legunt omnes, & pro rectissimo expouunt, quicunq; sunt in cultu literarum celebriores. Nos contra in codicibus plerisq; ueteribus, minusq; uacillantibus autoritatis, & fidei sic inuenimus: Non aliter ridetur Atlas cum compare mulo. Mulo, inquam, non gibbo. Ne ue sur-

dis

dis (quod aiunt) agatur testimonijs, in hac ipsa gentis Mediceæ bibliotheca publicæ codex habetur uetustissimus, Langobardis literis, quæ & Domitius olim Florentiæ pellegit. Sed & Verona mihi pagellas quassiam antiquissimi item uoluminis Bernardinus quidem adulescens, ut tum uisus est haud illiberalis, Domitij propinquus, cōmodauit, cum quidem unâ esset mecum Baccius Vgolinus absolutissimi uir ingenij, candidissimiq;. Neq; non Romæ quoq; uolumen item Martialis, Langobardis characteribus ostendit, legendumq; nobis induxit Bernardinus Valla, uir & carminum studio & iuris scientia, & generis nobilitate, atq; opibus, prætereaq; humanitate quæpiam non uulgari celebrandus. Quin Florentiæ item præter hos, alium codicem primæ nobilitatis ciuis Pandulfus nobis Oricellarius semiueterem dedit utendum, in queis utiq; singulis hanc, quam dicimus scripturam reperiatis. Neq; autem diffitear etiã illam superiorem in uno alteroq; non planè nouo exemplari uidisse me, sicuti in eo quod Romæ in Palatina bibliotheca, mediæ antiquitatis, & item in altero tum quidem quum legēbamus Francisci Saxetti Florentini negotiatoris, nunc autem Taddæi Vgoleti Parmensis, humani doctiq; uiri, qui regi Pannonum Matthiæ, regij prorsus animi principilibros, ornamentaq; alia Florentiæ nobis ista prodentibus procurabat. Nam in eo, quem mihi nuper doctus utraque lingua uir Bernardus Michelotius ab nescio quo sibi Perusino commodatum dedit inspiciendum, gibbo scriptum corruptius adnotaui. Quare quum superiorem illam ueluti constantem, solidamq; reperiāmus in melioribus scripturam, querendum uidetur, quid sibi Atlas postulet cum compare mulo, quæ uē causa perinde rideatur uti Maurus elephantanto uehens. Porro Atlantem de Iuuenalis uerbis, nanū

K

quen

quendam pumillum' ue fuisse temporibus illis, haud igno-
tum colligimus. Sic enim inquit:

-Nanum cuiusdam Atlanta uocamus.

Vt ex contrario per deridiculum sit Atlas appellatus, qui
foret pumila statura, sicuti

-Canibus pigris, scabieq; uetusta

Turpibus, & siccae lambentibus ora lucernae,

Nomen erit tigris, pardus, leo, si quid adhuc est

Quod fremat in terris uiolentius.

Sed & multi cum pumili, uel mule, tum in pretio sunt,
inq; delicijs habitae. De quois in distichis idem Martialis:

His tibi de multis non est metuenda ruina,

Altius in terra penè sedere soles.

Siquando igitur nanus hic Atlas, nullo consimiliter nano,
& compare sibi utebatur, uerisimile est rideri solitum pu-
blicitus, sicuti etiam Maurus niger derisui uulgo, quoties
concolorem sibi elephantum inscenderat. Vnde inquit idem
in primo:

Et molles dare iussa quòd choreas

Nigro bellua nil negat magistro.

Conuenit autem proposito, argumentoq; poëta in eum, qui
iuuenis, & ualidus, & pauper, lectica identidem tamen à
sex, & ipsis iuuenibus ualidis, pauperibusq; gestabatur.
Atq; ut illi superiores, nihilo ipse secius cunctis deridendi
sui dabat occasionem.

Quaedam Super Hecale ann in memoriam data: deq; poëfi
Callimachitum ex epigrammatis Priapeis expositus lo-
cus, & item alter apud Statium: quodq; uitiosè legitur de
eo in Apuleianis codicibus. CAP. XXXIII.

Aequalis tibi, quàm domum reuertens

Theseus repperit in rogo iacentem.

Vcrsi

Versiculi sunt hi de Priapeis epigrammatis, per quos, aut ego fallor, aut Hecale anicula demonstratur, à *Hecale.* qua Theseus olim adulescens hospitio comiter acceptus est. Vnde sacrum quoque Hecalesion per pagos celebre fuit *Hecalesion sacrum.* Hecalo Ioui, non sine ipsius Hecales honoribus. Quam etiam Hecalenen diminutiua forma uocabant, quoniam ipsa quoque adulescentem adhuc Thesea salutare aniliter, & huiusmodi excipere diminutiuiorum blanditijs consueuisset. Quoniam autem proficiscente ad pugnam Theseo, sacrum Ioui pro illius reditu uouerat, ac prius quam reuerteretur, ipsa obiit diem, uicem hanc Thesei iussu pro hospitalitate recepit, sicuti Philochorus memoriae prodidit. Qua de re Plutarchus in Thesei uita commemorat. Ceterum de ea iustum poema Callimachus fecit Hecalen nomine, sicuti innuit item uersiculus ex notissimo epigrammate:

Μὲλ πω δὲ γράδος τῆς φιλοξένου τρέπος.
Modulor uerò anis hospita mores.

Multiq; passim reperiuntur autores Hecalen citantes Callimachi. Nam & herbas edules enumerat aliquando Plinius, quas rustica illa Hecale apud Callimachum apponat: sicuti Crethmon in lib. x x v i. Sicuti etiam Sonchon in *Crethmon, Sonchon.* x x i i. quamuis in nouis codicibus Hecate sit ibi, non Hecale: uestigium autem ueræ lectionis manet adhuc in antiquis eis, qui sunt in publica gentis Medicæ bibliotheca. Quin ubi Callimachus in Apollinis ait hymno,

Ὁ φθόνος Ἀπόλλωνος ἐπ' οὐατα λάδρι εἶπερ,
 Οὐκ ἀγάμας τὸν αἰοῖδον, ὅς δ' ἔσσα πόντος ἀείδῃ.

Inuidia Apollinis in aues clandestina dixit:

Non admiror illum cantorem, qui neque quanta Pontus canit.

In eum locum sic interpres propemodum: Per hæc, inquit,

K 2

illos

illos accusat, qui sic in eum cauillarentur, quasi magnum facere poema non posset. Vnde coactus est Hecalen facere. Verba interpretis ita sunt: Ἐγκαλῆ διὰ τῶν τῶν σὺν-πρωτῶν αὐτοῦ μὴ δύνανται ποιῆσαι μέγα ποίημα, ὅτι ἡ ἀναγκασθὲν ποιῆσαι τῷ Ἐκάλῳ. Id est,

Accusat per hoc inuidios cauillantes in eum non posse condere magnum poema, unde est coactus condere Hecalen.

Hinc nos in Nutrice:

Battides Hecalen sonat, & Marathonica gesta.

Celsior assueto.

Sed & Statius in extremo Thebaidos de hac ipsa:

Nec fudit uanos anus hospita fletus.

Et Suidas Hecalen ait heroida quāpiam esse apud Callimachum. Denique Apuleius in primo Metamorphoscos de eadem putat: Si contentus (inquit) lare paruulo Thesei illius cognominis patris tui uirtutes æmulaueris, qui non est aspernatus Hecales anus hospitium tenue. Neq; autem ignoro de prauatam ferē ubiq; esse scripturam, siquidem non Hecales anus, sed Ales anus, præceptis aliquot literis, scriptum plerunq; inuenies, ut in transcurso etiam Apuleianos codices emaculemus, & lectorem ueluti super pondio dimittamus onustum.

Apuleij locus
emaculatus.

Quam multa in epistolis familiaribus, quæ nunc habentur Ciceronis præpostera, tum quem in ordinem restituentia.

CAPVT XXV.

Nactus sum Ciceronis epistolarum familiarium uolumen antiquissimum, de quo etiam supra dixi, tum ex eo ipso, alterum descriptum, sicuti quidam putant, Francisci Petrarchæ manu. Descriptum autem ex ipso liquet multis argumentis, quæ nunc omiserim: sed hic posterior, quem dixi, codex, ita est ab indiligente bibliopola conglutinatus, uti una transposita paginarum decuria, contra quam

Codex episto-
larū Ciceronis.

nota

notata sit numeris deprehendatur. Est autem liber in publicis gentis Medicee bibliotheca. De hoc itaq; uno quantum conijciam, cuncti plane quotquot extent adhuc epistolarum earundem codices, ceu de fonte, capiteq; manarunt, inq; omnibus preposterus, & peruersus lectionis ordo, qui mihi nunc loco restituendus, quasiq; instaurandus. Quare adhibe quaeso animum, quicumque liberalis has literas amplecteris. Igitur in libro octauo Caelij epistola ad Cicronem, sic incipit: Certè, inquam, absolutus est, me representante, pronuntiatum est, & quidem omnibus ordinibus, sed & singulis in unoquoque genere sententijs. Vide modò, inquis, huc usque ordo nondum interpellatus. Que autem statim sequuntur uerba, Literis ostenderis, & cetera, diuersa prorsus à superioribus, atque alterius epistole inuenias. Perge porrò ab ea ipsa epistola deinceps numerare sequentes, ad eam que sit quarta & uigesima, cuius ita principium, Non me Hercules, nihil unquam enim, que cum superiore continuatur, ut legas ita: Certè, inquam, absolutus est, me representante, pronuntiatum est, & quidem omnibus ordinibus, sed & singulis in unoquoq; genere sententijs. Vide modò inquis. Non me Hercules: Nihil unquam enim. Atque ita reliqua subtexe, donec ab ipsa, quam diximus alterius esse epistole, perueneris ad sequentem decimam, cuius hoc initium: Sic tu, inquis, Hircium? quam eo usq; lege, dum in uerba hæc incidas, Si ullam spem, que simul offenderis, totum hoc delebis, Aut in tecto uitij, cetera mihi probabuntur. Totum hoc, inquam, delebis, aut induces, quoniam aliena plane huic loco. Mox denuo recurre ad ea, que posita perperam sunt, in illa Caelij, de qua primitus dictum, atq; ita continuabis lectionem, Si ullam spem literis ostenderis, ita

tractim legens, ad epistolam peruenies tertiam ab hac, & uigesimam, sic uidelicet incipientem, Duabus eius epistolis respondebo. clausamq; hac fini, Si enim nihil est in parietibus, aut in tecto uitij, cætera mihi probabuntur. Post eam, quæ statim consequi debet epistola, quæ nunc ab illa undecima, sic ordines, Delectauerunt me tuæ literæ. Comprobat hunc ordinem quem posuimus, non solum codex uterq; uel ille antiquus, uel hic ex eo statim natus, à quo cæteros quoque omncis bibliopole uitio deprauatos liquet, sed intellectus etiam, sensusq; ipse luce clarior, sic ut acutius inspicienti quicquid usquam prorsus obscuri est, ambiguique tollatur.

Uersiculi in fastis è Græco super uite & caprotum parodia quæpiam obscurior apud Suetonium. C. A. P. XXVII.

Onidij locus.

Ovidius in primo Fastorum:

Sus dederat pœnas, exemplo territus horum
Palmitè debueras abstinuisse caper.

Quem spectans aliquis dentes in uite prementem,
Talia non tacito dicta dolore dedit:

Rode caper uitem, tamen hinc cum stabis ad aras,
In tua quod spargi cornua possit, erit.

Nimirum hi duo uersiculi de Græci poëtæ disticho perquam inclyto, festiuoq; facti, quod in primis celebre fertur, & uolitat docta per ora uirum. Nam cum dixisse quæpiam illa memorat, ipsum nimirum autorem carminis Euenum digito designauit. Loquitur autem in Græcis uersiculis uitis ipsa, sic scilicet,

Κῆρ με φάγῃς ἢ πὶ ῥίζῃσιν, ὅμως ἔτι καρποφορήσω,
Ὅσῳ ἔπιπῶσθαί σοι φάγεθ' ὄνομαίω.

Et si me comederis ad radicem, tamen adhuc fructum producam,
Quantum inspergi tibi hirce immolato, sup. satis.

Vertit

Vertit hos nimirum quam potuit ad unguem poeta ingenio-
 sissimus, & sunt tamen in Græco nonnulla, quæ nos-
 trum enarrate. Quin si ueris concedendum, transmarinam
 illam nescio quam Venerem, ne attigit quidē nos-
 trum. Quod uitium, linguæ potius munus lasciuentis, quam parum co-
 piose. Sed quoniam in Græci huius distichi mentionem
 incurrimus, afferamus etiam quod apud Suetonium in Do-
 mitiano est, ut obiter illi quoq; non in obscuro loco, lucem
 interpretationis inferamus, uelutiq; auctarium demus mer-
 ce ipsa neuiquam uilius. Verba igitur ita sunt: Ut edicti de
 excidendis uineis propositi gratiam faceret, non alia ma-
 gis re compulsus creditur, quam quod sparsi libelli cum his
 uerbis erant,

Suetonij locus.

Κἄρ με φάγῃς ἐπὶ ῥίζῃ, ὅμως ἐτι κατ' ὄφρα φάσῃ

Ὅσον ἐπιποῖσαι καὶ σὰρξ θυμέηνω.

Et si me comederis ad radicem, tamen adhuc fructum producam.

Quantum infundi Cesari immolato, sup. sufficiat.

Quod enim supra uitis capro nunitabatur, hoc eadem nunc
 Cesari: pulcherrima, hercules, parodia: Vel si me, inquit,
 ad radicem comederis, tantum tamen uini producam, quan-
 tum immolando Cesari possit infundi. Mos enim ueteribus
 uti capitibus stantium sub ictu, cultroq; uictimarum uinum
 infunderetur. Sic apud Maronem uidelicet:

Ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido

Candentis uaccæ media inter cornua fundit.

Igitur neci Domitianum Cesarem per hos uersiculos li-
 belli destinabant: quoniam, ut Suetonius idem scribit, Ad
 summam quondam ubertatem uini frumenti uero inopiam,
 existimans nimio uincarum studio negligi arua, edixit ne
 quis in Italia nouellaret, utq; in prouincijs uincta succi-
 derentur, relictæ ubi plurimum dimidia parte, nec exequi

K a rent

Vertit

rem perseueravit. Meminerint autem studiosi nos in hoc inuento, non uno duntaxat nomine in commune consultiuisse, quoniam in plerisque adhuc Suetonij codicibus, etiamque nonnullis ueteribus, non modò Græcos hos uersiculos non inuenias, sed ne uestigium quidem, ac ne locum etiam quò se recipiant. Sed eos nos quoniam tenebamus iam pridem, utpote lepidissimos, facile mox de absoletis, mendosisque exemplaribus singulas pensitando, paulatimque nunc agnoscendo, nunc restituendo literas peruestigauimus.

Verba in Ciceronis epistola ex Ennii Medea, de Græca Euripidi.

CAP. XXXVII.

Euripidi genitino.

Cic. locus.
Gypsatisima
manus.

Cicero in epistola ad Trebatium, Hoc tibi tam ignoscemus nos amici, quàm ignouerunt Medea, quæ Corinthum arcem altam habebant matronæ opulente, optimates, quibus illa manibus gypsatisimis persuasit, ne sibi uitio illæ uerterent, quòd abesset à patria. Nam multi suam rem bene gessere, & publicam, patria procul. Multi, qui domi ætatem agerent, propterea sunt improbati. Nemo ex his, quorum edita sit sententia, suspicatus est adhuc, non esse ista planè Ciceronis uerba, sed poète alicuius magis, cui liceret uti uocibus illiusmodi, figurisque, ceu sunt illa, quæ Corinthum arcem altam habebant, & matronæ opulente optimates, neque saltem hoc uiderunt Iambos adhuc in his uersibus extare integros duos, aliorumque quasi discerpta membra ueluti noscitari. Nos hæc ex Ennii Medea uerba esse collegimus, non quidem suo prorsus ordine, sed quo commodissimum Ciceroni fuit, allegata. Nam quum de Græca Euripidi uersam ab Ennio Medeam in Latinum cognouissemus, sententiam protinus horum uerborum de ipsa nimirum Euripidi tragœdia, quando illius Enniæne iacturam fecimus, libuit aucupari. Sic igitur in ea fabula
cum

cum matronis Corinthij loquens inducitur Medea, uti persuadeat non sibi uerti uinito oportere, quòd absit à patria, quando multi, inquit, honesti etiam procul à patria, multi contra domi fuerunt inglorij. Nam male audiebant peregrina foemina, unde illud Comicum, Adeon' est demēs, ex peregrina? Similiter tacere posse ait Parmeno, Samiam fuisse Thaidis matrem, tunc Athenis uisitantis. Versiculos autem Euripidis ipsos, ex Medeae persona, nequis fortasse desideret, hic adscribemus.

Terenius in
Andria.

Κοῖνδρια γυναικες ἐξ ἡλδορ δόμων.
Μὴ μοι τι μέμνησθ', οἶδα γ' πολλὰς βροτῶν
Σεμνὲς γεγῶτας, τὲς μὲν ὀμμάτων ἄπο,
Τὲς δ' ἐν θυραίοις, οἱ δ' ἀφ' ἡσυχῆς ποδῶς
Δύσκλειαν ἐκίλισσ' αἶτο καὶ ῥάθυμειαν.

Corinthia foemina egressa sunt domos,
Ne mihi quippiam crimini uertatis, noui enim multos mortalium
Honestos factos, illos quidem ab oculis,
Hos uerò in externis, sed homines ab otioso pede
Infamiam sibi contraxerunt, & ignauiam.

Quòd autem diximus Poëtam Ennium de Græco uertisse tragædiam Euripidi Medeam, partim de uerbis Ciceronis coniectamus, qui sic ait in primo de bonorum, malorumq; finibus. Quis enim tā inimicus penè nomini Romano est, qui Ennij Medeam, aut Antiopam Pacuuij spernat, aut reijciat? Qui se iisdem Euripidi fabulis delectari dicat, Latinas literas oderit? partim etiam quòd Enniane tragædiæ principium multis locis, ut à Quintiliano uolumine quinto, ut à Cicerone in libro de Fato, ut item ab alijs autoribus identidem citatur, sed nusquam tamen longiore tractu, quam in Rhetorico secūdo eiusdem Ciceronis ad Herennium. Quod hic ex codicibus uarijs emendatum subscribimus, ut illustretur obscuritas locis aliquot in lingua Latina oboriens, quo-

Rhetorici ad
Herennium.

ties unus, aut alter de eius tragœdiæ principio uersus allegatur, suppresso autoris nomine, simulq; intellectu suspensio. Locus ipse apud Ciceronem sic est: Ne Ennium, inquit, & ceteros Poetas imitemur, quibus hoc modo loqui concessum est:

Utinam ne in nemore Pelio securibus
 Cæsa accidisset abiegnæ ad terram trabes,
 Ne' ue inde nauis inchoandæ exordium
 Cœpisset, quæ nunc nominatur nomine
 Argo, qua Argiui uecti, delicti uiri
 Petebant illam pellem inauratam arietis
 Colchis imperio Regis Pelie per dolum.
 Nam nunquam hera errans mea domo afferret pedem
 Medea animo ægro, amore sæuo saucia.

Est autem trabes iu uersiculo secundo, singularis numeri, quemadmodum & Priscianus legit libro septimo. Vetustissimi enim (ut ipse inquit) etiam trabes pro trabs proferebant. Euripidi uerò tragœdiæ principium sic cum Enniane conferas. feceris arbitror operæ pretiū, quod & subnectam.

Εἰδ' ὄφελ' Ἀργῆς μὴ διαπύλασσι σκάφῃ
 Κόλχωρ ἐς αἶψα, κυανέας συμπληγάδας,
 Μὴ δὲ ἐρ νάπαισι πηλὴς πεισῆρ πῶρε
 Τμηδᾶσα πόνκη μὴ δὲ ὄρεδμῶσαι χέρας
 Ἀνδρῶν ἀρίστων, δι' τὸ πάγχρυσον δέρον
 Πελίᾳ μέσσηλδορ, & γὰρ δέσσων' ἐμὴ,
 Μίδεια πύργος γῆς ἑπλοισ' Ἰωλκίδῃ,
 Ἐγῶσι θυμὸν ἐκπλαγῆσ' ἰάσον.

Utinam Argus non peruolisset nauigiura
 Colchorum in terram, Cyanæas Symplegades,
 Neque in syluis Pelij cecidisset inquam
 Secta picea, neque remos gressent manus
 Virorum præstantissimorum, qui aurum uellus

Pelie

*Pelita petierunt, non enim hera mea
Medea ad t̄rres terra nauigasset Iolicidis,
Amore animum percussa Iafonis.*

Panici terrores qui uocentur, eoq; locupletissimi ci-
tati testes.

CAP. XXVIII.

IN Ciceronis epistola ad Tyronem, quae posita in extre-
mo familiarium uolumine, sic scriptum est: Et si Atticus
noster, qui quondam me commoueri *παυνοῖς* intellexit,
idem semper putat, nec uidet quibus praesidijs Philosophiae
septus sim, hercle quod timidus ipse est, *φοροβοιωτῆ*. Pani-
ca uocantur (ut arbitrator) à Graecis repentini quidam ter-
rores, & consternationes, quales utiq; lymphatici metus,
usq; adeo irrenocabiles, ut non ratione modo, sed mēte etiam
carcant. Quo item uerbo Cicero idem utitur in epistola ad
Atticum libro quinto: Scis enim, inquit, quaedam *παυικά* di-
ci. Facit item Higinius de Panico terrore mentionem, quo
loco de capricorno his uerbis: Hic enim dicitur, cum Iupi-
ter Titanas oppugnaret, primus obiecisse hostibus terro-
rem, qui Panicos dicitur, ut ait Eratosthenes. Quam fabu-
lam & Germanicus innuit in Arateo commentario. Euri-
pides in Medea sic ait:

*Καί τις γεραία προαυδῶν δόξα σά πω
ἢ πανὸς ὀργᾶς, ἢ τινὸς θεῶν μολεῖν
Ἄω λὸλυξε.*

*Ei quaedam uetula ministrarum opinata fortasse
Vel Panos iras, uel alicuius Deorum mouere
Vlulauit.*

Panos autem uocat iras Euripides, sicuti est apud anti-
quissimum ipsius interpretē, τὰ παυικά δέμασα, id est Pa-
nicos terrores, ὅτι τῶν τῶ ἀφνιδίω φόβω καὶ ταραχῶν
αἰτίας τῶ πανὶ ἀνασίδεασιν. Quoniam, inquit, repentino-
rum terrorum, & consternationum causam Deo Pani tri-
buunt.

*id est, per-
uolat.
Panica.*

buunt. Et apud Synesum in libro de Providentia, sic iuuenio ferme, καὶ πανικοὶ θόρυβοι μετ' ἡμέραν τὸ κράτος καὶ ἀελάμβανον. Et Panici tumultus interdum exercitum occupabant. Quo loco ampliter etiam cuiusmodi essent hi deniq; terrores, explicatur. Quin interpres etiam nescio quis ita uerba hæc ipsa Synesij enarrat, ut Panicos appellari terrores dicat, cum repente in exercitu uiri, equiq; perturbantur, nulla comparente causa. Solent enim, inquit, scæmine ui numinis instinctæ, Panos orgia clamoribus conceleberrare, quibus utpote repentinis metu audientes afficiantur. Sed & Nicetes Choniates non aspernabilis omnino inter Græcos autor, Panicorum meminit phantasmatum, in oratione quapiam sua. Theon quoq; Arati Poëtæ interpres, militasse ait Pana Deum aduersus Titanas, primumq; cum uideri cõcham illam tortilem, & turbinatam, qua pro tuba utuntur, inuenisse, quæ Græcè Cochlos appellatur, fæctumq; ipsius opera, uti se armandi socijs interim fieret copia, dum sonitu quocunq; illo, qui Panicos uocatur, in fugam Titanes agebantur. Sed & Nonnus Poëta Dionysiacõn x. furentem describens Athamanta, nunc insano Panos flagello furiatum ait, nunc intra ipsius aures bombum illum insonuisse Panici Saturnij flagelli. uerba ita sunt:

Ὅτι θρηδὲς Ἀθάμας μανιώδει πᾶνὸς ἰμάσθλης.
 Ἄει δὲ οἱ ἐνδορ ἄκυστος.

*Agitatus Athamas insano Panos uerbere.
 Semper uerò ipsi intra aurem.*

Et item:

Πανιάδ' ὅ κρονίου ἐπιβομβῆ δὲ τῷ ἰμάσθλης.
 Panici Saturnij insonat bombus flagelli.

Quo autem nunc piaculo Valerij Flacci pulcherrimos poëtæ uersus taceam super hoc ipso, positos in libro Argonauticõn

Nicetes Rhetor.

Theon.

Cochlos.

ticōn tertio: Dant, inquit, æthere longē

Signa tubæ, uox & medijs emissa tenebris:
 Hostis habet portus, soliti rediere Pelasgi,
 Rupta quies, Deus ancipitem lymphauerat urbem
 Migdoniæ Pan iussa ferens sæuissima matris,
 Pan nemorum, belliq; potens, quem lucis ab oris
 Antra tenent, patet ad medias per deuia noctes
 Setigerum latus, & toruæ coma sibila frontis.
 Vox omnes super una tubas, qua conus, & enses,
 Qua trepidis auriga rotis, nocturnaq; muris
 Claustra cadunt, talisq; metus non Martia castis,
 Eumenidumq; comæ, non tristis ab æthere Gorgo
 Sparsit, aut tantis aciem raptauerit umbris.
 Ludus & ille Deo, pauidum præsepibus aufert
 Cùm pecus, & profugi sternunt dumeta iuueni.

Quin libro etiam sexto apud eundem barbarus quispiam
 ad terrorem incutiendum simulacra Panos prætulit.

Hispidus inq; Dei latuit terrore Lycæi.

Sed & Sozimus historiæ Græcus autor in libro tertio,
 monstroso aspectu quempiam apparuisse pellitum dicit, Al-
 banis, Romanisq; prælium commissuris. Etenim Deum Pa- Pan belliger.
 na belligerum fuisse, uel ex argumento Nonni cognosci-
 mus, uel ex Theocriti fistula, nam in ea sunt ista quoq; uer-
 ba de Pane Deo:

Ὅν αἶδε πάρ' ἔφρενας τέρμα σάκους.

Cuius inflammatus quondam animum umbo clypei.

Eundemq; fuisse Atheniensibus auxilio contra Persas cùm
 alibi legimus, tum in ea ipsa, quam diximus fistula, his
 uerbis:

Ὅς σθεσερ ἀνορέαρ ἰσαίδια

Παππορόνς, τυρῖνς τ' ἀφέλιτο.

Qui

*Qui extinxit arrogantiam eiusdem nominis
Cum auicida, à Tyriacq; abstulit.*

Vnde sint apud Onidium, Teuthrantia turba Thespii
uocate filia.

CAPVT XXX.

Ovidius in epistola Deianiræ ad Herculem:

Nec tibi crimen erunt Teuthrantia turba sorores,
Quarum de populo nulla relicta tibi est.

Notissima quidem fabula, etiamq; à Diodoro prodita super
Thespj natibus ab Hercule compressis. Cur autem Teu-
thrantia turba uocentur, hoc tam plerisq; incompertum,
atq; ignotum est, ut audeant literatores pro illo Teuthran-
tia, Thespeia reponere, nimis quàm improbe, insciteq;. Nos de eo inuenimus apud Eustathium Homeri interpre-
tem, ubi maxime Catalogum enarrat: *φησὶ ὁ δὲ τῶν ἑθνικῶν συγγραφεὺς ὅτι κλισμα ἔστιν ἢ θεσπεία θεσπιάδης ἢ δλιτνας θεσπίας, ὅς τ' εὐδραστός, τοῦ πανδίωνος*. Ex aucto-
ritate scilicet cuiuspjam, qui de gentibus conscripsit Thes-
pjam tradit à Thespiade fuisse conditam, sicut autem non-
nulli scribunt à Thespio Teuthrantis filio Pandionisq; ne-
pote. Quare Teuthrantia turba Thespj uocate filie ab
auro Teuthrante. Deniq; & Aeschylus in tragœdia Aga-
memnone Thespiam, urbem Teuthrantis appellauit.

*Teuthrantia
turba.*

Thespia.

Teuthras.

Vocabula inuentu rara, nec tamen singularia, Cucuma,
Profeucha, Scruta.

CAP. XXX.

Vocabula quæpiam sunt ita rara inuentu, ut si iterum
in ea incidamus, ob id fecisse operæpretiū uideamus,
quoniam singularia credebantur, sicuti est cucuma apud
Martialem in hoc henustichio, Cucumam fecit Otacilius.
Nam sic in Satyrico legimus Petronij Arbitri: Tum illa
carnis etiam paululum delibat, & dum coæquale natalium
suorum

cucuma.

suorum sinciput in carnarium furca reponit, fracta est putris sella, quæ staturæ altitudinem adiecerat, anumq; pondere suo deiectam super focum mittit. Frangitur ergo ceruix cucumæ, ignemq; conualescentem restinguit, atq; totam faciem excitato cinere perfudit. Ex eoq; inclinatum diminutiuum cucumion inuenio apud Arrianum in libris de Epicteto, quo maximè capite περὶ κωισμῶν, hoc est de Cynica professione loquitur, atq; ad eò uerba Arriani ponam, δὲ ἀντὶ τὸν κωισμῶν ἔχειν ὅπως θερμὸν ποιήσει (ὅδ παιδίῳ ἰν' αὐτὸ λῶσῃ. Habere, inquit, cum cucumion oportet, ubi calfactet puero, quò ipsum lauet. Cucumion dixit Græca consuetudine, quod nos cucumelam non inconcinne. Sed & Proscucha tantum apud Iuuenalem inueniri uocabulum pro loco mendicabulorum putatur, cùm tamen Cleomedes in secundo circularis inspectionis libro, aduersus Epicurum differens ita propemodum loquatur: Ex ijs nonnulla è lupanaribus ascita, quædam simillima his, quæ in Cerialibus à foeminis dictitantur: alia uerò ex media proscucha, atq; ab ijs ipsis, qui illic mendicant desumpta, Iudaica planè, & retriba, longèq; etiam reptilibus humilliora. Sed & Scruta dixit Horatius quidem semel in hoc uersiculo:

Vilia uendentem tunicato scruta popello.

Dixit iterum quantum uideam Sidonius Apollinaris libro epistolarum septimo per hæc uerba: Nunc quædam friuola, nunc ludo apta uirgineo scruta donabat.

Quid sit illud apud Iuuenalem, tanquam habeas tria nomina: quodq; manu emisi patronorum sibi nomina imponebant: deq; in nomen adeptando ex testamento.

CAP. XXXI.

ET ponere foris, siquid tentaueris unquam
Hifcere, tanquam habeas tria nomina.

Sane

*Nomina tria
quibus.*

Sanè Domitius idem (nam cæteros omitto interpretes, cum ipso ut præfactiore congregior) Domitius igitur sic hunc ex quinta Iuuenalis Satyra locum enarravit. Si uelles, inquit, loqui, quasi tu quoque unus esses ex nobilibus: quasi innuat, quòd tantum his, qui nobiles sunt, loqui liceat. Nobilitas enim cognomine, agnomine, & nomine designabatur, C. Iulius Cæsar. Hactenus ad uerbum Domitius. Cæteriùm tria nomina, nec soli habebant nobiles, nec uniuersi, sed hi potius arbitrator, qui è seruitio manumittebantur. Quocirca sensus quoque uel ob id acutior, atq; concinnior, ut conuiuator ne liberum quidem putet, ne'ue pro libero fari æquum censeat, quem sibi conuiuiam uocauerit. Hoc si non autores haud lubricæ fidei comprobant, uincor nihil esse Domitio pensitatus. Artemidorus igitur Ephesius, siue is Daldianus dici mauult, in libro de Somniorum coniecturis primo, Græcè ille quidem, sed ad hanc sententiam: Noui autem quendam, inquit, seruum hominem, qui sibi habere tria uirilia uisus: Dein uerò liber factus, eo pacto tria pro uno habuit nomina, duobus assumptis patroni nominibus. Hæc Artemidorus. Septimus quoque Florens Tertullianus in libro de Resurrectione sic ad uerbum: Oro te, inquit, si famulum tuum libertate mutaueris, quia eadem caro, atq; anima permanebunt, quæ flagellis, & compedibus, & stigmatibus obnoxie retrò fuerant, idcirco'ne illas eadem pati oportebit? non opinor. Atqui & uestis albanitore, & anuli aurei honore, & patroni nomine, ac tribu, mensaque honoratur. Hinc illud, opinor, Persianum: Exit Marcus Dama. Probat morem Cicero quocirca Cicero locus. que epistolarum ad Atticum uolumine quarto, sic scribens:

De

De Eutyichide gratum, qui uetere prænominē, nouo nomine T. erit Cæcilius, ut est ex me & te iunctus Dionysius M. Pomponius. Sed ut obiter hunc quoq; Ciceronis non obscurum locum interpretemur, nosse oportet etiam morem fuisse, ut heredes testamento in nomen, familiamq; adoptarentur. Sicuti est à Cæsare C. Octavius, quemadmodum scribit & Suetonius in Iulio. Quocirca post eam diem semper est ille Cæsar, ut in epistolis quoq; Eruti ad Ciceronem, appellatus. Quemadmodum & Q. Scipio collega in consulatu Pompei: qui cum filius Nasicæ foret, ex testamento in Metelli Pij genus adoptatus, eius etiam nomine uocabatur: sicuti in libro historiarum x l. scribit Dion. Quare etiam T. Pomponius Atticus hæres relictus à Q. Cæcilio ex dodrante, sicuti scribit Cornelius Nepos in ipsius Attici uita, postea ut est apud Varr. in secundo de Re rustica, ex T. Pomponio Attico Q. Cæcilius Atticus est appellatus. Quare Eutyichidem manumissum T. Cæcilium Eutyichidem uocauit, uetere prænominē suo: nam T. Pomponius olim dicebatur, nouo nomine, quod haud pridem Q. Cæcilius uocari cœperat. Sic seruus Dionysius M. Pomponius Dionysius uocatus est, ascito Ciceronis prænominē Attici nomine. Sed & Milesius Alexander, cui Polyhistori cognomentum fuit, Cornelius est etiam à Cornelio Lentulo appellatus, à quo uidelicet fuerat manumissus, sicuti quæ Suidæ dicuntur collectanea, testantur.

Restituta Plinianis Codicibus abolita pridem uox: quidq; poppysinos aut poppylina significant, quodq; mos poppylinis adorandi fulgetras, CAP. XXXII.

Corrigendus apud Plinium locus ex libro octauo & quigesimo naturalis historię, capite secundo, quo tractatur, an sit in medendo aliqua uis uerborum: subducta

L enim

- enim uox una, qua uetus indicatur consuetudo, uetustiore quoq; testimonio comprobata. Sic autem pleriq; codices habent: Fulgetras adorare consensus gentium est. Sed in uetustis duobus exemplaribus, ex ipsa Medice gentis nobili bibliotheca, sic scriptum: Fulgetras adorare poppysmis consensus gentium est. Quam lectionem uel Aristophanes facetissimus poëta confirmat in comœdia, cui σφῆρες inscriptio. Nam apud cum Philocleo quidam senex ita loquitur, ut se dicat poppysstantibus (liceat autem sic uerbo uti) fulguraturum. Tum interpres antiquissimus morem hunc esse ait, uti ad fulgetras poppyssetur. Verba Aristophanus hæc sunt κ' ἀναγράψω ποτῶν Ἰσσιρ. Tum interpres hæc, ἐθ' ὅ τὰς ἀγραπαῖς ποτῶν Ἰσσιρ. Quem admodum ergo apud Iuuenalem, Martialemq; poëtas poppysina legitur, & poppysmata, sic apud Plinium poppysmis à casu recto, qui sit poppysmus. Est autem factitia de sono uox, id significans, quo maxime nondum perdomitis equis adulamur, uti Maximus in lexico, & Nicæas item, & Suidas. Utitur uerbo etiam Sophocles, ποτῶν Ἰσσιρ Ἰουλιᾶτρισ. sicut & Pollux meminit, in septimo Onomasticōn. Quin idem quoq; in primo sisti equum poppysmo docet, hoc ipsum usurpans uocabulum, quod & Plinius: qui tamen etiam libro eiusdem naturalis historię quinto trigesimoq; sic ait: Similis & Nealcem successus in spuma equi, similiter spongia impacta sequutus dicitur, cum pingeret poppyzonta, retinentem equum. Dexippus etiam Platonicus philosophus in dialogo, quem edidit in Aristotelis Categorias, ita scribit: ἢ ἔστι ἀναγ- θρ' ὅ ἴσφ' ὡς ἔστι ποτῶν σμάτων.
- Id est, Et afful- gurabo pop- ppsantibus.* Aristophanus hæc sunt κ' ἀναγράψω ποτῶν Ἰσσιρ. Tum interpres hæc, ἐθ' ὅ τὰς ἀγραπαῖς ποτῶν Ἰσσιρ. Quem admodum ergo apud Iuuenalem, Martialemq; poëtas poppysina legitur, & poppysmata, sic apud Plinium poppysmis à casu recto, qui sit poppysmus. Est autem factitia de sono uox, id significans, quo maxime nondum perdomitis equis adulamur, uti Maximus in lexico, & Nicæas item, & Suidas. Utitur uerbo etiam Sophocles, ποτῶν Ἰσσιρ Ἰουλιᾶτρισ. sicut & Pollux meminit, in septimo Onomasticōn. Quin idem quoq; in primo sisti equum poppysmo docet, hoc ipsum usurpans uocabulum, quod & Plinius: qui tamen etiam libro eiusdem naturalis historię quinto trigesimoq; sic ait: Similis & Nealcem successus in spuma equi, similiter spongia impacta sequutus dicitur, cum pingeret poppyzonta, retinentem equum. Dexippus etiam Platonicus philosophus in dialogo, quem edidit in Aristotelis Categorias, ita scribit: ἢ ἔστι ἀναγ- θρ' ὅ ἴσφ' ὡς ἔστι ποτῶν σμάτων.
- Id est, Mos ful- getris poppy- sare.* Aristophanus hæc sunt κ' ἀναγράψω ποτῶν Ἰσσιρ. Tum interpres hæc, ἐθ' ὅ τὰς ἀγραπαῖς ποτῶν Ἰσσιρ. Quem admodum ergo apud Iuuenalem, Martialemq; poëtas poppysina legitur, & poppysmata, sic apud Plinium poppysmis à casu recto, qui sit poppysmus. Est autem factitia de sono uox, id significans, quo maxime nondum perdomitis equis adulamur, uti Maximus in lexico, & Nicæas item, & Suidas. Utitur uerbo etiam Sophocles, ποτῶν Ἰσσιρ Ἰουλιᾶτρισ. sicut & Pollux meminit, in septimo Onomasticōn. Quin idem quoq; in primo sisti equum poppysmo docet, hoc ipsum usurpans uocabulum, quod & Plinius: qui tamen etiam libro eiusdem naturalis historię quinto trigesimoq; sic ait: Similis & Nealcem successus in spuma equi, similiter spongia impacta sequutus dicitur, cum pingeret poppyzonta, retinentem equum. Dexippus etiam Platonicus philosophus in dialogo, quem edidit in Aristotelis Categorias, ita scribit: ἢ ἔστι ἀναγ- θρ' ὅ ἴσφ' ὡς ἔστι ποτῶν σμάτων.
- Id est, poppy- sac mulier au- rigans.* Aristophanus hæc sunt κ' ἀναγράψω ποτῶν Ἰσσιρ. Tum interpres hæc, ἐθ' ὅ τὰς ἀγραπαῖς ποτῶν Ἰσσιρ. Quem admodum ergo apud Iuuenalem, Martialemq; poëtas poppysina legitur, & poppysmata, sic apud Plinium poppysmis à casu recto, qui sit poppysmus. Est autem factitia de sono uox, id significans, quo maxime nondum perdomitis equis adulamur, uti Maximus in lexico, & Nicæas item, & Suidas. Utitur uerbo etiam Sophocles, ποτῶν Ἰσσιρ Ἰουλιᾶτρισ. sicut & Pollux meminit, in septimo Onomasticōn. Quin idem quoq; in primo sisti equum poppysmo docet, hoc ipsum usurpans uocabulum, quod & Plinius: qui tamen etiam libro eiusdem naturalis historię quinto trigesimoq; sic ait: Similis & Nealcem successus in spuma equi, similiter spongia impacta sequutus dicitur, cum pingeret poppyzonta, retinentem equum. Dexippus etiam Platonicus philosophus in dialogo, quem edidit in Aristotelis Categorias, ita scribit: ἢ ἔστι ἀναγ- θρ' ὅ ἴσφ' ὡς ἔστι ποτῶν σμάτων.
- Id est, Vel si quis inarticula- tus strepitus, ut in poppysma- tis.* Aristophanus hæc sunt κ' ἀναγράψω ποτῶν Ἰσσιρ. Tum interpres hæc, ἐθ' ὅ τὰς ἀγραπαῖς ποτῶν Ἰσσιρ. Quem admodum ergo apud Iuuenalem, Martialemq; poëtas poppysina legitur, & poppysmata, sic apud Plinium poppysmis à casu recto, qui sit poppysmus. Est autem factitia de sono uox, id significans, quo maxime nondum perdomitis equis adulamur, uti Maximus in lexico, & Nicæas item, & Suidas. Utitur uerbo etiam Sophocles, ποτῶν Ἰσσιρ Ἰουλιᾶτρισ. sicut & Pollux meminit, in septimo Onomasticōn. Quin idem quoq; in primo sisti equum poppysmo docet, hoc ipsum usurpans uocabulum, quod & Plinius: qui tamen etiam libro eiusdem naturalis historię quinto trigesimoq; sic ait: Similis & Nealcem successus in spuma equi, similiter spongia impacta sequutus dicitur, cum pingeret poppyzonta, retinentem equum. Dexippus etiam Platonicus philosophus in dialogo, quem edidit in Aristotelis Categorias, ita scribit: ἢ ἔστι ἀναγ- θρ' ὅ ἴσφ' ὡς ἔστι ποτῶν σμάτων.

Crambe quæ sit apud Iuuenalem, superq; ea Græ cum prouerbium.

C A P.

XXXIII.

Occidi

Occidit miseros Crambe repetita magistros.

Hunc Iuuenalis uersum Domitius idem Calderinus his uerbis enarrat: Cornelius de declamationibus ita scribit. Declamationes aut ex historijs trahebantur, sicuti sanè nonnullæ usq; adhuc: aut ex ueritate, ac res, si qua fortè recens accidisset. Itaq; locorum etiam appellationibus additis proponi solebant, & sic certè collectæ, editæq; se habent. Crambe igitur inscriptio est declamationis à loco. Nam Crambe oppidum est in Teuthrania Troadis, ut scribit Plinius, & e proxima regione est Lesbos, in qua Mitylenen occupauerunt tyranni, ut autor est Strabo, Nigësilus, & Megarogilus. Alcaeus poëta eos carmine est insectatus, unde aurcum plectrum habuisse dicitur, autore Fabio. De tyrannis eiectis, Crambe declamatio semper erat repetenda à magistris. Hæc placet sententia, ut conueniat cum eo, quod dixit:

Cùm perimit seuos classis numerosa tyrannos.

Quòd alij à Crambo Scytharum rege, cuius meminit Diodorus, Cramben declamationem deducunt, nulla ex parte accommodatum est. Hactenus igitur Domitius, tortuosa prorsus, & tergiuersanti oratione, cuius ex uerbis hæc deniq; colligitur confusa necessitate sententia: Cramben declamationem ab oppido Teuthraniæ appellari, quod & à locis nomina declamationibus imponantur, & Mitylenen tyranni occupauerint, oppidum in Lesbos, ut id poëta uersiculo illo significet:

Cùm perimit seuos classis numerosa tyrannos.

Nos igitur proponerentur necne à ueteribus controuersie, locorum appellationibus additis, non laboramus, quamuis hoc non Cornelius (ut ipse dicit) sed Suctonius Tranquillus scripserit in libello, quem de claris grammaticis,

L 2 rhe

*Calderini de
Crambe senten
tia.*

rhetoribusq; composuit, eumq; libellum, non ut Cornelij, sed ut Suetonij Domitius quoq; ipse superius agnoscit, & suo se laqueo (quod i citur) implicat, exponens (ut quidem sibi uidetur) uersiculum eiusdem satyræ;

Parte alia solum rus sati pone lacerte.

Iam uerò Cramben (ut quod nunc instat agamus) esse inscriptionem, id nos planè pernegamus. Quin audacter pronuntiamus, neq; tale quippiam apud idoneos modò scriptores inueniri, neque si maxime inueniatur, idcirco tamen ad tyrannos eos, qui Mitylenen occupauerint, referendum, cum oppidum Crambe non modò non in Lesbos, sed ne in insula quidem sit ulla. Quare, quod pace sua dixerim, nihil hac Domitij commentitia opinione, si quis modò eam diligenter excutiat, dici fingiq; potest aut absorum magis, aut inconcinnum, & ridiculum, sic ut sese ipsa nullo impellente subuertat. Neq; autem causa fuit, cur Mitylene ad Alcæum consurgeret, ut classis numerosa tyrannos perimeret, quando inter primas controuersiarum materias, tyrannicidarum præmia numerat Cornelius in eo dialogo, quem de claris edidit oratoribus. Ita sibi omnia te nebrarum, & caliginis ingenia Domitius offundit, quoties uelut e nassa pisciculus nequit exsinuari: quodq; Aristotelem facere docet Atticus philosophus, non inelegans Platonis propugnator, ut quemadmodum sepia sparso sub oculis ipsos, manumq; piscatoris suo sibi succo elabatur, ita ille deprehendi metuens, sententias de industria obscuritatibus infuset, hoc in hunc hominem potius conueniat, nunquam magis, quam cum penè tenetur, inuoluentem semet, obnubilantemq; ambagibus, & quoddam sicut atramentum perplexitatis interuomentem. Quod autem quidam uir alioqui doctus, & industria sua bene de literis

meritis

meritus, in commentario nuper edito de Gãbra, Anathoq; affert ex Probo, ut ipse inquit, Iuuenalis interprete, fa-
 teor equidem nec scire me quinam sit hic Probus, nec pu-
 tare eum esse cuius Gellius, alijq; ex ueteribus memine-
 rint. Fides ergo de eo apud autorem sit. Mihi tamen quod
 uidetur exponam breuiter: nam, ut ait ille nescio qui tra-
 gicus, ueritatis simplex oratio est. Græcum igitur hoc, ar-
 bitror, prouerbium Iuuenalis expressit, *dis ηράμβη θά-
 ναρ* &c. quo significatur, bis posita Crambe mors esse.
 Crãbe autem brassicæ genus, ut fastidium uidelicet repetitæ
 sepius controuersie denotaret, cum uulgo quoq; recalsacta
 brassica iam in prouerbium fastidij concesserit. Maluit au-
 tem Græcum usurpare, quàm Latinum uocabulum poëta
 uel quia tritius id Græcis, quàm Latinis prouerbium, uel
 sanè quia species etiam quædam brassicæ propriè appella-
 ta Crambe, tenuioribus, ut est apud Plinium, folijs, & sim-
 plicibus, densissimisq; amarior, sed efficacissima. Ipsius ue-
 rò Græci prouerbij mentionem Suidas facit, poniq; etiam
 in conuiujs Cramben docet, quòd sit ebrietati contraria,
 quemadmodum in libro de re rustica testatur Cato.

Græcum pro-
 uerbium.

Crambe.

Vitiosè quæpiam in Epistola Ciceronis: deq; uocabu-
 lo quod est Sciamachia, CAP. XXXIIII.

Rusticum nimis, & illepidum, sordidumq; ad eò pla-
 nè uocabulum Ciceronis epistolam occupauit eam,
 quæ est ad Brutum isto principio: Mirabiliter mi Brute
 letor. sic enim in ea legimus. Meaq; ille uehementes con-
 tentiones tanquam scientia adnihilatæ esse uideantur.
 Quod quidam tamen hætenus corrigunt, ut dicant tan-
 quam si iam adnihilatæ esse uideantur. Consulant quæso
 eruditi, peritiq; idoneorum uerborum, ueterumq; lectio-
 num, consulant suum quisq; iudicium, sensumq; ac tum de-

L 3 mum

mum credere audeant aduihilatas contentiones scriptum fuisse à Cicerone. Nos in Codicibus duobus Medicæ familiæ, quorum supra quoq; fidem allegamus, mendosè id etiã, sed tamen ut erroris adhuc uestigiũ non sit abolitũ, sic reperimus, Tanquam Schiamachalæ esse uideantur. Quare

Sciamachias.

suspiciamur legendum sciamachia. Sunt enim sciamachia nihil sanè aliud, quàm umbratiles pugnae. Sentit enim Cicero hoc, utiq; frigere iam se planè in senatu, non succedentibus Bruto rebus, suasq; illas uehementeis contentiones sciamachias uideri. Vocabulum ipsum per quàm est elegans apud Græcos & magnopere usitatum. Quin Ga-

Id est .S. anationorum, uel salubrium.

lenus quoque medicus in libro secundo ὑγιγῶν sic ait: Μεταβαίνει ἢ κερὸς ἐπὶ τὰ ταχέα χωρὶς ὀυσίας καὶ βίας. Δρόμοι δ' εἰσὶ ταῦτα ἢ σκιαμαχίαι.

Transire uerò tempus ad celeria absq; tentione, & uolentia, cursus uerò sunt talia, & umbratiles pugnae.

Inter celeres exercitationes, quæ tamen attentæ, uolentæq; non sunt etiam cursus adnumerat, & sciamachias. Deniq; uel Eustathius in Odysseæ commentario Rhapsodiæ tertiæ de uerbo eo sic meminit:

Ὁμοίως ἢ καὶ τὸ Ἰ ὑπὸ σκιά μαχοῦμεθα, φαῦλον δὲ λόγοι δ' ἔδ' ἐν, & μέν τοι καὶ τὸ σύνθετον σκιαμαχίῃν.

Similiter autem & hoc, quod dici solet, sub umbra pugnamus, fixdam nihil significat, & praterea neq; ipsum compositum sciamachem, id est, in umbra pugnare.

Et M. Varro satyram unam è suis illis Menippeis Sciamachiam inscripsit. Hæc enim est apud Gellium uera ex antiquis exemplaribus lectio, non ut quidam etiã scribunt Crio-machia. Quin paulò etiam supra in epistola eadem Ciceronis, uocabulum alterum, quod est ὄργανον, de Græca scriptura deprauatum migravit in Latinam. Nam pro eo, quod erat ὄργανον, factum iam optanon, neq; autem hoc quoq;

Organon. i. instrumentum.

ab ullo hæctenus animaduertitur. Quare sic legeris : Planè
iam Brute frigeo. Organon enim erat meum senatus. ut
quo pro organo Cicero, proq; instrumento utebatur.

Locus in M. Varronis: & item alter in Columellæ libris
rei rusticæ defensus à uitio: quædamq; super Euheme-
ro inibi, & Iouis sepulcro, & Cretensibus addita: & Io-
cus apud Statium declaratus.

CAP. XXXV.

IN M. Varronis libro primo rerum rusticarum men-
dosè legitur illud: Arista, & granum omnibus ferè no-
tum, gluma paucis. Itaque id apud Ennium solum scri-
ptum scio esse in Ephemeridis uersibus. Nam quod ha-
bent etiam, qui putantur emendatissimi codices, in Ephe-
meridis uersibus, hoc ego in uenerandæ uetustatis exem-
plari è publica gentis Medicæ bibliotheca sic inuenio: In
Euhemeri libris uersis. Neque autem dubium est, Ennij
sacram historiam significari à Varrone de Euhemero in
Latinum uersam, quam uidelicet & Lactantius identidem,
& Eusebius citat, & Augustinus. Verba Lactantij de li-
bro diuinarum institutionum primo sic habent: Antiquus
autor Euhemerus, qui fuit è ciuitate Messana, res gestas
Iouis, & cæterorum, qui dij putantur, collegit, historiamq;
contexuit ex titulis, & inscriptionibus sacris, quæ in an-
tiquissimis templis habebantur, maximeq; in fano Iouis
Triphyli, ubi auream columnam positam esse ab ipso Io-
ue, titulus indicabat. In qua columna gesta perscripsit, ut
monimenta essent posteris rerum suarum. Hanc historiam
interpretatus est Ennius, & secutus, cuius hæc sunt uer-
ba: Vbi Iupiter imperium Neptuno dat maris, ut insulis
omnibus, & quæ loca sunt secundum mare omnibus re-
gnaret. Dein Lactantius idem locos Ennij nonnullos, de
hac ipsa historia iterum atq; iterum adducit, quos equidem

Varronis lo-
cus.Euhemerus
eiusq; libri.

L 4 bre

breuitati studens præteribo. Quin ipsius quoq; Euhemerus uerba Sextus item allegat Empiricus, Pyrrhonorum maxime uolumine quarto, uocatumq; ait Atheon, sicuti Melium Diagoran, Prodicum Ceum, Theodorum Cyrenaicum, complureisq; alios. Ac de eo quoq; Timon Phliasus (ut arbitror) sic ait:

Εὐήμερος ὁ γέρον ἀλαζών ἀδίκῃ βιβλία ἴσχωρ.
Euhemerus senex insolens iniquos libros efficiens.

Columel. locus. Sed his omnis, illud utiq; acrius inspicendum est apud Columellam quoq; libro x. capite autem tertio, ubi de apibus agitur, bis Homerum citari pro Euhemero in peruulgatis codicibus, quod & uetustissimus indicat liber de priuata familiae Medicae bibliotheca, literis Langobardis exaratus, & item alter è publica eiusdem gentis, quem de uetusto exemplari Nicolaus Nicolaus uir doctus, & diligens sua manu perscripserit, tum & ratio astipulatur, cui nulla resistunt claustra: siquidem apud Homerum fabula nulla istiusmodi de apibus reperitur, ac uerisimile est scriptum fuisse ab Euhemero potius, qui Iouis historiam composuerit, cuius apes ille fuisse nutrices prædicantur. Quòd autem apud hunc ipsum (ut arbitror) Euhemeron, de quo supra diximus, scriptum repererat poëta Callimachus in sacra eadem historia, Iouem in Creta uitam consummasse, atq; inibi sepulcrum eius esse in oppido Gnosso, in quo sepulcro eius inscriptum fuerit antiquis literis Græcis *Ἰὺς Κρηός*, id est Latine, Iupiter Saturni: quòd hoc, inquam, poëta doctissimus & scriptum ab illo cognouerat, & pro confesso à Cretensibus habitum, testatumq; ob id opinor in hymno ipso ad Iouem, Cretenses, inquit, semper mendaces, qui sint Iouis sepulcrum fabricati, cum nunquam ille obierit, perpetuoq; sit. Versus autem hi sunt:

Iouis sepulcrum.

Κρηός

Κρητες ἀεὶ ψεύζου, καὶ γὰρ τάφορ ὦ ἀνα σέο
 Κρητες ἔτεχνήσαντο, ὃ δ' ἔθανες, ἔασι γὰρ αἰεὶ.

Cretes semper mendaces, etenim sepulcrum ὁ rex tuum
 Cretes existerunt, tu: ἐὼ non interijstis, es enim semper.

Propterq; hoc ipsum deniq; Statius quoq; , opinor , in primo Thebaidos inquit : Mentitaq; mancis Cretatus. Cyprianus etiam martyr homo disertissimus in libro de origine, & generibus idolorum : Antrum Iouis, ait, in Creta mutitur, & sepulcrum eius ostenditur. quanquam parum emendatē scripta uerba hæc in nouis codicibus reperiuntur. Porro Cretenses adeò mendaces habiti semper, ut Græco prouerbio, quod est, πρὸς κρητὰ κρητὶς ἴσθι, nihil aliud significetur, nisi mendacio uti aduersus mendacem. Sed & Cretensis illius Epimenidis uersiculus hic à Paulo etiam Apostolo citatus, atque ob id etiam sanctificatus est:

Cypriani locus.

Id est, aduersus
 Cretensem cre-
 tizare.

Κρητες ἀεὶ ψεύζου, κατὰ θηρία, γαστέρες ἀργοί.

Id significat: Cretenses semper mendaces, malæ bestię, uentres pigri. Nam uersiculi prioris hemestichion de Epimide sumpsit Callimachus. Quocirca eleganter etiam hoc Ouidius in Amoribus:

Cretes erunt testes, nec fungunt omnia Cretes. Et alibi:
 Nota loquor, non hoc quæ centum sustinet urbes,
 Quamuis sit mendax, Creta negare solet.

Solutum hic, & enodatum, quod ænigma de Varronis libro citat Gellius.

CAP. XXXVI.

A Enigma illud ex Varrone, quod Gellius proponit, & inenarratum relinquit, ut legentium cōiecturas acuat, equidem soluturum me meo quoque periculo profiteor. Est autem tale in tribus senarijs:

Semel minus ne, an bis minus sit, non sat scio,
 An utrunque horum, ut quondam audiui dicier,

L 5

Ioui

Ioui ipsi regi noluit concedere.

Terminus deus. Terminum significare uidetur, qui deus concedere Ioui noluit, cum Capitolium exaugurabatur. Ouid. Fast. 2.

Quid noua cum fierent Capitolia? nempe decorum
Cuncta Ioui cessit turba, locumq; dedit.

Terminus, ut ueteres memorant, inuentus in æde

Restitit, & magno cum Ioue templa tenet.

Dubitat ergo hic scirpi autor, semel minus, an bis minus fuerit, an utrunq; horum: ex utroq; autem, hoc est, ex semel, & bis resultat ter. Quare non semel minus, non bis minus, sed Terminus fuit, qui Ioui ipsi regi noluit concedere.

Lapsum scæde Seruium super Oaxæ fluuius, & Creta.

CAP. XXXVII.

ET rapidum Cretæ uenimus Oaxem.

Hoc ex prima Bucolicõn ecloga sic enarrat ad uerbũ Seruius: Rapidum Cretæ, inquit, lutulentum, quod rapit Cretam. Cretæ, alba terra dicitur. Nam Oaxis fluuius est Mesopotamiæ, qui uelocitate sua rapiens albam terram turbulentus efficitur. Hactenus ille. Sed ego Oaxem Cretæ insule fluuiũ intelligi crediderim potius. nam Vibius quoq; Sequæster Oaxem Cretæ fluuiũ dicit esse, à quo & ciuitas Oaxia. Quare Apollonius Cretam quoque insulam, tellurem Oaxida uocauit in primo Argonauticõn, his uerbis:

Δάκτυλοι Ἰδαιῶν Κρηταῖες οὖς ποτὲ Νύμφη

Ἀρχιάλη Διαιῶν ἀνὰ πρὸς ἄμφοτεροσὶ

Δραξαμένη γαῖης Οἰαξίδος ἔβλαψθη.

Dactyli ides Cretenses, quos olim nympha

Anchiale Diæleo in antro utraque manu

Capiens terram Oaxida produxit.

Hoc autem postremum ita Varro transtulit, ille arbitror Attacinus alieni operis interpres:

Et geminis capiens tellurem Oaxida palmis.

Necq;

Neq; uerò non conuenit rationi, ut qui dispersum iri toto orbe suos populares uelit ostendere, de insula quoque in medio, ueluti mediterraneo mari sita, tum autem & de altera toto penitus orbe diuisa meminerit.

Expositum Iuuenalis carmen contra omnium hactenus sententias super Laconico, & Pitylisinate.

CAPVT XXXVIII.

Qui Lacedæmonium pitysinate lubricat orbem. Ver- *Iuuen. locus.*
sus hic ex undecima Satyra Iuuenalis uariè prorsus expositus est hactenus, atque (ut arbitror) indiligenter. Nam Domitius Pitysma dicit esse irrorationem è leui sputo, de uerbo Pityo. Lacedæmonium uerò orbem pro anulo accipit: quoniam, inquit, à Lacedæmonijs anulorum usus manauit, ut senatores, & equites, per anuli mentionem significentur. Porrò alter eruditissimus homo, quem tamen nominare parcimus honoris gratia, qua parte ab eo dissentimus, saltationem putat esse Lacedæmoniam, sed ingenuè tamen fatetur, nihil adhuc de eo se legisse, nisi tantum apud Pollucem, mentionem factam Lacedæmoniae saltationis. Tertius denique uir ipse quoque doctissimus, trochum intelligit de arbore pinu fabricatum, quod pitys dicatur pinus, unde sit pitysma. Nos è tribus his opinionibus, honorem præfati autorum nullam planè probamus. Principioq; negamus orbem Lacedæmoniorum significare anulum posse, quoniam nusquam legatur anuli originem manasse à Lacedæmonijs. Plinius autem, quem Domitius adducit, tantum ferreo etiam tum anulo Lacedæmone uti refert. Quòd si tollitur non posse Lacedæmonium orbem pro anulo accipi, sicuti certè tollitur, nihil profectò commentitia illa irroratio ualebit. Neq; tamen à pityo, quod nunquam uerbum inuenias, sed à pityzo magis pitysma deduc

*Hæc uidetur re
câtare Politia-
nus epistolârû
lib. xj. epist. vj.*

*De tuenda bo-
na ualitudine.*

Galenî locus.

deducetur, quod apud Nicam Grammaticum declaratur. Qui uerò saltationem putat esse Lacedæmoniam pilyisma, cùm de eo nihil inueniat, facile (ut esse ingenuus consue- uit) potiori sententiæ cesserit. Quod item facturum credo, qui trochum putat è pinu factum pilyisma esse, cùm nec usquam lectum, nec ad rem faciat, & syllabæ ratio pugnet, quoniam pitys habeat priorem correptam syllabam, ut ex primo liquet etiam Theocriti uersiculo. Nos igitur Pily- lisma legendum credimus, ut inscitia librariorum syllabam de medio dempserit. Quod haud mirum est in tantis tene- bris. Pitylisma uerò intelligimus exercitationem, de qua Galenus excellens medicus in secundo υγιεινῶν libro. Quâ- uis apud eum sit uerbum potius pilyizin, quàm nomen pilylisma. Cæterum rectè pilylisma fit inde, etiam usitatiss- ima proportione. Neque adeo incongruum Galeni Gra- ca uerba prius adscribere, dein pro captu nostro interpre- tari. Cùm igitur exercitationum uaria genera notet, ac de ijs etiam doceat, quæ ueloces quidem, sed citra intentio- nem, uiolentiamq; sint, inter quas & hæc ipsa sit, de qua nunc agimus, ita scribit ad uerbum: τὸ ἢ πῖτυλιζέειν ἐπεὶ ὁρᾷ ἐπ' ἄκρον τῶν ποδῶν βεβηκὼς, ἀνατένας τὸ χεῖρε κινῆ- ῖν ἰσχυρῶς, τὴν μὲν ὀπίσω φέρων, τὴν ἢ πρόσω μάλιστ' ἢ τοῖ- χῶ προίσαμενοι γυμνάσιον. Ἔτι τὸ γυμνάσιον, ἵν' εἰ καὶ ὡς σφάλλοισιν, προσάψαμενοι ἔτι τοῖς ἰσχυρῶς ὀρθῶν- ται, καὶ οὕτω δὴ γυμναζομένων λαβάνει τε τὰ σφάλματα καὶ ἀσθενέστερον γινέται τὸ γυμνάσιον. Est, inquit, pilyizin, uel si mauis pilylissare, cùm quispiam summis pedibus in- grediens, manus protendit, ocyssimèq; mouet, alteram re- trorsum scilicet, alterā prorsum, quo potissimum gymnasij genere ad parietes exercentur, ut sicubi lapsentur, appre- hensio mox pariete facile resurgant, atq; ita exercentium
lapsus

lapsus fallūt, & ipsa sit exercitatio imbecillior. Porro *Lacedæmonius orbis.* *Lacedæmonius orbis.*
Lacedæmonium orbem, Laconicū ipsum acceperim, ut in quo
solerent ad eum modum exerceri. Dion historiarum ter-
tio quinquagesimoq; libro, Laconicū in urbe uaporariū,
aut sudatoriū (sic enim interpretari uidemur posse, quod
est apud eum Pyriaterion) ab Agrippa edificatum tradit.
Dein Laconicum dicit appellatum, quoniam Lacedæmonij
per ea tempora nudi, unctiq; præ cunctis exercebantur.
Laconicum istud & Martialis innuit, ita inquit:

Ritus si placeant tibi Laconum,
 Contentus potes arido uapore,
 Cruda uirgine, Martiaq; mergi.

Sed & Columella in libro de agricultura primo sic: Atton-
itiq; miramur gestus effœminatorum, quod à natura sexū
uiris denegatum, muliebri motu mentiantur, decipiantq;
oculos spectantium. Mox deinde ut apti ueniamus ad ga-
neas, cottidianam crudelitatem Laconicis excoquimus, &
exusto sudore sitim querimus. Iam igitur uel ex his Colu-
mellæ uerbis constare cuius potest, quos iam potissimum
poëta significet, nempe eos dubio procul, qui diem totum
in Laconicis istis gymnasijsq; contererent, uncti, nudiq;
Quare etiam lubricat, inquit, propter oleum, & unguen,
quo defricti exercebantur. Seneca etiam libro epistolarum
septimo ad Lucilium nihil aliud prorsus, quàm Laconica
insinuat, ita narrans: Quid mihi cum istis calentibus sta-
gnis, quid cum sudatorijs, in quæ siccus uapor corpora
exhausturus includitur, ut omnis sudor per laborem exeat?
Restat uti nunc, quoniam orbem dixit, etiã doceamus fuis-
se in orbem constructa Laconica, quod ex libro quinto
Architecturæ apud Vitruuium patet, in his uerbis: La-
conicôn sudationes, quæ sunt coniungendæ tepidario,
equè

Laconicorum
figura.

æquè quàm latè fuerint, tantam altitudinem habeant ad
 imam curuaturam hemisphærij, mediumq; lumen in hemi-
 sphærio relinquatur, ex coq; clypeum æneum catenis pen-
 deat, per cuius reductiones, & dimissiones perficitur su-
 dationis temperatura. Ipsumq; ad circinum fieri oportere
 uidetur, ut æqualiter à medio flammæ, uaporisq; uis per
 curuaturæ rotundationes peruagetur.

Scirpus exfolutus Aufonii uatis de Cadmi filiabus, Me-
 lone, Sepia, & Cnidii nodis. CAP. XXXIX.

Scirpum quem Theoni Grammatico per dimetros iam-
 bos acatalectos proponit ingeniosus, & non in crudi-
 tus poëta Aufonius, sic nos tentabimus explicare. Sed ipsos
 prius uersiculos adscribamus.

Aufonii locus.

Aut adsit interpres tuus,
 Aenigmatum qui cognitor
 Fuit meorum, cum tibi
 Cadmi nigellas filias,
 Melonis albam paginam,
 Notasq; furuæ sepiaë,
 Cnidiosq; nodos prodidit.

Ex his autem postremus uersiculus, libris quidem uulga-
 tioribus mendosè legitur, modos habens, uel meos, pro eo
 quod nos reposuimus nodos. Sic autem inuenio cum in alijs
 nonnullis, tum in libro Ioannis Boccacij manu perscripto,
 qui nunc in bibliotheca sancti spiritus Florentina seruatur.
 Ceterum nec ratio metri patitur alterutrum uel modos,
 uel meos, quoniam iambum esse non pyrrhichium sede illa
 secunda oportet. Literas igitur Cadmi Phœnicis munus,
 & papyrus Niloticam, & atramentum scriptorium, &
 calamum librarium literatoris eius germanum instru-
 mentum uidetur mihi Aufonius sub hæc inuolucra compli-
 casse.

effe. Cadmus enim literas primus in Græciâ attulit è Phœ-
 nice. Testatur Herodotus in Terpsichore, Phœnicas eos,
 inquit, qui Cadmo duce uenêre in Græciâ, literas uerna-
 culas, & patrias, hoc est, Phœnissas ostendisse primitus
 Græcis, sed fluxu ætatis, ait, cū uoce notæ quoq; sensum mu-
 tata. Primiq; ijs Iones usi. Quare etiam φοινικεῖαι sunt ap-
 pellatæ. Cadmeas autem se quoq; uidisse scribit Herodotus
 literas in templo Apollonis Ismenij Thebis in Bœotia, cæla-
 tas in tripodibus quibusdam, de quibus tria citat epigrāma-
 ta, maximè (ut inquit ipse) Ionicis similes. Quamobrem si
 ueteres Græcæ literarū notæ, non aliæ quàm Phœnicū, La-
 tine uerò non aliæ fuere, quàm Græcorum, sicut & Plinius
 indicat, citata ipse quoq; Delphica (nam illud tabula nouitiū
 est, & ab ineruditis additū) manifestum est etiā Latinas lite-
 ras, non alias esse, quàm quas à Cadmo didicerimus. Qua-
 re ob id eas Cadmū filias uocat Ausonius: quoniamq; atra-
 mento minuscule imprimuntur, ideo suauiter nigellas. Ob
 id igitur Zeno sic in epigrammate:

Οἷδε τὰ φᾶ φοινικεῖα τῆς ὀφθόνου οὐ καὶ Κάδμου
 Κᾶν ἀφ' οὗ γράπτει Ἑλλάς ἐχθ' ἑλιδᾶ.
 Nouit patria Phœnissā quenam inuidia, ubi & Cadmus
 Ille, e quo scriptam Græcia habet paginam.

Timon quoque Pyrrhoniū, ut apud Sextum legimus, li-
 bro Pyrrhoniū quarto sic scripsit:

Γραμματικὴ δὲ οὐτὶς ἀνασκοπὴ οὐδ' ἀνάθρησις
 Ἄνδρῖ διδασκομένῳ φοινικεῖα σήματα Κάδμου.
 Grammatica huius nulla contemplatio, neq; conspectio
 Viri edocto Phœnicicæ signa Cadmī.

Cadmu Phœnicicæ signa notas literarum uocitans. Omit-
 to quòd & Suidas, aut Zopyrion potius φοινικεῖα uoca-
 tas literas ait. Omitto Plinium, cæterosq; permultos, qui
 dicant eas à Cadmo in Græciam allatas. Nam cū diuersi
 ex illis autori-
 bus è quibus cō-

quæ

stāi colleſtanca quæ legerant apud Herodotum paſſim meminere, ſatis
quæ Saide no- ipſi feciſſe uidemur, quòd iſta ſuæ reddimus auctoritati.
mine circumje- Nec enim tam numeranda, ſicuti putamus, ueterum teſti-
rumur. monia ſunt, quàm ponderanda. Melonis uerò albam pagi-
Melo, qui & nam ob id ait, quòd papyrum Nilus producit, ex quo pa-
Nilus. ginæ ſiunt candidæ. Nilus autem à ueteribus Latinis non-
 dum aſſuetis Græcæ lingûæ, Melo uocabatur, quemadmo-

Pompeij locus.

dum Pompeius in uocabulo, quod eſt alumento declarat.
 Quanquàm habent pleriq; codices non Melo, ſed Milo,
 mendose, inſciteq;. Quare uacillantem (ſi uidetur) autori-
 tatem adminiculo Seruij ſuſtentabimus, cuius in primo
Atlas. Aeneidos ita uerba ſunt: Sanè Atlas Græcum eſt, ſicut Ni-
 lus. Nam Ennius dicit Nilum Melonem uocari, Atlantem
 uerò Telanonem. Sic ille. Denique pro atramento in lite-
 rarum formas lito ſepiam capimus etiam apud Perſium:

Sepia.

Nigra quòd inſuſa uaneſcat ſepia lymphæ.
 Scilicet ob eius piſcis ingenium, qui liquorem dicatur atrū
 profundere, quo fortaiſis olimq; atramentum conſerret. Ex
 quo Martianus: Dehincq; nigello puluere, qui ex ſauilla
 conſectus, uel ſepia putaretur, illato per cannulas eadem
Furuum. reſanari. Furuum porrò nigrum, de quo & furem dici pu-
 tat Varro. Sed & Horatius ex eo quoque, Furuæ (inquit)
 regna Proſerpine. Et furuas hoſtias Diti patri, Valerius
 Maximus. Sed & ante cum Varro nigras interpretatur.

Nodi Cnidij.

Cnidios dein nodos accipe, quoniam calami probatioris
 Cnidij, ſicuti Plinius ait libro ſextodecimo hiftoriæ natu-
 ralis. Affectauit autem imitationem Perſianam, cum dixit
 nodos, quoniam & ille ſcripſerat:

Inq; manus chartæ nodofaq; uenit harundo.

Scirpi ſimile uatis eiufdem epigramma emaculatum,
 atque enarratum.

CAP. XL

Quem

Quem nuper uatis Ausonij scirpum enodaui mus, re- *Ausonij locus.*
degit in mentem nobis tetrastichon eiusdem facilius
intellectu fortasse, si quis & emaculatum habeat codicem,
& Græcæ literaturæ non sit ignarus, ut cui uel alterutrum
desit, non minoris sanè laboris futurum, quàm hoc est æni-
gma superius. Versus hi sunt:

Lais eros & itys, chiron & eros itys alter

Nomina si scribas, prima elementa adime,

Vt facias uerbum, quod tu facis Eune magister.

Dicere me Latium non docet opprobrium.

Nempe de primis singulorum ipsorum nominum literis se-

riatim inter se coagmentatis Græcum dissultat hoc uerbum

λάχα, quod est Latine lingit, ut eo uerbo (sit autem honor *Δέχα.*
auribus) inguinum liguritor Eunus, aut siquid tale addiui-
nas, insinuetur.

Quod in digestis Iustiniani principis diem diffusum, malè
pro eo, quod est diffusum, legitur, ut & apud Gellium diffun-
di & definitiones, pro illis diffindi, & diffisiones: atq; inibi
de Pandectis Florentinis nonnihil. CAP. XLI.

Diffisionis uocabulum, & item quod dici solitum in iu- *Diffindi diem.*
dicijs diffindi diem, penè iam sublatum e medio, atq;
in scitia quadam improba, importunaq; bonis artibus exi-
tiosa iam oblitteratum restituere ipsi pro uirili conabimur,
& renouare diligentia nostra. Utitur ista loquendi figura
etiam iureconsultus Vlpianus in lib. LXXIII. ad edi-
ctum, per hæc sanè uerba, quæ posita lib. I. Digestorum
sunt, sub hoc titulo: Siquis cautionibus in iudicio sistendi
causa factis, non obtemperauerit. Siquis, inquit, in iudicio *sistere.*
se sisti promiserit, & ualetudine, uel tempestate, uel ui flu-
minis prohibitus, se sistere non potuit, exceptione adiuua-
tur. Nec immeritò. Cum enim in tali promissione præsentia
opus sit, quemadmodum potuerit se sistere, qui aduersa ua-
letu

letudine impeditus est? Et ideo etiam lex x i i. tabularum, si iudex, uel alteruter ex litigatoribus morbo fontico impediatur, iubet diem iudicij esse diffissum. Haec tenus Vlpianus. Diffissum autem legendum, non diffusum, quod omnes habent hi ferme libri, qui sunt in manibus. Atqui uolumen ipsum Iustiniani Digestorum, seu Pandectarum, dubio procul archetypum, in ipsa curia Florentina à summo magistratu publicè adscruiatur, magnaq; ueneratione, quanquam raro id, etiamq; ad funalia ostenditur. Est autem liber huiusmodi quota spoliatorum, praedaeq; Pisanae portio, saepe à consultiis citatus, maioribus characteribus, nullisq; interuallis dictionum, nullis item compendarijs notis, quibusdam etiam, saltem in praefatione, uelut ab autore planè, & à cogitante, atq; generante potius, quàm à librario, & exceptore inductis, expunctis, ac superscriptis, cum Graeca epistola, Graecoq; etiam pulcherrimo hoc epigrammate in prima fronte.

Pandecta Pisana.

Compendiaria nota.

Βιβλὸν Ἰουστινιανὸς ἀναξ τεχνίστατο τίνδε,
 Τὴν ῥὰ Τριβωνιανὸς μεγάλῳ κάμει παμβασιλῆϊ
 Οἷά τις Ἡρακλῆϊ πανάοιλον ἀσπίδα τεύξας,
 ἢ ἐπιμαρμαίρουσι ἀγάλας ἀπ᾽ αἴθρα θεμίζωμ.
 Ἄνθρωποι δ' Ἀσίης τε Διορυκῆτος τε Διθύωνος,
 Εὐρώπης τε πιδούγῃ ὄλα σημάνοιον κόσμω.

Librum Iustinianus Imperator molitus est hunc,
 Quem utiq; Tribonianus magno elaborauit omnium Imperatorum
 Veluti quispiam Herculi uariogatum clypeum fabricatus,
 Vbi resurgenti imagines omnes legum.
 Homines uero Asiaeque subactaque Libya,
 Europaque parent totius rectori mundi.

Cuius tamen uoluminis legendi, ac uersandi per otium mihi est uni facta copia, Laurentij Medicis opera, causaq; qui uir suae Reip. princeps, dum studiosis obsequatur, etiam ad

haec

Hæc usq; officia se demittit. Igitur in Pandectis his, non iam Pisanis, ut quondam, sed Florentinis, in quibus pura sunt uerba, nec ut in cæteris plena maculis, & scabie, Diffusum reperiō non diffusum. Quod idem apud Aul. quoq; Gellium uideo deprauatum, libro qui nunc uulgò tertiusdecimus, cum sit quintusdecimus emendatis codicibus. Nam ubi hæc uerba legimus: Atq; in rerum quidem definitionibus, comperendinationibusq; hic ego in codice Gelliano, ex bibliotheca publica Medicæ familiae, quem uir haud indoctus (ut tum ferebant tempora) sed diligens tamen in primis Nicolaus Niculus ex uetustissima exemplari fideliter pro suo more descripserit, ita inuenio: Atq; in rerum quidem diffisionibus, comperendinationibusq;. Quòd si suspicio libera mi detur, malim credere equidem, in dierum, quam in rerum, ueram habuisse, & incolumem scripturam. Quin eodem capite Gellius: Iussi igitur, inquit, diem diffindi. Sic enim in eodem codice, quod in his peruulgatioribus, Diem diffundi.

*Libri Aulii
Gellij uniuers.*

*Alius Gell.
locus.*

Pollices in fauendo premi, sicut in denegando fauorē uerti solitos: ex eoq; sententiæ Horatii, Iuuenalis, & Prudentii declaratæ.

CAP. XLII.

HOratius in primo epistolarum libro:

Horatii locus.

Consentire suis studijs, qui crediderit te,

Fautor utroq; tuum laudabit pollice ludum.

Vtroq; inquit, pollice Porphyrius, hoc est, utraque manu, ut sit tropus synecdoche, à parte totum. Sed nequem fortè ueteris scriptoris autoritas infatuet, ei quoq; aurem leuiter peruellemus. Scriptum est igitur apud Plinium libro naturalis historiæ octauo, & uigesimo, in hæc uerba: Pollices cum faucamus, premere etiam prouerbio iubemur. Ex quo Iuuenalis peritissimè illud: Et uerso pollice uul-

M 2 gi,

gi quemlibet occidunt populariter. Ceu si uerso pollice tol-
latur fauor. Deniq; etiam Prudentius in heroico aduersus
Symmachum, ita contra Vestales, quæ muneri gladiatorio
intererant, declamauit:

Et quoties uictor ferrum iugulo inserit, illa
Delicias ait esse suas, pectusq; iacentis
Virgo modesta iubet conuerso pollice rumpi.

Pollicē uertere. Nam ut fauere, qui pollicem premerent, ita puto, qui uert-
rent denegare gladiatoribus fauorem credebantur.

Quam multas habuerint antiqui diphthongos. C A P. XLIII.

*Diphthongi
ueteres.*

Diphthongi apud Latinos non plures quatuor perhi-
bentur, cum septem nos eas saltem inueniamus in an-
tiquis uel marmoribus, uel nomismatis, quorum nobis co-
piam ingentem Medices Laurentius suppeditat. Nam præ-
ter illas uulgatissimas, quæ sunt *ae, oe, au, & eu*, est adeo in-
uenire etiam *ai, & ei, & item ou*, pro illis *ae, i, u*, in ueteri-
bus monumentis. Et *ai* quidem pro *ae*, nonnulli cum litera *i*,
non *e*, Græcorum more semper efferebant, ut Quintiliani
ostendit. Quidam singulariter tantum, cum in geni-
tium, uel datiuum casum incidissent. Vnde etiam Aimi-
lius pro eo quod sit Aemilius alicubi Romæ in antiquis
spectationibus adnotauimus. Omnino autem cum supra te-
studinem Panthei ascendissemus, fragmentum ibi marmo-
reum cum eiusmodi scripturæ uestigijs offendimus. Ex quo
etiam dieresin uidemus factam in illis, quæ uel apud Ver-
gilium sunt, *Aulai, pictai, &* quod nunc mendose legitur,
aquai. Porro autem diphthongus *ei*, frequentius inuenitur,
Ei diphth: penesq; etiam in confesso est, quod & nomismata pleraq; &
marmora uetustissima declarant, & argumenta ipsa Platina-
rum comcediarum, quæ Captiui, quæ ue item Me-
nehmu inscribuntur. Nam si uersuum singulorum primas
subinde

subinde literas connectas, Captiuci, & Menaehmei resul-
 tabit, ut sit ubiq; ei, diphthongus. Præterea *fouri*, non *furi* *Fouri*.
 legimus in nomismate alio, ut prima syllaba diphthongo
 producatur. Qualis etiam apud Græcos est. Quid autem
 de eo dicam, quod & Quintilianus indicat, & nos aliquan-
 do obseruauimus, ut uocalem producendam geminarent,
 cum in aureo nomismate *felix* per *e* geminum, in ereo au-
 tem *Galbæ principis uirtus* per *i* duplex reperiatur? *Iam*
illa αὐτῶς *⊙*, nonne etiam apud nos in Græcis saltem no-
 minibus, ut in *Harpyia*, *Orithyia*, *Thyiadēq;* reperitur? ut
 non iam septem diphthongos, sed decem quoq; habuisse ui-
 deri maiores queant.

Vocales gemi-
 nata.

Pegaseium Nectar legi oportere apud Persium, non
 melos.

CAPVT XLIIII.

Persius in epigrammate, quod proœmij uice fungitur, *Persij locus:*
 Coruos poëtas (inquit) & poëtridas, picas,
 Cantare credas Pegaseium melos.

Nos in uetustissimo commentario literis, quas Langobar-
 das uocant, perscripto, quod etiam publicè nostris audi-
 toribus exhibuimus, sic ad uerbum inuenimus, Pegaseium
 nectar, in alijs melos: ex quo existimamus ueterem, syn-
 ceranq; scripturam nectar habuisse, nouitiam uerò, & men-
 dosam, melos. Sed & Pomponius Lætus Romana prin-
 ceptis academiæ, diligentissimus homo antiquitatis, ueterem
 se habere Persianum codicem multis audientibus affirma-
 uit, huic nostræ lectioni suffragantem. Quod & ratio ta-
 men carminis euicerit. Nam cum oporteat nouissimum cho-
 riambi pedem spondeum poni, uel trocheum, melos autem
 nunquam neque apud Græcos, neq; item apud nostros, nisi
 breui priore syllaba accipiatur, mendum profectò fuerit in

M 3 uer

Primo Iliados.
ἐλάωριον.

uersu, si melos admisseris. Nam quod autumant nonnulli,
λ literam uim producendi habere apud Græcos, quod o-
mnino tacuit autor metrorum singularis Hephæstion, id
ego inueniri quidem scio, sed in obscuris duntaxat quibus-
dam, & ignobilibus schedis, exemplumq; afferi ex Home-
ro, apud quem heloria prima intenta syllaba legamus. Id
autem quàm friuolum, quàm leue sit, & nugatoriū, uel hoc
euidētissime declarat, quod usu iam, & autoritate doctissi-
mi cuiusq; receptum est, ut id uocabulum apud Homerum
quoq; λ duplici notaretur. Ceterum si maximè concesseri-
mus fieri hoc solere aliquando apud Græcos, nō tamen con-
tinuò credendum est, illiusmodi usum licentia Persium Gre-
ca una appellatione, quam uix semel in tanta scriptorum
sylua Græci usurpare ipsi reperiantur: præsertim cum ne-
que apud Græcos, quantum equidem obseruauerim, neq;
item apud Latinos aliter, quàm breui priore syllaba melos
inueniatur. Nam quantopere hanc solis concessam Græci
licentiam fugitarint Latini ueteres, uel Martialis poëta
declarat, cum se de nomine ipso Earini tantopere torquet,
nec sibi saltem pro Earino ἐλαωριον dicere permittit, uul-
gata apud Græcos licentia, id est, literam interponendi, sicut
apud Homerum ἐπ' ἀνδρῶσι π' ἐλαωριόσι π'. Atque idē Mar-
tiale ipsum audi:

Id est, in flori-
bus uernis.

ἄρες ἄρες.
Iliad. 6.

Dicunt iarinon tamen poëtae,
Sed Græci, quibus est nihil negatum,
Et quos Ares Ares licet sonare:
Nobis non licet esse tam disertis,
Qui musas colimus seueriores.

Quare nihil dubitandum, quin sit illud melos in Persiano
uersiculo tanquam uerruca deformis recidendum, restituen-
dum que necesse: quod ratio nobis toto capite, & uetusta
pari

pariter autoritas adnuerunt.

Patroclo iuniorem Achillem : contra quam
aut Aeschylus prodiderit , aut uulgò existi-
metur.

CAP. XLV.

Diffeminata inter omnes iam pridem , receptaq; opinio,
Patroclum fuisse Achille iuniorem, ab eoq; uelut ada-
matum , sicut ferme Hylan ab Hercule : tum innuere hunc
ipsum Martialis creditur, sic inquit:

Acacide proprior leuis amicus erat. Quare etiam uersicu-
lo cuidam nequissimo ex Hermaphroditi libellis uulgò quo-
que applaudebatur. Ceterum Statius in Achilleide parem
deniq; utriusq; etatem prædicat, ita inquit:

Insequitur magno iam tum connexus amore

Patroclus, tantisq; extenditur æmulus actis.

Par studijs, æuiq; modis, sed robore longè,

Et tamen æquali uisurus Pergama fato.

Plato autem in Symposio longè diuersum contendit. Nam
& multò iuniorem fuisse Achillem declarat, & ipsum po-
tius à Patroclo adamatum, utpote imberbem adhuc, nec
Patroclo ipso modò, sed heroibus etiam cunctis formosio-
rem. Quin ea causa dij, inquit, illum honoribus egregijs
affecerunt, ut ad insulas fortunatas mitterent, quòd ama-
torem tanti fecerit, ut non pro eo solum mori, sed ei uel
immori, quàm in patria consensescere præoptauerit. Quin
Aeschylum Plato idem ceu nugacem taxat, quòd is quoq;
Achillem Patrocli fuisse amatum prodiderit, testem que
utriusque etatis Homerum citat, cuius si quispiam uerba
(nam hæc utique Plato non posuit) sibi indicari postulat,
legat in undecima Iliados Rhapsodia sub Nestoris persona,
quibus cum mandatis Patroclum filium pater Menœtius
ad bella dimiserit.

Achilles Pa-
troclo iunior.

M

CAC

Cacoëthes apud Iuvenalem tetrasyllabon, non cacëthos. Et condita pyxide Lyde, nõ incondita legendum. Simul enarratus apud Martianum locus haud, arbitror, indiligerenter.

CAP. XLVI

Iuuenalis locus.

In septima Iuuenalis poëta satyra sic scriptum:
Tenet insanabile multos

Scribendi cacethos, & agro in corde senescit.

Vocabulum autem quod est cacethos, neq; à Græcis uspiam usurpatur, neq; à Latinis: sed neq; ratio carminis admittit.

Cacoëthes. Quare cacoëthes legendum suspicamur, ut sit quod apud Græcos τὸ κακόηδες. Eo namq; uerbo frequentissimo usitatisimoq; mala consuetudo significatur. Quod item in uetusto codice Langobardis exarato literis reperimus, cuius mihi potestatem legendi fecit Franciscus Gaddius Florentinus, summi magistratus à secretis, prudens humanusq; uir, nec literis incultus. Sed & ille uersus ita in eodem:

Iuuenal. locus. Lyde.

Turgida nec prodest condita pyxide Lyde.

Doliaris.

Quod alibi perperam sic est, In pyxide condita Lyde, ut anum intelligas Lyden, illiusmodi medicamenta uenditantiem, crassam, & (ut inquit Plautus) doliarem. Quod & Capella fortasse spectans, & facetissime super ebrio Sileno ludens, ita inquit: Ac dum mouere gressum cupit auocante Lyde. Nam ut si Cantharæ, uel Pyrrhiæ nomina, uel Baucidos inaudias, continuo suffarcinatas tibi, & uinosas, & pannucias quasdam delectatione confinxeris, ita nomine audito Lydes, mox hanc Iuuenalis turgidam recordaris, ut mirifice sint inductæ ad excutiendos cachinnos personæ, uino uenas inflatus Silenus, & uentriosa Lyde, quæ titubantem, & lapsabundum etiam (si dijs placet) auocet ab irrifis.

Quæ Plinius super titulis ueterū artificū pendētibus prodiderit, ea de monumentis etiam ueteribus agnita Romæ, sicutiq; speciem Vergilianæ ægidos.

CAP. XLVII

Romæ

Rome nuper in atrio Melinæ domus marmoream
 quandam ueluti basin aspeximus, in qua Græcè sic
 erat: *Σελευκῶ βασιλεὺς, Λύσιππος ἐποίησεν*. Id Latine ua-
 let, Seleucus Rex: Lysippus faciebat. Erat ibi tum nobis-
 cum Ioannes Laurentius Venetus, summi Pontificis à secre-
 tis, homo linguæ utriusq; doctissimus, omniumq; istiusmodi
 quasi lautitiarum studiosissimus. Is igitur nos submonuit,
 quod & statim arripuimus, agnouimusq; non temere illic
 ἐποίησεν potius, quàm ἐποίησεν, hoc est, faciebat, quàm fecit.
 Siquidem, ut ait Plinius in præfatione librorum Naturalis
 historiæ, Summi illi artifices, etiam absoluta opera penden-
 ti titulo inscripsere, ut Appelles faciebat, & Polyclitus:
 tanquam inchoata semper arte, & imperfecta, ut contra ius
 ditorum uarietates superesset artifici regressus ad ueniam,
 uelut emendaturo quicquid desideraretur, si non esset in-
 tercepturus. Quare, inquit, plenum uerecundiæ est illud,
 quòd omnia opera tanquam nouissima inscripsere, & tan-
 quam aliquid singulis fàto sit ademptum. Tria autem, non
 (ut ille opinatur) amplius absolute traduntur inscripta. Ille
 fecit, quæ suis locis reddit. Quo apparuit summam artis se-
 curitatem autori placuisse, & ob id magna inuidia fuere
 omnia ea. Ceterum etiam alibi Romæ simileis inueniri ti-
 tulos, idem Ioannes Laurentius Venetus asseuerabat. Vi-
 dimus item, quòd etiam his Miscellaneis nostris putauimus
 inferendum, marmoreum quoddam in urbe eadem Palladis
 simulacrum gestans Aegida squamoso draconum corio
 contactam, sic ut extremum ipsius ambitum dracunculii item
 ad limbi, aut fimbriæ uicem circumcluderent. Erat ibi tum
 nobiscum Iulianus Bononiensis, cui nunc ex re cognomen
 Antiquario factum, simulq; Georgius Italianus Genuensis,
 homo rerum abditarum inuestigator experientissimus, cum

Faciebat.

Aegis Pal-
ladis.

M 5 stat

statim Vergilianos uersus recordati, quibus eam demum
Palladi clypei celaturam mirè expressisse Poëta incompa-
rabilis uidebatur, ita in octauo Aeneidos libro scribens:

Aegidâq; horrificam turbatæ Palladis arma
Certatim squamis serpentum, auroq; polibant,
Connexosq; angueis, ipsamq; in pectore diuæ
Gorgona defecto uertentem lumina collo.

Plinij locus. De Megabyzo scripsisse alios, quod Plinius de Alexandro,
uentitare in Apellis officinam solito. CAP. XLVIII.

Plinius Secundus in uolumine Historiæ naturalis quin-
to & trigésimo uentitare in Apellis excellentissimi pi-
ctoris officinam solitum ait Alexandrum Macedonem, non
artificio solum, sed comitate etiam hominis delectatum.
Qui & in officina, inquit, imperitè multa differenti, silen-
tium comiter suadebat, rideri eum dicens à pueris, qui co-
lores tererent. Hoc, quod de Alexandro Plinius scribit, Plus-
tarchus ad Megabyzum retulit, in eo uolumine, quo disputa-
tat, quæ sint adulatoris, & amici discrimina. Cuius si uerba
Latine interpretemur, hæc ferè sunt. Apelles, inquit, pictor
asidenti sibi Megabyzo, superq; linea, & umbra dicere
non nihil tentanti, uidet, inquit, ut pueri Melida (coloris id
genus) terentes tacenti nuper tibi animos adhibebant, pur-
puramq; demirabantur, & aurum? Sed ijdem te nunc deri-
dent, loqui super ijs, quæ haud didiceris, incipientem. Quin
Helianus quoq; in libris Historiæ multifariæ ad Megaby-
zum & ipse, non ad Alexandrum retulit.

Contentio Epigrammatum Græci Posidippi, & Latini Au-
sonii super occasionis imagine: tum pulcherrima cephra-
fis Græci Callistrati.

CAP. XLIX.

Ausonii locus.

Ausonii Poëte celebre est epigramma, quo simula-
crum describitur Occasionis. Nam sic utiq; Deum,
quem

quem Græci *καυρόν* appellant, interpretatus est. Sed enim *καυρόν* longè miror, quid ita Phidiae tribuerit, quod erat Lysippi. Extat adhuc enim Posidippi Græcum comparis argumenti, de quo suum finxit Ausonius, quanquam in Græco Lysippus Sicyonius ar: fex, in Latino Phidia perhibetur. Porro autem summis digitis Græcus autor ingredi, Latinus insistere dicit rotulæ. Talaria uterq; adnectit, uterq; faciem crine tegit, uterq; occipitium denudat. Nouaculam tamen dextra gerit Græcus ille *καυρός*, & Poenitentia comes iungitur Latine Occasioni. Figure sunt apud utrunq; Poëtam pariles, plus tamen aliquantò arrident Græcæ. Nam in istis omnibus (ut ita dixerim) manonissandis, nescio quo pacto Græci belliores, quam Romani nostri: tū uelut ab antigrapho decidere apographon erat necesse. Sed & Callistrati legimus ecphrasin simulacri eiusdem miræ festiuam, qua confirmatur è Lysippo id opus factum, publicè Sicyonijs spectabile. Porro autem ex ære hunc ait esse Deum Callistratus, puerum adhuc primæ pubis à capite, florulentæ ad pedes. Tum formosum eundem, sparsisq; fauonio crinibus, & multa frontis gratia, genarumq; adeò, & corporis totius pulchritudine Dionysio maxime similem: quin & insistere pilæ suspensio gradu, pinnatis pedibus. Sed & capillos idem Callistratus in oculos pueri, genasq; deflectens occipitium crinibus liberat. Cætera deniq; scriptoris huius condimenta, & lenocinia, delicias, festiuitates, argutiasq; transmarinas ex ipso utiq; petendas autore arbitror. Fit autem, nescio quo pacto, lasciuiolas ut istas, & electatiunculæ, quasi textam Mileti chlamydè, cane peius & angui Romana reformidet grauitas. Illud haudquaquam præterierim, Nicephorum quoq; non inelegantem scriptorem Græcum sic ordiri, quam de uirgine Deipara composuit orationem

Antigrapho.
Apographo.

Romana grauitas.

Nicephorus.

tionem, ut cum super imagine ista nescio Temporis dixerim, an Occasionis loquatur, referat eam ad temporis illius, qui sit Græcè chronos, fugacissimam celeritatem.

Locus in Plinianis exemplaribus emendatus super nomine Prætidum: atq; inibi de ipsarum furore relata historia.

CAPVT I.

Plinij locus.

IN quinto & uigesimo Naturalis historiae libro uerba Plinij Secundi, quo capite de helleboro tractatur, ita in uulgatissimis codicibus reperiuntur: Melampodis fama diuinationis artibus nota est, ab hoc appellatur unū hellebori genus Melampodion. Alioqui pastorem eodem nomine inuenisse tradunt capras purgari pastore illo animaduertente, datoq; lacte earum sanasse parotidas furentes. Ceterum non pastore, sed pasto, non parotidas, sed Prætidas in codice uno uetustissimo, ex nobilissima ista Medicæ gentis bibliotheca inueniebamus. Sed de pastore & pasto facile est. Sic Prætidas non parotidas legendum manifesta fides, eamq; uel indubitatisimam, uerissimamq; esse scripturam, præterquam quod ratio docet in primis efficacem (quid enim sint parotides furentes? aut quid parotidibus aurium uitio, cum ueratro?) tamen & Dioscorides bonus autor apertissime declarat, ita scribens: Veratrum nigrum, id alij Melampodium, alij ectomium, quidam polyrrhizum appellant. Melampodium uerò, quoniam eo Melampus quidam pastor Præti furentes filias purgasse uidetur, atq; curasse. Sic ille. Sed Atheniensis Apollodorus in Bibliotheca (nam ita liber eius appellatur) purgationem Præti filiarum potius ad uatem Melampoda quam ad pastorem refert, natasq; ait ex Præto & Sthenobœa filias Lysippen, Iphinoën, & Iphianassam, quæ ubi primum adoluerint, uexatæ insania sunt,

Parotides.

Veratrum Melampodium.

Prætidū furor.

sunt, seu quoniam (ut scribit Hesiodus) Liberi patris ceremonias non acceperint, siue (quod est apud Asculum) quoniam Iunonis contempserint simulacrum. Postea autem quam furere ceperint, toto Argiuorum agro prius errabundas, dein uerò etiam per Arcadiam, Peloponnesumq; uniuersam sui decoris oblitas, locis solis excucurrisse, donec Melampus Amythaone, filiaq; Abantis Idothea natus, uates scilicet, & qui primus medicamentis sanare, ac purgationibus inuenerat, curaturum se uirgines sponderit, si pretium sibi pars regni tertia transcriberetur. Cui cum Proetus minime assentiret, uidelicet mercede tam inmani deterritus, magis magisq; in dies gliscere furorem illum uirginum coepisse, contagione etiam ad mulieres ceteras demigrante, sic ut uulgò suam queq; domum relinquerent, filios occiderent, ac per solitudines uagarentur. Quare propagante se etiam atq; etiam calamitate cum daturum Proetus postulatam mercedem pacisceretur, iam uerò non prius curaturum Melampus ait, quam cum alterum tantum agri fratri quoq; suo Bianti adiudicaretur. Hic uerò metuentem Proetum, ne si presentem conditionem respiceret, plus etiam subinde postularetur, consensisse in eam mercedem. Ac tum demum Melampoda ualentissimum queng; uenenum comitem sibi asciiuisse, clamoribusq; eas, atq; enthea quadam (sic enim inquit) chorea Sicyona usq; de montibus compulisse. Ceterum in persequendo, maximam natu Iphinoen extinctam, reliquas purgatione usas respuisse. Tum Malampodi eas, & Bianti Proetum tradidisse, ipsumq; dein filium genuisse Megapenthen. Hactenus ferme Apollodorus. Helianus autem nomina Proetidibus in omnifaria historia Elegem facit, & Celenè. Sextus porrò Empiricus Pyrrhon

Enthea chorea

Proetidum purgatio.

Proetidum nomina.

*Probus, Maro
is enarrator.*

rhoniorum quarto, Polyanthum Cyreneum dicere scribit
in libro de Asclepiadarum genitura, Proeti filias ab Ascu-
lario fuisse infania liberatas, in quam Iunone irata incidif-
sent. Adijcit Ouidius purgamine mentis earum Biantem
misse in Clitorium fontem, cuius potus abstemios faciat.
Sed enim qui Probus uulgò putatur, haud improbus omni-
no Maronis enarrator, & ipse testem citat Hesiodum, fabu-
lamq; penè sicut hæc est Apollodori, quanquam breuissimè,
perstringit. Hunc autè in eis errorè fuisse mentis, animiq;
boues ut se crederent, quod Vergilius quoq; in Bucolicis si-
gnificat, neutiquam uideri fabulosum debet: siquidem Pau-
lus Aeginita medicus Græcus autor in tertio Periodeutico
de atra bile, deq; infania ipsa narrans, usu quoq; uenire ait,
uti quidam sibi brutæ animates esse, uocesq; imitari illarum
uideantur. Prætereaq; nonnullos arbitrari se uasa esse testa-
cea factos, tum autem ob id metuere, ne confringantur.

Cur in Ephesiae Dianæ templo molles appellati honores
à Martiale.

CAP. LI

*Multimam-
mia.*

Cur molles dixerit honores in Triuia templo Martia-
lis, hoc est, in Dianæ Ephesiae, etiam hæc afferri pos-
sunt, scita (ni fallor) & arguta satis, sed quæ tamen interpre-
tes omiserunt. Ac primò quidem de multimammis possumus
dictum existimare. Nam ut diuus Hieronymus in epistolam
Pauli ad Ephesios scribit: Erat Ephesi templum Dianæ, &
eiusdè in ipso multimammia, id est, multarum mammiarum
effigies, qua cultores eius decepti putabant eam omnium
uiuientium nutricem. Possumus item ad pompam referre, de
qua Xenophon Ephesius in primo Ephesiacorum libro
scribit ad hanc sententiam: Agebatur autem, inquit, solenne
ijs locis Dianæ festum, ab urbe ad templum, quæ sunt stadia
omnium

Festum Dianæ.

omnino septem. Celebrare pompam uirgines omneis indi-
 genas oportebat, splendidè in primis ornatas. Prætereaq;
 ephebos, Abrocomi æquales, qui tum annum circiter deci-
 mum septimum agebat, & cum ephebis aderat, uelutiq;
 primas in ea pompa ferebat. Magna autem uis hominum
 spectaculo intererat, uel popularium, uel hospitum. Siqui-
 dem mos habebat, uti in ea celebritate & sponsi uirginibus,
 & ephebis uxores inuenirentur. Procebat ergo ordina-
 tim pompa, primò scilicet sacra, faces, canistra, & suffimen-
 ta, tum autem equi, canesq;, & uenatoria arma, nonnullo-
 rum quoq; bellica, sed pleraq; tamen pacalia. Fœminarum
 sequeq; ueluti ad amatoris oculos composuerat, uirginuq;
 ordinem ducebat Antia. Sic utiq; Xenophon scribit, non
 quidem Atheniensis ille, sed alter eo non insuauior Ephe-
 sius, qui paulò post etiam ita subdit: Ut igitur peracta pom-
 pa, uenire in templum sacrificatum multitudo omnis, atq;
 ibi ornatus pompæ solutus omnis. Et conuenere eodem uir-
 gines, & ephebi, & uirgines. Non absurdum est autem
 propter Dianæ quoq; sacerdotem molles honores audire,
 de quo etiam nonnihil Domitius ex Strabone. Cæterum He-
 racliti Ephesij summi Philosophi, scilicet illius, qui ex obs-
 curitate librorum Scotinos, hoc est, tenebricosus appella-
 batur, quiq; omnibus humanis actibus illacrymabat, illius
 inquam, Heracliti ad Hermodorum extat epistola, qua sic
 fermè in Ephesios cauillatur: Quanto Ephesij meliores lu-
 pi, atq; leones. Non se inuicem mancipant, nec aquila aqui-
 lam emptitat, nec leoni leo ministrat pocula. Sed neq; ca-
 nem canis exsecat, ut uos Deæ sacerdotem exsecuistis Me-
 gabyzum, metu ne uirgini uir consecretur, & quo pacto
 impij aduersus naturam, pijs sitis aduersus simulacrum.
 Principio enim id agitis, ut Dijs primus imprecetur sacer-
 dos

Sacerdos ca-
 stratus.

dos amissa uirilitate. Quin Deam quoq; impudicitiae uelut
insimulatis, metuentes ne illi ministretur à uiro.

Quae sit apud Martialem cornibus ara fre-
quens.

CAP. LII.

Mar. locus.

IN superiori epigrammate locus est hic alter, neutiquam
à Domitio, ne ue ab alijs, quantum uideam cognitus:

Disimuletq; Deum cornibus ara frequens.

Quod enim Domitius Ammonis templum in Libya acci-
pit, nullo pacto procedit. Nam cum hic magnificentissima
orbis terrarū aedificia memorētur, quaeq; inter miracula re-
ferrentur, ut ex eorū cōparatione amphitheatri praeconium
crescat, ridiculum profectō fuerit de templo hic Ammonis
audire pauperrimo scilicet, ut Lucanus ait his uersibus:

Ammonis tem-
plum pauperrimo-
rum.

Ventum erat ad templum, Libycis quod gentibus unum

Inculci Garamantes habent, stat corniger illic

Iuppiter, ut memorant, sed non aut fulmina uibrans,

Aut similis nostro, sed tortis cornibus Ammon.

Nec illic Libycæ posuerunt ditia gentes

Templa, nec Eois splendent donaria gemmis,

Quamuis Aethiopum populis, Arabumq; beatis

Gentibus, atq; Indis unus sit Iuppiter Ammon.

Pauper adhuc Deus est, nullis uiolata per æuū

Diuitijs delubra tenens, morumq; priorum

Numen Romano templum defendit ab auro.

Neque autem aut ex Plinij, aut ex Maronis dictis colliges

templum Ammonis, apud Nasamonas insigne uel aedifi-
cium, uel opibus fuisse, si uerba ipsa diligenter utriusq; peti-
stabis. Et quidem mentior, nisi ara potius Apollinis in De-
lo accipiēda, quod Ceratinon homines dicunt, inter septem
orbis spectacula, sicuti Plutarchus ait, celebrata, quae tunc

ναπασι νός
βαμύς.

tum ex dextris cornibus sine glutino ullo, aut uinculo co-
agmentata, compactaq; sit. Hoc autem Plutarchus in eo scri-
bit opusculo, quo tractat utra prudentiora sint, a quigena,
an terrigena animalia. Deq; ara eadem sic Ouidius in episto-
la Cydippes ad Acontium meminit hoc uersiculo:

Miror & intumeris structam de cornibus aram.

Plutarchus etiã in Theseo de ara in Delo scribit, non quidẽ
ex dextris, sed ex sinistris tantum cornibus cõpacta, quem

κεράτων βωμόν appellat, nisi mendũ sit exemplarium. *Id est, Corneam aram.*

Laërtius quoq; Diogenes Ceratinæ aræ, hoc est, e cornibus
facte mentionem nonnullam facit in Pythagoræ uita. Quin
& Callimachus poëta in Apollinis hymno, quadrimum ad-
huc Apollinem scribit ex cornibus Cynthiadum caprea-
rum, quas soror Diana in uenatu occiderat, aram compegis-
se, fundamentaq; item, & parietem e solis struxisse corni-
bus. Ipsius autem sunt hæc uerba:

Τετραίτης τὰ πρῶτα θεμέλια φοῖβος ἔπηξε
Καλὴ ἐν ὄρτυγῖν, περικτεῖ ἐνδοδὶ λίμνης,
Ἄρτεμις ἀγρώσασσα καρνάτα σιωεχὲς αἰγῶν
Κυθιάδων φορέεσκεν, ὅθ' ἔπλεκε βωμόν Ἀπόλλων.
Δάματο μὲν κόρασσιν ἐδέδλια, πῆξε ἢ βωμόν
Ἐκ κόραων, κόραδς ἢ περίξ ὑπέβαλλετο τοίχῃς.

Quadrimus prima fundamenta Phœbus iecit.

Pulchra in Ortygia, orbiculari in lacu.

Diana uenata cornua assidue caprarum

Cynthiadum tulit, ipse uero connexuit aram Apollo,

Extruxit quidem cornibus fundamenta, compegit autem aram

Ex cornibus, corneos uero circumduxit parietes.

Ob id ergo, inquit Martialis, dissimulet deum, quasi non
iam Dei esse id opus uideri queat, quo alterum longè præ-
stantius, hoc est amphiteatrum mortali manu factum. Sa-
neq; per totum epigramma signatis usus est uerbis argu-

N tiff

Martialis ar- *tissimus poëta, qui Memphin silere iubet, quia barbarâ,*
guia. *nec iactari uult Babilona labore assiduo, quoniam ipsa*
quoq; iactatio intellectum laboris habeat. Et negat laudan-
dos ob id honores Triuie, quia molles, neq; enim molli-
bis præconia debentur. Negat etiam quæ aëre pendent
Mausolea, supra aëra ipsum, hoc est, ad astra usq; ferri
oportere, ut sit hoc epigrammate nihil utiq; pensitatus.

Quòd positum nomen Agamemnonis in M. Tullii Di-
 uinationibus, pro Vlysis est, tum in transcurso locus in
 epistolis ad Atticum nō inelegans, super miniatula ce-
 ra correctus, & enarratus.

CAPVT LIII.

Ciceronis erra-
gula.

Avlus Gellius in Noctibus illis suis maxime candidis,
 errorem notat Ciceronis manifestissimum, non ma-
 gnæ rei, neq; errasse eum miratur, sed errorem nō esse post-
 eâ uel ab ipso animaduersum, uel a Tyrone suo. Nam cum
 Homeri uersus Cicero quospiam uertat in Latinum, dicere
 illos Aiace[m] scribit apud cum poëtam cum reuera dicantur
 ab Hectore. Facit hæc Aul. Gellij libertas, ut ne ipse
 quidem uerear referre in his libris paululum quiddam cõparat
 huic eiusdẽ Ciceronis, peneq; illi superiori germanum &
 *geminum, nisi forte (quod auidius crediderim tanto inter-
 uallo) mendum fuerit exemplariũ. Quamuis etiam in an-
 tiquissimo quoq; libro non dissimiliter scriptum inuenia-
 mus, nec sane lubricus ex literarum uicinitate sit in alteru-
 trum nomen lapsus. Verba sunt Ciceronis in libro diuina-
 tionum secundo: Nam illud mirarer si crederem, quod apud
 Homerum Chalcantem dixisti ex passerum numero belli
 Troiani annos auguratum, de cuius coniectura sic apud
 Homerum, ut nos otiosi uertimus, loquitur Agamemnon:
 Ferte uiri, & duros animo tolerate labores,
 Auguris ut nostri Calchantis fata queamus

*Geminũ for-
 tasse leg.

liad. ß.

Scire,

Seire ratos ne habeant, an ueros pectoris orsus.

Ac deinceps uersus quoq; ceteros Homericos à se conuersos exponit. Quòd igitur hæc Agamemnonem loqui apud Homerum Cicero tradit, si modò ita scriptum Cicero reliquit, hoc ne utiquam uerum probatur, cum apud Homerum ipsum in secunda Iliados Rapsodia non Agamemnon, sed Ulysses istius sententiæ uersus pronunciet. Neque est quòd quisquam aut stomachetur hæc apud Ciceronem quoque deprehendi, aut miretur, cum appareat ex ipsius epistolis nonnunquam huiusmodi errata memoriæ fuisse in Ciceronis libris uel ab Attico, uel à Bruto animaduersa, atq; curata. Sicut illud in oratione Ligariana de L. Cursidio, quod erratum fatetur esse suum. Sed (ut aiunt) inquit, *μνημονικὸν ἔμαρτημα*. Sicuti quod in Oratore arbitrò, Eupolim pro Aristophane Cicero posuerat. Dein Atticus Aristophanem pro Eupolide reposuit. Itaque etiam uereri se Cicero dicit aliquando, ne suæ syntaxis nuniata illius cerula pluribus locis notandæ sint. Quòd autem incidit, ut de nuniata, cerula meminerimus, corrigendus obiter, & interpretandus nobis hic ex epistola ad Atticū libro penultimo locus est, in quo ita scriptum perperam inuenitur: His literis scriptis me ad syntaxis dedi, quæ quidem uereor, ne nimia tua pluribus locis notandæ sint, ita sum meteoros, & magnis cogitationibus impeditus. Ego legendū puto, ne nuniata cera tua pluribus locis notandæ sint, ut sit intellectus, ad libros cõponendos, id enim Græcæ syntaxis, Ciceronē se dedisse. Sed uereri tamen ne nuniatula cera ipsius, ad quem scribit, Attici, quo sæpe uteretur emendatore, pluribus locis notandæ sint, quoniã meteoros, hoc est, suspensus animi foret Cicero, & magnis cogitationibus (ut ait) impeditus. Consueuerat, opinor, Atticus, si quis parum absolute locus à

Id est, Memoria uitium.

Nimiatu cerula.

Locus epistolæ ad Atticū.

Σύνταξις.

Μετέωρος.

N 2

Cic

Cicerone tractaretur, ei loco rubellas ceras affigere, quod nunc quoque solemus. In codice autem, quem fuisse aiunt Francisci Petrarchæ primitus, certè Colucci Saluati de in fuit, & post hunc Leonardi Aretini, mox & Donati Acciatob, uirorum suæ culusque; ætatis eruditissimorum, sic adhuc extant, ne miniata ceruia tua. Quod si penultime dictionis penultimam litteram paululum à summo produxeris, hoc est, de littera, l, feceris, omne proculdubio mendum sustuleris. Sed & peruulgatis codicibus sic in extremo rursus uolumin epistolarum adhuc eandem legitur: Cerulas enim tuas miniatulas illas extimescebam, ut iam omnis hoc testimonio superior ambiguitas aboleatur.

Ceratina quæ sint apud Quintilianum. CAP. LIIII

Quintilianum lo-
quitur.
Ceratina.

Ceratinæ quæ sint apud Quintilianum libro primo, non temere qui tibi explicet inuenias. Qui autem Græca uoluerint, Latinaque; commentaria, planè intelligent rationationis inexplicabilis esse eam speciem, quæ nescio quas ansas, atque uncos arte dialecticæ perplexitatis inferret. Sic arbitror appellatam à materia ipsa, qua uidentur uerborum, sicuti est apud Senecam libro epistolarum quinto ad Lucilium: Sederem, inquit, ociosus, & eiusmodi quæstiunculas ponens: Quod non perdidisti habes. Cornua non perdidisti, cornua ergo habes. aliaque; ad exemplum huius acute delirationis concinnata. Sed de hoc item in Atticis Notis inuenias. Cerata autem Græcè dici Cornua quis nesciat? Meminit huius etiam Lucianus in Philosophorum Symposio, sicuti de Sorite, atque Therizonte. Sed & in dialogo item mortuorum Castoris, & Pollucis, ita ferme inquit: Et cornua inter se producunt, & crocodilos faciunt, & eiusmodi perplexa docent interrogare, ut ex cornibus scilicet, hanc quam diximus Ceratinæ ratio

rationem, nec ratiocinationem uerius, quam tendiculum accipias. Quin etiam in dialogo altero, cui uel somnium, uel Gallus est nomen: Et docens, inquit, duabus negationibus unam confici assueuerationem, noctemq; non esse, si dies sit. Interdum etiam cornua mihi esse dicebat: aliaq; id genus. Huiusmodi autem dialecticis in percunctando quaestiuiculis, quales frequenter ingeniorum acumen excogitat, etiam Milesius Ebulides plurimum usus, sicut à Laërtio Diogene in Euclidæ Megarensis uita ponuntur, ut Latine conemur interpretari: Mentiens, fallens, electra conuelata, acerualis, & ceratina, uel cornea, & item calua. Ex quo in hanc sententiam est apud Comicum nescio quem, ut idem prodit Laërtius: Contumeliosus autem Ebulides Ceratinas interrogans, & mendacibus, gloriosiq; sermonibus oratores uersans, abiit Demosthenis habens uolubilitatem. Quem etiam locum Suidas citauit. Sed & Zenon ille Cyticus inter cauilla cætera dialecticorum Ceratinas item, & Utidas numerabat, sicuti idem in libro VII. de uitis Philosophorum prodidit Laërtius. Quin hoc ipsum postremo nobis insinuat Martianus Capella libro IIII. cum inquit:

Perdita nequa unquam cornua fronte ferant.

Qui sint crocodilite apud eundem.

CAP. LV.

Apud Quintilianum eundem libro item primo etiam de Crocodiline mentio fit, obscuro & ipso plerisq; ignotoq; uocabulo. Cæterum de hoc inuenimus apud Aphthonij Græcum enarratorem Doxapatrem, quamuis apud eum Crocodilites potius, quam Crocodiline, quod & uerius puto. Verba ipsius ita Latine interpretamur: Serra, inquit, & Crocodilites sicuti est in Aegyptiaca fabula. Mulier quæpiam cum filio secundum fluminis ripas ambulabat,

N 3 et

Crocodylites.
P. 129.

ei Crocodilus filium abstulit, redditurum dicens, si uerum mulier responderet. Negauit illa fore ut redderetur, atq; ob id equum aiebat reddi. Haecenus ille. Moxq; idem, Crocodiliten, inquit, hanc propositione uocant, Crocodili huius gratia: quam etiã *πελώνα*, id est, Serram uocari à Grecis indicat. Adiuuat Lucianus in dialogo cui titulus, Vitaram uenditiones: ita ferme Chrysippum loquentem inducens, eiq; respondentem quempiam, qui se profiteatur emptorem. Considera igitur ita, Est ne tibi filius? Quorsum istud? Si forte illum iuxta fluuium errabundum Crocodilus inueniat, rapiatq; dein redditurum polliceatur cum uerũ dixeris, utrum reddendus ei uideatur, nec ne? Quid eum sentire dices? Rem sane perplexam interrogas. Ex his, ut arbitror, liquet etiam Crocodiliten sicuti supra ceratinen, sophisticatos esse parum explicabilis speciem, quo dialectici ueteres potissimum que Stoici uterentur. Quod genus eleganter Quintilianus exquisitas ambiguitates appellauit.

Cur gemino Cornu Martialis dixerit in spectaculis, ubi de Rhinocerotedeq; tauris Aethiopicis. CAP. LVI.

Mart. locus. **M**artialis Epigramma est in spectaculis de Rhinocrote, cuius extremi uersus hi sunt:

Nanq; graueni cornu gemino sic extulit ursum,
Iactat ut impositas taurus in astra pilas.

Domitius ita enarrat: Gemino inquit, cornu, forti, & uehementi. Vergilius: Gemino dentalia dorso. Vel quoniam Rhinoceros habet duo cornua, ut apud Pausaniam solum legi, quorum alterum insigni magnitudine ex naribus extat, alterum superne erumpit, exiguum, sed ualidissimum. Fatetur sane Domitius apud unum se Pausaniam legisse Rhinocerotem duo habere cornua. Quid autem Plinium, quid Solinum, quid alios credimus unũ Rhinocroti cornu

tribue

tribuenteis duntaxat? an uidelicet ignorasse omnes, quod solus animaduertit Pausanias? Quid porro Septimio Florenti Tertulliano respōdebimus, Christianorū omnium, quorum quidem Latine opera extent, ut antiquissimo, sic ausim dicere in omni penē literatura diligentissimo? qui libro aduersus Praxeam tertio, uerba illa enarrans de uetere instrumento: Tauri decor eius, Cornua unicornis cornua eius, in eis nationes uentilabit ad summum usq; terrarum. Non utique, inquit, Rhinoceros destinabatur unicornis, nec Minotaurus bicornis. & quae sequuntur. Ceterum de eo Pausanias in Boeoticis meminit: neque autem omnino Rhinocerotas duo habere cornua, nam hoc manifestō refelli poterat, sed tauros dicit esse in Aethiopia, qui rhinocerotes uocentur. ὅτι σφοδρῶς ἐπ' ἀρχῇ τῆς γῆς. Sic enim illius uerba sunt, ἐν ἐκάστῳ κέρας καὶ ἄλλο ὑπὲρ αὐτοῦ κέρας, ἡ δὲ τῆς κεφαλῆς δὲ ἀρχὴ κέρας ἄστυ. Quoniam, inquit, illis in summa mare singulis unicum cornuum aliud supra non magnum, uerū in capite, ne initio quidem cornua. Non igitur Pausanias aut insigni magnitudine alterum cornu, aut alterum ait esse ualidissimum, quod ob id eminissetur fortasse Domitius, ut his fauilius uersus extolleretur. Neq; autem de Rhinocerote ipso Pausanias, sed, ut diximus, de Aethiopico tauro, qui similitudine quapiam & ipse Rhinoceros à quibusdam uocabatur. Quare nos ita putamus exponendum Martialem, ut rursus uidelicet à Rhinocerote cornu illo unico elatū, eiectatumque sentiat, grauem gemino cornu, hoc est, grauem tauro futurum, cui sunt cornua gemina, ut cornu sit datiu, non ablatiu casus. Nam cum tauri pilas cornibus ad astra euentilent, extollere uersum tamen non poterant grauem gemino cornu, propterea quae cum mirabilius quā-

Rhinoceros.

Tauri Aethiopiae.

N * libet

libet uno cornu Rhinoceros extulit.

Quæ sint apud Suetonium Tetraones: correctumq;
erratum Plinianis exemplaribus.

CAP. LVII.

Tetraones.
Plinianus lo-
cus.

Erythrotao-
nes.

Tetraones in Caligula Suetonij, quæ sint aues, omnino
ignoratur. Verba ipsius hæc: Hostiæ erant phœni-
copteri, pavones, tetraones Numidicæ, meleagrides, phæ-
sianæ, quæ generatim per singulos dies immolarentur. Ce-
terum inuentu res erat haud difficilis, nisi Plinianos in-
mendatissimos haberemus codices. Nam quod apud illum
legimus libro x. historię naturalis, ubi de anseribus agit,
Decet Erythrotaonas suus nitor, absolutaq; nigritia. Hoc in
illo uetustissimo Pliniano exemplari, de Medicæ gentis bi-
bliotheca publica, penè legitur emendatè, uidelicet uia tan-
tum commutata litera, qualia multa in uetustis omnibus no-
luminibus interpolata uocabula. Nam cum ipsa quoq; men-
dosissima plerisq; sint locis, uestigia tamen adhuc seruant
haud obscura ueræ indagandæ lectionis, quæ de nouis co-
dicibus ab improbis librarijs prorsus obliterantur. In eo
igitur sic est, Decet & troanas, ut si ordinem duarum pri-
marum literarum inter se cõmutes, tetraonas dissultet: que-
re ita apud illum Politiano autore legas: Decet tetraonas
suus nitor, absolutaq; nigritia. In supercilij cocci rubor.
Alterum coru genus uulturũ magnitudinẽ excedit, quorum
& colorem reddit: nec ulla auis, excepto Struthocame-
lus.

Struthocame-
lus.

Secularium lu-
dorum origo.

Origo, & ritus ludorum secularium, prætereaq; ad id alia,
citarumq; eò Sibyllæ oraculum: mox & obiter explicata
quædam, rursusq; alia refutata non inutiliter. CAP. LVIII.
ERit, arbitror, operæ pretium colligere hic etiam secu-
larium ludorum originem, causamq; nominis, & item
quot

quot annorum interiecto spatio, quotiesq; facti, quo ritu, quibusq; Deis celebrati. Nam & res est ipsa per se cognitu non indigna, cui studium modò sit ullum uetustatis. & ad intelligendos poetarum locos nonnullos ingens attulerit adiumentum. Quum igitur bellum inter se Romani, Albaniq; gererent, & utraq; in procinctu iam staret acies, extitit repente quidam monstrosa specie, pelle amictus furua, uociferans iubere Ditem patrem, deamq; Proserpinam fieri sacrum sibi prius, quàm praelium cõmitteretur. Quo perterrefacti uiso Romani protinus aram sub terra ædificauerunt, & statim sacrificio factò, pedum x x. aggere contexerunt, ut esset omnibus præterquam Romanis ipsis ignobilis. Sed enim euenit, ut Valesus Valesius, unde nomen, & origo Valeriæ familiæ, clarissimus in gente Sabina, & locuples, homo rusticæ uitæ aram hanc, quam diximus, ita diuinitus inuenerit. Erat ei nemus ante uillam proceris maxime arboribus, quæ statim fulmine ictæ conflagnarunt. Nec multò post filij duo, & filia correpti pestilentie morbo ad desperationem usque medicorum laborabant. Cùm sese igitur laboribus familiaribus aduoluens pater, pro liberorum salute suum, matrisq; puerorum capita deuoueret, uox e nemore, quod tactum de cælo, statim audita, saluos fore eos spondens, si Tiberi ad Tarentum peruecti, calfactam Ditis & Proserpinæ fœco de fluuio ipso biberent aquam. Quoniam uerò longissimè abesse Tarentum, scilicet in extrema Iapygia, nec proximè eam urbem reperiri Tiberim ullum fluuium sciebat, spem sibi deterrimam fingebat, etiam inde territus, quòd inferarum potissimum uox illa potestatum meminisset. Sed impositos nihilo secius in lineam filios Hostiam pergens, mox ad campi Martij regionem deuexit, ibi recreare sitientes, & æstu, febricq;

Demonū præstigia.

*Valesus.
Valesius.
Origo Valeriæ
familiæ.*

H 5 labor

laborantes desiderans, qua placidissime annis labitur, exponit in ripa egrotos, ac dum tumultuariam sibi tegeticulam concinnat, extincto igniculo, admonetur à gubernatore petendum potius Tarentum (nam ita locus in proximo uocabatur) etenim funum esse illic aspiciere. Tum uerò letior audito Tarenti nomine Valeſius, Deos adorans, & salutem sibi liberorum iamiam propemodum bona fide spondens, agi prorsum iubet, & illuc maxime nauigium appellat. Quò cum peruenisset, haurit aquam festinato de flumine, fretusq; omine tenacius arrepto, fumigans ibidem solū flatu sollicitat in flammā, calfactamq; mox aquam porrigit in calice pueris. Succedit autem potui somnus. Vident in quiete illi spongia sibi à nescio quo detergeri morbum, tum præcipi, ut Diti patri, & Proserpine, furuæ ibidem mactarentur hostiæ, trinoctiumq; perpetuum choris, & carminibus concelebraretur. Surgunt igitur recuperata ualetudine, uisumq; illud patri renunciant. Is homo locuples defodi iaciundis altè fundamentis humum iubet. Inuenta igitur sic ara est ea, quam diximus, cum titulo Ditis & Proserpine. Mactat ille (quod erat iussus) furuæ continuò uictimas, & trinoctium sacris frequentat, tot enim numero filios media de morte receperat: ex eo que

Manius Valerius Tarentinus. Manius Valerius Tarentinus appellatus, quòd à dijs manibus in Tarento liberum suorum ualetudinem impetrauisset. Ad hunc igitur modum quidam tradiderunt. At enim M. Varro libro de scenicis originibus primo: Cum multa, inquit, portenta fierent, & murus, ac turris, que sunt inter portam Collinam, & Exquilinam, de cælo tacta essent, & ideo libros Sibyllinos Quindecimuirum adissent, renuntiauerunt uti Diti patri, & Proserpine ludi Tarentini in campo Martio fierent tribus noctibus, & hostiæ

Manius Valerius Tarentinus.

Ludi Tarentini.

stis furæ immolarentur. Haftenus de origine. *Seculares* *Seculares cur*
autem, non quia fierent anno uel centesimo denique, uel *dicti.*
etiam centesimo decimoq; nuncupati, quod utrunque sicut
assertores habet, ita re ipsa penitus coarguitur: sed ob id
magis credi potest, quod plerunque semel hominis etate
fierent, ut multa alia, quae rara sunt, post seculum euenire
loquentium consuetudo usurpat. Tarentini autem à loco *Tarentus.*
ipso, qui Tarentus ob id uocatur, aut quod ara ibi Ditis
patris (quemadmodum supra diximus) in terra occulta-
retur, aut quod ripam Tiberis fluiuis eo loco tereret, ex
quo etiam Rumon dictus à ueteribus, & in sacris Serra *Rumon.*
nominatus, quod ruminaret, hoc est, exedcret, & secaret ri- *Serra.*
pas. Vnde ait Maro:

Stringentem ripas, & pingua culta secantem.

Ceterum de temporum interuallis, quibus isti ludi refer- *Secularium.*
rentur, fides in ambiguo est. Siquidem in carnine *tempus.*
Horatius undenos decies per annos fieri declarat, quod
& commentarij Quindecimuirorum, & diui Augusti edi-
cta, & ipsius deniq; Sibylle, quod adhuc extat, oraculum
confirmauerint. Contra uero centesimum redire post an-
num, tam Valerius Antias, quam Titus Lilius, & item M.
Varro testati perhibentur. Quod enim legimus apud He-
rodianum trium spatio etatum solitos instaurari, uereor ut
emendata sit ibi lectio, nostramq; ob id è Græco interpre-
tationem cum uenia legendam censeo. Nec autem (si tem-
pora dinumeres) aut quanta interualla retrò fuerint, aut
quanta esse debeant, omnino colligas. Instituti autem primi *Secularium in-*
seculares ludi post exactos reges à P. Valerio Publicola, *stitutio.*
qui primus consul fuit, existimantur. Etenim laborantibus pe-
sistentia ciuibus, apud hanc ipsam, quâ diximus, aram publi-
cè nuncupatis uotis, atrum boue Diti pro maribus, cæcolo-
rem

rem pro sceminis iuuecam Proserpine maectauit, ludosq; & lectisternia trinoctio fecit, & aram terra, sicut ante fuerat, exaggerata occuluit, inscriptam titulo isto: P. Valerius Publicola frumentarium campum Diti & Proserpine consecraui, & ludos Diti & Proserpine Romanorum salutis ergo feci. Secundos autem secundo & quinquagesimo post Romam conditam factos anno admonitu Sibyllinorum carminum, tradit Græcè Zosimus, missis occupati morbo ciuitate lectis ad hoc uiris, qui libros consulere: ex quorum responso, denuo regeſta humo apud aram hanc ipsam, in extremo campi Martij, de more sacra, & ludij persoluti, restitutaq; Romanis iterum est incolumitas. Consulem uerò scriptor hic unum duntaxat, exemplario fortasse mendo, M. Publium Quintium nominauit, cum Censorinus M. Valerium, & Spurium Verginium consules prodit. Idemq; tertios, & item quartos consulum temporibus, quos & nominatim citat autoritatibus Antiatij Valerij, T. Liuij, Varronis, Pisonis, Gellij, & Heminae comprobata factos, etiamq; commentarios Quindecimuirum sacris faciundis, in testimonium asciscit. At enim quoniam lubricus in proprijs nomunibus, & item in numerorum notis librorum lapsus, uitriata ista (ni fallor) in Censorini commentario reperies. Cæterum diuus Augustus abolitos eos paulatim (sicuti quidam putant) atq; intermissos instaurauit, magno (ut Liuius ait) apparatu, L. Censorino, & M. Manlio Puellio consulibus, Atteio autem Capitone circumiitum, spatiumq; subijciente, ritum uerò sacrorum libris iudicantibus Sibyllinis. Porro sextos, Claudius se consulere IIII. & L. Vitellio quasi anticipatos ab Augusto, nec legitimo tempore reseruos, quamuis ipse in historijs suis prodidisse memoretur, intermissos eos Augustum multò post dilig

diligentissime annorum ratione subducta in ordinem red-
 gisse. Quare uox etiam irrisa præconis traditur, inuitan-
 tis more solenni ad ludos, quos nec aspectauisset quisquam,
 nec spectaturus esset, cum superessent adhuc qui spectau-
 rant, & quidam histrionum producti olim, tum quoque
 producerentur. Etenim Stephanionem, qui primus to- *Stephano.*
 gatis saltare instituit utrisq; secularibus ludis, Augusti ui-
 delicet & Claudij, saltasse accepimus, qui lxxxiiij. non
 amplius * anno interfucere, quamuis & postea ille diu ui- * *aliis, annos*
 xerit. Septimos Domitianus, se xiiij. & L. Minutio Ruffo
 consulibus, computata ratione temporum ad annum, non
 quo Claudius proximè, sed quo olim Augustus ediderat.
 Deniq; in nomismatis uarijs apud Laurentium nostrum
 Medicem stelographiam quoque istam uidimus: *Stelographia.*
 LVD. SAEC. FEC. COS. XIII. Ac de his Papinium
 sentire in Syluula ad urbis præfectum Gallicum, cui titu-
 lus Soteria, iam tum nostris auditoribus ostendebamus,
 cum uolumen ipsum scilicet abhinc nouennium publicè in-
 terpretabamur. Verba ita sunt:

Nec tantum induerint fatis noua secula crimen,

Aut instaurati peccauerit ara Tarenti.

Quo loco Domitius noster, quanquam de Tarèti ara, dijsq;
 ipsis manibus meminit, nihil omnino tamen super seculari-
 bus istis suspicatur. Iam uerò apud Martialem, quam penè
 idem suæ literaturæ, ne dixerim ingenij quoq; obliuiscitur:
 quem scilicet & tunc, & cum Fastos annos post enarraba-
 mus, luculente (ni fallor) coarguimus. Est autem Martialis
 epigramma de matrona, quæ puto, binis ludis, Claudij sci-
 licet, Domitianiq; interfucrat, in eoq; etiam hic uersiculus:

Bis mea Romano spectata est uita Tarento.

Quo loco parum cordatus homo hic trigésimo quoq; an-
 no

no celebrari sacra ad Tarentum dicit consueſſe, quod nec aliquis etiam ſando audiuerit. Quin idem illos ex quarto eiusdem poetæ libro uerſiculo pertractans:

Hic colat ingenti redeuntia ſecula luſtro,

Et quæ Romuleus ſacra Tarentus habet.

Etiam poſteriorè diſiungit à priore, & ut in illo ſeculares ludos, ita in hoc commentitia iſta tricenaria ſacra putat inſinuari. Facit autem Tarenti huius etiã Varro in Latine lingue cõmentario, etiamq; uel iterum in Faſtis Ouidius mentionem. Sed redeo unde digreſſus. Centeſimo decimoq; poſt Domitiani ludos anno inſtaurauit & eos Imperator ille Septimius Seuerus, cuius etiam nunc Romæ pulcherrimus ſpectatur triumphalis arcus, cum filijs Antonio, & Getæ, Chilone, & Vibone conſulibus. Quos ludos & uidiſſe ſe memorat Herodianus, & Dion ætate ſua factos memorie prodidit. Poſt Seuerũ negat inſtauratos Zoſimus, quoniam hic annorum centum & decẽ penè receptus autoritate ambitus, in conſulatum Conſtantiini Chriſtiani principis tertium, & Licini, quem dein bello ipſe uicit, incurriſſet. Nos tamen apud Eusebium in chronicis, & Eutropium in hiftoriarum libro nono legimus Philippo imperãte (quanquam primus fuiſſe Chriſtianus Imperator creditur) milleſimum annum Romane urbis ingenti ludorum apparatu, & ſpectaculorum fuiſſe celebratum, beſtiasq; in circo innumera-biles interfectas, & ludos in campo Martio theatrales tribus diebus, ac noctibus populo peruigilante concelebratos: quibus ludis ſecularibus etiam dicitur Philippus In-nior, is, qui nunquam riſiſſe creditur, patrem Philippum ſen-iorem petulantius eacchimantem, uultu auerſato notauifſe. Reſtat uti de ritu carptim pauca perſtringamus. Inſtan-tibus itaq; ludis tota Italia præcones miſſitabantur conuo-catum

Philippus Im-
perator Chri-
ſtianus primus.

Philippus In-
nior.

Seculariarius.

eatum ad ludos, qui nec spectati, nec spectandi iterum fo-
 rent. Tum aestatis tempore, paucis antequam spectacula
 edebantur diebus, Quindecimviri sacris faciundis in Ca-
 pitolio, & Palatino templo pro suggestu confidentes, pia- Piamina.
 mina diuidebant populo, quæ erant, tæda, sulfur, & bitu-
 men. Nec tamen ad ea seruis quoque accipienda ius ullum.
 Coibat autem populus, cum in quæ supra retulimus loca,
 tum præterea in Dianæ templum, quod erat in Auentino,
 & cuiq; triticum, faba, hordeumq; dari mos. Tum ad in-
 star Cereris initiorum peruigilia fiebant. Vbi uerò iam
 aduenit festus dies, triduum, trinoctiumq; sacris intenti in
 ripa ipsa maxime Tiberis agitabant. Sacrificia uerò Ioui,
 Iunoni, Apollini, Latonæ, Dianæ, prætereaq; Parcis, &
 quas uocant Ilithyas, tum Cereri, & Diti, & Proserpine
 suscipiebantur. Igitur secunda primæ noctis hora prin-
 ceps ipse tribus aris ad ripam fluminis extructis, totidem
 agnos, & unâ Quindecimviri immolabant, & sanguine
 imbutis aris, cæsa uictimarum corpora concremabant. Con-
 structa autem scena in theatri morem, lumina, & ignes ac-
 cendi, & hymni concini ad hunc usum tum maxime com-
 positi, & item spectacula edi solenniter solita, data cele-
 brantibus hac mercede tritico, faba, hordeo, quæ supra
 inter uniuersum populum diuidi ostendimus. Mane uerò
 Capitolium ascendere, sacra ibi de more agitare, tum in
 theatrum conuenire ad ludos in honorem Apollinis &
 Dianæ faciundos, consueuerunt. Sequenti die nobiles ma-
 trone, qua hora præcipitur ab oraculo, conuenire in Ca-
 pitolium, supplicare Deo, frequentare lectisternia, canere
 hymnos ex ritu, mos habebat. Tertio deniq; die in templo
 Apollinis Palatini, ter noueni pueri prætextati, totidemq;
 uirgines, patrimi omnes, matrimiq; Græca, Romana que
uoce

uoce carmina, & Pæanas concinebant, quibus imperium suum, & incolumitatem populi dijs immortalibus commendabant. Quòd si quis fortasse quesierit, quod genus tunc aut ludorum fieret, aut sacrificiorum, sciat & ludos celebrari omnibus theatris, atque omne genus, & sacrificia templis omnibus consuesse noctu pariter, atque interdium. Nam de scenicis & Circensibus minime dubitatur, cum Domitiani ludis histriones interfuisse meminerimus, prætereaq; Circensium die quo facilius centum missus peragerentur singulos à septenis spatijs ad quina legerimus correptos. Illud utiq; in Augusto memorabile, qui ludis istis uenens utriusq; sexus prohibuit ullū nocturnū spectaculum frequentare, nisi cum aliquo maiore natu propinquorum. Enimuero his prout in mentem desubito uenerūt expositis, iam nec ille uatis Ausonij uersiculus ambiguus relinquetur.

Trina Tarentino celebrata trinoctia ludo.

Iam nec obscura apud Horatium ratio extiterit, cur Parcas, Ilithyan, Dianamq; ex Auentino, cur & puerorum uota, & Quindecimuiros memorauerit, & item Sibyllinos uersus, qui nunc quoque apud eundem Zosimum uetustissimis quidem codicibus citra ulla fastigia, qualesq; de industria subiecimur, inueniuntur.

Ἀλλοποῖα μνηστῶν ἰκνι χρόνῳ ἀνδρωποισι
 Ζῶνς εἰς ἕξωρ ἐκάστορ δέκα κυκλῶρ ὀδῶν
 Μεμνηστῶν ῥωμαιε καὶ εἰ μάλα λησεαὶ αὐτοῦ
 Μεμνηστῶν τὰδε τῶν αἰῶν θεοῖσι μὲν ἀδανάτοισι
 Ρεῖσερ ἐρ τῶν ἰδῶ παρὰ θυμβῶν ἀπλεῖστον ὑδῶρ
 Ὀππῆ τανόστον νυξήνικα γαῖα ἐπελῆδι.
 Ἡελίε κρυφαῖσιν ἐορφαῖσιν εὐδα σε ρεῖσερ
 Ἱερα τῶν αἰστονοῖς μοιραῖς ἀφνας τε καὶ αἰγας
 Κυανεας, ἐπὶ δέλιειδυσιας ἀρεσῶν

Παιδο

Παιδοτοκος θυεεσιρ οπη θεμισ. αυδι δε γαιη
 Πληθομενη χοιρος συς θηρευειτο μελαινα
 Παλλευκοι. ταυροι δεδιϑ παρα βωμορ αγεσδωρ
 Ηματι μηδεπι νυκτι. θεοισι γαρ ουρανοισιρ
 Ημεριϑ πελεται θυεωρ φωτωϑ ως δε και αυτος
 Ιρευειρ διαμαλις δε δωρ δεμας αγλαου ηρης
 Δεξασδω νηος παρα σευ και φοιβος απολλωρ
 Ος τε και κελιϑ κικλησκηται ισα δεδεχδω
 Θυματα λητοιδης κειδομενοι τε λατινοισ
 Παιανες κοιροισ κουρασι τε νηορ εχοιερ.
 Αθανατωρ. χωρις δε κοραυ χορορ αυται εχοιερ
 Και χωρις παιδωρ ερσηρ σταχυς αλλα γονκωρ
 Παντωρ ζωντωρ οισ αμφιθαλης ετι φυτλη
 Αιδε γαμου ζευγλαις δεδμημεναι ηματι κεινωι
 Πνηξ ηρης παρα βωμορ αοιδιμορ εδριοωσαι.
 Δαιμονα λιγεσδωσαρ. απασι δε λυματα δλουνα
 Ανδρασιρ ηδε γυναιξι. μαλιςα δε θηλυτερησιρ
 Παντες δεξ οικιοι φερεσδωρ ολα κομιζειρ
 Εστι θεμισ θνητοισιρ. απαρχομεροισ βιδιοιο
 Δαιμοσι μειλιχιοισιρ ιλασματα και μακαρεασιρ
 Ουρανιδαις ταδε παντα τε θησαυρις μονακεισδω.
 Οφρα τε θηλυτερησι και ανδρασιρ ιδριοωσιρ.
 Ενθερ πορσυνηις μεμνημενος. ημασιδετω
 Νυξι τε πασιτερησι θεοπρετωρις κατα δωκους
 Παμπληδης αγυρις, απουδη τε γελωτι μεμιχθω.
 Ταυτα τοι ερ φρεσιρ ησιρ αι μεμνημενος ειναι.
 Και σοι πασα χθωρ ιταλη και πασα λατινη
 Αιερ υπο σκηπφοισιρ επωχουιορ ζυγορ εξει.
 Cur autem non et Latinos eos tentemus reddere, si non ele-
 ganter, utpote extemporales, ex fide tamen, seruato etiam,
 quantum liceat, incomptæ illius, sed uenerandæ uetustatis

Ο colo

colore nonnullo, aut squalore potius. Igitur ita qui uolūt
 eos togatis illis adhuc quidem rusticanis adscribat.
 Ast ubi iam humana longissima tempora uitæ
 Orbis agens annos referet centumq; decemq;
 Sis Romane memor (licet alta obliuia tentent)
 Sis memor, ut quæ se nimum Tiberina coartat
 Ripa, feras dijs in campo solennia sacra,
 Cum nox atra premit terras, tectusq; latet sol,
 Agnæ, caprigenumq; pecus genitalibus Parcís,
 Hostia furua utræq; cadant, tum numina placa
 Leta puerperijs (quod fas fuit) lithyias.
 Terra suem ferat, & seropham sibi fertilis atram,
 Sed Iouis ante aram candenti corpore tauros
 Luce feri, nam lux superis gratissima diuis,
 Iunonis templum nitida ceruice iuuenca
 Imbuat, atq; itidem Phœbus placetur Apollo,
 Quem uocitant etiam solem, Latoa propago.
 Peanas pueriq; canant, pueræq; Latinorum
 In templo. Sed enim pueri, pueræq; seorsum
 Concelebrant choros, uerum hæc sit patrima proles,
 Matrimaq; at nuptæ genibus Iunonis ad aram
 Oranto immise, diuamq; in uota uocanto.
 Februa quintiam uir quisq; & scemina, quanquam
 Fœmina præcipue, accipito, dehinc ædibus omnes,
 Primitias uitæ placidis placamina diuis
 (Quæ fas est) & coelitibus portando beatis.
 Antè domi tamen illa memor tibi habeto reposita,
 Quæ dare mox usu liceat poscente uirisq;
 Fœmineoq; gregi: tum digna sedilia diuis,
 Perq; dies iuxta & noctes multesima turba
 Completo, & lepidis nuscendo seria ludis.

Que

*Quæ tibi, si stabili sint omnia condita mente,
Cuncta tuo Italiæ tellus, cunctiq; Latini
Subdent colla iugo, & uictoris scepra timebunt.*

Non Vergilium, sed Ouidium uideri Priapei carminis autorem. Tum uersiculum illum, qui sit apud Martialem, Ride si sapias, & puella, ride: Nasonis esse proculdubio, sed ex epigrammatis potius, quàm, aut ex Artibus, aut ex tragœdia Medea uideri citatum: moxq; nouum quippiam, & mirum de Medea Nasonis adscriptum.

CAP. LIX.

Quæ Priapeia uocantur epigrammata, Vergilio plerique tribuunt, inter quos etiam est (arbitror) Scriuius. Ceterum ego in Senecæ libris illis, qui iam diu deliterant, nuper in lucem, quanquam non admodum synceri, prodire, quibusq; oratorum, & rhetorum sententias, diuisiones, colores suasoriarum completitur (nisi forte mendosum credamus, quod habetur exemplar unicum) subditiua esse, nec Vergilij, sed Ouidij deprehendo. Siquidem illius in uolumine secundo uerba ita sunt: Hoc genus sensus memini quendam prætorium dicere, cum declamaret cōtrouersiam de illa, quæ egit cum uiro malæ tractationis, quod uirgo esset, & damnata. Postea petijt sacerdotium. Nouimus, inquit, istam mar torum abstinentiam, qui etiam si primam uirginibus timidis remisere noctem, uicinis tamen locis ludunt. Audiebat illum Scaurus, non tantum disertissimus homo, sed uenustissimus, qui nullius unquam impunitam stultitiam transire passus est: statim Ouidianum illud:

Priapeia.

Dum timet alterius uulnus inepta loci,
Et ille excidit, nec ultra dixit. Hucusq; Seneca. Nouimus autem hunc esse uersiculum in Priapeio epigrammate, cuius principium est:

O 2

Obse

Obscure poteram tibi dicere.

Sed & stylus ipse (ni fallor) & prorsus Ouidiana quæpiam in eis uersibus germana lasciuiæ. Quatenus autem sit huic auctoritati fidendum, legentium sit iudicium. Nos ut non pro uano scripsimus hoc, ita nec pro confesso. Certè sic Ouidio conuenit etiam in cæteris obsceniori, sic Vergilium contra dedecet, à uirginea quoq; uerecundia Partheniam uocatum, titulus istius operis, ut quamlibet iniurato testi, & suspecto pudeat tamen profecto non credere. Sanè illud in confesso, scripsisse epigrammata quoq; alia Nasonem, de queis uersiculum citat hunc Priscianus:

Larte ferox cæso Cossus opima tulit.

Et apud eundem ludentem legerat sanè Quintilianus istud:

Cur ego non dicam furia te furiam?

Nec alibi certè crediderim, quàm fuisse in epigrammatis, quem citat hendecasyllabum Phalecium Martialis:

Ride si sapis ò puella ride.

Nam quòd præceptum respicit aliquod ex artibus Domitius, id utiq; uel auctoritate refutatur Martiani Capelle, qui uidelicet in Saturæ pro uersiculo Nasonis eum, non pro Martialis agnoscit. Audiui etiam qui crederent de tragœdia esse Medea, quam Tacitus, quam laudat Quintilianus, & quam fuisse (quod miror) penè Vergilianis consutam uersibus, autor Tertullianus est, & nos in Nutrice significauimus. Sed hoc mihi non fit uerisimile. Quis enim uel in Græca uspiam uel in tragœdia Latina phalecios legit? aut quid omnino tragicum sapit hic uersiculus, à tetrica illa grauitate resiliens penitus atq; abhorrens? An uerò non & Martianus ipse negat propemodum clarè de tragœdia hunc esse, si uerba modò ipsius fideliter recitata, diligenter quoq; expendantur? An non ille Saturam suam, quòd auster

73,

Partheniam uo-
catu Vergiliu.

Medea Ouidij.

ra, & censoria, quodq; nimium tragici supercilij, lusus castigauerat, quasi reperiens, & ad frontem (quod dicitur) exporrigendam inuitans, Peligni, inquit, de cætero iuuenis uersiculo respisce, & (ni tragicum corrugaris)

Ride si sapias ò puella, ride?

Ni tragicum, inquit, corrugaris, id est, nisi frontem caperas ^{Capere frontem.} tragica seueritudine. Quod significat rugarum tristitia, & squalore asperas. Igitur si de tragœdia sit ipsa uersiculus, quo reuocare uno maximè Saturam suam poëta hic ab austeritate illa tragica molitur, sane locus hic (ut arbitror) Frigidus hybernas cana niue conspuet alpes. Iam si quis de sinceritate lectionis istius ambigat, libros uelim Martiani uetustissimos inspiciat è publica Medicæ gentis Florentina bibliotheca, sic enim profectò fidem nostram, credo, sua diligentia adiuuabit.

Agon, uerbum, quo uictimarius uti solitus, de quo etiam in Fastis Quidius. C. A. P. L X.

Ovidius in primo Fastorum:

Nominis esse potest succinctus causa minister,
Hostia cœlitibus quo feriente cadat:

Qui calido strictos tincturus sanguine cultros,
Semper agat ne rogat, nec nisi iussus agit.

De hoc mactandæ uictime ritu, deq; item uerbo, quo sacerdotis minister uteretur, apud unum duntaxat Senecam in libro eodem oratorum, rhetorumq; tertio, factam reperio mentionem per hæc uerba: Deinde cùm scholasticorum summo fragore, & tu quisquis es carnifex, cùm strictam sustuleris securim, antequàm ferias patrem respice. Belle deridebat hæc Asinius Pollio: Filius, inquit, ceruicem porrigat. Carnifex manum porrigat, deinde respiciat ad

O 3. patr

patrem, & dicat, Agon? Quod fieri solet uictimis. Sed ioco quoque remoto, aiebat rem uerissimam, non posse carnisficem uenire, nisi eo tempore, quo iam exorari pater non posset. Hæc Seneca. Quo colligitur, uerbum quo uictimarius identidem utebatur, Agon fuisse, hoc est, Agone. Quare belle Ouidius:

Semper agat ne rogat, nec nisi iussus agit.

Erratum in codicibus Plinianis super Cicuta, uinoq;.

Quodq; medose apud Macrobius Aconitum pro Conio.

CAP. LXI.

Plinij locus.

Cicuta uinum
uenenum.

Præu usus.

Verba ex epistola Androcidis ad Alexandrum Magnum, clari sapientia uiri, uitiose posita in Plinianis his codicibus reperiuntur hoc modo: Vinum potaturus rex, memento te bibere sanguinem terræ. Sicuti uenenum est homini cicuta, ita & uinum. Leuis profectò sententia, nimisq; uiolenta, & coacta, addo etiam insipida, falsaq; uinum esse homini uenenum, sicuti cicutam. Sed enim in uetustissimo illo Medicæ familiæ Pliniano codice, citato à nobis iam sepe, sic inuenias: Cicuta homini uenenum est, cicuta uinum. Non ut hominem cicuta, sic cicuta uirus meri potus extinguit. Ex eoq; persuadere Alexandro nititur Androcides, ut tanquam re potentissima parcius utatur uino, quod ueneni uenenum sit. Vnde non dispari sensu terræ esse sanguinem docuerat. Quocirca de uerbis eius ita Plinius concludit, neque uiribus corporis utilius aliud, neque uoluptatibus perniciosius, si modus absit. Consimiliter etiam idem in lib. v. & x x. de cicuta narrans ut homini exitiosa, Remedium est, ait, priusquam perueniat ad uitalia, uini natura excalectoris. Quod idem Dioscorides prodidit. Diuus igitur Amb. in libro quem de utilitate ieiunij composuit, Etiam, inquit, maior uis uini, quam ueneni

neni. Deniq; uenenum uino excluditur, non uinum ueneno. Sed & Plutarchus in Sympotiacis libris eadem ferme, quæ Plinius de cicuta. Tum cum locum, sicutiq; alios per multos, propè ad uerbum conatus exprimere est in Saturnalibus Macrobius. Quatquam in omnibus, quos quidem hæcenus uiderim Macrobianos codices, Aconitum pro cicuta reperitur, sicut in uetustissimo etiam Bernardi Michelotij bene literati hominis, & amici nobis. Sed enim opinor mendum esse id exemplarium, nec enim mihi tam fuisse ineruditum Macrobius persuaserim, ut quod esset Græcè Conion, ipse Aconitum uerterit. Libentius crediderim Græcosum uocabulo, sicuti quoq; Ambrosius in Hexamero Conium dixit, quod ex Basiliano paris argumenti libro & tituli, cicutam Rufinus transtulit. Lubricus autem sanè lapsus in aconitum, de conio.

Conion non
aconitum sed
Cicuta.

Qui sint Arietini testiculi: quid digitus medicus apud
Tullium. CAP. LXII.

Cicero ad Herennium libro tertio de memorie artificio tractans, ita imaginem quandam instruit. Et reum, inquit, ad lectum eius statuemus, dextra poculum, sinistra tabulas, medico testiculos arietinos tenentem. Quo loco uideo hæsitare literatores quospiam etiam haud extreme sortis, quid sit quod legimus, medico testiculos arietinos tenentem. Medicus autem unus è digitis quinque uocatur, hoc est, ut arbitror, minimo proximus. Porphyrio enim super Horatianum illud ex ultimo sermone,

Cicer. locus

Medicus.

- Qui siquid forte lateret,

Indice monstraret digito. Sic ait: Hoc ideo, quia certis nominibus singuli digiti appellabantur, & sunt hæc nomina: Pollex, index, famosus, medicus, minimus. Quidam uerò è Græcis, credo, iunioribus nomina digitorum $\rho\omega\mu\alpha\iota\gamma\iota$

Digitorum nomina.

id est, Romanè

o a sic

sic esse scribit, ἀντιχειρ δεικνυκὸς ἰατρὸς, δακτυλιώτης, ὠτίτης. ut si dicas, Pollex, index, medicus, anularis, auricularis. Quod equidem nec affirmo, nec refello. Tantum notandum, medicum ab eo dictum, qui sit medius, aut famosus, non qui minimo proximus. Apud ipsos autem leguntur hæc nomina, ἀντιχειρ, λιχανὸς, σφέκελος, ἐπιβάτης, μωλ.

Testiculi arietini,

Scortes.

Sportas.

Zoculorum nomina.

Μαρσπία.

De testiculis autem arietinis legis in uocabulo Scortes in Festi compendio sic: Scortes, id est, pelles testium arietinorum, ab eisdem pellibus dicti. Tantum apud Festum. Sed enim Pedianus sportas, sportulas, sportellas, nummum esse ait receptacula, & saccos, sacculos, sacellos, & crumenas, & uelleas, & scortas, & manticas, & marsypia. Ut nihil sit dubium quin è digito eo, qui sit minimo proximus, suspensas haberi uelit scortas, hoc est, è testibus arietinis pelliceas crumenas.

Aliter citari à Varrone Terentii uerba, quam aut in exemplaribus habeatur, aut Donatus agnouerit.

CAPVT

LXIII.

Terentij locus.

MArcus Varro in libris de lingua Latina sic ait: Apud Terentium, scortatur, potat, olet unguenta de meo. Scortari est sepius meretriculam ducere. Sic ille, ac deinceps alia in eam sententiam. Ceterum Terentiani omnes ad unum codices, non scortatur habent, ut Varro legit, sed obsonat. Locus autem in Adelphis est: Obsonat, potat, olet unguenta de meo. Quam lectionem etiam Donatus agnoscit. Quid hic igitur dicemus? mendum ne esse in Terentianis omnibus codicibus, an quòd uix credere auisim) memoriola uacillasse Varronem quoque ipsum *ωολυγραφοτάτω* à Cicerone appellatum, sicuti eundem Cicronem Gellius deprehendit? Ut fateamur etiam maximis quibusque ingenijs officere incuriam nonnunquam, prodesse

desse usquequaq; diligentiam.

Declarati uersus Aufonii, sed & Ouidii super Choliambi-
bo, aut Scazonte.

CAP. LXI III.

A Vsonij Poëtae sunt trimetri uersus ita:

Cui subiurgabo de molarum ambagibus,

Aufonij iocus

Qui machinali saxa uoluunt pondere

Tripedes caballos, terga ruptos, uerbere.

Quid hic eum significare opinemur? Nempe, ut arbitror,
uersus illos, qui Choliambi, uel Scazontes appellantur, ut si
dixeris claudicantes, quales apud Persium in principio,
qualis ille item Martialis, ab ipso nominatim citatus:

Choliambi.
Scazonies.

Apollinarem conueni meum Scazon.

Est enim Scazon trimeter iambicus, senis & ipse constans
pedibus, sicuti rectus iambicus: hoc uno dispar, ut etiam scri-
bit Hephestion, quod rectus postremam sedem iambo, pyr-
rhichio ue occupat, in antepenultima cunctos accipit pe-
des, quorum modo id metrum sit capax, circa syllabarum
quantitates indifferens. Sed claudus hic iambicus clausulam
postulat spondaicam, uel trochaicam profusus. Penultimum
autem pedem, non dissyllabum modò, sed iambum planè, uel
spondeum. Quod uerò ait Hephestion, Spondeum recipi
sede quinta choliambi, nunquam equidem apud Latinos in-
uenire me commemini, ipse uersiculum hunc adducit Græ-
cum:

Ἐπ' ἀκροῦ ἔλαωρ ἄσπερ ἀλλὰ ψα ψύχωρ.

In summum trahens uelut extra refrigerans.

Et Quintilianus Aristides Græcus autor in libro de Musi-
ca, super iambico loquens trimetro, Claudum fieri ait quan-
do in extremo spondeum recipit. Deniq; Ouidius quoq; in
priori libro de amorum remedijs de utroq; iambo sic scri-
bit:

O 5 Lib

Liber in aduersos hostes stringatur Iambus,
Seu celer, extremum seu trahit ille pedem.

Sunt autem utriq; ad maledicentiam, libertatemq; facti, truces, & cruenti. Quare ob id stringendos etiam ait Ouidius in aduersos hostes. Dionysius item Halicarnassense in libro

Choliambi. de interpretatione, uehemens, aut acre metrum esse choliambos ait. Idemq; mox Hipponactem, cum laceffere conuicijs inimicos uellet, infregisse ait de industria metrum, ac prore-

Abnumerus. eto claudum fecisse, & abnumerum, hoc est, acrimoniae consentaneum, conuicioq;. Nam sicuti dissoluta figura parat acrimoniam, sic (ut ille inquit) dissoluta compositio. Quare cabal-

Caballi. los utiq; choliambos eos Ausonius nominat, quorum translationem duxerat ab effedo, & uehiculo, cui caballi adiunguntur: et ut tardos ostenderet, de molarum ambagibus captos dicit, praetereaq; terga ruptos uerberare: tum eosdem tripedes

Trimetri. uocauit, quia Graece trimetri, quamuis senos habeant pedes, nam bini quiq; pro singulis uidentur in iambicis capi. Qui machinali saxa uoluant pondere: propterea dixit, uelut molas describeret, quas uersare ipsos indicauerat: uelut eos uiolentos, ferocesq; ostenderet allegoricis, quasi qui lapides ingentes torquent, & uolunt in hostem. De trimetro item utroq; sic idem Ausonius alibi Graeco uersiculo:

Εἰλιπὸδῶν τε τὰ τριμέτρα, καὶ τὰ σκαζόντα τριμέτρα.

Quod Latine sic uertas:

Scazontes. Loripedem scazonta, & non scazonta trimetrum.

De scazontibus eisdem sic in epistola quapiam ex libro quinto apud iuniorem Plinium: Proinde aut rumpe moras, aut caue ne eosdem istos libellos, quos tibi hendecasyllabi nostri blanditijs elicere non potuerunt, conuicio scazontes extorqueant.

Qui sit habitus in statu is pacificator, deq; eo sentire Statium in prima Sylua.

CAP. LXV.

Stat

STatius in Syluula, prima que in equum maximum scri-
pta est: -Iuuat ora tueri

Mixta notis belli, placidamq; gerentia pacem.

Tum idem:

Dextra uetat pugnare.

Quem locum Domitius sic enarrat. Dextra uetat pugnare, hoc est inermis est in statua, uel ad dextram est templum Pacis, quod non placet, inquit. Ceterum sicui placet hic sensus, Dextra uetari pugnare, quia sit inermis, aut item quod de templo ipso traditur Pacis, quanquam nec auctori quidem placet suo, feram non molestè scilicet huic sententiam meam non probari. Nam ego notari habitum puto, qui pacificator in statu is diceretur. De quo ita legimus apud Quintilianum: Fit & ille habitus, qui esse in statu is pacificator solet, qui inclinato in humerum dextrum capite, brachioq; ab aure protenso, manum infesto pollice protendit, qui quidem maxime placet ijs, qui se dicere sublata manu iactant. Hactenus Quintilianus. Extat autem adhuc pacificatore habitu (ni fallor) statua illa Romæ, quæ pro æde Laterensi inter prima urbis spectacula conuifitur.

Habitus pa-
cificator.

Quintil. locus.

Locus in Plauti Mustellaria, & item alter in Milite, uin-
dicati à uitio.

CAP. LXVI.

Plauti locus.

IN Mustellaria Plauti locus est mendosè scriptus plerisq;
codicibus ad hunc sane modum. Viden ornamenta in fo-
ribus? uideo. Specta qua arte dormiunt: dormiunt. Ille qui-
dem ut conuenit uolui dicere. Sed cum de his neq; sensus eli-
ciatur ullus, & festinum Plauti dictum uitio librariorum
pereat, faciam, ut arbitror, opere pretium si scripturam in-
columnem de Plautino codice citato à nobis, iterum reposue-
ro. Est autem prorsus hæc: Viden ornamenta in foribus? ui-
deo. Specta qua arte dormiunt: dormiunt. Illud quidem ut
commis

Conniuere. conuiuent uolui dicere. Nam quia conniuere dicuntur, qui dormitant, ut apud Cinnan lectus est uersiculus:

Iam grauis ingenti conniuere pupula somno.

Coagmenta.

*Plani locus
aliter.*

Propterea cum in foribus iuncturas esse minimè laxas, id enim coagmenta sunt, Tranio seruus ostenderet, dormire eas ridiculè prius, dein etiam conniuere ioculariter dicit, ex oculis dormitantium ducta metaphora. Similiter corrigendum puto locum alterum ex Plautino Milite, qui sic uitiosè legitur: Mirus oleo uictitare te tam uili tritico. Quid iam quia lusciosus. Verbero, edepol tu quidem cæcus, non luscio sus. Nam cum nullus hinc elici sensus queat, legendum arbitrator sic: Mirus lolio uictitare te tam uili tritico. Si quidem hoc ubiq; idem apud Plautum, mirus, pro mirum est reperies. Atq; lolio uitari oculos etiam ait Ouidius Fast. primo:

Et cæreant lolijs oculos uitiantibus agri.

Notat id Fulgentius quoq; nõ contemnendus Grammaticus. Quare cum Sceledrus seruus lusciosum, uitiatissq; oculis conseruum Palestrionè uelit significare, mirũ esse ait uictitare eum lolio, cum sit ipsum triticũ tam uile. Lolio autè uictitare eum, colligere se uel inde affirmat illudens, quod sit lusciosus. Lusciosi porrò seu luscicij, qui uitium hoc habent oculorum, ut clarius uesperì, quàm meridiè cernant.

Lolio uictitare

Lusciosi.

Luscicij.

Cornicem uideri apud ueteres concordie symbolum, non ut omnes apud Iuuenalem existimant Ciconiam. CAP. LXVII.

Iuuenalis locus

PRO comperto iam habetur Ciconiam deniq; esse, qua concordie representaretur apud priscos effigies, atq; ita uersiculum Iuuenalis omnes interpretantur:

Quæq; salutato crepitat concordia nido.

De eo tamen nullum omnino asserunt testimonium quod auctoritatis adminiculo sustentetur. Ego cornicem magis accipio, ductus Heliani Græci scriptoris testimonio, qui libro de

de animalibus tertio, de hac aui sic propemodum scribit:
 Cornices, inquit, inter se fidiſſimæ ſunt, & cùm ſocietatem
 coierint, maximo ſe opere diligunt. Neq; id genus animalia *Cornicum con-*
 uideat quiſpian licenter miſceri, et temere. Quin hoc quoq; *cordia.*
 dictitant, qui res iſtiusmodi callent, altera extincta, compa-
 rem uiduam degere. Cæterum id quoq; audio, ueteres in nu-
 ptijs poſt hymenæum cornicem inuocare, ſignumq; id con-
 cordiæ dare ijs conſueſſe, qui liberum querendorum gra-
 tia conueniſſent. Tum qui ſedes auium, et uolatus obſeruât,
 inauſpicatum eſſe captantibus auguria dicunt unius tantum
 cornicis obſequium. Sic ille. Sed & in nomiſmatis aureis
 duobus Fauſtinæ Auguſtæ, manifeſtam proſuſ imaguncu-
 lam nuper mihi Laurentius Medices oſtendit, cum titulo
 ipſo concordiæ.

Verſus ex Callimacho ſuper crinibus regi-næ Berenices, atq;
 inde mendum ex Catulli exemptum uerſiculo. CAP. LXVIII.

ELegiam Callimachi de crinibus Berenices inter ſyde-
 ra receptis mira elegantiã uertit in Latinam linguam,
 nobilis Poëta Catullus, quamuis pleraq; ſunt in ea corrupta *Catulli loca.*
 mendosaq; , & temere ſcripta librariorum inſcitia. Sed ar-
 gumentum ipſius partim apud Hyginum Latinum auto-
 rem, partim etiam apud Theonem, neq; non Achillem quo-
 que Græcos Arati enarratores inuenias. Græca ſane ipſa
 Callimachi elegia non extat ad nos quantum compererim,
 ſed ætate intercudit. Apud Theonem tamen Arati eiufdem
 interpretem principium illius tale reperio:

Ἡ με Κόνου ἔβλεψεν ἐν ἡέρι τῶν Βερενίκης

Βότρυχον, ἢ κέινη πᾶσιρ ἔδνηκε θεοῖς.

Vel me Conon uidit in ære Berenices

Crinem, uel illa omnibus poſuit Deis.

Prætereaq; in commentarijs ſuper Apollonium Rhodium
 ex Lucilio Tarrheo, Sophocleo, ac Theone collectis, ubi de
 chalyb

Id est, meminit
ipsum ei Cal-
limachus Chaly-
biū ut pereat ge-
nus à longè ex-
orientem malū
germen qui i-
psūm demonstrat

Chalybibus agitur libro secundo, sic adeò est inuenire, μή-
μην) αὐτῶν ἢ Καλλιμάχῳ χαλύβωρ ὡς ἀπόλοιτο γέ-
νῳ) Τηλόθει αὐτέλλουσα κακὸν φυτὸν οἴμειν ἔφηναν. Ex
quo uersiculum sic illum legēdum quis dubitet? Iuppiter ut
Chalybon omne genus pereat. Ut sit Chalybon Græcè di-
ctum. Atq; hoc inscite legunt quidam Telorum. Vulgatissi-
mi codices cælitum retinent contra etiam metri rationem.
Sed hanc scio nostram obseruationem iam pridem esse per-
uulgatam, quam tamen à nobis ortam, uel ille ipse scit, qui
uulgauit, libenterq; etiam fatetur uir doctissimus undecim-
que Picus.

Oarion synceriter esse apud Catullum, quod Aorion isti
legunt, qui bonos uiolant libros. CAP. LXII.

Catulli locum.

In elegia eadem Catulli ex Callimacho, Oarion legitur
pro eo, quod sit Orion. Quam quoniam integram adhuc,
inuiolatamq; diſtinctionem nonnulli temere attentare iam inci-
piunt, contra hanc sinistram imperitorum audaciam stau-
dum mihi est omni (quod aiunt) pede, uel Callimachi eius-
dem autoritate, qui sic in hymno ipso in Dianam, etiam
nunc extante, ait:

Θυδὲ γ' ᾧτ' ἔδλ' ἐδλ' ἐμὲ ὠαρίων ἀγαθὸν γάμου ἔμνη-
σαν.

Nihil quidem Otios, nihil quidem Oarion bonas nuptias ambierunt.

Sed et Nicander Theriacōn libro consimiliter:

Βοιωτῶ τόνχσο κακὸν μόρον ὠαρίων.

Bæoto parans malum satum Oarioni.

Et Pindarus in Isthmijis:

Ὀὺ γ' φύσιρ ὠαριωνεῖαρ ἔλαχευ.

Non enim naturam Oarionem sortitus est.

Et alibi:

Ὀρέαυ πελάδωρ μὴ τηλόθι ὠαρίωνα νεῖσθαυ.

Mont

Montanam à columbis non longè Oariona accedere.

Quare putat Eustathius quinto in Odisscam commentario, παρὰ τὸ δαεῖσεν appellatum. Non igitur Aorion, sed Oarion uere lectio.

Id est, à conuersando cum mulieribus.

Cuius in Bruti nomismate symbolum sint pileus, & pugio.

CAP. LXX.

SI quis nomisma Bruti reperiat ipsius calatum imagine *Bruti imago.* prætereaq; pileo, & duobus pugiunculis, ne diutius in explicanda ratione, causaq; laboret, legat historiarum Dionis librum xlvij. Nam ex his, inquit, Brutus significabat ab se, & Cassio patriam liberatam. Sed enim pileum gestari ab his solitum, qui libertatem nacti, uulgatius, manifestiusq; quam ut sit autoritatibus confirmandum.

Quæpiam uulgò legi adhuc apud Maronem contra regulam, contraq; rationem metri.

CAP. LXXI.

Pudet referre quàm manifestum, sed nondum tamen à quoquam (quod sciam) nisi nobis indicibus animaduersum, mendum Vergilianis codicibus inoleuerit lib. Aeneid. octauo,

Vergilij locus.

Quod fieri ferro, liquido ue potestur electro.

Ceterum in uolumine illo, quod est in intima Vaticana bibliotheca mirè uetustum, & grandibus characteribus perscriptum, non potestur offendas, sed potest usitatus uerbum.

Quæ etiam uerior esse lectio, uel inde probatur, quod electrum ubiq; prima syllaba longa, tam apud Græcos ponitur, quàm apud nostros. Neq; quicquam interpretes super uerbo potestur alioqui nouo, inusitatoq; loquuntur. Haud tamen præterijt me ueteres hoc quoq; protulisse, sicut Pacuuium in Chryse, sicut etiam Lucretium, quemadmodum & poteratur lectum à Nonio Marcello, est in Cæcilianis annalibus. Sed & alter locus itidem uitio consimili laborat, apud eundem Poëtam:

Electrum.

Vergilij aliter locus.

Scep

Sceptra Palatini, sedemq; petiuit Euandri.
 Cum in uolumine eodem non petiuit trißyllabum, sed petiit
 dißyllabum scriptum inueniatur. Quod & metri uis cogit,
 alioqui prima syllaba Euandri, contra omnem uel ratione,
 uel consuetudine breuis foret. Est uero in utroq; uersu spon-
 deus quinta sede. In uerbo autem petit syllaba ipsa poste-
 rior, uel quia sit in fine, uel quia coaluerit una ex duabus,
 iure producta est. Martianus autem Capella syllabam docet
 ubiq; esse communem, quæ desinant in t, literam, sicut in
 illo cernimus Vergilij.

T, finita syl-
 laba communis.

Nam tibi Tymbre caput Euandrius abstulit enses.

De Philyra & lemniscatis coronis.

CAP. LXXII.

Philyra quid sit uideo nesciri à plerisq; , peruersèq; etiã
 à nonnullis interpretibus accipi.

Horatij locus.

Nam uocabulo eo sic utitur Horatius in primo Carminum,

Displicent nexæ philyra coronæ.

Et Ouidius item quinto Fastorum:

Ebrius incinctus philyra conuiuia capillos Saltat.

Quo apparet usum ipsius apud ueteres in coronamentis
 fuisse percelebrem. Iam primum igitur si conseras, quæ su-
 per philyra Theophrastus in tertio de Plantis, quæ uel item
 Plinius in decimosexto Natur. historie narrant, facile nimi-
 rum cognosces eandem apud nos esse tiliam, quæ philyra
 sit apud Græcos. Ac sic etiam Theodorus Gaza quantum-
 uis homo doctus, & diligens interpretatur. Porro autem
 tunicule etiam quædam ex libro ipso tiliæ arboris, uel ad
 eius imitamentum factæ, quibus aut lemnisci fierent, id est,
 fasciola de coronis pendula, aut libelli, Græco uocabulo pe-
 culiariter appellatæ philyræ. Testatur partem ex his
 eodem libro Plinius his uersibus: Inter corticem & lignum
 tenuis

Tilia.

Lemnisci.

tenuis tunicas, multiplici mēbrana, è quibus uincula tillie
 euocantur, tenuissime earū philyræ coronarum lēniscis ce-
 lebres, antiquorum honore. Rursusq; idem libro primo atq;
 xx. de lenniscis & philyris ita meminit: Crassus diues pri-
 mus argento, auroq; folia imitatus ludis suis coronas dedit.
 Accesserunt quoq; & lennisci, quos adijci ipsarum coro-
 narum honos erat propter Heiruscos, quibus iungi nisi
 aurei, non debebant. Puri diu fuere ij. calare eos primus
 instituit P. Claudius Pulcher, bracteasq; etiam philyræ de-
 dit. Porro lenniscatas coronas, etiam (ni fallor) in no-
 misnatis Laurentij Medicis identidem uidemus: deq; his
 mentio quoq; apud Suetonium, sicuti item à Pompeio Fe-
 sto lenniscorum uocabulum diligenter exponitur, deq;
 lenniscis itidem nonnihil Tertullianus quoq; in libro de
 corona militis. Nicas autem in commentario, quem per ordi-
 nem literarū composuit, Græcè ille quidem, sed in hunc ser-
 me intellectu philyram interpretatur: Philyra, inquit, planta
 librum papyro similem habēs, ex quo etiā funes cōplicant.
 Esse autem ductilem philyrā lanicij modo, uel netilē potius
 innuit & Tertullianus idem in libello eo, qui de pallio in-
 scribitur. Quin Herodianus etiam Græcus autor, olim à no-
 bis in Latinum conuersus, & Innocentio octauo pontifici
 maximo dedicatus, libro ipso historiæ primo, mentionem li-
 belli facit è philyra tenuissima, utroq; uersum replicabili.
 Sed & capella Martianus libro de Philologiæ nuptijs
 secundo, Cernere erat, inquit, qui libri, quantaq; uolumi-
 na, quot linguarum opera ex ore uirginis defluebant. Alia
 ex papyro, quæ cedro perlita fuerant uidebantur. Alij car-
 basinis uoluminibus implicati libri, ex ouillis multi quoq;
 tergoribus. Rari uerò in Philyræ cortice subnotati. Tum
 ista quoq; Vlpiani uerba reperias in titulo Digestorum,

Calare.

Lennisci.

Corona Lem-
niscata.Nica commen-
tarij.

Philyra.

P de

de legatis, & fideicommissis: Librorum appellatione continentur omnia uolumina, siue in charta, siue in membrana sunt, siue in qualibet alia materia. Sed & si in philyra, aut tilia, ut nonnulli consciunt, aut in alio corio, idem enim erit dicendum. Denique etiam Eustathius in commentario secundo Homericæ Odysseæ, facta prius de nauticis rudentibus mentione, corticem tilie dicit, quam Græcè philyram nominat, plurimam in id genus funium suppeditare materiam. Receptum autem uidetur ex eo uti coria quoque singula, uel tunicas, aut membranulas etiam materiae disparis à tilia, ueteri, & peruulgata Latinorum consuetudine. Sicuti de papyro agens Plinius lib. xiiij. Preparantur ex eo, inquit, chartæ diuise ac in prætenues, sed quam latissimas philuras. Nam illud utique ad hæc enarranda neutiquam pertineat, quod idem ait Plinius lib. xiiii. Philyra cocos, & polline nimum salem cibus eximere.

Salis exoptio

Vocabulum quod est expernata, Cattullianis uideri exemplaribus reponendum. CAP. LXXIII.

Festi Pompeij
opus.

Quod nunc tradituri sumus fortasse à nonnullis ut incertam, & uacillans, parumque adhuc exploratum deridebitur, & exsibilabitur: sed ego mihi de eo dicendum putavi, ne uestigium istud antiquitatis penè iam abolitum, qualecunque sit, extingueretur. Ostendit mihi Romæ abhinc quadriennium Manilius Rallus Græcus homo, sed Latinis literis adprime excultus, fragmentum quoddam Sexti Pompeij Fostli (nam ita erat in titulo) sanè quam uetustum, sed pleraque mutilatum, prærosuque à muribus. Quod me magnopere tenuit, siquidem reliquie illæ qualecunque ex integro ipso uolumine superabant, quod autor Festus composuerat, non ex hoc autem compendiaro, quod nunc in

manibus coactū uolenter, & decurtatum, scilicet ab ignobili, & indocto quodam, nec isto quoq; nomine satis bene de literis merito. Nonnullas quoq; ex eodem fragmento, Pomponius Letus uir antiquitatis, & literarum bonarum *Pomp. Letus.* consultissimus sibi pagellas retinuerat, quas itidem legendas mihi, describendasq; dedit. Ex lectione igitur ea suspicatus utiq; sum, uerbum me Catullianum quasi postliminio in suas sedes reuocaturum. Siquidem ubi exponitur in hoc compendiario uocabulum Supernati, quod eos significare ostendit, quibus femina sunt succisa in modum suillarum *Catull. locus.* pernarum atq; ex Ennio uersus allegatur: *Supernata*

His pernas succidit iniqua superbia Pœni.

Hoc utiq; loco uetus codex circumrosam planè habet expositionem, sed ita tamen, ut appareat ex reliquijs literarum malè coherētibus, Cattullum quoq; post Ennium adduci, citariq; eum uersiculum, qui nunc mendosè sic legitur:

In fossa Liguri iacet separata securi.

Nam ut de carminis residuo nihil mihi arrogem temere, uidebar sanè tum syllabatim quæq; olfactans, etiam pro explorato afferre posse, *Expernata* legendum in eo, non Separata, quantum ex paucis illis poteram ueluti minutilibus, aut ramentis colligere, quantumq; etiam uel ex oblitteratis penè iam uestigijs ariolari. Quòd si cui pendere adhuc ueri fides uidetur, at pendeat equidem malo, quàm aut cadat, aut iaceat. Nos aliquod in eo certè, nec arbitrator iniuria, ponimus firmanentum.

Historia non illepida super Zeusi piktore,

& Helena.

CAP. LXXIIII.

ZEusis ille piktore Heracleotes adprime nobilis etiam *Helena in. sgo* Helenæ pinxit imaginem Crotoniatibus nimis quàm laudatam, de qua Cicero in rhetoricis contra Hermago-

P 2 TAM

ram luculentissimè scripsit. Sed quod obiter in Heliani libri omnifariæ historiæ superioribus annis apud Ioannem Laurentium Venetum magnæ quidem in pontificia curia autoritatis, nec minoris tamen in literis eruditionis, sed et emunctæ naris hominem Romæ legimus, id nobis neuiquam indignum uisum, quod hic etiam legeretur. Neminem, ait, spectatum Zeusis admittebat, nisi qui manu pretium dedisset. Ex quo uulgò etiam tunc Helena meretrix uocitata, quoniam quæstuarìa.

Emendata uox in ibide: simul explicata sententia neuiquam nota hæctenus.

CAP. LXXV.

ENarravit Domitius libellum Nasonis in Ibin, præfatus ex Apollodoro se, Lycophrone, Pausania, Strabone, Apollonio, alijsq; Græcis, etiamq; Latinis accepta scribere. Multa in eo commentario uana, ridiculaq; confingit, et comminiscitur ex tempore, cõmodoq; suo, quibus fidem facit aut se frõtem penitus amisisse, aut tam magnum sibi fuisse interuallum inter frontem, et linguam (sicut ait quidam) ut frons cõprimere linguam nõ potuerit. Furor est adhuc aliquos tam cæcos istius hominis inueniri amatores, ut ad ista nondum suos qualescunq; oculos adaperiant. Furor est profectò, furor dare occasionem impudentiæ cæteris fouendo errores etiam alicuius, quoniam fuerit interdum sententiæ non poenitendæ. Sed quid istis facias literationis, non literaturæ magistris, qui nullo magis, quàm talibus nugis supercilia tollunt, ut cochleæ cornua, quorumq; plûbea prorsus ingenia, quàm magis excolumunt, tam magis obbrutescunt? At enim ne penitus ludamus operã, dissimulatis his, quos sua facit uilitas contemnendos, exequemur reliqua propositi. Mihi igitur ille unus locus inter cæteros mouere stomachum solet, qui sic mendosè nunc legitur:

Vtq;

Inter frontem et linguam interuallum.

Literationis magistri.

Vtq; loquax in equo est elifus gutture Agenor,
Sic tibi claudatur pollice uocis iter.

Vbi sic ait Domitius: Agenor lapsu equi inserta ori manu
extinctus est. Ita ne tandem uir doctissime? Sed oro te, mi
Domiti, Græcum profer, si potes, aut Latinum, modò ido-
neum, fabulæ istius autorem, nec recusabo iam quin me,
non dixerim gregales, aut admiratores tui, sed uiri quoque
literati, quibus hic labor exsudat, pro indoctissimo iam,
proq; etiam impudentissimo damnent, & quidem cunctis
suffragijs, quoniam à te dissentiam. Mihi sanè recta esse,
& emendata scriptura uidetur, si rationi libera coniectu-
ra sit, non Agenor, sed Acerno, ut de Anticlo dictum ac-
cipiamus. De quo est etiam apud Homerum libro IIII.
Odyssea: Nam cum ad equum illum Troianum, trabibus
contextum, grauidumq; militibus impulsu numinis accessis-
set Helena; uoces imitari uxorū cuiusq; concepit, ut inibi
delitescentium desideria euocaret, refricaret memoriam, re-
sponsa tentaret elicere. Sed enim reliquis patientiam, silen-
tiumq; præstantibus, cum solus Anticlus in respondendi
lubrico, articuloq; iam foret, statim est ab Ulysse præuen-
tus, & manibus impressis suffocatus. Itaq; intercepto, uel
interstructo potius indicio periculum depulsum. Caterum
Tryphiodorus quoq; Græcus autor in poemate, quo de
Ilio capto scribit, Anticlum hunc Ortygidem appellat, uxo-
remq; eius nominat Laodamiam, ita inquitens:
Ὀρτυγίδης δὲ Ἀντίκλῳ ὅρῳ αὐτόθι τεθνεώτα
Ἰωῶ δακρυόσατος ἐνεκ' ἐπέεσσιν Ἀχαιοί.
Ortygides autem Anticlus, quem ibi mortuum
Equo lacrymantes sepeliuerunt Achii.

Et item alibi sic:

Ἀντίκλῳ δὲ ὅτε κέντρον ἐδέξατο Λαοδαμείης

P 3

M8

Μένος ἀμοιβάειν ἀνεβάλλειο γάρου ἀνοίξας
 Ἄλλ' Ὀδυσσεὺς κατέπαλτο.

*Anticlus uero cum simulum accepisset Laodamia,
 Solus respondentem incepit uocem aperire.
 Sed Ulysses irruit.*

Et alia deinceps addit, per quæ fabula omnis similiter ab Homero uersibus permultis explicatur. Sed & nos in Ambra sic attigimus:

Indiciq; metu præclusum pollice fauces

Anticloni Ortygidem. Consimilia uero istis apud Domitium multa, quæ facile arguant, quò fuerit illius processura licentia, præsertim sic inuitata fauoribus imperitorum, nisi morari apud superos adhuc quidem iuuenis desisset.

Non Antilochū ab Hectore: sed aliter uideri legendum in prima Heroidum. CAP. LXXVI.

Ouidij in Heroid. locus.

IN prima Heroidum Nasonis epistola, sic legitur:

Siue quis Antilochum narrabat ab Hectore uictum. Sed uictum, necatumq; ab Hectore Antilochū profecto nequaquam reperietur. Quare aut Amphimachum crediderim legendum, aut non ab Hectore, sed Memnone. Constat enim ex XIII. Homeri Rhapsodia, occisum ab Hectore Amphimachum Cteati filium, qui de Græcis ducibus unus etiam in catalogo numeratur. Constat item interfectum à Memnone filium Nestoris Antilochum. Quamobrem in eo quod obtinuerat hæctenus, mendum deprehenditur manifestarium, sic his à nobis ita pro tempore suffectis, quæ lector uelim boni consulas, aliqua, ni, fallor, gratia si non ueritatis, at certè uerisimilitudinis assentatur.

Quo argumento dicendum Vergilius non Virgilius. CAP. LXXVII.

Vergilius.

Vergilius dicendum ne sit, an Virgilius, ut nunc uulgò loquuntur, hoc est, cum uocali secunda, an cum tertia

tertia potius in prima syllaba, uideo adhuc inter eruditos
 ambigi. Ceterum ut ego Vergilium dicam magis per e,
 quod iam placere quibusdam per nos etiam doctis inci-
 pit, quam Virgilium per i, quod uulgò nimis obtinuit, in
 causa sunt ueterrima aliquot monumenta, nostræ obser-
 uationi patrocinantia, quæ libens equidem subijciam pro-
 pter propudiosos nescio quos, & æruginis plenos, odio
 omni, fastidioq; dignissimos: qui quanquam semper elemen-
 tarij sunt, uindicare tamen inter indoctos fautores audent *vindica;*
 sibi censuram literarū. Sic ut istam quoq; qualemcumq; no-
 stram uetustatis deprehendendæ, ac reuocandæ (si liceat)
 diligentiam, studiumq; non cauillentur modò, sed & ita re-
 prehendant acerbè, quasi flagitium facere putent, quòd his
 otium oblectemus, uel (ut ipsi magis contemptim) quòd ob
 hæc otio nostro inuideamus, dum in rebus adèd friuolis,
 & leuibus operam sumimus, quasiq; tempus, rem pretiosis-
 simam, in superuacua erogamus. Qui tamen si legissent
 aliquando maximos uiros de singulis quoq; literis integra
 uolumina composuisse, ac ne Casarem quidem ipsum ueritū
 in hanc tenuitatem descendere, darent fortasse mihi ueniam,
 non occupatissimo homini, si quando inter altiora studia,
 etiam res istiusmodi tractarem, paruas quidem, sed quibus
 etiam magna iuuentur. Neque enim reprehendi me iure
 puto, si hæc etiam, sed hæc sola consecrer, ad quæ non ut
 ab otio ad studium, sed ut à studio ad otium me refero,
 & in quæ non tam seror ex professo, quam casu incido,
 ceu si littoribus ex commodo inambulans, conchas interim
 colligam securus. Neq; tamen in id ego supercilium sub-
 duco, nec inde me censeri facile paterer, ut qui non Apinas
 modò hæc esse & trichas, ut in prouerbij ludicro est, uerum
 etiam penè nihil, & uoui, & fateor. Sed tamen hoc ipsum

tam nihil præstat agere, quàm longas ad ipsorum fortasse exemplum trahere oscitationes, & grunnire in cœno turpiter, aut quàm omnino nihil agere, ne nihil prorsus agendo malè discamus agere. Reddenda igitur testimonia sunt nobis, necubi fides claudicet, ac nequid non in expedito sit noscere uolentibus. Inuenies igitur Volsinis mensam quampiam marmoream, uetustissimis, penèq; exoletis characteribus intra ædem Christinæ uirginis, quæ pro ara est Apostoli Petri, ubi VERGILI legitur. Inuenies etiam Sutri nomen hoc Vergilius ita notatum in mensa item lapidea, qua uidelicet et ipsa intra ædem Virginis uice utuntur altaris. idq; nos utrinq; non sine aliquot arbitris etiam de proximo inspeximus. Neq; enim antiquarum duntaxat inspectionum auriti testes, sed & oculati esse concupiuimus. Quin in Pandectis quoq; ijs, quæ nunc Florentiæ publicè asseruantur, libro ipso Iustiniani principis archetypo, non aliter quàm per e, notatur id nomen. Sicuti etiam in uolumine Maroniano literis maioribus perarato, qui Romæ in intima Vaticana bibliotheca mirè ætius ostenditur. Prætereaq; commentarium Tiberij Donati nunc in manibus habet Landinus homo & eloquens, & eruditus, & Florentiæ iam diu doctor bonarum literarum celebratissimus, cui se præceptori adulescentiæ meæ rudimenta magnopere debent, & qui nunc in professione quasi dixerim collega, locata iam in tuto sua sibi fama, nobis adhuc instadio laboriosissimè decertantibus ita fauet, ut quicquid ipsi laudis acquirimus, quasi suum sibi amplecti, atq; agnoscere uideatur. Is igitur (ut diximus) commentarium Tiberij Donati habet in manibus, & ipsum grandioribus notatum uetustis characteribus, cuius autoritas hoc haud dubium reliquerit. Quod item in codice diui Aug. de ciuitate Dei, ex
pub

Crispophorus
Landinus.

publica Medicæ familiæ bibliotheca, neque non in Columelle ex priuata eiusdem gentis, literis utroq; Langobardis exarato. Tum in Senecæ epistolarum libro perueterre, cuius mihi copiam fecit Nicolaus Michelostius Laurentij Medicis à secretis, elegantis homo ingenij, multisq; item alijs uenerandis antiquitate uoluntibus, identidem nunc Iacobo Modesto Pratenfi familiari nostro, & studio-rum adiutori, nunc alijs item nostris auditoribus, utcunque aut res ferat, aut exigatur, ostendimus. In collectaneis autem, quæ nuperrime ad Laurentium Medicem Iucundus ^{Iucundus Vero} ^{nensis.} misit, uir unus, opinor, titulorum monimentorumq; ueterum supra mortales cæteros non diligentissimus solum, sed etiam sine controuersia peritissimus, relata quoque inuenio elogia duo, quæ Romæ (sicut ille indicat) in marmoribus inueniuntur: TI. VERGILIUS DONATVS. Et iterum: C. PAPIRIUS CESTVS VERGILIAE OPTATAE VXORIS VAEBENEMERENTI DE SE. Quamuis autem monimenta ista tanta seculorum uetustate roborata, mihi satis ad praesidium sint, attamen res ipsa quoque astipulatur, & ratio. Nam sicuti à uere dictæ uergiliae stellæ, sic à uergilij ipsi, uel item à uere proprium hoc nomen crediderim inclinatum potius hercle, quam à uirga, quod quidam nugantur, laurea. Nam id cum apud autorem minus idoneum inueniatur, tum refellitur hoc ipso, quod multi ante hunc editum poetam, eodem sunt appellati nomine. Quandiu igitur aut non testimonium grauius, aut non ratio ualentior exhibetur, utiq; à uetusta magis consuetudine, quam à noua incertitia standum est, unde hæc sartago loquendi uenerit in linguas. Etenim magna pars iuniorum caligamus ad ueri conspectum. Quin ut reliqua exequar, Verginius quoque

nomen huic finitimum, non Virginius in marmoreo nuper labro pro aede ipsa diuæ Mariæ Maioris insculptum Romæ animaduertimus.

Additam falsò negationem primo Digestorum uolumine, quo capite de officio proconsulis agitur, & legati.

CAP. LXXVIII.

Digesti. locus.

PAulus iuriconsultus libro secundo ad edictum ita scribit: Legatus mandata sibi iurisdictione iudicis dandi ius habet. Sed hæc uerba in primo Digestorum uolumine, quo capite de officio proconsulis & legati tractatur, addita perperam negatione in plerisque codicibus inuenias, sic uidelicet Legatus mandata sibi iurisdictione iudicis dandi ius non habet. Ceterum in Pandectis istis Florentinis, quas etiam archetypas opinamur, negatio prorsus est nulla. Quo fit, ut interpret legum Florentinus Accursius, mendosum & ipse nactus codicem, penè dixerim miserabiliter se torqueat.

Archetypa
Pandectæ.

Cur Lysimachi regis facies in nomismatis cornigera.

CAPVT LXXIX.

Lysimachi fa-
cies cur cornige-
ra.

Lysimachi regis facies in nomismatis cornigera. Causa eius apud Appianum in Syriacis. Namq; ait ab eo ferum taurū de sacrificio Alexandri Magni uinculis clapsū retentū manibus ambabus, & occisum. Atque ob id, inquit, προσηλασι ἐπὶ τοῦ ἀνδραπέδου ἐπὶ τῷ δὲ τὰ κέρατα. Quod significat, ob id eius statuis deniq; apponi cornua.

Fabula ignotior de Tiresia & Pallade, qua sensus aperitur Propertianus.

CAP. LXXX.

Propertij locus.

Propercius in libro Elegiarum quarto sic ait: Magnam Tiresias aspexit Pallada uates, Fortia dum posita Gorgone membra lauat.

Id est, in lana-
era Minercæ.

Extat adhuc hymnus Callimachi poëte, cui titulus ἐὶς τὴν Πάρι παλάδα. In quo fabula Tiresiæ multis elegiacis

eis uersibus in hanc ferme sententiam tractatur: fuisse Nympham quampiam Thebis, cui nomen Chariclo, Palladi præceteris gratam, matrem Tiresiæ. Sed quæ se Pallas aliquando, & Chariclo item in Heliconio Hippocrene nudæ perestum lauarent, ac tum casu uenator Tiresias ad eundem fontem sitiens accessisset, Mineruam scilicet imprudens nudam conspicatus, statimq; oculis est captus. Nam ita Saturnij legibus cantum, inquit, ut qui Deum inuitum cernat, ingenti mercede cernat. Cui simile quippiam de dearum conspectu etiam Abammon Aegyptius in epistola scribit ad Porphyrium philosophum, quam tamen existimat Proclus Iamblichi potius esse, quam Abammonis: ex quo Vergilius: Transq; caput iace, ne respexeris. Quod & Leucothea Homericæ monuit Ulysses. Sed ut illuc, unde abij, redeam: Cum in hanc Tiresias calamitatem incidisset, mota lacrymis Chariclus Nymphæ Pallas, & uatem eum, & longæuam, & post obitum quoq; prudentem, sapientemq; præstitit, & baculo insuper donauit, quo ueluti duce, uestigijs inoffensis graderetur. Quod & nos in Ambra sic attigimus, quum de poëta loqueremur Homero:

Chariclo.
Tiresias cum
oculis captus.

Verg. locus.

-Baculum dat deinde potentem

Tiresiæ magni, qui quondam Pallada nudam

Vidit, & hoc raptam pensauit munere lucem,

Suetus inoffensus baculo duce tendere gressus. Et item sic in Nutrice Tiresiam periphrasticos insinuauimus:

Quid cui post uisos nudatæ Palladis artus

Cernere nil licitum?

Quin hinc apud Nonnum lib. 5. Dionysiacõn, ita exclamans inducitur Actæon, ut felicem Tiresiam dicat qui citra mortem tantum amissis oculis Mineruam aspexerit nudam, quæ etiam lumen ademptum in animum ipsius transtulerit

lerit. Atque adeò sic ait:

Ὀλβιε Τηρεσία, σὺ μὲν ἔδρακες ἐκτός ὀλίθρου
 Γυμνὸν ἀναινομένους οὐκ ἔρμονος εἶδος Ἀθηνῶν.
*Felix Tiresia, tu quidem uidiſti citra perniciem
 Nudam inuita miſericordis formam Mineruæ.*

Et paulò poſt:

Σώεις σῶν βλεφάρων ὀλέσας φάος, μετέρω δὲ
 Ὀφθαλμῶν ἀμάρυγμα νόσ μετέθηκεν Ἀθίνῃ.
*Vius tuorum oculorum perduto lumine, ueſtrorum uerò
 Oculorum ſplendorem cum mente commutauit Pallas.*

Hactenus autem ſuper hoc poëtae loco ſcripſeramus, cum
 nobis Picus noſter Mirandula, quaſi Cynthius alter in illo
 ipſo, quo iam hæc imprimenda fuerant articulo, aurem uel-
 lit, & admonuit, ut elegiam quoq; ipſam Callimachi, quæ
 uidelicet una extat apud Græcos (quantum equidem ſciam)
 ſed & rariffima eſt inuentu, ſubiſceremus, & quanquam
 ſpatijs iniquis excluſi temporis, uertere eam quoq; tamen in
 Latinum tentaremus. Ego uerò, qui nec ſcribere alieno ſto-
 macho libenter ſoleo, nec extemporalitati ſatis confido, non
 diſtuli tamen id onus quoquo modo ſubire. Quoniam cum
 quid à me Picus exigit, nec licet mihi neſcire quod neſciam,
 nec non poſſe quod nequeam: uel quòd homini me chariſ-
 ſimum ſentio, uel quòd plus eum uidere in rebus meis, quam
 meipſum mihi perſuadeo. Verimus igitur penè ad uerbū,
 & quod Græce dicitur παραπόδα, non ſenſu modò, ſed
 numeris etiam, quod eſt difficilimum, coloribusq; ſeruatis.
 Tantumq; nunc admonemus lectorem, pauca uideri mi-
 hi adhuc mendosa in Græcis exemplaribus, quæ non erat
 pudoris noſtri corrigere, ſed & ſeptimum ipſum à fine
 uerſiculum reliquo uno duntaxat uocabulo exoleuiſſe, quæ
 nos tamen Latinū pro cōiectura ſuffecimus. Illud item ſcito
 eſt opus, noſtrū hoc eſſe interpretamentum, & à nobis de-
 tiq;

Faceta diſtio. i.
 eueſtigio.

niq; fluxisse prius, quàm in ullius commentarijs ebulliret, quod & Sylue per se ipsæ, quas citauimus, tot abhinc annos editæ probabunt, quarum uidelicet altera magno summus olim conuentu publice multis excipientibus interpretati. Sit ergo nostri iuris, quod nostri fuit muneris, ne quarta omnino luna (sicuti prouerbiū fertur) nati credamur, ut alijs tantūmodo ad Herculis exēplum laboremus. Iam illud quoq; miror, cur & Domitius, & alij quidam post illum, quocunq; momēto, quacūq; occasione scribere audeant, hoc aut illud imitatione Callimachi dictum fuisse à Propertio, cum præter hymnos pauculos nihil prorsus extet ad nos poetæ istius, nec autem planè quicquam quod amoris argumēta contineat. Sed aures ad Callimachi iam uersiculos subscriptos ueteri more sine ullis accentiunculis arrigamus.

Luna quarta
nati.

Καλλιμαχος εις δετρατης

Παλλαδῳ.

Ογαλωτροχοοι τας παλλαδῳ εξιτε πασαι,

Εξιτε, ταρ ιππων αρτι φρυαγομεναι.

Ταρ ιεραι εσακχοα, και αβε ευτυκ ερπει.

Ζουσθε νυρω ξανθαι, ξουθε πελαγιαδεις.

Ουπο Τα θαναια μεγαλωσ απωνι, φατο παχεις,

Πριμ κονιρ ιππειαρ εξελασαι λαγονωρ.

Ουδ οκαδη λυθρω πεπαλαγμενα παττα φερουσα

Τευχεα των αδικωρ νηθ απο γηγενεωρ.

Αλλα πολυ πραξιζορ υφαρματῳ αυχενασ ιππων

Λυσαμενα παγαισ εκλυσερ ωκειαιω,

Ιδρω και ραθαμιχασ, εφοιθασειρ δε παγεττα

Παντα χαλινοφαγωρ αφρορ απο τροματῳ

Ωιτ αχαιαδεις, και μη μυρα, μηδ αλαθαστρωσ

Συριχτωρ αιω φθογγορ υπαξονιωρ.

Μη μυραλωτροχοοι ται παλλαδι μηδ αλαθαστρωσ

Ου

Ου γαρ ἀθαναία χριμαῖα μικτὰ φιλεῖ.
 Οἰσῆτε μινδε καὶ τῶν φόρ. αἰ καλορ ομμα το τήνας.
 Ουδ οκα ταρ ἰδαν φρυξ ἐδικααγερ εριρ,
 Ουδ ἐς ορξ χαλκορ μεγαλα θεῖ, ουδὲ σιμουντ
 Εβλεφερ διναρ ἐς διαφαινομεναρ.
 Ουδ ηρη. κνωρις δε διαυγα χαλκωρ ελοισα
 Πολλακι ταρ αὐταρ δις μετεθικε κομαρ.
 Αδελ. δις ἐξηκοῖτα διαθρεξασα διαυλωσ.
 Οια περ ευρωῖα. τοι λακεδαιμονιοι
 Αστῆρες, ἐμπεραμωσ ἐφι. φατο λιῖα λαβοισα
 Χριμαῖα τας ἰδίας ἐκγονα φυῖαλιωσ.
 Ω κουραι, το δε ρευθ ἀνεδραμε πρωιορ, οιαρ
 Ηροδορ η σιβδης κοκκ ἐχῆ χροιαρ.
 Τωικαι νυρ αρσερ τε κομιασῆτε μουνορ ελαιουρ,
 Ω κατωρ ω κχι χριεῖται ηρακλεωσ.
 Οἰσῆτε κχι κτενα οἱ παγ χρησεορ, ως ατω χαιταρ
 Πεξῆται, λιπαρορ σμαξαμενα πλοκαμορ.
 Εξιθ ἀθαναία παρα τοι κατὰ θυμι ἰλα.
 Παρθενικαι μεγαλωρ παιδες ἀκεσσοριδαρ,
 Ω θανα. φερεῖται δε κχι α διομινδε ασπις,
 Ως ἐθ ἀργεωρ τῆτο παλαιῶτερορ
 Ευμηδης ἐδιδαξε τειρ κεχαρισμεν ἰρεωσ.
 Οσ ποῖε βουλεύτορ γνῶσ ἐπι οἱ θανατορ
 Δαμορ ἐτοι μαζοῖα. φυγα τεορ ἰρορ ἀγαλμα
 Ωι χετ ἐχωρ, κρηφορ δε ἰσ ορ ἰωικισατο
 Κρηφορ ορ. σε δε δαιμορ ἀπορρωγατιρ ἐθικερ
 Εμ πεξαισ. αἰσ νυρ ἰνομα παλλαῖιδες.
 Εξιθ ἀθαναία περσεῖτολι, χρυσεοπηληξ
 Ἰτωωρ κχι σακεωρ ἀδομενα πατῆγαυι
 Σαμερορ υδροφορορ. μη βαπτῆτε. σαμερορ ἀργ

Πινετ

Πινει απο κραναρ,μη διαπο των ποταμιωμ.
 Σαμερον αι δωλαι τας καλωιδας ης φυσαδιδαρ
 Ηει αμυμωνη οισετε ταρ δαναω.
 Και γαρ διη χρυσωτε και αυθεσιρ υδατα μιξας,
 Ηξει φορβαιοιρ ινα χ^ο εξ ορειωσ.
 Τα θανα το λοε φορ αγωμ καλομ.αλλα πελασγε
 φρασεο μ ουκ εβελωμ ταρ βασιλιδαρ ιδιησ.
 Οσκερ ιδιη γυμναρ ταρ παλλαδία ταρ πολισχομ,
 Τωρ^ο εσο φείλται τ^οσω πανυσατιοιρ.
 Π^ονηι αυθανια.συ μερ εξιθι.μεσφα δεγω τι
 Ταισ δι ερεω.μυθ^ο δ' ουκ εμ^ο αλλεϊερωμ.
 Παιδες αυθανια νυμφαρ μιαρ εμ ποκα θηβαισ
 Π^ολυ τι ημ περι διη φιλατο ταρ εταραρ.
 Μαθερα τειρεσιασ,και ουποκα χωρισ εγεν^ο.
 Αλλα και αρχαιωμ ευτ επι θεσπιεωμ.
 Ηπι κορωνειασ εις αλιαρτορ ελαυνοι
 Ιτωπουσ.βοιωτωμ εργα διερχομενα.
 Ηπι κορωνειασ,ινα οι τεθυωμενορ αλσ^ο
 Και βαμοι ποταμω καιντ επι κουραλιω.
 Πολλακισ α δαιμοι μιν εω επεβασατο διφρω.
 Ουδ σαροι νυμφαρ ουδε χοροσασιαι
 Αδειαι τελεθεσκομ,οθ ουχ αγ^οτο χαρικλω.
 Αλλ ετι και τη ναρ διακρυα πολλ εμενε,
 Καυ περ αυθανια κα^οαθυμοιρ ευσαρ εταιραρ.
 Δη πο^οε γαρ πεπλωρ λυαγαμενα περονας
 Ιππω επι κρανα,ελικωνιδι καλα ρεοισα
 Δω^οηο μεσαμβινα δειχ ορ^ο ασυχια,
 Αμφοθεραι λω^οηο.μεσαμβριναι δεσαρ ωραι
 Πολλα δι ασυχια τ^ονο κα^οει χειρ ορ^ο.
 Τειρεσιασ δε τι μιν^ο αμαι κυσιρ αρτι γενασ
 Περκαζωμ,ιερομ χωρομ αρεσρεφετο.

ΔιΨασας διαφᾶτον τι ποτι ροον κλυθε κρανας
 Σχῆλιϑ. ουκ εβελωρ λειδε τα μηθεμιδες,
 Τορ δε χολωσα μερ απερ, ομως προσεφασερ αθαναι,
 Τις σε τορ οφθαλμωσ εκ ετ αποισομενορ,
 Ω σιηρειδα χαλετωηρ οδορ αγαγε δαιμων.
 Α μερ εφρα. παιδιϑ δι ομμαῖα νυξ εβαλερ.
 Εσαδη διαφθοηϑ. εκολλασαμ γαρ ανιαι
 Γωνατα. και φωναμ εσχερ αμηχανια.
 Ανυμφα λεβοασε, τι μοι τορ κωρομ ερεξας
 Πῶνια. τοιαυτᾶ δαιμονες εσε φιλαμ.
 Ομμαῖα μοι τς παιδιϑ απηλεο. τεκνορ αλασε
 Ειδες αθαναιας σιηδεα και λαγονας.
 Αλλ εκ αελιορ παλιρ οΨει. ω εμεδλειαμ.
 Ω ορϑ. ω ελικωρ εκ ετι μοι παριτε.
 Η μεγαλ αντ ολιγωρ επραξαο, δορκας ολεσας
 Και προκας ου πολλας, φαεα παιδιϑ εχεις,
 Α μερ εωαμφοῖεραυσα φιλορ περι παιδι λαβοισα.
 Μᾶτηρ μερ γοερορ οῖτορ ακιδονιδωρ,
 Αγε βαρυ κλαιουσα. θεα δι ελεπσεμ εῖαιραμ.
 Και μιμ αθαναια προς, το δι ελεξεμ επος.
 Δια γυναι. μετα παιῖα βαλευ παλιρ οσα δι οργαμ
 Ειπας. εγω δι ουτοι τεκνορ εθνη αλαορ.
 Ου γαρ αθαναια γλυκερορ πελει ομμαῖα παιδιωρ
 Αρπαζειμ. κρονοι δι ωδε λεγοντι νομοι.
 Οσκε τιν αθανᾶωρ οκα μη θεϑ αυτος ελῆῖαι
 Αθρηση μισθω τῆτορ ιδειμ μεγαλω.
 Δια γυναι. το μερ ου παλινα γρετορ αυθι γενοῖτο
 Εργορ. επει μοιραμ ωδ επενευσε λινα.
 Ανικα το πρωτορ νιρ εγεινωο κυρ δε κομιζειν
 Ω ευηρειδα τελθος οφειλομενορ.
 Οσα μερ ακαδμικισ εσυτερορ εμπυρα κωυσφz

Οσα

Οσα δ' αρισται ἄτορ μονὸρ ευχομενοι,
 Παιδα τὸρ ἀβαταρ ακταιονα τυφλορ ιδεσθα.
 Καὶ τὴν ἄ μεγαλας συνδρομῶν Ἀρτεμιδὸς
 Εἰσεται ἀλλ οὐκ αὐτορ ὁ τε δρομῶν αἰτ' ἐρ ορεῖσι
 Ρυσεντα ξηνα ταμῶν ἐκαβολια.
 Ὀπποῖαρ οὐκεθελὸρ περὶ δὴ χαριοντα λὸεζα
 Δαιμονῶν. ἀλλ αὐτῶν τὸρ πρὶν ἀνακτα κυνες
 Τῆτακι λειπνησενῆσι. ταδ' υἱὸς ὄσια ματηρ
 Δεξεται δρυμῶν πάντας ἐπερχομενα
 Ὀλβιγαρ ερεῖ σε καὶ ευαιωεα γενεσθα,
 Ἐξ ορεῶν ἀλαορ παιδὶ ὑποδεξα μοναρ.
 Ὡ ετερα, τῶ μητι μινυρεο τῶ δε γαρ ἀλλα
 Τευχαριμ ἔξ ἐμεθερ πολλα μονευῆσι γερα.
 Μαντιρ ἔπει θησῶ νυρ αοιδεμορ εἰσομονοισιμ.
 Ἡ μεγα τῶρ ἀλλῶν δὴ τι περισσοτερορ.
 Γνωσῆσαι δ' ὀρνιδας ὁσ αἰσιθῶν, οἰτε πετονται
 Ἠλιθα, καὶ ποιωρ οὐκ ἀγαθα ὡτερυγες.
 Πολλα δὲ βοιωῶσισι θεστροπα, πολλὰ δε καθμῶ
 Χρησῆ, καὶ μεγαλοισ υστερα λαβδακιδαισι.
 Δωσω καὶ μεγα βακτρορ, οἰ ποδας ἐς δειορ ἀξαι,
 Δωσω καὶ βιοτου τερμα πολυ χρονιορ.
 Καὶ μονῶν εὐ τε θανηι πεπνυμενῶν ἐρ νεκυεσσι
 Φοῖτασει, μεγαλῶ. τιμιος ἀγεσιλα.
 Ὡ φαμενα κατενευσε. τὸ δεντελες ὡκ ἐπινευσι
 Παλλας. ἐπει μονα ζεὺς τογε θυγατερωρ
 Δωκερ ἀθαναια, παρῶια πάντῃ φερεσθαι
 Ἄω τροχοσι. ματηρ δ' οὐ τις ἐτικτε θεαρ.
 Ἀλλὰ δι' ἄ κορυφα δι' οὐκ ἐπινευει.

θυγατηρ.

Ἐρχετ ἀθαναια νυρ ἀρεκες. ἀλλὰ δεχεσθε
 Ταρ θεῶν ὡ λωρα. τῶργῶσσις μελετα.

Q

Συμ

Συρ τευαγορια συρ τευγμασι συρ τολολυγαις
 χαιρε θεα.καθευ αργε & ιναχιου.

Χαιρε και εξελαιοσα. και ες παλιρ αυτισ ελασσαίς
 Ιωτους. και δαναωρ κλαρορ απαϊσα σαω.

Iam nostros quoq; legito, qui malè collocare bonas horas
 uolet, attamen cum uenia quaeso, & conuenientibus oculis.

POLITIANI EX CALLI-
 macho in Palladis lauacra.

ITe foras agedum, quæcunq; liquentibus undis
 Membra leuaturæ Pallados, ite foras.

Ipsa uenit, fremitus sacrorum audimus equorum,
 Ite agedum stauæ, ô ite Pelasgiades.

Non prius ingentes lauit sibi diua lacertos,
 Ilia quàm abstersit puluere cornipedum.

Nec tum quando armis multa iam cæde cruentis
 Venit ab iniustis horrida terrigenis,

Tum quoq; equum subducta iugis fumantia colla
 Perfudit largi fontibus Oceani,

Dum sudor, guttæq; putres, dumq; omnis abiret
 Spuma oris circum mansa lupata rigens.

Ite ô Achiuæ, sed non unguenta, aut alabastrors,
 Audio certè ipsum stridulum ab axe sonum,

Palladi lotrices non unguenta, aut alabastrors,
 Nulla etenim diuæ huic unguina mista placent.

Ferte nec huic speculum, uultu est pulcherrima semper,
 Nam nec in Ida olim iudice sub Phrygio,

Se uel orichalco, magna hæc dea, uel Simoëntis
 Spectauit, quanquam uertice per spicuo.

Nec Iuno, sed sola Venus, se splendido in ære
 Vidit, eandem iterum disposuitq; comam.

Bis sexaginta spatijis uerum incita cursu,

Stelle

Stellæ apud Eurotan ceu Lacedæmonia,
 Perficit tantum pingui se diua liquore,
 De baccis, arbor quem sua protulerat.
 O pueræ enicuit rubor ilico, matutina
 Quem rosa, quem grano Punica mala ferunt.
 Ergo marem nunc tantum olei quoq; ferte liquorem,
 Quo se ungit Castor, quo Amphitryoniades.
 Ferte etiam solido ex auro, quo pectine crines
 Explicet, & pinguem cæsariem dirimat.
 Exi age iam ò Pallas, præstò tibi uirgineus grex,
 Natæ magnorum charus Acestoridum.
 O Pallas, quin iam clypeus Diomedis & ipse
 Fertur ut Argiuum mos uetus obtinuit.
 Eumedes docuit, meditans tibi grata sacerdos,
 Cùm in se composito, cerneret interitu
 Ire malam sortem, fugit quippe ille, tuamq;
 Ad montem Crion sustulit effigiem.
 Ad montem Crion, tum abruptis imposuit te
 Cautibus, hasq; uocant nunc quoq; Pallatidas.
 Exi age, quæ expugnas urbes, cuiq; aurea cordi
 Cassis, equumq; fremor, cum sonitu clypeum.
 Vos hodie und' fræ ne tinguite, uos hodie Argos
 Fontibus ex ipsis, non fluuijs bibite.
 Vos hodie ancillæ ferte urnas ad Physadean,
 Aut ad Amymonem progeniem Danai.
 Namq; auro, & multis permistus floribus undas
 Defluet è letis Inachus ipse iugis,
 Et purum feret huic laticem, caue tu ergo Pelasge,
 Ne nudam imprudens aspicias dominam.
 Aspiciet nudam qui Pallada, quæ tenet urbem,
 Vltra iam hoc Argos cernere non poterit.

Iam ueneranda exi Pallas, dum quiddam ego istis
 Dicam, nec meus hic sermo, sed alterius.
 Vnam olim ò puere Thebis dea Pallas amabat
 Nympham, præ cunctis quas habuit comites,
 Matrem Tiresiæ, nunquamq; fuere seorsum:
 Sed siue ad ueterum mœnia Thespiadum,
 Siue Coronæas, seu tenderet illa Haliarton
 Bœotum uisens uecta iugis populos,
 Siue Coronæas, ubi pulcher odoribus halat
 Lucus, ubi ara ipsi Curalium ad fluiuium.
 Sæpe illam curru secum dea uexit eodem,
 Nullaq; Nympharum colloquia, aut Thyasi
 Grata fuere satis, nisi præforet ipsa Chariclò.
 Verum & ei multæ debite erant lacrymæ,
 Quamuis chara comes magnæ foret usq; Mineruæ.
 Nam se olim peplis utraq; depositis
 Dum lauat in lymphis Heliconidos Hippocrenes,
 Utq; die uacuuus mons tacet in medio.
 Dum lauat ergo utraq; & mediæ sunt tempora lucis,
 Dumq; est in toto plurima monte quies,
 Tiresias unus canibus comitantibus ibat
 Per loca sacra, leui flore genas nitidus,
 Immensamq; sitim cupiens releuare, petito
 Fonte, uidet quæ non cernere fas homini.
 Hic irata licet sic illum affata Minerua est,
 Quis te non ullis iam redditurum oculis,
 O Euerida malus hæc Deus in loca duxit?
 Sic ait, at pueri lumina nox pepulit.
 Astitit, obticuit, dolor illi ut glutine uinxit
 Genua, sonum tenuit uocis inops animus.
 At Nympha exclamans, quid nato, ait, ò dea factum est?
 Nunq

Nunquid uestra deæ talis amicitia?

Lumina mi pueri rapuisti, pectora nate

Vidisti infelix Pallados, illiâq;

At non & solem cernes iterum heu misera, ô mons,

O Helicon rursum non peragrande mihi.

Magna nimis paruis mutas, qui lumina nati

Pro ceruis paucis, dorcadibusq; habeas

Sic puerum ambobus charum complexa lacertis

Mater flebilium carmen Aëdonidon

Triste gemens iterat, sed enim miserata Minerua

Tunc sociam, uerbis talibus alloquitur:

Dia, inquit, mulier, uerte hæc, quæ protulit ira,

Non per me captus luminibus puer est.

Nam pueris auferre oculos aut dulce Mineruæ,

Verum Saturni legibus hæc rata sunt,

Vt quicumq; Deum aspiciat, nisi iusserit ipse,

Mercede ingenti scilicet aspiciat.

Dia igitur mulier fieri hæc infecta nequit res,

Quippe ita Parcarum fila uoluta manu,

Editus ut primùm puer est, sed tu accipe contra

O Euerida quod maneat pretium.

Munera Cadmeis pro quanta adolebit in ignes,

Quanta & Aristæus, uotaq; suscipient,

Natus ut impubes Actæon, unicus illis

Tantum oculis careat, namq; erit & Triuie

Concurfor, sed non cursus, non emulus illum

Tela arcu iaciens montibus eripiet,

Cùm diuam (licet imitatus) se fonte lauantem

Viderit: at fiet, qui modò erat dominus,

Esca suis canibus. Sed enim nemora omnia lustrans

Dum genitrix nati colliget ossa sui,

Q 3

Tunc

Tunc te felicem, tunc dixerit esse beatam,
 Cui mons uel cæcum reddiderit puerum.
 Parce queri mea grata comes: nam plurima contra
 Huic ego te propter præmia contribuam:
 Esse dabo egregium uatem, quem protinus omnis
 Perpetuo celebret nomine posteritas,
 Cognoscet uolucrum quæ prospera, quæq; uolatu
 Irrita, cuius item triste sit augurium.
 Plurima Bœotis oracula, plurima Cadmo
 Hic canet, & magnis plurima Labdacidis.
 Huic ingens baculum dabo, quod uestigia ducat
 Qua uelit, huic uite tempora longa dabo.
 Mox & honoratus Diti colet infera regna,
 Inter & extinctos unicus hic sapiet.
 Adnuat his Pallas dictis, quodq; adnuat illa
 Perficitur, soli Iuppiter hoc tribuit
 Natarum è turba, quæ sint patris omnia ferre
 Lotrices mater nulla deam peperit,
 Imò Iouis uertex, uertex Iouis omnia nutu
 Perficit, & natæ prorsus idem licitum est,
 En uerè nunc Pallas adest. Eia ergo puella,
 Queis Argos curæ est, ite, deam accipite,
 Cumq; bonis uerbis, & cum prece, cumq; ululatu,
 Salue ô diua, urbem protege, & Inachiam,
 Salue hinc abscedens, iterumq; huc flecte iugales,
 Ac rebus Danaûm sis precor auxilio.
 De Oeno, & Afello, quodq; apud Propertium mendosè
 legitur orno.

CAP. LXXXI.

Propertij locus.

A pud Propertium eundem quarto elegiarum libello,
 Ita duo uersiculi leguntur:
 Dignior obliquo funem qui torqueat orno,

Actern

Aeternusq; tuam pascat aselle famem.

Diu, fateor, animum meum stimulauerat, ac pupugerat quidam quasi scripulus, donec cum codex uetustus euellit, quē mihi Bernardinus Valla celeberrimus Iurēcōsultus, & primæ homo nobilitatis Romæ abhinc ferme quinquennium commodaui, ubi non orno, sed ocno legi, legisseq; me statim duobus eruditissimis iuuenibus ostendi, qui me domi commodum salutauerant. Liquet autem insinuari à Propertio Socraticæ illius picturæ argumentum, de qua sic Plinius libro naturalis historię quinto et trigesimo narrat: Et piger, inquit, qui appellatur Ocno, spartum torquens, quod asellus arrodit. At enim piger hic Ocno (ut uideo) multorum inuitamentis uagus repente factus, & desultor, cottide iam sedes mutat. Quapropter ut certo in siliquaastro conquiescat aliquando, petenda fides est ab eo maxime codice, quem citauimus, hoc est (ut uerè dixerim) à stirpe, de qua istius coniecturæ pullulauit occasio. Sic enim quis intelliget, neutiquam me mihi asserere aliena, sed mea duntaxat, inq; meis libris nil prius esse fide.

Ocno spartum torquet.

Quod in digestis Titulo de edendo legatur ad aliam, legi ad album conuenire. CAP. LXXXII.

IN titulo de edendo, qui secundo Digestorum uolumine legitur, uerba Ulpiani sunt ita libro quarto ad edictum: Eum quoq; edere Labeo ait, qui producat aduersarium suum ad album, & demonstrat quid ductaturus est. Sic etiam scriptum in pandectis ipsis Florentinis. Atqui codices omnes, qui sunt in manibus, non ad album, sed ad alium habent. Vnde multa uidelicet Accursij hæsitatio. De albo autem prætoris intelliges.

De Harpocrate.

CAP. LXXXIII.

Q 4 Epigr

EPigramma est Catulli:
Catulli locus. Lælius audierat patrum obiurgare solere,
 Si quis delicias diceret, aut faceret.
 Hoc ne ipsi accideret, patrum perdespuit ipsam
 Vxorem, & patrum reddidit Harpocratem.
 Quod uoluit fecit: nam quamuis irrumet ipsum
 Nunc patrum, uerbum non faciet patrius.
 Quæsitum diu quinam is foret Harpocrates, de quo men-
 tionem & hoc loco faciat Catullus, & item in altero epi-
 grammate, siciniciens:

Si quidquam tacito commissum est fido ab amico,
 Cuius sit penitus nota fides animi,
 Me unum esse inuenies illorum iure sacratum
 Corneli, & factum me esse puta Harpocratem.

Nos tamen & Venetijs, & item Veronæ (quod diximus)
 abhinc annos octo ferme de eo studiosis aliquot publice
 responsitauimus, quorum nunc testor fidem, conscien-
 tiamq; sicuti fortè aliena adscribere, ac non mea potius
 mihi uideor uindicare. Plutarchus igitur in libro, quem de
 Iside fecit, & Osiride, Harpocratem scribit ex Iside ipsa
 natum, & Osiride, qui cum illa iam mortuus rem habu-
 erit, sed natum tamen præmaturo partu, debilitatisq; cru-
 ribus. Porro editum eundem circa brumæ tempus minus ab-
 solutum, & rudem, præflorentibus puta, præuidentibusq;
 terræ foetibus, quocirca etiam lentis primitias illi offerri.
 Neq; tamen, inquit, aut imperfectum esse deum, aut infan-
 tem, aut deniq; legumen aliquod existimandum, sed ru-
 dis, imperfectiq; sermonis, minimeq; articulati præsidem
 quendam potius, ac moderatorem. Ex quo etiam digito
 labra comprimit, argumentum taciturnitatis, & silentij.
 Quin mense eo, quem uocant Mesorem, primitias leguminū
 offe

Harpocrates.
Eius significa-
tio.

offerentes, ita dictant: Lingua fortuna, lingua demon.
 De q; Aegyptiacis arboribus Persicam in primis ei sacra-
 tam ferunt quod fructus cordi, frons linguae persimilis. Ha-
 ctenus ex Plutarcho e Harpocrate, carptim, uellicatimq;,
 & per interualla. Meminit eiusdem Lucilius quoq; Poeta
 Graecus in epigrammate ad Dionysium, monens ut si quem
 habeat inimicum, nec Isin ei, nec Harpocratem, aut qui ca-
 cos Deus faciat, iratos precetur, cogniturum quid Deus,
 quid Simo ualeat. Sed & Tertullianus in Apologetico sic
 ait: Serapidem, & Isidem, et Harpocratem, cum suo cynocephalo
 capitolio prohibitos inferri, id est, curia Deorum pul-
 sos, Piso & Gabinius Consules, non utiq; Christiani, euer-
 sis etiam aris eorum abdicauerunt, turpium, & ociofarum
 superstitionum uitia cohibentes: his uos restititis summam
 maiestatem contulistis. M. autem Varro in libro de Latina
 lingua ita scribit: Coelum & Terra, hi Dei iidem, qui Aegy-
 ptij Serapis, & Isis, et si Harpocrates digito significat ut
 taceas. De hoc igitur intellexit Ouidius libro Metamorpho-
 seon nono:

Sanctaq; Bubastis, uarijsq; coloribus Apis,

Quiq; premit uocem, digitoq; silentia suadet.

Et idem Augustinus libro de Ciuitate Dei undeuigesimo:
 Et quoniam, inquit, serè in omnibus templis, ubi coleban-
 tur Isis & Serapis, erat etiam simulacrum, quod digito
 labijs impresso admonere uideretur ut silentium fieret: hoc
 significare idem Varro existimat, ut homines eos fuisse ta-
 cerent. Haec Augustinus. Sed in epistola Abammonis
 Aegyptij ad Porphyrium, quã aut in Graecam uertisse ora-
 tionem, aut certe composuisse Platonius Iamblichus existi-
 matur de Deo quodam ueluti secundo fit mentio, cui no-
 men Aegyptiaca lingua fecerit Icheon, hunc ostendit si-

*Persica arbo-
ris typus.*

Serapis et Isis.

Ouidij locus.

*Augustini
locus.*

Icheon.

Q 5

lem

*Id est, in libro
de animalium
abstinentia.
David locus.*

lento coli oportere. Quod idem etiam de summi Dei cultu prolixè Porphyrius ἐν τῷ περὶ ζώων ἀποχῆς. Quin David item propheta psalmum ita quempiam inchoat:

לֵךְ רוֹמְיָה תְהִלָּה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן

Lecha dumia theilla elohim bezion.

Id Latine significat: Tibi silentium laus, Deus in Sion. Quod aliter tamen interpretes septuaginta uerterunt, hoc est, Te decet hymnus Deus in Sion.

Quare Harpocratem, puto, Aegyptij suis adhibebant sacris, qui silentio colendum ostenderet summum Deorum. Plinius quoque de Harpocrate in libro Naturalis historiae xxxiii. haec tenet. Iam uerò etiam Harpocratem, statuasque Aegyptiorum numinum, in digitis uiri quoque portare incipiunt. Ut ergo ad Catullianum Lælium redeamus, scitè ille quidem, ne obiurgaretur à patruo, posthabita illius, quam comprimebat uxore, ipsum iam coepit irrumare patrum, eoque pacto tacere coegit, quoniam loqui sellator non potest.

De Libertinis, qui uocentur Dedititii.

CAP. LXXXIIII.

Iustin. locus.

Institutiones hæ, quæ uocantur in iure civili, Iustiniani Principis nomine editæ, sed à Triboniano tamen, doctisque alijs iuris compositæ, etiam Græcè scriptæ sub eodem prorsus intellectu reperiuntur. Nisi quia ritus quidam, consuetudinesque Romanorum ueteres, uberius aliquantò, et laxius in Græco ipso, quam in Latino codice referuntur, ut peregrinis hominibus, atque à Romanorum more, consuetudinibusque alienis, res tota penitus innotesceret. Sed quod de libertinis ijs, qui dedititij uocabantur, strictius, breuiusque in nostris institutionibus, non alienum uisum est ex Græci uoluntatis sententia prolixius hic, atque ob id etiam dilucidius explicare.

Libertini Dedititij.

re. Qui igitur apud antiquos manumittebantur, modò maiorcm, & iustam libertatem consequcbantur. & fiebant ciues Romani, modò minorecm, & Latini Iuniani ex lege Iunij Norbani fiebant, qui illorum quasi secta fuerit inuentor, atq; autor. Modò etiam inferiorem, & fiebant ex lege Aelia Sentia dedititij. Nam si quisquam diu seruitutem seruiret, supplicium ex delicto dedisset, ut aut inscriptus fuisset, hoc est, ut notas, & stigmata iniusta fronti accepisset, aut in publicum carcerem coniectus, aut ex delicto uerberatus, & se deliquisse confessus fuisset, dein gratia iniata à domino manumitteretur, Libertinus dedititius uocabatur, ad exemplum uidelicet peregrinorum dedititorum. Nam cum aliquando peregrini quidam Romanorum uestigales, elatis animis bellum repente aduersus eosdem suscepissent, tum uicti ui, abiectis armis, se uictoribus dedidissent, hactenus humane tractati sunt à Romanis, ut uitam quidem impetrarent, sed hac uelut ignominia notarentur, ut dedititij deinceps uocati sint, quia se dedidissent. Quare etiam libertinorum hoc genus dedititij sunt ab Aelio Sentio nuncupati, ut qui in admittendo crimine uelut iidem fuissent, eodem quoque nomine appellarentur.

Cuiusmodi apud Iuuenalem Cereris ludi accipiuntur: deq;
Cerialium autore, Memmio.

CAP. LXXXV.

Iuuenalis in Satyra quarta decima sic ait:
Ergo omnia Floræ,

Et Cereris licet, & Cybeles aulea relinquant.

Nemo ex ijs Poëta huius interpretibus super ludis Cereris quippiam locutus, non quo nomine appellarentur, non quæ fierent in eis, non item à quo primitus celebrati, non ubi de his facta mentio. Quæ singula tamen à boni, doctiq; interpretis officio non abhorrebant. Quocirca totum id nobis

sarc

Latini,
Iuniani.
Dedititij.
Libertinus de-
ditius.

caus. lib. 8

lib. 8

lib. 8

Iuuenal. loc. 2.

sarciendum, ne curæ istius nostræ scrupulositas in paruulis etiam momentis desideretur. Ludi igitur Cereris, quorum *Cerialia*. hic est memoria, Cerialia dicti, quibus equorum cursus in Circo celebrabantur, primusq; eos C. Memmius Aedilis curulis fecit. Cornelius Tacitus in libro *Historiarum* sextodecimo, de Nerone Principe loquens, Tandem, inquit, statuere Circensium ludorum die, qui Cereri celebratur, exequi destinata, quia Casar rarus egressu domoq; aut hortis clausus ad ludicra Circi uentitabat. Et paulo post. Vtq; Circensium Cerialium ludicrum pluribus equium cursibus celebraretur. Ouidius in quarto *Fastorum*:

Circensēs.
Circus erit pompa celebr, numeroq; Deorum,
Ouidij locus, Primaq; uentosis palma petetur equis.

Hic Cereris ludi, non est opus indice causa.

Aediles
Cercales.
Dion quoq; historie scriptor in libro secundo & quadragesimo narrat. potito iam rerum Casare, Aediles tum primum duos ex patricijs, quatuor ex plebe creatos. Sed duos illos superiores à Cerere fuisse denominatos; idq; ab illo initio scribit ad suam usq; ætatem permanere. Idemq; etiam Dion libro septimo quadragesimoq; ante deuictum Brutum euenisse ait, ut Aediles plebei gladiatorum certamina pro equorum cursibus Cereri exhibuerint. propterea Laurentius Medices, uir omni laude præcellēs, nomismata, compluria nobis ostendit, quæ faciem uiri barbata, & intonsam habebant, cum duplici titulo, Quirinus et C. Memmij. Altrinsæcus autem Cereris imagunculam draconibus uehentem cum titulo huiusmodi: Memmius Aed. Curul. Cerialia preimus fecit. Vbi etiam preimus non primus cum diphthongo in priore syllaba notatum obseruauimus. Hunc nos putamus autem C. ipsum Memmium fuisse, qui Prætor cum L. Domitio fuerit, quiq; Casari obiecerit etiam ad *castrum*

thum & uinum Nicomedi stetit, cum reliquis exoletis, quiq; eundem Cæsarem asperrimis orationibus lacerauerit, mox reconciliatus, etiam suffragatorem in petitione consulatus habuerit. De quo sic in epistola ad Atticum Cicero libro quarto: O uirum, o ciuem Memmium. Cæsaris omnes opes confirmant, cum eo Domitiū consulem iunxerunt, qua pactione, epistole committere non audeo. Ad eumq; puto, uel certè ad filium liber Poëtæ Lucretij de rerum natura scriptus. Si quidem & dignitas hominis & tempora congruunt, nisi tamen arbitrari malumus filium potius eiusdem C. Memmij, cognominem patri, Aedilem Curulem tum factum à Cæsare.

De fluctu decimo, seu Decumano, cuius permulti Poëtæ meminerunt.

CAP. LXXXVI.

Ouidij Poëtæ uersiculi sunt in primo Trist. uolumine: *Decimum, seu decumanum. Ouidij locus.*
 Qui uenit hinc fluctus, fluctus supereminet omnes,
 Posterior nono est, undecimoq; prior.

Decumanum intelligit fluctum, qui fieri maximus dicitur: sicuti oua quoq; decumana dicuntur, quæ maxima. Nam & ouum decimum maius nascitur. Ex hoc scuta quoq; decumana, quæ essent amplissima, sunt appellata. Et decumana in castris porta, ab hoste auersa. Sicutiq; decumanus in agro lines ab oriente ad occasum, non mihi propterea uidetur dictus, quoniam quasi duocimatus, ut M. Iunius Nypsus opinatur, id enim nimis durum, & coactum, sed quoman longimus. Nam cardo ipse iam dimidiatus decumano scilicet anticipante, consideratur. Sed de fluctu decimo, siue decumano, etiam in undecimo Metamorphoseon Poëtæ idem meminit his uerbis:

Vastius insurgens decimæ ruit impetus undæ.

Et Silius Italicus libro XIII.

Non aliter Rhodopes Boreas à uertice præceps,

Cum sese immisit, decimoq; uolumine pontum
Expulit in terras.

Sed & Seneca in Tragedia Agamemnone:

Hæc onere sedit, illa conuulsus latus

Summittit undis, fluctus hanc decimus tegit.

Valerius etiam Flaccus Argonauticâ secundo sic ait:

-Quanta quoties & Palladis arte

Incaussum decimæ cecidit tumor arduus undæ.

Lucanus quoq; in quinto Pharsalia:

Hæc fatum decimus, dictu mirabile, fluctus

Inualida cum puppe leuat. Ut uel hoc ipsum nota-

bile sit, atq; insigne tantopere decimum istum fluctum ue-

lut à conspirante Poëtarum choro celebrari.

Quod erat in Ciceronis epistola uocabulum Philotheo-
ron, corruptum dein improbè in nomen, quod est Phi-
locteten.

CAP. LXXXVII.

Ciceronis locus.

IN Ciceronis epistola ad Trebatium, cuius initium, In
lequo Troiano scis esse in extremo, serò sapiunt: ita scri-
ptum serè cunctis exemplaribus inuenitur. Deinde quòd in
Britannia non minus, quàm Philocteten te præbuiſti, planè
non reprehendo. Diu me torseram, maceraueramq; elicien-
do sensu de uerbis his, neq; procedebat. Quorsum enim de
Philoctete hîc Cicero? Sed enim postea codicem illum uetu-
stissimum Laurentij Medicis opera sum nactus, quem &
superius citauî, minus multò, quàm cæteri, deformatum, in-
quinatum, peruersum, conturbatum. Nam in eo sic erat:
Deinde quòd in Britannia non minus philotheorum te præ-
buiſti, planè non reprehendo. Nam philotheorus is est, qui
spectationum studiosus, qualem se Trebatius in Britannia
præbuerat, dum prælium fugitans ocio se afferit in armis
medijs. Ex quo Ciceroni materia ioci, & cauilli.

Philotheorus.

Vnde

Vnde illud tractū, fuimus Troës, quæq; extant in literis super Lacedæmoniorum choro, & cantico. CAP. LXXXVIII.

Fuimus Troës, huic loquendi color tam efficax, de consuetudine chori illius Lacedæmonij ductus, quasiq; in adagium ascitus. Nam ut est scriptum apud Plutarchū in libello, cui sic est titulus: Quo pacto laudare se quispiã citra inuidiam ualeat, Chorus erat Lacedæmoniorum trifarius, senum, puerorum, iuuenum. Canebant autem senes ita, ἀμ-

Fuimus Troës.
Vergilij locus.

mes πὸτ ἡμερ ἄλιμοι νεανίαι. Quo significabant fuisse quondam se robustos iuuenes. Pueri uerò sic, ἀμμες δὲ γ' ἐσόμεθα πολλῶν καὶ ῥόους. Ex quo se futuros longè his meliores profitebantur. Iuuenum autem cantio hæc, ἀμμες

Id est, nos quondam fuimus robusti iuuenes.

Id est, non uerè erimus longè meliores.

δὲ γ' ἐσμεν, εἰ δὲ λῆς ἀγαθόδεο. Indicans ipsos iam id esse, quod uel illi fuissent, uel hi futuros sperarent, eiusq; rei paratos facere periculum. Quod item scriptum in Diogeniani collectaneis. Consimile prouerbiū de Milesijs ponit

Id est, nos dum sumus, si uerò uis, respice.

Aristophane s in comœdia Pluto: πάλαι πὸτ ἦσαν ἄλιμοι μιλισιοί. Vi iam non esse eos uiros fortes intelligamus, quos olim fuisse dicamus. Hoc intellectu Cicero de conuatiis agens: Vixerunt, inquit, extinctos ea uoce, nescio quo pacto significantius declarans, minusq; nullò inuidiosè, quàm si planè dixisset occisos.

Id est, iam olim erant fortes Milesij.

Quòd Seruius Grammaticus Bucolicos Maronis uersus tam mendosè legit, quàm falsò enarrat. Notataq; ibi, & relata quædam super iniitiandis pueris, superq; Diis aliquot ueterum, inaximeq; Geniis, & Iunonibus. CAP. LXXXIX.

IN Bucolicis Vergilianis hi duo sic uersiculi leguntur:

Vergilij locus.

Incipe parue puer; cui non risere parentes,
Nec Deus hunc mensa, Dea nec dignata cubili est.

Quos enarrans Seruius haud inceleber Grammaticus, & ueram lectionem (quod eius pace dixerim) contaminat, & fabulam sibi ex tempore, commodoq; suo confingit contra omnem

Seruius notatur.

omnem ueterum autoritatem. Neq; enim cui, sed qui legendum, hoc est, non casu datiuo, singulari q; numero, sed plurali nominatiuo: quanquam utrobq; apud ueteres eadem uox, iisdemq; notata literis, sicuti in primo Quintiliani de Institutione Oratoria non oscitans lector inueniet. Ex quo etiamnum uersiculus in v 11. Valerij Flacci Argonauticâ libro:

Curaq; cui profuga forsâ tenet alta carina.

Etiamnum, inquam, iste uersiculus, cui retinet, non qui, tam scilicet in uetustissimo codice de quo reliqui fluxere, quam in his quoque peruulgationibus. Quod autem dicimus qui legendum, non cui, docet idem Quintilianus in nono, figuram esse declarans hic in numero, sic ut plurali singularis subiungatur. Ex illis enim, inquit, qui non risere, hunc non dignata. Quis autem dubitet, quin de Vergilianæ lectionis incolumitate Quintiliano credendum sit potius, quam Seruio, præsertim qui manum quoq; Vergilij citet aliquando, & Ciceronis? Quocirca manifestum est quod diximus, mendosè locum à Seruio adduci. Fabulam autem sibi eundem ex proposito, commodoq; finxisse quis non uideat? cum nusquam ob id præcipitatum fuisse Vulcanum legamus, quoniam deformis natus, quoniamq; ei non Iuno arriserit. Et enim Poëta Homerus ob id ait, quod matri contra Iouem patrem suppetias tulerit. Natus enim ex Ioue & Iunone secundum Homerum Vulcanus, licet ex Iunone sola fingat Hesiodus in Theogonia, sicuti ex solo Ioue Minerua dicitur. Vnde ἀπ᾽ ἄτρως à Theocrito uocatur in ænigmatio, cui βωμὸς inscriptio. Quare parentes ad Iouem, Iunonemq; uix satis etiam propriè referentur. Sed & illud sanè quam frigidè Seruius idem, quod neq; admissum ad epulas Deorum Vulcanum dicit, neque diuinos honores meruisse, quum

*Vulcanus est
præcipitatus sit,
& quod ex Ioue
natus.*

quem Varro etiam inter selectos Deos numerat septimum. *Deus selectus*
 Tum ne processerit quidem uel isto pacto quod molitur *Vulcanus.*
 Seruius, quando non ob id ait precipitatum, quòd haud ri-
 serit, sed quòd ipsi haud arrisum. Viderimus utrum ne
 ipse mox credibilia suspicer: certè iam Seruius uerissi-
 mis reuincitur. Et quidem sic ego legerim, sic enarrauerim:
 Parentes Salonini pueri, de quo nunc agitur, ut sit paren-
 tes uocandi casus, hunc qui non risere, neq; deus mensa di-
 gnatus, neq; dea cubili: hoc est, nec Genius, nec Iuno uita-
 libus auris dignum putauere hunc, ex illis qui non risere:
 ut sit figurate dictum Quintiliano teste, pro eo quod est,
 hunc, qui non risit, uel qui e numero est eorum, qui non ri-
 sere. Credebatur enim habere quisq; suum deum, suamq;
 deam, hoc est, suum Genium, suamq; Iunonem uitæ præsi-
 des. Hos igitur indicauit Maro Catexochen. Mensa enim
 Genio conuenit, ut, Funde merum Genio: Iunoni lectus.
 Quod Iunius quoq; Philargyrius docet, hunc ipsum ita
 interpretās locum, Pueris, inquit, nobilibus editis, in atrio
 Iunonis Lucinæ lectum ponitur Herculis mensura. Sed &
 apud Varronem lectum est initiari pueros Educæ, Poti-
 næ, & cubæ, diuis edendi, potandi, & cubandi, ubi pri-
 mum à lacte, & cunis transferuntur. Quam Varronis auto-
 ritatem Donatus in Phormionem Terentianam adducens,
 etiam hunc ipsum citauit Maronis uersiculum, atq; idem
 Probum quoq; retulit adnotasse. Mensa igitur, & lectus
 argumenta uitalitatis, quòd initijs ipsis adhiberentur. Cæ-
 terum habet homo suam sibi ridendi proprietatem. Qui
 uerò non rideat, ei quì potest esse uita uitalis? ut ait En-
 nius. Deum uerò, deamq; ad has referre Varronis Educam,
 Potinam, Cubamq; nequeas, quòd hæc fœminæ omnes, ut
 Augustinus etiam in libro de Ciuitate dei sexto declarauit.

Genius.
Iuno.

*Initiandi pue-
 rorum supersti-
 tio.*

*Ridere hominis
 proprium.*

R Sed

Sed ad *Pilumnū* ratione pari, et *Pitumnū* coniugales deos, quibus ut ait *Varronem* scribere *Martianus* in secundo libro de uita patrum, natus si erat uitalis, simul ab obstetrice fuerat sublatus, & in terra stratus ut esse rectus auspicaretur, sternere etiam in aedibus lectum consueuerunt. Restat igitur uti quod de *Genio*, & *Iunone* diximus, autoritatum quoque tibicinibus fulciatur. *Plinius* itaq; nat. historiae primo: Cūm singuli, inquit, ex semetipsis totidē deos faciant *Genios*, *Iunonesq;* adoptando sibi. *Seneca* epistolarum ad *Lucilium* undeuigesimo: Ita tamen, ait, hoc seponas uolo, ut memineris maiores nostros, qui crediderint, *Stoicos* fuisse. Singulis enim & *Genium*, & *Iunonem* dederunt.

Iuuenalis lo-
5163.

Vnde arbitror *Iuuenalis*:

Et per *Iunonem* (inquit) domini iurante ministro.

Hoc enim reprehendit *Satyricus* poeta, quod non per *Genium*, sed per *Iunonem* domini minister iuraret, uidelicet more muliebri. Quocirca sic illa apud *Petronium* Arbitrū *Quartilla* loquitur: *Iunonem* meam iratam habeā, si unquā meminerim uirginē fuisse. Nam infans cum paribus inquinata sum, & subinde proceduntibus annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hanc aetatem perueni. Hinc etiam puto natum proverbium illud, dicatur ut posse taurum tollere, *qui uitulū sustulerit. Ceterum si detur modò non inquam planè à nobis peragi reprehensionem, labascereq; iam commentum istud *Seruianum*, quod antequā talia prodebanus, pro indubitato obtinuerat, reliqua in medium (ne nobis blandiamur) libera opinaturis relinquemus.

*que

Qui uir *Theodorus Gaza*, quantumq; tamen lapsus in *Aristotelis* problemate uerso.

C A P. X C.

Non recuso quin sub censuram, sub aleamq; ueniat quaecunq; hoc erit, de quo scribam, dum ne sint in hoc

hoc albo duæ mihi maximè suspectæ literariæ pestes, in-
 scitia, inuidiaq; , dum nequis mihi amufoteros (ut uerbo
 utar quo Symmachus) dum nequis opicus, dum nequis du-
 rus, & cõtumax, & in hominis uerba, quàm in ueri fidem
 iuratus contingat iudex. Quòd si iudices etiam nuncupãdi,
 non Tarentinos equidem, & Consentinos, & Siculos mea
 ista legere, sicuti sua quædam Lucilius, sed Latinos homi-
 nes, Græcæ literaturæ non ignaros, non Iunium Congium
 uolo, sed Scipionem, sed doctissimum omnium Persium, atq;
 Rutilium, hoc est si qui sunt illis compares, facti prudentia,
 ingenio, doctrinaq; uiri, ad quorum iudicium iure sit elabo-
 randum, qualis puta, si liceat, is ipse est, qui mihi instrumẽta
 studiorum tam multa, otiumq; altissimum suppeditat, auis,
 atavisq; potens Medices Laurentius, Florentiæ Reip. colum-
 men, cuius cum iudicium illud circumspectissimũ, & natura-
 lem quandam mentis altitudinẽ maximè quæq; in actu rerũ
 uel ciuitates experiuntur, uel principes, tum eundem in li-
 teris & humanitatis, ac sapientiæ studijs, ei deniq; non ad-
 mirantur, qui non penitus ut ipsi, qui non introrsus inspe-
 xerunt. Qualis est item Ioannes Picus hic meus è Miran-
 dulanis principibus absolutissimũ naturæ opus, à quo phi-
 losophia Latine iam meditans loqui, summũ puto fastigium
 accipiet. Quales præterea duo illi, sed una deuincti amo-
 ris copula, Veneti patritij sunt Hermolaus Barbarus, bar-
 baricæ hostis acerrimus, qui Latine philosophiæ uelut ar-
 ma, instrumentumq; uerborum sic aut auro diligentissima
 terget, aut incude noua fabricatur, ut ob ipsius industriam
 iam nunc penè in isto quidem genere, uel nitore, uel copia
 uiuamus ex pari cum Græcis. Et Hieronymus Donatus,
 uir nescio utrum grauior, an doctior, an etiam humanior,
 certè omni lepore affluens, omni uenustate, cuius tamen ob

R 2 id

id uereor, ne leuior cuiquam censura uideatur, quoniam me pulcherrimo carmine, sed & epistola una atq; altera mirè laudauit. Licet enim tantum boni de me ipso, qui multum à tolerabili, nedum à perfecto absum, pudeat credere, magis tamen tanto uiro pudet non credere, talia de me, sic (ut apparet) ex animo affirmanti, dum nostra hæc qualiacunq; sunt, arriiserint: floccipendo iam nūc imagines penitus, umbrasq; laruarum, quibus natura esse dicitur (ut sancti uiri uerbis utar) terrere paruulos, & in angulis garrire tenebrosis. Theodorus igitur Gaza uir Græcus, & ut doctis etiam uidetur eruditissimus, Aristotelis problemata uertit in Latinum. Sed in quo problemate quæritur cur homines, qui ingenio clauerunt, uel in studijs philosophiæ, uel in Rep. administranda, uel in carmine pāgendo, uel in artibus exercendis, melancholicos omnes fuisse uideamus, & alios

Ara bilis. ita ut etiam uitij atræ bilis infestarentur, in eo manifestius utique (ni fallor) insigniusq; extitit interpretis erratum, quam ut excusari iam, dissimulariue possit. Nam cum illic exempla subijciat Aristoteles heroum, qui laborasse dicantur atræ bile, primumq; de Hercule agat, fuisse illum nimis tali habitudine, signis, argumentisq; colligit istiusmodi, quòd & Comitalis morbus sacer ab eo sit dictus, & filios occiderit uecors, ut in Senecæ tragœdia tractatur, & antequàm obiret, scatenuū ulcerum eruptione laborauerit, unde illa, puto, Nessæa tunica uenerit in fabulam: nam hoc quoq; uitium atræ bilis est. Ex quo etiam Lysandro Lacedæmonio proximè ante obitum genus id, inquit, ulcerum emerit, Theodorus itaque quod ad filios, & ad ulcera Herculis attinet, ita deniq; interpretatur: Puerorum quoque, inquit, motio mentis idem hoc explicat, & eruptio ulcerum, quæ mortem interdum antecedit. Cùm sit

ita

Comitalis morbus sacer.

Nessæa tunica.

Ulcera Herculis.

ita Græcè: καὶ ἢ περὶ τὸς πᾶσι δὲ ἐκτασις καὶ ἢ πρὸ τῆς ἀφα-
 νίσεως αὐτῆς ἐν τῇ ἑλκῶν ἐκφυσις γενομένη. Neq; autē du-
 bitem ex usu esse, antequam ipsi locum uertimus, perpen-
 dere diligentius, quid sibi illud uelit ἐν τῇ, quod ille dissi-
 mulat, quæ uē de præpositione, articuloq; illo abiuncto
 sententia elici possit. Et quidem ego sic arbitror legendum,
 corrigendumq; ἐν οἷ τῆ, ut sit ad uerbum sensus, Et in libe-
 ros suos pauor, seu mauiis dicere mentis excessus, & ante
 obitum ipsius in Oeta ulcerum eruptio. Quod autem pa-
 uorem malimus, aut mentis excessum uertere, quàm ut
 iste motionem mentis, quæ Græcè sit Ecstasis, autorem se-
 quimur in priore, quem psalmodum probat interpretem Ecstasis.
 Pictauiensis Hilarius, in posteriore Hieronymum, qui ta-
 men alicubi solitarium quoq; illud excessus, Latine pro illo Hilarius.
 Ecstasis reddidit. Nam pauorem Cicero quoq; metum de-
 finit esse mentem loco mouentem, Sed de nomine aliàs.
 Nunc quod instat. Profert exempla Aristoteles, per quæ
 manifestum fiat Herculem quoq; atra bile uexatum, sicuti
 dein Aiace, Bellerophontem, ceterosq; ostendit, ut sen-
 sus, ordo, ratio, prætereaq; ueritas inexpugnabilis, & *Atrabile ue-*
 uinci nescia, nostræ prorsus interpretationi suffragentur. *xatus Hercu-*
 Quorsum enim hic de pueris mente motis in medijs aga- *les.*
 tur heroibus? aut quæ magis ætas à bile hac atra, quem
 furorem dicimus, quàm puerilis abest? Quid autem ge-
 neralem hanc ulcerum ante obitum eruptionem accipit,
 quod neque uerba significant Aristotelis, & planè illius
 proposito, uoluntatiq; contrarium? Nempe qui probare
 nitatur ex argumentis quibuspiam, atq; exemplis, non pue-
 ros non quoslibet atra bile, sed heroas, maximosq; uiros
 inquietari. Quin illud etiam diligentius cogitandum sa-
 cer' ne tantum morbus, ut Aristoteles ait, an etiam Hercu-
 leus

Petrus Aponensis.

leus, quod de suo Theodorus adijcit, appelletur. Atqui locum eundem male uersum à Petro etiam Aponensi, cui cognomentum ex re Conciliatori factum, naturæ rerum, ac medicinæ consultissimo: sed ut tum fuere tempora, parum linguæ utriusq; perito homine, minus equidem indignetur. Is autem errantem suo semet indicio prodit, in commentario quodam super hæc ipsa problemata composito. In eas enim se coniecerat angustias, ut explicare nil possit, ac stuporem, siue, quod ait ipse, congelationem, quæ pueris accidat, denominari inde cogatur dicere, hoc est (ut arbitrator) ab Hercule. Quod ego illi tum dederò, cum denominationis istius uox quæ etiam indidem pronuntiabitur. Sed enim Theodori causam facillè iam quiuis impulsam, prostratam, constrictam sciat, etiam si nihil adijciamus. Quin ipse credo, si reuiuisceret, & de hoc admoneretur, neutiquam pro recto defenderet, si plus uero daret, quàm studio potius, ut in duodecim scriptis adsolet. Quoniam moti semel pœniteret, concedi sibi postularèt, ut calculum reduceret. Nec autem nos hæc de eo notaremus, si non plurimi faceremus. Non enim sic dementis otij sumus, ut incolumi dignitate nostra, uelimus eo abuti contra recentem, nimiumq; iam truiualium nugamentorum prouentû, contraq; ista penè dixerim mendicabula, & propudia garrulorum, nescio risu ne explodenda magis, an silentio dissimulanda, quò perpetuò ignobiles inter suas ineptias delitescant. Hoc autem duntaxat attulimus, non quidem obstrigilandi, quod dicitur, causa, sed admonendi potius studiosos, qui scribendi onus hoc laboriosissimum pariter, inuidiosissimumq; susceperint, nequid unquam de intentione remittant, neu parcant industriae, operæq; ne ue indulgeant sibi, aut oneri cedant. Circumspectant undiq; librent, pensent, exigantq; singula, nihilq; non olfactent,

p. arenesis bond.

facient, non excutiant, non examinent, non castigent etiam
 atq; etiam, ac sub incudem sepius reuocent. Consulantq; in-
 terim uel minus eruditos, & tenuiorum (ut ita dixerim) ui-
 rículas non aspernentur. Quando ita ferme comparatum
 est, ut in alienis erratis Lyncei simus, in nostris lippi, cæ-
 cique, ac non uideamus, ut Catullus ait, mantica quod in
 tergo est. Sed in primis caueant hoc tamen, qui scribunt,
 ne dum nimis ad uota laudum properant, cruda adhuc in-
 publicum sua studia propellant. Illud in Theodoro mi-
 rari me fateor, quid ita scripserit in præfatione librorum
 de animalibus Aristotelis, quibus unis præcipue com-
 mendatur, adiutum sese à nullo, nec certare adeo cum cæ-
 teris interpretibus, quos, inquit, uincere nullum uegotium
 est, cum libros eosdem sic Georgius Trapezuntius ante
 ipsum luculentè uerterit, ut uel redditis, quæ apud ueteres,
 inuenerat, uel per se denuo fictis, excogitatisq; uocabulis
 Latiam prorsus indolem referentibus, uitio factum nostro
 primus, opinor, iuniorum docuerit, cur ipsi minus multas,
 quam Græci rerum appellationes habeamus. Hos igitur
 si quis libros diligenter legerit, minus profectò Gazam
 laudabit, penè illius uestigijs insistentem: quin si homo erit
 ingenuus, credo stomachabitur, sic à Theodoro dissimula-
 tum, per quem maximè profecerat, sic habitum penè con-
 temptui, ludibrioq; cuius potissimum laboribus insidiaba-
 tur, nobis uerò etiam fortasse habebit gratiã, quòd ista red-
 dere suis auctoritatibus contendamus. Nam quantum sibi
 Georgius in eo placuerit opere, uel illa de præfatione uer-
 ba significant, quibus sese libros eos Latinis ait non minus
 elegantis, emendatosq; dare, quam apud Græcos habeant-
 tur. Sed & hoc ad se trahere Theodorus conatur, ut item
 quæ de mensibus Græcè prædidit, ex huius potissimum, de

qua loquimur, interpretationis proœmio subleguntur. At enim fuere, sicut apparet, acerbissima inter hos Græcos inimicitia, sicut in grammatico quoque suo commentario Theodorus Georgium uocet hūc pornoboscon, quod alentem scorta significat, alludens arbitror ad Georgium ueterē grammaticum, cui cognomentum Græci Chæroboscon dixere. Cætera porro, quæ Theodorus hic edidit, ubi modo non repetundarum sit accusandus, sicut eruditione, diligentiaq; non carent, ita sunt, ut mihi quidem uidetur, ad examen quoddam strictius, curiosusq; reuocanda. Nos hoc loco nec doctorum nitida nomina tentamus apud imperitorum decolorare iudicia, nec tamen dissimulare, quid in quoq; desideremus: aut inhonoratum transire uolumus, cui ueritas patrocinetur. Vt autem habere stylum quàm maximè ingenium, paratumq; uolumus, ita quàm minimè accusatorium quàm minimè licentiosum, & noxium. Nec enim tam uasritiam profitemur, quàm exhibemus industriam. Quid autem nos olim de doctrina æstimauerimus, ingenioq; Theodori, Græcis aliquot, & Latinis epigrammatis testati sumus, quorum nunc unum duntaxat, idq; Græcum subiiciemus: si quis tamen hæc quoque, si quis captus amore leget. Igitur sic est,

Κἄτο μέγας πότ' ἀγῶν Γαζῆς Θεοδώροιο ἀμφὶ
 Μούσαις τ' ἄσπονίαις ἢ δ' ἑλικωνιάσι.
 Τᾶς ἄν γὰρ γενεῆν, τᾶς δ' αὖ θρεψήρι' ὄφειλεν.
 Ἕλας γὰρ τέκε, τὸν γ' αὐτοῖν δ' ἔτραφεν.
 Ἴσον δ' ἀμφοτέρων σοφίῃ γλώττῃ τ' ἐκέκασο,
 Τὸν δ' οὐτ' αὐτὸς ζῶν οὐτ' ἄρ' ἔκρινε θανῶν,
 Ἄλλ' ἀνὴρ ἰταλὸς μεγάλην ἐπὶ ἑλλάδι κείσθη.
 Εἶλετο ὄφρα κλέσθ' ἕξον ἢ ἀμφοτέραις.

Proponebatur magnum olim certamen de Theodoro Gaza.

Μυθισθῆ;

*Musisq; Ausonijs, & Heliconiadicibus,
His quidem natiuitatem, illis autem nutritoria præmia debebat.
Græcia enim genuit huic, Ausonia uerò nutrit,
Ex æquo autem utriusq; sapientia, linguaq; excelluit,
Hoc neq; ipse niuens, neq; certè diremit mortuus,
Sed & in Italia magna Græcia iacere
Voluit, ut gloria communis sit utriq;.*

Quo pacto uir idem Græcè transtulerit, quod est apud
Ciceronem, Suadæmedulla, positiq; Eupolidos uer-
sus de Pericle: tum indicatum, quibus denique dea Pi-
thò Latinis appellationibus censetur. CAP. XCI.

Libellum Ciceronis aureolum de Senectute Theodo-
rus idem Gaza non incommodè profecto, nec infelicitè
uertit in Græcam linguam. Sed est in eo quoque (nequid
grauius dixerim) paulò nonnunquam indiligentior. Illud
interim pro argumento sit, quod ait strictim Cicero M.
Cethegum ab Ennio Suadæmedullam dictum, uocabulum
illud Suadæmedulla, *μελιγνευ* Theodorus, quasi tu dixe-
ris dulciloquum interpretatur, cum Cicero idem in Bruto
locum hunc Ennij, uerbaq; sic ampliter exponat. Suadæ-
medulla, inquit, Pithò quam uocant Græci, cuius effector est
orator, hanc Suadam appellauit Ennius. Eius autem Ce-
thegum medullam fuisse uult, ut quam deam in Pericli la-
bris scripsit Eupolis seſitauisse, huius hinc medullam nostrū
oratore[m] fuisse dixerit. Hactenus in Bruto Cicero. Quo
apparet utiq; non intellectum à Theodoro locum. Neque
enim *μελιγνευ* debuerat, sed *πρῶτος μὲλῶν* interpretari. *Id est, Pithus
medullam.*
Neque id pluribus tamen arguemus, quia uerborum disce-
ptionis res non est arbitro eius, & cognitore Marco
Tullio. Quoniam autem Marcus Tullius etiam Eupolim
citāt, qui deam scripserit hanc persuadendi seſitauisse in
Pericli labris, quàm Pithò uocet ipse, Suadam uerò En-
nius, a gedum (si placet) ipsos ex Eupolidos *δύμοις* (id est tribus.

R 5 enim

enim comœdiæ nomen) uersiculos subijciamus, gratum
puto futurum studiosis, si ceu spicilegium, racematio-
nemq; faciamus, aut si tabulas ueluti quassiam ex hoc li-
terarum naufragio collectas in corpus aliquod restituamus.
Sunt autem quos inueniamus hi:

Κράτις ὅτι ἐγένετ' ἀνθρώπων λέγειν
Ὅποτε παρέλθοι, ὡσπερ οἱ ἀγαθοὶ δρομῆς.
Ἐκκαίδεκα ποδῶν ἤρει λέγων τοὺς ῥητοράς.
Ταχὺς λέγειν μὲν, πρὸς ἣ γ' ἄοτ' ἔφ' τάχα
Πειθῶ τις ἐπεικάθει ἐρ' ἐνδὶ τοῖς χέλεσι.
Ὅτως ἐκίλει, καὶ μόν' ἔφ' ῥητόρων
Τὸ κέντρον ἐκατέλιπε τοῖς ἀκροωμένοις.

*Præstantissimus hic fuit hominum ad dicendum
Quando esset ingressus, quemadmodum boni cursores.
Sexdecim pedibus superabat orans ipsos rhetoras.
Velo ad dicendum quidem, ad nanq; ipsius uelocitatem
Pitho quedam insidebat in labris,
Ita demulcebat, & solus oratorum
Aculeum reliquit audientibus.*

Neq; autem istos Eupolidis poëtæ uersus ex ipsius statim
fontibus hausimus, ut cuius opera ætate iuterciderint, sed
eorum partim ex interprete quopiam Aristidæ rhetoris
accuratissimo, partim ex epistola Plinij Iunioris accepimus.
Quin Aristides ipse oratione, quæ pro Pericle inscribitur,
comici eiusdem testimonium aduocans, ita loquitur:

*Id est, solius
uero Pitho que
dam sedebat in
labris.*
μόνη ἢ Πειθῶ τις ἐπεικάθει ἐρ' ἐν τοῖς χέλεσι. *Quam au-*
tem uocauit Ennius Suadam, puto eandem Suadela Hor-
ratius: Sed bene, inquit, nummatum decorat Suadela, Ve-
nusq;. Neq; enim assentiam Porphirioni, Veneris id epi-
theton existimanti. Nam Cicero in lib. de Oratore tertio,
cum de Pericle loquatur, Lepōrē maluit nuncupare, quam
Suadam, sic inquit: Huius in labris ueteres Comici etiam

cum

cum illi maledicerent, quod tum Athenis fieri licebat, leporem habitasse dixerunt, tantamque in eo uim fuisse, ut in eorum mentibus, qui audiissent, quasi aculeos quosdam relinqueret. Contra autem Quintilianus ne enuntiare quidem istius deæ Latinum ausus nomen, ita in decimo scribit Oratoriarum institutionum: Et quod de Pericle ueteris comœdiæ testimonium est, in hunc transferri iustissime possit, in labris eius sedisse quandam persuadendi deam. Porro Martianus modò Suadam, modò Pitho nuncupat. Nos eandem in poematis Manto, Ambraque nostris modò Suadam, modò Leporem, uidelicet Ennium, Ciceronemque secuti.

Qui sint apud Liuium causarii.

CAP. XCII.

Liuus in septimo ab urbe condita, Tertius, inquit, exercitus ex causarijs, senioribusque à T. Quintio scribitur, qui urbi, moenibusque praesidio sit. Causarij qui sint, non temere qui tibi explicet inuenias. Sed id ex uerbis tamen Vlpiani iureconsulti lib. VI. ad edictum facile colliges. Ea sunt in tertio scripta digestorum uolumine, quo titulo de his agitur, qui notantur infamia. Verba ita sunt: Ignominiae causa missum, hoc ideo adiectum est, quoniam multa genera sunt missionum. Est honesta, quæ emeritis stipendijs, uel antè ab Imperatore indulgetur: & causaria, quæ propter ualeitudinem laboribus militiæ soluit. Ex quibus uerbis ratiocinari possumus, causarios proprie dici milites ualeitudinis causa missos.

*Zimj locus.
Causarij.*

Vindicata Iustiniani Principis praefatio quæpiam à uitijs, mendisque aliquot.

CAP. XCIII.

Pudet me seculi nonnunquam istius, in quo sum natus, indocti nimis, & arrogantis, uersantem animo identidem quæ monstra rerum, uerborumque libros etiã ipsos legijs, quibus regimur, occupauerint. Sicuti quod nuper dubium ridens,

ridens, an stomachans, adnotabam in epistola Iustiniani, que posita est ante Digestorum libros. Theophilo, Dorotheo, Theodoro, Isidoro, & Anatolio, & Thalleleo, & Cratino uiris illustribus, antecessoribus, & Salaminio uiro disertissimo scripta. Nam cum doceat illic Imperator anni quarti studiosos Græco uocabulo *lytas* appellatos, & item quinti *prolytas*, ut in pandectis extat illis archetypis, cum etiam nunc habent exemplaria hircos in priore, coloritas in posteriore loco, nihili uocabula, sed que tamen ab Accursio pro maxime idoneis enarrentur. Qui primi anni auditores, non *dispondij* (quod uulgò) sed *dupondij*, sicut in archetypis inuenio, tam friuolo, ut idem ait, quam ridiculo cognomine appellabatur. Sed et in eadem epistola (ut in transfursu hoc quoque ostendam) desideratur uerba de sexta Iliados Rhapsodia cum Glaucum & Diomedem nominat Imperator inter se dissimilia permutates. Etenim post id uerbum, sequi statim debet hic Homeri uersus, si archetypo credimus:

Χρῦσα χαλκείωρ ἐκὰς ἰομβοί ἐννεαβοίωρ.

Aurea pro arcis, que centum boum, pro que nouem boum.

Lepidum Seueriani commentum de Lunæ factura, & Solis: deque menstruis diebus, & annuis. CAP. XGIIII.

Percurrimus aliquando ego & Picus hic Mirandula, nunquam satis homo laudatus, subcisuis horis anti-
*Peteris testame-
ti enarrationes.* quos enarratores instrumenti sacri ueteris, Græcos maxime Diodorum, Philonem, Gemadium, Aquilam, Origenem, Basilium, Didymum, Isidorum, Apollinarem, Seuerianum, alios id genus complureis, quorum ille, sicutique; Latinorum, sententias omneis quam diligentissime cum Iudeorum, & Chaldeorum interpretum conferens opinionibus, nihil non euentilat, & pensiculat, unde modo aut ueritas elici, aut obscuritas tolli, aut roborari fides, aut refelli possit impietas. Sed
Pici diligentia. quod

quod apud Seuerianum superioribus diebus autorem luculentum memini nos legere, uisum est haud indignū, quod in hunc acciperetur gregem, Solem factum à Deo primi- Luna & solis factura.
tus, & lunam legifer Hebræus prodit, quarta mox, ut orbem inchoauerat, die, qui tamen quoniam alterum diei, nocti alteram præfecisset, etiam illum in orientis credi potest, hanc in occidentis posuisse cōfinio. Nec autem debuit (quæ admodum quidam hic opinatur) sic à principio statim lunam fingere Deus, ut detrimēto affecta, ut decerpta, ut gracilescens, ut discriminata, ut inanis, ut diluta, ut exhausta foret lumine, qualem nunc esse eam uel nascentem, uel intermenstruam, uel senescentem, uel in coitu, uel in ipso quoq; deliquio uidemus. Quin orbe pleno potius, integroq; circumlata, non gibbosa, non prætumida, non sinuata, non corniculans, non diuidua, non silens. Etenim ista dein multiformitas tēporum erat & noctium, & dierum uelut interuallaris, & discriminatrix futura. Quocirca edito recēns, & matutinos ingrediente carceres sole, luna prorsus è regione metam finitoris radebat occiduā, munifex tum primum orbis, & in suo quasi dixerim tyrocimio. Sed ut ad occidentem sol ipse circumactus est, etiam inuicem peruecta luna suo curriculo est ad orientis collimitiū. Sic igitur audientes dicto diei pariter præfuerunt, noctiq;. Cur autem non se tum potius quarta lune facies exhibuerit, quota est edita die? quoniam summum, inquit, luna quarta tenere occidentis limitem nequiuisset. Ita rotundata specie, plenoq; prorsus ore quintamdecimā pro quarta exhibens, undecim sibi dies uelut arrogauerat, ac totidem planè diebus luna solem natura præuertitur. Ex quo fit ut soli etiam iure dies illos x i. luna quasi bona fide restituat. Nam cum sit undetriginta & semis dieum mensurius lune calculus, dissul-
tat

Luna quarta.

tat hinc annarius duodecim mensiū numerus ē diebus omnino CCCLIII. Quæ summa undecim sibi alios agglutinans, quos à primordio luna sicut auctarium præsumperat, annū constituet hunc solarem CCC. & LXV. dierum. Tantū Scuerianus, lepidiore tamen, puto, quàm ueriore commento, quocumque etiam crescere in immensum possit fabularis illa de Arcadiū uetustate superlatio, qui profeleni, quod est antelunares, appellati, si fuerit inconfesso diebus esse undecim lunam, non tam mundo ipso quàm initiali quoque die maiusculam.

Arcade profeleni.

Græcum elegans Adagium super xeniis, Digestorū exemplaribus restitutum.

CAP. XCV.

Libet in gratiā iureconsultorū restituere Græcū quoque prouerbiū sublatum planè de ipsorum libris, sed integrum adhuc in Archetypo, sicut in epistola quapiam diuini Scueri, & Imperatoris Antonini reperitur, ea citatur ab Ulpiano in primo de offi. proconsulis. codèq; titulo ponitur in digestorum lib. i. Verba sunt hæc epistole. Quæ quoniam elegantissima, & plena bonæ frugis, ediscēda ijs censeo, qui Remp. gesturi. Quantū, inquit, ad xenia pertinet, audi quid sentimus, Græcum prouerbiū est, οὐτε πέντα, οὐτε πέντοτε, οὐτε παρὰ πάντων. Nam ualde inhumanū est à nemine accipere, sed passim uilissimum est, & per omnia auarissimum. Sic illi. Porro Græca uerba possis ad hunc interpretari modum: Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus.

Quanta in muribus salacitas, & Aeliani uerborum interpretamentum: atque inibi locus apud Martialem correctus, & enarratus.

CAP. XCVI.

Mart. locus.

In septimo epigrammatōn uulgatis quidem codicibus ita est apud Martialem:

Nam cum me uitam, cum me tua lumina dicis.

Sed enim uetustissimi quippe sic habent:

Nam cum me murem, tu cum me lumina dicis.

Quod

Quod tamen à nullo est haectenus animaduersum, aut emendatum. Queri uerò potest, quo intellectu puella blandiens amatori murem cum uocet: an eodem, quo etiam passerulum solet: quia mures quoq; perhibentur salacissimi, sicuti *Mures salaces.* scriptum inuenio libro Aeliani duodecimo de animalium proprietate, uerbis ad hanc sententiam: Ferunt autem mures (inquit) salacissimos esses, testemq; adducunt Cratinum scilicet in Fugitiuis: Agè nunc tibi de sereno aduersus molliem muris fulgurabo Xenophontis. Sed enim foeminam quoq; murem narrant ad ueneria esse prærabidam, Rursumq; apud Epicratem in choro. Fabula enim hæc Epicratis est: Postremò subijt me detestabilis Lena, deierans per puellam, per Dianam, per Persephattam, esse uitulam, esse uirginem, esse puellam indomitam. At illa cauus erat murinus. Superiectione eam salacissimam dicere uoluit, cum Cauum prorsus murinum uocitauit. Et Philemon: Mus albus, cum quis eam. Sed pudet fari. Clamauit adeò statim detestanda Lena, ut sepe latere non est. Haectenus Aelianus, autoritatibus etiam magni nominis comicorum succenturiatus.

Automaton legendum in Suetonio: quod nunc uulgò aut ornatum: quidq; ea uoce significetur. CAP. XC VII.

Locus apud Suetonium in Claudio ita perperam legitur in plerisq; uoluminibus: Si aut ornatum, aut pegma, uel quid tale aliud parum cessisset: cum ueri, integriq; sic habeant codices: Si automaton, uel pegma. Inspice uel Bononiæ librum ex diui Dominiçi, uel item alterum Florentiæ ex diui Marci bibliotheca, quam gens Medica publicauit, ueterem utruq;. Sed & utroq; uetustiore, quem nunc ipsi domesticum possidemus, ut taceam complurcis alios, ne fortassis ambitiosior, & nimius citandis test

Automaton.

Automata.

testimonijs deprehendar, ubique hanc nimirum posteriori rem scripturam inuenies. Apparet ergo automata appellari solita, quæ ita mechanici fabricabantur, ut sua sponte efficere quippiam, uelut ignara causa uiderentur. Qualia nunc aut horologia sunt, aut uersatiles quæpiam machine, in quibus imagunculas occulta ui cursuantes, ludibundasq; miramur. Quales etiam uel fontes, uel igneis ipsi quodam artificioso temperamento, specieq; noua, certis interuallis aquas, flammâsue iaculantes. Automaton enim uelut ultroncum, & spontale possumus Latine interpretari. Sic Homerus in 11. Rapsodia uenisse ad dapem Menelaum dicit automaton, sponte sua significans, non cuiuspiam uocatu, quasi à semet impulsum. Sicut Eustathius quoq; exponit, qui deinde ait à iunioribus ἀὐτομάτα uocari, quæ forte quadam fiant quasi μάττω, hoc est temere, ἡδὲ ὡς ἔτυχε. Et paulò post idem sic addit propemodum: Talis autem sententia etiam illa mechanicorum nominauit automata. Ceterum philosophus Heron in Pneumaticis, Aquam exprimi ait in sublime automaton: id est, spontalem, de sphaera concaua, quam describit: sicuti cornicem quoque confingit, quæ se ad auiculas itidem fictas conuertat ἀὐτομάτως. Quin ædiculam quoque docet construere, cuius accenso igni fores item ἀὐτομάτως, id est, sponte aperiantur, extincto cludantur, ut omnia quo diximus intellectu sint audienda.

Persii locus & item Senecæ declarati: deq; manumittendis festuca seruis, & circumactu.

CAP. XCVIII.

Persii locus.

+
Persius
ait. in
satyra
quinta

Persius in satyra sexta sic ait:
Non in festuca lictor quem iactat ineptus.
Vbi poëta diligentissimus manumissum hominem ex ueteri consuetudine significauit. Est enim à Plutarcho traditum in libello

+
quan

libello de ijs, qui serò puniuntur à Deo, morem fuisse Romanis, ubi quempiã manumitterent, ut eius corpori tenuem festucam iniicerent. Ex quo illud apud Plautum in Milite, *Manumittere di mos.* Quid ea ingenua, an festuca facta? serua an libera est? Quoniam autem & circumagebantur, qui libertatē nanciscebantur, fortasse ut ostenderetur licere iam ipsis, pro suo arbitrio quorsum uellent moueri; quod & supra dixerat Persius:

Verterit hunc dominus, momento turbinis exit

Marcus Dama. Et à Prætoribus plerūq; uindicta liberabantur: propterea & iactat inquit, & lictor. Nam lictores seni Prætoribus apparebant. Circumagi autem solitos, qui manumitterentur, etiam Seneca docet in octaua primi libri ad Lucilium epistola. Philosophiæ, inquit, seruias oportet, ut tibi contingat uera libertas. Non differitur in diem, qui se illi subiecit, & tradidit, statim circumagitur. Hoc enim ipsum Philosophiæ seruire, libertas est. Circumagitur, hoc est, manumittitur, liberaturq;.

Cur muri partem disicere, quod ait Suetonius, Hieronica soliti,

CAP. XCIX.

Suetonius in Nerone: Reuersus, inquit, è Grecia Neapolin, quòd in ea primum artem protulerat, albis equis introijt, disiecta parte muri, ut mos Hieronicarum est. Ita ille. Nemini autem est dubium, sacrorum certaminum uictores, hieronicas appellari. Sed moris istius causam tantum adhuc inuenio apud Plutarchum, libro Symposiacan 11. in hanc sententiam. Quòd autem, inquit, uictoribus curru uehenti- bus permissum partem muri diuidere, atq; deijcere, hunc sane non habet intellectum, non magnopere ciuitati muro opus esse, uiros habenti, qui pugnare possint, & uincere.

Quæ sint apud Maronē silentia lunæ; quæ uē tacita uirgo apud Horatium: superque iis Seruiana, & Acroniana refutata sententiæ.

CAP. C.

S Vrg

disforatur

Circumagitur, id est, liber fit,

Suetonij locus. Hieronica.

Rehentes. Murorum deiectione.

Verg. locus.

Vergilius Aeneidos secundo:

- Tacitæ, inquit, per amica silentia lunæ.

Seruius igitur, Sciendum autem est, ait, septima luna captam esse Troiam: cuius simulacrum apud Argos est cōstitutum. Hinc est quod dicit: Oblati per lunam. Et alibi: Per cæcam noctem tacitæ lunæ, aut more poëtico noctem significat, aut physica ratione dixit. Nam circuli septem sunt, Saturni, Iouis, Martis, Solis, Veneris, Mercurij, Lunæ. Et primus, hoc est Saturni, uehementer sonat, reliqui secundum ordinem minus. Sicut audiuius in cithara, cuius ultima chorda minus sonat. Hactenus Seruius. Libenter igitur ab eo quæsierim, cur amica Luna latere, ac fallere conantibus, aut num Lunam quoq; silentem apud M. Catonē, & item apud Plinium ad eandem referat harmoniam planetarum. Quod autem citharæ ultimam chordam sonare ait minus, hoc ita deniq; procedet, si ultimam non iam pro ima, sed pro summa capiat, quæ Græcè hypate uocatur, unde grauior excitatur sonus. Sicuti ab extrema altera, & tenuissima, quæ equidem libentius ultimam dixerim, acuta uox profertur, quæ plus sonare ob id uidetur, quia prorsum tenditur, ut in libro de Musica secundo scribere ait Theophrastus Porphyrius in cōmentarijs illis, quos in harmonica Ptolemæi scriptos reliquit. Sicuti grauis ob id, inquit, minus auditur, quia circà diffunditur. Quod autem & apud Macrobiū legimus, & item apud alios, Saturni orbē, cuius conuersio sit cōcitatior, edere acutissimum sonum, minime hoc arbitror à Platone uel in Timæo, uel in Rep. probabitur, qui tardissimum scribit esse Saturni orbem, quanquàm hoc fortasse ad longiorem sui cursus ambitum referretur. Sed Aristoteles certè in libro secundo de Cælo tardiores ob id ait esse superiores orbés, quod impetu stelliferi octauis orbis, magis retardent

Hypate.

Chordarum
sonus.Macrobi. locus,
Saturni cursus.

dentur. Ut ergo uel Alexandri, uel Simplicij, uel item iu-
 niorum de eo opinionem præmittam, si ueram planè Ma-
 erobij sententiam uis colligere, ad cursum referas diurnum,
 qui sine dubio celerrimus in supremis, & cõcitatisimus in-
 uenietur. Sed nos hac ablegata commentitia (ut arbitror)
 Scruij, minimeq; necessaria subtilitate, potius accipimus Ta-
 cite lunæ silentia, lunam ipsam, quam uocant silentem, hoc
 est, minime tum quidem lucentem, ut latere insidiæ magis
 possent, pulchra nimirum, & eleganti tralatione ab au-
 ribus ad oculos. Nam sicuti silentio nihil auditur, ita nihil
 tenebris cernitur. Plinius igitur lib. Nat. hist. xv i. Dicim,
 inquit, coitus lunæ ab alijs silētis lunæ, ab alijs interlunium
 appellari. Tum idem libro duodeuigesimo, Et hoc, ait, silē-
 te luna seri iubent. M. Cato etiam in lib. de Re rust. Nunc
 stercus euchi luna silenti, nunc item silente luna ficos, oleas,
 mala, pyros, inferi. Postremò etiam prata primo uere iubet
 eadē luna silente stercorari. Ridiculum autē fuerit aut hæc
 Catoniana, Plinianaq; referre ad syderū musicā, aut in ue-
 tustissima, usq; receptissima locutione desiderare istiusmo-
 di ambages. Equidē lunam hīc silentē, ut dixi, pro minime
 tum lucente acceperim, quod fuerat tempus Græcis obscr-
 uandum. Neq; ita tamen interpretor, ut ad uiuum rescem,
 atq; ipsum deniq; lunæ coitum planè intelligam, cum nox
 tota tenebricosa: nam hoc utiq; refellitur, quoniam Poëtæ
 mox ait: Oblati per lunam. Nondum igitur luna lucebat,
 cum illi à Tenedo sub uesperam nauigabant. Sed lucere
 tum coepit, cum iam urbem occupauerant. Non igitur aut
 sera fuerit, aut pernox luna, tum nec lunæ quidem omni-
 no coitus, sed tempus arbitror potius quandiu illa non lu-
 ceret. Etenim plura sepe, quàm uideatur, uox apud Poëtæ
 aliqua complectitur. Ob hoc igitur illud in nostra Rustico,

Facita lunæ
silencia.

Luna silentis

Mala

Et in Rust.

S 2

Quid

Quidq; silens moncat, quidq; inter menstrua Phœbe,
 Nec absurdè tamen præter epitheti rationè temporariam,
Amica silen- lunæ acceperis amica silentia, quoniam in auspicijs quoq;
tia Luna. silentium uocari Cicero scribit, quod omni uitio caret. Iam
Silentium in apud Acronè quàm pulchrum, quàm ingeniosum, qui enar-
auspicijs. rans Horatij locum libro Carminum secundo:
Horatij locus.

Dum Capitolium

Scandet cum tacita uirgine Pontifex.

Tacita uirgo. Tacitam uirginem intellexit quasi claram sacerdotij nobi-
 litate: & ut hoc ineptis persuadeat, autoritate etiam abuti-
 tur Maronis, qui dixerit: Tacitæ per amica silentia luna,
 Ceu si tacita luna sit hic etiam pro clara accipienda. Vide-
 licet non & apud Dionysium saltem Romanæ historiae au-
 torem, & apud Plutarchum, aliosq; permultos Acro lege-
 rat ignorari prorsus ab omnibus, quibus deniq; uel sacris,
 uel simulacris Vestales uirgines tuendis præferent, ut ob
 hoc ipsum, quod præstabat, silentium, Tacita uocetur, uirgo
 Troianam soli cui fas uidisse Mineruam.

Coronid. Sed ut hic liber, quanquam sit quoq; nimis longus, ali-
 qua tamè ueluti Coronide cumuletur, & nihil sit omni-
 no inrepercussum, scire lectorem uolumus, posteaquam de
 magno quasi populo, iam tum anno superiore, Centuriam
 hanc unam, sicuti nunc est, nisi tantum pauculis subinde (ut
 fit) interspersis flosculis adornaueramus, & spectadæm pu-
 blicè amicis aliquot exhibueramus, emanasse in uulgus fabu-
 lam, non satis certo autore, quæ susurris aures istiusmodi
 compleuerit, Nihil est mirum, si quædam noua, & insignia
 *literas. uel antea dictauerit Politianus, uel nunc referre in *literis
 incipiat: Olim iam isthæc omnia diligentissimè perscripta à
 Nicolao Perotto, qui fuerit Sipontinus Pontifex, in eo ma-
 xime libro, cui titulum fecisset Copiæ cornu. Nam quoniam

plur

plurimum autoritate (sic enim quicumque illi aiebant) apud
 Vrbinatē ducem, cui dicatus is liber, Medices suus Lau-
 rentius & gratia ualet, per eum uidelicet operis istius, &
 quidē archetypi facta est Politiano potestas. Ergo ille nunc
 rapinator ut hunc semel inuincit librū, uelut instar quod-
 dam uirgule diuinæ, publicam prorsus materiam priuati
 iuris facit, & ut alter Aesopi gracculus aliena superbit
 pluma. De his itaque per aliquot iam conciliabula iactatis,
 euentilatisque rumusculis, cum mihi nescio quid, ut est offi-
 ciosissimus homo, Robertus noster Saluiatus renuntiaffet,
 non literarum modò, sed literatorum quoque omnium uelut
 alba linea magnus amator, agnouit statim inuidiæ mores,
 quam dum cui nocere molitur, in omnia sese uertit, & ut il-
 le apud Licentium Proteus:

Spumat aper, fluit unda, fremit leo, sibilat anguis.
 At enim quòd ad ipsius ictus occalluerā, non sum propterea
 studijs iratus meis, tantum laboris tali mercede rependen-
 tibus, nec ipse me damnaui, quòd non hanc teterrimam
 pestem desidia magis placassem, nec, ut nonnulli forsitan cu-
 piebant, concerpserim librum, sed eum potius seposui paulu-
 lum, & omissa in præsens edendi cura, tantumque sulcis uelut
 intercisuis ita librum nonnunquam sicut hortum rigans,
 pleniorē tamen cogitatum uelut à siliquis ad panes, hoc
 est, à ludicris ad Philosophiæ seria transtuli. Sic igitur uer-
 sare altiora quæpiam animo studia, & operæ grauioris in-
 stitui, quæ suo & ipsa tempore (si lecta potenter erit res) in
 publicam utilitatem, quò magis arguatoribus istis oculi do-
 leant, apparebunt. Etenim ego tenera adhuc ætate, sub duo-
 bus excellentissimis hominibus Marsilio Ficino Florentino,
 cuius longè felicior, quàm Thracensis Orphei cithara ue-
 ram (ni fallor) Euridicen, hoc est, amplissimi iudicij Plato-

nicam sapientiam, reuocauit ab inferis, & Argyropilo By-
 zantio Peripateticorum sui temporis longè clarissimo, da-
 bam quidem Philosophiæ utriq; operam, sed non admodum
 assiduam, uidelicet ad Homeri Poëtæ blandimenta natura,
 & ætate procliuior, quæ tum Latine quoq; miro, ut adule-
 scens, ardore, miro studio uersibus interpretabar. Postea ue-
 rò rebus alijs negotijsq; prementibus, sic ego nonnunquam
 de Philosophia, quasi de Nilo canes, bibi, fugiq; , donec re-
 uersus est in hanc urbem maximè Laurentij Medicis cum
 beneuolentia, tum uirtutis, & ingenij similitudine allectus,
Picilaw. princeps hic nobilissimus Ioannes Picus Mirandula, uir
 unus, an heros potius omnibus fortune, corporis, animiq;
 dotibus cumulatisimus, utpote forma penè diuina iuuenis,
 & eminenti corporis maiestate, perspicacissimo ingenio,
 memoria singulari, studio infatigabili, tum luculenta, ube-
 riq; facundia, dubium uerò iudicio mirabilior, an moribus.
 Iam idem totius Philosophiæ consultissimus, etiamq; uaria
 linguarū literatura, & omnibus honestis artibus supra ue-
 ri fidem munitus, atq; instructus. Deniq; ut semel comple-
 ctar, nullo non præconio maior. Is igitur continuo me, cum
 quo partiri curas dulcissimas, & nugari suauiter interdum
 solet, & quem sibi studiorum propè assiduam comitem (qui
 summus honor) adlegitis me institit ad Philosophiam, non
 ut antea somniculosus, sed uegetis, uigilantibusq; oculis ex-
 plorandā, quasi quodam suæ uocis animare classico. Quo-
 circa talem ego illum, tantumq; uel autorem nactus, uel di-
 cem, neutiquam occasione desui, quin occurri potius, & ar-
 ripui, sic ut assiduo propemodum summorum tractatu au-
 torum, uelut attrito crebrius silice pauculas saltem ueri scin-
 tillas uidear excudisse, tātumq; flammæ rapuisse fomites,
illumi nocte. ut in nocte cæca, & illumi iamiam mihi aliquid profectò sul-
 goris

goris sublucescat. Sed ecce tibi interim, dum totus in hoc ego, repente Cornu istud in uulgus. Est concursus. Est in manibus. Effunditur. Excutitur. Quid multa? Calumnia me liberat. Vidisses continuò nonnullorum uultus lugubre quiddam tacentes, & quod antea nunquam soliti nescio tum quo pacto (sicut ille apud Platonem Thrasymachus) erubescentes. Sed isti quidem Cornu, quanquam certè non uacuo, quid inesse tamen uiderim, non est huius temporis iudicium. Tantum constitit impræsentiarum non idem spectasse me, quod eius uoluminis autorem, nec par utriq; destitutumq; præstitutumq; fastigium. Quòd sicubi locos eodem pro re nata fortè uterq; tractauimus (id autem incidere alicubi fuit necesse) crassior tamen inter nos, quam inter Piramum, Thisbenq; paries. Argumento sit interim uel illa Iuuenal. Cotyito, quæ tamè apud ipsum Cocytos est, de qua tanquam de paupere regno cum Domitio digladiatur: uel ara item Martialis frequens cornibus: uel Philyra: uel si quid aliud istiusmodi, quod optes cum meis manipularibus, accensisq; committere. Quin illud euenit, ut hoc ipso, quo Miscellanea cessabant, interuallo, centum quedam adnotationes doctæ mehercules (quis enim neget?) & laboriosè ab homine amicissimo nobis, nec huius ignaro propositi, tum bene etiam literato, non sine beneuola, grataq; nostri mentione publicarentur. In quæis unum casu, credo, uel alterum pari fermè atq; apud nos argumento, compluscula certè germana illorum propemodum, quæ uel cum Fastos Nasonis abhinc nouennium fermè, uel postea cum Flacci Satyras interpretabamur, quanta norunt omnes frequentia, publico auditorio dictaueramus. Per sanctè (si sit opus) deierem, tenens aram, cogitasse me statim, si non de meo, certè de communi iure concedere amico penitus, nec aliquid ex eis agno

scere, quorum sibi ille titulum haud, opinor, uindicauisset. Non enim sic fastu turgeo, sic mihi ipse fauco, ut uideri uelim tam docti hominis in aliquo doctor, ne mihi illud in os iaciatur, sus Mineruam. Sed quoniam sic ea se principem demum reperisse narrabat, ut ignorata prorsus (ita, credo, putauit) & incnarrata ad eam diem cæteris asseueraret, coactus fateor sum, quod & ipse pro ea, quam profitetur, humanitate facile patietur, simpliciter, ingenueq; professionem meam suspicionibus istis communis ignorantia absoluere. Nã sicut haberi iure uel inciuilis possim, uel arrogans, si nõ ei quoq; qui tam sit & diligens, & eruditus, domi & ista, & meliora nasci putem (quandoquidem medio posuit Deus omnia campo) sic è diuerso patrocinium fame deserere non solum dissoluti, sed etiam (ni fallor) in semetipsum penè crudelis uideri possit. Et pereant, Donatus aiebat, qui ante nos nostra dixerunt. Nos ei prospera, faustaq; precamur, & cupimus, qui nostra post nos aut inuenit, aut certè dixit. Tantum rogamus ne pigeat in eorum consortium, quæ tantò antè tam multi sub nobis exceperunt, & in quibus pro uirili parte laborauimus, etiam nos sicuti partiariò admittere, ne non amicorum sint (quod ait Euripides) cuncta communia.

*

MISCELLANEORVM
FINIS.

Donati dictum
durum.

INDEX EORVM

QVAE IN EPISTOLIS

& Miscellaneis Ang. Politiani
continentur.

A

A Bammon	603	Alexandri uox	291
Ab ima die	210	Ammonis templum pauper-	
Ab limine	480	rium	560
Abnumerus	588	Amphimachi caedes	598
Accensi	647	Amusis	342
Achilles Patroclo iunior	551	Amicus Plato, magis amica	
Adq; pro Atq;	120	ueritas	45
Ad, & At	120	Amicitia uera & incorru-	
Adgredior, pro Aggre-		pta	54
dior	121	Amantium iudicia caeca	93
Ad instar	575	Amystis Threicia	388
Adlocutio, pro Allocutio		Amphora	309
121		Angeli Politiani laus	71
Adulescens, pro Adolescens		Anima quid, & quae eius	
129.135		essentia	55
Aediles	620	Animalia dijs sacra	360
Aegis Palladis	553	Animans haec	489.496
Aesculapius	41	Annotationes Politiani in	
Aetia Callimachi	387	Syluas Statij	157
Africanus iureconsult.	155	Anthusa	6
Agon'	582	Anthus, siue Pub. Furius	
Ai diphthongus	548	Anthianus	155
Alba linea	342.645	Anthia	559
Albertus Magnus	481	Anticlus	598
Alexander Sartius	196	Antigraphon	555
		S 5	Ant

I N D E X.

Antilochi cædes	398	Aspirationis usus	307
Antiquarius	353	Astrologi à Plotino irridenti-	
Antonius Lollius	232	tur	284
Apathia	11	Astronomici instrumenti de-	
Apellicon Teius	485	scriptio elegans	118
Aphthonij rhetorica pro-		Attegie	490
gymnasmata	494	Atlas	512.544
Apine	399	Atra bilis	628
Apio coronantur Nemea		Atticus philosophus	332
uincens	332	Audacia	411
Apographon	355	Augustinus	471
Apollonius Molo de Cice-		Augustini locus	617
rone	483	Auicenna	49
Appendix foemin.gen.	464	Auli Gellij lib.inuersi	347
Apuleij locus	316	Ausonij locus	342.345.
Aquai	348	354.385.	
Aquile pulli	227	Automata	640
Arbuscula mimia	213	Ἀυτόματα	117
Arcades Profeleni	638	B	
Arcadius iureconf.	155	Aculus Tiresiæ	603
Argumenta comoxdiarũ Te-		Baptæ	491
rentij cuius sint	390	Baptistæ Alberti, qui de re	
Aricini axes	330	ædificatoria scripsit, laus	303
Aristoteleorũ librorum cor		Barptolemæi Scale fortuna	
ruptio	475	375	
Aristotelicorum librorum		Barptolemæus Socynus	156
numerus	440	Baubari	477
Ars imitatio naturæ	243	Bendidia sacra	492
Artabæ	311	Bernardinus Valla	615
Ascopa	349	Bibliotheca Laurentij Me-	
Ascopera	309	dicis	44
			Bin

I N D E X.

Binarius fecundus	358	Ceratinae	364
Bœotia	30	Κέρατα	664
Boëtia	30	Κόρατινὸς βωμὸς	360
Boëtius	470	Ceration	308
Bona cutis	367	Cerealia	620
Bruti imago	391	Cereales	620
		Cestus Veneris	495
		Chaldaei Græcis & Latinis	
C Aballi	386	organorū nominibus utur	
Cacoëthes	167.171.	tur, etsi corruptius, ut	
331.352.		apud Daniele[m] prophe-	
Cadmus in Græciam literas		tam uidere est	498
attulit	343	Chariclò	603
Καυγός	355	Chisthos herba	41
Κάλλιαια	349	Chœnix	309
Callistratus iureconf.	355	Choliambi	385
Camelopardalis	478	Chordarum sonus	642
Candor, & officium Can-		Christophorus Lædinus	600
didi	411	Chus	309
Capere frontem	381	Cicero	81
Capita secundæ centuriæ Po-		Ciceronis laudatores	470
litiani	385.389	Ciceromastix	472
Carpatinae, Carbatinae, &		Ciceronis locus	306.320.
Carbasinae crepidæ	477	328.383.622	
Carthaginienfis, pro Car-		Ciceronis erratula	362
thaginensis	136	Cicuta homini uenenum est,	
Catulli locus	389.395.	cicutæ uinum	382
316		Circenses ludi	620
Causarij	635	Circumagi	641
Centiens, Milliens, Vincen-		Κισθός	45
simus: pro Centies, Mil-		Κισθός	45
lies, Vicefinus	134		Ci

I N D E X.

Citare	367	Cottidie, pro Quotidie	218
Citheris mina	213	Cotula	309
Cito, Concito, Incito, Oscito,		Cotyto dea	492
Excito	364	Cotyttia sacra	491
Clisthenæ	493	Cotys	492.493
Coagmenta	388	Cranbe	333
Cochlear	309	Crethmon	315
Codex epistolarum Cicero-		Crispinus apud Iuuenialem	
nis	316	quis	329
Cœli filij	306	Crocodilus	366
Colchos	324	Cucuma	326
Columellæ locus	336	Cucumion	327
Comitialis morbus sacer	628	Cuicuumodi	461
Commentarij Politiani in		Culcita, pro culcitra	218
ius ciuile	298	Culleus	309
Commodum	615	Cyame	ibid.
Compendiariæ notæ	346	Cyathus	309
Compreno, pro Compri-		Cypriani locus	337
mo	129	D	
Concha Herculea	497	Dæmonū præstigia	369
Conditores iuris qui, & quot		Dantes	309
150		Decertandū an sit cum mor-	
Congius	309	tuis	87
Conion non aconitum, sed		Decimum, seu Decumanum	
cicuta	383	621	
Conopeum	368	Dedititij	619
Consentini	627	Δεῖγμα	218
Connuere	388	Demensum quid	361
Cornicum concordia	389	Democriti puteus	336
Cornucopiæ	647	Demosthenes	81
Coronæ lemniscatæ	393	Diagondas Thebanus	492
		Diæ	

I N D E X.

218	Diana festum	358	Draucus	483
309	Didymus aduersus Cicero-		Duella	308
	nem	477	Dupondij	636
492	Dierum nomina cur à pla-		Durateus equus	481
491	netis	484	Δρατήϙ	482
493	Dierum partitio secundum		Δρείϙ	482
533	Hesiodum	357	Diuria nox	482
515	Dies dominicus	485	Δρείϙ, καὶ Δρείϙ	482
alem	Dierum nomina à Constan-		E	
329	tino mutata	486	Ecclesiarum magistri su-	
366	Diffindi diem	345	perciliofi	113
526	Digestorum locus	602.615.	Ecstasis	629
527	Digitorum nomina	383	Ἐδωδιμϙ	217
461	Diligentiae utilitas	385	Eduis uua	210
218	Dinocrates Architectus		Ei diphthongus	348
309	247		Electrum	391
bid.	Dionysius de situ orbis non		Eloquentia, et ornatus ora-	
309	à Prisciano, sed à Rhem-		tionis an deceat philoso-	
337	nio Fannio cōuersus	350	phum	257
569	Dioscorides summus autor		Encyclia	480
09	46		Ἐντελέχεια, ἐντελέχεια	
07-	Diphthongi ueteres	348	469	
87	Doliaris anus	352	Ἐντελεχισμός	470
um	Domitius iureconf.	152	Endelechia	349
19	Domitius Calderinus	72.	Enthea chorea	557
18	486.596		Epigramma Politiani Do-	
61	Eiusdem Commentarij	487	mitio dicatum	488
36	Domitium Calderinum car-		Epistula, pro epistola	136
81	pit	87	Equitum certamen	355
2	Dorsennus poëta	387	Equorum tripudia	502
d	Drachma	308	Eribotes	24
			Ery	

I N D E X.

Erythrotaones	368	tinus	161
Euander	392	Fraterculus gigantis	303
Evards	349	Fugare	367
Euhemerus autor Græcus		Fuimus Troës	623
antiquissimus	335	Fulgentius	388
Ευλάβεια	473	Furuum	344
Eupolidis comœdia	491		
Euripidi genitiuo	320	G	
Excucurriffe	357	Galenus	46
Ἐξωτὸν οὐκ	475	Galeni locus	340
Expornata	395	Gallus Aquilius	150
Exquisite ambiguitates	366	Galli intempestiua uox	216
F		Gangrenæ	487
Abij pueri laus	351	Gellij libertas	362
Fab. Sabinus iurisc.	154	Gellij locus	334.337.347
Faciebat	353	Genetæum promontoriū	24
Fesula à quo condita	8	Genius Iuno	625
Ferruminator	125.136	Georgius Merula	162.
Ferrumen	130	311	
Ferrumino	126	Georgius Trapezunt.	631
Festi Pompeij opus	394	Gibbus	332
Florentinæ ciuitatis origo	5	Glaphyra	331
Florentinus iureconf.	155	Graculatim & sturnatim	
Fluentini	7	25	
Fortis quis uerè dicatur	405	Græcanici colores	496
Fortuna gloriæ carnifex		Gyaris traducti	329
406		Gypsatisimæ manus	320
Fouri	549	H	
Franciscus Gaddius Floren-		Abitus pacificator	
tinus	18	387	
Franciscus Puccius Floren-		Hammonis templum pau-	
		perrinum	360
			Har

I N D E X.

61	Harmonides	358	Hephestion	350
05	Harpocrates, & eius signi-		Hominem homini conciliant	
67	ficatio	616	mores	19
23	Hecale	515	Horarium officium	56
88	Hecalestion sacrum ibidem		Horatius ueteres poëtas re-	
44	Helene imago	395	prehendit	88
	Helena cur meretrix	396	Horatij locus	494.547.
46	Helene conatus	397	634.644	
40	Heliodorus	478	Hortensius Ciceronis	472
50	Hemina	309	Humilitas	412
16	Hemiteon	500	Hypate	642
87	Hepataplus Pici	481	I	
62	Heraclitus	559	Abolenus iuriscons.	151
47	Herculis furor	628	Icheon	617
24	Hercules atra bile uexatus		Illex	495
25	629		Illumi nocte	647
21	Hermogenianus iureconsul-		Imagines à Platonis in	
	tus	155	coelo positas quomodo in-	
31	Hermolaus Barbarus pa-		telligendum	285
32	triarcha Aquileiensis		Ima dies	210
31	20.347.627		Imitatores reprehenduntur	
11	Hermolai Barbari laus 91.	239		
	256		Imitandus præ cæteris Ci-	
96	Herodianus historiographus		cero	242
9	220		Imperitia	418
0	Hieronice	641	Inepti uocabulum	473
	Hieronimi somnium	472	Informatores librorum	365
	Hieronimus Donatus	628	Intiandi puerorum super-	
	Hieronimus Sauanorola Fer		stitio	625
	uariensis	103	Institutionum locus	618
	Hilarius	629	Insulbitus poëta	483
			Int	

I N D E X.

Intellego, pro Intelligo	129.	Laodamia	397
135		Lapis Lydius	29
Inter frontē & linguā	596	Latini	619
Interpreti ueniā deberi	123	Latinus mimus	212
Ioannes Medices, postea		Latruncularia	329
Leo x. pon. max. 105. 224		Laur. Tornabonus	355
Eiusdem laudes	225	Laurentius Valla	72
Iones delicati	504	Laur. Medicis laus, 67. 627	
Iouis sepulcrum	536	Laurentij Medicis mors	
Isocratis myrothecion	473	97. 99	
Iucundus Veronensis	601	Ledon herba	43
Iulianus Medices	105	Λόχd.	545
Iulij Cæs. commentarij	291	Lemnisci	592
Iulius Paulus	152	Lenuncidus	483
Iulius Celsus	151	Lepor	635
Iuniani	619	Lex Hesiodi in beneficijs	
Iupiter xenijs	24	reponendis	51
Iurisconsultorū nomina	150	Libertini dedititij	618
Iustus iureconf.	155	Libra Romana	308
Iuuenalis locus	510. 552.	Libra Attica	308
388. 619. 626		Librorum excusores	319
L		Liuij locus	635
L acedæmonius orbis	541	Loci aliquot ex altera Po-	
Laconicorum figura		litiani centuria	385
541		Locus Plinij	400
Lada herba	43	Locus epistoliarum ad Atti-	
Ladanum	ibidem	cum	563
Lampetræ	414	Locus digestorum	219
Lampynde	414	Locus Valerij Flacci	23
Landinus Politiani præce-		Locus Ouidij	328
ptor	133	Loculorum nomina	584
		Loci	

I N D E X.

297	Locum in Pomponio Mela ca-	Manumittendi mos	642
29	stigati	437	Marcellus Iureconf.
619	Lodouicus Francorum Rex	Martij panes	402
212	225	Martij pastilli	ibid.
329	Lolio uictitare	588	Martiatum unguentum
355	Lucianus	348	Marcus Varro scientiæ mul-
72	Lucernarij canes	477	tæ, nullius eloquentiæ
527	L. Sulla	475	Marianus Ganaxanensis
75	Ludi seculares, ludi Taren-	Theologus	112
	tini	570	Marsilij Ficini laus
43	Luna habitationes	505	Marsypia
445	Luna quarta nati	603	Martialis argutia
592	Luna tacitæ silentia	306.	Martialis locus
483	643	566.638	558.560
635	Luna silens	ibidem	Martianus Iureconf.
cijs	Luna & Solis factura	637	Matricæ conscribellatâ
51	Luna quarta	637	Matthæus Francus
618	Lusciosi	588	Mauritanus Iureconf.
508	Luscicij	ibid.	Maximus Iureconf.
508	Lyde anus	552	Mazapanes
319	Lyde Antimachi	391	Maza
635	Lyfimachi faciès cur corni-	Mecœnas	345
70-	gera	602	Medea Ouidij
85	Lytae, Prolyta	630	Medici imperiti carpuntur
00	M	40	
tti-	M Acer Iureconf.	155	Medicus digitus
663	Macrobius	471	Medimnus
219	Macrobius notatus	384	Megabyzus
23	Macrobij locus	642	Melampodium
28	Mala	643	Melampus
84	Manius	505	Melo, qui & Nilus
oci			T
			Mel

I N D E X.

Melos	349	Naula	ibid.
Memmius	620	Naulon, Naulion	449
Menander Iureconf.	155	Nedum	470
Mensurarum uocabula	308	Neleus Scepſius	475
Merula laus	487	Neratius Priscus	151
Merula homeromastix	162	Neronianas thermas refri- gerare	505
Merule errata reprehenduntur	327	Nessea tunica	628
μετεωρος	563	Neuel	449
Milesiæ delitia	504	Nicephorus	555
Milesiæ Aristidæ	503	Nicetes Rhetor	524
Milesius sermo	503	Nocturna sacra inbibenda	
Mina	309	492	
Mineral	511	Nodi Cnidij	544
Mineruale munus	510	Nomina tria è scrunitute ma- numissis dabantur	528
Miniata cerula	563	Nonæ Caprotinæ	388
Mirust, pro mirum est	588	Nonnus Poëta	494
Miscella Hetrusca	401	Nouissimus	390
Misculare	235	Numantini ortus	331
Modestinus Iureconf.	155	O	
Modius	309	○ Litera nouitia	135
Momus	10	○ Obolus	308
Mortuaria glossaria	266	Obrusa	164
Mulieres literis pollentes	83	Ocnos Spartum torquat	
Multimammia	558	615	
Mures salaces	639	Organorum nomina	499
Murorum deiectio	641	Origo mimæ	213
Muse Pici Mirandule	9	Opici	330.482
Mystros	309	Ouidij locus	518.597.598.
N		617.620.621	
N Abla, Nablia	448	Ouis fera	480
N Naulia	448		

I N D E X.

P	Φιλαισῶα	31
P Alliolum	330 Philadelphus	506
Pan	358 Philippus Imperator Chri-	
Panbelliger	525 stianus primus	574
Panici terrores	523 Philippus iunior	574
Panica	ibid. Philo Hebræus	500
Pandectæ	150 Philotheoros	622
Pandectæ Pisane	546 Philyra	592.593
Pandectæ archetypæ	602 Philuræ	594
Panniculus mimus	215 Piamina	575
Papinianus Iureconf.	152 Picus Mirandula	499
Papinianistæ	ibid. Pici Mirand. laus	254.279
Pardalis	480 Pitho	633
Parotides	556 Pitylisma	321
Passer Catullianus	483 Pytisma	321
Paulus Aeginita	558 Platonis & Aristotelis con-	
Per æqua & iniqua	487 cordia	354.476
Percidi os	215 Planetes	484
Peripatetici Græci & Lati-	πλάνοι	477
ni	440 Plauti laus	399
Persij locus	528.549 Plautilocus	333.587.588
Personatus	472 Plinius defenditur contra	
Persij locus	640 Leonicum	42
Persicæ arboris typus	617 Plinij & Auicenna error	
Pes	309 circa Cisthon et hederam	
Petrus Medices	98.105. 41	
356	Plinianæ Castigationes Her	
Petrus Aponensis	630 molai Barbari	437
Phæchasi	330 Plinij locus	530.554.556.
Phalaridi quæ attribuuntur	568.582	
epistolæ sunt Luciani	4 Plutarchus Romani sermo-	

T 2 nis

I N D E X.

nīs imperitus	66	Pyrrhonij qui	31
Politianus ecclesiastes	121	Pytisma	388
Politiani opera lingua uer-		Pytiffare	321
nacula	512		
Pollicem uertere	548	Q	
Πολυδινκῶφ libri	477	Q Vinquatria	510
Pomponius Iureconf.	154	Q Quintiliani locus	
Pomponius Latus	595	564.587	
Pomponij locus	544	Quod genus	481
Ponderum nomina	308	Quodannis, pro quotannis	
Πόνος	473	120	
Poppysmi	530	Q. Mutius Scauola	150
Pornoboscus	632	R	
Posidonius	472	R Litera aspera	129
Potestur	592	R Rapinator	645
Præiudicata opinio	490	Recidipna	386
Preimus	620	Redemo, pro Redimo	129
Præquam	496	Refractarius	486
Priapeia	579	Retorquere	27
Prisciani uersio	489	Rhadagastius Gothorum	
Πρίωφ	566	Rex	9
Probus Maronis enarrator	558	Rheni fluij ingenium	228
		Rhinoceros	567
Prodigia in morte Lauren-		Ridere hominis proprietas	
tij Medicis	107	626	
Proctidum furor	556	Risus Catonianus	11
Proctidum purgatio & no-		Romana grauitas	555
mina	557	Romæ triplex nomen	6
Propertij locus	602.614	Rosa	496
Profucha	527	Rufinus Iureconsultus	
Pueritia, & Puerilitas	164	155	
Pyriaterium	541	Rufinus Iosephi traductor	
		490	

I N D E X.

S			
S	Litera in carminibus		Secalarium ritus 574
	362		Seneca locus 504
	Sabadius deus	497	Septenarius sacer 358
	Sabbatum	485	Sepia 544
	Sabinus iureconf.	154	Sepie natura 532
	Sacerdus, pro Sacerdos	136	Septimij Seueri arcus 574
	Sacerdos castratus	559	Scrapio 46
	Salis exemptio	594	Serapis & Isis 617
	Sallustius ut affectatè scri-		Serbidius Scauola 152
	bens notatus	133	Seruius notatur 623
	Salutis augurium	497	Sextarius 309
	Saluius Iulianus	151	Sextula 308
	Saturnalium sportula	511	Sicilicus 308
	Saturnalitia	511	Silentium in auspicijs 644
	Saturnie leges	603	Siliquæ 308
	Saturni cursus	642	Simia turpissima bestia 172
	Scala podagricus	367	Sistere 545
	Scalpetes caput digito uno		Solinus notatus 384
	483		Sonchon 515
	Scazontes	585, 586	Sozinus historicus 525
	Sciamachie	534	Specimen 218
	Scortari	584	Sportæ 584
	Scortes	584	Statij locus 587
	Scotinos	559	Stelographia 573
	Scripulus	308	Stephano 573
	Scruta	527	Stylus epistolarum 4
	Seculariũ ludorũ origo	588	Stoicorum dogmata 11
	Seculares ludi cur sic dicti,		Stratocles orator 74
	eorum institutio, & tem-		Struma 332
	pus	571	Struthocamelus 568
			Struthus Libyssa 479

T 3   Stu

I N D E X.

Sturio	414	Talentum Atticum maius	
Suadela	634	& minus	309
Suadæ medulla	633	Tarentus	570.571
Suetonij locus	519.639	Tarentinus	570
64E		Tarentini ludi	ibid.
Suidæ collectanea	529	Tarentini	627
Sulpitius Apollinaris Auli		Tarruntius Paternus iure-	
Gellij præceptor	390	consul.	155
Sultanus	478	Tauri Aethiopici	507
Summa dies	218	Tegeticula	570
Superbia	411	Terentij locus	584
Supernati	595	Terentius Clemens	155
Supina carmina	511	Terminus deus	538
Supinus	329	Terræ filius	506
Surda testimonia	513	Tertulliani opera	111
Surenas	503	Tertulliani locus	567
Sustine & abstinence	12	Tertullianus iureconf.	155
Sybaritis	500	Testamenti Veteris enarra-	
Sybariticæ nequitie	ibid.	tores	636
Sybaritarum luxus	501	Testiculi arietini	584
Sybarites per plateam	ibid.	Tetraones	568
Sybarite dictum insulsum		Tetraones	349
502		Tetrax	349
De Sybaritis historia non		Teuthrantia turba	526
uulgaris	ibid.	Teuthras	ibid.
Syllographi	477	Teutones nouorum libro-	
Σύλλαξις	563	rum excusores	127
T		Thalamegus nauis	386
T Litera finita syllaba		Theodori Gazæ erratum	
communis	592	628	
Tacita Virgo	644	Theon	524
			Thesp

I N D E X.

<i>Theſpia</i>	526	<i>Venuleius iureconf.</i>	155
<i>Thimele mima</i>	211.213	<i>Veratrum</i>	556
<i>Tibarni</i>	24	<i>Vergilius Parthenius dictus</i>	
<i>Tibarenorum mos</i>	24	580	
<i>Timantes</i>	12	<i>Vergilij locus</i>	591.603.
<i>Timarchi</i>	493	623.642	
<i>Tilia</i>	592	<i>Vergilij Elegidion</i>	495
<i>Tinca</i>	414	<i>Vergilius, an Virgilius ſcri-</i>	
<i>Tireſias cur oculis captus</i>		<i>bendum</i>	128.134.598
603		<i>Veritatis locus</i>	418
<i>Toties, Totiens, Quoties,</i>		<i>Viciſſatim</i>	479
<i>Quotiens</i>	129.134	<i>Virgula diuina</i>	645
<i>Τραγῆματα</i>	218	<i>Vini uſus</i>	582
<i>Trechedipna ueſtis</i>	386	<i>Vlcera Herculis</i>	628
<i>Trice</i>	599	<i>Vlpianus iureconf.</i>	152
<i>Trimetri</i>	586	<i>Vmbra corporis</i>	96
<i>Triphonianus iureconfultus</i>		<i>Vmbritius</i>	330
155		<i>Vncia</i>	308
<i>Triumpus</i>	508	<i>Vocales geminatæ</i>	549
<i>Τρώξιμος</i>	217	<i>Voluptatum fuga</i>	441
<i>Τρωάλια</i>	218	<i>Voluſius Metianus</i>	151
<i>Trocta</i>	414	<i>Vnitus princeps numero-</i>	
<i>Trutta</i>	414	<i>rum</i>	358
<i>Tyro</i>	496	<i>Vſum loquendi populo</i>	508
V		<i>Vterus</i>	329
V <i>Alens iureconf.</i>	151	<i>Vulcanus cur præcipitatus</i>	
<i>Val. Flaccilocus</i>	482	<i>ſit, & quòd ex Ioue natus</i>	
<i>Valeſus, Valeſius</i>	569	624	
<i>Valerie familie origo</i>	569	<i>Vulcanus deus ſelectus ibid.</i>	
<i>Variegata</i>	479	<i>Vulgarijs exemplaribus</i>	
<i>Varronis locus</i>	535	544	

Vulg

I N D E X.

Vulgus	30	Z	
Vulua	329	Z	Elotypia quid 75
X		Z	Zenobius praesul Flo-
X	Enocratis caseus 402		rentiae 7
X	Xenophon Ephesius		Zeusis pictor 395
359			Zopyrion 347

F I N I S.

75
l Flo-
7
395
547

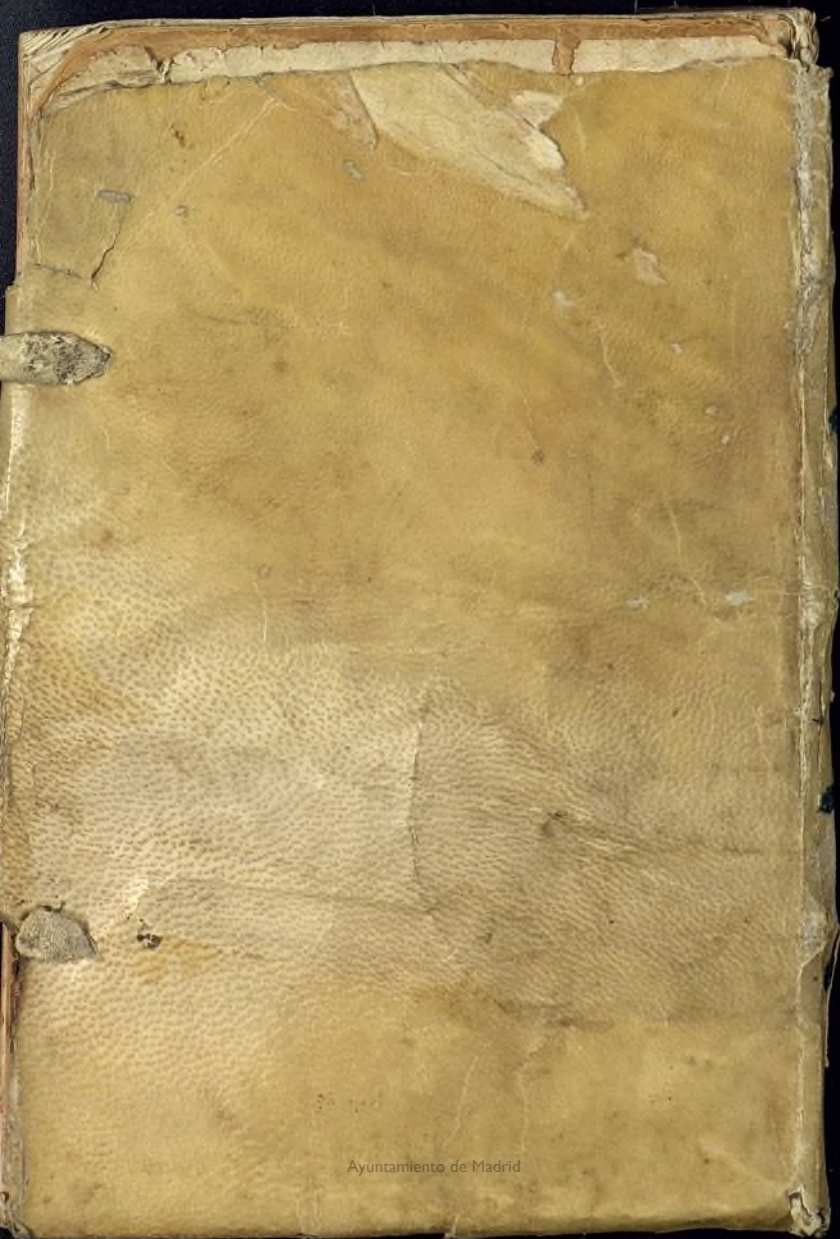

Ayuntamiento de Madrid